DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

Düzenleyen:bilginDK
2018-07-06

GAYRI RESMÎ YAKIN TARİH ANSİKLOPEDİSİ

6

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ISBN 975-7868-00-0

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

GAYRI RESMÎ YAKIN TARİH ANSİKLOPEDİSİ

Bünyamin Ateş • Burhan Bozgeyik
Mustafa Kaplan

6

RİSALE
Fevzipaşa Cd. Ocaklı Sk. No: 15
Fatih-İSTANBUL
Tel: 521 80 20 - 531 56 29

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Risale Basın-Yayın Ltd.
Büyük Eserler Dizisi

Baskı : Paşahan Matbaası
Cilt : Akın Ciltevi
1993

© Bu eserin yayın hakları Risale Basın-Yayın Ltd.'ye aittir. Yazılı izin alınmadan ve kaynak gösterilmeden kısmen dahi iktibas edilemez.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

GAYRI RESMİ YAKIN TARİH ANSİKLOPEDİSİ 6

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bünyamin ATEŞ: 1950'de Yozgat'ta doğdu. İlk ve orta tahsilini burada bitirdi. Yüksek tahsilini, İstanbul'da Yüksek İslâm Enstitüsü'nde yaptı (1974'te mezun oldu).

1976'da askerlik vazifesini tamamladıktan sonra gazeteciliğe başladı. 1992 yılı Nisan ayına kadar, Yeni Asya, Yeni Nesil ve Tasvir gazetelerinde yazar ve yönetici olarak çalıştı.

Nisan 1992'de emekli olan Bünyamin Ateş evli ve iki çocuk babasıdır. Ateş'in yayınlanmış eserleri şunlardır:

Peygamberler Tarihi, Gayri Resmî Yakın Tarih Ansiklopedisi (Yayın Kurulu Üyesi), ayrıca bazı siyasi broşürler....

Burhan BOZGEYİK: 1957'de Gaziantep'te doğdu. İlk ve orta tahsilini burada tamamladı. 1975'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne girdi. Bu devrede Yolbaşı ve Köprü dergilerinin neşriyle meşgul oldu. 1979'da fakülteden mezun olduktan sonra profesyonel gazeteciliğe başladı. Aralıksız 13 yıl Yeni Asya, Yeni Nesil ve Tasvir gazetelerinde, araştırma, inceleme, röportaj ve köşe yazısı yazdı. 26 Nisan 1992 tarihinden itibaren serbest gazeteci olarak çalışmaya ve yaptığı araştırmaları kitaplaştırmaya başladı.

Evli ve iki çocuk babası olan Burhan Bozgeyik'in eserleri şunlardır:

Zulmetten Nura Hicret (1980- Mülâkat), Bütün Cepheleriyle İran Meselesi (1981- Araştırma-İnceleme), İslâm'ın İktisâdî Görüşü (1981- Mülâkat), Dil Dâvâsı (1981- Mülâkat), Afganistan'dan Türkiye'ye (1981- Röportaj), Kahramanlar Geçiyor (1986- Araştırma), Zaferlerimiz (1986- Araştırma), Onlar da Çocuktu (1986- Araştırma), Bir İrtica Komplosu: Örtünmek İstiyorum [1986- Araştırma- Röportaj), Uzmanların Gözüyle Osmanlıca (1987- Mülakat), Yakın Tarih Ansiklopedisi 12 cilt (1988/1991- Araştırma; Anonim), Bediüzzaman'dan Çağa Mesaj (1991- İnceleme), Çerkez Ethem Hain mi, Kahraman mı? (1991- Araştırma), Ortadoğu Üzerine Oynanan Oyunlar (1991- Araştırma) Türkiye Üzerine Oynanan Oyunlar ve Bediüzzaman'ın Mesajı (1992- Araştırma), İslam Birliği Üzerine Oynanan Oyunlar (1993- Araştırma/İnceleme), Kim Cumhuriyetçi: Bediüzzaman mı, M. Kemal mi? (1993- Araştırma/İnceleme), Meşhurların Son Anları (1993- Araştırma).

Mustafa KAPLAN: 1947'de Merzifon'da doğdu. Tokat Öğretmen Lisesi'nden mezun olduktan sonra, Ömerli, Çorum Ortaköy, Keles, Tavşanlı, Taşova'da öğretmenlik yaptı. Et-Balık Kurumu'nda çalıştı. 1985'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 1980 başından itibaren profesyonel gazeteciliğe başlayan Kaplan, Yeni Asya, Yeni Nesil ve Tasvir gazetelerinde köşe yazarı olarak çalıştı. 1992 yılı Nisan ayında emekli olan Mustafa Kaplan evli ve üç çocuk babasıdır.

Gayrı Resmî Yakın Tarih Ansiklopedisi'nin yayın kurulu üyesi olan Mustafa Kaplan'ın eserleri şunlardır: Ayasofya, İrtica Dosyası, Rabıta Dosyası.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Yayın Kurulu

Bünyamin ATEŞ
Burhan BOZGEYİK
Mustafa KAPLAN

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Yassıada Basını

İhtilâl şakşakçıları çağımızın yüz karası

Gencecik demokrasiyi katleden zorbalara alkış düzen kalemşörler kimlerdi? Milletin "efendi" olmasını istemeyen bir avuç azınlık, demokratlara karşı kinlerini nasıl kusuyordu? Gazete sayfalarını yalanlarla süsleyenler kimlerdi? "Cesetler, yem makinalarında kıyılmış" diyen utanmazlar, yalanları meydana çıkınca ne yaptı? Şakşakçılar neyi, neden alkışlıyordu? 27 Mayıs İhtilâline alkış düzenler köşeyi nasıl dönmüştü? Marksistler ve ateistler demokrasinin katledilmesine niçin bu kadar seviniyordu?

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Millete yabancı bir avuç azınlık, demokrasinin katledilmesine sevinmişti.

Millet kan ağlarken sevinenleri tanıyalım!

27 MAYIS 1960 Millet irâdesinin katledildiği gün... Demokrasinin silâh zoruyla alaşağı edildiği, milletin helâl reyleriyle seçtiklerinin zorla işbaşından uzaklaştırıldığı gün... Demokrasiye susamış olan milletin yüreğinin kan ağladığı gün...

İşte milletin kanlı gözyaşı döktüğü bu günde düğün bayram edenler de vardı. "Yaşa! Varol!" diye bağıranlar, âdetâ sevinç delisi olanlar da vardı.

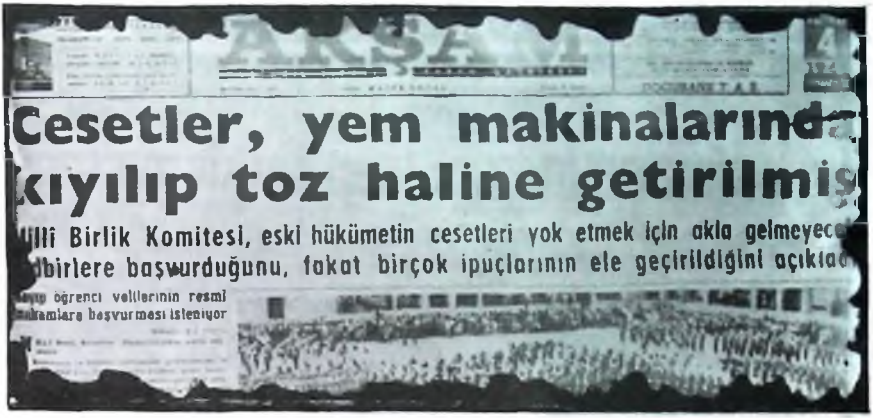
Bugün "demokrasi havarisi" pozlarında gözüken Bülent Ecevit o gün; "Bu bir ihtilâl değildir" diye ahkâm kesiyor ve ihtilâlcilere habire temennâ çakıyordu.

Bugün "ekran gülü" olan ve traş sabunu reklâmından çamaşır tozu reklâmına, eğlence programı takdiminden maç nakline kadar her sahada boy göstererek "köşeyi dönmekle" meşgul olan Halit Kıvanç, o gün sevincinden deliye dönmüş bir vaziyette; "Bayram içinde bayram... Kutlu olsun... Mutlu olsun... Var olsun" diyordu.

Bugün, iki günün birinde demokrasi dersi vermeye kalkışan "hızlı basın" ve de "Marksistlerin akıl babalarından" Çetin Altan o gün ölçüyü, endâzeyi, insafı, iz'anı elinden kaçırarak şöyle diyordu: "Şayet sizlere haysiyetsiz demişsek özür dileriz, sizlerden değil, başka haysiyetsizlerden; çünkü en haysiyetsiz olan bile sizlerin yanında İsa aleyhisselam gibi kalır."

Bugün neredeyse "beynelmilel demokrat" gözüken ve demokrasi kahramanı pozlarında kasım kasım kasılarak ortalıkta dolaşan, dinsiz Marksistlerden Aziz Nesin, o gün, haysiyet sâhibi her insanın kanını donduran şu sözleri sarf ediyordu:

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

AKŞAM

Cesetler, yem makinalarında kıyılıp toz haline getirilmiş

Milli Birlik Komitesi, eski hükümetin cesetleri yok etmek için akla gelmeyece
dbirlere başvurduğunu, fakat birçok ipuçlarının ele geçirildiğini açıkladı

Genç öğrenci velilerinin resmi makamlara başvurması isteniyor

Sekiz sütuna manşet atan Akşam'a bakın. Milli Birlik Komitesinin bugün hem ağlatan hem de kahkaha attıran yalanları ihtilâl basını tarafından nasıl veriliyordu? Cesetlerin toz haline getirilip hayvan yemi yapıldığı iddiaları tarihin yüz karası olarak arşivlerde muhafaza ediliyor.

"Onlara acımayalım... Duyduk ki Ankara'da yakana yapışanlara, 'Kelle mi istiyorsunuz?' diye bağırmışsın [Adnan Menderes'i kastediyor]. Hayır kelleni istemiyoruz. Biz, paçacı mıyız, senin kelleni ne yapalım?"

Bugün neredeyse "demokrasinin babası" olarak lânse edilen Nadir Nadi, o gün demokrasinin boğulması karşısında büyük bir sevinç duyuyor ve "Türk milleti dünden beri tarihinin yeni bir dönüm noktasına ulaştı" gibisinden ahkâm kesiyordu.

Bugün neredeyse "demokrasinin babası" olarak lânse edilen Nadir Nadi, o gün demokrasinin boğulması karşısında büyük bir sevinç duyuyor ve "Türk milleti dünden beri tarihinin bir dönüm noktasına ulaştı" gibisinden ahkâm kesiyordu.

Bugün, bir "barış ödülü" olan Nobel'in "gedikli adayı" olarak bilinen ve köşkünde viskisini yuvarlarken yazdığı köy romanlarıyla "milyoncukları" vurmakla meşgul olan Yaşar Kemal o gün, "Bütün zincirlere paydos. Ben buna inanıyorum. Bu son," diyerek ihtilâle alkış tutuyor ve büyük bir kitlenin mağduriyeti karşısında âdetâ kahkahalar atıyordu.

Bugün "demokrasi sözünü ağzında sakız eden Müşerref Hekimoğlu, o gün; ülke ve milletin hızlı kalkınmasının baltalanması, milletin ve devletin ufkunun karartılması mânâsına gelen ihtilâli şiddetle alkışlıyor ve "Bütün dünya basınında hayranlıkla bahsedilen bir devrim yaptık" diyordu...

Bugün, Hürriyet gazetesinin en kıdemli ve demokrat üyesi olarak takdim edilen, O günlerin Yazı İşleri Müdürü Tahsin Öztin, kendisini kaybetmiş bir vaziyette; "Ya siz... Ya sizleri 10 gün evvelin iktidar sâkinleri! Hayvan yemi yapan makinelerde, kimleri kıyıp toz haline getirdiniz? Lânet olsun hepinize" diyordu.

Bugün, demokrasi lâfını ağzından düşürmeyen "milli damat" Metin Toker, o gün ihtilâlcilerin önünde sevinçten takla atarcasına hareketlerde bulunuyor ve şöyle diyordu:

"İhtilâli yapanlar, milletlerinin hakiki arzularını iyi anlamış, onlara doğ-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Hürriyet
4
Kurbanları
Hürriyet şehidi gençlerimiz hakkında
dün Milli Birlik Komitesi açıklama yap
Cesetlerin makinada kıyılıp toz
haline getirildiği ihbar edildi
Halktan aramalar için yardım isteniyor

Hürriyet gazetesinin 4 Haziran 1960 tarihli nüshası... Cesetlerin makinada kıyılıp, toz haline getirildiği ihbarı manşetten verilmişti. O günlerin havasında "Demokrat Parti tarafından katledilenlerin cesetlerinin bulunması için" halktan yardım isteniyordu.

Ulema ve politikacı takımı sevinçten dört köşe oldular

ru teşhis koymuş bulunduklarını daha ilk tebliğlerinde isbat etmişlerdir. İhtilâl, bir namuslu aydın hareketidir."

Bugün, önüne çıkan harkese demokrasi dersi veren Oktay Akbal, o gün sevinçle ellerini oğuşturuyor ve "Elbirliğiyle devrimci, medenî bir ülke yaratacağız. Fena gittiler, hem de çok fena gittiler. Tarih sayfalarında kara, kap kara izler bırakarak..." diyerek millet iradesinin enkazı üzerinde "devrimci bir ülke" kurmanın plânlarını yapıyordu.

Bugün kıdemli bir gazeteci olarak sağ cephede kalem oynatan Vecihi Ünal o gün; "Hâlâ utanıp, kızarmadan; 'Biz milli irade ile işbaşına geldik,' diyorlarmış. Aşağılık duygusu, hemen her türlü sapık hareketin sebebidir, ama alçaklığın tek sebebi değildir" diyordu.

Ve daha niceleri...

Sâdece gazeteciler mi? Ya ihtilâl karşısında sevinçten dört köşe olan ulemâ ve politikacı takımına ne demeli?..

Bugün talebelere demokrasi dersi veren, ancak dekan olduğu zaman okuldaki başörtülü talebeleri kolundan tutup dışarı atarak ne yapıda olduğu gösteren Prof. Dr. İlhan Akın o gün; "Bir diktatörün genel olarak ne yapması gerekiyorsa, hepsini yapmaktan çekinmediler" diyerek meşrû iktidara tekme savurmaktan zevk alıyordu.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Atatürk'e yakınlığı ile meşhur olan Prof. Dr. Âfet İnan, kendisinden geçercesine ihtilâli alkışlıyor ve şöyle diyordu:

"27 Mayıs 1960. İstanbul'un Beyazıt Meydanında Türk gençliğinin gür sesinden Atatürk'ün gençliğe hitabesi hep bir ağızdan semâlara yükseliyor, bu imanlı seslere sâbıkların ve sâkıt hükûmetin ateş saçan silâh sesleri mukabele ediyor..."

Bugün önüne çıkan herkese hukuk dersi vermeye kalkışan Prof. Dr. Muammer Aksoy o gün sevinçten kahkahalar atıyor ve "Sevinmek, hattâ sevinçten sarhoş olmak milletin hakkıdır" diyordu.

Bugün demokrat pozlarında çalım satan bâzı gazetelerin 27 Mayıs sonrasındaki nüshalarında bunlar gibi neler var neler...

Bugün herkese "dürüst gazetecilik" dersi vermeye kalkışan o günün gazeteleri sırf ihtilâlcilere yaranmak için yalan olduğu ap açık ortada olan haberleri sekiz sütuna manşete çekiyorlardı. O günün gazeteleri, "Demokrat Partililerin gençleri kıyma makinelerinde kıydırdığı" şeklindeki kuyruklu yalan olan haber yüzünden adetâ, kasap dükkanına dönmüştü.

Hürriyet: "Cesetlerin makinede kıyılıp toz hâline getirildiği ihbar edildi."

AZİZ NESİN— Bir paçacı mıyız?

Gazeteler yalan uydurma yarışındaydı

HALİT KIVANÇ—Kudu ve mutlu olsun.

İhtilâl destekçisi ulemâ takımı, sâdece bunlar mıydı? Ne gezer! Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Tarık Zafer Tunaya, İsmet Giritli gibi ihtilâlcilerin karşısında temenna çakıp, "Nasıl bir Anayasa istersiniz?" diyenleri mi istersiniz? İhtilâlin meşrûluğuna fetvâ vermeye kalkışıp da hukuku katledenleri mi?..

Ya demokrasinin katledilmesi karşısında üzüntüden kahrolması gerekirken sevinç içerisinde gülüp oynayan politikacılara ne demeli? Hele İsmet İnönü'nün tavrına ve "Bu hareket meşrû ihtilâldir. Partimiz inkılâbı şükranla tasvip etmektedir" deyişine?

Milliyet: "Milli Birlik Komitesi öldürülen gençlerin makinelerde kıyılarak toz haline getirildiğine dair haberler alındığını açıkladı."

Dünya: "Eski iktidarın şehit öğrencileri yok etmek için makinelerle kıydırdığı bildiriliyor."

Cumhuriyet: "Şehit cesetleri kıyılıp hayvan yemi mi yapıldı?" diyordu...

.....

Demokrasinin katledilmesini can u gönülden destekleyen gazetelerle gazeteciler, o gün, milli irâdeden sonra milletin inançlarına da savaş açmışlardı. Ezan, Kur'an ve tesettür aleyhine devamlı neşriyat yapıyor ve ihtilâlcileri tahrik ediyorlardı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İşte gazetecilerin bu çalışmaları neticesiz kalmayacak ve ihtilâlin kudretli albayı Alpaslan Türkeş, "Yobazların kafasını ezeceğiz" diye kükreyecek ve ihtilâli ne için yaptıklarını şu şekilde ağzından kaçırıverecekti:

"Ezanın Arapça okunması hakkındaki kararın iktidara gelir gelmez ilk iş olarak ele alınması, bizlerde, samimiyetsiz ve Atatürk inkılâplarına cephe almış bir iktidarın işbaşına geldiği kanaatini uyandırdı."

Ve Türkeş devam ediyordu:

"Son zamanlarda Anadolu'yu hiç dolaştınız mı? Çarşafın nasıl kap kara bir yangın hâlinde bütün yurdu sardığını gördünüz mü?

'Türk câmiinde Türkçe Kur'ân okunur, Arapça değil."

O günden bugüne çok şey değişti. Bugün 27 Mayıs'ın maddi izleri neredeyse tamemen yok oldu. İhtilâlden sonra ismi "Hürriyet Meydanı" olarak değiştirilen Bayezıt Meydanı tekrar asli ismine kavuştu. İhtilâl sonrasında kendilerini "ömür boyu senatör" ilân edip milletin kesesinden yüklü maaşlar alanların koltukları bir başka ihtilâlle ellerinden gitti. İhtilâlcilerin hazırladığı anayasanın adısanı kalmadı. Yıllar yılı resmen kutlanan "27 Mayıs Bayramı" da yok oldu.

İşte bu gibi, ihtilâlin maddi izinin yok oluşuna bakan bazı kişiler, "O günleri tamamen unutalım gitsin" demektedirler.

Unutmak mı? Niçin? O meş'um tarihin tekerrürü için mi?

27 Mayıs'ı unutmak mümkün mü? Milleti yıllar yılı sancılar içerisinde kıvrandıran, fukaralığın, siyasi ve içtimâî kargaşanın, huzursuzluğun baş mes'ulü olan bir harekâtı unutmak mümkün mü? Ülkenin kalkınmasına darbe vuran, dış güçlerin arzu ve emellerini yerine getirmek uğruna bu güzelim ülkenin her cihetten gelişmesini baltalayan bir harekâtı unutmak mümkün mü?

Bugün yediden yetmişe herkesin çektiği siyasî, iktisadî, içtimâî sancıda en büyük payı bulunan bir darbeyi unutmak mümkün mü?

"Unutalım, gitsin!" Öyle mi? Hayır efendim, hayır! O günleri aslâ unutmamak lâzım. İstikbâle doğru emin adımlarla ilerlemek, huzur ve refahla kucaklaşmak, sağlıklı demokrasiye kavuşmak ve her sahada terakki etmek için yakın târihimizin en mühim hâdiselerinden biri olan 27 Mayıs'a ibret nazarıyla bakmak ve o hâdiseyi enine boyuna tahlil etmek lâzım...

Evet, 27 Mayıs'ı unutmamak, bilâkis çok geniş şekilde ele alıp değerlendirmek lâzım. O günün geniş târihini yazıp, üniversitelerde üzerinde doktora tezleri hazırlamak lâzım...

Biz işte bu düşüncelerle,târihimizin çok mühim bir devresinin perdesini aralamak istedik ve o günlerin gazetelerine göz gezdirerek bazı "mostralık" simaları ele alıp tavırlarını tesbit etmeye çalıştık.

Rastgele seçtiğimiz gazetelerle dergilerden rastgele seçtiğimiz simaların neler yazıp söylediklerine bakarak bugüne bir nebze ışık tutmak istedik.

MUAMMER AKSOY— Sarhoş olmak hakkımız!

METİN TOKER— İhtilâli tarif eder misiniz?

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bu çalışmamızda; demokrasiyi ipe götüren kalemlerin, ihtilâle alkış tutanların, ihtilâle yaranarak mevki makam kapmak isteyenlerin, ihtilâle kılıf bulmak için hukuku katledenlerin, demokrasinin yok oluşu karşısında sevinçten deliye dönen politikacıların kimler olduğunu müşahhas delilleriyle bulacaksınız...

Evet, milletin kan ağladığı günlerde, sevinçten çılgına dönenler, bu milleti yirmi yıl sancılar içerisinde kıvrandıracak hukuki ve siyasi çerçeveyi hazırlayanlar kimlerdi ve nasıl davranmışlardı?

"Yassıada basını" adını verdiğimiz ihtilâl destekçisi basın, demokrasiyi nasıl adım adım ipe götürmüştü?

Bu ve benzeri soruların cevabını öğrenmek istiyorsanız, buyrun bakalım.

Bu çalışmada, demokrasiyi ipe götüren kalemlerin, ihtilâle yaranarak mevki makam kapmak isteyenlerin, ihtilâle kılıf bulmak için hukuku katledenlerin, demokrasinin yok oluşunu sevinçle karşılayanların kimler olduğunu bulacaksınız.

KİMLER SEVİNDİ?

İHTİLÂL sonrasında milletin çoğunluğu üzüntüden kahrolurken, "Yurtta sevinç" (4 Haziran' 60, Hürriyet) ve "Bütün yurtta bayram devam ediyor" (3 Haziran'60, Cumhuriyet) gibisinden manşetler atan gazetelerin ihtilâl öncesi nüshalarını başlıca iki hâdise işgal etmekteydi: 1. Talebe hâdiseleri, 2. CHP'nin kopardığı irtica yaygarası...

O günün politikacıları sahnenin önündeki bu iki oyunun da ihtilâl gerekçesi olduğunu nereden bilebilirlerdi ki? Başlarından hiç ihtilâl geçmemişti ve ihtilâl sonrasında, "anarşiyi önlemek, kardeş kavgasına son vermek, irticayı ezmek için idarenin ele geçirildiğine" dair nutuklar dinlememişlerdi ki...

İHTİLÂL "GELİYORUM" DER

İŞTE gazetelerde yer alan bu iki hâdise ihtilâl filminin provalarından başka birşey değildi. Senaryo hazırdı. Gazeteler bu senaryoya uygun neşriyat yapıyorlardı. İhtilâl filminin "figüranları" olan talebelere de çok büyük iş düşmüştü doğrusu...

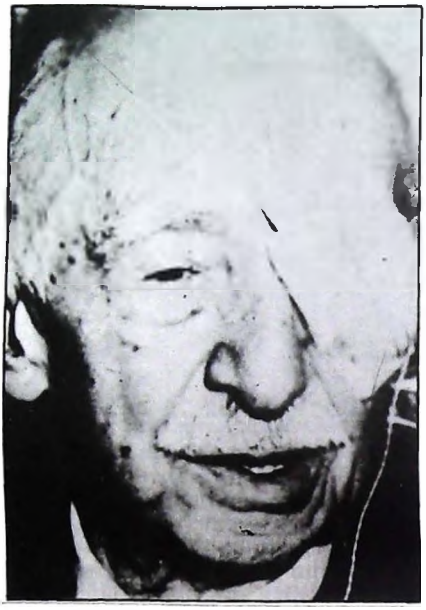
Türkiye'nin hür ve demokrat olmasını hazmedemeyen ve demokrat

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

bir Türkiye'de "parsa toplayamayan" iç ve dış mihraklarla bu mihrakların "tutulmadık avukatları" bu talebe hâdiselerini bahane ederek ortalığı ayağa kaldırıyorlardı. Gazeteler de hemen her gün manşetlerle fotoğraflarla bu hadiseleri vererek ihtilâle zemin hazırlıyorlardı. Öyle ya, hiç du-

Önceden ihtilâle zemin hazırlandı

rup dururken ihtilâl yapılır mıydı? Silâhlar patlayacak, talebelerle polis çatışacak, ortalık iyice karışacaktı ki "kurtarıcılar" sahneye çıksın ve filmin son sahnelerinde —tam zamanında— duruma el koysun.

Yıllar yılı "Millî Şef" olarak ülke idaresinde yegane söz sahibi olan, ağzından çıkan her söz emir kabul edilen İsmet İnönü, "İhtilâl senaryosu" gereği irtica yaygarası koparmaktaydı. Bu yaygaralar ihtilâlin "temel gerekçesi" olacaktı..

İHTİLÂLİN FİGÜRANLARI

TALEBELERİN çıkardığı hadiselere, CHP ile ihtilâli yapanlar "masum talebe" hareketleri ismini vermişti. Bu çevreye göre hadiseye karışan talebeler, meşru hak peşinde koşan masum kimselerdi. İktidar ve emniyet kuvvetleri de bu masum insanları öldürmekten, hatta kıyma makinalarında doğramaktan zevk alan canavarlardan başka birşey değildi!

Oysa bu hadiselerin "masum"lukla uzaktan yakından ilgisi yoktu. O günün gazetelerine baktığımızda bu talebe hareketlerinin arkasında CHP'nin olduğu açıkça görülmektedir. Meselâ 30 Nisan 1960'da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi talebelerinin yaptığı yürüyüşü CHP Gençlik Teşkilâtı tertiplemişti. Talebeler de hiç te talebeliğe ait "masum" isteklerde bulunmamış. Demokrat Partinin CHP'nin faliyetlerini araştırmak maksadıyla açtırmış olduğu "Meclis Tahkikat Komisyonu"nun çalışmalarını protesto etmişlerdi.

Talebeler ve CHP Gençlik Kolu üyeleri 2 Mayıs 1960'ta yaptıkları yürüyüşte de NATO aleyhine sloganlar atmış ve o gün yapılan NATO Toplantısını protesto etmişlerdi.

İşte bu gibi "masum talebe istekleri" sonradan ihtilâli yapanlar ve ihtilâli destekleyenlerce birer hürriyet hareketi olarak takdim edilecekti.

İhtilâl öncesi basında yer alan, diğer mühim hadiseye, yani irtica yay-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

garalarına gelince: İhtilâlcilerin beyanatlarına göre, "ihtilâlin asıl sebebi" olan bu yaygaraların aslı neydi? Nereden kaynaklanmaktaydı?..

İhtilâl öncesindeki gazetelerde yer alan haberlere baktığımızda "irtica" feryadını en çok CHP'nin kopardığını görmekteyiz. İrtica neymiş? Ezan-ı Muhammedi'nin yeniden asli şekliyle okutulması, Kur'ân-ı Kerim öğretilmesine izin verilmesi ve din ve vicdan hürriyetinin gereği olarak Müslümanlara dini hayatlarında serbestiyet tanınmasıymış...

lunduğunu söylemekte ve "Muhalifler şimdi seçimlerin yaklaştığını görerek endişelenmektedir. Vatandaşlar irtica tehmeti altında bulundurularak korkutulmak istenmektedir." (17 Ocak 1960, Cumhuriyet)

Menderes daha o günlerde, ihtilâlin temel gerekçesi olan hadiselere isabetli teşhis koymuş ve kargaşaların perde gerisinde kimlerin olduğunu açıkça söylemiştir.

Aslında işin esası şuydu: CHP, milletin helâl reyleriyle asla iktidara gelemeyeceğini görmüş ve yeni tezgâh-

İrtica yaygarasını en çok CHP kopardı

İhtilâlcilere göre bundan büyük cürüm mü olurdu?..

İHTİLÂL DÂVETÇİLERİ

DEVRİN Başbakanı Adnan Menderes, CHP lideri, sâbık Milli Şef İsmet İnönü'nün yaptığı "irtica yaygarası" şu şekilde değerlendirmekteydi:

"Kalblere haşyet ve dehşet salmak ümidini içinde yaşatmakta ve hâlâ bu mezbuhâne gayretlerden netice alacağını sanmaktadır." Gazetedeki haberin devamında ise şöyle denilmekteydi:

"Başbakan verdiği demeçte şunları da söylemiştir. CHP'lilerin, Irak'ta ihtilâl çıkması üzerine aynı ihtilâlin memleketimizde de yapılabilmesi işinin kolaylaştığını hayal ettiklerini, bu vesile ile gazetelerin tahriklere giriştiklerini anlatmıştır." (22 Ocak 1960, Cumhuriyet)

Menderes bir başka beyanatında da irticaın uydurma bir hikâye olduğunu, İnönü'nün yıkıcı hareketlerde bulunduğunu söylemekte ve "Muhalifler şimdi seçimlerin yaklaştığını görerek endişelenmektedir. Vatandaşlar irtica tehmeti altında bulundurularak korkutulmak istenmektedir." (17 Ocak 1960, Cumhuriyet)

Menderes daha o günlerde, ihtilâlin temel gerekçesi olan hadiselere isabetli teşhis koymuş ve kargaşaların perde gerisinde kimlerin olduğunu açıkça söylemiştir.

Aslında işin esası şuydu: CHP, milletin helâl reyleriyle asla iktidara gelemeyeceğini görmüş ve yeni tezgâhlar içine girmişti. Milletin helâl reyleriyle seçtikleri kişileri ve en büyük rakibi olan siyasi teşekkülü, milletin ordusuna ezdirecek; böylelikle hem üzerine toz kondurulmamış, hem de emeline nail olmuş olacaktı... CHP'nin bu planındaki en büyük yardımcısı ise demokrasinin sona ermesinden memnuniyet duymaya dünden hazır olan gazetelerdi...

TEK PARTİ, TEK ŞEF

DEMOKRATİK hayatın vazgeçilmez unsurlarından olan siyasi partilerin demokrasiye zarar verecek hareketlerde bulunması hayal bile edilemezdi. Peki nasıl oluyordu da, bir parti seçimle işbaşına gelmek yolu dururken, antidemokratik yollardan işbaşına gelmenin yollarını arıyor ve demokrasinin katledilmesine çalışıyordu?

Bu gibi soruların cevabını verebilmek için 1950 öncesine hülâsa olarak göz gezdirmek lâzımdır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

CHP demokrasinin katli için çalışıyordu

Cumhuriyet tarihin 1950'den önceki devresi, "tek parti" idaresinin bulunduğu devredir. 1946'ya kadar bütün genel seçimlere yalnızca CHP katılmış, bu partinin tesbit ettiği adaylar seçilmiştir. Ülke idaresinde yegâne söz sahibi olan, bu parti ile bu partinin lideridir. 1938'den sonra bu partinin lideri "millî şef" olarak kabul edilmiştir. Her sözü kanun olan, aldığı kararlar aslâ tartışılmayan, kendisi hakkında menfî sözler kullanmak en büyük suç kabul edilen "millî şef" daha doğrusu "millî diktatör"...

Menderes, İnönü'nün irtica yaygarasını niçin kopardığını şu şekilde açıklıyordu: "Kalblere haşyet ve dehşet salmak ümidini içinde yaşatmakta ve hâlâ bu mezbuhâne gayretlerden netice alacağını sanmaktadır."

İşte bu şekilde yıllarca ülkede yegâne söz sahibi olmuş olan bir parti ile onun "değişmez ve değiştirilmez" lideri, demokrasiye adım atılmasıyla birlikte milletten şiddetli bir şamar yemiş ve saltanatlarını kaybetmişlerdi. Hem de öylesine bir hezimetle iktidardan devrilmişlerdi ki, demokrasi tarihinde eşine emsaline rastlamak zordu.

Demokrat Parti; 14 Mayıs 1950 seçiminde 416, 1 Mayıs 1954 seçiminde 504, 27 Ekim 1957 seçiminde ise 424 milletvekili kazanarak iktidar olmuştu. Yani, itiraz kabul edilmez bir ekseriyetle işbaşına gelmişti. CHP ise üst üste üç hür ve âdil seçimde DP'nin bileğini bükememişti.

Bu seçimler hakkında ana muhalefet partisi de dahil olmak üzere hiç kimse herhangi bir ithamda bulunmamıştır. Bu seçimler dürüst seçimlerdir ve iktidar, milletin helâl reyleriyle ortaya çıkmıştır.

CHP ise, DP'ye rey verenleri "cahil oy çoğunluğu" diyerek itham etmiş, bu vatandaşları "kadir kıymet bilmemekle" suçlamıştır. Gerçekten öyle miydi? Millet gerçekten kadir kıymet bilmemiş miydi? CHP iktidarda olduğu esnada millete ne yapmıştı da millet onun kıymetini bilmemişti? Kısaca buna bakalım...

CHP'nin iktidarda olduğu devreyi kısaca, yokluk, kıtlık ve baskı devri şeklinde özetlemek mümkündür. Çünkü, bu devrede halk, hem maddî hem manevî sıkıntılar içerisinde bunalmıştı.

Yokluk ve kıtlık o dereceye ulaşmıştı ki, ekmek bile karneye bağlan-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Hürriyet'in unutulmayacak yalanı: "Şehit gençlerin sayısı henüz belli değil'miş...

mıştı. Halk üst üste gelen vergilerden bizar olmuştu.

CHP devrinde halkın çektiği manevî sıkıntı ise tarifi mümkün olmayan bir hüviyete bürünmüştü. Kur'an-ı Kerim'i öğrenmek ve öğretmek şiddetle yasaklanmış, Kur'an-ı Kerim öğrenen ve öğretenler birer suçlu gibi yakalanmış, Kur'an cüzleri toplatılıp imha edilmişti. Ezan-ı Muhammediyi aslî şekliyle okuyanlar hapsedilmiş, gazetelerde "Allah" lâfzının geçmesi bile yasaklanmıştı. Yüzlerce camî ve mescit, ya satılmış, ya da muhtelif işyeri yapılmak üzere kiraya verilmişti. Elhasıl bu devrede laiklik, "dinsizlik" olarak anlaşılmış ve milletin dinî inançlarına alabildiğine baskı yapılmıştı.

27 Mayıs sonrasında "hürriyet" diye tozu dumana katan gazeteler ise, hürriyetlerin katledildiği bu diktatörlük devresinde ağızlarını açmıyorlardı. Ağızlarını açmak bir tarafa, milletin temel hak ve hürriyetlerinin bu şekilde gasbedilmesi karşısında âdeta sadistçe bir zevk duyuyorlardı.

İşte despot bir idarenin baskısı altında maddî ve manevî sıkıntılar içinde boğulan halk, eline geçen ilk fırsatta, despot idarenin "hık deyicisi" basına rağmen CHP'ni sandığa hapsetmişti.

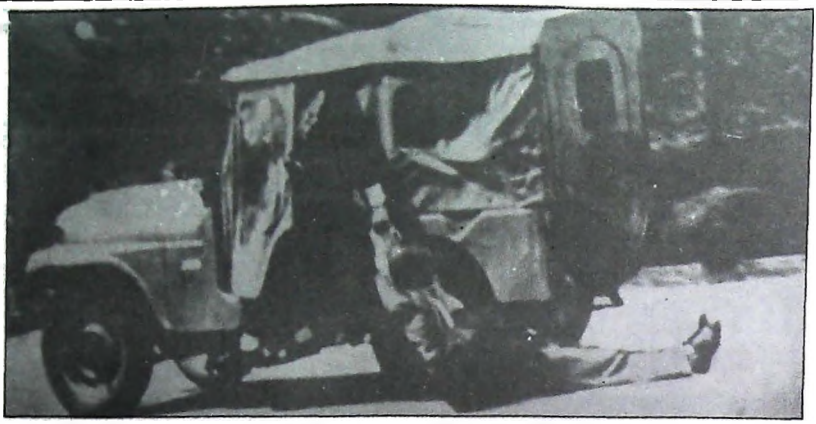
HÜRRİYET VE REFAH DEVRİ

DEMOKRAT Parti iktidarıyla birlikte halk derin bir nefes almış ve hürriyet havasını doyasıya teneffüs etmiştir. DP çarık ve karasaban devrine son vermiş, köylü, işçi, memur, esnaf maddî ve manevî yönden rahat nefes almaya başlamıştır.

DP iktidarı, vatan sathını, âdeta bir şantiye haline sokmuş ve yurdun dört bir yanında yüzlerce fabrika, köprü, baraj yapmış en ücra köşeye kadar yol götürmüştür.

Milletin helâl reyleriyle seçilmiş olan bu iktidar devrinde, ezan-ı Mu

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

hammedi asli şekliyle okunmaya başlanmış, okullara din dersi konulmuş, pek çok imam-hatip okulu açılmış, radyolardan Kur'an ve ilahi okunmaya başlanmıştı. Elhasıl, milletin seçtiği iktidar, demokrasinin icaplarını yerine getirmek için büyük gayret göstermişti. Tâ ki silâh zoruyla alaşağı edilinceye kadar...

"Millî Şef" devrinde hürriyetlerin gasbedilmesi karşısında sesi soluğu çıkmayan gazeteler demokrasinin sona ermesi karşısında âdeta sevinçten deliye dönmüş ve ihtilâli "güle oynaya" duyurmuşlardı.

Evet ihtilalle, Türkiye'de demokratik idarenin hüküm sürdüğü aydınlık bir devir kapanmış, ülke ve millet için karanlık bir devir açılmıştı.

Bu devrede söz artık ihtilâl destekçisi basının ve "rüfekasının" idi...

Durmadan gülüp kahkahalar atan, çenesi düşmüşcesine hiç durmadan abuk sabuk konuşan birisi için; "Sevinç delisi mi oldu, nedir?" denilir. İşte 27 Mayıs 1960 günü ve sonrasında gazetelerin hali, bu şekilde "sevinç delisi" olanların hali gibiydi.

Demokratlar dindarlara nefes aldırdılar

Memleketimizin "tanınmış", "sivrilmiş" ve "pek sayın" gazeteleri, ihtilâlin olduğu gün, ikinci baskı yaparak ihtilâli duyurmuşlardı. Haberi veriş tarzlarına bakılacak olunursa, sanki önceden hazırlıklılarmış gibiydiler. Bazı gazeteler "ihtilâlin şerefine" çok şatafatlı sayfalar hazırlamışlardı.

27 Mayıs 1960 tarihli "**Hürriyet**" deve dişi gibi harflerle şu manşeti çekmişti: "Türk ordusu vazife başında" Bu gazete haberin özetlerinde, "sevincini ve hürmetlerini" alelacele takdim etmek ister gibiydi.

"**Milliyet**" birinci sayfayı komple ihtilâl haberine ayırmıştı. Hiç fotoğrafın yer almadığı bu nüshasında "İdare orduda" manşetinin altında iri harflerle ihtilâlcilerin tebliğlerine yer vermişti.

"**Dünya**" ve "**Vatan**" gazeteleri de ihtilâl günü ikinci baskı yaparak ihtilâli duyurmuş, ayrıca köşe yazıları ve başmakaleler de yayınlayarak ihtilâli sevinçle karşıladıklarını belirtmişlerdi.

Gazetelerin bir kısmının haberleri veriş şekli, "uyku mahmurluğu" için-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

de olan insanların haline benziyordu. Acele davrandıkları belliydi.

Gazeteler asıl hünerlerini bir gün sonra gösterecek, ihtilâl olduğu için ne kadar mes'ud ve bahtiyar olduklarını ortaya koyacaklardı.

28 Mayıs tarihli gazeteler şamatayı koparmışlardı. Yüreği kan ağlayan milletin rağmına sevinç içerisinde ihtilâle methiyeler düzüyorlardı. Artık "sözde" tarafsızlık maskesini de bir tarafa atmış, ihtilâli vargüçleriyle desteklediklerini göstermişlerdi. Bu ihtilâl destekçisi gazetelerin yalnızca haber ve makaleleri değil, haber başlıkları ve resim altı yazıları bile taraflıydı.

Oysa henüz ihtilâli kimlerin yaptığı bile belli değildi. Ama olsundu. Demokrasi sona ermiş, milletin helâl reyleriyle seçilmiş olan bir iktidar alaşağı edilmişti ya... Bu kâfiydi!..

ASPARAGAS HABERLER

İHTİLÂL sonrasında yığınla asparagas haberi gazeteler gayet ciddî bir üslûpla manşetlere çekmişlerdi. Bu haberler, ihtilâlcilerin işine yarayacak ve ihtilâle "gerekçe" teşkil edecek haberlerdi. Tamamı yalan olan bu haberler, dünya basın tarihi için yüz karası olacak mahiyetteydi. Diğer demokratik ülkelerde bu gibi haberlere yer veren gazeteleri tefe koyup oynatır, alnına "yalancı gazete" damgasını vurarak meslekten el çektirirlerdi. Ama bizde öyle olmuyordu. İhtilâlciler gibi bu gibi gazeteler de meydanı boş bulmuşlardı.

Gazetelerin manşetlerden verdiği haberlerin sırf halkı ve ihtilâlle ilgisi olmayan subayları ve askerleri tahrik etmek için uydurulmuş oldukları sonradan anlaşılacaktı. Ama o toz duman arasında bu kos kocaman yalanları kim tekzip edecekti? Kimin haddine düşmüştü? "Astığı astık, kestiği kestik" olan gazetelerin karşısına çıkanın vay halineydi. Kendilerine yan bakanın kafasına kâğıttan kılıçlarını indiriverirlerdi.

Bu gazetelerden bazıları ve haberleri şöyleydi:

HÜRRİYET

HÜRRİYET gazetesinin 29 Mayıs '60 tarihli nüshasında okuyanın tüylerini diken diken eden şu haber göze çarpmaktaydı:

"Hürriyet şehitlerinin mezarları aranıyor"

Bu gazete, aynı haberi 4 Haziran 1960 tarihli nüshasında 8 sütuna manşete çekmişti. Haberin başlığı şu şekildeydi:

"Hürriyet şehidi gençlerimiz hakkında dün Milli Birlik Komitesi açıklama yaptı: Cesetlerin makinada kıyılıp toz haline getirildiği ihbar edildi."

Gazetede yer alan diğer haberlere bakalım:

5 Haziran 1960: "Şehit gençlerin sayısı henüz belli değil", "Rakam üniversiteler açılınca anlaşılacak."

Aynı gün bir başka dikkat çekici haber daha:

"Harb Okulu kumandanı Tuğgeneral Sıtkı Ulay: Cumartesi veya Pazar okulun imhâ, gençlerin yok edileceğini haber aldık."

9 Haziran 1960: "Sabıkların Harp Okulunun imhasına dair korkunç plânı"

MİLLİYET

MİLLİYET gazetesinin manşetlerden verdiği haberler ise şöyleydi:

29 Mayıs 1960: "Şehit gençlerin gömüldükleri yerler açıklanacak"

1 Haziran 1960: "Sabıkların devlet adamına yakışmayan çirkinlikteki hususi hayatı ifşa ediliyor"

3 Haziran: "İstanbul emniyeti mezarları arıyor", "Şehit gençleri tesbit için anket açılıyor."

4 Haziran: "Korkunç ihbarlar... Mil-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İstanbul'da tek kafa çarpıştı :

Hürriyet Bayramı : İstanbu

9 Haziran 1960 - Hürriyet

'Sabık,,ların Harp Okulunun imhasına dair korkunç plânı

Cumhurbaşkanı Gürsel'in bu hususiteki konuşması dün neşredildi

Hürriyeti sivillerden olan yeni valiler dün açıklandı

MENFAAT DUYGUSU YOK

SEVGİ İLE

Ordu, Taksin

Geçici A

Milli Birlik K

Hürriyet gazetesi ihtilâl şakşakçılığında başı çekiyordu. 9 Haziran 1960 tarihli Hürriyet'te demokrasinin katledilmesi ve hürriyetlerin askıya alınması "Hürriyet Bayramı" manşetiyle veriliyordu.

li Birlik Komitesi öldürülen gençlerin makinelerde kıyılarak toz haline getirildiğine dair haberler alındığını açıkladı."

5 Haziran: "Cesetlerin tesbiti için komiteler çalışıyor", "Üniversite, kayıp talebelerin ailelerini yardıma dâvet ediyor."

9 Haziran: "Harp Okulunun imha plânları açıklandı."

AKŞAM

BU gazete yalan haberleri şatafatlı şekilde vermesiyle dikkatleri çekmiştir. Manşetlerden verilen bazı haberler şöyleydi:

28 Mayıs 1960: "Polisle çarpışmada sayıları hâlâ bilinmeyen üniversite öğrencileri polis kurşunlarıyla can verdiler."

29 Mayıs: "Tahkikat Komisyonu Selâhiyetleri Kanununu, sessiz yürüyüşle protesto etmek isteyen masum üniversite gençleri polis kurşunu altında can vermişti."

31 Mayıs: "Konya'da kuyulara atılan cesetlerden kim haberdar?", "Ankara soğuk hava depolarında cesetler var."

3 Haziran: "Rektör Sıddık Sami Onar Beyazıt olayları sırasında şehit olan öğrencilerin sayılarını tam olarak tesbit etmek gayesiyle çocuklarından haber alamamış olan velilerin durumu rektörlüğe bildirmelerini istedi."

4 Haziran: [Sekiz sütuna manşet] "Cesetler, yem makinalarında kıyılıp toz haline getirilmiş", "Mezarlıklarda arama başladı."

5 Haziran: "Korkunç cinayetler aydınlanıyor", "Bir çukura gömülen 3 ceset bulundu" [8 sütuna manşet]

9 Haziran: "Gürsel eski iktidarın Harbiyeyi imha tasavvurlarını açıkladı: Celâl Bayar, harbiyelileri imha için korkunç fikirler ortaya atmış."

4 Haziran 1960 tarihli Milliyet'te, "Korkunç ihbarlar" başlığı altında şöyle bir haber vardı: "Milli Birlik Komitesi öldürülen gençlerin makinelerde kıyılarak toz haline getirildiğine dair haberler alındığını açıkladı." Yalan ancak bu kadar şatafatlandırılabilirdi.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

DÜNYA

DÜNYA gazetesinin ihtilâlin hemen ertesindeki manşetleri şu şekildeydi:

28 Mayıs 1960: "Nasıl yakalandılar?", "Ankara şenlik içinde."

31 Mayıs: "Korkunç plân ele geçti", "Demokrat Parti iktidarı düşmeseydi, dün geniş bir katliâm hareketine girişecekti." [8 sütuna manşet]

Gazete hızını alamamış ve aynı gün ikinci baskı yaparak yine 8 sütuna şu manşeti atmıştı:

"Katliâm plânı", "DP'nin 40 milyon lira sarfiyla üniversite ve Harbiyeyi imha için teşkilât kurduğu anlaşıldı."

4 Haziran [8 sütuna manşet olarak] "Korkunç vahşet", "Eski iktidarın şehit öğrencileri yok etmek için makinalarla kıydırdığı bildiriliyor", "Sabık Genelkurmay Başkanının, gençleri orduya kırdırmak için ne gayretler sarfettiği açıklandı."

"Sakıt iktidarın Genel Kurmay Başkanının, Türk askerini kardeşlerine ateş açtırmak için emirler verdiği, detaylarıyla bugün anlaşılıyor."

Bu haberin yayınlandığı gün ihtilâlciler tarafından tevkif edilen Genelkurmay Başkanının fotoğrafı da yayınlanmıştı. Fotoğrafın resim altı yazısı ise şöyleydi:

"Sakıt iktidarın Genelkurmay Başkanı —o zamanki deyimle Erkânı Harbiye Umumiye Reisi— Rüştü Erdelhun."

Şehit öğrenciler Anıt Kabir'e gömülecek

Rektör S. Sami Onar, yeni Anayasa için anket açılacağını söyledi

Gazetelerin "kıyma makinası" iftiraları düzdüğü devirde, ihtilâl şakşakçısı prof.'lar da yalanın edebiyatını yapmaktaydı. İhtilâlcilere temâsına çıkan prof.'lardan Sıddık Sami Onar, "kıyma makinasında kıyılan" ve polis kurşununa hedef olan (!) gençlerin Anıtkabir'e gömüleceğini açıklıyordu.

9 Haziran: "Harbiyeyi imha plânı!", "Cemal Gürsel: 'Yıktığımız insanlar çok mücrimdir.' "

YENİ SABAH gazetesi ise manşetlerinde şunları söylüyordu:

28 Mayıs 1960: "Başvekil nasıl yakalandı?" [sekiz sütuna manşet]

Bu haberin özetinde ise şöyle deniliyordu:

"Sabık Başvekil Kütahya yolunda bir çamlığın arkasına gizlenmeye yeltenirken yakalandı."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Hürriyet Bayramı: İstanbu
'Sabık„ların Harp Okulunun imhasına dair korkunç plânı
Dış Gürsel'in bu hususteki konuşması dün neşredildi
Ordu, Taksin
Geçici A
Milli Birlik

Hürriyet gazetesi ihtilâl şakşakçılığında başı çekiyordu. 9 Haziran 1960 tarihli Hürriyet'te demokrasinin katledilmesi ve hürriyetlerin askıya alınması "Hürriyet Bayramı" manşetiyle veriliyordu.

li Birlik Komitesi öldürülen gençlerin makinelerde kıyılarak toz haline getirildiğine dair haberler alındığını açıkladı."

5 Haziran: "Cesetlerin tesbiti için komiteler çalışıyor", "Üniversite, kayıp talebelerin ailelerini yardıma dâvet ediyor."

9 Haziran: "Harp Okulunun imha plânları açıklandı."

AKŞAM

BU gazete yalan haberleri şatafatlı şekilde vermesiyle dikkatleri çekmişti. Manşetlerden verilen bazı haberler şöyleydi:

28 Mayıs 1960: "Polisle çarpışmada sayıları hâlâ bilinmeyen üniversite öğrencileri polis kurşunlarıyla can verdiler."

29 Mayıs: "Tahkikat Komisyonu Selâhiyetleri Kanununu, sessiz yürüyüşle protesto etmek isteyen masum üniversite gençleri polis kurşunu altında can vermişti."

31 Mayıs: "Konya'da kuyulara atılan cesetlerden kim haberdar?", "Ankara soğuk hava depolarında cesetler var."

3 Haziran: "Rektör Sıddık Sami Onar Beyazıt olayları sırasında şehit olan öğrencilerin sayılarını tam olarak tesbit etmek gayesiyle çocuklarından haber alamamış olan velilerin durumu rektörlüğe bildirmelerini istedi."

4 Haziran: [Sekiz sütuna manşet] "Cesetler, yem makinalarında kıyılıp toz haline getirilmiş", "Mezarlıklarda arama başladı."

5 Haziran: "Korkunç cinayetler aydınlanıyor", "Bir çukura gömülen 3 ceset bulundu" [8 sütuna manşet]

9 Haziran: "Gürsel eski iktidarın Harbiyeyi imha tasavvurlarını açıkladı: Celâl Bayar, harbiyelileri imha için korkunç fikirler ortaya atmış."

4 Haziran 1960 tarihli Milliyet'te, "Korkunç ihbarlar" başlığı altında şöyle bir haber vardı: "Milli Birlik Komitesi öldürülen gençlerin makinelerde kıyılarak toz haline getirildiğine dair haberler alındığını açıkladı." Yalan ancak bu kadar şatafatlandırılabilirdi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

DÜNYA

DÜNYA gazetesinin ihtilâlin hemen ertesindeki manşetleri şu şekildeydi:

28 Mayıs 1960: "Nasıl yakalandılar?", "Ankara şenlik içinde."

31 Mayıs: "Korkunç plân ele geçti", "Demokrat Parti iktidarı düşmeseydi, dün geniş bir katliâm hareketine girişecekti." [8 sütuna manşet]

Gazete hızını alamamış ve aynı gün ikinci baskı yaparak yine 8 sütuna şu manşeti atmıştı:

"Katliâm plânı", "DP'nin 40 milyon lira sarfıyla üniversite ve Harbiyeyi imha için teşkilât kurduğu anlaşıldı."

4 Haziran [8 sütuna manşet olarak] "Korkunç vahşet", "Eski iktidarın şehit öğrencileri yok etmek için makinalarla kıydırdığı bildiriliyor", "Sabık Genelkurmay Başkanının, gençleri orduya kırdırmak için ne gayretler sarfettiği açıklandı."

"Sakıt iktidarın Genel Kurmay Başkanının, Türk askerini kardeşlerine ateş açtırmak için emirler verdiği, detaylarıyla bugün anlaşılıyor."

Bu haberin yayınlandığı gün ihtilâlciler tarafından tevkif edilen Genelkurmay Başkanının fotoğrafı da yayınlanmıştı. Fotoğrafın resim altı yazısı ise şöyleydi:

"Sakıt iktidarın Genelkurmay Başkanı —o zamanki deyimle Erkânı Harbiye Umumiye Reisi— Rüştü Erdelhun."

Şehit öğrenciler Anıt Kabir'e gömülecek

Rektör S. Sami Onar, yeni Anayasa için anket açılacağını söyledi

Gazetelerin "kıyma makinası" iftiraları düzdüğü devirde, ihtilâl çakçısı prof.'lar da yalanın edebiyatını yapmaktaydı. İhtilâlcilere temâsına çakan prof.'lardan Sıddık Sami Onar, "kıyma makinasında kıyılan" ve polis kurşununa hedef olan (!) gençlerin Anıtkabir'e gömüleceğini açıklıyordu.

9 Haziran: "Harbiyeyi imha plânı", "Cemal Gürsel: 'Yıktığımız insanlar çok mücrimdir.' "

YENİ SABAH gazetesi ise manşetlerinde şunları söylüyordu:

28 Mayıs 1960: "Başvekil nasıl yakalandı?" [sekiz sütuna manşet]

Bu haberin özetinde ise şöyle deniliyordu:

"Sabık Başvekil Kütahya yolunda bir çamlığın arkasına gizlenmeye yeltenirken yakalandı."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Gürsel: Yıktığımız insanlar mücrimdir

30 Mayıs: "Bazı gizli plânlar ele geçti" [8 sütuna manşet]

"Mahut Tahkik Encümeni İnönü'yü hudut dışı etmeye, 116 mebus, 15 general, 20 profesör ve bazı gazetecilere ağır ceza vermeye hazırlanıyordu."

1 Haziran: "İmha plânı Haziran'ın ilk haftasında tatbik edilecekti", "Rüştü Erdelhun'un plânına göre, bir manevra esnasında hürriyetçi subaylar bir sığınağa alınıp, bazı çapulculara imha ettirilecekti."

Bu haberin kaynağı olarak: "Uydurma Haber Ajansı-UHA-" der gibi "Hususi muhabirimizden" denilmişti.

4 Haziran: [8 sütuna manşet] "Talebelerin ölümüyle ilgili korkunç ihbarlar yapılıyor", "Milli Birlik Komitesi tahsildeki çocukları kayıp olan annelerin ve babaların müracaatını istiyor."

9 Haziran: [8 sütuna manşet]: "Bayar'ın Harbiyeyi imha plânı", "Orgnl. Gürsel: 'Bayar, 30 milyonun içinde 1500 kişinin imhasında mahzur yok demiştir' dedi."

İhtilâli destekleyen ve bu desteğin gereği olarak yalan haberleri manşetlerden veren gazeteler, zamanın "tanınmış" gazeteleriydi. Bu bakımdan yayınladıkları haberler tesirini gösteriyor ve halk büyük bir tedirginlik ve ürküntü duyuyordu. Zaten maksat da buydu. Demokles'in kılıcı gibi milletin tepesinde asılı duran basının neşriyatı yüzünden halk tedirgin olacak, o esnada da ihtilalciler hedefe doğru ilerleyeceklerdi.

İhtilâl sonrasındaki davranışlarıyla basın tarihine kara bir leke bırakan gazetelerden bazıları ile yayınladıkları haberlere göz gezdirmeye devam edelim:

VATAN

KURUCUSUNUN Ahmet Emin Yalman olduğu bu gazete de manşetten verdiği haberlerinde diğer gazetelerin üslubunu kullanmıştı. Bu gazetenin "ürkütücü" ve "korkunç" haberlerinden bazıları şunlardı:

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İhtilâl şakşakçısı gazetelerde, yalan haberden geçilmiyordu. 4 Haziran 1960 tarihli Cumhuriyet gazetesinde, "Şehit cesetleri kıyılıp hayvan yemi mi yapıldı?" deniyordu. 3 Haziran 1960 tarihli Hürriyet gazetesi ise "Polatkan'ın zimmetinden 4 milyon çıktı" diye manşet atmıştı. Sonradan bu haberlerin hepsinin uydurma olduğu meydana çıkacaktı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Harp Okulu Kumandanı Tuggeneral Sıtkı Ulay okulun 27 mayıs harekâtını anlatıyor

"Cumartesi veya pazar okulun imha, gençlerin yok edileceğini haber aldık,,

Başbakan'ın Ordu mensuplarına nasihat ve ifşaatı

Sabık idarenin Harb Okulunu imha plânı

Org. Gürsel: «Harb Okulunun imhası hakkındaki plânlar rivayet değildir, elimizde kati deliller bulunuyor» dedi

İhtilâl çalışkıçları yalan uydururken de ustaca davranıyor ve ihtilâlcilerin öfke ve kinlerini biliyorlardı. İhtilâlin hemen ertesinde çıkarılan "Harp Okulunu imha planı" yalanı da bunlardan birisiydi.

31 Mayıs 1960: "DP idarecilerinin korkunç planları", "Bir yandan CHP'yi kapatmak mevzunda temaslar yapılırken, öte yandan 'münevver kıyımı' için hazırlığa girişildiği söyleniyor."

3 Haziran: "Üniversitedeki şehit sayısı tesbit ediliyor."

4 Haziran: "Cesetler, canavarca tedbirlerle yok edilmiş."

"Bazı şehitlerin kuyulara atıldığı, hayvan yemi makinalarında toz haline getirildiği, buz dolaplarında saklandığı söyleniyor."

9 Haziran: "Sabıkların en hunharca planı." 8 sütünu manşetten verilen bu haberin özetleri ise şöyleydi:

"Harbiyeliler bir meydana toplanacak, bombalar, makinalı tüfekler, özel adamları tarafından imha edileceklerdi."

"Gürsel: 'Tarihte bizim yıktığımız insanlar kadar mücrim insan tasavvur edilemez. Neronlar bunlar seviyesine ulaşabilir' dedi."

İhtilâli can u gönülden destekleyen ve avuçları patlayıncaya kadar alkışlayan, "tek parti" devrinin gözde

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

gazetesi Cumhuriyet'in "bol uydurmalı" ve ihtilalcileri sevindiren haberlerinden bazıları şunlardı:

29 Mayıs 1960: "27-28 Nisan tarihlerinde öldürülen üniversitelilerin mezarları tesbit ediliyor."

2 Haziran: "Buzhane ve çukurlarda bulunan cesetler", "Bir Milli Birlik Komitesi üyesi Fransız ajansı muhabirine verdiği malumatta çukurlarda ve et balık kurumu buzhanesinde cesetler bulunduğunu açıkladı."

3 Haziran: "Bütün yurtta bayram devam ediyor", "Bayar ve Menderes'in resimleri indirildi."

4 Haziran: "Halk arasında büyük heyecan uyandıran ihbarlar: Şehit cesetleri kıyılıp hayvan yemi mi yapıldı?"

4 Haziran: "Sabık idarenin Harp Okulunu imha planı."

ULUS

JENERİĞİNDE; "Sahibi: İsmail Rüştü Aksal; Umumi Neşriyat Müdürü: Nihad Subaşı; Yazı İşleri Müdürü: Erdoğan Taner" gözüken, CHP'nin neşir organı "Ulus" sevinçten "dört köşe" olan gazetelerdendi. DP'nin silah zoruyla tasfiye edilip CHP'ye ikbal kapılarının aralanması üzerine hayaller kurmaya başlayan gazete, ihtilâlcilerin hoşuna gidecek haberler yayınlamaya "itina" gösteriyordu. Bu gazetedeki bazı haberlerin manşetleri şöyleydi:

30 Mayıs 1960: [8 sütuna manşet] "Sabık iktidarın yanda kalan tertibi: İstanbul Taşlıtarla'da parayla tutulan adamlara dağıtılmış 7 bin silah ve asker elbisesi ele geçti. Depolar bulundu. Tahrip teşkilatı yakalandı."

"Memleketimiz ve halkımız büyük tehlike atlattı. Bu silahlarla yüzlerce kişi tevkif ve yok edilecekti."

9 Haziran: [8 sütuna manşet] "Sabık iktidarın Harp Okulu öğrencileri için tasarladığı suikast tasarısı dün açıklandı."

Gazeteler, ihtilâlden bir ay sonra bile yalandan vazgeçmeyecek ve "Hürriyet şehitlerinin mezarları aranıyor", "Öldürülen üniversitelilerin mezarları tesbit ediliyor" gibisinden haberler neşredeceklerdi.

"Gürsel'in subaylarla yaptığı konuşma: "Harb Okulu makinalılar ve bombayla imha edilecekti."

11 Haziran: "İstanbul'da 9 ceset bulundu."

"TERCÜMAN" gazetesi ihtilâl sevinciyle mest olmuştu âdeta. 27 Mayıs 1960 tarihli nüshasında Başbakan

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Adnan Menderes'in gezilerini geniş geniş veren gazete bir gün sonra ihtilâl haberini "Milletçe Bayram sevinci içindeyiz" diye 8 sütuna sürmanşetten veriyordu. Gazete ayrıca Atatürk'ün, "Ben diktatör değilim. Benim kuvvetim olduğunu söylüyorlar. Evet, bu doğrudur. Benim arzu edip de yapamayacağım hiçbirşey yoktur" şeklindeki sözlerini de almıştı. Bu sözleri niçin naklettiğini anlamak mümkün değildi doğrusu.

Manşetlerden ayrı olarak gazetenin yazarlarından Haldun Taner, Kadircan Kaflı, Muammer Yaşar da avuçları patlayıncaya kadar ihtilali alkışlıyorlardı.

Gazetenin manşetlerden verdiği bazı haberler şöyleydi:

29 Mayıs: "Eski idarecilerin korkunç projeleri: Menderes kütle halinde tevkiflere girişecekti."

30 Mayıs: [8 sütuna sürmanşet olarak]: "Yaşasın Türk Silahlı Kuvvetleri ve Milli Birlik Komitesi"

"Başvekil Org. Cemal Gürsel'e yurdun her yerinden dün binlerce tebrik ve sevgi telgrafı gönderildi."

31 Mayıs: [8 sütuna sürmanşet] "Menderes'in korkunç tasavvurları meydana çıktı"

"Uydurma bir halk hareketi hazırlanacak ve birçok kimse insafsızca öldürülecekti."

"Şehitleri tesbit için komisyon kuruldu"

"Üniversitelileri öldürdükten sonra meçhul yerlere gömen polisler sorguya çekiliyor"

"Beyazıt meydanını kiralık katiller üniversiteli kanına bulamıştı."

"İhtilal dediğin işte böyle olmalı"

3. Haziran: "Şehit talebe miktarı kısa zamanda tesbit edilecek."

4 Haziran: "Şehit cesetleri canavarca usullerle yok edilmiş"

"Bunlardan bir kısmı kuyulara atılmış; bir kısmı da makinalarda kıyılmış"

9 Haziran: "Bayar'ın tasarladığı korkunç bir cinayet daha açıklandı."

"Sabık devlet reisi bütün harbiyelilerin kurşuna dizilmesinin çarelerini araştırıyordu."

Gazete bundan ayrı olarak her gün 2 sayfa "bol fotoğraflı" ihtilal haberleri yayınlıyordu.

HER ŞEY İHTİLÂL İÇİN!

GAZETELERİN manşetlerden verdiği bu haberlerin tamamının uydurma olduğu bilahare ortaya çıkacaktı. Şayet öyle olmasaydı, ihtilâlciler, yalnızca üç kişiyi değil, bütün demokrat partili idarecileri idam etmekten çekinmezlerdi. "Gençlerin yem makinalarında kıyılması", hele hele harbiyelilerin toptan imha edilmek istenmesi ne demekti?...

İşte ihtilâlin hemen ertesinde, ortalığa korku ve dehşet havası yaymak için ortaya atılan bu haberlerin Yassıada'da sözü bile edilmeyecekti. Zira bu

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

haberlerin hayali ve uydurma olduğu apaçık ortadaydı.

İhtilâlciler tarafından ortaya atılan ve gazetelerin mal bulmuş Mağribi gibi dört elle sarıldığı bu asparagas haberlerin mahiyetini gazete idarecileri bilmiyorlar mıydı? O kurt gazeteciler hangi haberin doğru, hangi haberin uydurma olduğunu ayırd edemiyorlar mıydı? Hiç şüphesiz, o günün ihtilâl destekçisi gazetecileri bu haberlerin yalan ve asılsız olduğunu gayet iyi bilmekteydi. Ama "ihtilal uğruna" bu haberleri manşetlere çekiyorlardı. Evet, ihtilâl uğruna meslek haysiyeti bile ayaklar altına alınmıştı.

Gazeteler bu haberleriyle ihtilâli tabana yaymak ve tarihimizin bu en büyük ayıbına halkı da ortak etmek istiyordu. Bunun için yine uydurma haberlere sarılıyor ve CHP'lilerin yaptığı "ihtilale destek" gösterilerini bütün halka malederek takdim ediyorlardı.

Ne var ki millet, gazetelerin hazırladığı bu tuzağa düşmeyecek ve ihtilâlle ihtilâl destekçilerine kalben buğzetmekle ve sessiz protesto ile bütün oyunları bozacaktı.

Bir gazete haberi: "İnönü, ordunun inkılâp hareketini övüyor" Tabii övecekti. Meşru yolla mağlup edemediği iktidarı ihtilâlcilere ezdirmişti. Yıllarca ihtilâl tahrikçiliği yapmıştı. İhtilâl ne de olsa kendi eseri sayılırdı. Elbette övecekti...

Demokratlar aleyhindeki haberlerin hepsinin uydurma olduğu anlaşıldı

Umumi efkarın desteğini sağlayamayan ihtilalcilerle ihtilal destekçisi basın ise kendileri çalıp kendileri oynayacaktı.

KIYMACI CHP

ÖĞRENCİLERİN et makinalarında kıyma yapıldığı şeklindeki kuyruklu yalanı yayan çevrelerden biri de CHP idi. Bu parti vargücüyle bu yalana sarılmıştı. Sonunda parti de bu yalana iyice kendini kaptırıvermiş ve milletvekillerinden bir grup bu haberi yerinde araştırmıştı. CHP'nin ileri gelenlerinden Kâmil Kırkoğlu bu hâdiseyi şu şekilde naklediyor:

" 'Öğrenciler Et Balık Kurumu'nda kıyma makinelerinden geçirildiler' diye haberler yayılıyor. CHP kamuoyunda bütün Türkiye'yi yalayan bu sansasyonel haberle ilgili olarak üç kişilik bir parlamento heyeti kuruyor ve Et Balık Kurumu'nda araştırmalar yapıyor, araştırmalar sonucu rapor hazırlanıyordu. Rapor böyle bir olayın olmadığını vurguluyordu. Parti Grubun-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

da rapor okununca İsmet Paşa'nın sert eleştirisine çakılıyor ve Paşa, 'Olmaz. Yoktur demeyeceksiniz, vardır imajı vereceksiniz!' diyordu." (Tanju Cılızoğlu. Anılarla Kâmil Kırıkoğlu. İstanbul: 1987. Güneş Yayınları s.91)

ET BALIK'TE KIYMA YAPİLAN ÖĞRENCİLER

"Öğrenciler Et Balık Kurumu'nda kıyma makinelerinden geçirildiler" diye haberler yayılıyor. CHP kamuoyunda bütün Türkiye'yi yalayan bu sansasyonel haberle ilgili olarak üç kişilik bir parlamento heyeti kuruyor ve Et Balık Kurumu'nda araştırmalar yapıyor, araştırmalar sonucu rapor hazırlanıyordu. Rapor böyle bir olayın olmadığını vurguluyordu. Parti Grubunda rapor okununca İsmet Paşa'nın sert eleştirisine çakılıyor ve Paşa, "Olmaz. Yoktur demeyeceksiniz, vardır imajı vereceksiniz!" diyordu.

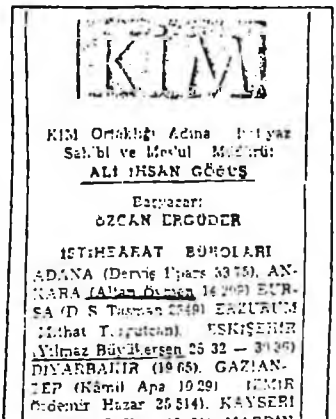
Kamil Kırıkoğlu hatıralarında İsmet Paşanın, "talebelerin kıyma yapıldığı" şeklindeki kuyruklu yalanı nasıl desteklediğini anlatıyor.

DERGİLERİN TAVIRLARI

GAZETELERİN yanı sıra, haftalık ve 15 günlük dergilerden birçoğu da ihtilali avuçları patlayıncaya kadar alkışlayıp desteklemişti. Bu dergiler arasında yalnızca haber dergileri bulunmamaktaydı. "Sanat ve edebiyat dergisi" adı altında icra-yı faaliyette bulunan dergiler de ihtilal destekçisi olarak meydanda kol gezmeye başlamıştı. Bu "aktüalite, sanat, edebiyat, vs." dergilerinden bazıları şunlardı:

AKİS

İHTİLÂLİN "en şuurlu" destekçisi yayın organlarından birisi de Akis dergisiydi. Bu dergi 27 Mayıs 1960'dan çok daha önceleri ihtilal için "yatırım" yapmaya ve ihtilâlin zeminini hazırlamaya başlamıştı. İhtilâl olduğunda da bu gelişmeyi sürpriz olarak karşılamamış, sanki adı gibi emin olduğu bir hadisenin ortaya çıkışı olarak görmüştü. Bu dergi, 27 Mayıs'tan hemen sonra hedefine ulaşmak için stratejiler çizmeye ve düşündüklerini ihtilalcilere empoze etmeye koyulmuştu.

KIM

KIM Ortaklığı Adına Yazı İşleri Sahibi ve Mesul Müdürü:
ALİ İHSAN GÖĞÜŞ

Başyazar:
ÖZCAN ERGÜDER

İSTİHBARAT BÜROLARI

ADANA (Dervış Tipara 33 75). ANKARA (Alpan Duman 14 20 9). BURSA (D. S. Turman 2549). ERZURUM (Muhat Turgutcan). ESKİŞEHİR (Yılmaz Büyükersen 25 32 — 31 36). DİYARBAKIR (19 65). GAZİANTEP (Kâmil Apa 10 29). İZMİR (Ordemir Hazar 25 514). KAYSERİ (Mehmet Sağlam 13 61). MARDİN (Bedi Muratçan). SAMSUN (Rıfan Yankutan 23 17). SİİRT (Hayat Ihan). URFA (Naci İpek). ZONGULDAK (Enver Güvenar 19 40).

YAZI KURULU

Behçet Kemal Çağlar, Bülent Ecevit Muammer Aksoy, Sadun Tanju, Emil Galip Sandalcı, Adnan Benk, Fikret Otyam, Turgan Okan, Nuyan Yiğit, Canan Ercüoer, Sevim Saruhan, Secat Atalay

FOTOĞRAF

Orman Özcan, İbrahim Örçelik.

İhtilal şakşakçılığı yapan neşir vasıtalarından birisi de KIM dergisiydi. Derginin kadrosunda kimler yoktu ki...

Gerçi bu dergi de diğer birçok yayın organı gibi "Yaşa!" "Varol!" diye şamatayı koparıyor, ihtilalcileri "milli kahraman" ilân ediyordu (Dergi 5 Haziran 1960 tarihli nüshasında ihtilâl lideri Cemal Gürsel'in fotoğrafını koyarak altına "milli kahraman" yazmıştı), ama ihtilâl sevinciyle kendini kaybedenler gibi davranmayıp hedefi için atışlar yapıyordu.

Jeneriğinde; "Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Kurtul Altuğ: Başyazar: Metin Toker" yazan Akis dergisi, ihtilâlden sonraki ilk nüshasında, kapakta Başbakan Adnan Menderes'in bir fotoğrafını kullanmış, fakat fotoğrafın üzerine bir çarpı işareti çekmişti.

Bu dergiye göre, iş bu kadar basitti. Milletin oylarıyla seçilmiş olan bir Başbakan bir grup zorba tarafından iktidardan uzaklaştırılmıştı. Demokrat olmadığı her halinden belli olan bu dergiyi çıkaranlar da bu durumu hiç itirazsız kabulleniyor, üstelik can u gönülden destekliyorlardı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Cemal Gürsel: İhtilâlin perde önündeki lideri.

Orhan Erkanlı: İhtilâlin "yeşen" evlâtlarından.

Numan Esin: Hızlı ihtilâlci ve işbitirici iş adamı.

İhtilâlciler millî kahraman yapıldı

FORUM

15 GÜNLÜK dergi olan "Forum" da ihtilali yürekten destekleyenler arasındaydı. Sahibi olarak, Osman Okyar'ın, Yazı İşleri Müdürü olarak Metin And'ın gözüktüğü bu dergide ihtilale alkış tutan yığınla yazı vardı.

VARLIK

VARLIK Yayınevi tarafından çıkarılan bu dergi, edebiyatçıların yazılarına ağırlık vermekteydi. Ancak ihtilalden sonra bu dergide yer alan yazıların edeple ve edebiyatla ilgisi bulunduğunu söylemek mümkün değildi. Dergi, herşeyi bir tarafa bırakmış, vargücüyle ihtilali desteklemişti.

KİM

HAFTALIK dergilerden "Kim" de demokrasinin sona erişinden dolayı alabildiğine memnun olan yayın organlarından birisiydi. Derginin jeneriğinde şu isimler bulunmaktaydı.

Sahibi ve Mes'ul Müdürü: Ali İhsan Göğüş: **Başyazar:** Özcan Ergüder.

Yazı Kurulu: Behçet Kemal Çağlar, Bülent Ecevit, Muammer Aksoy, Sadun Tanju, Emil Galip Sandalcı, Adnan Benk, Fikret Otyam, Tuncan Okan, Nuyan Yiğit, Canan Ergüder, Sevim Saruhan, Sedat Ağralı.

Bu dergi, seçimle işbaşına gelmiş olan iktidar mensuplarına karşı olan kinini ve öfkesini ihtilalin hemen ertesinde belli etmişti. 15 Haziran 1960 tarihli sayısında yer alan bir karikatür şu şekildeydi:

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bir darağacı ve bu darağacına doğru yürüyen dört kişi çizilmişti. Lejantta ise şöyle denilmekteydi: "Nurlu istikbal(!)"

Dergi, bu tavrıyla, "Merd-i kıpti şecaat arzederken sirkatin söyler" tâbirinde belirtildiği gibi, karnında gizlediklerini ortaya dökmekteydi. 15 Haziran 1960 tarihli bu karikatür oldukça mânâlıydı. Yassıada Mahkemesi kararlarını daha işin başında açıklamaktaydı. Evet sümen altındaki kararlar bu şekilde bazılarına "mâlum" olmuştu...

Varlık Yayınevi tarafından çıkarılan Varlık dergisi, edebiyatçıların yazılarına ağırlık vermekteydi. Ancak ihtilâlden sonra bu dergide yer alan yazıların edebîe ve edebiyatla ilgisi bulunduğunu söylemek mümkün değildi. Dergi artık vargücüyle ihtilâlci olmuştu.

İHTİLÂLCİLER KİMDİ?

GAZETELERİN ihtilâl olduğu için sevinçten çılgına döndükleri günlerde daha ihtilâlin kimler tarafından yapıldığı bile belli değildi. İhtilâlcilerin kimlikleri belirsizdi. Ortaklıkta yalnızca Cemal Gürsel ismi geçiyordu. Bir de adı henüz bilinmeyen "kalın sesli biri" va. lı. İlk gün radyodan yayınlanan tebliğleri okuyan bu kişinin de ihtilâlcilerden biri olduğu belliydi. Ama onun da ismi meçhuldü.

İşte gazeteler bu şekilde meçhul ihtilâlcilerin yaptığı harekâttan dolayı delirmişe dönmüşlerdi. Onlara göre mühim olan ihtilâlin yapılmasıydı. Demokrasi sona ersin, millet iradesine darbe vurulsun, ülke kalkınması tökezlensin de, nasıl olursa olsundu...ı Gazetelerin tavırlarından çıkan mâna buydu.

İsim ve cisimleri "sır" olan ihtilâlciler ihtilâl sabahından başlayarak peş peşe tebliğler yayınlamışlardı. Gazetelerin de genişçe verdiği bu tebliğlerin bir tanesi şöyle başlıyordu:

"Bugün demokrasimizin içine düştüğü buhran ve son müessif hâdiseler dolayısiyle ve kardeş kavgasına meydan vermemek maksadıyla Türk Silahlı Kuvvetleri, memleketin idaresini ele almıştır."

Tebliğde "memleket idaresini ele alma" selahiyetinin kimden ve nereden alındığı belirtilmemişti. Öyle ya orta yerde "kapı gibi" Anayasa vardı. Ve bu Anayasada memleketi kimlerin ve nasıl idare edeceği ayan beyan ortaya konulmuştu. 1924 Anayasasının 4. maddesinde şöyle deniliyordu: "Türkiye

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Cemal Madanoğlu: İhtilâl liklerine işlemiş.

Fahri Özdilek: İhtilâlcilerin bulduğu generallerden.

Alparslan Türkeş: İhtilâlin ilk sesi.

Büyük Millet Meclisi, milletin yegâne ve hakiki mümessili olup millet namına hakkı hakimiyeti istimal eder."

Anayasanın diğer maddeleri de teşri ve icra selahiyetinin Meclise ait olduğunu belirtmekteydi.

Anayasanın hiçbir yerinde, demokratik usuller dışında idarenin ele alınması bahsi yoktu. Böyle bir hareket, Anayasa ihlâliydi ve cezası, idamdı.

Dünyanın her yerinde ordunun temel vazifesi belliydi, devlet bütçesinin yüklü bir kısmı sırf düşmanlara karşı vatanı müdafaa etmesi için orduya ayrılmaktaydı. Bunun içinde "ordunun ülke idaresine el koyması" yoktu.

1924 Anayasasını hazırlayanlar çok acı tecrübeler geçirmiş kişilerdi. Osmanlı Devleti gibi dünyanın en büyük devletlerinden birisinin çökmesinin en büyük sebeplerinden birisinin ordunun politikaya karışması, ikide bir devlet idaresine müdahele etmesi olduğunu çok iyi biliyorlardı. Hele Balkan Harbinde koca koca beldelerin sırf ordunun politikaya başlaması yüzünden kaybedildiğini bilmeyen yoktu. Bu yüzden Anayasada ordunun asla politikaya karışmayacağını ve devlet idaresine el koyamayacağını belirtmeye lüzum görmemişlerdi. Bu şekilde bir Anayasa maddesi "malumu ilâm" olacaktı.

Bunu ihtilalciler de çok iyi bilmekteydi ve her ihtilâlci gibi "kelleyi koltuğa alarak" işe girişmişlerdi.

İhtilâlciler Anayasayı takmadılar, çiğnediler

KALIPLAŞMIŞ SÖZLER

İHTİLÂLCİLERİN tebliğlerinde baştan sona her ihtilal için artık kalıplaşmış hale gelen sözler yer almaktaydı. Şöyle deniliyordu:

"Bu harekâta silahlı kuvvetlerimiz, partileri içine düştükleri uzlaşmaz durumdan kurtarmak ve partiler üstü tarafsız bir idarenin nezaret ve hakemliği altında en kısa zamanda âdil ve serbest seçimler yaptırarak idareyi hangi tarafa mensup olursa olsun, seçimi kazananlara devir ve teslim etmek üzere girişmiş bulunmaktadır."

Bu söylenilenlerin tamamının da "lâf u güzâf" olduğu daha sonra herkes tarafından anlaşılacaktı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Tebliğ şöyle devam ediyordu:

"Girişilmiş bulunan bu teşebbüs, hiçbir şahsa ve zümreye karşı değildir. İdaremiz, hiç kimse hakkında şahsiyata müteallik tecavüzkâr bir fiile müsaade etmeyeceği gibi edilmesine de aslâ müsamaha etmeyecektir. Kim olursa olsun ve hangi partiye mensup bulunursa bulunsun, her vatandaş; kanunlar ve hukuk prensipleri esaslarına göre muamele görecektir."

İhtilâlcilerin "seyir defterine" âşina olanlar, bu sözlerin güldürmekten öteye gitmediğini çok iyi bilmektedir. Yok, bu ihtilâl hiçbir şahsa ve ebedileştirmek için akıllara durgunluk verecek oyunlar içine girmişlerdi. O ihtilâlcilerden birçoğunun sonraki zamanlarda hayli "dünyalık" sahibi olduğunu, bazılarının TIR filoları düzüp, bazılarının sayısız ihalelere konduğunu ve her emekli subay mütevazi maaşıyla geçinirken bu ihtilâlci subayların paraya para demediğini bilmeyen kalmayacaktı.

Ama ihtilâl günlerinde ortaklıkta yalnızca bu gibi parlak ve şatafatlı sözler dolaşıyor, gazeteler bu sözleri manşetlere çekiyor ve ismi, cismi meçhul kalın sesli birisi habire radyodan konuşup duruyordu.

DP'liler ezildi, CHP'liler kollandı

zümreye karşı değilmiş de... Yok, hangi partiye mensup bulunursa bulunsun, her vatandaş kanunlar ve hukuk prensipleri esaslarına göre muamele görecekmiş de... Ve daha neler neler... Madem öyleymiş de DP tasfiye edilirken, CHP'ye taviz üstüne taviz vermek ne oluyordu? CHP'liler el üstünde tutulur ve Anayasayı hazırlamaları istenirken DP idarecilerinin hapishanelere takılması, DP sempatizanlarının türlü türlü hakarete uğraması ne oluyordu?

FEDAKÂR İNSANLAR!

İHTİLÂLCİLER diğer tebliğlerinde, ne kadar fedakâr olduklarını, bu ihtilâli asla mevki-makam için yapmadıklarını ima etmekteydi. Oysa bu sözler de diğer sözler gibi boşlukta kalacaktı. İhtilâli yapanlar herşeyden önce kendi mevki ve makamlarını sağlamlaştırmak hatta

İŞTE İHTİLÂLCİLER!

İHTİLÂLCİLERİN kimlikleri ihtilalden yaklaşık iki hafta sonra açıklanacaktı. 13 Haziran 1960 tarihli gazeteler "ihtilalcilerin listesi"ni yayınlıyorlardı. "Dünya" gazetesi bu haberi şu şekilde duyurmaktaydı:

"Milli Birlik Komitesi üyelerinin isimleri açıklandı"

"Rütbeleri bilinmeyen subayların isimleri alfabetik sıraya göre şöyledir."

"Yeni Sabah" gazetesi ise 2 gün sonra, 15 Haziran 1960'ta MBK üyelerinin isimlerini rütbeleriyle birlikte açıklamaktaydı.

Gazetelerde yer alan sıralamaya göre ihtilâl yaparak ülke idaresini zorla ele geçirmiş olanlar şunlardı:

1. Cemal Gürsel 2. Ekrem Acuner 3. Fazıl Akkoyunlu 4. Rafet Aksoyoğlu 5. Muçip Ataklı 6. İrfan Baştuğ 7. Rifat Baykal 8. Emanullah Çelebi 9. Ahmet Er 10. Orhan Erkanlı 11. Vehbi

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Erbu 12. Numan Esin 13. Suphi Gürsoytrak 14. Orhan Kabibay 15. Kadri Kaplan 16. Mustafa Kaplan 17. Suphi Karaman 18. Muzaffer Kanp 19. Kâmil Karavelioğlu 20. Osman Köksal 21. Münir Köseoğlu 22. Fikret Kuytak 23. Sami Küçük 24. Cemal Madanoğlu 25. Sezai Okan 26. Muzaffer Özdağ 27. Fahri Özdilek 28. Mehmet Özgüneş 29. Selahattin Özgür 30. Şükran Özkaya 31. İrfan Solmazer 32. Şefik Soyuyüce 33. Dündar Taşer 34. Haydar Tunçkanat 35. Alpaslan Türkeş 36.

"Halen 8 general ve 2 subay nezarette."

Haber şu şekilde devam ediyordu:

"İnkılâp hareketinden sonra nazerete alınan 10 generalden 2'si, 4 subaydan yine 2'si serbest bırakıldı. Nezarete alınanlar ve serbest bırakılanlar emekliye sevkedildi.

"Serbest bırakılan generaller: Org. Suat Kuyaş, Sabık Jandarma Umum Kumandanı Org. Tahsin Çelebican.

"Emekliye sevkedilen ve nezaret altına alınan generaller: Sabık Genel-

Mucip Atakli

İrfan Baştuğ

Rifat Baykal

Sıtkı Ulay 37. Ahmet Yıldız 38. Muzaffer Yurdakuler.

TEMİZLİK HAREKÂTI

GÖRÜLDÜĞÜ gibi ihtilalciler içerisinde "general"ler çok azınlıktaydı. İhtilâli genç subaylar gerçekleştirmişlerdi.

İhtilâlciler, emirini çabuk tutarak, kendilerine muhalefet edeceklerine kanaat getirdikleri demokrasi taraftarı generallerle muhtelif rütbedeki subayları ilk günden yakalayarak nezarete almışlardı.

23 Haziran 1960 tarihli Yeni Sabah gazetesindeki bu mevzu ile ilgili haber şöyleydi:

kurmay Başkanı Org. Rüştü Erdelhun, Sabık İkinci Yurt İçi Kumandanı Org. Salih Coşkun, Sabık Hava Kuvvetleri Kumandanı Org. Tekin Arıburun, Sabık Ankara Örfî İdare Kumandanı Korgeneral Namık Argüç, Sabık Tuğgeneral Yusuf Demirdağ, Sabık Tümgeneral Arif Onat, Sabık Tuğgeneral Kemal Binatlı, Sabık Kayseri Bölgesi Yurtiçi Kumandanı Tuğgeneral Kemal Çakın.

"Bu generaller halen Yassıada'da nezaret altında bulunmaktadırlar."

Görüldüğü gibi, nazerete alınan ve enterne edilen bu generaller ordunun mühim mevkilerinde bulunmaktaydı. En başta, Genelkurmay Başkanı tevkif edilmişti. İhtilâlcilerin hışmına uğra-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İhtilâlciler ilk olarak temizlik harekâtı başlattı

Osman Köksal

Mehmet Özgüneş

Şefik Soyuyüce

yan Genelkurmay Başkanı, önce idama mahkum edilecek, daha sonra bu cezası müebbet hapse çevrilecekti.

İhtilâl, ordudaki bin yıllık hiyerarşiyi ve gelenekleri de alt üst etmişti. İhtilale bulaşmamış olan üst rütbedeki subaylar, alt rütbedeki ihtilâlci subaylara selam duruyordu.

GÖRÜLMEMİŞ TASFİYE

İHTİLÂLCİLER, ihtilâlin ilk günlerinde bu şekilde çok mühim mevkideki generallerle subayların tasfiye etmişlerdi. Ordudaki bu tasfiye harekâtı bu kadarla kalmayacaktı. Ağustos'un hemen başlarında "korkunç" denilecek bir rakamda subay tasfiye edildi. Gazetelerde yayınlanan rakamlar farklı farklı olmakla birlikte, tasfiye edilen subay sayısının iki binin üzerinde olduğu hususunda görüş birliği vardı. Bu tasfiye harekâtı gazetelere şu şekilde aksetmişti:

7 Ağustos 1960 tarihli "Akşam" gazetesinin manşeti şöyleydi:

"2000 [iki bin] subay emekliye sevkediliyor.". "Emekliye sevkedilenlerin yüzde 70'i albay, yüzde 10 ile 15'i binbaşı"

4 Ağustos 1960 tarihli Milliyet'in manşeti şöyleydi: "Ordu gençleşti". "235 general emekliye ayrıldı. Org. Sunay Genelkurmay Başkanı oldu."

Aynı gazetenin 7 Ağustos 1960 tarihli manşeti ise şöyleydi:

"İki bin subay emekliye ayrılıyor." "Durumu düzenleyecek olan ameliyat iki yıl devam edecek."

Milliyet'in 26 Ağustos 1960 tarihli manşetinde ise emekliye ayrılan subayların sayısı hakkında şu rakam veriliyordu:

"4171 [dört bin yüz yetmiş bir] subay emekliye sevkedildi."

"Ordunun gençleştirme hareketi sırasında emekliye ayrılan subaylara verilecek sivil görevler planlaştırıldı ve en kısa zamanda kendilerine tebliğ edilecek."

4 Ağustos 1960 tarihli Cumhuriyet'te ise aynı haber şu şekilde verili-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ordudaki hiyerarşi yıkıldı

yordu: "235 general ve amiral emekliye sevkedildi."

Bu gazetenin 5 Ağustos 1960 tarihli manşeti ise şöyleydi:

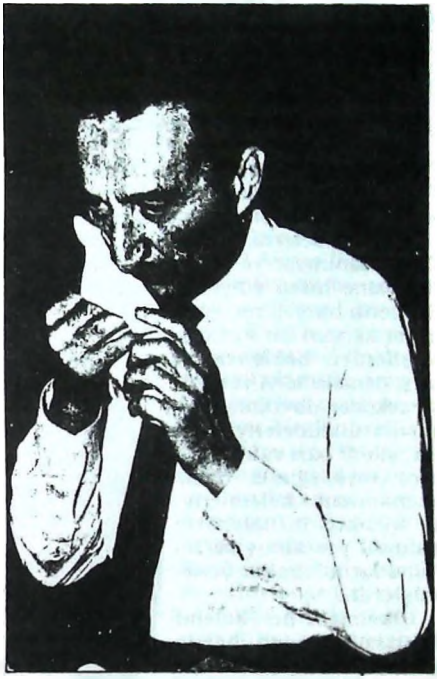
"5000'e [beş bin] yakın subay daha emekliye sevkedildi."

Hürriyet gazetesi ise 4 Ağustos 1960 tarihli nüshasında şu manşeti kullanmıştı: "235 general ve amiral emekliye ayrıldı", "Türk ordusu gençleştirliyor. Genelkurmay Başkanlığına orgeneral Cevdet Sunay getirildi."

Bu gazetenin 7 Ağustos 1960 tarihli nüshasında ise manşet şöyleydi: "Emekliye ayrılacak subay sayısı 2 bin", "Üst rütbedeki subayların bolluğu yüzünden bozulan muvazene 2-3 yılda düzelecek."

12 Ağustos 1960 tarihinde ise şu haber dikkatleri çekmekteydi:

"Emekli subaylar devlet işlerinde kullanılacak", "Bunlar için blok apartmanlar yapılıyor."

Bülent Ecevit: 27 Mayıs İhtilâline hayranmış.

KORKUNÇ TASFİYENİN NETİCESİ

İHTİLÂLCİLERİN yaptığı her hareketi alkışlamayı âdet haline getirmiş olan basın organları, orduda bu korkunç tasfiyeyi, "gençleştirme harekâtı" olarak değerlendirmekteydi. Aslında bu ifadeler, sakat ve çok zararlı bir düşüncenin ürünüydü. Bu zihniyete göre orduda general bulunmaması gerekti. Zira general yaşları, "gençleştirme projesine" uymamaktaydı!...

İhtilâlciler, "kıyıma" dönüşen ve orduda büyük tahribat yapan bu tasfiyeden sonra tepkiyi önlemek için emekliye ayırdıkları subaylara sivil hayatta vazife verme lüzumunu hissetmişlerdi. İşten bundan sonra da korkunç bir şekilde sivil bürokrat kıyımı başlamıştı. Bu emekli subaylar sivil bürokraside mühim kademelere getirilmişlerdi. Ayrıca belediye başkanlığı gibi seçimle gelinen makamlara bile bu subaylardan pek çoğu tayin edilmişti.

İHTİLÂL EVLATLARINI YEDİ

AYAKLARININ tozuyla subay kıyımına girişmiş olan ihtilâlciler bilahare birbirlerine düşecek ve kendi bünyelerinde yeni bir ihtilâl yaparak 14 üyeyi tasfiye edeceklerdi... Ve böylece, 'İhtilâl evlâtlarını yer' sözü bir kere daha tahakkuk edecekti...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İhtilâlciler orduda tasfiye yaptılar

İHTİLÂL DESTEKÇİSİ KALEMLER

HEPSİ DE, demokrasinin korunmasında ve yaşatılmasında mesuliyet sahibi kimselerdi. "Gazeteci-yazar" olarak tanınıyor ve geniş bir okuyucu kitlesine hitap ediyorlardı. Diktatörlüklerin birer birer yıkıldığı hürriyet asrının bu aydın geçinen kişilerden beklenen davranış, demokrasiyi rencide edecek her davranışın karşısına dikilmeleriydi. Oysa, şimdi bâzı nümûnelerini vereceğimiz basın mensupları, kelemleriyle birlikte ihtilalcilerin safında yer almış ve bu "silahlarını" halka çevirmişlerdi.

Ülkemizin bu "kalemli ihtilâlcileri"nden bâzılarına ve 27 Mayıs sonrasında yazdıklarına göz gezdireceğiz. İşte ihtilâlcilerin hemen yanı başında yer almış, onlarla el ele, gönül gönüle, omuz omuza vermiş olanlar arasından rasgele seçtiklerimiz.

Oktay Ekşi: İhtilâlcilerin iltifatına mâlî oldu.

BÜLENT ECEVİT

CHP'NİN yayın organı olan "Ulus" gazetesinin 28 Mayıs 1960 tarihli nüshasının birinci sayfasında "Günaydın" başlıklı bir yazı dikkatleri çekmekteydi. "Bülent Ecevit" imzâsını taşıyan bu yazıda ihtilale alkış tutularak şöyle denilmekteydi:

"Karanlık günlerin sona erdi. Günaydın Türk milleti!

"...Dün Türkiye'de bir büyük inkılâb gerçekleşti, kökleşti. Bu inkılâb vatandaş şuurunda boy verdi, gençlik kanı ile sulandı, ordu eli ile pekiştî."

Gazeteciliğinin yanı sıra, şâirliğiyle de tanınan Ecevit, ihtilali alkışladığı yazısında bu "ediblik" yönünü de ortaya koymaktaydı.

Ulus'un "gözde" elemanı Bülent Ecevit ihtilalcilerin de gözüne girmek için habire ihtilâle destek yazıları yazmaktaydı.

Bülent Ecevit ihtilâle öylesine şartlanmıştı ki, "Anayasa Komisyonu" diye de tanınan profesörler heyetinin hazırladığı ve dünya hukuk tarihinde kara bir leke olarak yer almış olan ihtilâli meşrû gösteren raporu da methetmekteydi. Ecevit, 30 Mayıs 1960 tarihli yazısında şöyle diyordu:

"Anayasa komisyonunun Milli Birlik Komitesi Başkanına sunduğu rapor, Türk ordusunun başardığı hareketin ne kadar meşrû ve ne kadar yerinde bir hareket olduğunu tereddüde yer bırakmayacak bir açıklıkla belirtmektedir."

ECEVİT'İN HAYRANLIĞI

ECEVİT, 1 Haziran 1960 tarihli yazısında, ihtilali methetmeye devam ederek şöyle diyordu:

"Türk ordusu bütün dünyanın hayranlığını çekecek kadar başarılı; me-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

denî ve meşrû bir ihtilâl hareketini görülmemiş bir süratle, 2 saat içinde bütün yurtta zafere ulaştırdığı andan itibaren demokratik rejimin, sosyal müesseselerin ve Cumhuriyet devrimlerinin kurtarılması için faaliyete geçmiştir."

Ulus'un bu hızlı yazarı, kendi hayranlığını bütün dünyaya maledecek kadar "ihtilâl aşkına" tutulmuştu. Ecevit'in bu yazılarını hatırlayanlar 20 sene sonraki tavrını oldukça yadırgayacaklardı. Öyle ya, ihtilâlse 12 Eylûl de ihtilâldi. Mahâret çabukluktaysa, 12 Eylûl de "çarçabuk" gerçekleşmişti. Öyleyse o ihtilâle alkış tutup bu ihtilâli yermenin mânâsı neydi? Yoksa bu demokrat görüntüye, "kızılan" ihtilâlin liderlik koltuğunu alıvermesi mi sebep olmuştu?

Ecevit'in bu iki ihtilâldeki tavrı, çifte standartlı aydınlara müşahhas bir misal olarak hatırlanacaktı.

UFAK BİR RİCA!

BÛLENT Ecevit, ihtilâle methiyeler düzüp girizgâh yaptıktan sonra ihtilâlcilere bâzı ufak ricâlarda bulunuyordu. Meselâ, Halk Evlerinin yeniden açılması gibi. Ecevit bu ricâsını kuvvetlendirmek için, böyle bir teşebbüsün "27 Mayıs 1960 ruhunu kuşaktan kuşağa yaşatacağını" söylemcyi de ihmal etmiyordu. Ecevit 3 Haziran 1960 tarihli yazısında şöyle demekteydi:

"27 Mayıs hareketi üzerine kurulan Millî Birlik idâresi altında geçireceğimiz birkaç ay, Türk milleti için, erişilmemiş bâzı yüce ülkülere erişme, yitirilmiş nice hürriyetlere ve mânevi değerlere yeniden kavuşma imkânını olduğu kadar, yıkılmış bâzı büyük ve gerekli müesseseleri yeniden canlandırma imkânını da sağlayabilir.

"Ad önemli değildir. Başka bir ad verilebilir. Halk Evlerinin, Halk Odalarının eski yapıları alınıp, o yapılarda 27 Mayıs 1960 ruhunu kuşaktan kuşağa yaşatacak, o ruhun ateşini Türk milleti yaşadıkça yanar tutacak yepyeni birer kültür ocağı kurabilir."

10 yıllık ömrü olan demokrasi fidanının köküne balta vuran 27 Mayıs İhtilâlini alkışlayan bu şair ruhlu yazar gerçi Halk Evlerinin yeniden açılması emeline nail olamadı, ama halkla ilgisi olmayan Kurucu Meclis üyeliğine kavuştu. İhtilâlciler onca yazdıklarını unutmamıştı ve kendisini yüklü bir maaşla Kurucu Meclis üyesi yapmışlardı. Böylece Ecevit, CHP'nin düşündüğü projenin tamamını gerçekleştirme imkânına kavuşacak ve ülkeyi 20 yıl sancılar içerisinde kıvrandıracak olan Anayasaya imzasını atacaktı.

Gazeteciler övdükçe ihtilâlciler havalandı

Gazeteci Altan Öymen İhtilâl olduğu sırada yedek subay olarak bulunuyordu. Demokrat Partililere karşı beslediği hisleri nihayet fiiliyata dökebilecekti. Nitekim gidip, binbir hakaretlerle Tahkikat Komisyonu üyelerini tevkif edecekti.

OKTAY EKŞİ

28 MAYIS 1960 tarihli Dünya gazetesinde yer alan bir haberde askerliğini yedek subay olarak yapan iki gazetecinin ihtilâlde yaptıkları anlatılıyordu. Bu haberde ismi geçen gazeteciler Oktay Ekşi ile Altan Öymen idi. İhtilâli öğrenir öğrenmez "fırsat bu fırsat" deyip teçhizatlarını kuşanmışlar ve nicedir diş bilediklerî Demokrat Partinin ileri gelenlerinin kapısına dayanmışlardı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bu ikilden Oktay Ekşi, hışımla Sezai Akdağ'ın evine gitmişti. Ekşi, bu Demokrat Partiliye karşı kin doluydu. Zirâ Akdağ, Dünya gazetesi Ankara temsilcisi olan Oktay Ekşi'ye hakâret etmişti. Haberde böyle yazıyordu. İşte Ekşi o günden beri intikam ateşiyle yanıp tutuşmaktaydı. Hiç böyle bir fırsatı kaçırır mıydı?.. Hele hazır üzerinde asker elbisesi varken...

Hâdiseyi gazeteden takip edelim:

"Halen kahraman Türk ordusunda yedek subaylığını yapmakta olan Oktay Ekşi, dün Sezai Akdağ'ı tevkif etmeğe gittiği zaman, o vakte kadar oturduğu mahallenin sâkinleri Akdağ'ı sokaktan geçen bir askeri jeepe zaten bindirip götürmüşlerdi."

Oktay Ekşi'nin hevesi kursağında kalmış ve intikamını alamamıştı. Ama, bu hızlı "demokrat avcılığı" boşa gitmeyecekti. Ekşi, bu gibi gayretleriyle ihtilâlcilerin gözüne girmişti. Bunun neticesidir ki, Anayasayı hazırlayan Kurucu Meclise üye seçilecek ve orada bütün düşüncelerini gerçekleştirme fırsatını bulacaktı. İktidarı bir daha demokratlara teslim etmeme düşüncesini...

Uzun zaman Hürriyet gazetesinin başyazarlığını yapan Oktay Ekşi, 12 Eylül 1980 ihtilâlinden sonra bir aralık siyâset sahnesinde gözüktü. SODEP'in kurucu üyesi olarak politikaya atılan Ekşi, bir müddet sonra "pabucun pahalı olduğunu" görmüş olacak ki, partiden istifa ederek yeniden gazeteciliğe dönmüştü. Öyle ya, bu memlekette politika yapmak ve "cahil oy çoğunluğuna" laf anlatmak Ekşi gibi anlı şanlı bir aydının yapacağı iş miydi? Sayın Ekşi, ihtilâlciler tarafından bir çırpıda Kurucu Meclis üyesi yapılmayı hazmetmiş ve bundan da büyük

Abdi İpekçi: İhtilâlin avukatı gibi davranıyor ve demokrat mantığı çatlatacak yorumlar yapıyordu.

Ecevit de ihtilâl aşkına tutulmuştu

mutluluk duymuştu; ama anlaşılan millet tarafından seçilmeyi gözüne kestirememişti.

Oktay Ekşi politika sahnesinden indikten sonra yeniden Hürriyet gazetesine döndü ve başyazar olarak esip savurmaya başladı. Hiçbir demokratik ülkede rastlanmayan başörtüsü yasağını müdâfaa ederek ne kadar demokrat (!) olduğunu ortaya koydu.

12 Eylül 1980'e kadar içerisinde "alın teri(!)" bulunan 1961 Anayasasına toz kondurtmayan Ekşi, 12 Eylül'den sonra sanki hiç böyle bir Anayasa metni yokmuş gibi davranarak geçmişi bir çırpıda unutmaya hazır ve de nâzır olduğunu da gösterdi...

ALTAN ÖYMEN

28 MAYIS 1960 tarihli Dünya gazetesinin: yedek subay gazetecilerin yaptıklarını bir destan gibi

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

anlatan haberinin devamında şöyle denilmekteydi:

"...Öte yandan tahkikat komisyonu üyelerinin tevkifini yine gazeteci olup yedek subaylığını yapan teğmen Altan Öymen yapmıştır. Bütün komisyon üyeleri nezaret altına alınmışlardır."

İhtilalden sonra en çok hakârete uğramış olan Demokrat Partililer içerisinde bu Tahkikat Komisyonu üyeleri de bulunmaktaydı.

Gazeteci Altan Öymen de nihâyet "ihtilâl bahanesiyle" Demokratlara karşı beslediği hisleri fiiliyata dökme fırsatı bulmuştu. Ve bu fırsatı çok iyi değerlendirmesini bilecekti...

Altan Öymen terhis olur olmaz kolları sıvamış, kalemi eline almış ve bu defa, silah zoruyla alaşağı edilen meşrû idâre aleyhine verip veriştirmişti.

Öymen, "CHP'nin sesi" olan Ulus gazetesinde 4 Haziran 1960 tarihinde başlayan yazı serisinde 27 Mayıs öncesindeki hâdiseleri anlatıyordu. Anlatıyordu anlatmasına, ama o hâdiseleri CHP'nin tertiplediğinden, hâdiseleri çıkaranların elebaşılarının ihtilâlcilerin provakatörleri olduğundan ve üniversite gençliğinin ihtilâl filmi için birer figüran olarak kullanılmalarından hiç bahsetmiyordu. Zâten maksat doğruları söylemek değil, Yassıada kararlarının bir nevi gerekçesini hazırlamak ve Demokrat Partiyi siyâset sahnesinden tasfiye etmekti...

Gazeteciler demokratların kapısına dayandılar

Altan Öymen, Ulus'un yanı sıra "Kim" dergisinde de yazmaktaydı. Bu dergide çıkan Demokrat Partililer aleyhine yığınla yazının altında imzası bulunmaktaydı.

Altan Öymen bu yazılarıyla ihtilâle ve ihtilâlcilere hayli yardımcı olmuştu, doğrusu. İhtilâlciler de onun bu emeğini unutmayacak ve kendisini Kurucu Meclis üyesi yapıvereceklerdi. Böylece Altan Öymen de millet tarafından seçilmeyen, "tepeden inme" işbaşına getirilen kişilerin yer aldığı mecliste yerini almış ve 20 yıl mer'iyette kalacak olan anayasayı hazırlamak için hayli mesai sarfetmiştir.

Daha önce kalemiyle hizmet verdiği CHP'den bilâhare milletvekili de

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

seçilen Altan Öymen, hâlen Milliyet gazetesinde "Genel Yayın Koordinatörü" olarak çalışmakta ve yazılarında sık sık "demokrasi" den bahsetmektedir...

ABDİ İPEKÇİ

İhtilâli can gönülden destekleyen Milliyet gazetesinin daha sonra sebebi meçhul bir şekilde M. Ali AĞCA tarafından öldürülen Yazı-işleri Müdürü Abdi İPEKÇİ o dönem ihtilâle destek vermek için adeta kendini paralıyordu. Yazdığı yazılar demokrat mantığı çatlatmaktaydı, a-ma olsundu. İhtilalcilerin hoşuna gidiyordu ya. İpekçi için mühim olan buydu.

ABDİ İPEKÇİ MANTIĞI

YAHUDİ dönmesi olan Abdi İpekçi, 4 Haziran 1960 tarihli yazısının başlığını, **"Bu bir ihtilal değildir"** şeklinde atmıştı. Bir grup subay; vatan müdafaası için emirlerine verilmiş olan birlikleri meşru iktidarı alaşağı etmede kullanmış, başta Genelkurmay Başkanı olmak üzere bütün üstlerini yakalayıp hapse atmış, anayasayı kaldırıp, kendi düşüncelerini anayasa ve kanun haline sokmuş, elhasıl, bir avuç subayın astığı astık, kestiği kestik hale gelmişti, ama Abdi İpekçi: **"Bu bir ihtilal değildir"** buyuruyordu.

İpekçi, demokrasi şuuruna sahip herkesi kahkahalarla güldürecek gerekçelerini şu şekilde sıralıyordu:

"1- Meşruiyet: Mesnedini İç Hizmet Kanunu'nun 34. maddesinden almaktadır". Adı geçen kanunun o maddesi hiç kimseye ihtilal yapma selahiyeti vermemekteydi. Hem ihtilâl, en başta Anayasa suçuydu ve ihtilalciler yakalandıkları taktirde cezaları idamdı. İhtilalciler herşeyden önce Anayasayı çiğnemişlerdi, ama İpekçi bu şekilde ihtilalin meşru olduğuna fetva veriyordu.

İpekçi devam ediyor:

"2- Kan dökülmedi".

Kim kan dökecekti ki? Milletin topu tüfeği mi vardı ki mukavemet etsin? Kaldı ki demokrat insanlar orduyu ve askeri candan seven bir yapıya sahiplerdi. Öte yandan, gerçi ihtilâlde maddi kan dökülmemişti, ama ülke; siyasî, ekonomik ve kültür sahasında çok kan kaybetmiş, ilerleme yolunda takatsız kalmıştı..

"3. Kahraman yaratılmadı".

Öyle mi? Peki, madem kahraman "yaratılmamış"sa, başta Milliyet gazetesi olmak üzere gazetelerin ihtilalcilere çarşaf çarşaf methiye düzmeleri ve "Kahramanlar" şeklinde başlık atmaları ve onların heykellerini dikmeyi teklif etmeleri ne oluyordu?

İKTİDAR HIRSI YOKMUŞ!

BAKINIZ Milliyet'in yazıişleri Müdürü, ihtilalin ihtilal olmadığına dair ileri sürdüğü gerekçelerin dördüncüsünde ne diyor?

"4. İktidar hırsı yok; Türk silahlı kuvvetlerinin harekâtı diğer askeri ihtilallerde görüldüğü gibi ordunun iktidarı devamlı olarak ele geçirmesi ve memlekette askeri bir idare tesisi gayelerine matuf değildir.

Bugün idareyi elinde tutan inkılabın kahramanları yarın eski vazifelerine, eski rütbe ve mevkileriyle döneceklerdir.

Onların hırsı 'iktidar' değil, vatana hizmettir".

İpekçi'nin bu söylediklerinin tek kelimesinin bile gerçek olmadığı sonradan herkes tarafından anlaşılacaktı. İhtilali yapanlar, ilk önce mevki-makam hesabı yapmaya başlamışlar ve Çankaya'yı ele geçirmek için türlü entrikalar çevirmekten çekinmemişlerdi.

Demokrasinin utanç belgelerinden olan "Çankaya protokolü" hâlâ hafızalardaki canlılığını muhafaza etmektedir. Bu protokol ile, Çankaya "cebren" ve de "hile" ile ele geçirilmişti. Hiçbir parti cumhurbaşkanlığına aday göstermeyecek.. Cumhurbaşkanlığı'nın en güçlü ismi zorla senatörlükten istifa ettirilecek.. Bütün

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

partiler Cumhurbaşkanlığı seçiminde ihtilâlin liderini desteklemeye mecbur bırakılacak... Daha sonra da bunun adı "vatana hizmet" olacak, öyle mi?..

Bu zihniyete ancak gülünür.

Kaldı ki ihtilâlcilerin hepsi de Anayasayı hazırlarken ilk önce kendi mevki ve makamları ile kendi ikballerini garanti altına alma sevdasına düşmüş ve neticede kendilerini ömür boyu senatör kabul ederek bu milletin kesesinden tam 20 yıl yüklü maaş almışlardı. Tam 20 yıl, tüyü bitmedik yetimlerin haklarını gasbetmişlerdi.

Öte yandan, bilâhere ihtilâlcilerin de itiraf ettiği gibi, ihtilâli yapanların gönlünde yatan aslan, CHP idi. İktidarı CHP'ye teslim etmek için bütün hünerlerini göstermiş ve anayasayı CHP'lilere hazırlatmışlardı. Daha ne olsundu?..

İşte bu yüzden, Abdi İpekçi'nin ihtilâlin meşruluğu için gösterdiği beşinci gerekçe olan "partizan değil" hükmü de havada kalmaktaydı.

İHTİLÂLİN AVUKATI

ABDİ İpekçi yazılarında âdeta ihtilâlin avukatı gibi davranmaktaydı. İhtilâlcilerin yaptığı her harekete bir kılıf bulmak için bütün maharetini ortaya koyuyordu.

İhtilâlciler, "İhtilali Koruma Kanunu" diye bir kanun çıkarmıştı. Tek parti devresinde çıkarılan "Takrir-i Sükûn Kanunu"na benzeyen bu kanunla, ihtilâli imâen tenkit edenler için bile ağır cezalar verilebilecekti. İpekçi, 1 Temmuz 1960 tarihli yazısında bu kanunu şu şekilde müdafaa ediyordu:

"İnkılâp veya ihtilâl geçiren memleketlerde, düzeni korumak, huzuru sağlamak gayesiyle bazı tedbirler alınması normaldir. Bu gibi hallerde sert hükümleri hâvi kanunların çıkarıldığına dair örnekler çoktur. İşte evvelki gün yürürlüğe giren, inkılâpların korunmasına dair kanunu da, bu ışık altında incelemek ve bu bakımdan makul görmek gerekir."

Halit Kıvanç— İhtilal oldu diye utanmasa sil takıp oynayacaktı

İhtilâlcilerin hukuk dışı, demokrasi dışı her hareketini tasvip edip alkışlayacaksın, daha sonra da demokrasi kahramanı pozlarında gözükeceksin... Bu tezada ülkemizden başka "demokratik" bir yerde rastlamak imkânsızdır.

1960 ihtilâlinde bir avuç subayın tavrı astığı astık, kestiği kestik hâle gelmişti. Ama bir Yahudi dönmesi olan Abdi İpekçi, 4 Haziran 1960 tarihli Milliyet'teki yazısında, "Bu bir ihtilâl değildir" diyerek herkesi kahkahalarla güldürüyordu.

HALİT KIVANÇ

MEMLEKETTE ihtilâl olmuş, demokrat düşünceye sahip vatandaşlar kan ağlıyor, ama Milliyet gazetesi yazarlarından Halit Kıvanç'ta bir sevinç, bir sevinç ki deymeyin gitsin. Kos koca adam utanmasa zil takıp oynayacak. Zaten yazısında âdeta bunu yapıyor...

Radyo mikrofonlarının gediklisi, ekranın gülü Halit Kıvanç, 5 Haziran 1960 tarihli yazısında şöyle diyor:

"Bayram içinde bayram.

"Yıllardır böylesine ağız tadı ile bir bayram kutlamamıştık.

"27 Mayıs sabahı doğan güneş, gözlerimizi hâlâ kamaştırıyor... Öyle bir güneş ki bu... Hürriyet âşıklarını, Atatürk çocuklarını, Cumhuriyet bekçi-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

lerini iliklerine kadar ısıtıyor da... Hürriyet düşmanlarını, Ata'yı unutanları, coplu demokrasinin azgın buz dağlarını lâhzada eritiveriyor."

Atatürk Çocuğu Halit Kıvanç, sanki maç anlatırcasına coşmuştu:

"Kutlu olsun... Mutlu olsun... Bize bu büyük hürriyet bayramını hediye edenler sağ olsun... Var olsun...

"Çifte bayram neşesi içinde, gelin, şu sâbıkları, sâkıtları hatırlayıp biraz daha neşelenelim... Kara günlerde dillerde dolaşanları kalemdan kağıda aktarıverelim."

Halit Kıvanç sonraki yazılarında da aynı üslûbu muhafaza etmekte ve silâh zoruyla alaşağı edilmiş olan demokratlara karşı beslediği kinini ve öfkesini daha açık bir şekilde dile getirmekteydi. Kıvanç, 12 Haziran 1960 tarihli yazısında şöyle diyordu:

"Daktilonun başına oturdum. Tam yazmaya başlarken, sokaktan incecik seslerle dolu bir şarkı yükseldi:

"Kızım seni Bayar'a vereyim mi?/ İstemem babacığım, istemem/ Onun adı Bayar,/ Milleti soyar./ İstemem babacığım, istemem.

"Pencereden uzandım; birkaç çocuk, neşeyle şarkıya devam ediyor: 'Onun adı Bayar,/ Milleti soyar'"

"Atatürk Çocuğu" Kıvanç'ın yazısı bu şekilde devam edip gidiyor...

Çetin Altan: İlhamını şeytandan alan bu yazarın kaleminden kin damlıyordu.

KAZ TÜYÜ VE KATRANA LAYIK

HALİT Kıvanç bu yazılarını demokrasiyle idare edilen Avrupa ülkelerinden herhangi birisinde neşretmiş olsaydı, her halde kendisini kaz tüyü ile katrana bulayıp sınır dışına koyarlardı. Ama bizde öyle olmadı. Halit Kıvanç "baştâcı" edildi. İhtilâlden sonra "özerk" hale getirilen radyonun "en çok konuşan adamı" oldu. Maç nakletti, muhtelif programlar hazırlayıp sundu. Ve habire konuşup durdu... Daha sonra televizyonda; çamaşır tozundan traş sabununa varıncaya kadar türlü türlü mamûlün reklamında oynayıp milyonları kazandı.

27 Mayıs İhtilâlinden sonra demokrasiye nasıl can u gönülden bağlı (!) olduğunu göstermiş olan Kıvanç'ın radyo ve televizyondaki saltanatı o günden bugüne devam ediyor.

Halit Kıvanç, Milliyet'ten sonra muhtelif gazete ve dergilerde yazılar da yazdı. Hürriyet gazetesinde de yazıları çıktı, kitapları yayınlandı.

ÇETİN ALTAN

GÜNÜMÜZDE Hürriyet gazetesinde fıkra yazarlığı yapan, sık sık Müslümanların inançlarına dil uzatan, başörtüsüne saldırıp duran, ateist, yani Allah'a inanmayan bir kişi olduğunu sık sık tekrarlamaktan çekinmeyen Çetin Altan, 27 Mayıs İhtilâlinin; "kaleminden kin damlayan" bir destekçisiydi.

Çetin Altan o günlerde çalıştığı Milliyet gazetesindeki sütunundan demokrat partililere veryansın ederken, ihtilâlcileri "mürekkebinin son damlasına kadar" destekliyordu.

Altan, 27 Mayıs '60 tarihli ve alelacele yazıldığı belli olan yazısında meşru iktidarın alaşağı edilmesinden dolayı duyduğu sevinci dile getiriyor ve yazısının sonunda şöyle diyordu:

"Hakiki hürriyetin saati çalmıştır. Atatürk'ün inkılâplarına bağlı olarak

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

demokratik bir memlekette Türklüğün şerefine yakışan bir nizamın temelleri atılmaktadır.

"Yaşasın Türk Milleti, yaşasın Türk ordusu."

CANI YAZI YAZMAK İSTİYORMUŞ!..

HALEN "Şeytanın Gör Dediği" sütununda kalem oynatan ve "Şeytanın gör dediğini" gören Çetin Altan, kendisine yol gösterenden destek alarak demokratlara karşı hücumlarını devam ettirmekte ve ihtilâlin hemen ertesinde 28 Mayıs 1960 tarihli yazısının başlığında, "Bugün canım yazı yazmak istiyor" demekteydi.

İlhamını şeytandan alan bu yazar, sevinçten dört köşe olmuştu âdeta. Şöyle diyordu:

"Bize bugünleri taddıran ve bir milletin haysiyetine konmaya çalışan tozları bir üfleyişle temizleyiveren Türk Silâhlı Kuvvetleri sağ olsunlar. Kardeş kanı dökülmeden yapılan bu

Aziz Nesin, ihtilâlcilerin önünde sevinçle ellerini oğuşturuyor ve elî kolu bağlı masum insanlara tekme üstüne tekme savuruyordu. Demokratlar haksız yere hapishanelere doldurulmuştu, ama Aziz Nesin bununla da tatmin olmamış, "kuyruklar" dediği Demokrat Partiye rey veren herkesin "içeriye" atılmasını istemişti. Ne var ki, eştiği kuyuya kendisi düşecek ve yıkıcı faaliyetlerde bulunmak bu vatanı yabancılara peşkeş çekmek suçlarıyla defalarca muhakeme edilecekti.

"Şayet sizlere haysiyetsiz demişsek özür dileriz, sizlerden değil, başka haysiyetsizlerden; çünkü en haysiyetsiz olan bile sizlerin yanında İsa Aleyhisselâm gibi kalır..."

Ekranan gülü Halit ihtilâlin bülbülüydü

hareketin aynı vakar içinde gerçek demokrasinin temellerini atmasını bekliyor, seviniyor, övünüyor, övünüyor seviniyoruz..."

Bu yazısında sevincini dile getirmiş olan Altan, bir başka yazısında bu defa öfkeden çılgına dönmüş olduğunu ortaya koyuyordu. Altan, 14 Haziran 1960 tarihli, "İnsan durup durup kızıyor" başlıklı yazısında, ihtilâlle alaşağı edilmiş olan mazlum insanlara verip veriştiriyordu.

Bu şekilde bir üzülen, bir sevinen, bir öfkelenen Çetin Altan, muvazenesini kaybetmiş bir insan görüntüsü vermekteydi:

Altan şöyle diyordu:

"Haysiyet... Sizlerin miydi bu iddia?

Öldükten sonra cenaze namazının kılınmamasını ve cesedinin yakılmasını isteyen bu yazarın ihtilâl sonrasındaki yazıları bu minval üzere devam edip gitmekteydi.

AZİZ NESİN

BİR zamanlar subay iken, "erlerin istihkakını zimmetine geçirdiği için" ordudan atılmıştı. Bu "çalıp çırpma" işini bile bir "meziyet" sayma pişkinliğini göstermiş ve bu defa kolları sıvayarak "mizahçı" diye meydana çıkmıştı. Halkının % 99'u Müslüman olan bu İslâm diyarında, utanmadan, milletin dinî inançlarıyla, örf ve âdetleriyle a-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

lay etmekten, komünizmin meddahlığını yapmaktan çekinmemişti. Adı, Aziz; soyadı ise Nesin'di. 27 Mayıs İhtilâlinden sonra ise bu defa "bir numaralı ihtilâlci" olarak sahnenin önüne fırlamış ve demokrasiyi didiklemeye başlamıştı. demokrasi adına yüz kızartıcı yazılar yazıyor. Demokrat Partililer için çok bayağı, edebe, edebiyatla ilgisi olmayan ifadeler kullanılıyor, aklına ne gelirse söylüyordu.

Şeytandan ilham ve destek alıp mazlumlara saldırıyorlardı

İŞTE İHTİLÂL MEDDAHI AZİZ NESİN!

AZİZ Nesin, 28 Mayıs 1960 tarihli Akşam gazetesinde yer alan, "sabık değil, sabıkalı" başlıklı yazısında şöyle diyordu:

"Sağ ol generalim, sağ ol albayım, yarbayım, binbaşım, yüzbaşım! Sağ olun yiğit komutanlarım! Var olsun Türk ordusu!

"Kara günlerin acısiyle, ezgisiyle değil; halkımızın, aydınlarımızın bu son yiğitçe davranışı karşısında, sevinç gözyaşları dökerek yazıyorum.

"...Bu aydınların diktatör ve uşaklarına çarptığı şamardır. Bu kez siyasi evliyayı, aydınlar çarptı.

"...Daha dün, gazetelerde çıkamayan bir söylevinde, yine profesörlerle, avukatlarla alay ederek şöyle dedin:

"Dönersem kahpeyim millet yolunda bir azimetten!

"Bu söz ağzına yakışmaz. Sana yakışanı şöyle demekti: 'Dönersem kahpeyim koltuk yolunda her hezimetten!'

"Duyduk ki Ankara'da yakana yapışanlara, 'Kelle mi istiyorsunuz?' diye bağırmışsın, hayır kelleni istemiyoruz. Biz, paçacı mıyız, senin kelleni ne yapalım? Sahibine yaramayan kelle bize hiç gerekmez."

"ONLARA ACIMAYALIM!"

SONRAKİ yıllarda komünizm propagandası yaptığı için defalarca hapse giren bu mizahçı yazar, demokrasiye ve demokratlara karşı duyduğu kini ve öfkeyi her yazısında belli etmekteydi.

Nesin, 29 Mayıs 1960 tarihli yazısında demokratlara acımamak gerektiğini söylemekte ve şöyle demektedir:

"Gelelim, 'Sabık başbakan olmayacağım' diyerek demokrasi kurmağa çalışan sabık Başbakana... Yanında sevgili cep harçlığı nâzır Hasan Polatkan'la uçaktan indiriliyor. Sayın bay sabık nereye gidiyordu dersiniz? Belki de havalarda, borç bulabileceği, kredi bulabileceği bir kapı arıyordu.

"Uçaktan indirilen bay sabık, cep harçlığı nâzırı ile bir otomobile atlayıp, kırlara doğru açılıyordu. Bunca yol yapan Bay Sabık'ın kendisine bir çıkar yol bulamaması ne acıdır.

"Subaylar, Bay Sabık'ı gizlendiği çalılar arasından çıkarıyorlar. [Böyle bir hâdise tamamen düzmece ve uydurmaydı] Çalılar arasında işi ne idi, tavşan avına mı çıkmıştı, kimbilir.

"Onlara acımayalım. Onların acımadan bu millete neler yaptıklarını düşünelim.

"Suçlular, büyük Türk milletinin merhamet duygularının arkasına sığınmasınlar. Çünkü Türk halkının merhametli yüreği, onların saklanmak istediği çöp tenekesi değildir."

BİR UTANMAZ YÜZ, BÜTÜN SERMAYESİ

ALLAH'A inanmadığını açık açık söyleyen, ortaya koyduğu bütün fikirleriyle bu millete yabancı olduğunu ve bu milletten utanmaya niyetli olmadığını

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

belli eden Aziz Nesin, hızını bir türlü alamıyordu. Nicedir diş biledigi insanların eli kolu bağlanmıştı. Eline büyük bir fırsat geçmişti. Bu Marksist yazar, 2 Haziran 1960 tarihli yazısında da, "Kuyruklar dışarda kaldı" diyerek, "kuyruk" dediği Demokrat Parti sempatizanlarının da yakalanmasını istiyordu.

AVA GİDEN AVLANIR

NE VAR Kİ, bu hızlı Marksist'in bu talebi yanlış anlaşılmıştı (!) Zatıâlileri "kuyruk" dediği demokrat partililerin yakalanmasını istemişti, ama yakalanan kendisi olmuştu. Hem de memleketi uçuruma sürüklemek istediği ve komünist faaliyetlerde bulunduğu için...

NADİR NADİ— İhtilâli can ü gönülden destekleyip var gücüyle alkışlayan Cumhuriyet gazetesinin başyazarı, demokrasinin sona erdirilmesinden duyduğu memnuniyeti dile getiriyordu.

Resmi bir açıklama olduğu anlaşılan, Hürriyet gazetesinin 20 Mayıs 1961 tarihli haberinde şöyle denilmekteydi:

"Solcu yazar Aziz Nesin'in tevkifi bir başlangıç. Yakında büyük ölçüde operasyonlar yapılması muhtemel."

Gazete haberi şu şekilde devam ediyordu:

"Büyük bir hürriyet havası içinde olmamıza rağmen, bir intikal devresi geçirdiği gerçek olan milletimizi, uçuruma sürüklemek isteyen bazı yabancı, komünist unsurlar, yurdumuzda faaliyete başlamışlardır. Gayelerini gerçekleştirmek maksadiyle, yabancı bir komünist teşkilat tarafından, bu iş için gizlice yurdumuza, dışardan külliyatlı miktarda altın sokulduğu sanılmaktadır.

"Her türlü iktisadi ve sosyal olayları gerçekten başka türlü göstererek devamlı istismar yoluna sapan ve gizli bir teşekküle uşaklık eden bu gibi unsurlar, son zamanlarda, yer yer kendini göstermeye başlamıştır. Bu durumu gözünden kaçırmayan siyasi polis, son günlerde faaliyetini bu yönde arttırmış bulunmaktadır.

"Bu şahısların, yalnız propaganda yaparak, sırf vatandaşların kafalarına zehirleyici fikirler sokmakla kalmayıp, fiiliyata da geçerek, Silahtaraga Elektrik Fabrikasını tahribe yeltendikleri ve Taşlıtarla'da bir hafta evvel şoförleri greve teşvik ettikleri, polisin gözünden kaçmamıştır.

KOMÜNİZM PROPAĞANDASI

DİĞER taraftan, maksatlarını basın yolu ile de desteklemek isteyen bu unsurlar, bu yolda da faaliyet göstermişlerdir. Günlük bir sabah gazetesinde [Akşam gazetesi] devamlı neşriyatı ile komünizm propagandası yaptığı tesbit edilen Aziz Nesin, Cumhuriyet Savcılığı tarafından örfi idare makamlarına teslim edilmiştir. Bu şahsın yazdığı seri halindeki makaleleri, üniversite hocalarından kurulu bir bilirkişi raporuna istinaden değerlendirilmiş ve bunlarda komünizm propagandası görüldüğü belirtilmiştir. Ayrıca bu şahsın evinde yapılan aramada, yurt içine sokulması yasak olan, pek çok kitap ele geçirilmiştir."

Yaa, işte böyle Aziz efendi!.. Sen, kalkıp halkının yüzde 99'u Müslüman olan bu vatanda, halkın inançlarına söveceksin. Kızıl imparatorlu-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ğun "has adamı" gibi ahkâm kesecek-sin, bununla da kalmayıp ihtilâli fırsat bilip bu milletin temsilcilerine sövüp sayacaksın ve bu yaptıkların yanına kâr kalacak öyle mi?.. İşte kurduğun tuzak böyle ayağına dolaşır da, şaşırıp kalırsın!.

Din ve vicdan hürriyeti ile fikir hürriyeti başta olmak üzere her türlü hak ve hürriyetler Komünist Partisi'nin pençesi altında bulunan demirperde ülkelerinde basılan kitaplarından milyonlarca ruble kazanan Aziz NESİN, bu kazandığı milyonlarla lüks içerisinde yaşarken fakirlik edebiyatı yapmayı da elden bırakmayacaktır..

Aziz NESİN 12 Eylül 1980 sonrasında da aynı inançsız tavrını sürdürdü. 1993 yılında tarihimize Sivas olayları olarak geçen hadiselerde de Selman RUŞTİ'ye ait Şeytan Ayetlerini Türkçeye çevirerek basılmasına sebep oldu. Aziz NESİN, Türk halkının ekserisinin de aptal olduğunu iddia ederek büyük eleştiriler aldı. Ne olacak, Hipokrat aydını değil mi?..

Kendi uydurdukları palavralarla demokratlara saldırıyorlardı

NADİR NADİ

İHTİLÂLİ can u gönülden destekleyip vargücüyle alkışlayan Cumhuriyet gazetesinin başyazarı Nadir Nadi, demokrasinin sona ermiş olmasından dolayı duyduğu memnuniyeti dile getirecek kelime bulamıyordu adeta. Tek parti devrinin iktidar çevresiyle hemhal olmuş ve o dikta devresinin gözdesi haline gelmiş bu gazeteci, yeniden "tek sesli koronun kemancısı" olmayı hayallemekteydi herhalde.. Nadir Nadi, ihtilâlin hemen ertesinde kaleme sarılmış ve sevinçten etekleri zil çalarak ihtilâlcileri "İstikbâle" koşmuştu. 28 Mayıs 1960 tarihli yazısında şöyle diyordu:

"Türk milleti dünden beri tarihinin yeni bir dönüm noktasına ulaştı. On yıl önce gerçekleştirdiğimizi sandığımız çok partili demokratik idare sisteminin zamanla nasıl soysuzlaşmaya başladığını bütün memleketsever vatandaşlar yakından görüyor ve bu hali önlemek için ilgilileri uyarmaya çalışıyordu. Milletimizin gözbebeği, kahraman ordumuzun yaptığı ilk hamlenin vatandaş kanı dökülmeksizin başarılması bize iyi yarınlar müjdeleyen bir talih eseridir. Fakat aylardan beri içine saplandığımız çıkmazı açabilmek ve hakkımız olan aydınlığa temiz alınla kavuşabilmek için bundan böyle de elbirliği ile ve temkinle çalışmaya hem de çok çalışmaya mecburuz. Yaşasın Türk milleti! Yaşasın onun kahraman ve şerefli ordusu!".

DİNİME DAHLEDEN...

27 MAYIS İHTİLÂLİ'nden sonra "kahraman ordu" nutukları atan bu yazarın, bir başka ihtilal olan 12 Eylül'den sonra yazdıklarına bakınca "Hipokrat aydını" tipinin kaşarlaşmış bir örneğiyle karşı karşıya olduğumuzu görmekteyiz.

Sen kalk, temel hak ve hürriyetlerin baskı altında olduğu, demokrasinin "d" sinin bile bulunmadığı, milleti din ve vicdan hürriyetinin rafa kaldırıldığı devrelerde gıkını çıkarma, üstelik milletin inim inim inlediği o dikta devrinde sevinçten dört köşe ol, daha sonra da, "Yaşasın Türk Milleti!" diye nutuk atmaya kalkı! Eh pes doğrusu! Pişkinlik ancak bu kadar olur..

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İhtilâl şakşakçısı Aziz Nesin daha sonra hızlı "demokrat" olup çıktı!

% 99'u Müslüman olan bu milletin inancına, örfüne her zaman cephe almış olan, Müslüman hanımların tesettürünü diline dolayan, ezanın asli şekliyle okunuşunu bir türlü hazmedemeyen Cumhuriyet gazetesinin başyazarı, işte bu şekilde bir ihtilâl sonrasında "Yaşasın Türk milleti!" diye hamâsi nutuklar atıyordu. Bu millet, ihtilâlle ve ihtilâl destekçilerinin feryatlarıyla yaşayacak, öyle mi?..

Burhan Felek: Cumhuriyet'in bu yeşilbaşlı yazarı ihtilalle alkış tutanların kafilesine birkaç günlük rötarla katılmıştı. Yazılarıyla bu geç kalışın acısını çıkarmak ister gibiydi. İhtilâli vergücüyle alkışlıyor ve şöyle diyordu: "Çok fenni bir ihtilâl oldu. Buna sevinmek, çok sevinmek ve bununla iftihar etmek yeridir."

YALAN ÜZERİNE BİNA EDİLEN FİKİR

NADİR Nadi, 29 Mayıs 1960 tarihli, "Ne mutlu" başlıklı yazısının iskeletini, "Gençlerin yem makinalarında kıyılması" yalanı üzerine kurmuştu. İhtilâlin temel gerekçelerinden olan bu yalandan hareketle şunları söylüyordu:

"Üzerinden tam bir ay geçiyor, 28 Nisan Perşembe günü Beyazıt Meydanında 'Hürriyet, Hürriyet' diye çırpınan Türk çocuklarının kanı aktı. Kız, erkek, içlerinde can verenler, yaralananlar, sakatlananlar oldu.

"Bunların kimliklerini ve sayılarını hâlâ iyice bilemiyoruz. Şimdiyedek resmî çevreler küçük rakamlar etrafında dolaşarak olayı azımsamaya çalıştılar. Sırası geldiği zaman elbette öğreneceğiz."

Nadir Nadi bu yalanın içyüzünü herkes gibi öğrendi, ama gerçeklerden bahsetmek işine gelmeyeceği için hiç bahsetmedi. Bu başyazar "kıymalı" yazısını şu şekilde bitirmekteydi:

"Sevgi size Atatürk yavruları!"

YAVRULARIN MARİFETLERİ

NADİR Nadi'nin "Atatürk yavruları" dediği, 28 Nisan 1960 hadisesini çıkaranların CHP gençlik kolu üyeleri olduğu ve o hadiseye karışmış olan "yavruların" kargaşadan medet uman çevrelerce kullanıldıkları sonraki tarihlerde ayan beyan ortaya çıkacaktı.

Nadir Nadi bundan sonraki her yazısında bıkıp usanmadan ihtilâli destekleyecek, ihtilale kılıf geçirmek uğruna, mantığı, hukuku, insafı, vicdanı çıkarıp bir tarafa atacaktı.

Nadir Nadi, ihtilâli körü körüne alkışlayanlardan değildi. O ihtilâl fırsatını "ganimet" bilerek ideolojisini gerçekleştirmek isteyenlerdendi. Nitekim, Kurucu Meclisin teşkili, Anayasanın nasıl olması gerektiği, seçim kanunu gibi mühim mevzularda düşüncelerini etraflıca ortaya koyacak ve sonunda bu düşüncelerinin gerçekleştiğini ve ihtilali desteklemekle ne kadar "akıllılık" ettiğini görecekti.

medi, ama işin doğrusu, hayli "dünyalık" sahibi oldu. Tabii komünist ülkelerin ve ülkemizdeki Marksizmin gönüllü meddahlığını yapanların sayesinde...

MÜŞERREF HEKİMOĞLU

İHTİLÂLE alkış dağıtan onca "bay" arasında, "nazar boncuğu" kabilinden birkaç bayan gazeteci de vardı. Müşerref Hekimoğlu bu bayanların en hızlılarından birisiydi.

Bu bayan yazar, ihtilalin hemen ertesi günü 28 Mayıs 1960'da Akşam gazetesindeki sütununda, "Ne Mutlu Sana Atam!" diyor ve diğer birçok yazar gibi sözü döndürüp dolaştırıp Atatürk'e getiriyordu. "Atatürkçülük şemsiyesi" altına sığınarak fikrini söyleyen Hekimoğlu şöyle diyordu:

"Ölümünden bu yana huzurunda çok imtihan geçirdik, bütün imtihanların yüz aklığı ile sona erdiği söylenemez, ama bu son imtihanı sana lâyık bir başarıyla bitirdik Atam."

Bundan sonra ihtilale ve ihtilalcilere bir yığın methiye düzen Müşerref Hekimoğlu, sözlerine, "Şu anda radyoda konuşan şanlı subayın sesinde [Alparslan Türkeş'in sesi] de sen varsın Atam" diyerek devam ediyor ve yazısını şu şekilde noktalıyordu:

"Yattığın yerde artık rahat edebilirsin Atam. Senin izinde ölenler de rahat uyusunlar. Gözleri açık kalmasın artık. Yarım kala rüyaları tamamlanacak."

Müşerref Hekimoğlu bu "girizgâh" faslından sonra, sanki sevinç delisi olmuşcasına, ihtilali methetmeye ve ihtilal olduğu için ne kadar mutlu olduğunu belirtmeye devam etmişti.

Şakşakçılara göre, ihtilâl zulümsüz ve medenî imiş!

İhtilâl destekçiliğinde erkek meslektaşlarını fersah fersah geride bırakmaya azmetmiş olan Hekimoğlu, "Vazifeye devam!" başlıklı 1 Haziran 1960 tarihini taşıyan yazısında şöyle diyordu:

"Bütün dünya basınında hayranlıkla bahsedilen bir devrim yaptık. Milli Birlik Komitesi Başkanı Org. Cemal Gürsel'in basın toplantısı, yayınlanan tebliğler, yüzümüzü ağartıyor. Sade, kesin. Aka ak, kara'ya kara. Edebiyata yer yok. Tanınmış hukukçular Anayasayı hazırlıyor. Tarafsız, geçici bir hükümet, hür seçim, meclis kurulduktan sonra ordunun vazifesi bitecek. Şu şerefli vazifeyi yüklenenler hiçbir pay almak istemiyorlar."

Milletin siyasi, ekonomik, içtimai ve ferdi hayatını yakından ilgilendiren Anayasayı milletle ilgisi olmayan kişiler hazırlayıp böylece milleti "zahmetten" kurtarıyormuş!.. Ve millet iradesini rafa kaldıranlar, Müşerref Hanımın yüzünü ağartıyormuş... Bu düşünceler karşısında demokrasinin utançtan yüzü kızarmıyormuş, ne gam!.. Yeter ki Müşerref Hanım gibilerin yüzü ağarsın...

İhtilâl meddahlığına biraz geç başlayan Burhan Felek, hiç utanıp sıkılmadan şöyle diyordu: "Bizim ihtilâl çok fennî ve insânî şekilde oldu. Buna sevinmeliyiz."

Bu bayan ihtilalci 3 Haziran 1960 tarihli yazısında şöyle demekteydi:

"Rüya mı görüyoruz, yoksa gerçek mi diye bir his içindeyim. Duyduklarımız, gördüklerimiz öylesine güzel ki, 'Aman bu sevinç yarıda kalmasın, yanılmayalım, kırılmayalım, bu temizliği bulandırmayalım' diye bir korku duyuyorum âdeta.

"Milli Birlik Komitesi Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel'in gençliğe hitabını dinlerken gözlerim yaşardı. Türkiye'de devrimlerin en güzeli başladı, diye düşündüm."

İşe bak! Milyonlarca vatan evladının gözleri elemden, kederden yaşarıyor. Müşerref Hanımın gözleri ise sevinçten... Bu da "hipokrasi aydını"nın tıpkı hususiyetlerinden birisi işte... Millet gider Mersin'e, bu gibi ihtilâl meddahları ise gider tersine...

HAVADA KALAN YEMİNLER

MBK üyeleri kendi kendilerine yemin etmişlerdi. Müşerref Hekimoğlu, bu yeminden sonra, derhal kâğıda kaleme sarılarak "Bundan Büyük Şeref Olmaz" başlıklı makaleyi yazıyor ve 14 Haziran 1960 tarihli yazısında şöyle diyordu:

"Bir karşılık beklemeden, ahlâk, adâlet, hukuk ve insan hakları prensiplerinden ve vicdani kanaatlerimden başka bir sınırla bağlı olmaksızın kendimi Türk milletine adadım. Vatanın ve milletin mutluluğuna ve milletin egemenliğine aykırı bir ülkü gütmeyeceğim. Demokratik Cumhuriyeti yeni Anayasaya göre düzenlemek ve iktidarı yeni Meclise devretmek ülkûsüne bağlılıktan ayrılmayacağım. Bunun için şerefim, namusum ve mukaddesatım üzerine and içerim."

"27 Mayıs İhtilalinin felsefesini, Milli Birlik Komitesi üyelerinin bu yemininde buluyoruz. Böylesine bir adak, böylesine bir yemin hiçbir geri fikre yer vermiyor. Herşey açık, baş koyuyor, karşılık beklemiyor. Geçici vazifesi sona erince de sessizce işbaşından çekiliyor. Bu çekiliş Geçici Anayasada da yer almış. Birinci bölümün 8 inci maddesinde: Milli Birlik komitesi, genel seçimlerde kurulacak Türkiye Büyük Millet Meclisinin görevine başlamasıyla hukuki varlığını kaybeder ve dağılmış olur, diyor."

Ne yazık ki, ihtilalciler Müşerref Hekimoğlu'nu yalancı çıkaracak ve "sessizce işbaşından çekilmeyip", yerlerini iyice sağlamlaştıracak, içlerinden bazıları bununla da iktifa etmeyip, seçim neticesini beğenmeyerek yeniden ihtilâl yapmaya kalkışacaklardı.

Türk milleti esir miydi ki asırlardır hürriyeti arzulasın?

Reha Oğuz Türkkan: "Yeni Türk inkılâbına Amerika'dan selâm", "Demek ki memleketimizde hürriyet bir kere daha gelip gelmiş."

İHTİLÂL KOKUSU ALAN BURUN

HALEN Cumhuriyet gazetesinde yazılar yazan bu bayan yazarın bâriz vasıflarından bir tanesi, işte bu şekilde her ihtilâl kokusu alışında sevincini derhal belli etmesi ve demokrasiyi bir kerecik olsun can u gönülden müdafaa etmemesiydi.

REHA OĞUZ TÜRKKAN

CUMHURİYET gazetesinin sayfaları arasında bir de "hariçten gazel okuyan" ihtilâl taraftarı "aydın"a rastlıyoruz: Reha Oğuz Türkkan'a.

Reha Oğuz Türkkan, ihtilâle o kadar sevinmişti ki, kendini zaptedemeyip taa Amerikalardan ihtilalcilere selam göndermiş ve onlara "moral" vermeye çalışmıştı.

Türkkan, 5 Haziran 1960 tarihli, "Yeni Türk İnkılâbına Amerika'da Selâm" başlıklı yazısında şöyle diyordu:

"New York, Haziran-Cuma sabahı erkenden istasyonda treni bekliyor ve sabah gazetesi olan New York Times'e göz gezdiriyorum.

"Nasılsa o gün Türkiye'deki nümayişlere ait bir haber yoktu. Sadece

arka sahifelerin birinde 'Menderes'in hususi tahkikat komitesi Halk Partisinin faaliyetleri hakkında çalışmalarını bitirdi" diye kısa bir haber. Diğer iki gazetede de birşey yoktu.

"Tam trene binerken, birinin elindeki Daily News gazetesinin kocaman manşetine gözüm ilişti.

"Türkiye'de ordu idareyi eline aldı!"

"Gazete bayiine koştum, baktım bu henüz gelmiş Daily News'in son nüshasıymış. Heyecanla bir tane de ben aldım. Treni kaçırdım ama havadis değerdi. Demek ki memleketimizde hürriyet bir kere daha galip gelmişti.

ŞU MANTIĞA BAKIN!

AMERİKA ve Avrupa'daki diğer demokratik ülkelerde, bir insan, demokrasinin rafa kaldırılmasını bu şekilde methetmiş olsa, onu tefe koyup oynatırlar. Ama bizdeki hipokrasi aydınlarının yapısına bakın ki, mübarekler demokratik ülkelerde bile antidemokratik düşünmekten geri kalmıyorlar. Pes doğrusu!..

BEDİİ FAIK

Bir zamanlar Dünya gazetesinin sahibi olan Bedii Faik daha ilk günlerden ihtilalcilerin safında yeralmıştı. 27 Mayıs 1960 tarihli yazısının başlığını **"selam sana"** diye atmış ve ihtilali benimsediğini belirtmişti.

Bedii Faik Akın, 28 Mayıs 1960 tarihli **"Gülen İhtilal"** başlıklı yazısında şöyle demekteydi:

"Türk ordusu, vatanı felakete sürüklemekte olan bir avuç muhterisin işte karşısındadır. Bu direnişin ve dikilişin benzerini hiç bir milletin tarihinde göremezsiniz. Hiç bir ordu bir müdahalede bu kadar güler yüzlü olmamıştır. Bu derece azimli ve iradeli olmadığı gibi..."

Bedii Faik, 30 Mayıs 1960 tarihli yazısında da şunları söylüyordu:

"Türkü düşman bellemişler, parasını itmişler, gencini vurup öldürmüşler, yaşlısını inletmiş, çocuğunu ağlatmışlar... Sen ey vicdan! Oldun olalı böyle bir zâlimler topluluğunun yıkılıp gitmesi kadar, kendine uygun bir hareket gördün mü?.."

Şu ihtilâli yapanlar, hiçbir pay almak istemiyorlarmış!

Tahsin Öztin: Demokrasiye olan bağımı bir türlü alamıyor, yazdıkça köpürüyordu.

Hürriyet gazetesinin Yazı İşleri Müdürü Tahsin Öztin de tıpkı gazetesi gibi, ihtilali var gücüyle destekliyordu. İhtilalcilerin ürettiği uydurma ve yalan haberleri gazetesinde manşetlerden verdiği yetmiyormuş gibi, ihtilali var gücüyle alkışlıyor ve uydurma haberlere "ateşin" yorumlarda bulunuyordu.

İhtilâl sevdâsına tutulan Öztin, 31 Mayıs 1960 tarihli yazısında, ihtilâli hürriyet aşığı ülkelerin de övdüğünü söyleyerek şöyle demekteydi:

"Bugün taptaze bir çehre ve yepyeni bir ruhla dünya karşısındayız. İnkılapsever, hürriyet âşığı milletler bizi selâmlıyorlar.

"Demokrat Partinin dünya çerçevesinde zedelediği itibarımızı şerefli ordu iade etmiş bulunuyor.

"Türk ordusu ve bu ordu ile neler yapılabileceğini benim kadar anlayan az olmuştur' diye daima övünen rah-

metli Atatürk'ün yanılmadığını dünya bir kere daha anlamış bulunmaktadır."

Mason olan Tahsin Öztin bu sözleri acaba sırf şahsı hesabına mı, yoksa Amerika, yahut başka ülkelerdeki Mason Locası şefleri hesabına mı söylüyordu?..

Şu anda Kıbrıslı kardeşlerimizin hür olması yolunu açan, başka ülkedeki Müslüman Türklerin hak ve hukukunu koruyan, Türkiye'yi Amerikan yahut başka ülkelerin teknolojilerine avuç açtırmamak için ciddi teşebbüslerde bulunan bir iktidar, acaba Türkiye'nin itibarını mı; yahut aklı ve vicdanı yabancıların cebinde olanlarla, Türkiye'nin sırtından para kazananların menfaatlerini mi zedelemişti?..

Hürriyet âşıkı milletler bizi selamlıyormuş... Hürriyetlerin kaldırılmasından dolayı sevinip övünmek ne biçim hürriyet âşıklığıysa...

İHTİLÂLE MİNNET DUYANLAR

TAHSİN Öztin hemen her gün ihtilali methedici yazı yazıyordu. 4 Haziran 1960 tarihli yazısında, "Sana minnet, sana şükran orgeneralim" diyen Öztin, ihtilalcilere temannâ üstüne temanna çakıyordu.

Hürriyet gazetesinin yazı işleri müdürü, demokratlara duyduğu kinini ve öfkesini dile getiriyor, ama bir türlü tatmin olmuyordu. Yazdıkça öfkeleniyor ve öfkeden ne söylediğini bilemeyecek hallere düşüyordu.

Gençlerin yem makinalarında kıyma yapıldığı şeklindeki kuyuklu yalanı gazetesinde manşetten veren Öztin, daha sonra bu yalana dayanarak Demokrat Partililere verip veriştirmekte ve âdeta kin kusmaktaydı.

Öztin, 5 Haziran 1960 tarihli yazısında şöyle diyordu:

"Tarih kirli çamaşırlarla doludur. Nazilerin meşhur temerküz kampları bunlardan biri idi...

"...Ya siz... Ya sizler! 10 gün evvelin iktidar sakinleri hayvan yemi yapan makinelerde, kimleri kıyıp toz haline getirdiniz?

"Kimler, ıssız yerlerde, kuyularda istifle?

"Kimler bunlar..., Harp esiri mi? Ele geçen casuslar mı? Suçları ne? Vatanı mı düşmana sattılar? Kimdir bunlar?

"Bugün birer ihbar olan bu vahşetler, önümüzdeki günlerde hakikat olur. Bu cânım yavrularımızın isimleri, resimleri, listeleri ilân edilir, neşredilirse, milli nefretin elinden yakalarınızı nasıl sıyıracaksınız?

"Milli vicdana nasıl kezzap dökebildiniz? Kendinizden olanlara yarına hazırladıklarımıza, hürriyeti için çırpınanlara nasıl "yok edin onları!" diyebildiniz?

"Şimdi milli vicdan da, milli nefret de dağ gibi karşınızdadır, nasıl yakacak, yok edecek göreceksiniz.

"Henüz kaç ocağı söndürdünüz, kaç yuvaya zehir akıttınız, kaç cana kıydınız, kaç anne yavrum diye bağrını parçalıyor, bilmiyoruz.

"Sizde ne din, ne iman, ne vicdan, ne iz'an var. Orası malum.

İhtilâlciler senatör olmadan önce, "Hiçbir şeyde gözümüz yok" diyordu

Necati Zincirkıran da gazeteci Hürriyet'in umumi politikasına uyuyor ve silâh zoruyla elegeçirilen meşru iktidara verip veriştiriyordu.

"Hele bir isimler, listeler belli olsun. O zaman size, biz de bir "Milli nefret' gösterelim. Hayvan yemi yapan makinelerde toz haline gelmek mi, yoksa milli nefrette erimek, yok olmak mı, kolay veya zor, bir görün.

"Lanet olsun hepinize."

AKIL VE İZ'AN NEREDE?

BU milletin inançlarına, örf ve an'anesine taban tabana zıt neşriyat yapan Hürriyet gazetesinin bu yazı işleri müdürünün şu sözleri karşısında ne demeli bilmem ki? "Anlı şanlı" gazeteci, her satın yalan olan bir haber üzerine kalkıp neler söylüyor? Bu tedavisi mümkün olmayan kindarlık hastalığı nereden kaynaklanmaktaydı acaba? Demokrasi düşmanlığından mı, yoksa locaların arzularından mı?...

Hürriyet gazetesinde yer alan yalan haberlerden birisi de, "Harp okullarının imha planı" başlığıyla verilmiştir. Tahsin Öztin de bu yalan habere dayanarak, ağzını açmış, gözünü yummuş ve aklına ne gelirse söylemişti.

Öztin, 10 Haziran 1960 tarihli yazısında şöyle diyordu:

"Yarabbim hafızam işlemiyor. Ne yazayım, nasıl yazayım, nasıl kusayım bilemiyorum. Bir dil bu vahşeti nasıl ifade edebilir. Kelime yok... Cümle yok... yok ki...

"Aman Allahım, siz kimsiniz? Nesiniz? Türk milleti sinesinde böyle canavarlar çıkabilir mi? Hayır, siz ne Türk, ne de insansınız.

"Hayvan, hayvan iken bile sizin kadar hayvanlaşmaz. Tırnaklarında, pençesinde, dişlerinde bir nebze insanlık taşır."

Bu yazılıp çizilenlere bakınca, "ihtilâl gelince mantık savuşurmuş" sözüne hak veriyor insan... Gerçekten de öyle olmuş, ihtilâl gelince mantık, insaf ve iz'an savuşup gitmişti. Meydan ihtilâlcilere ve onlara alkış dağıtanlara kalmıştı...

Necati Zincirkıran da kendisini gazetenin umumî politikasına kapıp koyvererek, silah zoruyla alaşağı edilmiş olan meşru iktidara verip veriştirmişti.

Zincirkıran, 1 Haziran 1960 tarihli yazısında, elini, Yassıada Mahkemesinden çabuk tutuyor ve Demokrat Parti grubunu toptan mahkum ederek hepsini suçlu gösteriyordu. Gerçi bu yazdıkları gerçek adalet tarafından asla kaâle alınmayacaktı, ama ihtilâlcilerin tesis ettikleri "adalet"in işine ziyadesiyle yarayacaktı. Zira ihtilâl mahkemesi hep bu yazılanlar istikametinde karar verecekti.

Necati Zincirkıran şöyle diyordu:

"Şimdi artık 'sabık' olan Demokrat Parti Meclis Grubu, bu vatanda rejimin kötüye götürülmesinde en büyük mesuliyet deruhte etmiş, bir günahkârlar grubu idi. Çünkü sabık başvekil Menderes bütün kudret ve kuvvetini bu gruptan alıyordu.

"Bu grup içinde Menderes'in işlediği ve işleyeceği günahlara ortak olmak istemeyen Demokrat Parti mensuplarının adedi beş gün evveline kadar yedi sekiz kişiden fazla değildi. Bir de 100 kadar müteredditler ve 'ürkekler' vardı ki bunlar da ne yapacaklarını şaşırmışlardı. Fakat geri kalan üç yüz mebusla sabık Başvekil bir 'çete' idaresi kurmuştu."

Halen "Günaydın" gazetesinde yazılar yazan Necati Zincirkıran'ın dünya adalet tarihinde kara bir leke olarak yer eden Yassıada kararları karşısında vicdan azabı çekip çekmediğini bilemiyoruz. Ancak, bu yazıların, kararlar üzerinde hayli tesiri olduğu şüphe götürmez bir gerçektir.

İhtilâlciler tüfekleriyle, destekleyicileri ise kalemle demokrasiyi delik deşik etmişlerdi.

Demokrasinin bir numaralı müdâfii olması gereken gazeteciler ve yazarlar bu şekilde demokrasiye kastettikten sonra, garîban demokrasimizin elinden ne gelirdi ki?..

Demokrasinin katledilmesi karşısında en çok sevinç duyan gazetecilerden biri de Sadun Tanju idi. Daha

Sırtını askerlere dayayan yazarlar, Demokratları iftira topuna tuttular

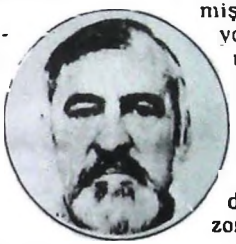
İhtilâlin ilk gününden kolları sıvayarak, millet iradesinin ayaklar altında çiğnenmesi hareketine alkış tutmaya başlamıştı. "Vatan" gazetesi ile "Kim" dergisinde yazılar yazan Tanju, hâlâ ihtilâlcilere moral vermeye uğraşıyordu.

Sadun Tanju, 27 Mayıs 1960 tarihli Vatan'da şöyle diyordu:

"Bizi yeneceklerini sanıyorlardı. Bizi tanımıyorlardı. Bu uğurda canını verecek kadar öne atılanları, alınlarından göğüslerinden vurulanları, onların ortaya koyduğu mânâyı anlamıyorlardı.

"Bu sabah, Atatürk'ün inandığı ruh, bu anlayışsızlığa dur dedi.

"Ordunun mığferleri üzerinde Atatürk geldi."

Sadun Tanju: Bu hızlı Marksist, demokrasinin katledilmesi karşısında sevinçten yerinde duramaz olmuştu. Milletin iradesinin ayaklar altında çiğnenmesi hareketine alkış tutarak ihtilâlcilere moral vermeye uğraşıyordu.

DÜŞENE TEKME VURMADA MAHİR

BU HIZLI ihtilâlci, düşene tekme vurmakta ne kadar mâhir olduğunu ortaya koyuyor ve Demokrat Partili idareciler aleyhine kin dolu yazılar yazıyordu. 28 Mayıs 1960 tarihli, "Zulüm Çekilince" başlıklı yazısında aklı sıra "kafiyeler döktürerek" yazısını allayıp pullıyor ve şöyle diyordu:

"Neyin var şimdi senin? Elinde kalan ne?

"Zalim, kahhar, müstebit düşünce!

"Bu zavallılığın taş gibi oturdu yüreğime..."

LİBERAL MARKSİST

SADUN Tanju günümüzde, "Liberal Marksist" pozlarıyla etrafta dolaşmasıyla tanınıyor. Hem Marksist, hem de liberal olmak nasıl olur, dersiniz? Onu Sadun Tanju'ya sormak lazım. Yıllar yılı "fakirlik edebiyatı" yapan Tanju, "Ömer Sabancı"nın hayat hikayesini yazmakta bir beis görmemiş ve böylece temel fikirlerinden bile "para uğruna" vazgeçebileceğini göstermiştir.

İşte bu şekilde, para için solculuğu bırakan Tanju, acaba hangi gâye uğruna demokrasinin katledilmesine alkış tutmuştu dersiniz?

Tanju, "hedefe yürümek için her yol mubah" diyenler gibi, ihtilâl günlerinde Atatürk ismini ağzına sıkız etmişti âdeta. Söyleceğini söylüyordu, ama yazısının sonunu mutlak Atatürk'ün adını anarak bitiriyordu. 30 Mayıs '60 tarihli "Kim" dergisindeki "Atatürk geldi!" başlıklı yazısını şu şekilde bitiriyordu:

"Atatürk'ün ruhu galip geldi. En ümitsiz zamanda en zor şartları yenen, en ümitli zamanda vatanın üzerine kollarını gerdi.

"Atatürk'ü bekliyorduk.

"Geldi."

Eh, istismarcılık bu kadar olur...

SEÇİMLE ALT EDEMEYİNCE

SADUN Tanju, 4 Haziran 1960 tarihli "Vatan" gazetesindeki yazısında, demokratik nizamda hasta ve sakat kabul edilecek bir ruh haleti içinde olduğunu ortaya koymakta ve şöyle demekteydi:

"Hesapta, seçim zorbasını seçimle alt etmek vardı. Bu ümit kalkınca, ihtilâl oldu."

Bu sözler aslında ihtilalin içyüzünü de ortaya koymaktaydı. DP üst üste üç seçim kazanmıştı. Bu seçimlerin hepsi de hilesiz hurdasızdı. CHP devrin-

de olduğu gibi, "açık rey, gizli tasnif" esasıyla değil; "Gizli rey, açık tasnif" esasına göre yapılmıştı. Hem, seçime bütün partiler iştirak etmişti. CHP devrinde olduğu gibi; baskılar, sandık kaçırmalar, rey çalmalar olmamıştı. Zaten DP'nin kazandığı seçimlere hile karıştırıldığını hiç kimse, hiçbir zaman iddia edememişti. CHP seçimle alt edemediği ve alt edemeyeceğine inandığı Demokrat Partiyi ihtilalle ezmeye ve saf dışı bırakmaya çalışmış ve bunda da muvaffak olmuştu. Sadun Tanju ise bu planı açıkça anlatıyor ve bununla da övünüyordu. Meşru yoldan yenemediği rakibini, gayr-ı meşru yolla yenmeye çalışmak da Hipokrasi aydınının vasıfları arasında olmalıydı.

KÖPÜRDÜKÇE KÖPÜRÜYOR

İHTİLALDEN sonra DP idarecileri ile milletvekilleri tevkif edilmiş, meydan CHP'ye ve yandaşlarına kalmıştı. Sadun Tanju gibi ihtilal taraftarları için bu kadarı da yetmiyordu. Bütün DP sempatizanlarının yakalanmasını istiyorlardı.

Bu liberal Marksist yazar, 10 Ağustos tarihli "Kim" dergisinde yer alan makalesinde bütün DP sempatizanlarının muhakeme edilmesini istiyor ve şöyle diyordu:

"...Bunlar, daha 27 Mayıs sabahına kadar o radyodan kurtuluş müjdesini aldığımız saate kadar, bize milletçe hakaret eden, haysiyetimize, düşüncemize, mukaddes haklarımıza en insafsız darbeleri indiren radyoyu, bu neşriyatından dolayı alkışlamışlar. 'Kulağımızı radyodan ayırmayalım' diye bizlerle âdeta alay etmişlerdir.

"...Sonra da kurtulmuşlardır!

"Kurtulmak ne kelime, eski efendilerinin devrinde olduğu gibi kudurmuşlardır!"

Sadun Tanju'nun ihtilâl sonrasında yazdığı kin ve öfke dolu yazılarına bakıldığında, sık sık kullandığı "kudurmak" gibi kelimelerin kime daha çok yakıştığı gayet iyi anlaşılmaktaydı...

Hızlı Marksistlerden, 27 Mayıs İhtilâlinin candan destekçisi Sadun Tanju, halen "Hürriyet" gazetesinde röportaj yazarı olarak çalışmakta ve zengin çevrelerle içli-dışlı olarak, Marksizme hizmet etmektedir.

Sadun Tanju'nun şahsında, yıllar yılı memlekette at koşturan demokrasi düşmanı Hipokrasi aydınının tipik bir nümunesiyle karşı karşıya bulunmaktayız.

İhtilâl gelmiş, mantık savuşmuştu

Yakup Kadri Karaosmanoğlu: Milletimizin dinî inançlarına ve an'anesine olan düşmanlığı yazdığı roman ve hikayelerin her kelimesine sinen bu yazar sevinç içerisinde ihtilâlcilere alkış yağdırıyordu.

YAKUP KADRİ KARAOSMANOĞLU

YAKUP Kadri Karaosmanoğlu'nu çoğu kimse "edebiyatçı" yönüyle tanır. Onun, milletimizin inançlarını, örf ve âdetlerini hedef alan ve millî kültüre taban tabana zıt olan romanları, "Milli Şef" devrinde el baş üstünde tutulmuştu. Yine o devrede milletimize yabancı olan bu kitaplar, baskıyla talebelere okutulmuştu.

Edebiyatçı Yakup Kadri, milletimizin dinî inançlarına, örfüne, an'anesi-

ne düşmandı. Bu düşmanlığını, yazmış olduğu roman ve hikayelerin her kelimesine sinmişti âdeta...

İşte bu şekilde millî kültüre yabancı ve düşman olan Yakup Kadri'nin bir de politik yönü vardı. Politikacı Yakup Kadri, CHP'nin "fikir babalarından"dı. O da Millî Şef devrinin artığı CHP'li yandaşları gibi, demokratik yarışta üst üste hezimete uğramanın acısını duymaktaydı. İşte bu yüzden, demokratik yarışta bir türlü yenemedikleri partinin silah zoruyla alaşağı edilmesinden dolayı sevinçten dört köşe olmuş ve o sevinçle ihtilâlcilere alkış yağdırmaya başlamıştı.

Demokrasiyi savunacak gazeteciler ihtilâlci olup çıkmıştı

Yakup Kadri, CHP'nin sesi olan "Ulus" gazetesinde yer alan 1 Haziran 1960 tarihli yazasında, ihtilâli "nizam ve kanun yolu" olarak değerlendiriyor ve ihtilâlin meşruluğuna fetva veriyordu.

Yakup Kadri, 3 Haziran 1960 tarihli yazısında ise Demokrat Partililerin bir an önce cezalandırılmasını istiyor ve şöyle diyordu:

"Biz, sabık iktidar erkânının bir an evvel Yüce Divana verilmesini dört gözle bekliyoruz; tâ ki, 27 Mayıs dersi tamam olsun ve bu suretle Türk tarihinin ayıbı bir felaket devri artık büsbütün tasfiye edilip maziye karışsın."

Anlaşılan Yakup Kadri için, DP'nin silah zoruyla alaşağı edilip meydanın CHP'ye bırakılması kâfi gelmemişti...

Yakup Kadri ihtilali metheder-ken, "edebiyat parçalamak"tan geri kalmıyordu. O da Beyazıt'ta yüzlerce gencin öldürüldüğü yalanına dört elle sarılıyor ve şöyle diyordu:

"Kimi on yedi, kimi yirmi yaşında idi. Hayatın her türlü zevk ve saadet imkânları önlerinde serili duruyordu. Fakat bunlara bir defa dönüp bakmadılar. İçlerinde sevdalılar vardı, sevgililerini unuttular. Gelinlik kızlar vardı, kısmetlerine arka çevirdiler. Hepsi bir ağızdan "Hürriyet!" diye bağırıyordu. Bu, maddi ve adi hayatın üstüne ne hamleli bir fikri ve ruhi yükseliş ve ne büyük bir idealizmdi." (10 Haziran 1960, Ulus)

CİHAD BABAN— "27 Mayıs inkılâbını, Türk milleti ne kadar büyük bir memnuniyetle karşılamışsa, dış memleketler de o kadar büyük bir sempati ile karşılamışlardır" diyor ve ihtilâl uğruna gerçekleri tersyüz ediyordu.

MÜKÂFATINI ALDI

YAKUP Kadri, ihtilâlde dağıttığı bunca alkışın ve ihtilâlcilere ettiği hizmetin mükâfatını almakta gecikmeyecekti. MBK kontenjanından "Kurucu Meclis Üyesi" seçilecek ve 20 yıl mer'i ette kalacak olan Anayasayı hazırlayan heyetin içinde yer alacaktı.

Seçime "zorba" diyecek kadar zıvanadan çıkmışlardı

Yakup Kadri, bir ara CHP milletvekili olacak ve milletle ilgisi olmayan bir grubun hazırladığı anayasayı müdafaa etmede büyük gayret gösterecekti.

Milletin inançlarına düşman olduğunu eserlerinde açıkça ortaya koyan Yakup Kadri, bu inançsızlığındaki samimiyetini göstermiş ve yakınlarına, öldüğü zaman cenaze namazının kılınmamasını vasiyet etmişti. Yakup Kadri'nin bu tavrı da demokrasi düşmanlığı ile inanç düşmanlığının paralel gittiğinin müşahhas delilliydi...

CİHAD BABAN

ÜLKEMİZDE bazı "aydın"ların âdeta "ihtilâl gülü" haline geldiğini görmekteyiz. Demokrasinin var olduğu zamanlar bu aydınlar meydanda yoktur. Fakat ihtilâl olur olmaz bu gibi aydınlar derhal ortaya çıkar ve meydanlarda gerine gerine gezinmeye başlar. İşte 27 Mayıs İhtilâline kendini paralarcasına alkış dağıtmış olan Cihad Baban da bu şekilde "ihtilâl gülü" olan aydınlardan biriydi.

Cihad Baban, ihtilâlin hemen ertesinde, kağıdı kalemi eline alarak ihtilâlcileri "karşılamaya" koşmuş ve hissiyatını "Ulus" gazetesinin sütunlarından dile getirmişti. 28 Mayıs 1960 tarihli, "Atatürk'ün ruhu" başlıklı yazısında şöyle diyordu:

"Şu anda Büyük Ata, Rasattepe'deki mezarında uzun zamandan beri hasretini çektiği derin bir nefes aldı. Taş mezar içinde onu hapsederek onu ölümsüzlüğe kavuşturmanın mümkün olmadığını anlamışlardı."

Cihad Baban, ihtilâli desteklemek ve ihtilâlcilere moral vermek için peş peşe yazılar yazıyor ve ihtilâlcilere "akıl veriyor"du. 29 Mayıs 1960 tarihli yazısında ihtilâlin başarılı olması için neler yapılması gerektiğini söylü-yordu. Yazının hemen başında şöyle demekteydi:

"27 Mayıs inkılâbını, Türk milleti ne kadar büyük bir memnuniyetle karşılamışsa, dış memleketler de o kadar büyük bir sempati ile karşılamışlardır. Milletin bütün mânî olmak arzu ve gayretlerine rağmen idarecilerin basiretsizliği yüzünden demago-

jinin çukuruna yuvarlanmak üzere bulunduğumuz bir sırada, Türk gençliğinin hürriyet aşkını destekleyen Atatürk neslinin ordusu, bir iç harbe meydan vermemek, ayrılan camiaları birleştirmek, ve ihlâl edilen Anayasa nizamı ile hukuk devleti fikrini ayağa kaldırmak maksadıyla bu büyük hareketi başardı."

İhtilali memnuniyetle karşılayan millet değil, CHP ve ihtilâlden menfaat bekleyenlerdi. Millet, kendisi ve ülke için felâket olacak olan bir hareketi niçin memnuniyetle karşılasındı ki?..

Cihad Baban da, ihtilâl destekçisi diğer yazarlar gibi, yalan haberlere dayanarak "öldürülen, kıyma yapılan gençler" edebiyatı yapıyordu. 10 Haziran 1960 tarihli yazısında Et Balık Kurumunda kıyma yapılan gençlerin anısına" gözyaşartıcı cümleler kullanmaktaydı.

OKTAY AKBAL

SIRA GELDİ İDEOLOJİYE

İHTİLÂL destekçisi yazarlar, ilk günlerde çılgınca bir sevinç gösterisi yaptıktan sonra, ideolojilerini ve düşüncelerini ihtilâlcilere kabul ettirme ve ihtilâle âlet ederek düşüncelerini hâkim kılma çabası içerisine girişmişlerdi. Cihad baban da 22 Haziran '60 tarihli yazısında böyle yapıyor ve DP'nin sonunun geldiğini, artık bir siyasi teşekkül olarak vazife yapamayacağına inandığını söylüyordu.

ALKIŞ DAĞITMANIN MÜKÂFATI

CİHAD Baban da diğer ihtilâl destekçileri gibi, bu alkışlarının mükâfatını görecekti. Hem de ziyadesiyle...

Ulus gazetesindeki yazılarıyla ihtilâlcilerin gözüne girmiş olan Baban, CHP listesinden Kurucu Meclis Üyesi seçildi. Ayrıca İkinci Cemal Gürsel Hükümetinde de bakanlık koltuğuna kuruldu.

Demokrasi tarihimizin ilk ihtilâlinde kendisini bakan koltuğunda gördüğümüz Cihad Baban'ı, bir başka ihtilâlde yine aynı şekilde bakanlık koltuğunda görmekteyiz. 12 Eylül İhtilâlinin bakanlarından olan Cihad Baban ilk icraat olarak bakanlığına bağlı Topkapı Sarayındaki Harka-i Saadet Dairesinde Kur'an-ı Kerim okunması tatbikatına son vermiş ve Ayasofya Camiinde okunan Ezan-ı Muhammediyi susturmuştu.

İhtilâl devrinde bakan olma rekorunu kıranlardan biri olan Cihad Baban, aynı zamanda ihtilâl devrelerinin gözde yazarlarındandı. 27 Mayıs ihtilâlinde CHP'nin sesi olan Ulus gazetesinde yazarken 12 Eylül İhtilâli devresinde Son Havadis gazetesinde yazılar yazmıştı.

Ömrü boyunca onca yazı yazan Cihad Baban, "bir kerecik olsun" ihtilâllere karşı olduğunu söylemeden dünyadan göçüp gitmişti...

OKTAY AKBAL

BİR vakitler Cumhuriyet gazetesi yazarlarından olan ve halen Milliyet'te yazan Oktay AKBAL'ın bu milletin inancına örf ve ananesine düşmanlık beslediğini görenler ve kin kusan yazılarını okuyanlar hayret etmeden kendini alamaz.

Aslında mesele son derece basitti. Demokrat olmayan insanlar, elbette ki millet ekseriyetine ters düşecekti.

Bu, onların yapılarının gereğiydi. Azbuçuk demokrat olsalardı, elbette milletin inançlarına da saygı gösterecek, mesela, halkının % 99'u Müslü-

man olan bu vatanda kız talebelerin, inançlarının gereği olarak başörtüsü kullanmaları karşısında köpürmeyecek, bin yıldan beri bu vatan semalarında yankılanan ezan-ı Muhammedi'den rahatsızlık duymayacaktı.

Ama, Oktay Akbal gibilerden milletin inancına saygı beklemek boşunaydı. Zira o da diğer "Hipokrasi aydınları" gibi, işine gelen idareyi methetmeye alışmıştı. Yani, "yağmur nereye yağıyorsa tarlayı oraya kaldırmayı" şiar edinmişti...

POLİS DÜŞMANLIĞI

"VATAN" gazetesinin en hızlı ihtilâl sever" yazarı Oktay Akbal, 28 Mayıs 1960 tarihli yazısında polisi yerden yere vurarak başlamaktaydı. Akbal'ın ortaya koyduğu bu taktiğe sonradan bütün Marksistler dört elle sarılacak ve emniyet kuvvetlerini yıpratma savaşına girişeceklerdi. Akbal bu yazısında, polisi itham edip "hürriyet edebiyatı" yaptıktan sonra yazısını ihtilâl karşısında ne kadar sevinç duyduğunu belli edip silah zoruyla ülke idaresini ellerine geçirenlere temenna çakarak noktalıyordu. Akbal şöyle demekteydi.

KUTLU OLSUNMUŞ...

"BEYAZIT Meydanında bir polis copunun veya kurşununun darbesiyle yere serilmiş yatan üniversiteli gencin resmine baktıkça bütün diktatörlere, diktatörlüklere lânet okuyordum. Çocukluk ve gençlik yıllarımın binbir anısını taşıyan Beyazıt Meydanı, medeni ve insanca yaşamak uğruna canını vermekten çekinmeyen gençlerin kanlarıyla kutsallaşmıştı. O yere en büyük hürriyet anıtı dikilmeliydi, dikilecekti...

"27 Mayıs Bayramı kutlu olsun okurlarım. Türkiye, medeni bir ülke olduğunu, Türk ulusu büyük bir ulus olduğunu, Türk gençliği sorumluluk nedir bilen vatansever ve aydın bir gençlik olduğunu dünyaya göstermiştir. Işıklı günlerin eşiğindeyiz. Elbirliğiyle Türk demokrasisini kuracağız. Elbirliğiyle devrimci, medeni bir ülke yaratacağız. Atatürk, Türküm demenin bir mutluluk olduğunu söylemişti. Şu anda hepimiz o mutluluğu duyuyoruz. O mutluluğu yaşadıkça duyacağız."

DEVRİMCİ ÜLKE HAYALİ

OKTAY Akbal'ın hayaline bakın: "Devrimci ülke yaratacakmış". Nasıl olsa milletin seçtikleri hapishanelere doldurulmuştu. Nasıl olsa "cahil oy çoğunluğu" denilen millet ekseriyetinin eli kolu bağlanmıştı... Ve meydan Oktay Akbal gibi demokrasi düşmanlarına kalmıştı. Artık bin yıllık İslâm diyarında dilledikleri gibi at koşturabilir ve hayalledikleri "devrimci ülkeyi" kurabilirlerdi... İşte ihtilâl sonrasında bir avuç azınlık ihtilâlsever böyle düşünmekte, zihinlerinde tasarladıkları devrimi millete rağmen gerçekleştirmek için kolları sıvamaktaydı. Fakat, bütün bu demokrasi düşmanlarının hayalleri suya düşecek ve hüsrana uğrayacaklardı.

KİM KARA İZ BIRAKTI?

HİZLİ ihtilâlci Oktay Akbal, 30 Mayıs 1960 tarihli yazısında ise şöyle diyordu:

"...İnönü'nün, 'Hem de fena gideceksiniz' sözünün gerçekleşmemesi için neler vermezdik. Ne yazık ki gerçek bütün katılığıyla karşımızda; fena gittiler, hem de çok fena gittiler. Tarih sayfalarında kara, kapkara izler bırakarak..."

İhtilâl meddahı Akbal böyle söylüyordu, ama zaman yine en iyi müfessir olduğunu ortaya koyacak ve kimlerin kara izler bıraktığını açıkça kaydedecekti. Akbal'ın, "Fena gittiler" dediği demokratlar milletin gönlünde taht kurarken, millet iradesi silah zo-

ruyla "garât" edenler ise her zaman nefretle yâdedilecekti. Yâni tarih sayfalarında kapkara izler bırakarak gidenler, ihtilâlcilerle ihtilâle çanak tutanlar olacaktı...

Bugün ihtilâlcileri hatırlayan var mı? Oysa, ihtilâlcilerin hukuk cinayeti işleyerek idam ettiği üç politikacı her zaman rahmetle yâd edilmekte ve on yılık demokrasi devresinde memleket sathına yayılmış yüzlerce eserlere bakıldıkça demokrasinin değeri daha iyi anlaşılmakta; maddî ve mânevî kalkınmaya ihtilâlle sed çekenler bu milletin bedduasını almaktadır.

İşte bu sivil ihtilâlciler, silah zoruyla ihtilâl yapanları her zaman ve her şart altında destekleyip alkışlayacak, onlara "moral" ve "akıl" verecek, böylece el ele kol kola yürüyüp gideceklerdir.

27 Mayıs'ta da böyle olmuştu. İhtilâlin hemen akabinde ortaya tüyler ürpertici iddialar atılmıştı. Yalan oldukları ap açık belli olan bu haberlerin temel gayesi, ihtilâle gerekçe hazırlamak ve ihtilâli "tezkiye" etmekti.

"Harbiyelileri imha planı" da bizzat ihtilâlcilerin ortaya attığı kuyruklu yalanlardan birisiydi. Oktay Akbal da bu yalanı allayıp pulluyor ve o arada

Türk milleti ihtilâli sempatiyle karşılamış!

İhtilâli memnûniyetle karşılayan millet değil, CHP ve ihtilâlden menfaat bekleyenlerdi. Millet, kendisi ve ülke için felâket olacak olan bir hareketi niçin memnuniyetle karşılasın ki?..

A. EMİN YALMAN— Bir yazısında şöyle diyor: "Bu sabah erken saatlerde radyoyu dinlerken, dünyalar benim oldu." Elbette dünyalar Yalman gibi demokrasi düşmanlarının olacaktı. Sıra artık "cahil oy çoğunluğu" diye küçümsenen milletin arzusu değil, demokrasi düşmanlarının dediklerî olacaktı.

SİVİL İHTİLÂLCİLER

DÜNYADAKİ ihtilâllere bakıldığında, ihtilâlin yalnızca askeri kesimin ürünü olmadığı görülecektir. İhtilâli gerçekleştiren asıl unsur, "sivil ihtilâlciler"dir. Gazetecisiyle, profesörüyle, iş adamlarıyla, tüccarlarıyla bütün demokrasi düşmanları; bir diğer tâbirle, ihtilâlin bulanık suyunda menfaat avına çıkanlardır...

söyleyeceğini söylüyordu. Akbal şöyle demekteydi:

"Dinleyin şu sözleri! İbretle, dehşetle dinleyin! Hem de Sayın Devlet Başkanımızın ağzından dinleyin:

"Harbiyelilerin yürüyüşünden sonra ziyâdesiyle telaşlanan sabık hükûmet adamları Çankaya'da toplanıyorlar. Aralarında Ankara Valisi Dilâver Argun da var. Durum müzakere ediliyor. Bazı tedbirler ileri sürülüyor. Celal Bayar 30 milyon insan arasında 1.500

kişinin yok edilmesinde hiç bir mahzur olmadığını söylüyor. Bunları her ne pahasına olursa olsun imha etmelidir.'

"Yeter bu kadar! Gerisini okumasanız da, duymasanız da olur. Bu sözler, Türkiye'yi 10 yıl idare edenlerin soğukkanlılıkla cinayetler işleyebilecek adamlar olduğunu yeteri kadar gösteriyor. Sayın Gürsel'in konuşması tarih sayfalarında her zaman ibretle okunacak bir belgedir."

Oktay Akbal, yazısının geri kalan kısmında âdeta öfkeden gözü dönmüş bir şekilde kendilerini müdafaa etme hakları bile olmayan insanlara saldırıp durmakta ve şöyle demektedir:

"...30 milyon içinde 1500 Harbiyelinin yok edilmesi çeşidinden planlarını öğrendikçe onlardan tiksiniyorum, iğreniyorum. Böyle adamların idaresinde yaşadığım günlerden utanç duyuyorum.

"30 milyon içinde 1500 kişi... Şimdi bu sözü kendilerine çevirsinler bakalım. 30 milyon içinde sayısı birkaç yüzü bulmayan sabıklar sürüsü. Ama 30 milyon içinde birkaç yüz kişi bir anda eksilse ne çıkar demiyoruz biz!... Siz suçlarınızın hesabını adalet önünde vereceksiniz. Terleyerek, vicdan ürperişleri duyarak, davranışlarınızın dehşetiyle korkarak... 28 Nisan günü Türk gençliği bu dünyanın size kalmayacağını meydanlarda bağırmıştı. Duymadınız, dinlemediniz. Şimdi duymak, dinlemek için bol bol vaktiniz var... Duyun, dinleyin..." (11 Haziran 1960, Vatan)

Şu satırları yazdığı sırada 40 yaşına merdiven dayamış olan Akbal, o gün hangi fikrî yapıya sahip idiyse, bugün bir ayağı çukurda olmasına rağmen aynı antidemokrat yapısını muhafaza etmektedir.

Bugün 27 Mayıs millet tarafından nefretle tel'in ediliyor, ama millete ters düşmekten bıkıp usanmayan "aydıncık"lardan olan Oktay Akbal; milleti fukaralığa sürükleyen ve ülke kalkındırmasını durduran o ihtilâle alkış dağıtmaya devam ediyor. Zira o "devrim", Akbal gibi devrimbazların bu ülkede gerçekleştirmek istediği "devrim" için bulunmaz bir fırsattı. Şimdi milletin demokrasiye sahip çıkmadaki tavrını gören bu "devrimbazlar" kahrolup durmaktadırlar... Ne diyelim, iyi kahrolmalar...

AHMET EMİN YALMAN

VATAN gazetesinin sahibi Ahmet Emin Yalman, ihtilâli kendini paralarcasına desteklemekteydi. Demokrasinin sona ermesi üzerine âdeta sevinçten deliye dönmüştü. Bu Yahudi dönmesi ve Mason gazeteci, daha ihtilâl sabahından itibaren alkışa ve te-

mennâya başlamıştı. 27 Mayıs 1960 tarihli yazısının başlığı şöyleydi: "Allah'ın bugünü de varmış!"

Bu gazetecinin "Allah" lafzını ağzına alması, "sözün gelişi" idi. Yoksa Ahmet Emin Yalman yazdığı yazılarla Allah inancının bir numaralı düşmanı olduğunu ortaya koymuş bir kimseydi.

Yalman, yazısında şöyle diyordu:

"Bu sabah erken saatlerde radyoyu dinlerken, dünyalar birden benim oldu."

MEDDAHLIK SANATI

ELBETTE dünyalar, Yalman gibi demokrasi düşmanlarının olacaktı. Zira artık, "cahil oy çoğunluğu" diye küçümsenen milletin arzusu değil, demokrasi düşmanlarının dedikleri olacaktı. Evet, meydan Ahmet Emin Yalman ile "şürekâşına" kalmıştı.

Yalman, ihtilâlden sonra yazdığı yazıların başlangıcında, tıpkı kasidelerin "girizgâh" bölümünde olduğu gibi "büyükleri methü senâ ettikten sonra" söyleyeceğini söylüyordu. Bu ihtilâl meddahı gazeteci 28 Mayıs 1960 tarihli yazısının başlangıcında şöyle diyordu:

"Türk silahlı kuvvetleri; silâh arkadaşları Büyük Atatürk tarafından açılan asil yolda dünden beri dev adımlarla ilerliyor. Bir kardeş kavgasını önlemek, tehdide düşen milli selâmetimizi korumak, gerilige karşı barajlar kurmak, dünya yüzündeki millî şeref ve itibarımızı yeniden yükseltmek, her zaman bütün Türk vatandaşlarının hizmetinde bulunacak bir hukuk devletine ait nizamın ve rasyonel bir idarenin zeminini hazırlamak bakımından son otuz beş saatte mühim mesafeler aşılmıştır."

Yalman 29 Mayıs 1960 tarihli yazısında ise demokrasinin bağrına kalemini üst üste saplıyor ve şöyle diyordu:

"Millî Birlik Komitesinin radyo ile ilân edilen tebliğlerinden birinde bir tek cümle ile millete, dünyaya ve tarih babaya duyurulan bir haber: 'Meclis feshedilmiştir'.

SABIK KABİNE ÜYELERİ

VE KORALTAN

ÇİŞLERİ BAKANI, CESET BULUNMADIĞINI AÇIKLADI

Tümgeneral Kızıloğlu, Orduya ait bazı silâhların sivil ellerde ele geçirildiğini de bildirdi

2 Haziran 1968-Akşam

Anayasa hazırlanırken

Doç. Dr. Edip F. ÇELİK

27

Kabine toplandı

"Yasasızlık Basıncı" günlerce, haftalarca ortalığı toza dumana boğdu. "Öldürülen gençler" edebiyatı yaptı. Oysa ihtilâlcilerin İçişleri Bakanı ceset bulunmadığını açıklıyordu.

"Bu haber hayret uyandırmıştır, hiç bir surette üzüntü yaratmamıştır, bir kısım mensuplarından başka arkasından ağlayan olmamıştır."

Bu milletin inancına düşman olduğunu açıkça ortaya koymuş olan Ahmet Emin Yalman bu şekilde demokrasiyi katlederken, millete de hakeret etmeden duramıyordu. Yok Meclisin fesholması üzüntü meydana getirmemiş de... Yok arkasından ağlayan olmamış da... Ve daha neler neler... Oysa o günleri hatırlayan herkes demokrat yapıya sahip herkesin derin üzüntüye garkolduğunu gayet iyi bilmekteydi.

İhtilâlciler lânetle Demokratlar rahmetle yâdedildi

EL ETEK ÖPÜNCE...

AHMET Emin Yalman bu yazıları yazıp, ihtilâle alkış dağıtmakla hızını alamamış ve ihtilâlcileri tebrik etmek için Ankara'ya koşmuştu. 4 Haziran '60 tarihli, "Devlet Merkezinde Tatlı Bir Gün" başlıklı yazısında ihtilâlciler arasında geçirdiği saatleri ballandıra ballandıra anlatıyor ve şöyle diyordu:

"Orgeneral Cemal Gürsel'i ilk defa görüyorum. Fakat çoktan beri âşinası imişim gibi içim derhal kendisine ısındı. Büyük bir sevgi ve hayranlıkla ellerine sarıldım, tebrik ve şükranlarımı bildirdim."

Koskoca adam utanmasa ihtilâlcilerin ayaklarına kapanacaktı... Zaten bir o kalmıştı...

GELENİN KEYFİ İÇİN

YALMAN yazılarının çoğunda, gelenin keyfi için geçmişe sövüp durmaktaydı. 14 Haziran '60 tarihli yazısında şöyle diyordu:

"Çok şükür geride bıraktığımız meş'um istibdat ve ihanet devrinde her şey sapıktı, çarpıktı, ortaya konulan her iddia, söylenen her sözde Türk vatandaşının idrakiyle bir istihza, Türk milletinin siyasi deha ve olgunluğuna bir saygısızlık vardı. Bu yalan, dolan, gaflet, yolsuzluk, irtikâp, vicdanlara baskı havası içinde ufuklarımızın manzarası karanlıktı. Ruhlarımız kasvetle doluydu."

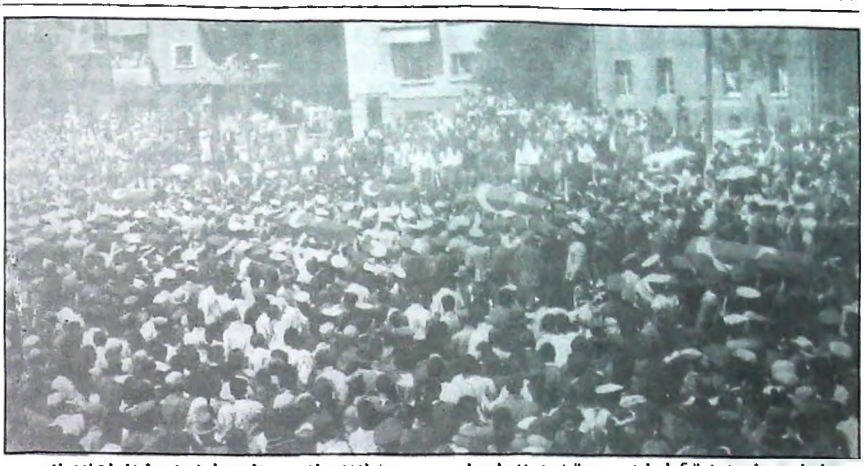
Ahmet Emin Yalman, "Rencide olur dide-i huffaş ziyadan" mısraında belirtildiği gibi, demokrasinin aydınlığından ve açıklığından korkanlarındandı. Demokrasi sona erince bu gibi karanlık ve bulanık atmosferde menfaat avına çıkacaklara gün doğmuştu. Artık meydan, bu Yahudi dönmesi gazeteci gibi aydınlıktan ve millet iradesinden hoşlanmayanlara kalmıştı...

NEZİHE ARAZ

27 MAYIS ihtilâline alkış tutanların ekseriyetinin Marksist oluşu dikkatleri çekmekteydi. "Yeni Sabah" gazetesinin yazarlarından Nezihe Araz da bunlardan birisiydi. Eski Marksistlerden olan bu bayan yazar, ihtilâlin hemen ertesi günü kaleme sarılmış ve ihtilâli can u gönülden desteklediğini belirten yazılar yazmaya başlamıştı.

Araz, 28 Mayıs '60 tarihli "Büyük imtihan" başlıklı yazısında, diğer ihtilâl destekçisi yazarlar gibi, Demokrat Parti devrini kötülüyor ve ihtilâlcileri övüyordu.

İhtilâlin bu "bayan kalemi" 29 Mayıs '60 tarihli yazısının tamamını ihtilâl liderini methetmeye ayırmıştı. A-

raz, ihtilâl liderini hayli methettikten sonra, sözü döndürüp dolaştırıp ihtilâl sonrasında sıkça duyulan laflardan olan "huzur ve güven ortamı"na getirmişti. Şöyle diyordu:

"Bu ses, halkın huzur, emniyet, hasretiyle dolu olduğu bir zamanda yükselmiştir. Ve içtimaî müesseselerin büyük buhranlar geçirdiği günlerde, sağlam bir birlik ve beraberlik timsali olarak temayüz eden şanlı ordumuzdan gelmiştir.

"Kardeşi kardeşe düşürmek, sokaklarda kanlı kavgalara girişmek tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğumuz nazik ve tehlikeli günlerde böyle bir sese artık ihtiyacımız vardı.

"Onun için, "Bana inanınız ve güveniniz" diyen Gürsel Paşa'nın bu davetini halk kitleleri bir güven, emniyet ve huzur garantisi olarak karşıladılar."

İDEOLOJİYE SANAT KILIĞI

NEZİHE Araz, ihtilâl günlerinde olduğu gibi politikayla içli dışlı olan yazılarını uzun yıllar devam ettirecek, ancak daha sonra taktik değiştirerek, ideolojisini "sanat kılıfı" içinde takdim etmeye başlayacaktı. Ve bundan sonra da Yeşilçamın, magazin basınının, boyalı basının ve televizyonun "gözde" yazarları ve senaristleri arasına girecekti.

Öfkeden gözü dönen Akbal, palavraya doymuyordu!

VECİHİ ÜNAL

MARKSİSTLERİN kümelendiği Akşam gazetesinin, "hızlı ihtilâlci" yazarlarından biri de Vecihi Ünal'dı. İhtilâlcilikte o kadar hızlıydı ki hemen her gün, Demokrat Partilileri yerden yere vuran, ihtilâlcilere ve ihtilale alkış dağıtan yazı yazmaktan kendini alamıyordu.

Akşam'ın bu hızlı yazarı, 28 Mayıs '60 tarihli yazısıyla ihtilâlcileri istikbale kosmuştu. Bundan sonra "methiye" dozunu her gün biraz daha artıracak ve samimi bir ihtilâl destekçisi olduğunu gösterecekti.

Ünal, 4 Haziran '60 tarihli yazısında şöyle diyordu:

"Yirmi Yedi Mayıs sabahı doğan hürriyet güneşi, milleti kardeş kavgasına sürükleyen bir politik hayatın ruhlara sinen karanlığını dağıttı ve

bir hukuk devleti nizamının gönüllere mutluluk veren havasını aydınlattı.

"Geçici idarenin Devlet ve Hükümet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel'in ilk demecinde gayet açık olarak belirttiği gibi, harekât ne bir şahsa ne de bir zümreye karşı yapılmıştı. Amaç, hukuk dışı gidişe ve onun doğuracağı kardeş kavgasına engel olmaktı.

"Tanınmış bilginlerden kurulu bir heyet, Anayasa ve Seçim Kanunu projesini hazırlamak için faaliyete geçti ve günlük işlerin aksamaması için, politikanın dışında kalmış seçkin kişiler ve ordu mensuplarından mürekkep bir hükûmet kuruldu.

"Ordu, basın, gençlik, bilim adamları ve onları gönülden destekleyen millet, ışıklı amaca el ele ve hızla koşuyor."

Vecihi Ünal'ın "ışıklı amaç" dediğinin de menem şey olduğu sonraki yıllarda ortaya çıkacaktı. Demokrasiye inanmayanların el ele verdikleri doğruydu. Ama bu demokrasi düşmanları, elbirliğiyle bu koca ülkeyi meçhul bir geleceğe doğru sürüklemişlerdi...

GÜR SESLER

VECİHİ Ünal da diğer bazı yazarlar gibi, "canını vatana adama" gibisinden asıl maksadı gizleyen yaldızlı lafları bolca kullanmakta ve şöyle demekteydi:

"Bir karşılık beklemeden canını milletine adayan o idealist askerleri, ahlakı başka alan bu ulvi and'ı içerken görmeyi ne kadar isterdim. İmân dolu göğüslerin kalkıp inişi, dolup ışıldayan parlak gözler ve kutsal bir heyecan ile titreyen gür sesler." (14 Haziran '60, Akşam)

ASIL UTANMAYAN KİM?

VECİHİ Ünal, günler ilerledikçe kendini iyice ihtilâlin akışına kaptırmıştı. Artık âdeta bir ihtilâl [illegible]

fikir beyan ediyor. Demokrat Partililer aleyhine yüz kızartıcı sözler söylemekten çekinmiyordu. Nasıl olsa, o mazlum insanlar kendisine cevap veremeyecek durumdaydı. Ünal, 15 Haziran '60 tarihli, "Aşağılık duygusu ve alçaklık" başlıklı yazısında şöyle diyordu:

"Hâlâ utanıp, kızarmadan:

"Biz, millî irade ile iş başına geldik, diyorlarmış.

"İyi ya, Yassıada'ya da herhalde kendi iradesiyle değil, millî irade ile gittiniz.

"Aşağılık duygusu, hemen her türlü sapık hareketin sebebidir, ama alçaklığın tek sebebi değildir!"

Şimdi size ne demeli, bilmem ki Vecihi Efendi! Kalbinde zerre kadar demokrasi sevgisi ve insaf olan bir insan şu sözleri söyleyebilir mi? Ne yani Demokrat Partililer millî irade ile işbaşına gelmediler mi? Hem de ceberrut bir idarenin bütün baskısına göğüs geren fedakâr ve cefakâr milletin azmiyle, iradesiyle üç seçimde de kahir bir rey ekseriyetiyle iktidar olmadılar mı? Bu seçimlerin meşruluğu hakkında kim ne diyebilir? Evet silah zoruyla Yassıada'ya doldurulan o mazlum insanlar millî iradenin gerçek temsilcileriydi. Ya sizin gibi "ihtilâlseverler" neyin temsilcisi idiniz?.. On yılda memleketi baştan başa eserlerle donatan bir kadroya "alçak" diye hitap ederken vicdanınızı ve aklınızı kimin cebine koymuştunuz acaba?..

MEST OLMUŞ

VECİHİ Ünal, ihtilâlcilerin icraatları karşısında âdeta mest olduğunu belirtiyor ve onları nasıl methedeceğini bilemiyordu. 20 Haziran '60 tarihli "Devrimin temposuna uyalım" başlıklı yazısında şöyle diyordu:

"...27 Mayıs devrimi, bizim için, yaz yağmurundan sonra doğan güneş hicranı [illegible]

Yahudî dönmesi A.Emin Yalman, Gürsel'in elini eteğini öptü!

"Mestiz, memnunuz ve mutluyuz.

"Ve hâlâ 27 Mayıs devrimine ihtilâl diyenler var, hayret ediyoruz.

"Kan dökülmeyen, bir sınıf veya zümreye yöneltilmeyen, hele yukarıdan aşağıya gelen ve ilk günkü rotadan şaşmayan bir ihtilâl olur mu? 27 Mayıs, sadece kötülüğe ve kötülüğe gidişi deviren bir devrimdir.

"Hangi ihtilâlci, devirdiği adamdan boşalan koltuğa çöreklenip oturmamış, suçlu gördüklerini kurşundan geçirmemiş, memleket idaresini bilimin ve bilginlerin eline vermiş ve kendisini bir Geçici Anayasa ile kayıtlamak yoluna gitmiştir?"

HAVA-CIVA

DAHA önceleri de defalarca söylediğimiz gibi, hepsi de havada kalan şu sözlerin bugün zerre kadar değeri kalmadığı ortadadır. Yok, "bir sınıf ve zümreye yönelmemiş" de... Yok, "devirdikleri adamdan boşalan koltuğa çöreklenip oturmamışlar da... Yok, "memleket idaresini bilimin eline vermişler' de... Yok, "Bu yapılan harekâta ihtilâl denmezmiş" de...

VECİHİ ÜNAL: Markalat gazetesinin hızlı ihtilâlseveri...

Bu mantığa ancak gülünür. Yoksa şu sözleri ciddiye almak mümkün mü?

TESETTÜR DÜŞMANI

İHTİLÂLE alkış tutanların bir diğer yüzleri de bu milletin inancına, örf ve âdetlerine düşmanlık beslemeleriydi. Demokrasinin can çekişmesini zevkle seyreden bu yazarlar, milletin temel hasletlerinden olan "tesettür"e cephe almışlardı ve ihtilâlcileri tesettür aleyhine kanun çıkarmaları için kışkırtıp duruyorlardı. Vechi Ünal da bunların başta gelenlerindendi. Yazdığı pek çok yazıda, ihtilâl komitesinin çarşafı yasaklayan bir kanun çıkartmasını istiyordu. Ünal'ın yazdığı bu yazılara halk büyük tepki göstermişti. Vechi Ünal da 1 Eylül '60 tarihli yazısında, kendisini anlamayan bu "geri kafalı" insanlara verip veriştiriyordu.

Vechi Ünal şöyle diyordu:

"Bundan bir müddet önce 'Kara Çarşaf ve Bol Şalvar' başlıklı bir fıkra yazmış ve oy endişesine yabancı Milli Birlik Komitesinin çarşaf ve şalvar giymeyi yasak eden bir devrim yasası çıkararak, giyim evrimini tamamlaması gerektiğini belirtmeye çalışmıştık.

"Yobazlar ise, imzasız küfürnamelerinde, çarşaf giymeyen kadınların ve çarşaf yerine manto giyilmesini isteyenlerin kâfir olduklarını ileri sürüyorlar."

İhtilâl günlerinde bu gibi yazılar yazan Vechi Ünal, bugün, "milliyetçi" ve "muhafazakâr" pozlarında gözüküyor. Ne var ki bir kerecik olsun, o ihtilâl günlerindeki yazılarından dolayı pişmanlık duyduğunu ve ihtilâlle demokrasinin katledilmesine çok üzüldüğünü belirtmemesi garip değil mi?..

METİN TOKER

METİN Toker'in "Başyazar"lığını yaptığı, Kurtul Altuğ'un sahibi gözüktüğü "Akis" dergisi "İhtilâl filmi"nin senaryo kitabı gibiydi. Dergi sanki, bu ihtilali gerçekleştirmek için yayın

hayatına atılmış gibiydi. Bu bakımdan 27 Mayıs '60 tarihi, Akis için tarihi bir gündü. Demokrasi alaşağı edilmiş ve böylece Metin Toker'in dergisi büyük bir "zafer" kazanmıştı. Artık Akis kadrosunun ve başyazarının keyfine diyecek yoktu.

İhtilâli, daha ihtilâl olmadan destekleyen, ihtilâl olunca avuçları patlayıncaya kadar alkışlayan ve Demokrat Partililerin Yassıada'da düzmece bir mahkemeyle mahkum oluşuna kadar işin peşini bırakmayan Metin Toker, çok dikkate değer bir aydın tipidir.

Metin Toker, 10 yıllık demokrasi devrinde bütün vaktini, kayınpederinin "Milli Şeflik" devrine hasret duyarak geçirmişti. Öyle ya, ağzından çıkan her söz emir telakki edilen bir diktatörün damadı olmak ne demekti?.. Demokrasinin olmadığı o dikta devrinde, Milli Şef demek Metin Toker demek, Metin Toker demek Milli Şef demekti.

METİN TOKER— Bütün yazdıklarından utanmadan, milletin gözünün içine baka baka "demokrasi" edebiyatı yapmaya ve sık sık demokrasiden dem vurarak akıl dağıtmaya devam etti. Ve "Paşa Babası"nın partisi olan CHP'nin millet eliyle bir türlü iktidar olamayışının hıncını milletten çıkarmak istercesine bu milletin inançları ile örf ve adetlerine saldırıp durdu.

Milletin açlık, kıtlık ve sefaletin pençesinde inlediği o günlerde Metin Toker, köşklerde bütün "şehzade"leri kıskandıracak bir saltanat sürmüş ve gününü gün etmişti. Ama ah şu "cahil oy çoğunluğu" yok muydu? Daha ayaklarında doğru dürüst ayakkabı bile olmayan, elbiselerindeki yamadan geçilmeyen, çiftî karasabanla süren bu insanlar "demokrasi" denilir denilmez ayağa fırlamış ve yıllar yılı memlekette hüküm süren despot bir idareyi ve o idarenin tek partisini alaşağı etmişlerdi. Şimdi bu durum karşısında Metin Toker öfkelenmesin de kim öfkelensindi?..

Bir zamanların "Milli Damad"ı olarak isim yapan Metin Toker, Akis'in ihtilâlden hemen sonra çıkan ilk sayısında demokrasinin katledilmesinden dolayı duyduğu hissiyatı şöyle dile getiriyordu:

"Şimdi, 1960 yılının bu güzel baharında dünya tarihine millet olarak yeni bir mucize ilave etmiş bulunuyoruz. Türk ordusu tam zamanında ve son derece kesin tarzda müdahaleyle memleketi bir felaketin eşiğinden geri çevirmiştir.

Neydi o felaket acaba? CHP'nin yeni bir seçim hezimetine uğrayacak olması mı?..

Toker yazısının devamında şöyle diyordu:

"İhtilâli yapanlar, milletlerinin hakiki arzularını iyi anlamış, onlara doğru teşhis koymuş bulunduklarını daha ilk tebliğlerinde isbat etmişlerdir. Pekçok kimse hayal içinde yüzer ve Menderes'in dürüst seçim yapabileceği rüyasıyla avunurken Türk ordusu sabık Başbakanın hakiki gayesini anlamış ve Türk gençliği gibi kendisinin de politikacılarımızın çok önünde bulunduğunu göstermiştir." (30 Mayıs '60 Akis)

Şimdi şu sözlere ne demeli bilmem ki! A Beyefendi, Menderes zamanındaki birden fazla partinin iştirak ettiği, "gizli rey açık tasnif" usulünün tatbik edildiği ve hiç kimsenin itiraz etmediği seçimler meşru değildi de muhterem kayınpederiniz devrindeki, yalnızca bir partinin iştirak ettiği, milletvekillerinin "Milli Şef" tarafından tesbit edildiği, "Açık rey, gizli tasnif" esasının uygulandığı seçimler mi meşruydu?.. 1946'daki, iktidarı kaybetmek istemeyen CHP'nin binbir türlü hile ve hurdasıyla yapılan seçim mi meşruydu?.. Pes doğrusu...

"Milli damat"ın dergisi Akis, ihtilâle zemin hazırlamada mühim rol oynamıştı. İhtilâlden sonra işte işte böyle utanç belgeleri sergiliyordu.

İHTİLÂL NEYMİŞ?

MEĞERSE ihtilâl neymiş ve nasıl planlanmış? Metin Toker'i dinleyelim:

"İhtilâl, bir namuslu aydın hareketidir. Siviliyle ve askeriyle bütün namuslu aydınlar, Menderes rejiminin veçhesinin değişmesi anından itibaren ellerindeki imkanlarla bugün zafere ulaşan mücadeleyi açmışlardır. Bu mücadelede sivil ve asker namuslu aydın birbirinin manevi desteğine sahip olarak savaşmışlardır. Eğer fikir adamları arkamızda kalan bu yıllarda hareketin felsefesini bir kumaş dokur gibi dokuyabilmişlerse bunu ordunun kendilerini tuttuğunu bilmenin verdiği cüretle -elbette ki tehlikeleri göze alarak ve fe-

SAMİ KOHEN— Yahudi asıllı bu gazeteci demokrasinin sona erişini kutluyordu.

REFİ CEVAT ULUNAY: El elek öpme yarışında genç meslektaşlarını fersah fersah geçmişti.

HASAN PULUR: Yassıada Mahkemesine gerekçe olacak yazılar yazıyordu.

dakârlığa katlanarak- yapabilmişlerdir. Zira ordu, kimden yana olduğunu hiçbir zaman saklamamıştır. Buna mukabil, fiili hareket zamanı geldiğinde Silahlı Kuvvetler fikir adamlarının uzun çalışmaları sayesinde ihtilale son derece müsait ve sempatik bir vasat bulmuşlardır. Fiili hareket zamanının geldiğini dahi üniversitelerin genç aydınları sokaklara dökülmek suretiyle haber vermemişler midir?" (9 Haziran '60, Akis)

Aslında şu satırlar bir "cürm ü meşhud" halidir. "Sivil ihtilâlciler"in, ihtilâlin zeminini hazırladıklarının açık bir delilidir. Bu demokrasi düşmanları ihtilâlin senaryosunu yazmış, üniversite gençliğini de yine senaryonun gereği olarak sokağa dökmüşlerdi.

İhtilâli göbek atarak karşılayan Vecihi Ünal, "Mestiz, memnûnuz, mutluyuz" diye kendinden geçiyor ve 27 Mayıs'a ihtilâl denmesine bile şaşırıyor, "Ve hâlâ 27 Mayıs devrimine ihtilâl diyenler var, hayret ediyoruz" demekten kendisini alamıyordu.

Metin Toker bu müsamahakâr beldede değil de, Avrupa ülkelerinden birinde yaşamış olsaydı, en azından eline kalemi verip de bir gazetenin köşesine oturtmazlardı. Bu şekilde, millet iradesinin katledilmesini balâ landıra ballandıra anlatan ve utanıp sıkılmadan kendisinin de ihtilâlin içinde yer aldığını söyleyen bir demokrasi düşmanını tefe koyup oynatırlardı...

Ama bizde öyle olmamış ve Metin Toker bütün bu yazdıklarından utanmadan, milletin gözünün içine baka baka "demokrasi" edebiyatı yapmaya ve sık sık demokrasiden dem vurarak akıl dağıtmaya devam etmiştir. Ve 'Paşa babası"nın partisi olan CHP'nin millet eliyle bir türlü iktidar olamayışının hırsını, milletten çıkarmak istercesine bu milletin inançları ile örf ve âdetlerine saldırıp durmuştur.

TURHAN SELÇUK

MİLLİYET gazetesinden Turhan Selçuk, "bir çizer" olarak ihtilâlcilerin safındaki yerini almış ve zorla işbaşından uzaklaştırılan mazlum insanlar hakkında çok çirkin ifadelerle ve hakaretlerle dolu karikatürler çizmişti.

Bu meşhur Marksist, Milliyet gazetesinde hızını alamamış olacak ki, "Akis" dergisinde de Demokrat Partililer aleyhine çizdirtmeye devam etmiştir. Meselâ, 10 Ağustos '60 tarihli Akis'teki karikatüründe, halk arasında Demokrat Partiye "demirkırat" denmesinden yola çıkarak ölmüş bir at resmi çizmiş, üzerine "Demirkı-

rat" yazmış. lejandında ise şöyle demişti: "Yaya kalan tatar ağası..."

Bu kaşarlaşmış Marksist "çizer", bu demokrasi düşmanlığının yanı sıra, milletin inancına düşman oluşuyla da

lekette huzurun, hürriyetin ve hakiki demokrasinin kurulması yolunda girişiği müsbet faaliyet sayesinde, dünya çapında itibar ve sempati kazanmıştır."

"şöhret" sahibi olacak ve yıllar yılı kurulduğu gazete köşelerinden dindarlara ve dindar halkın inançları aleyhine "veryansın" edecekti.

SAMİ KOHEN

YAHUDİ asıllı gazeteci Sami Kohen de ihtilâli şiddetle alkışlayanlardan birisiydi. Milliyet gazetesindeki "Siyaset Dünyasında" sütununda, demokrasinin sona erişinden dolayı duyduğu memnuniyeti dile getiriyordu.

Kohen, 2 Haziran '60 tarihli "Son Söz Ordunun" başlıklı yazısında şöyle diyordu:

"Türkiye, şanlı ordusunun başarılı teşebbüsünden hemen sonra mem-

REFİ CEVAT ULUNAY

MİLLİYET'TE yazan bu "kıdemli" gazeteci, "el etek öpme" yarışında genç meslektaşlarını fersah fersah geride bırakmıştı. 29 Mayıs '60 tarihli yazısının başlığı, "Bu eli minnetle öpmeliyiz" şeklindeydi. Yazıda şöyle diyordu:

"Bu eli minnetle öpmeliyiz. Bu inkılâp istiklâl için memlekete ıslahat kapılarını açacaktır."

HASAN PULUR

MİLLİYET'İN "hızlı gazetecilerinden" Hasan Pulur da "Yazamadıklarımız" başlığı al-

ATTİLA İLHAN: Türkiye Komünist Partisinin en "görünmez" üyesi...

ALİ ULVİ: Cumhuriyet gazetesinin ihtilâl bayrağı karikatüristi...

BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR: İhtilâl sevinciyle akıl dengesinden gidecek gibi olanlardandı.

tında, Yassıada Mahkemesine gerekçe olacak yazılar yazıyor ve Demokrat Partinin terör estirdiğini söylüyordu.

Pulur, Demokrat Parti devrinde gazeteciliğe başlamış birisiydi. "Milli Şef" devrinde meslek hayatına başlamış olsaydı, o devredeki "yazamadıklarını" yazacak mıydı acaba? O baskı ve zulüm devrini fiilen yaşamış olan "ağabeylerinden" o devreyi tenkit edici tek satır yazı südür etmemişti. İşte o baskı devrinin gazetecileri, demokrasi devresindeki habbeleri kubbe yapmak isteyen herkese sütunlarını alabildiğine açıyorlardı.

o kadar bayağı, o kadar sulu şeyler çiziyordu ki; insanın bu karikatürleri gazeteye koyabilmesi için ancak, "ihtilâl sevdâsından" aklını başından gitmiş olması lâzımdı.

Karikatüristliğinin yanı sıra "oyunculuk" da yapan Altan Erbulak, ihtilâlin hemen ertesinde "desteksiz at-

Diktatör damadı Metin Toker, zafer kazanmış havasındaydı!

ALTAN ERBULAK

"YENİ SABAH" gazetesinin karikatüristi Altan Erbulak, diğer ihtilâlsever meslektaşları gibi bir yandan eli kolu bağlı insanlara hakâretler yağdırırken, bir yandan da bu ihtilâlcileri methedip durmaktaydı. O kadar çığ maya" başlamıştı. Nasıl olsa hakâret ettiği kimseler kendisini tekzip edemez, cevap bile veremezlerdi. İşte Erbulak böylesi bir vasatta erkeklik taslıyordu. 5 Haziran '60 tarihli karikatüründe, uçurumdan aşağı yuvarlanan insanları çizmişti. Bir tanesi, "Fazla ileri gittik galiba" diyordu. Karikatürün lejandı ise şöyleydi: "Sabık ileri gelenler"

Son yıllarda adı, karısının yaptıkları yüzünden bütün basının diline dolanan ve başkalarıyla münâsebeti olduğunu utanıp sıkılmadan açıkça söyleyen karısı Füsun Erbulak'ı bu yüzden boşayan, ancak bir müddet sonra yeniden evlenen Altan Erbulak da bu

dünyadan göçüp gitmiştir.

İlk ve orta öğretimde okutulan ders kitaplarında hayli şiiri bulunan Behçet Kemal Çağlar, ihtilâl sevinciyle aklı başından gidecek gibi olanlardandı. Bir yandan radyoda şiirler okuyor, öte yandan hâlâ ihtilâli övüyordu. 28 Mayıs '60 tarihli Cumhuriyet'te yer alan bir haberde bu şairin yaptıkları şu şekilde anlatılıyordu:

TURHAN SELÇUK: Bu bizi Marksist demokrasiye olan bağımızı doyasıya çıkarıyordu.

BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR

DÜN İstanbul radyosunda okuduğu şiirle dinleyenleri ağlatan Türkiye Devrim Ocakları Başkanı Behçet Kemal Çağlar'ı dün Türkiye Milli Gençlik Teşkilâtında arkadaşları ile neşeli bir sohbet yaparken buldum.

"Kendisine, 'Bu şiiri okurken hem siz ağlıyordunuz, hem dinleyenleri ağlatıyordunuz. Bu şiiri okurken ne hissettiniz?' sualini soran muhabirimize Behçet Kemal Çağlar: 'Hürriyete aşık ve meftun bir adamım. Bu milletin hak ettiği hürriyeti gençliği ve ordusu sâyesinde kazanmış olması, bana şevk ve gurur veriyor. O saatte konuşan ben değildim. Size yemin ederim, O ân ağzımdan konuşan Atatürk'tü' diye cevap vermiştir."

Buyurun bakalım!..

Behçet Kemal Çağlar, "Vatan" gazetesinde yer alan 31 Mayıs '60 tarihli yazısının başlığını şu şekilde atmıştı: "Oh, çok şükür!"

Çağlar bu yazısında şöyle diyordu:

"Göğsümüzün üstünden bir ağırlık kalktı. Boğazımızı sıkmak isteyen iğrenç pençe düştü. Türk ordusuna ve Türk gençliğine şükran borcumuz var. Fakat bunlar, bizden, Türkten, Milletten ayrı şeyler değil ki. Birbirimize borçluyuz, birbirimize imreniyoruz ve dünya bize imrense yeridir.

"Gençlik uyardı bizi, ordu uyardı bizi. Âdi bir hükûmet darbesi değil bu! Bir milletin, Atasının ruhiyle ayağa kalkıp silkinmesi, kendini sokmak isteyen akrebi, öldürmeye kıymayıp elinin tersiyle itmesidir."

ALİ ULVİ

İHTİLÂL destekçisi "çizer"lerin en hızlılarından birisi de Ali Ulvi idi. Cumhuriyet gazetesinin bu ihtilâl hayranı karikatü-

risti, daha ihtilâlin ilk gününden itibâren gazetenin politikasına adepte olmuş ve ihtilâli alkışlamaya başlamıştı. 28 Mayıs '60 tarihli, "Desteğimiz!" lejantlı karikatürüyle "alkış faslı"na başlamıştı. Bundan sonraki karikatüründe ise, cebren bir adaya doldurulan meşrû iktidarın mensupları aleyhine çok çirkin karikatürler çizecek ve böylece ihtilâle büyük hizmette bulunacaktı.

ALİ ULVİ (ERSOY)

ALİ Ulvi bugün, 22 Haziran '60 tarihli karikatürünü hatırladığında utanç duyuyor mu bilmiyoruz; ama bu karikatürün basın tarihinde kara bir leke olarak yer ettiğinden eminiz. "Düşük iktidar" lejantlı bu karikatürde Celal Bayar bir şişe içindeki cenin şeklinde çizilmişti.

Cumhuriyetin bu hızlı karikatüristi, bu demokrasi düşmanlığını üç kişinin idam edilmesine kadar aralıksız devam ettirecekti.

ATTİLA İLHAN

TÜRKİYE Komünist Partisi'nin Fransa kolunda hayli aktif vazife yapmış olan şair, romancı ve yazar Atilla İlhan, ihtilâlden hemen sonra kolları sıvamış, ihtilâli ve ihtilâlcileri anlatan şiirler yazmıştı.

İlhan, 15 Haziran '60 tarihli "Varlık" dergisinde yer alan "Yarının başlangıcı" başlıklı şiirinde, ihtilâl filminin figüranları olan gençlerin anarşi çıkarışını bir destan havasında anlatıyor ve bu arada TKP'nin görüşlerini empoze etmekten geri kalmıyordu.

Şiirin başına şu notu düşmüştü:

"Bu şiir belki hiç yayınlanmayacaktı. Ona gün ışığına çıkmak imkânını verenlere adanmıştır."

Evet, 27 Mayıs İhtilâlinin bir hususiyeti de Atilla İlhan gibi, Türkiye Komünist Partisinin üyeliğini yaparken, "gizli gizli" faaliyette bulunanlara meydana çıkma imkânını vermiş olmasıydı. Demokrasinin olmadığı ihtilâl vasatı böylelerine yaramıştı.

Atilla İlhan, TKP'li oluşunu ortaya koyduğu "İhtilâle methiye" şiirinde şöyle diyordu:

"Şimdi küfürlerin mısra mısra gezindiği/ Şimdi bu kan sabahının [28 Nisan Hâdiselerini kastediyor] utanç verici karanlığında/ İstanbul'un üzerine kirli yıldızlar düşerken/ İçinde ürpermeler büyümüyor mu/

"Yosunlar gibi soğuk ve parlak yeşil/ Varıp sonra baktıkça pencereden/ Acı ve tuzlu dağların dibinde

ALTAN ERBULAK: Çok çiğ, çok bayağı ve çok sulu karikatürleriyle demokratları didiklıyordu.

NEHAR TÜBLEK: Demokrasiye tekme savurmaktan bıkmıyordu.

VEDAT NEDİM TÖR: İhtilali kendi ideolojisini gerçekleştirmek için bulunmaz bir fırsat olarak görüyordu.

mütevekkil/ Kerpiç damlarımızı görmüyor musun/

"Halkımızı görmüyor musun/ Bir kin damlası gibi masmavi gözlerini/ Yüksek fırınlarca harlı saygılı göğüslerini/ Omuz başlarını görmüyor musun/"

Bu hızlı Marksist şiirine şöyle devam ediyordu:

"Bugün elbet şiirlerim/ Mitralyöz kuşakları gibi saklı durur/ Elbet ki yarın paldır küldür şafaklar donanırken/ Vatan dağlarında/ Bir orman gibi kurşuna diziliriz/ Feryad feryad/ Hürriyet ve barış istedik diye yalnız/ Meydanlarda kurşuna diziliriz.

"Buna rağmen/ Kulaklarındaki cehennem seslerine rağmen/ İçinde hâlâ şüpheli bir nokta kalırsa/ Eminim ki kabahat evvel ve âhir senindir.

"Sen ellerinle bir vatan kurmaktan kaçıyorsun/Hünerli ellerini hırsızlara saklıyorsun sen sorumlusun."

BİNBİR KALIBA GİREREK

ATİLLA İlhan düzeni değiştirmek uğruna her kalıba girmekten çekinmeyecek olanlardandı. Son zamanlarda ise Marksistlikle Kemalistliği telif etmeye çalışarak ortaya garip bir "sentez" çıkarmaya çalışmış ve halen kalem oynattığı Milliyet gazetesinde bu son "dikişi" tutturmak için bütün hünerini ortaya koymuştu.

27 Mayıs'ta ihtilâle methiye düzen ve bu sâyede ideolojisini tezgah üstüne koyan Atilla İlhan, 12 Eylül İhtilâlinden sonra bilhassa televizyonda yıldızı parlayacak ve "Sekiz Sütuna Manşet", "Kartallar Yüksek Uçar", "Yarın Artık Bugündür" gibi dizilerin senaryosunu yazacak ve böylece hem devletin kesesinden cebine aktarmalar yaparken, hem de salon sosyalistlerine fırça atarak öfkesini tatmin edecek ve sosyalist yoldaşlarını "şuurlu bir şekilde çalışmaya" dâvet edecekti...

Evet, Atilla İlhan, en açıkgöz ihtilâlci olduğunu ortaya koymuştu. Hem 27 Mayıs'ta, hem de 12 Eylül'de...

NEHAR TÜBLEK

HIZLI ihtilâlci "Akşam" gazetesinde, yazarları çizgileriyle destekleyen bir de "karikatürist ihtilâlci" vardı: Nehar Tüblek... Hem her gün birinci sahifede yer alan karikatürleriyle ihtilâlcilere moral şırınga ederken, Demokrat Parti mensuplarına olan hıncını da almaktan geri kalmıyordu. 21 Haziran '60 tarihli karikatüründe yan yana iki ada çizmişti. Birinin üzerinde "Yassıada", diğerinin üzerinde ise

"Hayırsızada" yazıyordu. Üstte şu yazı vardı: "Sanıklar Yassıadaya sevkedildi-Gazeteler-" Karikatürün lejandı ise şöyleydi:

"Hayırsızada-Hakkımı yediler. Hepsini bana göndereceklerdi!"

Mason olan bu karikatürist, Demokrat Partililer düzmece mahkeme sonunda mahkûm oluncaya ve üç Demokrat idâreci idam edilinceye kadar demokratlara karşı "çizgili hücum"unu sürdürmüştür.

Nehar Tüblek halen "Günaydın" gazetesinde çizmeye devam etmektedir.

Türkiye Komünist Partisinin lider simalarından olan Vedat Nedim Tör de ihtilâli can u gönülden desteklemekle birlikte, bu ihtilâli kendi ideolojisini gerçekleştirmek için "bulunmaz bir fırsat" olarak görenlerdendi. "Forum" dergisinin 15 Temmuz '60 tarihli sayısında şöyle diyordu:

"Demokrat Parti'nin on yıllık iktidarının birden çöküşü ibret dolu bir milli dramımızdır. 1950 yılının 14 Mayıs'ında seçmen oylarının çoğunluğu ile işbaşına gelen 10 yıl süren bir saltanattan sonra, 28 Nisan 1960 sabahı Kemalist üniversite profesörlerinin ve Kemalist memleket gençliğinin isyan bayrağını kaldırması ve 27 Mayıs 1960'da Kemalist ordumuzun dâvâya kahramanca ve efendice el koyması ile bir gece yarısı siyâset morguna kaldırılan bu iktidar kadavrası üzerinde elbette ki birçok otopsi denemeleri yapılacak, bu muhteşem çöküşün sebepleri aranacaktır."

Vedat Nedim Tör'ün de diğer Marksistler gibi sık sık Atatürkçülükten ve Kemalistlikten bahsetmesi enteresandı. Bu, resmen "açıkgözlük" taslamaktı ve Marksistler yıllar yılı aynı taktiği devam ettirecek ve "Atatürkçülük şemsiyesi" altına sığınarak bildiklerini okuyacaklardı...

Türkiye'deki solcuların "fikir babalarından" olan Doğan Avcıoğlu, 27 Mayıs İhtilâlinin de fikrî mimarlarındandı. Halk Partisinin yayın organı "Ulus" gazetesi ile muhtelif dergilerde yazdığı makalelerinde; "mâsum talebe hareketleri" dediği, talebelerin ve CHP'li militanların çıkardığı anarşik hâdiseleri övüyor, el altından ihtilâle dâvetiye çıkarıyor, ayrıca ordu içindeki "ihtilâle teşne" subaylara göz kırpıp moral veriyordu.

Altan Erbulak, eli kolu bağlı Demokratlara hakaret ediyordu

Ömrünü, bu vatanda Rusya modeli Marksist bir rejim kurma hayaliyle geçiren bu sivil ihtilâlci, 27 Mayıs ihtilâlinden sonra âdetâ düğün bayram etmişti. Öyle ya, artık Marksist fikirlerinin önünde kale gibi duran milletin temsilcisi bir iktidar ile o iktidarı işbaşına getirmiş olan millet ekseriyeti devre dışı bırakılmış ve meydan, kendisi gibi düşünenlere kalmıştı.

Avcıoğlu, diğer birçok "aydın" geçinenlerin yaptığı gibi, "ihtilâl sarhoşluğuna" kapılmamıştı. Gayet şuurlu, ne yapacağını bilmenin rahatlığı içerisinde, ulaşmak istediği hedefe gitmek için plânlar yapıyor ve bu plânlarını gazete ve dergi sütunlarından ihtilâlcilere empoze ediyordu. Avcıoğlu'nun "Ulus"taki 1 Haziran '60 tarihli, "Seçkinler ve Demokrasi" başlıklı yazısı bu mâhiyetteydi. Bundan sonra yazacağı her makalede devamlı surette hedefe ulaşmak için lüzumlu vasatı hazırlamaya çalışacaktı.

HEDEF ANAYASA

İHTİLÂL günlerinde pek çok gazeteci ve ilim adamı, "Yaşasın!", "Varol!", "Hürriyet!" gibisinden bağırmakla gününü geçirirken, Avcıoğlu, fikrini âdetâ bir kaneviçe gibi işliyor ve daha işin başlangıcında anayasayı ele alıyordu.

Anayasaların bir ülke için hayatî ehemmiyeti hâiz olduğu tartışılmaz bir gerçekti. Anayasa, rejimi şekillendiren temel kânundu. Bütün kânunlar Anayasaya göre hazırlanacaktı. Ayrıca yasama, yürütme, yargı organları ile üniversite ve TRT gibi ülke hayatında mühim yer tutan organlar da hep anayasaya göre şekillenecekti. İşte bunu göz önünde bulunduran Avcıoğlu, yazılarında daha çok anayasa üzerinde durmaktaydı. "Kim" dergisinde neşrolan 15 Haziran '60 tarihli "İkinci Cumhuriyet Anayasası" başlıklı yazısında şöyle diyordu:

"Halk efkârı hasretle İkinci Cumhuriyetin Anayasasını beklemektedir. Milletlerin hayatında, bu, dâimâ böyle olmuştur. Anayasa, karanlık devirlerin sona erdiğini, aydınlığa çıkıldığını ilân eden mes'ud bir hâdise şeklinde karşılanmıştır. İkinci Dünya Harbinden sonra 50 küsur Anayasanın en büyük ümitlerle dünyaya gelmesi bunun delilidir.

"Türk halk efkârı da yeni Anayasa ile 'Herşey Beyefendinindir. Herşeyi o bilir. Beyefendi isterse asar, isterse keser' sisteminin son bulmasını istemektedir. Bu sebepledir ki, politika ile uzaktan yakından ilgili aydın çevreler, iktidardaki ekibin, keyfî idâreye imkân bırakmayacak bir anayasa cenderesi içine sokulmasını, hürriyetlerinin aşılmaz sanılan "Maginot" hatlarının himâyesi altına alınmasını kurtuluşumuzun temel şartı olarak görmektedir. Tıpkı birkaç asır evvel ellerinde hürriyet meşaleleri taşıyarak Avrupa'da krala karşı ayaklanan orta sınıflar gibi."

DOĞAN AVCIOĞLU: Marksist bir rejim kurmak için kendini paraladı ama bu millet bu gibi menfur ideoloji hayranlarına geçit vermedi. Evet, Avcıoğlu da "gözü açık" gidenlerdendi...

Avcıoğlu bundan sonra anayasanın nasıl olması gerektiği hususunda görüşlerini açıklamaktaydı.

Ve bu görüşlerinin tamamı da gerçekleşecek, her söylediği husus Anayasada yer alacaktı. Evet, Avcıoğlu 1961 Anayasasının mimarlarından birisi idi. Hem fikren, hem fiilen...

ANAYASA KİMİN ESERİ?

İHTİLÂLE destek veren ve ihtilâlcilerle içli dışlı olan Doğan Avcıoğlu sonunda istediğine kavuşacak ve CHP listesinden "Kurucu Meclis üyesi" olacaktı. Artık bu meşhur Marksist, halkla hiçbir ilgisi olmayan bir "seçkinler heyeti"nin "mümtaz" üyelerinden birisi olmuştu. İşte yeniden yetmişe bütün milleti bağlayacak olan anayasayı, milet tarafından seçilmemiş olan ve milletin aslâ seçemeyeceği bu "seçkinler heyeti" hazırlayacaktı.

Doğan Avcıoğlu ve arkadaşları daha ilk günden Kurucu Meclise ağırlıklarını koymuş ve ipleri ellerine geçirmişlerdi. Yalnızca işin "havasında" ve "parasında" olan birçok üyenin aksine, Avcıoğlu ve arkadaşları çok şuurlu ve titiz bir çalışma sergileyip 1961 Anayasasını âdetâ bir kanaviçe gibi işliyorlardı. Öyle bir Anayasa yapmalıydılar ki, "Her yol Romaya çıkar" sözündeki gibi, her yol sol iktidara çıkmalıydı. Bu milletin solu iktidar yapmayacağı ap açık belliydi. Öyleyse, seçim sistemi, bir sağ partinin kâhir ekseriyeti alarak işbaşına geçmesini engellemeliydi. Ayrıca bir çok "özerk" kuruluşlar iktidarın elini kolunu bağlamalıydı. Meselâ Danıştay hükûme-

tin aldığı kararları iptal edebilmeli; üniversitelere hükümet karışamamalı; sol kadroların elinde olan TRT bir "çiftlik" haline getirilmeli ve solcular burada dilledikleri gibi at koşturmalıydı.

İşte böylesine ustaca hazırlanmış bir senaryo neticesinde sol görüş, filmayacak bir şuur içerisinde yetiştiriyorlardı. Gazetelerle radyo ve televizyonun bütün hücumlarına rağmen âile yapısı kale gibi sağlamdı. Bütün menfur ideolojiler bu kalenin duvarlarına çarpıp un ufak oluyordu.

27 Mayıs İhtilâlinden sonra ülke idâresini ele geçirmek için çok usta-

Uğur Mumcu

Attilâ İlhan en gözü açık ihtilâlci gazeteciydi

İlhan Selçuk

len olması da fikren iktidar olacaktı. Ayrıca böyle bir hukuki prosedür içerisinde kendi kadrolarını rahatlıkla yetiştirebileceklerdi. Avcıoğlu ve "yandaşları"; üniversite kadrosunun ekseriyetinin kendi görüşlerinde olduğunu hesaplıyor, TRT'de dilledikleri gibi propaganda yapabileceklerini düşünüyor, basındaki ağırlıklarını da göz önüne alıyor ve böylece çok değil 10-15 sene içinde ülke idâresini ele geçirecek kadroyu yetiştirebileceklerini hayalliyorlardı.

MİLLET OYUNU BOZUNCA

DOĞAN Avcıoğlu ve şürekâsı böylesine sinsi hesaplar planlıyorlardı; ama "çarıklı erkânı harp" denilen halk, solun bu "şeytana pabucunu ters giydirecek" ideologlarının oyunlarını kolayca bozmuştu. 1961'de planlanıp icra sahasına konulan oyunlara rağmen, demokratlar tekrar tekrar iktidar olmuşlardı. Ayrıca din ve vicdan hürriyetinden istifâde eden halk, çocuklarını Marksistlerin oyunlarına âlet olca plân hazırlamış olan Doğan Avcıoğlu ve "şürekâsı", zaman geçince plânlarında "rötuşlar" yapmak durumunda kalmışlardı. Hedefleri anarşi ve terör çıkartarak ülkeyi yeni bir ihtilâl vasatına sürüklemek ve elçabukluğuyla ihtilâl yapıp idâreyi ele geçirmekti. Bu plânı mer'iyete koymak için çok şuurlu bir çalışma içerisine girmiş bâzı derneklerle yayın organları vasıtasıyla hummalı bir çalışma sergilemişlerdi.

Hızlı ihtilâlci Doğan Avcıoğlu ile 27 Mayıs İhtilâlini desteklemiş aydınların yer aldığı bu ihtilâl şebekelerinden bâzıları şunlardı:

FİKİR KLÜBÜ-DEV-GENÇ

1956'DA Siyasal Bilgiler Fakültesinde kurulmuş olan Fikir Kulübü bütünüyle Marksistlerin elindeydi ve bu dernek 27 Mayıs İhtilâlinde çok faal rol oynamıştı. Deniz Baykal gibi birçok gözü açık üyeleri ihtilâl öncesinde rastlanan talebe hâdiselerinin hazırlanmasında mühim rol oynamışlardı. Ayrıca ihti-

lâlcilerden Ahmet Yıldız da bu dernekle içli dışlıydı.

Daha sonra federasyon haline gelen bu teşkilâtı; Türkiye Komünist Partisi üyesi Zeki Baştımar, Mihri Belli ve Doğu Perinçek ele geçcirmiş ve adını Devrimci Gençlik Federasyonu (DEV-GENÇ) olarak değiştirmişlerdi. İşte Türkiye'nin yıllarca basını ağıtmış olan anarşi odağının en başında bu teşkilat gelmekteydi. Ve bu teşkilât Doğan Avcıoğlu gibi, Marksistlerin beyin takımının hazırladığı ihtilâlle ülkeyi ele geçirme fikrine büyük hizmette bulunmuştu.

HASAN CEMAL— Bugün demokrasi üzerine hamasî nutuklar atıyor. Dün ihtilâli körükleyen "Devrim" gazetesinin Yazı İşleri Müdürlüğünü yapıyordu...

ANT DERGİSİ

ANT Dergisinin gâyesi: Türkiye'de Marksist-Leninist teoriyi ve şuuru yaymak, örgütlenmeyi teşvik etmek, aşırı solu birleştirmek, cephe faaliyetlerini tesbit etmek, her fırsatta kânun dışı eyleme geçmek ve silahlı devrimi tecelli ettirmekle Türkiye'de Marksist-Leninist düzeni getirmek olan bu gâye uğruna bütün anarşik hâdiseleri desteklemek ve güvenlik kuvvetlerine şiddetle saldırdırmaktı. Bu dergide ön planda Doğan Özgüden ile Çetin Özek gözüküyordu. Dergide yer alan diğer imzalar ise şunlardı:

Toktaş Ağaoğlu, Osman S. Arolat, Fakir Baykurt, Abidin Dino, Atilla Dorsay, Ertem Eğilmez, Metin Erksan, Alpay Kabacalı, Mehmed Kemal, Yaşar Kemal, Ergin Konuksever, Halit Refiğ, Sabiha Zekeriya Sertel, Ruhi Su, Suat Yalaz ve Atıf Yılmaz.

Bu kadro ayrıca ANT Yayınları adı altında, komünist ideolojiyi anlatan kitaplar yayınlıyordu.

Doğan Avcıoğlu ve ekibinin elindeki en tesirli silah işte bu Devrim gazetesiydi. Yazı İşleri Müdürlüğünü Hasan Cemal'ın yapığı bu gazetenin ana fikrini şu şekilde özetlemek mümkündü:

"Sivil-asker aydın kadro harekâtıyla sol eğilimli cunta meydana getirmek ve bir darbe ile iktidarı ele geçirerek sosyalist bir düzen kurmak, parlamento aleyhinde propaganda yapmak, ordu içinde de örgütlenmeyi sağlamak, bu gâyeye erişmek için gerilla harbi dahil her türlü harekatı icrâ etmek; tank, top, uçak dahil, büyük bir halk savaşı vermek."

Bu gazete bu gâye çerçevesinde neşriyat yapmakta, bütün anarşik hâdiseleri desteklemekte, ülkeyi kan gölüne çeviren anarşistlere arka ve destek çıkmakta, güvenlik kuvvetlerine hücum etmekte ve onlar hakkında "kuduz köpek" gibi tahkir edici ifâdeler kullanmaktaydı.

OYUNLAR BOZULDU

BU DERGİ neşriyatına 12 Mart 1971 Müdâhalesine kadar aralıksız devam edecekti. Müdâhale ile demokrasi bir kere daha inkıtaa uğramıştı. Devrim gazetesi ekibi tam, "Hedefimize ulaşacağız" diye sevinçle ellerini oğuştururken hevesleri kursaklarında kalmış ve birçoğu yakalanarak adâlet huzuruna çıkarılmışlardı.

Pek çoğu mahkeme huzuruna çıkarılmış olan Devrim gazetesinin yazarçizer ve idâreci kadrosunda yer almış isimlerden bazıları şunlardı:

Doğan Avcıoğlu, Hasan Cemal, Prof. Muammer Aksoy, Çetin Altan, Uğur

Mumcu, Adalet Ağaoğlu, Uluç Gürkan, Oktay Akbal, Mucip Ataklı, İlhami Soysal, Osman Köksal, Muzaffer Karan, Cemal Reşit Eyüboğlu, İlhan Selçuk, Hikmet Kıvılcımlı, Cemal Madanoğlu, Celil Gürkan, Ali Sirmen, Altan Öymen.

Bu kadrodan Cemal Madanoğlu ile Uğur Mumcu, İlhan Selçuk, Ali Sirmen ve Altan Öymen gibi "yandaşları" "ihtilâl yapmaya teşebbüs" suçundan muhakeme edilmişlerdi. Ne var ki, Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu, "Teyp bandı, MİT elemanı, emniyet mensubu polis görevlileri başlı başına delil sayılmaz" şeklindeki içtihad kararı yüzünden bu muhâkeme safhası uzamış ve neticede, 1974 Affı sâyesinde paçayı kurtarmışlardı. Bilindiği gibi CHP-MSP koalisyon hükümeti, almış olduğu bir kararla anarşistleri ve "vatana ihânet" suçundan dolayı hapishaneye konulmuş olanları da af şümülüne almış; ancak parlamento bu af kanunu metnini reddetmiş; fakat Anayasa Mahkemesinin Meclisin kararını iptal etmesi üzerine, 1971 öncesinde bu vatanı kan gölüne çevirmiş olan anarşistlerle birlikte o anarşistlere kalemleriyle destek olmuş olan herkes serbest bırakılmıştı.

Madanoğlu cuntasının üyelerinin tamamı Marksistliklerini alenî olarak ortaya koymuş kişilerdi. Meselâ yazar İlhan Selçuk Rusya'ya gittiğinde Lenin'in mezarını ziyâret edip, bu eli kanlı kızıl diktatörün mezarına sarılıp öpmekten çekinmeyecek derecede kaşarlaşmış bir Marksistti.

BUKALEMUN GİBİ

İŞTE 27 Mayıs İhtilâli, Doğan Avcıoğlu ve arkadaşları gibi Marksistlerin işine yaramış ve bu gözü açık aydınlar ihtilâli kendi emellerine hizmet için kullanmasını bilmişlerdi. Sonraki yıllarda demok-

rasının iki defa inkıtaa uğramasında da bu şekilde "fırsatçı" ve "açıkgöz" kişilerin büyük rolü vardı.

Ne var ki, yazıları ile ve hareketleri ile demokrasinin katledilmesine çalışmış olan bu insanlar, demokrasi devresinde demokrasi havarisi, hattâ demokrasi kahramanı kesilecekti. Meselâ Devrim gazetesi gibi mâhiyeti belli bir gazetenin Yazı İşleri Müdürlüğünü yapmış olan Hasan Cemal, "Tank Sesiyle Uyanmak" ve "Demokrasi Korkusu" gibi kitaplar yazarak ne kadar cefâkar bir demokrat olduğunu anlatıp duracaktı. Oysa, Hasan Cemal'in şimdi Genel Yayın Müdürlüğünü yaptığı Cumhuriyet gazetesi 27 Mayıs İhtilâlinin bir numaralı destekçisi olmuştu. Ayrıca bu gazetenin yazarlarından Oktay Akbal ve İlhan Selçuk gibiler hâlâ o İhtilâle methiye düzüp duruyordu.

"Demokrasi Korkusu"ymuş... Demokrasiden korkanların kim olduğu ayan beyan ortada değil mi?..

PLÂNLAR TUTMADI...

BİZ yine gelelim Doğan Avcıoğlu'na... 27 Mayıs İhtilâlinin bu hızlı destekçisi ve Marksistlerin ideoloğu yıllar yılı uğraşıp didinmesine, cuntacılık oynamasına rağmen bir arpa boyu bile yol alamadığını görerek kahrolmuş ve daha sonra kansere yakalanmıştı. Avcıoğlu bu cennet vatanda Marksist ideolojinin aslâ yeşeremeyeceğini görmüştü. "Fikirdaşı" olan Hasan Cemal, Avcıoğlu'nun son anlarına dâir intibaını şu şekilde anlatıyor:

"Doğan Beye ameliyat olmadan bir iki gün önce, kanser teşhisinin hemen ertesi günü uğramıştım. Çamlıca'daki evinde bana ilk sözü şu olmuştu: 'Herşeyi 2000 yılına göre plânlamıştık. Plânımızı bozdular.' Doktorlar en çok 'beş yıl' diyor. İlhan Selçuk'a da ameliyat sonrası, 'Artık beşer yıllık plânlar yapacağız anlaşılan' demiş." (Hasan Cemal, Demokrasi Korkusu, s.225)

Hızlı ihtilâlci ve Marksistlerin fikir babası Doğan Avcıoğlu işte bu şekilde "inkisâr-ı hayal" içinde ölmüştür.

Solun hızlı kalemlerinden ve "akıl hocalarından" Emil Galip Sandalcı, diğer bütün "solcu kalemşörler" gibi ihtilâl sevinci içerisindeydi. Sandalcı, "Vatan" gazetesindeki 27 Mayıs '60 tarihli yazısının başlığını şöyle atmıştı:

"Selâm olsun, müjdeler olsun, kutlu olsun"

Sandalcı yazısında şöyle diyordu:

"Selâm sana ey benim sevgili, asil büyük milletim. 27 Mayıs Hürriyet Bayramın kutlu ve mutlu olsun.

"Selâm olsun, müjdeler olsun bütün insanlığa, hür dünyaya; 27-28 Nisan'da Türk gençliğinin asil kanları ile sulayarak yeşeren hürriyet ve demokrasi fidanı Türk milletinin fedakâr bağrında gürbüzleşip yeşerecektir."

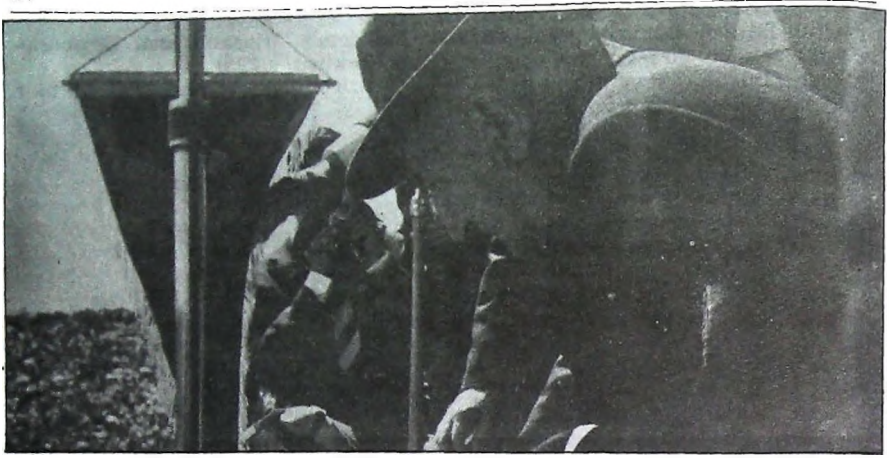
Sandalcı bir gazetede yazmakla hızını alamamış olacak ki, "Kim" dergisi ile "Ulus" gazetesinde de ihtilâli alkışlayan ve ihtilâlden sonra neler yapılması gerektiği yolunda "fikir üreten" yazılar yazmıştır.

KADİRCAN KAFLI

"TERCÜMAN" gazetesinin ihtilâli var gücüyle alkışlayan yazarlarından biri de Kadircan Kaflı idi. Bu yazar ihtilâlin hemen ertesinde yazdığı yazıda şöyle diyordu:

"Bu hareket bazı geri memleketlerde görülen âdi hükûmet darbelerinden biri değildir, bu hareket silâhlı kuvvetlerin idareyi ele almaları da değildir; bu hareket Türk milletinin iradesinin tecellisidir." (28 Mayıs '60, Tercüman)

Kaflı, 29 Mayıs tarihli yazısında ise daha da coşarak şu ifadeleri kullanıyordu:

"Bu son hürriyet savaşına kalem başladı. Kılıç tamamladı.

"Kılıç vazifesini en yüksek liyakatle ve asaletle yaptı.

"Kalem sahiplerinden kılıç sahiplerine candan selâmlar ve sevgiler."

Kadircan Kaflı, 10 Haziran '60 tarihli, "İnkılâp meşrûdur" başlıklı yazısında da, demokrasiyi katleden solun ve ülkenin kalkınmasını istemeyenlerin ekmeğine yağ süren bir ihtilâlin meşruiyetine fetva veriyordu.

Kadircan Kaflı da diğer ihtilâl destekçisi kalemler ve profesörler gibi, ihtilâlcilerden taltif görmüş ve Kurucu Meclis Üyesi yapılmıştı.

27 Mayıs İhtilâlini güle oynaya karşılayanların başında Doğan Avcıoğlu gibi Marksistler geliyordu. Zirâ bunlar yıllar öncesinden ihtilâlle ülkeyi ele geçirmenin plân ve programlarını yapmışlardı. Yıllardır Türkiye'nin başını ağrıtan anarşi odağı DEVGENÇ de bu maksatla kurulmuştu.

FALİH RIFKI ATAY

EDEBİYATÇI-yazar olarak tanınan ve "edebi ürün" diye lânse edilen yazıları ders kitaplarında yer alan, ama aslında edebiyatı ve sanatı inançsızlığına maske yapan Falih Rıfkı Atay da "ihtilâl meddahlığında" herkesi geride bırakmak istercesine yazılar yazmak-

Atay, 28 Mayıs '60 tarihli "Dünya" gazetesinde yer alan başyazısında şöyle diyordu:

"Memleket büyük bir buhran içinde idi. Bir kardeş boğazlaşmasına doğru sürüklenıyorduk. Ordu tam zamanında yeni bir tarihi vazife daha yapmıştır."

Falih Rıfkı Atay ve şürekâsının her zaman sayıkladıkları rüya, seçimleri CHP'nin kazanmasıydı. Ama bu rüyaları bir türlü gerçekleşmiyordu. Sonunda demokrasiyle alt edemedikleri rakiplerini silâh zoruyla alt etmeyi plânlamış ve bunu da "dünya gözü ile" görmüşlerdi. Artık sevinçlerine pâyan yoktu. Atay şöyle diyordu:

"1957 seçimlerinde Bedii Faik'le beraber eğer muhalefet seçimi kazanırsa bütün sayfa boyunca 'Zorbalık ve soygun devri çöktü' gibi bir başlık koymayı tasarlamıştık. 1960'da nasip olacakmış bize bu bahtiyarlık!

"Zavallı Hüseyin Cahit Yalçın, kendini yine Bedii ile son görüşümüzde: 'Ah bunların bir düştüğünü görsem de

FALİH RIFKI ATAY: Edebiyatçı-yazar olarak tanınan ve "edebî ürün" diye lânse edilen yazıları ders kitaplarında yer alan, ama aslında edebiyatı ve sanatı inançsızlığına maske yapan Falih Rıfkı Atay, ağzından çıkan sözü kulağı işitmeyecek derecede ihtilâl sarhoşu olmuştu.

Hasan Ali Yücel: İhtilâle en çok sevinenlerden biriydi. Demokrat Partililere kin kusuyordu.

"Görmeden öldü zavallı Cahit!" (5 Haziran '60, Dünya)

Hüseyin Cahit Yalçın, Demokrat Parti iktidarının gidip CHP iktidarının geldiğini göremeden ölmüştü. Falih Rıfkı ise gerçi Demokrat Partinin silah zoruyla alaşağı edildiğini görmüştü, ama o da meslekdaşı gibi CHP'nin milletin reyi ile iktidar olduğunu göremeden ölmüştü.

ANT dergisinin gâyesi, Türkiye'de Marksist-Leninist teoriyi ve şuuru yaymak, örgütlenmeyi teşvik etmek, aşırı solu birleştirmekti.

HASAN ALİ YÜCEL

CHP'NİN "gedikli" bakanlarından Hasan Ali Yücel, ihtilâl sonrasında âdeta sevinçten deliye dönmüştü. Sonunda DP'ye olan kinini ortaya dökmek fırsatını elde etmişti.

Nasıl kin duymasındı Hasan Âli Yücel? Demokrat Parti onun pişmiş aşına soğuk su katmış ve bütün hayallerini yerle bir etmişti. Oysa Hasan Âli Yücel neler neler plânlamıştı? CHP'nin kanatları altında "Milli Eğitim Bakanı" olmanın avantajlarını çok iyi değerlendirecek ve komünist ideoloji istikametinde gençler yetiştirecekti. Köy Enstitülerini bunun için kurmuştu. Gözlerden ırak yerlerde kurulan bu okullarda açıktan açığa komünizm propagandası yapılıyor, gençleri ahlâk ve faziletten "âzat" etmek için vargüçleriyle çalışıyorlardı. Öyle ya, dinî inancın, ahlâk ve faziletin olduğu bir yerde komünizm barınabilir mıydı?

Ne var ki, Hasan Âli Yücel'in öncülük ettiği bu teşebbüs, 14 Mayıs 1950'de millet iradesine toslamış ve darmadağın olmuştu. Demokrat Parti ilk icraatları arasına Köy Enstitülerini kapatmayı da katmıştı. Şimdi Hasan Ali Yücel nasıl diş bilemesindi?..

CHP'nin bu "mâlûm" bakanı, 20 Haziran '60 tarihli Cumhuriyet'te yer alan yazısında şöyle diyordu:

"Şunu, her devir ve her zamanda hiç değişmeyen ruh halinde ve açıkça ifade edeyim ki, aynı iktidar zihniyeti devam etseydi 27 Mayıs'tan önceki durumumuzdan çok daha fenaya gidecekti. Bu zihniyet, biraz daha sürmüş olsaydı, yolumuz ucunda korkunç karanlıklar vardı. Bizi aydınlığa yine aydınlar kavuşturdu."

Hasan Âli Yücel'in "korkunç karanlık" olarak gördüğü, komünizm fidanının bu vatanda bir daha yeşermemek üzere kuruyup gitmesiydi. Evet

"malûm" aydınlar komünizm fidanının kurumaması ve yeniden yeşermesi için ellerinden geleni ardlarına koymamışlardı. 27 Mayıs'tan sonra meydan, işte Hasan Âli Yücel'in methettiği bu "aydın"lara kalmıştı...

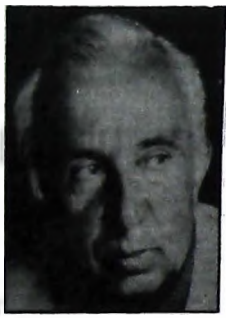
İhtilâl sevincini gazete sütunlarında dile getiren "eli kalemli" aydınlar yalnızca bunlar değildi. Hepsini burada sıralamaya ve yazdıklarından pasajlar aktarmağa kalkışsak ciltler tutar. Biz, buraya kadar nazarlara sunduğumuz isimlerden başka, ihtilâlden sonra sevinçten dört köşe olmuş olan ve demokrasinin sona ermesine alkış tutan diğer kalem erbâbından bazılarının isimlerini yazmakla iktifa edeceğiz. İşte yığınla ihtilâl meddahı kalemlerden bir demet...

Yusuf Ziya Ortaç: "Akbaba" dergisinde hissiyatını dile getiriyor ve "Davullar döğülüyor, zurnalar çalınıyor, dağ, taş, bayrak bayrak gülüyor, bayram ediyordu" gibisinden satırlar döktürüyordu.

H.Bedrettin Ülgen, A.Ziya Kozanoğlu [Tarihimizi dejenere etmek, büyüklerimizi nazarlarda küçültmek için uydurma bigiler ve müstehcen tasvirlerle dolu romanlar da yazmıştır], Rahmi Karaca, Kuvvet Kasanır gazetesi sütunlarından ihtilâle temennâ çıkıyorlardı...

Fakir Baykurt, Mahmut Makal, Metin Önd, Münci Kapani, Mehmet Seyda, "Forum" dergisinin sayfalarında ihtilâle alkış dağıtıyorlardı.

Ahmet Kutsi Tecer, Necati Cumalı, Behçet Necatigil, Selâhattin Batu ve Cahit Külebi "Varlık" dergisinde "şiir-

NECATİ CUMALI: Şiirler yazarak ihtilâle methiye düzüyordu. Bu Marksist kalem, yazdıkça daha beter ihtilâlci oluyordu.

Eli kalemli ihtilâlciler, silahlı ihtilâlcilere moral veriyordu

HALDUN TANER: Tercüman'ın bu gözde yazarı ihtilâlin bir numaralı destekçilerindendi...

leriyle" ihtilâlcilere moral aşılıyorlardı. Varlık dergisinin sahibi Yaşar Nabi ise yazılarıyla dergisindeki "şüarâ takımı"na refakat ediyordu.

İlhan Engin (Hürriyet), H.Turgut (Hürriyet), Orhan Birgit (Kim), Hıfzı Oğuz Bekata (Ulus), Sami N.Özerdim (Ulus), Uluğ İğdemir (Ulus), Fikret Otyam (Ulus), Ceyhun Atıf Kansu (Ulus), Tunç Yalman (Vatan), Özcan Ergüder (Vatan), Haldun Taner (Tercüman), Muammer Yaşar (Tercüman), Ayhan Hünalp (Tercüman), Aydemir Balkan (Cumhuriyet), Azmi Saydam (Dünya), Emin Karakuş (Hürriyet), Ratip Tahir Burak (Akşam), Malik Yolaç (Akşam)... Bunlar birer yazar-çizer olarak ihtilâlin emrine âmade olduklarını göstermiş, ihtilâlcileri alkışlamış, zorla alaşağı edilen demokratlara darbe üstüne darbe vurmuş olan kişilerdi...

27 Mayıs'ı alkışlayan yazarlar, demokrasi havarisi olup çıktılar!

Mayıs ihtilâliyle mest olan gazetelerle gazetecilere bakınca bu sözün ne kadar yerinde olduğunu görmekteyiz. Sevinç delisi olan gazeteler ihtilâle yaranmak için çılgınca bir yarış içine girmişlerdi. Anlı şanlı basın organlarının yaptıklarına bazı örnekler vermek istiyoruz.

İhtilâlin hemen ertesinde "Akşam" ve "Hürriyet" gazeteleri ihtilâlcilerin gözüne girme yarışı içine girmişlerdi. Her iki gazete de bir "anıt" yapılmasını teklif etmekteydi. Hürriyet gazetesi 28 Mayıs '60 tarihli nüshasının birinci sahifesinde şöyle diyordu:

"Teklif ediyoruz!

"Hürriyet mücadelesinin bu kahraman şehitlerini milletçe tâzim ile anıyor, büyük Türk milletinin aziz evlâtlarının aziz ruhları önünde saygı ile eğiliyoruz.

"Bugün, onların göğüslerini kurşunlara siper ederek istedikleri hürriyet, kahraman Türk ordusu tarafından sağlanmıştır.

"Bu gaye ile, üniversite bahçesinde aziz üniversiteli şehitlerimiz için bir anıt dikilmesini ve bu anıtın üzerine, bu kahraman vatan evlâtlarının isimlerinin hakkedilmesini teklif ediyoruz."

FAKİR BAYKURT— Marksistlerin bu basit kalemi, ihtilâlin pusulu havasında "ava" çıkanlardandı... Yıllar yılı yazdığı hikâye ve romanlardan daha tesirli bir şekilde ideolojisini yayacağını düşünüyordu.

Akşam gazetesi "Hürriyet"ten aşağı mı kalacaktı yanı? O da 28 Mayıs '60 tarihli nüshasında, "Üniversitede, ölen öğrencilerin aziz ruhları için bir anıt yapılmasını teklif ediyoruz" diyerek aynı teklifi tekrarlamış ve "refik"ini "burun farkıyla" geçerek bu teklifi müşahhas hale getirmek için "kampanya" açmış ve şöyle demişti: "Gazetemizin mensupları kampanyaya ilk olarak 2500 lira ile katılmaktadır."

ASIP KESİCİLER

İHTİLÂL destekçisi gazeteci-yazarlardan birçoğunun gözünü kan bürümüştü âdeta... Demokrat Parti idarecileri ile milletvekillerinin tevkif edilmesini kâfi görmüyor, bu partiye rey veren herkesin "başının ezilmesini" istiyorlardı. Cumhuriyet'in yazarlarından Hamit Varoğlu, 4 Haziran '60 tarihli yazısının başlığını şöyle atmıştı:

"Kadife eldivenli ordumuza"

Varoğlu, şöyle diyordu:

"Ama benim senden bir istirhamım var.

"Demir elindeki kadife eldiveni artık çıkar."

Cumhuriyet'in yazarı bu "ricasından" sonra "taleplerini" sıralamaktaydı. İhtilâli yapanlar "kadife eldiveni" çıkarmalı ve ihtilâlden hoşnut olmayanların başlarını "demir yumrukla" ezmeliydi.

"Kim" dergisinden Özcan Ergüder ise teklifini daha açık bir şekilde ifade ediyordu:

"...27 Mayıs'ın demir yumruğunu hissettikleri an köşelerine çekilmişlerdi. Demir yumruğa bir kadife eldiven geçirildiği an ise, köşelerinde kıpırdanmaya başlamışlar ve hiç değilse bazı taktiklere imkân bulmuşlardır."

Devrimleri kökleştirmek için eğitime ehemmiyet vermek gerektiğini söyleyen Ergüder, bu eğitim işinden önce neler yapılması gerektiği hususunda ise şunları söylüyordu:

"...Bütün bunlardan önce yapılması gereken bir iş vardır ve o da demir yumruğun üzerindeki kadife eldiveni çıkartmaktır.

"Bu eldiven nasıl çıkar? İstanbul'un emniyet kuvvetlerinin yetmiş gerici genci bir çırpıda tevkifi, örfî idarenin bir gerici gazeteyi on gün müddetle kapatması kâfi midir? Bunlar elbette lüzumlu tedbir hareketleridir. Ancak, kanaatimizce, kâfi değildir. Bize göre, yapılması gereken tek iş şudur:

"Milli Birlik Komitesi, gericiliğe ve gericilere karşı bizce tavrını herkesçe malûm olabilecek bir açıklık ve kat'iyetle açıklamalıdır."

"KAFALAR TÜTSÜLÜ HULYA İLE, GÖZLER KIZGIN"

İHTİLÂL sonrasında, bir yandan "demokratları asıp keselim" havasını estiren; bir yandan "Lanet olsun hepinize!" (5 Haziran '60, Hürriyet) diye manşet atan; bir yandan Müslüman halkın inançlarına habire saldırıp duran; bir yandan "Hürriyet" diye bağıran gazetelerle, sokaklara dökülen talebelerin ve ihtilâle alkış dağıtan aydınların vaziyetini görünce, gel de merhum Mehmet Akif'i hatırlama. İstiklâl Marşı şairimiz, gazetelerle dergilerin ve bilumum ihtilâl destekçilerinin bu şekilde ihtilâl sevincine kapılmalarından yaklaşık yarım asır önce bakınız neler demiş:

KİM YAŞASIN?

"Bir de İstanbul'a geldim ki: bütün çarşı, pazar
Nâradan çalkanıyor! Öyle ya... Hürriyet var!
Galeyan geldi mi, mantık savuşurmuş... Doğru:
Vardı aklından o gün her kimi gördümse zoru.
Kimse farkında değil, anlaşılan, yapdığının:
Kafalar tütsülü hulyâ ile, gözler kızgın.
Sanki zincirdekiler hep boşanıp zincirden,
Yıkıvermiş de tımarhâneyi çıkmış birden!
Zurnalar şehrin ahâlisini takmış peşine:
Yedisinden tutarak tâ dayanın yetmişine!
Eli bayraklı alaylar yürüyor dört keçeli:
En ağır başlısının bir zili eksik, belli!

Ötüyor her taşın üstünde birer dilli düdük.
Diniliyor kaplamış etrafını yüzlerce hödük!
Kim ne söylerse, hemen el vurup alkışlanacak...
-Yaşasın! Kim yaşasın? -Ömrü olan. -Şak şak! Şak!
Ne devâirde hükümet, ne ahâlide bir iş!
Ne sanâyi, ne maârif, ne alış var, ne veriş!
Çamlıbel sanki şehir: zâbıta yok, râbıta yok;
Aksa kan sel gibi, bir dindirecek vâsıta yok.
"Zevk-i hürriyeti onlar daha çok anlamlı..."
Diye mekteblilerin mektebi tekmil kapalı!
İlmî tazyik ile tâlim, o da bir istibdad...
Haydi öyleyse çocuklar, ebediyyen âzâd!
Nutka gelmiş öte dursun hocalar bir yandan...
Sahneden sahneye koşmakta bütün şâkirdan
Kör çıbın neşterin altında nasıl patlarsa,
Hep ağızlar deşilip, kimde ne cevher varsa,
Saçıyor ortaya, ister temiz, ister kirli;
Kalmıyor kimseciğin muzmeri artık gizli.

Dalkavuk devri değil, eski kasâid yerine,
Üdebânız ana avrat sövüyor birbirine!
Türlü adlarla çıkan nâ-mütenâhî gazete
Ayrılık tohumunu bol bol atıyor memlekete.
İt yetiştirmek için toprağı gayet münbit
Bularak, fuhş ektiyor salma gezen birsürü itî
Yürüyor dine beş on maskara alkışlanıyor.
Nesl-i hâzır bunu hürriyet-i vicdan sanıyor!"

İhtilâl Fetvâcıları

İhtilâl fetvâcıları zorbalara destek verdi

İhtilâle fetvâ verenler kimlerdi? İhtilâle dâvetiye çıkaran sözde ilim adamları, mevki-makam için nasıl biribirinin boğazına sarıldı? CHP ihtilâle nasıl destek verdi? Ezan-ı Muhammedi okununca ihtilâlciler öfkeden deliye dönmüştü. Tesettürlü kadınlara nasıl zulmedildi? İhtilâlciler işgal kuvvetlerinin davranışlarının benzerlerini sergiledi. Yassıada Mahkemesinde kararlar sümen altındaydı. Anayasayı hazırlayanlar kimlerdi? İhtilâl fetvâcıları üç demokratın idamını nasıl karşıladı?

İhtilâl fetvâcıları şöyle diyordu: "Nasıl bir anayasa emredersiniz?"

İhtilâl, ülke ve millet için tam bir felâket oldu

BİR ülkenin ilim adamları ile politikacıları, demokrasinin her türlü tehlikelerden korunması ve sağlıklı bir şekilde yaşatılması için en çok mesuliyet taşıyan kişileriydi. Hürriyetçi parlamenter demokrasiyle idare edilen ülkelerde, ilim adamlarıyla politikacılar, demokrasiyi rencide edecek bütün hücumlar karşısında cansiperâne bir mücadele vermekteydi. Ne var ki, bizde hiç de böyle olmamıştı. 27 Mayıs İhtilâli ile demokrasi katledilirken birçok ilim adamı ve politikacı âdeta sevinçten deliye dönmüş ve yüz kızartıcı bir tavır sergileyerek demokrasi kâtillerine alkış tutmuşlardı. Bununla da iktifa etmemiş, ilmi ve haysiyeti ayaklar altına alarak ihtilâle fetvâ vermişlerdi. İşte "ihtilâl fetvâcıları"nın bu tavrı neticesinde, moral kazanan ve cesaret alan ihtilâlciler, milletin inancına, örf ve âdetlerine karşı cephe almışlar, milletin temsilcilerine zulmetmekten çekinmemişler ve sonunda ülkeyi yıllar yılı sancıdan kıvrandıracak ucûbe bir nizam kurmuşlardır.

Ülkemizi yirmi yıl sancılar içerisinde kıvrandıran bir atmosferin hazırlanmasında birinci derecede rol oynamış olan ihtilâl fetvacıları kimlerdi? Yığınla isim arasından seçtiğimiz "mostralık" simalarla, bu demokrasi terbiyesinden nasibini almamış kişilerin tavrı yüzünden sergilenen antidemokratik icraatlara hülasa olarak göz gezdireceğiz.

İŞTE İHTİLÂL FEVÂCILARI!

27 MAYIS '60 tarihli gazetelerden bazıları, manşetten verdikleri bir haberle, ihtilâlcilerin, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden yedi öğretim üyesini Ankara'ya dâvet ettiklerini duyuruyorlardı.

"Vatan" gazetesi bu haberi 8 sütuna manşetten vermişti. Dâvet edilen öğ-

Hukukçular, ihtilâlcilere boyun büküp yaltaklandılar

retim üyelerinin isimleri de iri harflerle manşetin hemen altından verilmişti.

İhtilâlcilerin dâvet ettiği öğretim üyeleri şunlardı:

İstanbul Üniversitesi Rektörü ve Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Ord. Profesörü Sıddık Sami Onar, Medeni Hukuk Ord. Profesörü Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Esas Teşkilât Hukuku Profesörü Hüseyin Nail Kubalı, İdare Hukuku Profesörü Ragıp Sarıca, Esas Teşkilât Hukuku Profesörü Tarık Zafer Tunaya, Ceza Hukuku Profesörü Naci Şensoy ve İdare Hukuku Doçenti İsmet Giritli...

HUKUK TARİHİNİN YÜZ KARASI

İHTİLÂLCİLER, işte bu ulemâ takımını, "Yeni bir Anayasa ön projesi" hazırlamakla vazifelendirmişti. Bu anlı şanlı ilim adamları emir alır almaz, ne kadar hızlı birer ihtilâlsever olduklarını göstermek için "ihtilâlin meşru olduğuna dair" bir rapor hazırlamışlardı. Dünya hukuk tarihinin yüz karası olan bu raporun hemen başlangıcında şöyle denilmekteydi:

"Bugün içinde bulunduğumuz durumu âdi ve siyasi bir hükûmet darbesi saymak doğru değildir. Devlet, Hukuk, Adalet, Ahlâk, Amme menfaati ve âmme hizmeti fikrini temsil etmesi ve âmme haklarını koruması gereken siyasi kudret maateessüf aylardan, hatta senelerden beri bu mahiyetini kaybetmiş, şahsî nüfuz ve ihtiraslarla zümre menfaatini temsil eden maddî bir kuvvet haline gelmiştir."

TUNAYA—İhtilâl fetvâcılarının en bizlilerinden biri. İhtilâlcilerin gözüne girmeyi başarmış ve "gözde" bir sivil ihtilâlci olarak tarihteki yerini almıştı...

Demokrasi adına bir "utanç belgesi" olan 28 Mayıs '60 tarihli bu rapor, 29 Mayıs '60 tarihli gazetelerde aynen yer almıştı. Gazeteler bu raporu şu şekilde duyurmuşlardı:

"Profesörler heyeti ilk raporunu hazırladı."

Gazeteler rapor metnini aynen neşretmişlerdi. Gazeteler bu raporla birlikte bir de fotoğraf yayınlamışlardı. İhtilâlin meşruluğuna dair "fetvâ" veren ulemâ takımı ihtilâlin lideriyle birlikte kol kola ve sevinçten dört köşe bir vaziyette gazetecilere poz vermişlerdi. 29 Mayıs '60 tarihli gazetelerde yer alan bu fotoğrafın resim altı yazısı şu şekildeydi:

"Milli Birlik Komitesi Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel, profesörler heyetinden Sıddık Sami Onar, Hüseyin Nail Kubalı ve diğer üyeler tezahürat yapan halkı selamlıyor..."

"NASIL BİR ANAYASA İSTERSİNİZ?"

İHTİLÂL olur olmaz Ankara'ya koşan ve daha ayaklarının tozuyla ihtilâlin meşruiyetine dair fetvâ veren bu ulema heyeti, ihtilâlcilerin diğer bütün emirlerine de âmede, hazır ve de nâzır olduklarını göstermişlerdi.

İhtilâlciler bir Anayasa istemekteydi. Bu ulemâ takımı için bundan kolay ne vardı ki?.. İstenen Anayasa olsundu. Yeterki ihtilâlciler nasıl bir

Sanki anayasa değil lokantada köfte kebap hazırlıyorlardı!

Anayasa istediklerini söylesinlerdi... Bu anlı şanlı ilim adamları ihtilâlcilere, "Nasıl bir Anayasa istiyorsunuz?" diye sormuşlardı. Mübarekler sanki lokantada kebap hazırlıyorlardı. "Acılı mı acısız mı?" dercesine, "Nasıl bir Anayasa istiyorsunuz?" diyorlardı... Koskoca ilim adamlarının bu tavrı ihtilâlcilerin bazılarını da hayrete düşürmüştü...

İhtilâlcilerden Dündar Taşer, "ülema heyeti"nin bu davranışını şu şekilde anlatıyor:

"1960 hareketinin ertesi günü İstanbul'dan bir profesörler heyetini davet ettik. Onları hürmetle ve ayakta karşıladık. Gelir gelmez, 'aç' olduklarını söylediler. Biz de açtık, ama yemeği düşünmemiştik. Hemen yemek getirttik. Yediler. Hattâ o sırada Cemal Paşa 'Ben de açım çocuklar' dedi ve onların en büyüğünün önünden artan yemeği yedi. Onlara karşı böyle bir hürmetle dolu idi. Bu, ne de olsa an'anemizden gelen birşeydi. Ümeranın ülemâya hürmeti gibi idi. Türkiye'de çok şey değişmişti, ama değişmeyen böyle şeyler de vardı.

"Yemeklerini yedikten sonra 'bize bir anayasa yapın' teklifinde bulunduk. Onlar: 'Nasıl bir anayasa istiyorsunuz?' diye sordular. İşte bu sual beni intibaha getirici cümle oldu. 'Nasıl bir anayasa istiyorsunuz? Allah, Allah, benim istediğim mi Anayasa olacak?

"...Sonra, 'Efendim, Guatemala Anayasası yok; efendim Kostarika Anayasası elimizde değil; Efendim Uruguayınki de mevcut değil' dediler. Bunlarla ne alakamız var? Olsa ne olacak, olmasa ne olacak? suallerine, bir de 'Şimdiye kadar ne ile meşguldünüz? Madem ki meşgul değildiniz, ne için ve neye göre anayasa tâdili ve tebdili istediniz? Neden çarşaf gibi beyanatlar verdiniz? Niye ümitleri bu noktaya bağladınız?' istifhamları eklendi." (Dündar Taşer'in Büyük Türkiye'si, s.52-53)

İSMET GİRİTLİ—İhtilâle fetvâ vermişti. Ne var ki iş menfaat hesabına gelince, arkadaşları tarafından aforoz edilmiş ve "ahlâkî ve ilmî seviyesi yetersiz" olmakla suçlanmıştı.

BİRBİRLERİNİ YİYORLAR

İHTİLÂLE alkış tutan bu ülemâ takımına bilahare Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesinden Prof. Dr. Bahri Savcı ile Doç. Dr. Muammer Aksoy; Ankara Hukuk Fakültesinden Prof. Dr. İlhan Arsel de katılmıştı. İşte memleketimizin bu "gözde" ilim adamları baş başa verecek ve ihtilâlcilere bir anayasa "armağan" edeceklerdi. Ne var ki kısa bir müddet sonra birbirlerine düşmüş ve birbirlerinin kuyusunu kazmağa başlamışlardı. Birbirlerini, Halk Partisinin ajanı ve solcu olmakla [illegible]

diyorlardı. Sonunda, komisyon başkanı ve diğer üyelerin bastırmasıyla, "Halk Partisinden direktif alarak komisyonu karıştırmak, ahlaki nitelikleri ve ilmi seviyeleri yetersiz" olmakla itham edilen Tarık Zafer Tunaya ile İsmet Giritli'nin komisyonla ilgileri kesilmiş ve yerlerine Doç. Dr. Vakur Versan ile Dr. Lütfi Duran tayin edilmişti.

İHTİLÂLCİ NE DİYOR?

İHTİLÂLCİLERDEN Orhan Erkanlı, ihtilâlin ilk gününde bir grup ilim adamının ihtilâlin meşruiyetine dair verdikleri rapor için şu değerlendirmeyi yapıyor:

"Ömründe Anayasayı okumamış, görmemiş kişiler, bir gün geliyor isyan ediyorlar. Başarılı olurlarsa ilim erbabı, politika adamları bunun gerekçesini hazırlıyorlar ve hareketin ismini takıyorlar: İhtilâl, devrim... Başarısızlık halinde hemen hemen aynı kişiler, isyancıları mahkum etmek için başka gerekçeler buluyorlar. Yargılamalar yapılıyor fakat sonuç değişmiyor, karar günü geliyor: '...Anayasayı ihlâl suçundan ölüme mahkum edilmişler ve cezaları... günü infaz edilmiştir...' şeklinde bir haber veya tebliğ yayınlanıyor."

27 Mayıs İhtilâlini yapanlar da başarısız olmaları halinde başlarına neler geleceğini çok iyi bilmekteydi. İşte bu yüzden psikolojikman rahatlamak için "sivil ihtilâlciler"in desteğine ve onların ihtilâlin meşruiyetini belirten raporlarına ihtiyaç duyuyorlardı.

SİVİL İHTİLÂLCİLERİN KARAKTERLERİ

ORHAN Erkanlı, Anayasa Komisyonu üyelerinin karakterini ve hangi yapıda olduklarını da şu şekilde anlatmaktaydı:

"Komisyon başlangıçta, İkinci Cumhuriyet'in Anayasası'nı hazırlamanın gurur ve şevki içinde, ciddî bir çalışmaya girdi. Bir ay sonra ilk ihtilâflar belirdi. Komisyon ikiye bölündü, bir tarafın beyaz dediğine diğer taraf siyah diyor ve tartışmalar uzadıkça verimlilik düşüyordu. Durum bize aksettirildi, birkaç defa ben ve iki arkadaşım komisyon çalışmalarına katıldık, maksadımız sürtüşmeleri önlemek ve hızlı bir sonuç almaktı. Görünüşte sükûnet ve randıman sağlandı ise de gerçekte çatışmalar daha derin ve ciddî bir mahiyet aldı. Bir taraf (yaşlı profesörler) diğerlerini: Solcu,

DÜNDAR TAŞER—Ulemâ takımının "Nasıl bir Anayasa istersiniz?" şeklindeki sorusu bu ihtilâl üyesini bile hayretler içerisinde bırakmıştı.

Halk Partisi ajanı olarak itham ederken, gençler eski hocalarını: Faşist, cahil, dünyadan habersiz kişiler olarak niteliyordu. Bunun üzerine, komisyon başkanı ile, iki ünlü komisyon üyesini Ankara'ya davet ettik. Hakikî durumu öğrenmek ve bir çare bulmak istiyorduk. Ankara Palas'da: Sıddık Sami Onar, Hüseyin Nail Kubalı, Hıfzı Veldet, Türkeş, Kabibay ve

Anayasa hazırlayacak üyeler birbirini yeme yarışındaydı

ben özel bir yemekte görüştük. Profesörler bazı kişileri şiddetle tenkit ederek, eski iddialarını tekrarladılar: Bunlar solcu, Halk Partisi'nden direktif alarak komisyonu karıştıran, ahlaki nitelikleri ve ilmî seviyeleri yetersiz üyelerdi. Neticede: 'Eğer bunları komisyondan çıkarmazsanız, biz istifa ederiz' dediler. Kendilerini ikna çabalarımız fayda vermedi, profesörler kararlı idiler: 'Ya biz ya onlar' diyorlardı. Durumu ciddî idi, bizim karar vermemize imkan yoktu, meseleyi komiteye götürmek zorundaydık. Karşımızdaki kişiler o tarihte Türkiye'nin bayrak olarak omuzlarında taşıdığı kişilerdi, kendilerini feda edemezdik. Yemekte bu gruptan bir profesörün Amerika'ya davet edildiği, uygun bulursa gideceği söylendi, biz samimiyetle endişe ettik: 'Aman hocam nereye gidiyorsunuz? Bizi bu halde nasıl bırakırsınız? Lütfen bunu tehir edin, tasarı hazırlandıktan sonra gidersiniz...' diye ricalarımız üzerine hoca vaz geçti. Yemekten kalkıp tam odadan çıkacağımız zaman rektör beni geride bir kenara çekerek: 'Bırakın bu herif gitsin, işleri karıştıran budur' deyince kafam duvara çarpılmış gibi oldum ve iyice şaşırdım. Sinirlendim, bu kadarı da fazlaydı: 'Olmaz hoca, bu iş olmaz, bunun mânâsı komisyonu dağıtmaktır' dedikten sonra çıkıp gittim. Anlaşılıyordu ki komisyon ikiye değil dokuza (9 kişiydiler) bölünmüştü. Acı acı düşünmek sırası bize gelmişti, hiç değilse bu üç kişinin birbirine bağlı, saygılı arkadaşlar olduğunu sanıyorduk ve bu inanışla kendilerini davet etmişti. Heyhat artık çok geç kalmıştık, İkinci Cumhuriyet'in kaderi bu kişilerin eline teslim edilmişti, bunlar devletin yeni temellerini atacaklardı. Bu kadar iş arasında bir de Anayasa komisyonuyla uğraşmak zorunda kalacaktık...

"Ertesi günü durum komitede tartışıldı. Rektör toplantıya davet edildi. Aynı şikayetleri tekrarladı ve ısrar etti. Ricalar kabul edilmediği takdirde, hemen istifasını vereceğini ifade ederek bütün köprüleri attı. Kendisinin istifasını kabul edemiyeceğimizi biliyor ve bizi köşeye sıkıştırıyordu... Mecburen iki üyeyi vazifeden affettik. Aslında üç kişinin çıkarılmasını istiyordu, üçüncüye müsaade etmedik. Radyo bu haberi yayınlarken sayın hocalar memnuniyet içinde İstanbul'a gidiyorlardı. İstedikleri kelleleri almışlardı." (Orhan Erkanlı, Anılar... Sorunlar... Sorumlular, s.398-399)

HIFZI VELİDET VELİDEDEOĞLU— İhtilâlcilerin önünde el pençe divan duruyor ve ellerini oğuşturarak, "Nasıl bir anayasa istersiniz?" diyordu. İşte bu şekilde demokrasiye ve demokratlara olan hıncını almak isteyen bu "prof", yıllar yılı milletin inancına karşı savaş verecekti.

İhtilâlden önce habire ihtilâlcilere göz kırpıp duran, ihtilâlden sonra ilim haysiyetini ayaklar altına alarak diktatörlerin yaptıkları hareketi tasvip eden ülemâ takımı iş menfaat yarışına gelince birbirlerinin kuyusunu kazmaya başlamış ve böylece ne kadar "hamiyetli" ve "fazîletli" olduklarını ortaya koymuşlardı.

İşte birbirleri aleyhine söylenmedik lafı bırakmayan bu anlı şanlı ilim adamları, ülke idaresine şekil verecek ve milletin hayatına doğrudan te-

sir edecek anayasa yapmakla vazifeli kişilerdi. Demokrasinin olmadığı vasatta böylesine gözlerini menfaat ve mevki makam hırsı bürümüş insanlara gün doğmaktaydı.

İhtilâle fetvâ veren ülemâ takımının hepsi de ihtilâl sonrasında sergiledikleri bu "fedakarâne" ve "cansiperâne" gayretlerinin mükafatını alacak, bir kısmı rektör, bir kısmı dekan olurken, içlerinden bazıları da Kurucu Meclis üyesi olacak ve böyle-

İhtilâlin şakşakçıları, makam kapmada yarış ettiler

ce hem yüklü bir maaş alırken, hem de "Anayasa yapma hobilerini" tatmin etme fırsatına kavuşacaklardı...

İhtilâle fetva veren ulemâ takımı, yalnızca ihtilâlcilerin huzurunda el pençe durup, "Nasıl bir anayasa istersiniz?" diyenlerden ibaret değildi. "Ord.Prof.", "Prof.", "Doç." ve "Dr." titrine sahip daha yığınla isim, ihtilâli tasvip ettiklerini belirtmiş ve ihtilâle var güçleriyle alkış dağıtmışlardı.

İşte ülkemizde gencecik bir fidan gibi olan demokrasi, ihtilâlin süngüsüyle son nefesini verirken, demokrasiyi müdafaa etmesi gereken anlı şanlı ulemâ takımı, mevki-makam hesabıyla ihtilâle alkış tutmaktaydı. Biz bu sivil ihtilâlcilerden, hissiyatlarını gazete sütunlarında dile getirmiş olanlardan bazılarına ve yazdıklarına göz gezdireceğiz.

EDİP ÇELİK

BU, "Doç" titrine sahip aydın kişi, "Akşam" gazetesinin sütunlarından ihtilâle "kılıf" uydurmağa uğraşmaktaydı. 1 Haziran '60 tarihli yazısında Demokrat Parti idaresine veryansın ederken, 4 Haziran '60 tarihli yazısında da Anayasayı hazırlamakla vazifelendirilen komisyon üyelerine gazete sütunlarından destek veriyordu.

FERİDUN ERGİN

FERİDUN ERGİN de ihtilâlden dolayı duyduğu sevinci açıkça belli ediyor, "Memlekete ya-

İLHAN AKIN—27 Mayıs'ı kendinden geçercesine alkışlayan bu öğretim üyesi, 12 Eylül ihtilalinden sonra fakülteye dekan yapılacak ve başörtülü talebelere kanlı görüşleri döktürerek ne yapıda olduğunu gösterme fırsatı bulacaktı...

pılan hizmetin değerini kelimelere sığdırmak imkansızdır" diyor ve yazısına eli kolu bağlı insanlara darbe üstüne darbe vurarak devam ediyordu. (11 Haziran '60, Cumhuriyet)

İLHAN AKIN

İSTANBUL Üniversitesi Hukuk Fakültesine mensup bir grup ülemâ takımı anayasayı hazırlamakla vazifelendirilmişlerdi. Aynı fakültede ihtilâle destek veren başka öğretim üyeleri de vardı. Meselâ Doç. Dr. İlhan Akın bunlardan birisiydi.

Akın, ihtilâlcilerin huzuruna çıkıp bağlılığını takdim edememiş ve ihtilâle destek verdiğini onların yüzüne

SADİ IRMAK—İhtilâlin hemen akabinde cuntacının eteğini savura savura ihtilâl istikbale koşmuştu. İhtilâle olan bu bağlılığının mükâfatını görecek ve ara devrelerde derhal hatırlanıp kendisine muhtelif mevki ve makam verilecekti.

İhtilâlcilere temennâ çakmanın mükâfatı, Başbakanlığa kadar gidiyor

KİNDARLIK GÖSTERİSİ

karşı söyleyememişti, ama gazete sütunlarından aynı "hizmeti" yapmaya çalışıyor ve şöyle diyordu:

"Demokrat Parti hükümeti ve bunun başındakiler, bundan önce tarihte çeşitli örnekleri görülmüş dikta rejiminden başka bir yol takip etmemişlerdir. Memleketimiz, teslim aldıkları demokratik rejimi arzularına göre ve sadece iktidarlarını devam ettirmek gayesiyle hareket eden hırslı politikacıların elinde ve idaresinde kalmıştı.

"Yıkılan rejimin gerçek bir diktatörlük olduğunu bugün her vatandaş kabul etmektedir. Demokrat Parti şefleri, bütün diktatörler gibi, bu rejime bir hastalığa yakalanır gibi sürüklenmişlerdir. Mevcut niyetlerini kontrolsüz ve murakabesiz devam ettirecekleri ne inanıyorlardı.

"...Bir diktatörün genel olarak ne yapması gerekiyorsa, hepsini yapmaktan çekinmediler." (4 Haziran 1960, Dünya)

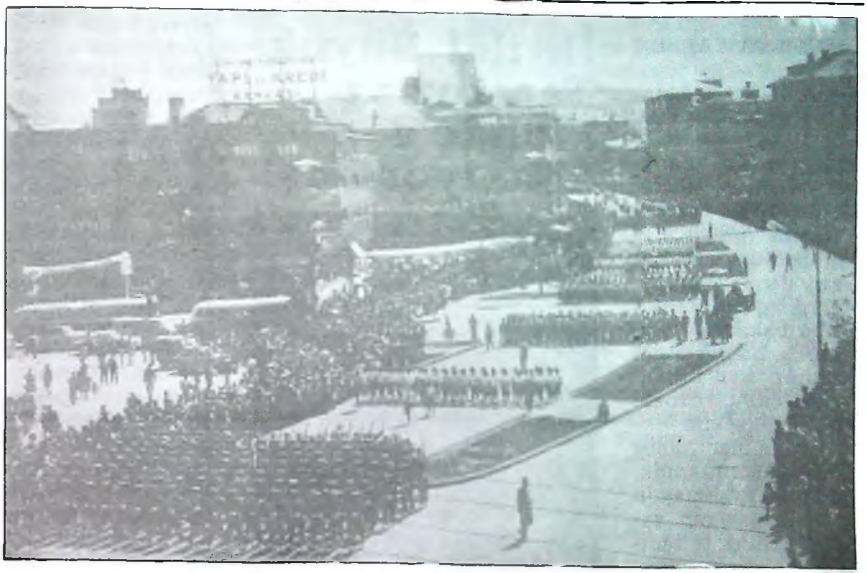
Doç. Dr. İlhan Akın, "Demokratların diktatör olduğunu" bütün vatandaşların kabul ettiği şeklinde bir palavra uydurmuş, durmadan eli kolu bağlı insanlara hücum ediyordu.

DOÇ. DR. İLHAN AKIN'IN peş peşe yazdığı makalelerinde, âdeta demokratlara karşı beslediği kini yüzünden diş gıcırtısı duyuluyordu. Akın, "Tarih korkusu" başlıklı yazısında şöyle demekteydi:

"Düşük iktidar en çok tarihten korkmuştur. Bir gün yaptıkları fenalıkların gelecek kuşaklar tarafından anlaşılacağını biliyorlardı. Bu yüzden tarihle açıktan açığa mücadeleye girişmişlerdi.

"Devrimleri ve onun yaratıcısını milletten ve tarihten saklamak mı istiyorsunuz. Lozanı ve onun kahramanını tarih kitaplarından söküp atmak mı istiyorsunuz. Tarih bu gerçekleri er geç yazacak. Üstelik utansak da, saklamak istesek de 1950-1960 yılları arasında memleketin idaresini kimlerin elinde bulundurduğunu da yazacaktır.

"Nasıl Atatürk'ü unutmadık ve İnönü'yü unutamıyacaksak, Türk milletinin bütün gelecek nesilleri kendilerini de unutmayacaktır. Aydınların ve tarihçilerin gerçek görevlerinden biri de bunların unutulmamasını ve bir ibret levhası olarak zihinlere çakılma-

sını temin etmektir." (29 Haziran '60 Dünya)

Gerçekten tarihi hadiselerin hiçbiri unutulmamalıydı. İşte böylesine demokrasiyi katleden, demokrasinin cesedi başında durup "mirastan pay" almak için bekleyen ve mazlum insanlara tekme savuranlar da unutulmamalıydı...

Bir grup "apoletli" Anayasayı kanunları çiğneyerek ülke idaresini zorla ele geçirmişti. İlhan Akın gibi "doç." titrine sahip bir "ilim adamı" ise bu duruma şiddetle karşı çıkacağı yerde, tutup vargücüyle alkışlıyordu. Diğer demokratik ülkelerde olsa, bu gibi kimseleri üniversitelerin kapısına bile koymazlardı. Ne var ki, her ne hikmetse ülkemizde, bu gibi hipokrasi aydınlarının kısmeti daha açık oluyor...

27 Mayıs İhtilâlini alkışlamış olan İlhan Akın'ın kısmeti, bir başka ihtilâlden sonra daha da açılmış ve koskoca bir fakülteye dekan yapılmıştır.

Bir müddet İ.Ü. Hukuk Fakültesinin dekanlığını yapan ve "prof." ünvanıyla anılan İlhan Akın, başörtülü talebeleri okulun kapısından içeri sokmayarak, imtihana girmiş olan başörtülü talebeleri kolundan tutup sürükleyerek, başörtülü talebelere hakaretler yağdırarak vazifesini bihakkın yerine getirdiğini ortaya koymuştur.

Demokrasiye inanmayan ve ihtilâle alkış tutan birisinden, zaten başörtülü olarak okumak gibi; Anayasanın ve kanunların teminatı altında olan demokratik bir hakka saygı göstermesi beklenemezdi.

PROF. DR. NECDET ERASLAN

BU "prof." şu şekilde esip gürlemekteydi:

"Harb sanatında usta olan bu milletin öncüleri gazeteciler, hafif birlikleri genç üniversiteliler ve sonunda kuvayi milliye ordusu ile birlikte bu asırlık ve en kötü düşmanımıza indirdiği darbe gizlilikte 'Büyük Taarruz'u, bitişi bakımından 'Mohaç Seferi'ni andırmaktadır. Şimdi ilk ödevimiz, bu düşmanın kılıç artıklarını sonuna kadar temizlemektir." (9 Haziran 1960, Dünya)

MUAMMER AKSOY

İhtilâl Büyük Taarruz ve Mohaç'a benziyormuş!

İHTİLALİ can u gönülden destekleyen ve avuçları patlayıncaya kadar alkışlayan **"ulema takımı"** nın bir üyesi de Muammer Aksoy'du. **"Forum"** dergisindeki yazılarına bakılacak olunursa, bu sayın doçentin "sivil ihtilâlcilikteki" rütbesi hayli yüksekti..

Muammer Aksoy ihtilal sonrasında, adeta Engizisyon Mahkemesi'nin sadist ruhlu celladının hâlet-i ruhiyesi içerisinde gözükmektedir. Aksoy, **"En büyük tehlike: Yersiz Acıma Hissi"** başlıklı yazısında Demokrat Partili idarecilerle taraftarlarına acımamak gerektiğini söylüyor ve şöyle diyordu:

MUAMMER AKSOY—Bu meşhur Marksist ihtilalî ideolojisine âlet etmek için bütün hünerini ortaya koymuştu. Kurucu Meclis üyesi olarak Anayasa üzerinde istediği gibi oynamıştı...

"27 Mayıs 1960 günü, yalnız Türk Demokrasi ve hürriyet tarihinde değil, aynı zamanda ihtiyar dünyanın hürriyet tarihinde de en değerli günleri arasında yer alacaktır. Her gün biraz daha korkunçlaşan bir diktatörlük kansız yıkılmış ve milletin üstüne çökmüş olan kâbus, bir saat içinde yerini sonsuz bir sevinç ve saadet hissine terk etmiştir. Buna bir kelime ile (mucize) demek hiç de mübalağalı olmaz.

"Sevinmek hattâ sevinçten sarhoş olmak milletin hakkıdır. Fakat bu mesut günlerde, sosyal bazı gerçekleri hatırlamayı da ihmal etmemek gerekir. Çünkü 27 Mayıs İhtilâlinin bu derece başarı ile neticelenmesi ve -28 Nisan gününün kahramanları hariç- sadece bir şehide mal olması, millet için ne derece sevindirici ise, hâdisenin büyüklüğünü kavrama ve alınması zaruri olan tedbirlerin ciddiyetini idrak etme bakımından da aldatıcı bir iyimserliğe yol açacak mahiyettedir.

"Bugün, birçok şahsın genişlik ve derinlik ölçüsünü tam olarak kavrayamadığı 'büyük' yahut 'muazzam' kelimelerini dahi pek küçük ve hafif kalacağı bir inkılâp hareketi başarılmıştır.

"Millet olarak birçok yüksek vasıflarımızın yanında büyük bir zaafımız mevcuttur: 'Ne sebeple düşerse düşsün, düşene acımak!' Bu yersiz acıma hissi, ne büyük felâketlere uğramamıza sebep olmuştur da, yine ders çıkaramamışızdır. Acımak, şüphesiz ki yüksek bir insanî vasıftır. Fakat acımayı, insaflı ve merhametli olmak hudutlarını aşarak 'Hesap sormaktan vazgeçmek' ve 'tedbirleri dahi almakta tereddüt göstermek', yani bizzat 'mağdura acımamak' raddelerine kadar götürmemek lazımdır. Bu, hakkın olduğu kadar aklın da icabıdır.

"Tarihte benzerine rastlanmayacak kadar ucuza mal olan bu kurtarıcı ihtilâlin 'başlangıç'ı kadar mükemmel bir 'sonuç'a ulaşmasını istiyorsak, zavallı bir çocuğu sokmak isterken yaralanan bir yılan için gözyaşları akıtan anormal derecede hassas bir ka-

dının ruh haletiyle değil, en âdil bir hâkimin acıma hissi ölçüleriyle hareket etmesini bilmeli."

İhtilâlciler Muammer Aksoy'un "tavsiyelerine" harfiyen uyacak ve milletin seçtiği kişilere acımayacaklardı. Yassıada Mahkemesinin kararları, Muammer Aksoy'un yüreğini soğutmuştur, herhalde...

Muammer Aksoy, bu şekilde demokrasi adına yüz karası olan yazılar kaleme almasının yanı sıra, hukuk tarihinde kara bir leke olarak kalacak, "fetvâlar" vermekten de çekinmeyecek birisiydi. "Türk Hukuk Kurumu Başkanı" sıfatıyla rapor hazırlayan Aksoy, ihtilâlin meşruiyetine dair fetva vermekteydi. Zira, Aksoy gibi Marksistlerin "fikir babalığını" yapan birisi, bu ihtilâlin en çok solun işine yarayacağını elbette ki çok iyi bilmekteydi.

Aksoy, ihtilâlcilere hizmet için yaptıkları bütün çalışmalarının karşılığını alacak ve Kurucu Meclis üyeliğine kurulacaktı. Artık, diğer "yandaşları" ile birlikte Marksist ideolojinin hakimiyetini sağlayacak bir zemini hazırlamak için gerekli hukuki düzenlemeyi dilediğince yapabilirdi... Nitekim yaptı da...

Demokratik bir ülkede üniversitenin kapısından içeri bile sokulmayacak olan bu "antidemokratik" aydın, ihtilâl sonrasında yeniden üniversiteye kapağı atacak ve âdeta bir "dükalık" kuracaktı.

İhtilâli çok şuurlu bir şekilde destekleyen "Forum" dergisi, Doç. Muammer Aksoy ile Demokrat Partiye azılı bir şekilde muhalif olan diğer öğretim üyelerinin üniversitelere dönüşünü sevinçle duyuruyordu. 28 Mayıs '60 tarihli Forum dergisinin, "yazı ailemizin üyeleri" diyerek duyurduğu, üniversiteye dönen diğer öğretim üyeleri şunlardı:

Doç. Dr. Münci Kapani ve Prof. Dr. Aydın Yalçın...

Akademik kariyere sahip birçok kişi de, ihtilâli, kendi ideallerini gerçekleştirmek için kullanmak istiyordu. Tahsin Banguoğlu da bu şekilde düşünenlerin yaptığı gibi yapıyor ve CHP'nin neşir organı olan "Ulus" taki yazısında köy okulları ile köy enstitülerini methederek bu gibi kuruluşların yaşatılmasını istemektedir.

AYDIN YALÇIN—İhtilâlden sonra ikbal kapısını aralamış ve üniversiteye dönmüştü...

Banguoğlu yazısında şöyle diyor:

"Köy öğretmen okulları ve köy enstitüleri ilk büyük, fakat az başarılı hamleden alınan dersin mahsulüdür. Düşünülmüş, taşınılmış, köy çocuğunu seve seve okutacak bir in-

san yaratmak istenmiştir." (27 Haziran '60, Ulus)

Oysa o tarihlerde, bahsi geçen bu okulların masum köy çocuklarını kızıl zihniyetle yetiştirmek için kurulmuş olduğunu "sağır sultan" bile duymuştu...

PROF. DR. SÜHEYL DERBİL

BU SAYIN "prof." Ulus'taki yazılarında ihtilâle alkış tutuyor ve ihtilâl için "Seçkin Devrim" diyordu.

Devrim solculara yaradı

Elbette bu devrim "seçkin devrim"di. Böylesine "mostralık" ve cemiyetimiz içerisinden "cımbızla seçilmiş antidemokrat" "seçkinlerin" desteklediği bir "seçkin devrim"...

PROF. DR. ÂFET İNAN

İHTİLÂLDEN sonra çılgınca bir sevince kapılan öğretim üyelerinden birisi de Prof. Dr. Âfet İnan'dı. Bu bayan profesör, demokrasinin yok edilişi karşısında âdeta sevinçten havalara uçmakta ve bu sevinçle birkaç gazeteye birden yazı yazarak hissiyatını dile getirmekteydi.

Prof. Âfet İnan, CHP'nin neşir organı "Ulus" gazetesindeki yazısında, "Türk Gençliği Atatürk'e Cevap Verdi" başlığını kullanıyor ve o da bazı yazarlar gibi Atatürk ismini kullanarak ihtilâli meşru göstermeye çalışıyordu. (10 Haziran '60, Ulus)

Âfet İnan, 10 Haziran '60 tarihli Cumhuriyet'teki yazısında da "kırk plak" gibi aynı lafları tekrarlamakta, ihtilale alkış dağıtıp, milletin iradesiyle işbaşına gelmiş olanlara ateş püskürmekteydi.

Prof. İnan şöyle diyordu:

"27 Mayıs 1960. İstanbul'un Bayezıt (Hürriyet) meydanında Türk gençliğinin gür sesinden Atatürk'ün gençliğe hitabesi hep bir ağızdan semalara yükseliyor, bu imanlı seslere sâbıkların ve sâkıt hükümetin ateş saçan silah sesleri mukabele ediyor..."

Prof. İnan'ın da bu gayretleri boşa gitmeyecek ve ihtilâlciler ikbal kapılarını bu bayan ihtilâlciye de açacaklardı...

FERİDUN ERGİN—İhtilal sevinci açıkça belli ediyor, eli kolu bağlı insanlara darbe üstüne darbe vuruyordu.

Ünvanı adından uzun olan bu öğretim üyesi, ihtilâlin hemen akabinde cübbesinin eteğini savura savura ihtilâlcileri istikbale koşmuştu.

Sadi Irmak, 31 Mayıs '60 tarihli "Yeni Sabah" gazetesindeki makalesinde şöyle demekteydi:

"28 Nisan sabahı, binlerce üniversitelinin hançeresinden kopan 'Hürriyet, hürriyet' feryatlarını, tarihî bir gelişmenin şerefli bir merhalesi değil de, siyasi bir tahrik eseri sanmak ve saymak, aynı âvaze ile iktidara gelmiş bir parti için yarınlara ibret vermesi gereken bir basiretsizliğin örneği olmuştur.

Görülüyor ki, ordumuzun 27 Mayıs hareketi bu imanın, gençliğe mal olduğunu anlamaktan kuvvetini almış ve vatanperverliğin icabı olarak ve meşru bir iktidarın kurulmasına zemin hazırlamak azmiyle icra edilmiştir."

27 Mayıs ihtilâline alkış dağıtan Sadi Irmak, bilahare bu demokrasi düş-

manlığının mükafatını görecek ve "Kontenjan senatörü" olarak meclise girecek, bundan sonra bir başka askeri müdahalenin yol açtığı siyasi sarsıntı sonunda, bir oldu bittiye getirilip hükümeti kurmakla vazifelendirilecekti. Sadi Irmak, kurduğu o hükümetin meclisteki güvenoyu alamamasına rağmen, "bir günlük beylik, beylik tir" hesabı, "Başbakanlık" koltuğunu bırakmayacak ve 16 Kasım 1974-31 Mart 1975 tarihleri arasında ara devirlerin Başbakanlarından biri olarak vazifesini yapacaktı...

ORD. PROF. ŞÜKRÜ BABAN

BU "Ord. Prof." da diğer ihtilâlsever meslektaşları gibi ihtilâlcilere methiye düzme yarışına çıkmıştı. 31 Mayıs '60 tarihli "Yeni Sabah" gazetesinde yer alan makalesinin başlığı şöyleydi: "Hayırlı inkılap çok iyi tepkiler yarattı"

DOÇ. DR. CAHİT TANYOL

DOÇ. DR. Cahit Tanyol, çok şuurlu bir ihtilâl taraftarıydı. Daha ilk günden, bu ihtilâlden nasıl faydalanabileceğinin hesaplarını yapmaya başlamıştı. Tanyol da tıpkı Doğan Avcıoğlu gibi, bu ihtilâlin Marksist ideolojiyi vatan sathına yaymak için müsait bir zemin hazırlayabileceğini düşünmekteydi.

Cahit Tanyol, Cumhuriyet'te yer alan 13 Haziran '60 tarihli yazısında, "Uyanık olalım" başlığını kullanıyor ve şöyle diyordu:

"Sosyalist şuur, orduda şahlanarak, en güzel harekete inkılâp etti. Bu hareket, idealist bir düşünce seferberliği ile tamamlanmazsa çok yazık olur. Millet, ordu ve gençlik yapacağını yaptı. Şimdi söz düşüncenin. Fikir, bizim olan, kulağını cemiyete veren fikir kılıçlarını çekmeli ve millete lâyık olmalıdır. Millete lâyık olmayan, içtimâi saadeti düşünmeyen ve bu kavgada canını dişine takmayan korkak, bencil ve eğreti fikir; ihanetin tâ kendisidir."

Cahit Tanyol— şuurlu bir ihtilâl taraftarıydı. Daha ilk günden, ihtilâlden nasıl faydalanacaklarının hesaplarını yapmaya başlamıştı.

HEDEF GÖSTERİYOR

SOLUN akıl hocalarından biri olan Cahit Tanyol, bundan sonraki yazılarında hep ideolojisi için yeni hedefler göstermekteydi.

Tanyol "Ordu-Gençlik ve Üniversite" başlıklı makalesinde şöyle diyordu:

"Üniversitelerimizin kendi iç muhtariyetlerine kavuşması, içeride ve dışarıda fikir bağımsızlığının mutlak garanti altına alınması yarınki hürriyet ve demokrasi hayatımız için en büyük dayanak olacaktır. Bugün bu eksikliği üniversite gençliği tamamlamaktadır. Bu gençlik tarafsız kontrol kuvvetlerini ateşliyen bir dinamit rolünü oynamakta ve ruhları tutuşturmaktadır. Büyük Atatürk, inkılâbı ve Cumhuriyeti gençliğe emanet etmekle kendisinin daima hangi sırada ve safta bulunduğunu tayin etmiştir. Ayet onun, mü'min onundur."

Fikrini kabul ettirmek için her kılığa giren Tanyol, Atatürk'e -hâşâ- ilah diyecek kadar sapıtacaktı. İhtilâlcilere "şirin gözükmek için her yolu deneyen bu Marksist öğretim üyesinin düşünceleri gerçekleşecekti. İhtilâl sonrasında hazırlanan anayasa ile, üniversiteler "özerk" hale getirilecek; Marksist öğretim üyeleri ise bu özerkliği, fikir tohumlarını dilediklerince ekecekleri bir "çiftlik" olarak anlayacak ve yıllar yılı ne hükümetin, ne güvenlik güçlerinin müdahale edemediği bu müstakil "kale"lerde "icra-i sanat" eyleyeceklerdi.

Doç. Dr. Zeyyad Hatipoğlu da, "sivil ihtilâlci korosu"nun diğer üyeleri gi-

ZEYYAD HATİPOĞLU—Sivil ihtilalciler [illegible] "baş" alemanı.

darbe indirilmişti. Yine bu ihtilâl sonrasında Demokrat Partililere yapılan davranışlarla da üst üste hukuk cinayetleri işlenmişti. Yassıada Mahkemesi, adalet tarihine bir "utanç belgesi" olarak geçecek sahnelerle doludur. Ne var ki, belki bütün bu yapılanlardan da korkunç olan husus, "hukukçu" ünvanına sahip öğretim üyelerinin yaptıkları ve söyledikleridir. İşte M.Çetin Özek de bu şekilde ihtilâl sevdası uğruna hukuku katledenlerden birisidir.

Özek, 7 Temmuz '60 tarihli Hürriyet'te yer alan makalesinde "Sakıt iktidarın yargılanma usulü" başlığı altında şunları söylemektedir:

"Sakıtların mahkemesinin çabuk icrasını gerçekleştirmek hukukî bir problem olarak gözükmektedir. Yargılamanın çabukluğunu gerçekleştirmek gayesiyle geçici anayasa 6. maddesinde Yüksek Soruşturma Kurulunda takip edilecek yargı usulünün özel

Atatürk'e ilâh diyecek kadar zıvanadan çıkmışlardı

bi, bir yandan ihtilâle alkış tutmakta, öte yandan Demokrat Parti iktidarına veryansın etmektedir. Hatipoğlu'nun 16 Haziran '60 tarihli "Yeni Sabah" gazetesindeki yazısının başlığı şöyleydi: "Sabık DP iktidarı ve iktisadi hataları"

Tayyib Gökbilgin ise, 25 Haziran 60 tarihli **"Vatan"** gazetesinde yeralan, "27 Mayıs ihtilâli ve tarihin hükmü" başlıklı makalesinde "malum koro"ya iştirak etmektedir.

ÇETİN ÖZEK

27 MAYIS ihtilâliyle demokrasi katledilmiş ve memleketin kalkınma hamlesine büyük bir

bir kanula tâyin edileceği belirtilmektedir.

"Bu kanunun hiç bir hukuk kuralını zedelemediği ve âdil olmaktan uzaklaşmadığını da tekrarlamak isteriz. Devrimci ordu, devrimimizin başından beri olduğu gibi ilmin ışığından yararlanmış, hak ve adaletten ayrılmamıştır. Kendilerini kutlarız."

HER İCRAATA KILIF

EVET anlı şanlı öğretim üyelerinden Çetin Özek beyefendi böyle buyurmaktaydı. "Siz nasıl bir anayasa istersiniz?" diyenlerle aynı karatere sahip olduğu görülen Özek, ihtilâlcilere, "Siz nasıl bir karar almak isterseniz

söyleyin, biz ona hukuki kılıf buluruz" demek istemektedir âdeta...

Minareyi çalan elbette kılıfını hazırlayacaktı. Hele böylesine Hipokrasi aydınları olduktan sonra bunu başarmak mesele miydi yani...

VAKUR VERSAN

BU öğretim üyesi de, "Demokrasi ve Ahlak" başlıklı makalesinde şöyle buyurmaktadır:

Hukukçular, hukuk cinâyeti işleme yarışındaydı

"Bugün ordumuzun sayesinde Türk hukukçularının, Türk aydınlarının ve bütün Türk milletinin eline emsalsiz ve tarihi bir fırsat geçtiği muhakkaktır." (7 Temmuz '60, Hürriyet)

Milletin değil, ama böylesi aydınların eline bir fırsat geçtiği muhakkaktı ve bu fırsatı çok iyi değerlendirerek demokrasinin ve ülkenin geleceğinin başına çorap örmek için bütün hünerlerini ortaya koyacaklardı...

ORHAN ALDIKAÇTI

İ.Ü. HUKUK Fakültesi, Esas Teşkilat Hukuku Kürsüsünün bu "çiçeği burnunda" öğretim üyesi, ihtilâlden sonra hünerlerini ortaya koymaya ve "anayasa işini" ne kadar iyi bildiğini göstermeye çalışmıştı. Aldıkaçtı, "Yeni Sabah" gazetesinde "İlim ve Hürriyetler Işığı altında: Hürriyetler ve Anayasa" başlıklı bir yazı serisi kaleme alıyor ve bu sahada ne büyük bir "cevher" olduğunu göstermek istiyordu. O yıllarda henüz asistan olan Aldıkaçtı şöyle diyordu:

"Hürriyetlerin korunması için, Anayasalarda dokunulmazlıkların zikredilmesi kâfi değildir. Nitekim eski Anayasamızın fert hürriyetine ayırdığı bütün bir fasla rağmen DP iktidarı Anayasayı müteaddit defalar ihlâl edebilmiştir." (22 Haziran 1960, Yeni Sabah)

ÇETİN ÖZEK—İhtilâl sevdası uğruna hukuku satıştırmaktan çekinmiyordu.

Bu gibi yazılara rağmen, bu genç asistan ihtilâlcilerin gözünden kaçmıştı... Ne var ki Orhan Aldıkaçtı'nın yıldızı bir başka ihtilâl sonrasında iyice parlayacak ve 12 Eylül 1980 İhtilâlinden sonra, "Anayasa Komisyonu Başkanı" yapılacaktı. 27 Mayıs İhtilâlinde Anayasa hazırlamak için kolları sıvamış olan Aldıkaçtı, "memlekete bir anayasa armağan etme" arzusuna 20 sene sonra kavuşacak ve bütün hünerlerini ortaya koyacaktı.

27 Mayıs İhtilâlinde "Dr." ünvanına sahip olan Aldıkaçtı, halen "Prof. Dr." ünvanıyla İ.Ü. Hukuk Fakültesinde vazife yapmakta ve talebelere, "Anayasanın silah zoruyla tebdil ve tağyir edilmesinin" nasıl büyük bir suç olduğunu anlatıp durmaktadır...

İhtilâle alkış tutmuş olan öğretim üyeleri yalnızca bunlardan ibaret değildir. Gazete sütunlarında yer alan daha bir yığın isim vardır. Bundan ayrı olarak ihtilâlcilere bağlılıklarını "şifahen" arzetmiş olanların sayısı da pek çoktur. Bizim maksadımız, "sivil ihtilâlci" çetelesi tutmak olmadığı için bu kadarcıkla iktifa ediyoruz.

ORHAN ALDIKAÇTI—İhtilal sonrasında yazdığı yazılarla "Anayasa işini" ne kadar iyi bildiğini göstermek istiyordu. Ne var ki Aldıkaçtı bu ilk ihtilal devresinde gözden kaçacak, ancak 12 Eylül ihtilalinde farkedilivercekti.

Her zaman demokrasiyi müdafaa etmesi ve halkın menfaatine uygun hareket etmesi gereken ülemâ takımının, bu şekilde milletin maddî mânevî fukaralaşmasına ve ülke kalkınmasının tökezlemesine yol açan bir hareketi alkışlaması karşısında yine merhum İstiklâl Marşı şairimizin söylediklerini hatırlamadan edemiyoruz. Bakınız Akif'imiz ne diyor:

"Düşme ey âvâre millet bunların hızlânına İhtiyaç vaktinde yardımda bulunmayarak perişanlık içinde bırakıp kaçma hali!/Vâkıfız biz hepisinin pek muhtasar irfanına./ Şarka bakmaz, garbı bilmez, görgüden yok vâyesi İnsibî!/ Bir kızarmaz yüz, yaşarmaz göz bütün sermâyesi."

İHTİLÂLİN POLİTİKACI KANADI

İHTİLÂL sonrasında, milletin büyük ekseriyetinin desteğini almış olan politikacılar hapishanelere doldurulmuş, Demokrat Partinin mahallî teşkilâtlarına varılıncaya kadar bütün idarecileri ağır hakaretlere mâruz kalmışlardı. Bunların yanı sıra, yüzleri gülen, sevinçten dört köşe olan politikacılar da vardı. Bunların başında CHP'nin lideri, sâbık Millî Şef İsmet İnönü gelmekteydi.

İNÖNÜ'NÜN SEVİNCİ

İHTİLÂL sonrasında İnönü'nün gazetelerde devamlı gülen fotoğrafları yayınlanıyordu. Öyle ki yaş-

Aldıkaçtı, hevesini 12 Eylül'de tatmin etti

İsmet İnönü— İhtilâlden ziyadesiyle memnundu. İhtilâlcilere şükranlarını sunuyordu. İnönü sevinmesin de kim sevinsindi. Milletin kendisine vermediği iktidar koltuğunu, ihtilâlciler verecekti. Gün onun, devran onundu...

lı başlı politikacı utanmasa sevincinden oynayacak gibiydi. Zaten sık sık "memnuniyetini" dile getiriyor ve ihtilâlcilere "şükranlarını" arzediyordu.

29 Mayıs '60 tarihli "Vatan"da yer alan bir fotoğrafta İsmet İnönü ile ihtilâlci subaylar omuz omuza gözükmekteydi. İnönü'nün ağzı kulaklarına varmıştı âdeta. Bu fotoğrafın resim altında şöyle denilmekteydi:

"CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'ye dün halk büyük tezahürat yapmıştır. Subayların ve askeri öğrencilerin himaye ettiği İsmet İnönü evinin balkonunda gösterilere mukabelede bulunurken görülüyor."

30 Mayıs '60 tarihli gazeteler İnönü'nün ihtilâl liderini ziyaret ettiğini duyurmaktaydı. 1 Haziran '60 tarihli gazetelerde ise bu ziyaret sonrasında çekilen fotoğraflar yer almıştı. Bu fotoğraflarda CHP lideri gayet şen şakrak bir vaziyette askerlerin yüzünü okşayıp onlara iltifat ederken görülüyordu.

2 Haziran '60 tarihli gazeteler İnönü'nün ihtilâlle ilgili beyanatlarını kocaman başlıklarla okuyucularına duyurmuşlardı. Yeni Sabah'ın manşeti şöyleydi:

"İnönü: DP'nin seçime nasıl gireceğini bilemem.

"Onlara, idarelerinin yurtta ihtilâli meşru kılacağını söylemiştim." (2 Haziran '60)

Ulus gazetesi ise şu manşeti çekmişti:

"İnönü: Bu hareket meşru ihtilâldir." (2 Haziran '60)

Zaten İnönü, ihtilâlden çok önce ihtilâle fetva vermiş ve "Şartlar tamam olursa ihtilâl meşru olur" demişti. Ve ihtilâlden sonra İnönü bu garip mantık gereğince konuşup duruyordu.

CHP'NİN ŞÜKRANLARI

GAZETELERDE yansıdığı gibi CHP ile bu partinin lideri ihtilâli can u gönülden desteklemekteydi. Nasıl desteklemesinler ki, ihtilâl, bir türlü meşru yolla alt edemedikleri rakiplerini saf dışı bırakmış ve meydanı kendilerine açmıştı. Bu sebeple CHP ihtilâlcilere müteşekkirdi. Bunu da açık açık söylüyorlardı. 22 Haziran '60 tarihli gazetelerin manşetleri şöyleydi:

"CHP lideri seçimin sabırla beklenmesini istedi. Partinin inkılâbı şükranla tasvip ettiğini belirtti" (22 Haziran '60, Yeni Sabah-8 sütuna manşet-)

Dünya gazetesi de aynı haberi 8 sütuna manşetten vermişti. Manşette şöyle denilmekteydi:

"CHP millî hareketi güvenle destekliyor"

"Teşkilâta gönderilen İsmet İnönü imzalı genelgede Milli Birlik Komitesi ile hükümet icraatı aleyhindeki menfi propagandalardan kaçınılması istendi."

Bu haberler herşeyi ayan beyan ortaya koymaktaydı. İhtilâlin en büyük "sivil destekçisi" CHP idi. Nitekim bu desteğin mükâfatını görecek ve Ana-

yasayı hazırlayan Kurucu Meclisin ekseriyeti CHP'li üyelerden meydana gelecekti. CHP artık, Anayasayı kullanarak iktidar yolunu kendisine açar, yahut müstakbel rakiplerinin elini kolunu bağlayabilirdi.

Evet, ihtilâl demokrasiyi devirmiş, bu demokrasi enkazının üstüne CHP gelip çöreklenmişti...

İhtilâli candan destekleyen bir diğer politikacı da CKMP'nin lideri Osman Bölükbaşı idi. 30 Mayıs '60 tarihli Yeni Sabah gazetesinde Bölükbaşı'nın ihtilâle karşı tavrı şu şekilde verilmişti:

"Osman Bölükbaşı: 'İnkılâbı destekliyelim' diyor."

Bölükbaşı ve "rüfekâsı" da bu desteğin mükafatını görecek ve "Kurucu Meclis Üyesi" seçilecekti.

DİĞER SİVİL İHTİLÂLCİLER

SİVİL ihtilâlciler içerisinde yer almış olan bu gibi ulemâ ve politikacı takımından ayrı olarak; sanayici, tüccar ve diğer meslek dallarına mensup daha birçok ihtilalsever vardı. Bunlar çok enteresan tiplerdi. Demokrasi zamanında âdeta "karabatak" gibi batıyor ve ihtilâl zamanında başlarını çıkarıp arz-ı endam ediyorlardı. Bu tiplere birçok misal vermek mümkündür. Ancak biz bir tek örnek vermekle iktifa edeceğiz. Örneğimiz, Şahap Kocatopçu'dur. 27 Mayıs '60 ihtilâlinden sonra kurulan hükümette Sanayi Bakanı olarak yer alan bu sima, 2. Gürsel Hükümetinde de koltuğunu muhafaza etmiştir.

Demokrasiyle idare edilen devrelerde sesi soluğu çıkmayan Kocatopçu'yu 12 Eylül 1960 ihtilâli sonrasında yeniden sahnede görmekteyiz. Kocatopçu bu ihtilâl sonrasında da "bakanlık" koltuğuna oturmuştur.

İnönü, utanmasa sevincinden şıkır şıkır oynayacaktı

Osman Bölükbaşı— İhtilâle sevinen politikacılardan.

Bu tabloyu gördükten sonra insanın, bu gibi şahıslara dönerek; "A beyefendiler Ülke idare etmeye madem bu kadar heveslisiniz, demokratik vasatta da ortaya çıkıp, milletten rey isteyerek idareye tâlip olsanız ya!" diyesi geliyor. Ama anlaşılan demokrasi bu beylerin "klasına" uygun düşmemektedir. Öyle ya, hiç bu değerli simalar "cahil oy çoğunluğu"nun karşısına çıkıp rey ister mi?

KİMDEN KİME ŞEKVA EDEYİM

İŞTE demokrasiyi müdafaa etmesi gereken kişilerin bu şekilde demokrasiyi katletmeleri bize bir kıssayı hatırlattı. Hani memleketin birinde bir Padişah hastalanmış da, hekimler derdine deva olarak bir çocuğun ciğerini yemesini tavsiye etmişler. Derken bir çocuk bulunmuş

ve çocuğun babasına yüklüce bir para verilerek, çocuğun padişahın tedavisi uğruna kesilmesine razı edilmiş. Derken hâkimden de böyle bir işin câiz olduğuna dair fetva alınmış. Hüküm günü geldiğinde çocuğun acı acı güldüğünü görenler hayretler içerisinde sormuşlar:

"Yahu az sonra öldürüleceksin, ciğerin çıkarılacak, sen kalkıp gülüyorsun. Bu durumdaki insan ağlar."

Çocuk şu cevabı vermiş:

"Ben gülmeyip de ne yapayım yani? Beni her türlü tehlikeden koruması gereken babam, kalkmış beni para uğruna padişaha satıyor. Benim hakkı-

Alparslan Türkeş'le bir mülâkat

— İnkılâp hareketini müteakip Türkeş Arap Cumhuriyeti ateşemiliteri ziyarete geldi. «Siz bizim yapmamızı 8 sene sonra yaptınız» dedi. Güldüm. «Bilâkis, siz bizim yapmamızı ancak 30 sene sonra tahakkuk ettirebileceksiniz» dedim. «Neden?» diye sordu. «Çünkü biz, hal için teminatlı bir demokratik rejim sürüsünü yerine getirdik, hareketi demokrasi için yaptık» cevabını verdim. Dünyanın neresinde, bir ihtilâl takip eden 8 saatin sonunda bütün yasaklar lüzumsuz görülmüş ve kaldırılmıştır? Halkla ordu nerede böylesine kaynaşmıştır?

— Sizce bu beraberliğin sebebi nedir?

— Hareket topyekün bir millî şahsiyet, bir inkılâptır, bir tahakkümü reddediştir. Vazifelerimizden ayrılırken bu millî hareketin bütün teminatlarını vermiş olacağız.

— Harekete karar verirken ne gibi tereddütler oldu?

— Biz daha ziyade, böyle bir müdahelenin dış âlemde yanlış anlaşılmasından, fena intibalar bırakmasından çekiniyorduk. Meselenin normal yollardan halledilmesi uzun zaman beklenmiştir. İnkılâp hareketi, normal hal yollarının kapanması üzerine tahakkuk ettirildi ve o andan itibaren bütün gayretlerimiz, askeri bir hareketin medenî âlemde yaratabileceği tereddütleri izale maksadına yöneltildi.

— İlk andan itibaren dış intibalar çok müsbet oldu, değil mi?

— Böyle olması da normaldi. Zira ordu, memleket idealistlerinin baş tadıkları işi tamamlamıştır. Bilhassa gazetecilerin mücadeleri uzun bir zamandır yakın surette takip edilmiştir.

— Orduda iktidarın tutumuna karşı hoşnutsuzlukların başlama tarihi nedir?

— Evrenin Arapça okunması hakkındaki kararın iktidara gelir gelmez İİ. işaret olarak ele alınması ve sonra Anayasa dilinin sağdalaştırılması hareketleri bizlerde, samimiyetsiz ve Atatürk inkılâplarına cephe almış bir iktidarın işbaşına geldiği kanaatini uyandırdı. 1955 den itibaren de açık bir antidemokratik istikamet tutturuldu. Ordu, o tarihten itibaren, bütün memleket ide-

ALPASLAN TÜRKEŞ
Garantili demokrasi arzusu

alistleri gibi, bu aksi istikamete yönelmiş endişe ile takibe başlamıştır. Bu ifadeyi, Le Monde muhabiri tarafından «ordu 1955 den itibaren inkılâp hareketine bırakmıyordu» şeklinde değiştirilmiş veya yanlış anlaşılmıştır.

— Le Monde muhabirinin sizinle yaptığı mülâkat bir hayli yanlışlıklarla dolu zannedersiniz.

— Maalesef öyle oldu. Nedense, Le Monde'un muhabiri, Şarka ait askeri hareketlerin bir istirahatı kar şısında bulunduğunu anlamak istemedi. Bizim yapmışımızı da, diğer askeri darbelerin kategorisine sokmak istedi.

— Böyle bir hareketten sonra, ordunun idareyi demokratik bir tarzda idareye devir hazırlıklarını mı anlamadı dersiniz?

— Tamamen. Biz bu hareketi niçin yaptık? Çünkü, memleket, normal seçim yoluyla değişen iktidarlardan mahrum edilmek isteniyor ve demokratik müesseseler tahrip ediliyordu. Böyle bir kasıt olmadıkça memlekette demokratik hayatımızın devam edeceğine inanıyorduk. Bu devamlılığı sağlayacak idealist ve kifayetli kadroların mevcudiyetine de inanıyorduk. O halde niçin, «memleket demokratik bir rejimi yaşatacak idarecî kadrosundan mahrumdur, onun için idareyi biz ele alacağız» diyelim ve kendi inancımızı inkâr edelim?

— Başlangıçtaki tereddütleri biraz tabiî bulmak lâzımdır. Yanlış kanaatler düzeliyor zannınız. Sizin yakın gelecek hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

— Benim kanaatim şu. Parlamentodaki bir tek parti hegemonyası yaratacak sistemlere ikaza, cemiyeti garanti altında tutacak tedbirler alınmalıdır. Bilhassa partilerin bünyelerinde de bir zamana uyuş gayreti uyanmalıdır. Memleket idaresinin de idealistlerin, mesleğiyle, Atatürk inkılâplarını anlamışların yerini menfaatçiler, maddeciler, maceracılar alamamalıdır. Kifayetsizlerin, kabiliyetsizlerin politikada yer almamalıdır. Din istismarına ve her türlü istismara mani olunmalıdır. Anayasanın müteemmiliyetine bu bakımlardan çok önem veriyoruz.

İhtilâllerin birbirlerine benzer tarafları çoktu. 27 Mayıs ihtilâlinde Cemal Gürsel'in kadınların yüzlerini örtmesine karşı çıkışı ile 12 Eylül'den sonra Kenan Evren'in aşağı yukarı aynı cümlelerle kadınların yüzlerini açmalarını istemesi benzerliklerden bir tanesidir.

mı ve hukukumu koruması gereken hâkim benim öldürülmemin câiz olduğuna dair fetva vermiş. Tebaasının hukukunu koruması gereken padişah da dört gözle benim öldürülmemi ve ciğerimin çıkarılmasını bekliyor. Ben kimden kime şekva edeyim. Bu durum karşısında ben gülmeyip de ne yapayım..."

İşte ihtilâl sonrasında demokrasi ile demokratların durumu da bu çocuğun durumuna benziyordu. Demokrasiyi koruması gerekenlerden bir grup subay, henüz 10 yaşında olan demokrasiyi katletmişlerdi. Demokrasiye sahip çıkması gereken profesörler, demokrasiyi katledenlerin hareketlerine kılıf uydurmaya çalışıyordu. Demokrasinin müdafii olması gereken bazı politikacılar da bu kanunsuz ve yürek paralayıcı duruma alkış tutuyordu... İşte bu durum karşısında garîban demokrasimiz ile mazlum demokratlar ne yapsındı?

MİLLETİN İNANCINA KASTEDENLER

İHTİLÂLE alkış dağıtan sivil ihtilâlciler, demokrasinin sona ermesi üzerine asıl maksatlarına ulaşmak için büyük bir adım atmış oluyorlardı. Şimdi sıra; yıllardan beri düşündükleri, zihinlerinde tasarladıkları milletin kültür değerlerini tahrip ederek yerine kendi kafalarındakini ikâme etme plânını tatbik etmeye gelmişti. Nasıl olsa kendilerine karşı çıkacak millet irâdesi yoktu...

İhtilâl destekçisi gazetelerle dergileri karıştırdığımızda, ihtilâlden sonraki günlerde en mühim mevzulardan birinin milletin inançlarına müdâhale etmek olduğunu görmekteyiz.

Demokrasinin katledilmesi karşısında sevinçten dört köşe olanlar bu defada bu dindar halkın tesettürünü dillerine dolamışlardı. Çarşafı yasaklayan kânun çıkarılmasını istiyorlardı. Bu "ihtilâlseverler tâifesi"nin istekleri yalnızca bundan ibâret değildi. Ezan-ı Muhammedî'nin 1950 öncesinde olduğu gibi yeniden Türkçe okunmasını ve "yobaz" dedikleri dindar halkın kafasının ezilmesini istiyorlardı.

Osman Köksal— Bu ihtilâlci de Türkçe Kur'an'a şiddetle taraftar olduğunu söylüyordu.

"Yok birbirimizden farkımız, ama biz ihtilâl yıldızıyız"

İşte bu düşüncede olan gazetelerle dergiler ihtilâlcileri habire kışkırtıp duruyorlardı. İhtilâlcilerin konuşmalarına bakılacak olunursa; ihtilâlciler de aynen millete ters düşen bu gazetelerle gazeteciler gibi düşünmekteydi. İhtilâl sonrasında verilen çarşaf çarşaf beyânatlarda ortaya konulmuş olan bütün gerekçeler bahaneden ibâretti. Asıl maksat, inanç ve diğer temel değerler üzerindeki değişiklikleri gerçekleştirmekti.

İhtilâlin önde gelen simâlarından Alparslan Türkeş, "Yobazların kafasını ezeceklerini" söylüyor ve milletin inancına düşman olan gazetelerle dergilerin bütün görüşlerine katıldığını belirtiyordu.

29 Haziran '60 tarihli "Kim" dergisinde Alparslan Türkeş'le yapılan bir mülâkat yayınlanmıştı. Bu mülâkatta Türkeş'e sorulan sorular ve Türkeş'in verdiği cevaplar enteresandı.

Türkeş; "Orduda iktidarın tutumuna karşı hoşnutsuzlukların başlama tarihi nedir?" şeklindeki bir soruya cevap verirken şöyle diyordu:

"Ezanın Arapça okunması hakkındaki kararın iktidara gelir gelmez ilk iş olarak ele alınması ve sonra Anayasa dilinin ağdalaştırılması hareketleri bizlerde, samimiyetsiz ve Atatürk inkılâplarına cephe almış bir iktidarın işbaşına geldiği kanaatini uyandırdı. 1955'den itibâren de açık bir antidemokratik istikâmet tutturuldu. Ordu, o tarihten itibâren, bütün memleket idealistleri gibi, bu aksi istikâmete yöneliş endişesi ile takibe başlamıştır."

EZAN-I MUHAMMEDİ'DEN RAHATSIZMIŞ

İŞTE bu sözler ihtilâlcilerin "fo yasını" ortaya koymaktaydı. Demek ki İstanbul'daki talebe hâdiseleri, "hürriyet" sloganları hep bahaneydi. İhtilâlcileri asıl, ezan-ı Muhammedî'nin asli şekliyle okunması gibi, din ve vicdan hürriyetinin

ve bin yıllık kültürümüzün gereği olarak yerine getirilen icraatlar kızdırmıştı.

Alparslan Türkeş o günlerde gazetecilerin gözdesiydi. Zirâ, ihtilalin "kilit" adamıydı. İhtilâl bildirisini radyodan kendisi okumuştu. İhtilâlden sonra da elini çabuk tutarak "Başbakanlık müsteşarlığı"nı kapmıştı.

Milletin inançlarına durup dinlenmeksizin saldıran "Cumhuriyet" gazetesi Türkeş'le bir röportaj yapmıştı. Röportaj yapan Cevat Fehmi Başkut, Türkeş'in sesini ilk defa radyodan duyduğunda sevincinden ağladığını söylüyor ve şöyle diyordu:

"Evet, işte bu ses, şimdi karşımda konuşan Kurmay Albayın sesiydi. Alparslan Türkeş'in sesi. Kadın, erkek, fakat aynı zamanda ahenkli ses."

ÇARŞAF VE EZAN DÜŞMANLIĞI

"SAİRÂNE" bir üslupla Türkeş'le görüşmesini anlatan Başkut, daha sonra bütün ihtilâle sorulacak olan sorularını sıralıyordu. Başkut'un soruları ile Türkeş'in verdiği cevaplar şöyleydi:

Başkut: "Atatürk inkılâpları onun ölümünden sonra yerlerinde saymamış olsalardı, belki de bu dâvâyı şimdiye kadar halletmiş olacaktık."

Türkeş: "Atatürk inkılapları yerlerinde saymadılar, geriledîler. Din, kıyâfet ve en mühimmi zihniyet sahasında geriledîler."

Başkut: "Kıyâfet derken Türk kadınını o utanılacak kılığa sokan çarşafı kastediyorsunuz, değil mi?"

"Sualime bir sualle mukabele etti."

Türkeş: "Son zamanlarda Anadoluyu hiç dolaştınız mı? Çarşafın nasıl kapkara bir yangın halinde bütü.. yurdu sardığını gördünüz mü?"

Başkut: "İnkılaplar mevzuunda yalnız din, kıyâfet ve zihniyette mi geriledik?"

Türkeş: "Hayır. Türkçecilikte de... Türkçecilik bu millete Atatürk'ün en büyük, en faydalı hediyelerinden biri idi. Evvelâ ezanı Arapça okutmakla buna ihânete başladılar."

Meğer asıl meseleleri dinî hayatı baltalamakmış

Mehmet Özgüneş— İhtilâlin bu en hızlı üyesi çarşafa karşı çıkıyor ve kendiliğinden kalkacağını söylüyordu.

Başkut: "Ya Kur'ânın Türkçeleştirilmesi teşebbüsleri? Sabıkların baltaladıkları bu teşebbüslere taraftar mısınız?"

Türkeş: "Mutlaka... Türk camiinde Türkçe Kur'ân okunur. Arapça değil."

Başkut: "Atatürk'ü çok seversiniz değil mi?"

Türkeş: "Pek çok. Atatürk yakın tarihimizde en fazla hayran olduğum şahsiyettir."

Başkut: "27 Mayıs ihtilâlinde Atatürk'ün rolü?"

Türkeş: "27 Mayıs hareketi Atatürk ruhunun yeniden şahlanmasıdır." (17 Temmuz '60, Cumhuriyet)

Arapça ezanı duyar duymaz, ihtilâle karar vermişler!

Cumhuriyet gazetesi, tesettür, ezan ve Kur'an hakkındaki "klişeleşmiş" sorularını diğer ihtilâlcilere de sormuştu. Cemal Gürsel, Cevat Fehmi Başkut'un Kur'ân'la ilgili sorusuna verdiği cevapta, Türkçe Kur'ân'a şiddetle taraftar olduğunu söylüyordu.
(18 Temmuz '60, Cumhuriyet)

İhtilalin perde önünde gözüken bu lideri, Cevat Fehmi Başkut'un sorularını şu şekilde cevaplandırıyordu:

Başkut: "Dini istismar edenlere verilen tâvizler için ne diyorsunuz?"

Gürsel: "Buna artık aslâ meydan vermiyeceğiz. Anayasa projesini hazırlayan profesorlere vazîfe verirken mutlaka bu istismarı önleyici hükümler koymalarını bilhassa rica ettim."

Başkut: "Ya çarşaf?"

Gürsel: "Çarşaf Türk kadını için bir yüz karasıdır. Türk kadınının güzel yüzünü saklaması için bir alın karası bulunduğunu sanmıyorum. Dünya önüne temiz yüzü ile çıkmak onun hakkıdır. Tarih boyunca kahramanlar doğurmuş, büyük evlâd yetiştirmiş, büyük tarihî hâdiseler yaratmıştır. Kimden ne korkusu vardır ki yüzünü saklamak ihtiyacı duyuyor. Çarşafın nâmus ile de alâkası yoktur. Türk kadınlarından ricâ ederim, kendilerine yakışmayan bir kıyâfetle gözükmelerine meydan vermesinler, yüzlerini saklamasınlar."

Başkut: "Türkçe Kur'an için fikrinizi öğrenmek isterdim."

Gürsel: "Türk milleti Kur'ân'ı kendi dili ile öğrenmesini bilmelidir. Asırlardan beri bunu bilmediği içindir ki dinimizin hakiki kemâline erememiş, onun faziletî, ahlâk, insanî vazifeler bakımından çok mühim esaslarından gafil kalmıştır. Halkın, dinî bilgileri hakiki hüviyeti ile öğrenmesi mutlaka lâzımdır. Bunun için de yol, Kur'ân'ı konuştuğu dil ile okuyup anlamasıdır." (16 Temmuz '60, Cumhuriyet)

İhtilâllerin ortak vasfı, tesettür düşmanlığı

HEP AYNI MANTIK

27 MAYIS ihtilâlinin liderlerinin bilhassa örtü hakkındaki söyledikleri sözlerin aynısını yaklaşık yirmi sene sonra bir başka ihtilâl liderinden duyacaktık. 12 Eylül'den sonra MGK Başkanı Kenan Evren, bilhassa Erzurum ve Urfa gibi tesettürlü hanımların çok olduğu yerlere gittiğinde tesettür mevzuunu açacak ve kadınlardan yüzlerini açmalarını isteyecekti.

İşin garibi, Erzurum gibi yerlerde "yüzün açılıp, başın örtülmesi" talebinde bulunulurken; İstanbul, Ankara ve diğer üniversite muhitlerinde bu defâ "başın açılması" emrinin verilmesiydi. O yüzü kapalı annelerin başörtülü kızları, ihtilâl sonrasında idâreyi ele geçirmiş olanların koyduğu yasaklar yüzünden üniversitelerin kapısından dönecek ve okuma hakları ellerinden alınarak, gözü yaşlı ve çâresiz bir vaziyette bırakılacaklardı.

İşte bu da ihtilâller arasındaki benzerliklerden birisiydi...

ALBAY SAMİ KÜÇÜK

BU ihtilâlci ile görüşen Yaşar Kemal'in dinî hayatla ilgili soruları ve Albay Küçük'ün verdiği cevaplar şöyleydi:

Kemal: "Atatürk devrimlerinin yanında kaldığına ve devrimlerin gerilediğine inanıyor musunuz?"

Küçük: "Yazık ki evet, tekrar tekrar söylediğim gibi 27 Mayıs ilk hareket noktasını Atatürk'ten almıştır."

Kemal: "Amacına varamamış Atatürk devrimlerinin kökleşmesi, halkımıza daha yararlı olması için neler düşündünüz? Kara çarşaf, din ve din istismarcılığı için ne diyorsunuz?"

Küçük: "Din istismarcılığına paydos. Allah'la kul arasına tercümanın girmesine katiyyen muhalifim. Kastımın ne olduğunu anlıyorsunuz. Bütün dünyada insanlar ibâdetlerini, çağrılarını, Allah'a yalvarışlarını kendi dilleriyle yaparlarken, Türklerin bunu yapmamaları için sebep yok. Ve yapmaları zaruridir.

"Çarşafa gelince, annem hiç çarşaf giymedi." (20 TEmmuz '60, Cumhuriyet)

TÜMGENERAL SITKI ULAY

BU ihtilâl üyesi, Kur'ânın Türkçe okunmasıyla ilgili olarak Ecvet Güresin'in sorduğu soruyu şu şekilde cevaplandırıyordu:

"Kur'anın tercümesi üzerinde münakaşalar bence beyhûdedir. Zirâ, asıl olan dinin şart olan ahkâmına riâyet ve onu kalbinde yaşatmaktır." (21 Temmuz '60, Cumhuriyet)

YÜZBAŞI İRFAN SOLMAZER

YAŞAR Kemal'in meşhur, "Atatürk devrimlerinin yarım kaldığına, hattâ gerilediğine inanıyor musunuz?" şeklindeki sorusuna bu ihtilâl üyesi de şu cevabı vermekteydi:

"Çok gerilemiştir. Hem de çok. Devrim, esas yollarından şaşırtılmıştır. Devrime ihânet edilmiş, Türk halkı sefil, perişan bırakılmıştır." (22 Temmuz '60, a.g.g.)

İhtilâlin en hızlı üyelerinden biri olan Mehmet Özgüneş de, Yaşar Kemal'in çarşafla ilgili sorusunu şu şekilde cevaplamaktaydı:

"Köylü çarşaf giymez. Bu, kasaba ve şehirlere musallat olmuştur. Kendiliğinden kalkacaktır. Bugün için bir mesele değildir. Atatürk devrimleri içinde bütün gerilikler eriyecektir." (2 Ağustos '60, a.g.g.)

İhtilâlin bu "en gözü açık" ve en azılı çarşaf düşmanı üyesini, sonraki yıllarda da bütün antidemokratik devrelerde sahnenin önünde göreceğiz. 12 Mart '71 Muhtırasından sonra kurulan Nihat Erim Hükümetinde bakanlık koltuğunu kapan Özgüneş, bilâhare yine "ara devrelerde" kurulan, Sadi Irmak Hükümeti ile Bülent Ulusu Hükümetinde de bakanlık koltuğuna kurulacak ve böylece demokratik olmayan devrelerin "gözde adamı" olduğunu fiilen ispatlayacaktır.

Demokratik devrelerde sesi soluğu çıkmayan bu yaman ihtilâlci, "ara devre insanı" tipinin en müşahhas misalidir.

GÜRSEL'İN GÜRLEYİŞİ

GAZETELERLE dergilerin devamlı bastırmaları tesirini göstermiş ve sonunda Cemal Gürsel, Ezan ve Kur'ân'la ilgili kesin ifâdeler kullanmağa başlamıştır. Gazeteler ise Gürsel'in bu beyânatlarını "büyük bir keyifle" manşetlerden vermekteydi. 6 Ekim '60 tarihli Cumhuriyet'in manşeti şöyleydi:

"Gürsel'in din hakkındaki fikirleri:

"Ezan Türkçe, Kur'ân Türkçe olmalı"

Milliyet gazetesi ise Gürsel'in beyanatını şu şekilde vermişti:

"Gürsel Türkçe Kur'ân istiyor." (6 Ekim '60)

Aynı tarihli Akşam gazetesi ise Gürsel'in beyânatını şu şekilde duyurmaktaydı:

"Gürsel: 'Kur'ân ve ezan Türkçe olmalıdır' dedi."

Milletin inançlarına, örf ve âdetlerine müdahale etmek isteyenlerin çalışmaları tesirini gösterecekti. Gazetelerle yazarların bombardımanının

İhtilâllerin birbirlerine benzer birçok tarafları vardı. 27 Mayıs ihtilâlinden sonra fetih merasimleri yasaklanmıştı. 12 Eylül ihtilâlinden sonra da mehtere birçok sınırlamalar getirilmişti.

İhtilâlcilerin işi gücü örtünmeye karşı çıkmaktı

ardından, ihtilâlciler de millete ters düştüklerini gösteren beyanatlar vermiş ve daha sonra Başbakanlık Müsteşarı Alparslan Türkeş hücuma geçmiş ve sinirli bir ifadeyle şöyle demişti:

"Yobazların kafasını ezmek kararındayız." (10 Ekim '60, Akşam)

Bu gibi beyanatlar "Milli Şef" devrindeki icraatları tedâi ettirmekteydi. Demokrasinin mevcut olmadığı o devrede de, din ve vicdan hürriyetine baskı yapılmış, Anayasadaki "lâiklik" ilkesi tek yanlı olarak çiğnenmiş ve devlet eliyle dine müdahale edilmişti. Öyle ki dine müdahale etme heveslileri işi on dört asırdır gümbür gümbür okunan ezan-ı Muhammediye müdahale etmeye ve ibadet şekline karışmaya kadar götürmüşlerdi. Yine o devirde ezan-ı Muhammediyi asli şekliyle okuyanlara kan kusturulmuştu. Neyse ki, bu ihtilâli yapanlar kendi başlarının telâşesine düşeceklerinden söylediklerinin çoğunu icra sahasına koymağa imkân ve fırsat bulamayacaklardı.

FETİH MERASİMİ YASAK

İHTİLÂLCİLERİN, Kur'ân ve ezanla ilgili bu gibi millete ters düşen görüşlerinin yanı sıra, kültür hayatını yakından ilgilendiren daha pek çok garip icraatları olmuştu. Bunlardan birisi, ihtilâl olur olmaz alınan bir kararla İstanbul'un fethi için yapılacak merasimlerin kaldırılmasıydı. 27 Mayıs '60 tarihli gazetelerde bu mevzuyla ilgili haber şu şekilde yer almıştı:

BÜLENT ECEVİT— İhtilâlcilerin Ezan ve Kur'ân'la ilgili beyanatlarını büyük bir sevinçle karşılıyor ve radyodan mevlût ve ezan okunmasının laikliği zedelediğini söylüyordu.

"Radyolarda ezan okunması ve din istismarcılığı yapılması menedilmiştir. Bu konudaki karar dün İstanbul radyosu kumandanı Kurmay Yarbay Kenan Ersoy tarafından açıklanmıştır.

"Radyoların şahsın ve hükûmetin istismarından kurtarılacağını bildiren Yarbay Ersoy, ezanın kaldırılması konusunda şunları söylemiştir:

"Ezan namaza dâvettir. Ezan saatini her yerde aynı zamana getirmek dini bir hatadır. Dini propaganda olarak kullanmak isteyenler bu durumuda istismar etmişler ve vatandaşlarımızı yanlış zamanlarda namaza dâvet etmişlerdir."

İHTİLÂLLERİN BENZER TARAFLARI

İHTİLÂLLERİN birbirine benzeyen birçok tarafları vardır. 27 Mayıs İhtilâli ile 12 Eylül İhtilâlinin de birbirine benzeyen cihetleri mevcuttur. Bilhassa kültür ha-

Atatürk devrimleri bahâne, bakanlığa kurulmak şahâne!

"İstanbul'un fetih yılında hiç bir tören yapılmayacak.

"İstanbul örfî idare kumandanlığı dün iki tebliğ neşredip İstanbul fetih yıldönümü münasebetiyle 29 Mayıs'ta tören yapılmayacağını bildirmiştir."

RADYOLARDA EZAN YASAK!

KÜLTÜR hayatını ilgilendiren bir başka icraat da radyolarda ezan okunmasının yasaklanmasıydı. 24 Temmuz '60 tarihli Milliyet bu haberi şu şekilde manşetten vermişti:

"Radyolardan ezan kaldırıldı."

Haberin metninde ise şöyle deniliyordu:

yatını ilgilendiren mevzularda... Meselâ 27 Mayıs İhtilâlinden sonra ezana ve Kur'ân'a karşı takınılan tavrın benzerlerini 12 Eylül İhtilâlinden sonra da görmekteyiz.

12 Eylül İhtilâlinden sonra ilk icraat olarak Ayasofya'nın minarelerinden yükselen ezan-ı Muhamedî ile Hırka-i Saadetten yükselen Kur'ân sesleri susturulmuştu. Ayrıca yine 12 Eylül sonrasında, haşmetli devirleri hatırlatan Mehtere birçok sınırlamalar getirilmiş. Başbakanlığın aldığı bir kararla, okulların ve özel kuruluşların mehter takımı hazırlamaları yasaklanmıştı.

İhtilâlciler, ezan ve Kur'an'ı Türkçeleştirecekti

★ **Zorla milletin başına çöreklenenler, milletin inançlarına, örf ve âdetlerine müdahale etmekten geri durmuyordu. İlk işleri fetih kutlamalarını ve radyodan ezanı yasaklamak olmuştu.**

patılması görüşlerine iştirak ettiğini belirterek laikliğin "sağlam teminata" bağlanmasını istemektedir.

Laikliğin "dinsizlik" olarak değerlendirilip o şekilde tatbik edildiği "Milli Şef" devrine gıpta ile baktığı görülen Ecevit, yazısını şu şekilde demagoji yaparak bitiriyordu:

"Türkiye'nin Müslümanları arasında yüzyıllar boyunca teokratik bir idarenin sağlayamadığı birlik ve kardeşlik duygusu ancak laiklikle sağlanabilecektir. Hele bu birlik ve kardeşlik duygusuna Müslüman olmayan yurttaşlarımızın da katılmasını sağlamanın laiklikten başka bir yolu yoktur."

CAMİLER OKUL OLSUN!

İHTİLÂL günlerinde bahsi geçen bütün tekliflerin yanı sıra, dini hayata doğrudan müdahale edici birçok teklif daha yapılmıştı. 25 Eylül '60 tarihli gazetelerde bu tekliflerden bir tanesi şu şekilde duyurulmuştu:

"Milli Eğitim Komisyonunda camilerden okul olarak istifade edilmesi istendi."

GAZETELERİN KAMPANYASI

İHTİLÂLE alkış tutan gazetelerin o "ara devre"deki bir diğer icraatları da milletin inançlarına dil uzatmaları ve "fırsatı ganimet" bilerek, bu milletin temel değerlerine karşı hücum üstüne hücum tazelemeleriydi. Bol bol mayolu kadın fotoğrafları yayınlayan gazeteler, bu milletin "inanç sembolü" haline gelen tesettür aleyhine hayasızca neşriyatta bulunuyorlardı. Evet, milletin temsilcileri ve milletin iradesi devre dışı bırakıldıktan sonra meydan bu şekilde millete ters düşen "azınlık zihniyete" kalmıştı.

İhtilâl sonrasında milletin kültür değerlerine azgın bir şekilde saldırıp duran gazetelerden bazılarına ve bu gazetelerin yazdıklarına göz gezdirelim...

CUMHURİYET

MİLLETİN inançlarına fütursuzca saldıran "azgın" yayın organlarından birisi olan Cumhuriyet gazetesi, ezan-ı Muhammedi'nin asli şekliyle okunması ve tesettür aleyhine bir kampanya açmıştı. Bu kampanyayı; haber, fotoğraf, makale ve karikatürlerle desteklemekteydi.

25 Haziran '60 tarihli, "Ya kara çarşaf" başlıklı, birinci sayfada yayınlanan yazıda, önce —bir okuyucuya— ait olduğu söylenen şu satırlar yer alıyordu:

"Yeni Diyanet İşleri Reisinin bu konuda vereceği demeçlerden sonra Türk kadınını dünyaya kepaze eden bu umacı kıyafet Milli Komitenin çıkaracağı bir kanunla bir daha dirilmemek üzere tarihe gömülürse, kahraman ordumuz Büyük Atatürk'ün ruhunu şad etme yolunda başardığı muazzam işlerin zincirlerine mesut bir halka daha ilave etmiş olmaz mı?'

Gazetede, bu satırlardan sonra kendi görüşünü de açıklıyordu:

"Bu aydın okuyucumuz ile biz de aynı fikirdeyiz. Dâvâ o kadar malûm, çaresi o kadar muayyen, neticesi o kadar hayırlı ki ilâve edecek söz bulamıyoruz."

Milletin inançlarına saldırmayı "temel ilke" kabul etmiş bu gazete işte bu şekilde avını parçalamaya hazır bir mahluk gibi ağzını açmış beklemekteydi...

ALPARSLAN TÜRKEŞ— İhtilâlin bu gözde adamı, milletin asla tasvip etmediği beyanatlar veriyor ve alınılı bir şekilde şöyle diyordu: "Tobaların kafasını ezmek karşındayız."

ARAPÇA EZAN HİKÂYE İMİŞ...

27 TEMMUZ '60 tarihli gazetede ise Ali Ulvi'nin ezan ile ilgili bir karikatürü yer almaktaydı. Bu karikatürde, vatandaş bir kargaya benzetilmişti. Ağzında "oy" yazılı bir pusula olan vatandaş minarenin şerefesinde durmakta, altta da bir politikacı elinde "Arapça ezan" yazılı bir pankart taşımaktaydı. Karikatürün lejandında ise şöyle denilmişti:

"Unutmamız gereken hikâye"

Ali Ulvi 6 Eylül '60 tarihli karikatüründe de yine ezan bahsini işlemişti. Bu karikatürde müezzin "Hayyealel felâh" diyordu. Minarenin altında duran birisinin elinde ise şu pankart vardı:

"Vatandaş Türkçe konuş!"

ÇARŞAFLA MÜCADELE KAMPANYASI

GAZETENİN 7 Eylül '60 tarihli nüshasında da, "Çarşafla mücadele kampanyası" başlığı altında şu haber yayınlanmıştı:

"Kadıköy kaymakamlığı dün Mustafa Kemal Derneği ile müştereken bir toplantı tertipleyerek çarşaf mücadelesine imamları ve muhtarları davet etmişlerdir.

"Şehrimizdeki müesseselerden biri de çarşafla mücadele kampanyasına ucuz manto imal etmekle iştirake karar vermiştir."

İhtilâl sonrasında "çarşafla mücadele kampanyasına" tam kadro katılan bu gazete, aynı mücadelesini bilahere de devam ettirecek ve kampanyanın sınırlarını bütün mukaddesatı içine alacak şekilde genişletecekti...

AKŞAM

BU gazete % 99'u Müslüman olan bu milletin inançlarına ne kadar düşman olduğunu ve eline fırsat geçse bu milleti "bir kaşık suda boğacağını" her haliyle ortaya koymuştu. Birinci sayfasına durmadan mayolu artist fotoğrafları koyup, bu şekilde "elbisesiz" olanları methedip duran gazete, bu vatanın bin yıllık kültür sembollerinden olan tesettür aleyhine devamlı neşriyat yapmaktaydı.

Bu gazetede yayınlanan bazı haberler şöyleydi:

30 Ağustos '60 tarihli gazetenin birinci sayfasında şu haber fotoğraflı olarak yer almıştı:

İhtilâl şakşakçısı gazeteler, İslâmiyete cephe almışlardı

"Manto kampanyası

"Dün saat 16'da Vali Refik Tulga, çarşaflı kadınlara çarşafın zararlarını izah ederek, eşinin mantosunu Çarşamba günü bir çarşaflıya giydireceğini söyledi."

Bu haberin fotoğrafında ise vilayetten çıkan çarşaflı kadınlar görülmekteydi.

1 Eylül '60 tarihli gazetenin 1. sayfasında ise şu haber ve fotoğraf vardı:

"Çarşafa veda: çarşafla mücadele kampanyası dün yapılan bir törenle sona ermiştir. Törende, bazı hanımlar derneğe [Mustafa Kemal Derneği] çarşaflarını vererek yerine manto giymişlerdir. Resimde, çarşaflarını teslim etmek üzere dernek kapısında bekleyen kadınlar görülüyor."

2 Eylül '60 tarihli gazetede yine çarşaflı kadın fotoğrafı yayınlanmıştı. Fotoğrafın üst yazısı ise şöyleydi:

"Çarşafla savaş"

ÇİRKİN İFADELER

BU GAZETE, kadınların % 80'den fazlasının tesettürlü olduğu bu vatanda tesettüre saldırmakla, millî kültürü de ayaklar altına atmış olmaktaydı. Gazete bunun şuurundaydı ve habire saldırıp duruyordu. Artık çarşaf aleyhine haber neşretmek bu gazetenin günlük politikası haline gelmişti.

15 Eylül '60 tarihli gazetede İzmir Fuarının giriş kapısında duran çarşaflı kadınların fotoğrafı yer almıştı. Bu fotoğrafın alt yazısı şöyleydi:

"Bayraklara karşı. Çarşaf aleyhindeki kampanyanın hızla devamı edegeldiği bu günlerde, yukarda görülen fotoğraf dün İzmir Enternasyonal fuarında çekilmiştir. 72 milletin bayraklarına karşı meydana gelen bu kara lekeli manzara, çirkin olmaktan çok utanç da vermektedir."

Marksistlerin karargâh kurduğu bu gazete bu şekilde milletin inancına

Cumhuriyet'te yer alan Ali Ulvi'nin karikatürü: Ezan-ı Muhammediyi asli şekliyle okuyan müezzine ihtilâlciler ağzıyla cevap veriyor: "Vatandaş Türkçe konuş!" diye...

olan kinini ve düşmanlığını açıkça belli etmekteydi. Nasıl düşman olmasındı ki? O inançlar ki, komünist ideolojinin karşısında bir kale gibi dikiliyor ve bu menfur ideolojinin bu cennet vatana sızmasını önlüyordu. Marksistler, ideolojilerini yerleştirmek için ilk önce bu engeli aşmaları gerektiğini çok iyi biliyorlardı. Bunu yapmak için de ellerine bulunmaz bir fırsat geçmişti. Memlekete ihtilâl olmuş, milletin gerçek temsilcilerinin eli kolu bağlanmış, meydan, Akşam gazetesi gibi neşir organlarına ve o istikamette düşünenlere kalmıştı. Şimdi bu milletin inancına rahatça darbe üstüne darbe indirebilirlerdi. Nitekim öyle de yapıyorlardı.

3 Temmuz '61 tarihli gazetenin birinci sayasında yine çarşaflı kadın fotoğrafları yer almıştı. Resim altı yazısı ise şöyleydi:

"Kara leke: 27 Mayıs devriminin ilk günlerindeki kara çarşafla mücadele kampanyasına aynı hızla devam gerek. Devrimler konusundaki mücadelemiz kısa süreli ve güçsüz olmamalı."

Milletin inançlarına cephe almış ve tesettür aleyhine müthiş bir kampanya açmış olan gazetelerden birisi de "Milliyet" idi. Hemen her gün boy boy müstehcen kadın fotoğrafları yayınlayan bu gazete, bu milletin inançlarına ne kadar yabancı ve düşman olduğunu gösterircesine kendi halindeki tesettürlü hanımları rahatsız etmek için elinden gelen gayreti göstermekteydi.

SAYFALAR ARASINDA

İhtilâlci taassubu

27 Mayıs ihtilâlini yapanlar, taassuba düşman olduklarını ve bununla mücâdele edeceklerini söylüyorlardı. Oysa asıl mutaassıb ve yobaz kendileriydi. İslâmiyeti incelemeden.. dinle ilgili hiçbir araştırma yapmadan, İslâmi meseleler hakkında konuşuyor, dinî faaliyet, ibâdet ve kitaplara karşı savaş ediyorlardı. İhtilâlden sonra İstanbul valisi olan Em.General Refik Tulga dır hiç bilgi sahibi olmadığı kitapları toplatıp yakacak kadar mutaassıb ve yobaz birisiydi. Onun valiliği sırasında Risâle-i Nur eserlerine karşı inanılmaz düşmanca bir tavır takındığını anlatan Necmeddin Şahiner, 1975 Ramazan'ında Refik Tulga'yı Florya'daki evinde ziyâret ettiğini söylüyor.

Vardığında, Paşanın ve âilesinin kahvaltı yapmakta olduğunu anlatan Şahiner, şöyle devam ediyor:

Bediüzzaman'la ilgili bilgilerine müracaat edeceğimizi söyledik.

"Ben Müslümanım, Allah'a ve Peygambere inanıyorum, fakat gerisine karışmam" dedi.

Bir çay veya kahve içmenizi ısrarla söyleyince:

"Teşekkür ederiz. Eğer Ramazan olmasa memnuniyetle bir kahvenizi içerdik. Sağolun" dedik. Bunun üzerine kendileri de kahvaltı sofrasını topladılar.

"Bediüzzaman Said Nursi'yi hiç gördünüz mü?"

"Hayır, ben vali iken bu kitapları toplatıp, yakar imhâ ederdik."

"Peki bu toplatıp yaktığınız kitapları bir İstanbul Valisi olarak, merak sâikasıyla olsun, ne diyor bu Said Nursi diye bir defacık olsun bakmadınız mı?"

"Hayır hiç okumadım. Dediğim gibi ben Müslümanım, gerisine karışmam. Yok Eyüp Sultan, yok bilmem ne, yok Nurculuk..."

"Eyüp Sultan Peygamberimizin sahâbidir. İslâm ordularıyla İstanbul önlerine gelmiştir. Kuşatmada şehit olmuştur. Daha sonra kabrini Fâtih'in hocası Akşemseddin bulmuştur."

"Ben böyle şeylere inanmıyorum."

"Bunlar tarihin en katî ve en açık gerçekleridir."

"İsâ'nın peygamber olduğuna, Hz.Muhammed'in mirâca çıktığına da inanmıyorum."

"İşte Bediüzzaman Said Nursi, İslâmın ve imanın bütün meselelerini akli ve mantıki bir şekilde izah ettiği için bugün milyonlarca okuyucu ve talebe bulmuştur.

"Sizi ziyaretimin bir sebebi de, Said Nursi'nin kabriyle ilgilidir. Sizin kabrin naklinde bulunduğunuzu tesbit ettim. Urfa'dan Isparta'ya Bediüzzaman'ın kabrini nakletmek için hazırlanan dilekçeyi kardeşi Abdülmecid Nursi'ye imzalatmışsınız. O zaman Konya'da Tural Paşa ile birlikte..."

"Benim hiç bir kimseden korkum ve çekinmem yoktur. Bu mezarla ilgili hiçbir alâkam olmadı. Refik Yılmaz vardı, belki isim benzerliğinden karıştırmış olabilirsiniz. Eğer benim bir rolüm olsaydı size açıklardım."

Sayın Tulga'ya ve eşi bayan Tulga'ya teşekkür ederek ayrıldık.

(Said Nursi ve Nurculuk Hakkında Aydınlar Konuşuyor, s.186-188)

Bu gazetelerdeki haber ve fotoğraflardan bazıları şunlardır:

27 Ağustos '60 tarihli gazetede, "Çarşafın kanunla men'i isteniyor" başlıklı haberde şöyle deniliyordu:

"Mustafa Kemal Derneği'nde yapılan toplantıda, çarşafla mücadelede kadınlar birliğinin yardımı istendi."

Bu haberde bir de çarşafın alınıp manto verildiğini gösteren fotoğraf yer almıştı.

30 Ağustos '60 tarihli gazetede ise şu haber vardı:

"Çarşaflar çıkıyor: Mustafa Kemal Derneği idarecileri dün manto almak için müracaat eden 4 kadını vilayete getirmişlerdir. Vali Tulga çarşaflı kadınlara, çarşafın bir Müslüma kisvesi olmadığını dünyanın diğer Müslüman memleketlerini misal göstererek izah etmiştir. Yarın da, vali Tulga eşinin bir mantosunu çarşafını çıkartacak bir kadına hediye edecektir. Resimde Mustafa Kemal Derneği idarecilerinden çarşaf aldıktan sonra Vali Tulga'yı ziyaret eden çarşaflı kadınları vilayetten çıkarken görüyorsunuz."

İhtilâlciler kafayı çarşafla bozmuşlardı

NELERLE UĞRAŞIYORLAR?

HALKIN giyim ve kıyafetine müdahale etmeyi akıllarının ucuna bile getirmeyen demokratik ülkeler ilim yolunda hızla ilerlerken, Amerika gibi demokratik bir ülke bizde ihtilâl olduğu o yıllarda aya gitmenin planını yaparken, bizim ülkemizin idarecileri nelerle uğraşmaktaydı?. Kendi halinde bin yıllık örf ve an'anelerine uymaktan başka suçları (!) olmayan kadınlara cephe almış, vargüçleriyle onların kıyafetini değiştirmeye çalışmaktaydılar... Sanki ihtilâli bunun için yapmışlar gibi...

TESETTÜR ALEYHİNE NEŞRİYAT

MİLLİYET gazetesi hemen her gün, Müslüman kadınların giyim ve kıyafetlerini diline dolayarak onları rencide edici neşriyatını devam ettirmekteydi. Bu mevzu ile ilgili bir iki habere daha bakalım.

Kos koca vali hanımların başını açmakla meşguldü

REFİK TULGA— Kos koca vali Müslüman hanımların örtülerini çekip alıyordu.

12 Eylül '60 tarihli gazetede şöyle bir haber vardı:

"40 yıldır çarşaf giyen bir köye manto sokuldu.

"Sarıyer'e bağlı Gümüşdere köyü kadınlarından altısı derhal manto giydi, bazı kadınlar ise çarşaflarını çıkarmayı reddetti."

Gazete, muhabirliği "muhbirlik" olarak anlamaktaydı. 28 Temmuz '61 tarihli, "Olaylar ve İnsanlar" köşesindeki şu yazıya bakınız:

"Üç gün önceki gazetelerimizde büyük başlıklarla yayınlanan haber: 'Tulga, şehirde çarşaf giyilmesini yasak etti' Dün Sirkeci meydanında çekilen resim: Çarşaflı kadın."

Bu gazete aradan yıllar geçmesine rağmen; "huylu huyundan vazgeçmez" tabirindeki gibi, aynı tavrını devam ettirmekte ve bu defa da üniversitedeki başörtülü talebeleri ihbar etmektedir.

27 Mayıs ihtilâli sonrasında çarşaflı kadın avına çıkan gazete, 12 Eylül ihtilâl sonrasında, üniversitelerde başörtülü talebe avına çıkmış ve bu talebeleri fotoğraflayarak, "çağdışı yasağın" mücidi idarecilere duyurmuş ve böylece en mühim vazifesini yerine getirmiştir!...

VALİ YAKALAMIŞ

MİLLİYET gazetesinde yer alan çarşafla ilgili haber ve fotoğraflardan en enteresan olanı şuydu: 11 Ağustos '61 tarihli fotoğrafta, ihtilâlden sonra İstanbul'a vali olan Refik Tulga çarşaflı bir kadını yakalamış ve ona çarşafını çıkarmasını söylerken görülmektedir. Bu "yılın fotoğrafı"nın resim altı yazısı şöyledir:

"Vali yakaladı"

Kimi yakalamış vali? Bir canlıyı mı, bir anarşisti mi, bir soyguncuyu mu?..

"Vali yakaladı" denilecek bir suçlu imajı verilmek istenen kimse İstiklâl Harbinde sırtında mermi taşıyarak bu vatanın hür ve müstakil olması için ter döken mübarek kadınlarla aynı kıyafeti taşımaktan başka bir suçu olmayan masum ve çaresiz çarşaflı bir hanımdı... İnsanın "Yazıklar olsun hepinize!" diye haykırası geliyor...

Çarşafla mücadele etmeyi "en birinci vazife" bilen idareci, yalnızca İstanbul valisi değildi. İhtilâlden sonra işbaşına gelmiş olan birçok idareci bu şekilde davranmaktaydı. Meselâ Kars Valisi Fikret Ersanlı da Anadolu kadınının tesettürü ile mücadele etmeyi kedisine en mühim meşgale olarak kabul etmişti. 27 Kasım '61 tarihli "Akis" dergisindeki yazıya göre, Kars valisi, dernekleri çarşafla mücadeleye davet etmekteydi.

Metin Torker ile Kurtul Altuğ'un dergisi "Akis" de bu "davete" canla başla icabet ediyordu. Aynı tarihli dergide havaalanındaki çarşaflı bir kadının fotoğrafını basmış, resim altına da şunları yazmışlardı:

"Çarşaflı kadın hava alanında: Ak'la kara"

Asıl "kara" olan bembeyaz sayfalarda okunan bu kapkara ve yobazca fikirlerdi...

HÜRRİYET

KENDİNDEN geçercesine ihtilâle alkış tutan "Hürriyet" gazetesi, Müslüman halkın hürmetle baktığı tesettüre saldırmak için, "edeb", "haya" sınırını gazete sütunlarından kaldırıp atmıştı. Her gün müstehcen artist fotoğrafları basmakta bir mahzur görmeyen ve halkın ahlâkını ifsat etmek için kastı mahsusla bu fotoğrafı basan gazete, ihtilâlden de cesaret alarak tesettür aleyhine büyük bir kampanya başlatmıştı. Kampanyasına uygun her habere ve fotoğrafa dört elle sarılıyordu ádeta.

İhtilâlin ... tuğu yerde fikir, vicdan, inanç hürriyeti gibi temel hakları unutmak gerektiğini bu fotoğraf çok güzel ispatlıyor. İhtilâlin İstanbul Valisi Refik Tulga, Vilâyet binasının önünden geçen çarşaflı bir hanımı durduruyor ve ona hakaretlerde bulunuyor. 11 Ağustos 1961 tarihli Milliyet'in ifadesine göre vali böyle çarşafluları yakalıyor ve "casibar" ediyordu. Üniformasıyla, üniformasızıyla, basınıyla, fetvacılıyla bir ihtilâl, can hak ve hürriyetlerine işte böylesine "sayg[illegible]".

Hürriyet gazetesinde bu mevzu ile ilgili haberlerden bazıları şöyleydi:

25 Ağustos '60 tarihli bir haber:

"3. 'Çarşafla Mücadele Haftası' dün başladı.

"Bütün aydınlar bu mücadeleye davet ediliyor.

"Mustafa Kemal Derneği Başkanı Mustafa Kumral, dün 3. 'Çarşafla Mücadele Haftası'nı açmış, bu münasebetle çarşafı alınan bir kadına dernek merkezinde bir manto hediye etmiştir."

26 Eylül '60 tarihli gazetenin birinci sayfasında çarşaflı kadın fotoğrafı yayınlanmıştı. Taksim meydanındaki çarşaflı kadınları gösteren bu fotoğrafın altında şu yazı vardı:

"Umacılar"

Bu kelime gazetenin çok hoşuna gitmişti anlaşılan. Bundan sonra çarşaflı ka-

anlar için devamlı olarak "umacı" tâ-rini kullanacaktı. Aslında umacı kim-i? İffet ve ismet sembolü Müslüman ürkiye hanımları mı, yoksa akbaba misali, katledilen millet iradesine ha-bire saldırıp duranlar mı?..

17 Kasım '60 tarihli bir haber şöy-levdi:

k ile bâtının mücadelesi dünya kurulduğundan beri devam ediyor. Kıyamete kadar ürecek. Bugün tesettür düşmanlığı yapanlar nasıl başörtüsü, çarşaf ve türbana 'aş açmışlarsa o günlerdekiler de böyle yapıyordu. İhtilâlin "insan haklarına ğılı" güçleri Allah'a inanmak ve emrini yerine getirmekten başka hiçbir "kaba-l" olmayan masum hanımları yakalıyor ve başlarındaki örtüleri zorla alıyordu. ku İstiklâl Harbi yıllarında işgalcilerin yaptığı gibi, 14 Eylül 1961 tarihli Hürri-, "Çarşaf mücadelesi yeni bir safhaya girdi" başlığı ile verdiği haberinde zorla ıaf çıkartmaya alkış tutuyordu. Basını kendi heyûlalerine göre kullanıp halkın ım altında inlemesini alkışlayan karanlık vicdanları bu fotoğraf ne güzel de ir ediyor."

"Gaziantep'te 200 çarşaflı kadına manto giydirildi."

20 Kasım '60 tarihli gazetede yer alan çarşaflı kadınları gösteren fotoğrafın altına da "umacı" yazısı yazılmıştı. Bu fotoğrafla ilgili haberde şöyle denilmekteydi:

"İstanbul'da başlatılan çarşafla mücadele kampanyası bir an evvel İzmir'e de intikal ettirilse netice herhalde faydalı olacaktır."

25 Ağustos '61 tarihli haberde ise şöyle denilmekteydi:

"Çarşafla mücadelenin 4. haftası açıldı."

Hürriyet gazetesi ile diğer gazetelerin bu gibi neşriyatları tesirini göstermişti. İhtilâlle ülke idaresini ele geçirenler, sözlerinin tesirli olmadığını görünce bu defa kaba kuvvete başvurmaya başlamışlardı.

Kanun çıkarmaya da cesaret edemiyorlardı, zira eni sonu milletin karşısına çıkıp "Anayasa için rey" isteyeceklerdi. İşte bunun için tesettürlü kadınları "yıldır-

manın" bir başka yolunu bulmuşlardı. Rasgeldikleri çarşaflı kadınların çarşafını zorla çekip çıkarıyorlardı. Tıpkı İstiklâl Harbi yıllarında düşman askerlerinin yapmak istediği gibi...

14 Eylül '61 tarihli Hürriyet gazetesindeki şu habere bakalım: "Çarşaf mücadelesi yeni bir safhaya girdi" başlığıyla verilen haberde şöyle deniliyordu:

"Kara çarşafa karşı çeşitli yolardan girişilen mücadele, bir türlü müsbet netice vermediği için, ilgililer şimdi daha kestirme bir yol tutmuşlardır. Belediye zabıtası, sokakta rastladığı çarşaflıları çevirerek, çarşafın üst kısmını çekip almakta, böylece kadınları bu umacı kılıktan kurtarmağa çalışmaktadır. Resimde bunlardan ikisi görülüyor. Belediye sarayı civarında posta edilen bu kadınlar, çarşafların üst kısmını geri almak için, valiyi bekliyorlar. Fakat çarşaf yerine nasihat alacaklarına hiç şüphe yok."

Bu haberdeki fotoğrafı gören her vatan evladının tüylerinin diken diken olmaması işten değildir. Zira fotoğraftaki mazlum kadınların ağlamaklı yüz ifadeleri en vicdansız olanların bile yüreğini sızlatacak şekildeydi.

İstanbul Valisi Tulga, çarşaflı avına çıkmıştı

DÜŞMANIN YAPAMADIĞINI YAPANLAR...

GAZETEDEKİ bu fotoğrafı ve haberi görünce gözümüzün önünde birçok tarihi hadise peş peşe canlanmaya başlamıştı. Bir an için hayâlen istiklâl harbi yıllarına gittik. Gaziantep'te Fransız askerlerinin çarşaflı Müslüman hanıma saldırmaları, çarşafı yırtmak istemeleri, bu iffet timsali hanımın "Kâmil" isimli çocuğunun süngülü düşman askerlerine hücum edişi ve masum yavrucağızın orada şehit edilmesi, daha sonra Müslüman hanımın

İLHAMİ SOYSAL— Ezanın Türkçe okunması için bir kanun teklifi vermişti. Yıllar sonra bu teklifinin gerçekleşmediğini hatırlayıp hayıflanıyordu.

çarşafına el uzatıldığını gören Gazianteplilerin galeyana gelişi ve sıkılı bir yumruk gibi Fransızların tepesine inmeleri gözümüzün önünde canlandı.

Kahramanmaraş'ta Sütçü İmam isimli bir kahramanın Müslüman hanımların çarşafına el uzatan Fransızları tepelemesi ve ardından bir şehrin istiklâl mücadelesine başlaması gözümüzün önünde resmi geçit yapmaya başladı.

Daha sonra, çarşaflı kadınların İstiklâl Harbine katılmaları, sırtlarında mermi taşımaları ve vatanın istiklali için cansiperâne gayret göstermeleri film şeridi gibi hayalimizden geçiverdi.

Bir an için çarşaflı Nene Hatun'un, yine kendisi gibi çarşaflı hanımlarla birlikte Aziziye tabyasına saldıran Moskof askerlerinin üzerine "Allah Allah" nidalarıyla hücum edişlerini görür gibi olduk.

Bütün bunlar gözümüzün önünden ve hayalimizden geçtikten sonra bir an için hayalen tâ İngiltere'ye kadar uzandık. İngiltere Başbakanı William Gladstone'nin Avam Kamarasında eline Kur'an-ı Kerimi alarak şu şekilde haykırışını duyar gibi olduk:

"Arkadaşlar bu Kur'an bu milletin elinde oldukça onları aslâ mağlup edemeyiz. Ne yapıp edip Kur'anı onların elinden almalıyız."

Ve yine bir an için yirminci yüzyılın başında Anadolu'da yaygın olan bir dedikoduyu hatırladık. Söylentilere göre, bir dinsizlik komitesi gayet ustaca bir plan hazırlamıştı. Bu plana göre, öyle bir nesil yetiştirilecekti ki, bu yetişen nesil kendi elleriyle İslâmiyeti baltalayacak İslâmın esaslarına karşı çıkacaktır. Yani artık, ülkeyi topla tüfekle zaptetmeye gerek kalmayacaktı.

Buyrun bakalım, şimdi, Müslüman hanımların örtüsünün zorla çekip alınması karşısında siz ne düşünürsünüz?

Evet, ihtilâl sonunda memleket gerçek temsilcilerinden mahrum kalmıştı. Artık, ihtilâle taraftar olduğunu söyleyen herkes dilediği hareketi yapabiliyor ve Müslüman halkın inancına dilediği gibi saldırabiliyordu. "Hürriyet", "Milliyet", "Cumhuriyet" gazeteleri ile bazı idarecilerin yaptığı gibi...

HAYIFLANANLAR... DÖVÜNENLER...

27 Mayıs'tan bu yana 27 yıl geçti. Bugün milletimiz o ihtilâl günlerini nefretle yâdediyor. Ama milletin bu nefretinin yanı sıra, o ihtilâl günlerini hasretle yâdedenler de var. İhtilâlcilerden Cemal Madanoğlu ile ihtilâle alkış tutan gazetecilerden, halen Milliyet gazetesi yazarlarından İlhami Soysal gibi... Bu iki ihtilâl muhibbi karşı karşıya geçip kafayı tütsüledikten sonra başlamışlar ihtilâl günlerini yâdetmeye... İliklerine kadar ihtilâlci olan emekli Korgeneral Cemal Madanoğlu İlhami Soysal'a şöyle diyor:

"Bak, sen de altmışıma giriyorum diyorsun, o seni tanıdığım Kurucu Meclis günlerindeki genç, delikanlı adam yok artık. Biz komite olarak, sözümüz kanunken bile ağızbirliği edip, görüşbirliğine varıp ezanın Türkçe okunması kararını çıkaramadık. Atatürk'ten ne kadar geriymişiz düşün. Onun 1935'te yaptığını biz 1960'da

İngiltere Başbakanı William Gladstone yıllar önce, bu milletin elinden Kur'an'ı almadıkça onu asla mağlup edemeyeceklerini söylemişti. 27 Mayıs ihtilâlinden sonra bu kurnaz devlet adamının söylediklerinin gerçekleştiğine dair ikrarlar görülmüştü.

yapamadık. Sen Temsilciler Meclisi üyesi olarak ezanın Türkçe okunması için bir kanun teklifi vermeye kalkmıştın da, biz komite içindeki iç dengeler bozulmasın diye, komiteden hiçbir üye bu teklifi imzalamasın diye karar almak durumunda kalmıştık. Bu kararı alırken de Sami Küçük'le ben ne kadar üzülmüştük. Sözüm ona biz Atatürk Cumhuriyeti'nin devrimci generalleri ve subaylarıydık ama onun yolunda yürüyecek yüreğimiz yokmuş." (22 Nisan '87, Milliyet)

Yerli Malı Haftası, İlköğretim Haftası gibi, ihtilâlden sonra "Çarşafla Mücâdele Haftası" başlatılmıştı. Hürriyet gazetesi, "Çarşafla mücâdelenin 4. haftası açıldı" şeklinde garip bir haber vermişti.

İhtilâle alkış dağıtan gazetelerle ihtilâl fetvâcıları, yalnızca alkışla ve milletin inancına cephe almakla iktifa etmemiş; ihtilâlden sonra kurulacak yeni rejimin her taşına harç koymak ve rejime şekil vermek için çalışmış, bunda da muvaffak olmuşlardır.

İşte bütün bu ihtilâl fetvacılarının ihtilâlcilerle olan ittifakı, 27 Mayıs '60 sabahından Menderes'in idam edildiği 17 Eylül '61 tarihine kadar hiç bozulmadan devam etmiştir.

İhtilâlcilerle ihtilâl fetvacılarının ülkede kayıtsız şartsız hâkimiyet

kurduğu bu devredeki icraatların hepsinin ülke ve millet hayatında çok büyük ehemmiyeti vardır. Zira bu icraatların tesiri 20 yıl aralıksız devam etmiş ve bilindiği gibi bu devre içerisinde demokrasimiz sancılar içerisinde kıvranmıştır.

Bu ara devrede gazetelerin yaptığı neşriyat, ihtilâlin ve ihtilâlcilerin mahiyetini ap açık gözler önüne serecek mahiyettedir. İşte bu bakımdan bu devre içindeki bazı icraatları yine gazete sayfalarından takip ediyor ve ihtilâlcilerle kol kola, milletin aslâ tasvip etmediği bir hedefe doğru yürüyenlerin neler yaptıklarını bir kere daha hatırlıyoruz...

NE OLACAĞI BAŞTAN BELLİ

İHTİLÂLİ yapanlar, alaşağı ettikleri milletin temsilcilerine neler yapacaklarını önceden plânlamışlardı. Gazete sütunları arasına sıkışıp kalmış haberlere bakıldığında bu sinsi plân derhal farkedilmekteydi.

Hüsamettin Cindoruk'un da o günlerde söylediği gibi, gerçekten de kararlar **"sümenin altında"** idi. **"Heyetler"**, **"Mahkemeler"**, **"Duruşmalar"** ise çalınan minareye kılıf uydurmaktan başka bir şey değildi...

Bu "âdet yerini bulsun" kabilinden yapılan teşebbüslerden birisi 3 Haziran '60 tarihli gazetelerde şu şekilde duyurulmaktaydı:

"Yosuzluklarla ilgili 12 kişilik bir heyet kuruldu"

İdamların ve mahkûmiyetlerin "gerekçelerini" bulmaya çalışacak bu heyet üyeleri şu isimlerden meydana gelmekteydi.

"1.Ord. Prof. Tahir Taner, 2. Abdullah Gözübüyük, 3. Âmil Artus, 4. Zühtü Tarhan, 5. Salim Başol, 6. Ord. Prof. Sulhi Dönmezer, 7. Prof. Nurullah Kunter, 8 Prof. Naci Şensoy, 9. Prof. Sahir Erman, 10. Rıza Tunç, 11. Kâmil Rona, 12. Refet Tüzün."

İhtilâl sonrasında tevkif edilen Demokrat Partililere nasıl davranılacaktı? 11 Haziran "60 tarihli "Ulus"ta yer alan Milli Savunma Bakanı Org. Fahri Özdilek'in beyanatı bu soruya açıklık getiriyordu. Özdilek şöyle demekteydi:

"Acımak yok"

12 Haziran '60 tarihli "Vatan" ise Demokrat Parti liderlerine ne yapılacağını şu şekilde manşetten duyurmuştu:

"Sabık liderler için ölüm cezası istenecek."

Bu gazete haberin kaynağı için şu açıklamayı yapmıştı:

"İsminin açıklanmasını istemeyen ve iyi haber aldığı muhakkak bulunan bir şahıs tarafından yapılan açıklamaya göre..."

KARARLAR SÜMEN ALTINDA

BU BEYANATLARA ve Yassıada'daki duruşmaların safahatına bakıldığında Hüsamettin Cindoruk'un, "kararlar sümen altında" sözünün ne kadar yerinde olduğu görülecektir. Ne var ki, bu doğru söz yüzünden Cindoruk'un başı belâya girmiş ve hapse atılmıştır. Bu mevzu ile ilgili 15 Haziran '61 tarihli "Akşam" gazetesinde yer alan haber şöyleydi:

"Hüsamettin Cindoruk da mahkûm oldu"

"Kısa bir süre önce bir toplantı sırasında Yassıada duruşmaları için, 'o dâvaların kararları sümen altında' demek suretiyle Yüksek Adalet Divanını küçük düşüren, sanık Medeni Berk'in avukatı Hüsamettin Cindoruk iki numaralı örfî idare mahkemesinde yapılan yargılama sonunda altı ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir."

Boşuna dememişler, "Doğru söyleyeni dokuz köy den kovarlar" diye. Hele bu doğrular, ağızlarından çıkan her söz kanun hükmünde olan ihtilâlcilere karşı söyleniyorsa, yalnızca kovmakla da kalmazlar, bu şekilde hapse de atarlar...

YAŞ TAHDİDİ MESELESİ

DP İLERİ gelenleri arasında yaşlı olanlar da vardı. Ve onlar TCK'nu gereğince "idam edilme yaşı" sınırını geçmiş bulunuyorlardı. Ama akıllarına "idam etmeyi" koymuş olanlar tâ baştan tedbirlerini almışlardı. 12 Temmuz '60 tarihli gazetelerde yer almış olan şu habere bakalım:

"İdam cezasında yaş tahdidi kaldırıldı.

"Türk Ceza Kanunu'nda yapılan değişikliğe göre 65 yaşını geçenler de idam edilebilecek."

Hani her şey kanuna "uygun" olacak ya...

Sütçü İmam'ların, Nene Hatun'ların memleketinde çarşaf düşmanlığı

Ömer Altay Egeseli— Yassıada'nın bu meşhur savcısı, Yüksek Soruşturma Kurulu üyeliği de yapmıştı.

GEÇİCİ ANAYASA

İHTİLÂLİ yapanlar, 36 yıldır mer'iyette olan anayasayı, "anayasaya" ve bütün kanunlara aykırı olarak rafa kaldırmış, yerine "geçici bir anayasa" yapmışlardı. Artık anayasa da, kanun da kendileriydi. Aldıkları ve alacakları her karar birer kanun ve birer anayasa maddesiydi...

13 Haziran '60 tarihli gazeteler bu

gelişmeyi. "Geçici anayasa açıklandı" diye manşetten duyuruyorlardı. Bu geçici Anayasanın 8. Maddesi şöyleydi:

"Milli Birlik Komitesi genel seçimlerde kurulacak Türkiye Büyük Millet Meclisinin görevine başlamasıyla hukuki varlığını kaybeder ve kendiliğinden dağılmış olur."

Sonraki yıllarda görüleceği üzere MBK, bir türlü "kendiliğinden dağılmaya" yanaşmayacaktı.

Madanoğlu: Atatürk'ün 1935'de yaptığı ezanı Türkçe okutma işini biz 1960'da yapamadık. Bizim onun yolunda yürüyecek yüreğimiz yokmuş!

OCAK-BUCAK TEŞKİLÂTI KALDIRILDI

24 HAZİRAN '60 tarihli gazetelerin manşetleri şöyleydi:

"Partilerin ocak-bucak teşkilâtı lâğvediliyor."

Bu teşkilâtlar demokratik zihniyetin en ücra köşelere kadar yayılması mânâsını taşıyorlardı. Bu kararla siyasi faaliyetler, sınırlanmak istenmişti.

25 Haziran '60 tarihli gazetelerin manşetleri ihtilâlcilerin yemin merasimlerini duyuruyordu. İhtilâli yapanlar kendi kendilerine yemin etmişlerdi. Yemin metni şöyleydi:

"Bir karşılık beklemeden, ahlâk, hukuk ve insan hakları prensiplerinden ve vicdani kanaatlerimden bir sınırla bağlı olmaksızın kendimi Türk milletine adadım. Vatanın ve milletin mutluluğuna ve milletin egemenliğine aykırı bir ülkü gütmeyeceğim. Demokrat Cumhuriyeti yeni Anayasaya göre düzenlemek ve iktidarı yeni meclise devretmek ülküsüne bağlılıktan ayrılmayacağım. Bunun için şerefim, namusum, mukaddesatım üzerine and içerim."

Bu yemindeki birçok hususun yalnızca "lâftan" ibaret kalacağı görülecekti. "Bir karşılık beklemeden..." diye söze başlayanlar, ilk önce kendi mevki ve makamlarını sağlama almanın yollarını arayacak ve sonunda "te-

milli senatörlük" formülünü bulacaklardı. Bundan ayrı olarak, mevki-makam peşinde olmadıklarını söyleyenler, kendi yaptıkları Anayasayı da çiğneyerek "Çankaya kavgası" içine girecek ve sonunda Çankaya'yı cebren ele geçireceklerdi.

Yemin merasimini duyuran "Ulus" gazetesi, manşetinde şu ifadeyi kullanmıştı:

"Kendilerini Türk milletine adadılar"

SORUŞTURMA KURULU ÜYELERİ

1 Temmuz '60 tarihli gazetelerin manşetleri ni, Yüksek Soruşturma Kurulu Üyelerinin açıklandığı haberi süslüyordu. DP'lilerle ilgili ilk tahkikatı yapmakla vazifelendirilen, aslında neticesi önceden belli kararların göstermelik prosedürünü yerine getirecek olan bu heyet üyelerinin isimleri şöyleydi:

1. Celâlettin Kurelman (Yargıtay 6. Ceza Dairesi Başkanı), 2. Orhan Akkaya (Yargıç Yüzbaşı), 3. Fahri Ar (Savcı), 4. Ahmet Bayrak (Maliye Hesap Uzmanı), 5. Semih Belen (Yargıç Üsteğmen), 6. Naci Benli (Yargıtay üyesi), 7. Hakkı Kâmil Beşe (Vakıflar Eski Genel Müdürü), 8. Siret Değermen (Hakim), 9. Haydar Demirarslan (Yargıç Yarbay), 10. Altay Egesel (İzmir Cumhuriyet Savcısı), 11. Muzaffer Hiçşaşmaz (S.B.F. Öğretim görevlisi), 12. Sırrı Kalaylıoğlu (Yargıtay üyesi), 13. Mustafa Karaoğlu (Ankara Yargıcı), 15. Niyazi Kırdar (Emet Cumhuriyet Savcısı), 16. Fahrettin Kıyak (Cumhuriyet Başsavcı Yardımcısı), 17. Kâzım Kiziroğlu (Yargıtay üyesi), 18. Hikmet Kümbetlioğlu (Danıştay üyesi), 19. Turgut Lüleci (Yargıç yüzbaşı), 20. Orhan Ok (Hakim Binbaşı), 21. Cemal Turgut Özdöl (Hakim Yüzbaşı), 22. Fazlı Öztan (Yargıtay raportörü), 23. Fahrettin Öztürk (Yargıtay raportörü), 24. Hayrettin Perk (Yargıtay İkinci Hukuk Dairesi Başkanı), 25. İbrahim Senil (Danıştay İkinci Dairesi Başkanı), 26. Cebbar Şenel (C.Başsavcı yardımcısı), 27. Süleyman Taşer (Hakim binbaşı), 28. Vecihi Lönük (Danıştay üyesi), 29. Fehmi Tüzün (Yargıtay üyesi), 30. Avni Yurtsever (İstanbul Vilayeti Hukuk Müşaviri), 31. Adil Yüceler (Hesap uzmanları kurulundan)

İhtilâlin bu kinden üyesi, "Acımak yok" diyor başka birşey demiyordu.

Demokratlar için verilecek cezâ çok önceden plânlanmıştı; "heyet, mahkeme, duruşma" gibi şeyler ise minâreye kılıf uydurmaktan başka birşey değildi.

Temmuz ayında gazetelerde yer alan diğer bazı haberler şunlardı:

2 Temmuz '60: "Menderes'i kaçırmak istediği iddia olunan THY'nin kaptan pilotu Nusret Çingü yakalandı."

4 Temmuz '60: "Gürsel tekaüt edilmiyor."

"Yaş hadleriyle ilgili kanunun, Türk Silahlı Kuvvetleri Kumandanı Orgeneral Cemal Gürsel hakkında, seçimleri müteakip kurulacak hükümetin iktidara gelmesi tarihine kadar uygulanmamasına dair geçici kanun Milli Birlik Komitesince kabul edilmiştir."

Mesele bu kadar basit...

5 Temmuz '60: "Amerika, 1 milyar liralık yardım yaptı"

6 Temmuz '60: "Her gün köylere 40 bin adet gazete dağıtılıyor."

Köylere dağıtılan bu gazeteler, ihtilâli destekleyen gazetelerdi. Bu haberin çıktığı gün gazetelerde yer almış olan bir diğer haber de şöyleydi:

"Köylere gazete dağıtan uçak düştü, 2 pilot şehit oldu."

20 Temmuz '60: "Düşüklerin Yassıada'da yargılanması kat'ileşti"

İhtilâl destekçisi gazeteler bu şekilde silah zoruyla alaşağı edilenler için devamlı "düşük" tabirini kullanacaktı. Gazeteler, Demokrat Partiye rey vermiş olanlar için de "kuyruk" deyip durmaktaydı. Yazarlarla karikatüristler devamlı olarak "kuyruk", "düşük" diyerekten yazıp çiziyorlardı. (Turhan Selçuk, Ratip Tahir, Nehar Tüblek, vd.)

İNKILÂP MAHKEMELERİ

4 AĞUSTOS '60 tarihli gazetelerde şu haber yer alıyordu:

"Geniş yetkili inkılâp mahkemeleri kuruluyor."

"Milli Birlik Komitesinden çıkan tasarıya göre inkılâp mahkemeleri icap ettiği yerlerde iş görecek ve kararlarına itiraz edilmeyecek."

5 Ağustos '60'da da bu mahkemelerle ilgili daha geniş izahat yer alıyordu. Gazetelerde şunlar yazıyordu:

"İnkılâp mahkemeleri bir gün içinde karar verecek.

"Ölüm cezası vermeye de yetkili mahkemelerin kararları temyiz edilemeyerek infaz olunacak"

Bu mahkemelerin işleyiş şekilleri, "Takrir-i Sükûn" devrindeki İstiklâl Mahkemelerini hatırlatmaktadır. "Şipşak kararlar"ın alındığı ve yüzlerce idam kararının verildiği mahkemeleri...

Bu ihtilâl sonrasında kurulan mahkemeler de "ekspres duruşma" yapacak ve ihtilâle karşı her hâdisede, hadise mahallinde muhakemede bulunacak ve ölüm cezası bile verebilecekti.

Zulümlerini "kitabına" uydurmaktan çekinmediler

Ord. Prof. Dr. Selâhi Dönmezer— İdamlara ve mahkumiyetlerin gerekçesini hazırlamak için 13 kişilik bir heyet kurulmuştu.

ÇİFTE STANDART

9 AĞUSTOS 1960 tarihli gazetelerde yer alan şu haber çok enteresandı:

"Zorlu'dan kurtulduğu için NATO memnun"

"NATO Genel Sekreteri Henry Spaak, hükûmete teşekkür mektubu gönderdi."

Demokratik bir ülkede ihtilâl yapılacaktı, milletin temsilcileri zorla alaşağı edilecekti de demokrat zihniyetli bir insan bundan memnun olacaktı ha... Olacak şey değildi doğrusu. Ama hâdiselerin biraz daha derinine bakınca bu acâip garâib tavrı hiç de yadırgamamak gerektiğini görmekteyiz. Zira, başta ABD olmak üzere birçok demokratik ülke, menfaatlerini herşeyin üzerinde tutmayı da bir politika olarak kabul etmişlerdi. Dolayısıyle, "demokratik ah-

İlhan Selçuk

lâkmış", "faziletmiş", "Bir başka ülkenin saadetiymiş"... Bütün bunlar politikasını menfaatlerine göre tesbit eden ülkeler için bir mânâ ifade etmemektedir. Nitekim 27 Mayıs ihtilâlinin ve 12 Mart muhtırasının arkasında CİA'nın olduğu bilâhare ortaya çıkmış, 21 Ocak '72 tarihli "The Daily Telegraph" da olduğu gibi birçok gazete ve dergilerde yayınlanmış ve bu hususta iddialar yalanlanmamıştır.

Sanayileşmiş ve gelişmiş demokratik ülkeler "az gelişmiş ülkeler" için bu çifte standardı niçin kullanmaktadır? Bunu anlamak hiç de zor değildir aslında. Demokratik ülkelerde, millet kendi temsilcilerini kendi hür iradesiyle seçmekte ve beğenmediklerini yine kendisi vazifeden almaktadır. Dolayısiyle milletin temsilcileri milletin arzusu istikametinde hareket etmeye mecbur olmaktadır. Bu şekilde bir idarenin olduğu ülkelerde, ülke ve millet menfaati gözetilmektedir. Bizim ülkemizde 1950-1960 arasında ve daha sonraki demokratik devrelerde örneği görüldüğü gibi hızlı bir kalkınma hamlesine girişilmektedir.

1950-60 arasında ülkemizde de hızlı bir kalkınma hamlesi olmuş ve her cihetten "kendi kendine yeter bir Türkiye" için kollar sıvanmıştı. İşte bu durumdan ürken bütün fesat şebekeleri, şer mihrakları bu kalkınma hamlesinin önünü kesmenin bir yolu olarak, ihtilâl yaptırma yoluna gitmişlerdir.

Bir karşılık beklemeden çalışacaklarına yemin eden ihtilâlciler, "temelli senatörlük" formülüyle, ne mal olduklarını ortaya koyacaklardı.

İşte bu bakımdan NATO Genel Sekreterinin bu beyanatını şaşırtıcı bulmamak, yalnızca, "Yazıklar olsun!" demek lâzımdır...

İhtilâlden sonra Demokrat Partiye mensup milletvekilleri ile çoğu yerde, "ocak-bucak" teşkilatı idarecilerine varıncaya kadar partinin önde gelen simaları tevkif edilmişti. Bu safhadan sonra ihtilâlcilerin yapacakları tek şey kalıyordu: DP'yi tamamen katledip siyaset sahnesinden çekivermek... Ve ihtilâlciler koltuklarına ısınır ısınmaz bu hususu ele almışlardı.

9 Ağustos '60 tarihli gazetelerde şöyle bir haber vardı:

"Devlet Başkanı, DP'nin kapatılması gerektiği fikrinde olduğunu açıkladı."

Bu beyanat bir sinyal mâhiyetinde idi. İhtilâlciler DP için "ölüm fermanı" hazırlamıştı. Nitekim 28 Ağustos '60 tarihli gazetelerde yer alan haberlerle bu ferman açığa çıkacaktı. Haberin başlığı şöyleydi:

"Gürsel: 'Şahsi kanaatime göre DP mutlaka kapatılacak.' "

İhtilâl liderinin bu "şahsi kanaati" de emir telakki edilecek ve DP mahkeme kararı ile faaliyetten men edilecek (2 Eylül '60 tarihli gazeteler), bilahare de kapatılacaktı. (30 Eylül '60 tarihli gazeteler)

DP'nin kapatılması üzerine ihtilâl fetvâcılarına gün doğmuştu. Sevinç içerisinde ne yapacaklarını bilemez hale gelmişlerdi.

Sivil ihtilâlcilerin "çizer" takımından Nehar Tüblek, 1 Ekim '60 tarihli Akşam gazetesinde yer alan karikatüründe DP amblemi olan "sağ el"i kemikleri kalmış bir vaziyette göstermişti.

Aynı gazeteden Ratip Tahir de Yassıada'daki DP'liler için çirkin ifadeler kullanarak hakaretler yağdırıyordu. Bir karikatüründe DP ileri gelenlerini çizerek, onları üzerlerinde: "Hama-

kat"," cinayet", "rezalet", "ihanet", "sefahat", "habaset", "denaat" yazılı çamaşırları yıkarken göstermişti. Karikatürün lejandı ise şöyleydi:

'Necasetten tahareti"

AZ PARTİ İSTİYORMUŞ

10 AĞUSTOS '60 tarihli gazeteerde ise şu haber manşetlere çekilmişti:

"Gürsel: 'Çok sayıda siyasi parti Türkiye için zararlıdır.' "

"Gürsel, pek çok sayıda partinin aleyhinde"

"Devlet Başkanı, 'sayısız parti düzeni bozar' dedi."

Kanunlar müsait olsa da, çok parti kurulmayacak. Emir böyle.

Çok parti kurmaya kalkışarak ihtilâlcileri üzmek, insafa sığar mı yani... İhtilâlciler az parti istemişse, az parti kurulacak... Ve "az pilav" der gibi "az parti" isteyenlerin işbaşında olduğu bir idarenin adı demokrasi olacak... Güler misin, ağlar mısın?...

10 Ağustos tarihli bir başka dikkat çekici haber ise şöyleydi:

"Devlet dairelerinin kilit noktalarında tasfiye yapılarak dinamizme gidilecek."

26 Ağustos '60: "Kabine'de dün gece değişiklik yapıldı. 10 bakan değiştirildi"

CEMAL GÜRSEL— İhtilâlcilerin bu anlı şanlı lideri böyle buyurmuştu: "Az parti olmalı!" Ve emri alanlar, "az partili sisteme" geçmek için DP'yi kapatmışlardı.

Yassıada Basını, Demokratlar için çok çirkin ifadeler kullanıyorlardı. Demokratlara "düşük" derken, bu partiye rey veren milyonlar için "kuyruk" tâbirini kullanıyorlardı.

29 Ağustos '60: "7 Milli Komite üyesi terfi ettiler."

EYLÜL 60'DAKİ HADİSELER

3 Eylül '60: "Duruşmaların nasıl yapılacağı açıklandı. Halen Yassıada'da 496 sanık bulunuyor."

7 Eylül '60: "Gürsel Tunaya ve Giritli'den memnun"

Oysa bu haberin çıktığı günlerde Anayasa Komisyonu âdeta bir "cadı kazanı"na dönmüştü. Bütün üyeler birbirinin kuyusunu kazıyordu. Bilhassa Giritli ile Tunaya; CHP'nin ajanı, ilmî ciddiyeti olmayan, ahlaken düşük olmakla itham ediliyorlardı. (Orhan Erkanlı, Anılar Sorunlar... Sorumlular., s.399)

MBK ÜYELERİNİN GEZİSİ

22 EYLÜL '60: Bu tarihli gazeteler MBK üyelerinin yurt gezisine başladıklarını duyuruyordu. 8 gün sürecek bu gezide, ihtilâlin halk üzerindeki tesiri incelenecekti. MBK üyelerinin yanı sıra öğretim üyeleri de aynı maksatla geziye çıkmışlardı. Gazeteler, her üyenin peşine bir muhabir takarak yapılan konuşmaları geniş şekilde duyuruyorlardı. Bu husûsta "en gayretli" gazete Milliyet idi. Bu gazete şu muhabirleri vazifelendirmişti:

Erdoğan Örtülü, Ö.Sami Coşar, Faruk Demirtaş, İsmail Sivri, Ümit Deniz, Halit Çapın.

Ekim '60 başlarından itibaren Yassıada mahkemesi gazetelerin manşetlerinde yer etmeye başlamıştı. Artık hemen her gün Yassıada'daki mahkeme ile ilgili haber ve fotoğraf vardı. Bu haberlerden bazıları şunlardır:

6 Ekim '60: "Gürsel: 'Duruşma tarihi 14 Ekim'dir' dedi."

7 Ekim '60: Gazetelerde mahkeme salonunun krokileri yayınlanmaya başlandı. Hürriyet gazetesi "Mahkeme salonunda oturma planını" kocaman vermişti.

9 Ekim '60: "Radyolarda Yassıada saati başladı"

"Konuşmada düşüklerin, canavarlara bile parmak ısırtıkları belirtildi." (Milliyet)

9 Ekim '60: Bu tarihli gazetelerde "Yassıada savcıları" dillerdeydi. Bu meşhur savcılarla ilgili Cumhuriyet'teki haber şöyleydi:

"Tarihi duruşmanın savcıları şehrimizde

"14 Ekim günü başlayacak olan duruşmaların ilk mevzuu Bayar'ın hayvanat bahçesine N.Ökmen eliyle sattığı köpektir. [Gazete köpeğin fotoğrafını da yayınlamıştı.]

"Başsavcı Ömer Altay Egesel ile muavinleri Savcı Servet Tüzün, Fahrettin Öztürk, Faruk Siret Değermen, Salim Ertem, Orhan Erdoğan, Avni Yurtsever, Turgut Lüleci, Ahmet Bayrak, Süleyman Taşer, Necdet Darıcıoğlu ve Niyazi Kurdar'dan müteşekkil savcılar heyeti görülüyor."

İLK FOTOĞRAFLAR

İHTİLÂL yapanların, meşru iktidar mensupları aleyhine yaptıkları bütün suçlamaların asılsız olduğu bilahare ortaya çıkacaktı, ama daha o tarihlerde ihtilâlcilerin ne kadar ciddiyetsiz olduğu görülecekti. İhtilâl yaparak ülke kaderini alt üst edenlerin kurduğu mahkemede görülecek ilk "mühim dâvâ, anlı

İsmet Giritli— İhtilâlcilere "Nasıl bir anayasa istersiniz?" diyen ve ihtilâlcilerin meşruiyetine dair fetva veren bu öğretim üyesinin ismi Anayasa Komisyonunda tartışma mevzuu olmuştu. İhtilâlin lideri Gürsel ise Giritli'den memnun olduğunu söylüyordu. Sonunda ihtilâlcilerin memnuniyetine rağmen Giritli sandalyesini kaybedecekti.

şanlı Başsavcı tarafından şu şekilde açıklanmıştı:

"Başsavcı, 'Önce köpek sonra bebek davası" (9 Ekim '60, Hürriyet)

İHTİLÂLİ BUNUN İÇİN Mİ YAPTINIZ?

10 EKİM '60 tarihli gazetelerin içi dışı Yassıada'daki maznunların fotoğrafları ile doluydu. "Yassıada'dan fotoğraflar" başlığı altında yayınlanan bu fotoğrafların resim altlarında ilginç ifadeler doluydu. Meselâ:

Hürriyet: "Düşük Menderes ifade verirken görülüyor"

Milliyet: "Düşükler soruşturmada "Bu gazete Menderes için, "Düşük Baş-

bakan". Bayar için, "Düşük Cumhurbaşkanı" ifadesini kullanmaktadır. İhtilâl sonrasında tevkif edilen Genelkurmay Başkanı Rüştü Erdelhun için ise şöyle denilmektedir:

"Düşük iktidarın Genelkurmay Başkanı Rüştü Erdelhun üniversite gençliğine ateş açtırmak ve Harbiyeyi imha suçlarından sanık olarak ifade vermiştir. Erdelhun için idam istenmektedir."

İşte, ihtilâle karışmamanın ve demokraside karar kılmanın mükâfatı!..

DP'yi kapatan Gürsel'e göre, az parti lâzımmış!

Akşam: Bu gazete, birinci sayfadan Bayar ile Menderes'in fotoğrafını yayınlamış iki fotoğraf için yazılan müşterek resim altı yazısında ise şu ifadeleri kullanmıştı:

"Düşük Başlar: Düşük Cumhurbaşkanı Celal Bayar ile düşük Başbakan Adnan Menderes'e ait en son fotoğraflar, ordu Foto-Film merkezi tarafından gazetelere satılmıştır. Fotoğraflarda düşük Cumhurbaşkanı Bayar ifade verirken, düşük başbakan Menderes Yassıada garnizon berberi tarafından traş edilirken görülüyor."

FOTOĞRAFLAR SATILIYOR

İHTİLÂLCİLER, "sinekten yağ çıkartmak" azminde ve gayretinde olduklarını göstermiş ve Yassıada ile ilgili fotoğrafları gazetelere para ile satmaya başlamışlardı. 10 Ekim '60 tarihli Akşam'daki habere bakılacak olunursa her fotoğraf o günün hükmünce bir servet tutarında satılmaktaydı: Tek fotoğraf yüz bin lira... Gazete bu satış haberini şu şekilde duyurmuştu:

"Yassıada'daki düşüklere ait fotoğrafları, irtibat bürosu gazetelere artırma ile sattı.

"Son senelerin en enteresan açık artırması dün sabah 3 kurmay subay tarafından Dolmabahçe Deniz Müzesinde yapıldı."

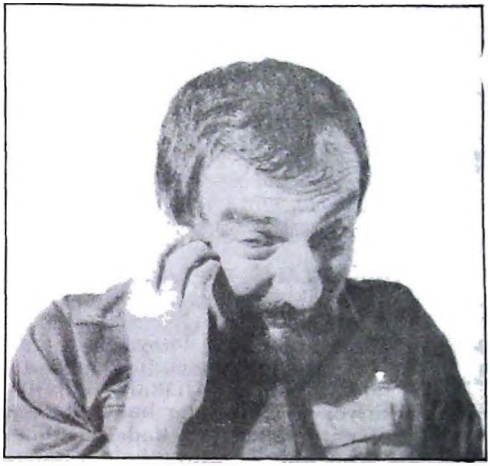
Diğer gazeteler de fotoğrafların para ile satıldığını duyuruyorlardı.

11 Ekim '60 tarihli gazetelerde bu mevzu ile ilgili bir açıklama yer alıyordu. Gazeteler bundan böyle bu açık artırmalara katılmayacaklarını a-

çıklıyorlardı. Bu açıklamanın altında şu gazetelerin ismi okunuyordu:

Akşam, Cumhuriyet, Dünya, Milliyet, Tercüman, Vatan, Yeni Sabah.

Ne var ki gazeteler kendi aralarında yaptıkları bu "centilmenlik anlaşması"nı çiğneyerek ve yine "Ordu Foto Film Merkezi"nin sattığı fotoğrafları alarak kullanacaklardı.

BEDRİ KORAMAN— Yassıada duruşmalarını takip ediyor ve Demokratları rezilde edici karikatürler çizip duruyordu.

Gazetelerdeki diğer haberler şöyleydi:

12 Ekim '60: Gazetelerde irtibat bürosuna müracaat ederek duruşmaları takip etmek isteyen mahkum yakınlarının fotoğrafları yer almaktadır. Bu mevzu ile ilgili haberler şu şekilde verilmektedir:

"Düşüklerin duruşmalarına 48 saat kaldı"

"Mahkumların yakınları Dolmabaçe'deki irtibat bürosundan izin istemeye geliyorlar.

13 Ekim '60: "Sabıklar avukatlarıyla görüştü.

"Menderes, Koraltan, Ökmen ve Yardımcı'nın görüşmeleri 15 dakika sürdü. Yardımcı ağladı." (Akşam)

"Gazeteciler dün Yassıada'yı gezdiler.

"Basın mensupları prova gezisinde sadece Medeni Berk'i görebildiler.

14 EKİM '60

MİLLİYET: "Duruşmalar bugün.", "Bayar ve Nedim Ökmen'in 'köpek dâvâsı' başlayacak"

Akşam: "Köpek dâvâsı

"Yassıada'da bugün öğleden sonra, ilk 'köpek' dâvâsı görüşülecek."

Gazetelerin haberleri veriş şekli, meselâ "Köpek dâvâsı" diye tırnak içerisinde vermeleri dikkatleri çekmekteydi.

YASSIADA MUHABİRLERİ

İHTİLÂLİ desteklemiş olan gazeteler Yassıada duruşmalarına büyük ehemmiyet veriyor ve "seçme ekip" hazırlıyorlardı. Bu hususta "en hızlı" gazete Cumhuriyet idi. "En kalabalık kadro" ile duruşmaları takip etmekteydi. 13 Ekim '60 tarihli gazetedeki açıklamaya göre duruşmaları takip edecek "ekip" şu isimlerden meydana gelmekteydi:

Cemal Fehmi Başkut, Yaşar Kemal Göğçeli, Mazhar Kunt, Münif Fehim Özerman, Ali Ulvi Ersoy, Vedat Etensel, Mücahit Beşer, Erol Dallı, Doğan Keçecioğlu, Ertun Öcal.

Milliyet gazetesinin ekibi ise şu isimlerden müteşekkildi:

Bedri Koraman, Turhan Aytul, Çetin Altan, Sami Kohen, Abdi İpekçi, Vasfiye Özkoçak...

TARAFLI YAYIN

İHTİLÂLE alkış dağıtan ve Demokrat Partililer aleyhine söylenmedik söz bırakmayan gazeteler, Yassıada'daki "düzmece mahkeme" safahatını da gazetecilik ahlak ve prensiplerine uymayacak şekilde "taraflı" olarak vermekte ve maz-

nunlar hakkında tahkir edici ifadeler kullanmaktaydılar. Hele yazarlar ve muhabirler, "ne kadar sevinçli" olduklarını saklamaya lüzum bile duymuyorlardı.

15 Ekim '60 tarihli gazetelerin çoğu, ilk günkü duruşmayı manşetlerden ve birkaç sayfa ayırarak duyurmuşlardı. Bu gazeteler ile gazetecilerin ilk duruşma hakkındaki değerlendirmeleri şöyleydi:

TURHAN AYTUL— Milliyet gazetesinin Yassıada Mahkemesi ekibindeydi. Masum insanların kıvranmaları büyük bir sevkle anlatıp duracaktı.

Milliyet: Bu gazete haberi çok bol fotoğraflarla süslemişti. Maznunların mahkeme salonuna gelişini gösteren fotoğrafın altında şu resim altı yazısı yer almıştı: "Düşükler kervanı"

Bu gazetenin yazar ve çizerleri ise "intibalarını" aktarıyordu. Bazılarının söyledikleri şunlardı:

Vasfiye Özkoçak: "Sâkitler, salona başları eğik girdiler."

Çetin Altan: "Sırtlarında günahları adım adım geçtiler"

Halit Kıvanç: "Başkan hepsine 'Oturun!' dedi. Ama ne yapıyorsunuz? Bunlara 'oturun' demeye gelmez. Gene bir otururlarsa, bu sefer yüz yıl kaldıramayız valla..." (16 Ekim '60)

"Maç nakleder" gibi Yassıada'daki duruşmaları nakleden Halit Kıvanç, 23 Ekim '60 tarihli yazısında da şöyle demekteydi:

"Ama ne derseniz deyin. Menderes kötü Başbakandı, fakat gayet iyi sanık olduğunu ispat etti. Daha başkan sormadan cevapları hazırlamış, çıkıyor. Usule uyuyor. 'Sus!' denilince susmasını biliyor. Oysa ilk gün, konuşamamaktan ne şikayet etmişti. Konuşmaya başladıktan sonra kendini buldu ve her oturumda biraz daha Menderesleşti. Ne çıkar: Davayı kaybetse de, 'yılın en iyi aktörü' armağanını kazanacak ya...

HALİT KIVANÇ— "Maç nakleder" gibi Yassıada'daki duruşmaları naklediyordu. Bir yazısında şöyle diyordu: "...Ne yalan söyliyeyim, ilk gün acımıştım köpeğe... Bastı'dan bahsediyorum. Hiç günahı olmadığı halde, düşüklerin arasında sık sık adı geçtiği, dâva konusu olduğu için."

"...Ne yalan söyliyeyim, ilk gün acımıştım, köpeğe... Bastı'dan bahsediyordum. Hiç günahı olmadığı halde, düşüklerin arasında sık sık adı geçtiği, dâvâ konusu olduğu için." (23 Ekim '60)

Bedri Koraman: Her gün maznunların karikatürünü çizmekte. 16 Ekim '60 tarihli karikatürünün lejandı ise şöyleydi: "Bedri'nin gözüyle baş düşükler."

Cumhuriyet gazetesi Yassıada duruşmalarına çok geniş yer ayırmaktaydı. Birinci sayfadan verdiği haberlerde şu ifadeleri kullanmaktaydı:

"Öğleden sonra köpek dâvası başladı. Netice bugüne kaldı."

"Bayar'ın gözleri kin doluydu."

"Menderes sendeleyerek yürüyordu" (15 Ekim '60)

Ayrıca Yassıada Mahkemesini takiple vazifeli yazar-çizer takımı da kendilerine düşeni "hakkıyla" yerine getiriyor ve maznunlar hakkında devamlı tahkir edici ifadeler kullanıyorlardı. Münif Fehim maznunların resmini çizerken, Cemal Fehmi Başkut, maç nakleder gibi maznunların ne yaptığını en ufak jest ve mimiklerine varıncaya kadar anlatıyordu.

Yaşar Kemal de "Nasıldılar?" başlığını kullanarak maznunlarla dalga geçiyordu. (15 Ekim '60)

Yaşar Kemal 20 Ekim '60 tarihli yazısında ise şöyle diyordu:

"Ve Menderes gene gülmüyordu.

"Ne kadar da alışmıştık.

"Bugün de ilk günkü gibi. Bugün de sapsarı, bugün de sarsak adımlı. Gözleri fersiz, kara iki delikten ibaret. Yüzü, dudakları kırışık içinde. Adımları yavaş. Gene öyle yordamlayarak yürüyor."

Cumhuriyet'teki haber ve yorumlar her gün bu minval üzere devam edip gitmekteydi.

HÜRRİYET

BU GAZETE, karakterine uygun olarak, vereceği mesajları fotoğraflarla vermek istiyordu. Haberleri ise tek taraflı ve yorumlu olarak veriyordu.

15 Ekim '60 tarihli gazetede Yassıada'daki duruşmalar kocaman manşet ve fotoğraflarla verilmişti. Manşet şöyleydi:

"401 sanık adalet huzuruna çıktı"

Sadun Tanju, Nizam Payzın ve Yurdakul Fincancıoğlu da her gün duruşmaları "naklen" yazıp, sözleriyle mazlumları iğneliyorlardı.

Sadun Tanju'nun ilk günkü duruşmalarla ilgili yazısı şöyleydi:

"Sanki bir 'sır'mış üzerlerindeki, dokunur dokunmaz dökülmüş. Bir yaldızmış solmuş, bozulmuş. Hepsi öyle bir hüviyete bürünmüşler ki. Menderes bir hasta inliyor. Sorgu mevkiinden sandalyesine güç yürüyor. Gözleri ürkek, yanakları sarkmış, mimikleri endişeli. Her haliyle suçluluğun korkusu içinde. Bu ibretli ve korkunç. Bayar, sahte sükûneti ile daha da korkunç. Kulağı işitmiyor. İfadesi karışık, perişan, çaresiz. Yardımcı yalvarmaya hazır. Fatin Rüştü Zorlu duygusuz. Tevfik İleri sıtmalı. Hasan Polatkan renksiz. Nedim Ökmen şaşkın. Refik Koraltan boş bir çuval. Samet Ağaoğlu kurnaz. Bunlar mıydı 27 Mayıs'tan evvelkiler?

KÖPEK DÂVÂSI

"SANIK ayağa kalk!

"Hâkimler heyeti kürsüdeki yerlerini alıyorlar. Karanmame okunuyor.

"Hürriyet havarilerini köpek dâvâsında görmeliydiniz. Öyle küçüktüler ki..." (15 Ekim '60)

Bu gazetenin 16 Ekim '60 tarihli nüshasında da iki tam sayfa Yassıada'dan çekilmiş fotoğraflarla doluydu.

"Menderes konuşurken titriyordu"

"Köpek dâvâsı" (Manşet)

"Duruşmada savcı, Bayar'ı İstiklâl Harbinden kaçmakla itham etti." (16 Ekim '60)

Aynı günkü nashada Yüksek Adalet Divanı Başkanı Salim Başol ile Yüksek Adalet Divanı Başsavcısı Altay Ömer Egesel'in kocaman fotoğraflarına yer verilmişti.

21 Ekim '60 tarihli gazetedeki haber şöyleydi:

YAŞAR KEMAL— Demokratların eziyet çekmesinden zevk aldığını belli eden bu Marksist yazar, sadist bir ruh yapısına sahip ol-duğunu gösterircesine ya-zılar

Şakşakçı gazeteler birbiriyle yarışıyordu

METİN TOKER— Akis dergisi adına Yassıada duruşmalarını takip ediyor ve derginin her sayısında demokratları verip veriştiriyordu.

Birinci sayfadaki dikkat çekici haber şöyleydi:

"Başsavcı itham ediyor: Bayar, İstiklâl Harbinde Galip Hoca hüviyetiyle gizlendiği köye olan şükran borcunu ödemek için bir tazıya tenezzül etmiştir."

AKŞAM

DURUŞMALAR başlar başlamaz bu gazete en az iki sayfasını "yassıada haberleri"ne ayırmıştı. Her gün birinci sayfadan ve bol fotoğraflarla Yassıada haberleri veriyor ve mazlum insanlarla alay ediyordu. Bu gazetedeki haberlerden bazıları şöyleydi:

"Adan Menderes dün bülbül kesildi"

"Duruşmadan çıkarken N.Ökmen ağladı."

KİM

BU dergi de "tam kadro" Yassıada duruşmalarının peşine takılmıştı. Altan Öymen Ankara bürosuna gelen haberleri derleyip toparlıyor, diğer muhabirler Yassıada'dan naklen yayın yapıyorlardı.

"Şimdi, Akis yeni iktidarın en hararetli, en güvenilir dostudur, yardımcısıdır" diyen bu dergi, Başyazarı Metin Toker'i Yassıada duruşmalarını takiple vazifelendirmişti.

Menderes'le dalga bile geçmekten utanmadılar

Metin Toker, bu vesileyle demokratlardan hıncını almanın bir yolunu daha bulmuştu. Derginin her sayısında demokratlar aleyhine verip veriştiriyordu.

Bu dergi daha duruşmanın başlangıcında, mahkemenin neticesini söylemekteydi. 20 Temmuz '60 tarihli derginin kapağında duruşmaların başladığı duyurulmaktaydı. Kapakta Celal Bayar'ın fotoğrafı vardı. Kapaktaki yazı şöyleydi: "Cürüm ve ceza" Geri planda ise idam sehpası ve ucunda bir kement çizilmişti...

RADYO PROGRAMI

RADYO, Yassıada'daki duruşmalara çok geniş vakit ayırmıştı. Maç nakleder gibi duruşmaları naklediyordu. Gazeteler ise radyonun Yassıada programını yayınlıyorlardı. 21 Ekim '60 tarihli bir haberde şöyle denilmekteydi:

"Radyo programlarında değişiklik yapıldı.

"Yassıada duruşmaları ile ilgili olarak Türkiye radyolarının yayın programında değişiklik yapılmış ve bunun tatbikine dünden itibaren başlanmıştır. Yeni programa göre, İstanbul radyosunda haberler 18.48'de, Yassıada saati de bütün radyolarda 20'de yayınlanmaktadır. Bu programın duruşmalar sonuna kadar bu şekilde tatbik edileceği bildirilmektedir."

EKİM '60'DAKİ DİĞER HABERLER

18 EKİM '60: "Gürsel seçimlerde adaylığını koyacak."

"Gürsel dün basın toplantısında resmen açıkladı: 'Eğer millet isterse başkanlığa adaylığımı koyacağım.'

"Yeni Anayasaya göre, Devlet Başkanı bir defaya mahsus olmak üzere halk tarafından seçilecek."

"DÜŞÜKLER FİLMİ"

26 EKİM '60: Silah zoruyla alaşağı edilenlerin Yassıada'da çekilmiş filmleri sinemalarda göste-

ALPARSLAN TÜRKEŞ— İhtilalcilerden elini çabuk tutanlar bazı arkadaşlarını "devir"miçlerdi. Türkeş de "devrilen" ihtilalciler arasındaydı.

rilmekteydi. Gazetede, "Düşükler Yassıada'da" isimli bu filmin sinemaların önündeki afişlerinin fotoğrafları yer alıyordu. Filmi, "Ordu Foto Film Merkezi" hazırlamıştı.

28 Ekim '60: Bu tarihli gazetelerin manşetlerini üniversitedeki tasfiye hareketi süslüyordu. Gazeteler haberi şu şekilde vermişti:

"149 profesör ve doçent vazifeden affedildi." (Akşam)

"Vazifeden atıldı" demiyor da "affedildi" diyor. Öyle ya ihtilâlciler aslâ rahatsız edilmemeliydi!..

KASIM '60 HABERLERİ

1 KASIM '60 tarihli gazetelerin "en mühim" haberleri şunlardı:

"Bebek dâvâsında A.Aydan dinlendi."

"Savcı Başbakanlık kasasından çıkan külotu gösterdi." (Milliyet)

"Bebek dâvasında altı şahit dinlendi" [8 sütuna manşet] (Akşam)

Hürriyet gazetesinde ise Başsavcı Fahrettin Öztürk'ün elinde kadın külotuyla çekilmiş bir fotoğrafı yayınlanmıştı.

"Bir kanunla vazifelerinden affedilen 147 öğretim üyesinin 28'i ordinaryüs, 57'si profesör, 43'ü doçent." (Milliyet)

"147 öğretim üyesini vazifeden affeden MBK kararında bir sebep zikredilmiyor." (Hürriyet)

"Milî Komite 147 profesör, doçent ve asistanı dün vazifelerinden affetti." (Cumhuriyet).

İhtilâl yaparak koskoca bir ülkenin tarihini alt üst edenler nelerle uğraşıyorlardı...

"BEN KESTİRMESİNİ BİLİRİM"

GAZETELERE yansıyan haberlere bakıldığında, mahkemede maznunlara nasıl davranıldığını anlamak mümkündü.

Hürriyet maznunları peşinen suçladı

Mahkemede Menderes konuşurken, Başol, "kes!" diyor. Menderes devam edince Salim Başol şöyle diyor:

"Ben kes dediğim zaman kesecek-siniz. Eğer kesmezseniz, ben kestirmesini bilirim." (Milliyet)

Gazete, bundan sonra olanları şu şekilde naklediyor:

"Menderes şaşırdı, kekeledi ve: 'Keseyim efendim' dedi." (1 Kasım '60 Milliyet)

SALİM BAŞOL— Yassıada Mahkemesinin reisi, demokratlara kan kusturmak için elinden geleni ardına koymuyordu...

İHTİLÂL İÇİNDE İHTİLÂL

İHTİLÂL yaparak ülke idaresini zaptedenler yaklaşık beş buçuk ay sonra bu defa bir ihtilâl de kendi bünyelerinde yapmış ve 14 üyeyi tasfiye etmişlerdi. Bu hâdise gazetelere şu şekilde yansımışu:

Milliyet: "MBK'nin 14 üyesi affedildi"

"İkinci MBK kuruldu" (14 Kasım '60)

Akşam: 8 sütuna manşet olarak: "Gürsel: 'Durum endişeliydi' dedi" (14 Kasım)

Hürriyet: "On dört üye komiteden çıkarıldı.

"Sebep: Memleket menfaatlerinin tehlikeye düşürülmüş olması."

"Gürsel, birinci MB Komitesini feshedip yirmi üç üyeli ikinci bir komite kurdu." (14 Kasım)

Cumhuriyet: "MBK lağvedildi ve yeniden kuruldu. 14 üye affedildiler."

"Görevlerinden affedilen üyeler emekliye sevkedilmişlerdir."

"Affedilen üyeler [tasfiye edilenler demiyor]: 1. Alparslan Türkeş, 2. Orhan Erkanlı, 3. Orhan Kabibay, 4. Numan Esin, 5. Muzaffer Özdağ, 6. İrfan Solmazer, 7. Ahmet Er, 8. Münir Köseoğlu, 9. Rifat Baykal, 10. Mustafa Kaplan, 11. Suphi Karaman, 12. Şefik Soyuyüce, 13. Dündar Taşer, 14. Fazıl Akkoyunlu." (14 Kasım)

Gazeteler, bu hadise ile ilgili diğer gelişmeleri şu şekilde duyurmuşlardı.

"Affedilen üyelere yurt dışında vazife veriliyor.

"14 Eski komite üyesi hakkında ilgililer tarafından tahkikata geçildi, suçlular mahkemeye verilecek." (15 Kasım)

"Karar yurtta memnunluk uyandırdı."

"Gençlik Gürsel'e tasvip telgrafı gönderiyor."

"Sabık MBK üyelerinin herbiri dünyanın dört bir yanına tayin ediliyor." (16 Kasım)

"Affedilen 14 üye yurt dışına gönderiliyor." (15 Kasım)

Bu haberin çıktığı gün bir de bu hadiseyi değerlendiren yazı vardı. Cüneyt Arcayürek'in "Demokrasi kervanı MBK'dan da geldi, geçti" başlıklı yazısında bu "ihtilâl içinde ihtilâl"i tasvip ettiğini belirtiyor ve şöyle diyordu:

"Böylece MB Komitesinden on dört üyenin ayrılması, 27 Mayıs'tan sonra, ikinci bir operasyonu gerçekleştirmiş. Türkiye'nin demokrasi yolundan ayrılmayacağını teyit, aksini düşünenlerin ise 'garip' kalacaklarını ilân etmiştir.

"Bu bir dönemeçti, tekrar düzlüğe, açıklığa, vuzuha ve nihayet demokrasiye 'yeniden' kavuşmanın saadetli yüzlerde, gönüllerdedir.

"Ve bilinen, kabul edilen diğer gerçek odur ki Gürsel 27 Mayıs'tan sonra, ikinci defa Tarihi vazifesi'ni yerine getirmiştir."

Gazete, diğer günlerdeki gelişmeyi ise şu şekilde vermişti:

"Gürsel: 'Beni ortadan kaldırabilirlerdi' dedi."

"Başkana göre bir avuç kuvvetle başa geçmeyi tasarlamak divanelikten farksız" (17 Kasım)

"Affedilen üyeler çok iyi şartlarla gönderiliyor."

"Müşavirlere verilecek en yüksek aylık 1129, en az 636 dolar olarak hesaplandı."

AKŞAM

"AFFEDİLENLERE yeni görevler veriliyor."

"Eski 14 MBK üyesi için elçiliklerde 'müşavirlik'ler ihdas olunacak." (15 Kasım)

"Affedilenlerin durumu dün açıklandı. Erkanlı Erzurum'da diğer 8 üye Ankara'da nezarette" (17 Kasım)

İşte bu şekilde, "erken davranan" ihtilâlciler diğer arkadaşlarını saf dışı bırakmışlardı.

Ve bir ihtilâl daha evlâtlarını yemişti.

FARUK GÜVENTÜRK— Üniformasıyla mutluk çekiyor, demokratlara gözdağı vermek istiyordu.

Dergiler hınç alma rekabetine girmişlerdi

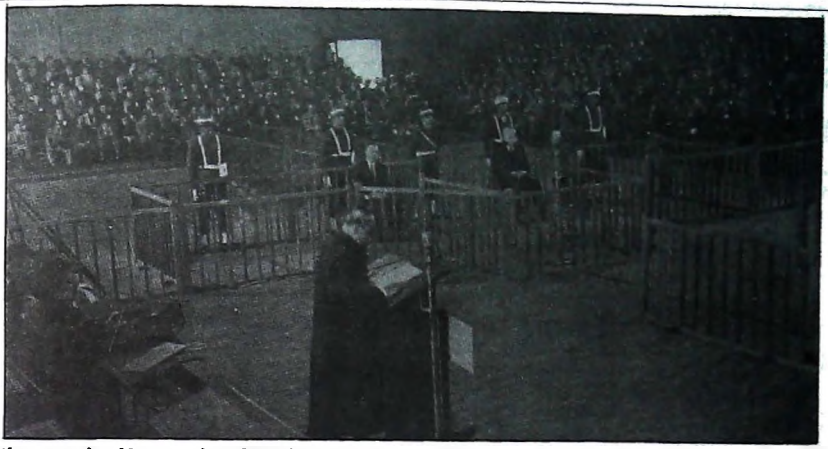
TAHLİYE KARARI

KASIM '60'ta Yassıada ile ilgili mühim bir hadise de gazetelerin "Bebek dâvâsı" diye manşetlere çektiği hadisenin "fiyaskoyla" neticelenmesiydi. Zira sanıklar beraat etmişti. Gazeteler bu beraat haberini adeta gözlerden saklamak istercesine vermişlerdi. (23 Kasım)

KURUCU MECLİS MÂCERASI

1960 YILI Aralık ayının en mühim hâdisesi "Kurucu Meclis"le ilgili çalışmalardı. İhtilâlciler "Anayasa yapma" işini havale ettikleri ülemâ heyetinin çalışmalarını "sadra şifa" bulmamış olacaklar ki bu defa Anayasayı bir "Kurucu Meclis" vasıtasıyla hazırlatmayı düşünmüşlerdi.

Aslında ihtilâllerde, "Anayasa komisyonu" veya "Kurucu Meclis" gibi teşekküller göstermelik olmaktan öteye gitmemekteydi. İhtilâlciler tasarruflarına "demokratik" kılıf geçirmek için bu gibi yollara başvuruyorlardı. Aslında ilk söz de son söz de ken-

dilerinindi. Ne var ki, 27 Mayıs ihtilâlinde durum biraz daha farklı olmuştur. İhtilâl heyeti arasıdaki sürtüşmelerden ve ihtilâlcilerin mevzuun uzağında olmasından istifade eden "sivil ihtilâlciler" daha ağırlıklı rol oynamış ve Anayasaya istedikleri gibi şekil vermişlerdi.

Tabii bütün ihtilâllerde olduğu gibi millet, bütün bu olup bitenlerin, kapalı kapılar ardında dönen dolapların seyircisi durumunda kalmıştır. Daha doğrusu, seyirci olmaya mecbur bırakılmıştır.

İhtilâlden sonra yapılan mühim icraatlardan birisi de yeni bir Anayasa hazırlanmasıydı. Yediden yetmişe bütün milleti bağlayacak, ferd ve devlet hayatına yön verecek olan anayasayı kimler ve nasıl hazırlayacaktı? Milleti ilgilendiren anayasayı milletin temsilcileri mi, yoksa bir avuç azınlık grup mu hazırlayacaktı?

İhtilâlin lideri Cemal Gürsel, 31 Ekim 1960'de Anayasanın bir kurucu meclis tarafından hazırlanacağını açıklamıştı. Bu açıklamadan sonra başlıca iki görüş belirmişti. "Kurucu Meclis üyeleri seçimle tesbit edilsin" diyenlerle, "seçime lüzum yok" diyenlerin görüşü...

"Seçime lüzum yok" görüşü CHP'ye aitti. Bu partiye göre, Kurucu Meclis üyelerinin seçimle tesbit edilmesi zaman kaybıydı. Bu durumda iş uzayacaktı. En pratik çözüm, muhtelif teşekküllerden temsilci almaktı. Neticede CHP'nin bu görüşü kabul edilecekti...

"Kurucu Meclis Teşkili Hakkında Kanun", 13 Aralık 1960 tarihinde yayınlandı. Bu kanuna göre Kurucu Meclis iki kısımdan meydana gelecekti. 1. Ayan Meclisi: Bunlar 23 kişiden ibaret MBK üyeleriydi. 2. Temsilciler Meclisi.

Sinamalarda filimleri gösterildi

TEMSİLCİLER MECLİSİ NASIL SEÇİLDİ?

KANUNA göre, Temsilciler Meclisi şu teşekküllerin kanunla gösterilen sayıdaki üyelerinden meydana gelecekti:

Devlet Başkanı (10), Milli Birlik Komitesi (18), Bakanlar Kurulu Üyeleri,

iller temsilcisi (75), CHP (49), CKMP (25), barolar (6), basın (12), Eski Muharipler Birliği (2), esnaf teşekkülleri temsilcisi (6), gençlik temsilcisi (1), işçi sendikaları temsilcisi (6), odalar temsilcisi (10), öğretmen teşekkülleri temsilcisi (6), tarım teşekkülleri temsilcisi (6), üniversite temsilcileri (12), yargı organları temsilcileri (12)

Görüldüğü gibi adı "Kurucu Meclis" olan ve devlet idaresinin temelini atacak olanlar, milletle alakası olmayan bir seçimle tesbit edilecek kişilerdi. Ayrıca, millet ekseriyetinin reyini almış olan DP'den "bir tek" üye bile yoktu. Gerçi o tarihte DP zaten kapatılmıştı, ama DP idarecisi, DP üyesi, hatta ve hatta DP sempatizânı olan kişilerin Temsilciler Meclisine girmesine fırsat verilmemişti.

CHP MECLİSİ

TEMSİLCİLER Meclisinin 272 üyesinden 222'si CHP'li idi. (Prof. Dr. Orhan Aldıkaçtı. Anayasa Hukukumuzun Gelişmesi ve 1961 Anayasası, s.151)

CHP'ye resmen 49 üyelik hakkı tanınmıştı, ama diğer teşekküllerden gelen üyeler de CHP'li kişilerdi. İller temsilciliğinin hemen hemen tamamını CHP almıştı.

Böylece CHP, artık yıllar yılı düşündüğü Anayasa modelini ortaya koyabilirdi. Meydan kendisinindi.

Temsilciler Meclisi üyelerinin üçte ikisinden fazlasının CHP'li olduğu o günün gazetelerine de yansımıştı. 30 Aralık '60 tarihli Hürriyet'te yer alan haber şöyleydi:

"Temsilcilerin çoğu CHP'li"
"Birçok ilde Kurucu Meclis seçimini CHP'liler kazandı."

Gazeteler Temsilciler Meclisi üyelerinin fotoğrafını yayınlarken, "Kaliteli Meclis üyeleri" gibisinden ifadeler kullanıyorlardı.

Yirmi yıl meriyette kalan, ülke ve millet hayatına tesir eden Anayasayı "imal" eden "Temsilciler Meclisi" üyelerinden bazı meşhur simalar şunlardı:

Devlet Başkanı tarafından seçilenler: Behçet Kemal Çağlar, Orhan Köprülü

MBK Kontenjanından seçilenler: Adnan Başer (Kafaoğlu), Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Hakkı Kâmil Beşe, Doç. Dr. Münci Kapani, Yakup Kadri Karaosmanoğlu

CHP listesinden seçilenler: İsmet İnönü, Turan Güneş, Bülent Ecevit, Şemsettin Günaltay, Ziya Müezzinoğlu, Mümtaz Soysal, Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu, Doğan Avcıoğlu, Enver Ziya Karal, Cemil Sait Barlas, Cihat Baban, Feridun Ergin, Alev Coşkun, Ratip Tahir Burak, Hamza Eroğlu, Coş-

MEHMET ALTINSOY— Milletle alâkası olmayan bir meclise girmiş ve ülkeyi 20 yıl sancıdan kıvrandıran Anayasaya imzasını atmıştı.

kun Kırca, İhsan Kabadayı, Emin Paksüt.

CKMP listesinden seçilenler: Osman Bölükbaşı, Kadircan Kaflı, Mehmet Altınsoy (Şimdiki Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı), Dr. Hikmet Tanju.

Üniversite temsilcilerinden: Turhan Feyzioğlu, Bedii Karafakıoğlu, Bahri Savcı, Hikmet Bınark.

Baroların temsilcilerinden: İsmet Giritli.

Basın temsilcileri: Altan Öymen, Şeref Bakşık, Ömer Sami Coşar, İlhami Soysal, Babür Ardahan, Kemal Zeki Gençosman, Ali İhsan Göğüş, Oktay Ekşi.

İller temsilcilerinden: Kasım Gülek, Orhan Öztrak, Kemal Satır, Tarık Zafer Tunaya, Sırrı Atalay, Cemal Reşit Eyüboğlu, Ferit Melen, İmadettin Elmas, Vedat Arıkan.

ANAYASA KOMİSYONU

KURUCU Meclis'in 6 Ocak '60'da faaliyete başlamasından sonra bir de "Anayasa Komisyonu" teşekkül etmişti. Anayasanın asıl mimarlarının yer aldığı bu komisyon şu isimlerden meydana gelmişti:

Enver Ziya (Başkan), Emin Paksüt (Başkan Vekili), Muammer Aksoy (sözcü), Turhan Güneş (sözcü), Tarık Zafer Tunaya (sözcü), Coşkun Kırca (kâtip), Sadık Akdoğan, Nurettin Ardıçoğlu, Âmil Arıtus, Doğan Avcıoğlu, Hazım Dağlı, Münci Kapanı, Muin Küley, Ragıp Sarıca, Bahri Savcı, Celal Sait Sine, Mümtaz Soysal, Cafer Tüzel, Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Abdülhak Kemal Yörük.

NASIL BİR ANAYASA YAPTILAR?

İŞTE ekseriyetinin CHP'li olduğu böylesine bir Kurucu Meclis 1961 Anayasasını hazırlamıştı. Bu heyetin içerisinde solun "fikir babası" olan ve Marksist fikir yapısına sahip pek çok kişi vardı. İşte bu gibi şahıslar, gayet ustaca hareket ederek kendi ideolojilerine yarayacak bir anayasa hazırlamak için çalışacaklar ve neticede muvaffak olacak, ülkeyi 20 yıl sancılar içerisinde kıvrandıran bir metin ortaya koyacaklardı. Bu metne göre: demokratlar kâhir ekseriyetle iktidar olsalar bile, istedikleri icraatları yapamayacaklardı. "Özerk" üniversite, Marksistlerin bir kalesi olabilecek ve buralara Rektör istemedikten sonra polis bile giremeyecek, devleti yıkmak isteyen ve ülkeyi kan gölüne çevirenler anarşistler bu "özerk kalelerde" barınabilecekti. "Özerk" hale gelen TRT'de kadrolaşan marksistler diledikleri programı hazırlayabilecekti. Bunlardan ayrı olarak:

Danıştay, hükümetin idari tasarruflarına doğrudan müdahale edebilecek, Anayasa Mahkemesi TBMM'den geçen kanunları iptal edebilecekti. Ayrıca Marksist ideolojiye hizmet edecek yığınla sendika, dernek ve yayın organları serbestçe faaliyet gösterebilecekti.

Neticede, Anayasada "tuzu olan" Marksistlerin bütün planladıkları gerçekleşecek ve bu cennet vatan 20 sene sancılar içerisinde kıvranacaktı.

İşte Anayasayı "elceğizleriyle" yapıveren ve sanki "babalarının tapulu malıymış gibi" o anayasaya dört elle sarılan bu kişiler: geçmiş yıllarda, ülkeyi sıkıntıya sokan Anayasa maddeleri değiştirilmek istendiğinde, "Anayasanın kılına bile dokundurtmayız" demişler. "Anayasadan kıl aldırtmayan" bu kişiler ideolojilerini ülke ve millet menfaatinden üstün tuttuklarını her zaman ortaya koymuşlardır.

GÖÇÜŞ— Basın temsilcisi olarak Kurucu Meclise kurulanlardandı... Sahibi olduğu "Kim" dergisinde ihtilâle alkış tutan ve Demokratlara ateş püskürten Göğüş, bu suretle "İhtilâl fetvacılığı"nın mükâfatını almış olacaktır...

PARTİLER KURULUYOR

ARALIK (1960) ayındaki gazetelerin gündemini Kurucu Meclisle ilgili gelişmeler işgal etmişti. 1961 Ocak ayında ise Yassıada ile ilgili haberlerin yanı sıra, siyasi hayattaki yeni devreyle ilgili gelişmeler de genişçe yer almaya başlamıştı. Bu gelişmelerden en mühimi yeni siyasi partilerin kurulmasına izin verilmesiydi.

Ocak ayının ortalarından itibaren hemen her gün yeni partilerle ilgili haberler gazetelerde yer almaya başlamıştı.

AP'NİN KURULUŞU VE TEPKİLER

12 ŞUBAT '61 tarihli gazeteler 6 yeni siyasi partinin kurulduğunu duyuruyordu. Bu partiler içerisinde bir tanesi daha ilk günden bütün dikkatleri üstüne çekmişti. Bu parti, Adalet Partisi idi.

Günler geçtikçe, halkın bu partiye olan alakası da artıyordu. Kısa zamanda, bu partinin Demokrat Partinin bütün reylerini kendine celbedeceği anlaşılmıştı. İşte bu andan itibaren ihtilâli desteklemiş olan gazetelerle dergilerin AP aleyhine muazzam bir kampanya başlattıkları görülmüştü. İhtilâl destekçisi gazetelerle yazarlar, tam meydanın CHP'ye kaldığını hayalle-

mişken âniden ortaya çıkan AP, "pişmiş aşlarına soğuk su katmış" ve bütün hesaplarını alt üst etmişti.

Gazeteler ve yazarlar bu defa da AP'yi ihtilâlcilere boğdurmak için kampanya açmışlardı. 23 Şubat '61 tarihli Cumhuriyet'in manşeti şöyleydi:

"Mecliste kuyruklara karşı tedbirler alınması istendi.

"Kuyruklar" tâbiriyle AP'ye teveccüh eden DP sempatizanlarının kastedildiği açıktı.

İhtilâlciler, "ihtilâl destekçisi basının" işâretini farketmişti. İhtilâlcilerden Osman Köksal bağırmaya başlamıştı bile:

"Yolumuza çıkan kuyruklar ezilecek" (11 Nisan '61, Milliyet)

AP Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala ise, kendi partisine teveccüh edenler için "kuyruk" denilmesine şiddetle tepki göstermekteydi. Gazeteler ise, "kuyruk" sözüne karşı çıktığı için Gümüşpala'ya ateş püskürüyordu.

Öyle ya, "kuyruk" sözü ihtilâlden bu yana bu ihtilâl destekçisi gazetelerin "inhisârında" idi...

Ve böylece "Demokrasi savaşının yeni bir safhası başlamış oluyordu...

İhtilâlin lideri, aba altından sopa gösterip duruyor ve şöyle diyordu:

"Gürsel: Demokrat Partiyi pervâsız alışkanlığı içinde yeniden hortlatmaya çalışanlar vardır. Bunlar belki ateşle oynadıklarının farkında değillerdir. Düşündüklerinde aslâ muvaffak olamıyacaklardır." (11 Mart '61, Cumhuriyet)

Gürsel ihtarlarına peş peşe devam ediyordu. Gazetelerin 8 sütuna manşetten verdiği bu "demokratik beyanat"lardan bazıları şunlardı:

"Gürsel ihtar etti."

"İntikam almak isteyen gâfiller, partiyi isim değişikliği ile DP olarak kurmaya çalışıyorlar." (13 Mayıs, '61 Akşam)

"Gürsel sert bir ihtarda bulundu"

"AP mensuplarının tevkifi ile alâkalı olarak, rahat durmayanların kafasını mutlaka ezmeğe kat'i surette kararlıyım" dedi. (18 Mart '61, Cumhuriyet)

İhtilâlciler her vesileyle, AP'ye meyleden kitlelere "gözdağı" vermekteydi.

ADNAN BAŞER KAFAOĞLU— Anayasanın mimarlarından. İhtilâl devirlerinin bu has elemanı, 12 Eylül'de de piyasaya çıkacaktı.

OKTAY EKŞİ— Basın temsilcisi olarak Kurucu Mecliste yer almış ve milletle alâkası olmayan bu mecliste ülkeyi 20 yıl sancılandıracak anayasa metnini hazırlamıştı.

İhtilâlin temel gerekçelerinden olan "28 Nisan hâdisesi"nin yıldönümünde yapılacak merâsimin provası için bir kıta asker ve bando ile Beyazıd Meydanına gelmiş olan 66. Tümen kumandanı Tuğgeneral Faruk Güventürk, orada toplanan gençlere şu şekilde hitap etmekteydi:

"28 Nisanın muhteşem merâsimini baltalamak isteyen ve bu gaye ile hareket eden ucu Yassıada'ya kadar varan kuyruklar bizce mâlûmdur.

"28 Nisan, Türk gençliğinin tarihe malolan en mukaddes bir şahlanışıdır. Bu şahlanış neticesi, diktatör taslaklarının maskesi düşmüştür. Arkasından 27 Mayıs geldi. Bugünkü iktidar, Türk vatanını ve istiklâlini koruyacak devlet başkanı ve MBK'nin elindedir. Onlar, en iyi düşünür ve hareketlerimizi bize emreder.

'Türk gençliği ve Türk ordusu, milleti yalnız Atatürk ideallerinin yolu ve izi üzerindedir.' (27 Nisan '61, Hürriyet)

Kurucu Meclisi solcular doldurdu

Akşam gazetesi de Güventürk'ün konuşmasını geniş şekilde vermişti. Gazetedeki haber şöyleydi:

"İstanbul Garnizon Komutanı Tuğgeneral Faruk Güventürk gençlere hitap etmiş ve "Bu asil heyecanınız kıpırdamak isteyen kuyruklara vaktiyle yaladığı kemiğin tadını unutamayacakları bir ders olacaktır" demiştir".

SİNDİRME METODLARI

İHTİLALCİLER, bu şekilde esip gürlemeleri inanan insanları çok büyük şekilde rahatsız ediyordu. Namusları, dinleri uğruna kurtuluş savaşı yapan bir milletin çocukları, DP döneminde bir parça haklarını elde etmiş iken bu sefer tekrar yeni bir terör ve sindirme hareketi ile karşı karşıya geliyordu. Gazetelerde bu yeni metodla ilgili hemen her gün haberler yeralmaktaydı.

Ord. Prof. Dr. Ali Fuat BAŞGİL de ihtilalcilerin hışmına uğrayanlardandı. Başgil yazdığı bir makalede DP'yi methettiği gerekçesiyle hapsedilmişti.

(18 Ocak-17 Mart 1961 tarihleri arası.

İhtilalciler gibi ihtilale alkış tutan gazeteler de o günlerde ihtilalcilere karşı bulunanların biraraya geldiği AP hakkında çeşitli karikatürler ardı ardına yayınlanıyordu.

Ali ULVİ isimli karikatür, 7 Mart 1961 tarihinde çizdiği karikatür şöyleydi

"Cambazlık" la jantlı karikatürde bir at ve kuyruğu üzerinde oturup kuyruğa kuyruk deme.." diyen bir politikacı çizilmişti. Bu karikatürün üst yazısı şöyleydi:

"Kuyruk kelimesini komünistler kullanır" dedi.

Milliyet gazetesinden Turhan SELÇUK da sürekli saldıranlardandı. 28 Temmuz 1961 tarihli karikatürde üzerinde "Gümüşpala" yazılı bir pala resminin altında şu yazı vardı:

Ayarı: DÜŞÜK.

MİLLİ DAMATIN RAHATSIZLIĞI

İnananların ihtilalcilere karşı teşkilatlanmasından en çok rahatsızlık duyanlardan birisi de Milli Damat diye bilinen Metin TOKER'di. Bu yazarın da içinde bulunduğu Akis dergisi, ihtilalcilere karşı gelenlere ateş püskürüyordu.

HALK İÇİN HALKA RAĞMEN

Ülkemizin büyük problemlerinden birisi de kuşkusuz ki halk için halka rağmen felsefesi doğrultusundaki, milletin duygu ve düşüncelerinden uzak kişilerdir.

Milletinin düşünce ve reyine iltifat etmeyen, ulusunu küçümseyen ve her zaman onlardan daha akıllı olduğunu iddia eden zümre toplum için bir yük olmuştur.

İhtilalcilerin tavırlarını dahi gerekiyorsa destekleyen bu zümre hiçbir zaman iddia ettikleri gibi ne aydın, ne de münevver olabilmişlerdir.

TARİH TEKERRÜR EDİYOR

Bilhassa ihtilallerde tarih tekerrür etmekteydi. İşte 27 Mayıs ihtilali sonrasında rastlanılan bu gibi hadiselerin benzerine 12 Eylül ihtilali sonrasında da rastlayacaktı.

27 Mayıs ihtilalini yapanlar, milletin iradesine karşıdırlar. Milli iradenin tahakkukuna hayır diyenler bunun için hayli gayret göstermişlerdi.

Bunda da muvaffak olamayınca inananları siyaset sahnesinden devre dışı bırakabilmek için göz dağı vermeden aba altında sopa göstermeye varıncaya kadar her türlü oyunları denemişlerdi.

12 Eylül ihtilali sonrasında da benzer hadiseler yaşanmıştır. Bütün siyasi partilerin feshinden sonra, milletin kurduğu ve seçimlere katılmasını arzu ettiği değil sadece kendi istedikleri siyasi partilerin seçimlere katılmasını ihtilal yönetimi müsaade edecekti.

İhtilalden sonra halk, ülke ve millet hayatını yakından ilgilendiren bütün mühim mevzularda "seyirci" durumunda tutulmuştu. İhtilalcilerle destekçileri, kendi başlarına bir plân ve program yapıp, daha sonra millete: "İşte bu plân ve programa uyacaksınız!" demişlerdi.

Milletin, siyasi, iktisadi ve içtimâi hayatına tesir edecek Anayasa hazırlanırken de böyle yapılmıştı. Milletin fikri sorulmadan ve milletin tasvibine lüzum görülmeden bazı kişiler Anayasayı hazırlamakla vazifelendirilmiş, daha sonra, bu ihtilalciler tarafından "seçilmiş" ve "tasvip edilmiş" kişilerin hazırladıkları Anayasa, "usûlen" milletin reyine sunulmuştur.

"Usulen" diyoruz, çünkü ihtilâl sonrasında yapılan referandum da demokratik ülkelerde görüldüğü şekilde yapılmamış, bir formalitenin yerine getirilmesi anlayışıyla yapılmıştır.

KAMPANYADAKİ ÇEKİŞME

9 TEMMUZ '61'de yapılmış olan referandum öncesinde açılan kampanyada söylenen sözler, gazetelerde geniş şekilde yer almıştı.

İhtilalcilerle, ihtilâl destekçisi gazeteler ve yazarlar, "Anayasaya evet!" kampanyası açmıştı. CİP ve CKMP

de "Evet!" diyor ve halkın evet demesi için her tarafta miting tertipliyorlardı.

Anayasa'ya "hayır" diyenler CHP'ye karşı olan geniş kitle idi. Ülkede insanlar özgürce fikirlerini ortaya koyamayanlar, baskıcı rejime rağmen düşüncelerini açıkça ortaya koyanlar siyasi olsun olmasın takibe alınıyorlardı.

METİN TOKER: Akis dergisinde o dönemde sürdürdüğü yazılarda ihtilalcilerin yanında tavrını sürekli sürdürüyordu.

diği taktirde ülkenin sancıdan kıvranacağını söylüyorlardı.

Referandum öncesi gazete sayfalarında yeralan beyanatlarla haberlerden bazılarına göz gezdirelim.

"Gürsel'in son ihtarı"

CHP Anayasa'ya yürekten "Evet" diyor (1 Temmuz 1961 Hürriyet).

"İnönü, radyoda Anayasayı övdü"

"Bu eser, memleketimizi yeni bir gelişme devrine götürecek".

3 Temmuz 1961 Hürriyet

"İlk evet mitingi İnönü tarafından yapıldı".

4 Temmuz 1961

İnönü "Anayasa eksiksiz" dedi.

3 Temmuz 1961 Akşam.

Evet "İhtilal" marka Anayasa da CHP'nin hayli etkisi olmuştur. marksistlerin de katkı ve desteği ile ülke ve milletin 20 yıl rahatsızlığı sönmüştür.

Adalet Partisi yollarını kesti

O günlerde umumi efkâra yayılan bir hava da şuydu: Şayet sandıktan "Hayır" çıkarsa ihtilalciler gitmeyeceklerdi. Sivil yönetime dönülmek isteniyorsa bu Anayasa'ya "Evet" demek lâ-zımdı.

Bütün bu baskılara rağmen, önemli bir kesimi oluşturan vatandaşlar "Hayır" demekte diretiyordu.

"Hayır" diyen vatandaşlar Anayasayı CHP'lilerin hazırladığını, bu Anayasa ile millet iradesine zincir üstüne zincir

GÜRSEL'İN İSTEĞİ

İHTİLALİN lidenlerinin milletten "isteği" gazetelere şu şekilde aksetmişti:

"Başkan Gürsel'in bütün vatandaşlardan isteği: "Anayasaya evet deyiniz".

"Normal nizama bir an önce dönmek için herkesin beyaz oy vermesi şart" (5 Temmuz 1961, Hürriyet).

"Gürsel, Anayasa için 'Muhteşem eser' dedi".

"Anayasa için 'Hayır' propagandası yapanları Devlet Başkanı, 'Milletin kararsızlık içinde bulunmasından menfaat uman bedbaht ve karanlık insanlar olarak vasıflandırdı" (5 Temmuz 1961, Cumhuriyet).

"Gürsel dün millete hitap etti: 'Evet deyin'".

"Normal nizam için 'evet elzem' diyen Gürsel asılsız söylentilere inanılmamasını istedi".

"HAYIR" DİYENLERE GÖZDAĞI

1969 ihtilaline ve onun getirdiği baskıcı havaya karşı gelenler sivil teşkilatlar oluşturmaya başlamıştı. Bu sivil insiyatiflerin tavırları ve tutumları ihtilalcileri ve ihtilali destekleyen gazetecileri müthiş şekilde kızdırıyordu. Hayır diyenlere gözdağı verme metodlarının başında devlet reisi ve ihtilal başkanı adına bu tür davranışlarda bulunanlara karşı korkutma ve sindirmeye yönelik açıklamalar yapılıyordu.

GÜRSEL'İN TEHDİDİ

İhtilal komitesinin referandum neticesini Evet % 65 hayır % 35 diye açıklamasından sonra da, sivil insiyatif içinde olanlara karşı ölçüleri geçmemişti. İhtilalin başı Gürsel'in manşetlere akseden tavrı şöyleydi:

"Gürsel Gümüşpala'nın aklı başına gelecektir"

Başkan Gürsel ilave etti:

Hayır dediği Anayasaya sığınmaya lüzum yok (28 Temmuz 1961, Akşam).

İhtilal liderinin bu şekilde sert bir uslup içinde olmasının yanısıra ihtilal destekçisi gazeteciler de katılıyordu. Cumhuriyetin baş yazarı Nadir NADİ muhalefeti sert bir dille tenkit ediyor ve şöyle diyordu.

"Eski devri hatırlatmayı hedef bilen bir siyasal kurula yurdumuzda rahatça çalışma imkânı tanınacaksa bu devrim niçin yapılmış eski yönetim neden düşürülmüştür?

Buyurun bakalım.. Bu kafanın demokrat olabileceğini umabilir misiniz?

Akşam gazetesinden Nehar TUBLEK anayasaya hayır kampanyasını tenkit ediyor ve muhalefet hakkında sürekli onu istihza eden karikatürler çiziyordu.

TUBLEK çizdiği bir karikatürde muhalefeti bir bebek şeklinde çiziyordu. Bu bebek Anayasaya bakarken iki politikacı kendi aralarında şu şekilde konuşuyordu: "Yeni emekliyor. Daha konuşmaya başlamadı".

İhtilaller esnasında tarih tekerrür etmekteydi. 27 Mayıs ihtilalinde DP kapatılmıştı. 12 Eylül ihtilalinde ise AP kapatıldı

Demokrasi adına ihtilâli destekliyorlardı

RAGIP GÜMÜŞPALA- İhtilalcilerle ihtilal destekleyicilerinin hedefleri arasında yeralan GÜMÜŞPALA'ydı. İhtilalciler, asacağız, keseceğiz gibisinden tehdit savururken ihtilal fetvacısı yazar ve çizer takımı çok çirkin ve edebe uymayacak şeyler yazıp çiziyordu.

ANAYASA İÇİN YAPILAN BAZI KONUŞMALAR VE DEĞERLENDİRMELER

ANAYASANIN referanduma sunulması sırasında yapılan konuşmalardan bazılarına özet olarak göz gezdirelim:

Cemal Gürsel: "Bütün vatandaşlarımızın 'evet' demelerini istiyorum. Büyük günün imtihanını muvaffakiyetle vereceğimize, bir 'evet' sözü ile tarihimize övünülecek şeref dolu bir fasıl ekleyeceğimize inanıyorum."

Osman Bölükbaşı: "Başka milletler, fezayı fethederken biz bugünkü halimizle kalamayız. Yeni Anayasanın hazırladığı müsâit zemin üzerinde sefâlet ve cehâletten kurtulmuş bir Türkiye inşâ etmeye mecburuz."

Turhan Feyzioğlu: "CHP adına, görüşlerimize değer veren bütün vatandaşlarımızı 9 Temmuz günü sandık başına koşarak, bu Anayasa için üzerinde 'evet' yazılı beyaz oy pusulalarını kullanmaga dâvet ediyoruz. Çünkü CHP olarak yıllardan beri bu millete vadettiğimiz ve gerçekleşmesini ülkü edindiğimiz bütün temel müesseselerin ve temel hakların bu Anayasada yer aldığına inanıyoruz."

İsmet İnönü: "Şu anda, beraberce yaptığımız bir mücâdelenin kesin zaferini kaydetmek için yeniden bir araya gelmiş bulunuyoruz. Bu yeni Anayasayı milletin eseri saymağa ve onu sevinçle, ümitle dolu halde 'evet' diye bağırlarına basmaya yerden göğe kadar haklıdırlar."

KİMİN ESERİ?

ANAYASANIN referanduma sunulması sırasında "evet" kampanyası açanlar da, radyo ve mitinglerde bu minval üzere konuşanlar da hep Anayasayı hazırlamış olanlardı. Milletin en ufak dahli olmayan bir metni hazırlayanlar şimdi o metni millete tasdik ettirmek istiyorlardı. Anayasaya "evet" denildiği takdirde CHP'nin bütün rüyaları bir anda gerçekleşmiş olacaktı. Bunu, Turhan Feyzioğlu gibi CHP'nin en hızlı elemanları da itiraf ediyordu.

İhtilâlcilerden Orhan Erkanlı Anayasanın bu vechesi için şunları söylemektedir:

"Kurucu Meclis bahsinde de bizim dediklerimiz çıkmış, meclis yüzde doksanı halk partili olan kişilerden kurulmuştu. Kurucu Meclis'in çıkardığı 1961 Anayasası bu nedenlerle hiçbir zaman eski DP'lilerce ve onların bir bakıma devamı olan AP tarafından benimsenmedi. Seçim kanunu ise, her dönem bir değişikliğe uğra-

dı: çünkü, bu kanunda Halk Partisi'nin kazanmasını sağlayacağına inanılan esaslar getirilmişti. Eğer kurucu meclis daha geniş bir temsil kabiliyetiyle ve halkın arzuları dikkate alınarak teşekkül etseydi, belki sonraki yıllardaki hadiseler olmaz veya azalırdı." (Anılar... Sorunlar... Sorumlular, İstanbul: 1972, s.153)

İşte, bir ihtilâl sonrasında; ihtilâlcilerin seçtiği, ekseriyeti CHP'li olan ve solun "fikir babası" olan pek çok kişinin yer aldığı bir heyetin hazırladığı Anayasa 20 yıl meriyette kalacak ve neticede ülke bu Anayasanın getirdiği esaslar yüzünden sancılar içerisinde kıvranıp duracaktı...

İhtilâl sonrasında, bir yandan Anayasa, bir yandan seçim ve siyasi partiler kanunu hazırlanırken, öte yandan Yassıada'daki Adalet tarihinin yüz karası olan mahkeme devam etmekteydi.

NADİR NADİ- İhtilalciler gibi eba altından sopa gösteriyor ve muhalefeti sert bir dille tenkit ederek şöyle diyordu: "Eski devri hortlatmayı hedef bilen bir siyasal kurula yurdumuzda rahatça çalışma imkânı tanıyacaksa bu devrim niçin yapılmış eski yönetim neden düşürülmüştür.

Yassıada'daki mahkemenin ne biçim bir mahkeme olduğunu anlamak için gazete sütunlarına akseden şu hâdiseye bakalım:

"Yassıada'da dün, Hâmit Fendoğlu isminde bir sanık, Celal Bayar ile iftihar ettiğini söyleyip, 'Adnan Menderes'e hürmetim bâkidir,' deyince şiddetle yuhalandı. Savcılar ise şiddetle alkışlandı." (8 Nisan '61, Hürriyet)

Evet Yassıada da bu şekilde demokrasi için trajedi, demokrasiyi katledenlerin vaziyetine bakıldığında komedi şeklinde olan bir oyun oynanıyordu. Mehkeme, mübaşir, hakim, savcı, gardiyan vs. Herkes bu oyunun figüranlarıyla. Senaryoyu kucaklamış olan ihtilâlciler ise önceden verdikleri kararın gerekçelerini hazırlıyorlardı...

11 Nisan '61 tarihli şu habere bakalım:

"Menderes'i öven şahıs 5 yıl hapse mahkum edildi." (Hürriyet)

Buyurun bakalım... Yermek serbest, övmek ise yasak... Demokrasi nimetini iyi anlamak için sevgiye bile yasak konulan bu devreyi her zaman hatırlamak lazımdır...

YASSIADA HABERLERİ

YASSIADA ile ilgili diğer bazı haberleri o günün gazetelerinden takip edelim:

"4 günde 21 saat konuşan Başsavcı Egesel, 107 kişinin idamını istedi." (15 Temmuz, 61)

Zaten o günlerde gözünü kan bürümüş ihtilâlcilerle ihtilâl fetvacıları, "İdamlar 50'den aşağı olursa üstünü biz tamamlarız" diye homurdanmaya başlamışlardı...

"Başbakanlığın önemli tamimi:

"Menfi propaganda yasak.

"Anayasa ve Yassıada dâvâları konusunda aleni münâkaşaya kat'iyyen cevaz verilmeyecek." (16 Temmuz '61, Milliyet)

"Gürsel'in tamimi: İhtilâl ve Yassıada ile ilgili konuları münâkaşa edenler ceza görecek." (16 Temmuz '61, Hürriyet)

"Başol, Egesel ve divan üyeleri tatilde"

Mayolu olarak poz veren bu "Yassıada oyunu"nun başrol oyuncuları şöyle demekteydi:

İdamlar 50'den aşağı olursa üzerini gözü dönmüş ihtilâlciler ve ihtilâl fetvâcıları tamamlayacaktı

"Demir gibiyiz." (17 Temmuz '61. Akşam)

KARARA DOĞRU

İHTİLÂLCİLERİN "mahkemecilik oyunu" sonunda bitmişti. Gazeteler bu "göstermelik mahkeme"nin bittiğini şu şekilde duyuruyorlardı:

"Yassıada dâvâları bitti"

"9 ay 25 günde 202 duruşmada 701 sanık yargılandı" (12 Ağustos '61)

"Yassıada'da karar günü" (15 Eylül '61)

"Tarihî hükmü, Yüce Divan Başkanı Salim Başol tefhim edecek"

...VE KARAR AÇIKLANIYOR

SONUNDA, "sümen altındaki" kararlar açıklanmıştı. Bu kararlar demokrasiyi katledenlerin hukuku, insafı, vicdanı da katlettiklerini bütün dünyaya ilân etmekteydi. Gazeteler demokrasinin "Utanç Adası" olan Yassıada'da cereyan eden mahkemenin neticesinin şu şekilde manşetlerden vermişlerdi:

Hürriyet: "Üç kişi idam ediliyor"

"MBK 15 idamdan 12'sini müebbet hapse çevirdi. Müebbet hapse çevrilenler: Celâl Bayar, Refik Koraltan, Rüştü Erdelhun, Emin Kalafat, Agâh Erozan, İbrahim Kirazoğlu, Zeki Eratman, Hamdi Sancak, Bahadır Dülger, Nusret Kirişçioğlu, Baha Akşit, Os-[illegible]" (16 Eylül '61)

TURHAN FEYZİOĞLU— Milletle alâkası olmayan bir heyetin hazırladığı Anayasayı methediyor ve CHP aduna Anayasaya evet denilmesini istiyor.

Milliyet: "Haklarında idam kararı MBK tarafından onaylanan sanıklar: Menderes, Zorlu, Polatkan"

Kararın duyurulduğu gün gazetelerde bir de Mete Akyol imzalı, "Kayseri cezaevi hazırlandı" şeklinde haber yer almıştı.

Akşam: "Komite 15 idamdan 12'sini müebbet hapis yaptı."

"Affedilmeyenler: A.Menderes, Zorlu, H.Polatkan"

"Bayar'ın yaşı dolayısıyle idamı hapse çevrildi."

"123 beraat var, 449 kişiye hapis verildi."

DEMOKRASİNİN İDAMI

"DÜZMECE" bir mahkemede "düzmece" suçlarla itham edilen, milletin bağrından çıkmış üç politikacı, sonunda insafı, hukuku, vicdanı ayaklar altına alan eli kanlı ihtilâlciler tarafından idam edilmişti.

İhtilâle alkış tutmuş ve ihtilâle fetvâ vermiş gazeteler bütün milletin

yüreğini dağlayan bu idamları kocaman fotoğraflarla manşetlerden vermişlerdi. Gazeteler bu tavırlarıyla sanki, "İşte bu yolumuza çıkanları böyle yaparız" der gibiydi.

17 Eylül '61 tarihli gazeteler Zorlu ve Polatkan'ın idamını vermişlerdi. Ayrıca bu iki mazlum şehidin fotoğraflarını da yayınlamışlardı.

18 Eylül '61 tarihli gazeteler ise Menderes'in idam edildiğini duyuruyordu. Milliyet, Hürriyet, Akşam ve Cumhuriyet gazeteleri "Menderes idam edildi" diye kocaman manşetler çekmişlerdi. Gazeteler Menderes'ten yine: "Sakıt Başbakan", "Düşük Başbakan" diye söz ediyorlardı.

Akşam gazetesinde yer alan habere göre Menderes idam edilmeden önce şu doktorlar tarafından muayene edilmişti:

Ord. Prof. Dr. Sedat Tarat, Dr. Nevzat Yeğinsu, Dr.Galip Bozalioğlu, Dr. [illegible] Dr.Zeki Kahramançıoğlu, Dr. Sedat Yürütgen.

Böylece, Menderes, Zorlu ve Polatkan'la birlikte; millet iradesi, ahlâk, fazilet, adâlet ve vicdan da idam edilmiş, ülke ve milletin geleceği karanlıklara boğulmuştu.

MENDERES'İN SÖZLERİ

BAZI gazetelerle dergiler, idam haberinin yanı sıra, İmralı'da olup bitenleri de geniş şekilde naklediyordu. Gazetelerde yazılanlara göre Menderes, kedisine telkinatta bulunan hoca efendinin yanlışlarını düzeltecek kadar soğukkanlıydı.

İdamı öncesinde abdest almış, dua okumuş, idam sehpasına devamlı kelime-i şehadet getirerek yürümüş ve son sözü "Allah" olmuştu.

25 Eylül '61 tarihli Akis dergisi Menderes'in son anlarını şu şekilde [illegible]

"Menderes, en büyük oğlu Yüksel kendisini Yassıada'da son defa ziyaret ettiğinde, şöyle demişti:

" 'Beni ihtilâl günü hemen neden öldürmediler? Bu şekilde her gün bir defa ölüyorum.'

"Menderes, âilesine yazdırttığı mektubun altını imzaladıktan sonra, dini telkinatta bulunacak imamın karşısına oturdu. İmam, Arapça okuduğu kelimeleri Menderes'e tekrarlatarak tövbe istiğfar ettirdi ve bu fasıl düşük Başbakan'ın 'Mukadderatıma razı oldum" mânâsına gelen sözleriyle ve kelime-i şehâdet getirmesiyle son buldu.

"Menderes'in bilâhare kolları arkasından bileklerinden kelepçelendi. Maksat, ipe çekildiği sırada ellerini kullanıp kendine eziyet etmesine mâni olmaktı. Daha sora, usule uygun olarak iki gardiyanın ortasında, kalaslardan kurulu sehpaya doğru yola çıktı. Silâhsız gardiyanların görevi taşkınlık yapması veya bitkinlikten çökmesi veya ilerliyememesi hallinde müdahale etmekti. Fakat, imamın tavsiyesine uyarak yol boyunca biteviye kelime-i şehadet getiren Menderes, müdahaleye lüzum göstermedi.

"Menderes'in ölüm cezası, Zorlu'nun 21 saat 30 dakika önce asılarak idam edildiği darağacında infaz edildi."

Menderes, idamından az önce de etrafında toplanan sivil ve üniformalı cellatlarına şöyle demişti:

"Dünyadan ayrıldığım şu anda, âilem efradını şefkatle andığımı kendilerine bildirin. Vatanı ve milleti Allah refah içinde bıraksın."

HAMİD FENDOĞLU— Yassıada'daki göstermelik mahkemede demokratları övdüğü için yuhalanmıştı. Evet o kara günlerde demokrasiyi ve demokratları övmek yasaktı...

CİNAYETİN ŞÂHİTLERİ

AKİS'TE yer alan yazıda, İmralı'daki idamlar esnasında hazır bulunanların isimleri de yer almaktaydı. Başta Reis Ömer Altay Egesel olmak üzere cinayet kararını veren hakimleriyle, savcılarıyla bütün mahkeme heyeti cinayet kararının nasıl infaz edildiğini görmek için İmralı'ya gitmişlerdi. Ayrıca Yassıada Komutanı Tarık Güryay ile doktorlar da cinayeti seyretmek üzere hazır bulunmuşlardı.

Dergi, Zorlu ve Polatkan'ın son anını da aktarmıştı. 25 Eylül '61 tarihli dergideki bu yazıya göre Fatin Rüştü Zorlu idamından önce abdest almış, daha sonra vasiyetname ile âilesine mektuplar yazmıştı. Bu dergi, Zorlu'nun son anları hakkında daha sonra şunları nakletmekteydi.

"Zorlu'nun ölüm cezası, saat 05 sularında infaz edildi. Celladın, boğazına ilmiği geçirmek için yaklaşırken heyecandan bocalaması üzerine, neredeyse gülümseyerek:

"Acele etme" dedi.

"Zorlu'nun son sözleri şu oldu:

"Teşekkür ederim. Hakkınızı helâl edin. Allah ısmarladık."

Demokrasi cellatları, Zorlu'dan 15 dakika sonra da Hasan Polatkan'ı idam etmişlerdi. Dergideki yazıya göre Polatkan'ın son sözleri şunlar olmuştu:

"Suçsuzluğum konusunda vicdanen müsterihim."

66 İDAM BEKLEYENLER

GÖZLERİNİ kan bürümüş olan demokrasi kâtilleri, 3 değil 66 idam beklemekteydi. Bunun için isim hanesi boş bırakılarak 66 hüküm özeti hazırlamışlardı. İşe bakın ki, düzmece kararlarla masum insanları idam etmekten çekinmeyenler "hüküm özeti" hazırlama "nezaketini" ve "inceliğini" de göstermekteydi. "Akis" dergisi demokrasiye ve milletin temsilcilerine karşı kin ve husumet dolu o-

ADNAN MENDERES— Kelime-i şehadet getire getire sehpaya yürümüştü. Hoca Efendinin verdiği telkini tekrarlamış ve kendisiyle birlikte demokrasiyi de idam edenlere daha fazla sevkiyatı vermeden sehpaya çıkmıştı. Menderes ilmik boğazına geçirildiğinde "Allah" diye haykırmış ve bu ulvi kelam son sözü olmuştur.

FATİN RÜŞTÜ ZORLU— Canilerin sevk ve idaresine fırsat bırakmadı. Son derece sakin ve vakur bir şekilde abdest alıp meriçe idam sehpasına yürüdü. Canileri kahreden bir tavır sergiledi.

HASAN POLATKAN— İdamından önce, "Suçsuzluğum konusunda vicdanen müsterihim" diyerek cinayet şebekesinin hazırladığı yaftayı onlara iade etti...

Menderes'i övenler de hapsi boyladı

lanların ne kadar idam beklediği ve bu hususta ne gibi ön hazırlık yapıldığı hususlarında şu bilgileri veriyordu:

"Alakalılar, Yüksek Adalet Divanının kaç idam cezası vereceğini ve MBK'nin ne kadarını tasdik edeceğini önceden bilmediklerinden, hazırlıkları geniş tutmuşlardı. Meselâ, İstanbul'dan beş imam ve eski bekçibaşılarından Kemal Aysan riyasetindeki dört kıptiyle beraber 150'şer lira ücret alan gene beş cellat getirmişlerdi. Ayrıca Martıtepe'ye 33 mezar çukuru kazılmış, isim hanesi boş bırakılarak 66 hüküm özeti —bir eşi de ikâmetgâhlarına asılmak için hazırlanmış, 33 tabut yaptırılmış, birkaç darağacı kurulmuş ve toplarla kefenlik kaput bezi tedârik edilmişti." (25 Eylül '61)

Demokrasiyi katleden ihtilâlciler böylece üç demokratı idam etmiş, idam etmedikleri diğer siyasileri de hapishanelere doldurmuşlardı. 17 Eylül '61 tarihli Hürriyet'te Güngör Yerdeş imzasıyla şu haber yer almaktaydı:

"Yassıada sanıkları Kayseri cezaevine bekleniyor"

Demokrasi, demokrasi tarihinde kara bir leke olarak yer eden meş'um Yassıada'da bu şekilde boğulmak istenmiş, demokrasi devrinin temsilcileri hapishaneye gönderilmişlerdi.

İşte milletin seçmiş olduğu bu demokratların şahsında hapsedilen demokrasimiz, yıllar yılı kapatıldığı yerden çıkmak ve boğazına sarılan ihtilâlcilerle ihtilâl fetvacılarının elinden kurtulmak için çırpınıp duracaktı...

İhtilâli desteklemiş olan "Yassıada basını", Demokrat Partililer hakkında verilen, insanlık dışı kararları sevinçle karşıladıklarını gizlemeye bile lüzum görmemişlerdi. Cumhuriyet'ten Hamdi Varoğlu "Perde indi" başlıklı yazısında şöyle diyordu:

"Yassıada duruşmalarının karar günü olan dün, on sene sallanan kavukların hep birden devrildiğini gördük.

"On sene süren aşağılık bir komedinin zoraki seyirciliğini yaptıktan sonra, bu oyunun, sonradan çirkin hakikatleri tekrar tekrar meydana çıkaran, o süre içinde birikmiş bütün kirli çamaşırları gözler önüne seren bir trajedi halinde sürüp gittiğine şahit olduk.

"Ama artık komedi bitti. Onu takip eden trajedi de sona ermiş ve perde kapanmıştır." (16 Eylül '61)

"Akis" dergisi de; zerre kadar iz'an, insaf ve vicdan sahibi insanın tahammül edemeyeceği bu adli cinayetler karşısında âdeta sevinçten dört köşe olmuştu. Bu hunhar cinayetlerden sadistçe bir zevk aldığını ortaya koyarcasına, idamların infazını en ufak ayrıntılarına varıncaya kadar anlatıyor, mazlum insanların yakasını onların şehadetinden sonra da bırakmayarak, çirkin ifadeler kullanmaktan kendini alamıyordu.

Akis dergisi idamlar sonrasında, demokrasi şehitleri için şunları söylüyordu:

"Adnan Menderes: Yirmi asır rötarlı bir Neron. Korkak bir cüretkâr."

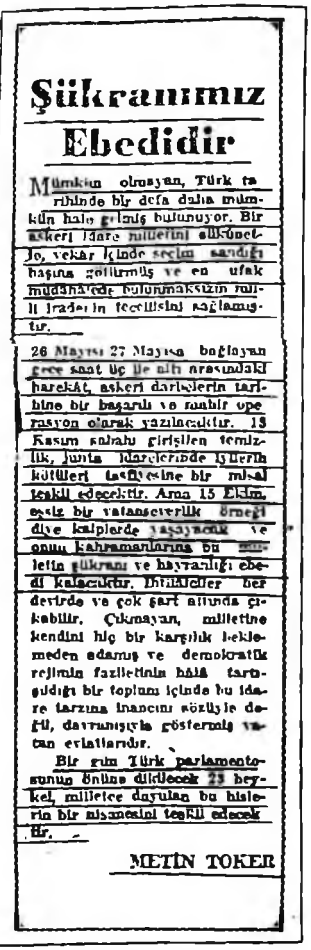
"Fatin R.Zorlu: Tipik 'Hırsız politikacı' En âdi cinsten bir politik kumarbaz. Oynamış ve kaybetmiştir."

"Hasan Polatkan: Hırsız politikacının bir başka nümunesi." (18 Eylül 1961, Akis)

MİLLİ DAMADIN SEVİNCİ

KURTUL Altuğ'un sahibi gözüktüğü bu dergi, sevincini bu şekilde belli edip, mazlum insanların ardından hâlâ kin kusarken, derginin başyazarı Metin Toker ise, utanmasa sevinçten göbek atacak bir hâlete bürünmüştü. İhtilâlcilere nasıl teşekkür edeceğini bilemiyordu. Bir ayaklarını öpmediği kalmıştı âdeta.

Toker sevinmesin de kim sevinsindi?.. Öyle ya, ihtilâlciler, "cici babası"nın partisinin en büyük rakibini ve demokrat kadroyu tasfiye etmişti. "Milli Damat" İkbal kapılarının CHP'-

Şükranımız Ebedidir

Mümkün olmayan, Türk tarihinde bir defa daha mümkün hale gelmiş bulunuyor. Bir askeri idare milletini silâhsızlaştırıp, vekâr içinde seçim sandığı başına getirmiş ve en ufak müdahalede bulunmaksızın milli iradenin tecellisini sağlamıştır.

26 Mayıs'ı 27 Mayıs'a bağlayan gece saat üç ile altı arasındaki harekât, askeri darbelerin tarihine bir başarılı ve rahibir operasyon olarak yazılacaktır. 13 Kasım sabahı girişilen temizlik, Junta idarecilerinde işlerin kötüleri taşfiyesine bir misal teşkil edecektir. Ama 15 Ekim, eşsiz bir vatanseverlik örneği diye kalplerde yaşayacak ve onun kahramanlarına bu milletin şükranı ve hayranlığı ebedi kalacaktır. İhtilâlciler her devirde ve çok şart altında çıkabilir. Çıkmayan, milletine kendini hiç bir karşılık beklemeden adamış ve demokratik rejimin faziletinin hâlâ tartışıldığı bir toplum içinde bu idare tarzına inancını sözüyle değil, davranışıyla göstermiş vatan evlatlarıdır.

Bir gün Türk parlamentosunun önüne dikilecek 25 heykel, milletçe duyulan bu hislerin bir müessesini teşkil edecektir.

METİN TOKER

"Milli Damat" Metin Toker üç demokratın idam edilmesine en çok sevinenlerden birisiydi. "Şükranımız ebedidir" diyor ve eli kanlı ihtilâlcilere bütün bu yaptıklarından dolayı alkış düşünüyordu. Dergi de ihtilâlcilerin fotoğrafını yayınlayarak bu demokrasi katillerini "kahraman" olarak takdim ediyordu.

ye ve kendisine açıldığını görüyor ve zevkten dört köşe oluyordu.

Toker, 16 Ekim '61 tarihli "Şükranımız ebedidir" başlıklı yazısında şöyle diyordu:

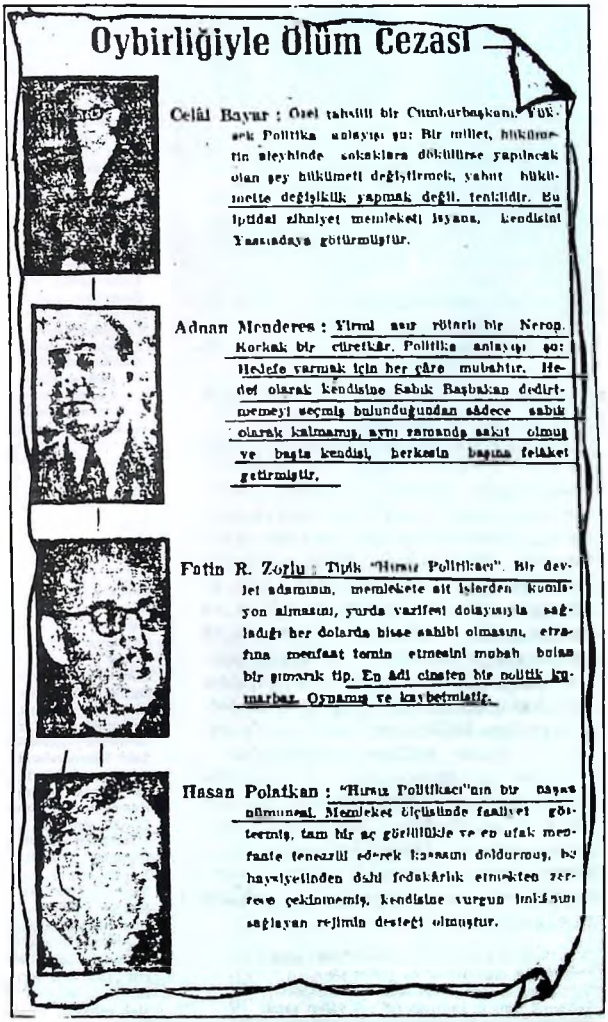
"Mümkün olmayan, Türk tarihinde bir kere daha mümkün hale gelmiş bulunuyor. Bir askeri idare milletini sükûnetle, vekâr içinde seçim sandığı başına götürmüş ve en ufak müdahalede bulunmaksızın milli iradenin tecellisini sağlamıştır. (Ne demezsiniz efendim!)

"26 Mayısı 27 Mayısa bağlayan gece saat üç ile altı arasındaki harekât, askeri darbelerin tarihine bir başarılı ve mâhir operasyon olarak yazılacaktır. 13 Kasım sabahı girişine temizlik, cunta idarelerinde iyilerin kötüleri tasfiyesine bir misal teşkil edecektir. Ama 15 Ekim, eşsiz bir vatanperverlik örneği diye kalblerde yaşayacak ve onun kahramanlarına bu milletin şükranı ve hayranlığı ebedî kalacaktır.

"Bir gün Türk parlamentosunun önüne dikilecek 23 heykel, milletçe duyulan bu hislerin bir nişanesini teşkil edecektir."

YUH OLSUN SİZE!

İHTİLÂLLERİN bir ülke ve millet için nasıl büyük bir felâket olduğunu hatırına bile getirmek istemeyen, gözünü menfaat, mevki ve makam hırsı bürümüş; demokrasiye ve millet iradesine kin duyan bu gibi demokrasi düşmanları-

Akis dergisi, zerre kadar irfan ve insaf sahibi insanın tahammül edemiyeceği bu adi cinayetler karşısında âdeta sevinçten dört köşe olmuştu. Bu dergi maalum insanların yakasını vefatlarından sonra da bırakmıyor ve onlar hakkında çok çirkin ifadeler kullanıyordu. 16 Eylül '61 tarihli dergide, Menderes, Zorlu ve Polatkan hakkında bu gibi yazılar yazılıyor ve bayağı ifadelere yer veriliyordu.

na "yuh" demekle yüreğinizi soğutabilir misiniz?..

Evet, gelecek nesillerin unutmaması ve ibret alması için böylesi demokrasi düşmanlarının heykelini dikmek lazımdır. Altına da kısa bir yazı yazmak kâfidir: "Ey millet! Seni maddi-manevi sıkıntılara düşüren, seni ve ülkeyi daima başkasına avuç açar durumda bırakan ihtilâlcilerle ihtilâl fetvacılarını iyi tanı!" diye...

ŞEVKET BİLGİN— 27 Mayıs'a kadar demokratlara alkış dağıtan bu gazeteci, 27 Mayıs sabahından itibaren bu defa ihtilâlcilere alkış tutup, demokratlara ateş püskürerek ne hareketlerde olduğunu ortaya koymuştu.

İşte ihtilâlciler ile ihtilâl fetvacıları, demokratlara reva görülen bu hunharlık karşısında sevinçten dört köşe olurken, milletin yüreği kan ağlamaktaydı. Helal reyleriyle seçtikleri kişiler önce silâh zoruyla bir adaya toplanmış, daha sonra düzmece bir mahkemede, düzmece suçlarla mahkûm edilmiş, ayrıca üç demokrat idam edilmişti. Aslında, mahkûm edilen ve asılan millet irâdesiydi. Yassıada'da demokrasiye indirilen her darbe millete atılmıştı. Demokratlara yapılan her hakaret millete yapılmıştı. Demokratlara atılan her yumruk, indirilen her tekme, millete vurulmuştu.

Millet üç demokratın şehâdetine çok üzülmüştü. Şair ve edib Kemal Edib Kürkçüoğlu, "Mersiye-i Nikâm-ı Adnan, Aleyhi Rahmet-i Rabbüner-Rahman" başlıklı manzum eserinde, milletin hissiyatını şu şekilde dile getiriyordu:

"Milletin ey en mübeccel ferdi! bin hürmet sana.
Sinsi fıraka rağmen bağlıdır millet sana.
Gülü gösten dür idin. Göyâ mücessem nûr idin
Rabbımız vermişti bir mânendi yok saîvet sana.
Uğramıştık ye'se çok devletlüden, bulduk seni.
Rüyâlar etmişti fütret özge bir hâlet sana.
Özleyip durmuştu Peygân ehli bir devletliyi.
Eyledin teşrîf, bağlandık duyup minnet sana.
Dini kurtardın, okutturdun ezânı her vech-i şer
An sanim-ü kalb medyun oldu cemiyet sana
Tek dayancıydın, güvenciydin bu muhzun Ümmetin
Kıydılar bilmem neden ey merdi zikriyyet sana
Dâima meşgûl-ü zikrullah-ı fikrullah idin.
Gelmemişti bir nefes tevhitten gafilet sana
Derde düştün, memleket aşkıyla koştun hizmete
Hem de kâfiyken babandan müteki servet sana
Yine gelip yatsaydım alkışlardı gafiller seni
Oldu suç, imar için gösterdiğin gayret senin
Mülkün ihyâsıydı maksudun; dindin rüz-u şeb
Bir takım ahmaklar lanet etüler cinnet sana
Uğradın bühtana. Katlandın... "Tecellidir" dedin.
Atılar taş, baş kesip gerdin göğüs. Hayret sana
Sildiler haksızca milyonlar tutan mallubunu
Yazdılar yoktan hayâlî bir yığın zimmet sana
Merhamet bilmeksizin, insâfa yer vermeksizin
Durmadan saldırdı on yıl, bir kuduz kuvvet sana
Ehl-i hikmet, şöhret âfet, ihtiras evladedir.
Bigüman, şöhret-i kizbden geldi her âfet sana
Çattı şeddâdane, fir avnune, Nemrudane hep
En denilerden deni bir hasm u, bilsmet sana
Hayr u şer Haktandır ammâ, şüphesiz var âmili.
Geldi telkiniyle mel'ûnun bütün nakmet sana
Yurda müstevli olan haydutlar, iflitler
Zulmü caiz gördüler göstermeden re'fet sana
Ettiler tatbik, biperva adâlet namına
Engizisyon çağından kalma bir şiddet sana
On beş ay üç hafta mahpus eyleyip bir hücrede
Öz yakınlardan uzak, çektirdiler mihnet sana
Zâlelâlin intikamından tehâşî etmeden
Kıldılar binbir eza, verdirdiler zahmet sana
Pür tarâvet, pür şetâret bir levend endâm idin
Kaldı ancak bir soluk yüz, bir bükük kâmet sana
Hükmü duydun, emre uydun hâke baş koydun hemân
Anladın dünya değil, ukbâ için kıymet sana
Fisebîlillah ölenlerdendin, al benden haber
Müjde-i gufran verir Kur'ân'da çok âyet sana
İrtihalin etti hün erbâb-ı aşkın bağrını
Verdi târîh-i şeref, lâkin bu gayûbet sana
Katle uğrar âkibet sâkillerin ammâ id süz
Salsalar kâfi değil dünyayı keffâret sana
Özge teşrîfat var, sen basvekil onlar vekil
Adeten gelmezdi: onlar ölmeden nevbet sana
Oldun ak gömlek. Demek oldun kefen-püş ölmeden
İndi gökden sandı herkes nurdan kisvet sana
Koştu istikbal için. Hallak göklerden yere
Mutlaka bir lûtfdur Hakkın gelen dâvet sana
Saf be saf hûriler, gılmanîler hilkatten beri
İntizar eylerdi mü'min gözleyen cennet sana
Diledin âgah olanlardan, siyasetgâhtan
Dân görmüşsün de asla gelmemiş haşyet sana
Olmuş 'Allah' ismi dünyadan göçerken son sözün
Vermemiş insafı yok cellâdlar dehşet sana
Sonra bir yağmur boşanmış, gökte yokken tek bulut
Saldı Rahmândan hurûç etmiş demek hüccet sana
Her yanın kuşlarla dolmuş nağehân, sanmış gören
Âzumandan gelmiş istikbal için hey et sana
Hasmı üretmiş hayatından da çok mevtin senin
Çünkü verdirmiş bu halin başka bir heybet sana
Mâsivadan sıyrılıp girdin türâb-ı vahdete
Mutlaka dar geldi. Külliyâtınca-ı devlet sana
Ten libasından soyundun, ruh olup kaldın uruç
Rabb-ı Sübhân, etti ihsan devlet-i ahret sana
Mazhar-ı tedvir olup giydin şehâdet hil'ati
Düştü beynel aslika en mütena nimet sana
Bulmadan didara istihkak, berdâr olmadın
Vermemiş yâr-ı hallâki ruhsat-ı vuslat sana
Hiç şek yoktur verip can aldığı tâc-ı belâ
Zât-ı akdesten mükâfat-ı ubudiyyet sana
Hak celîsindir. Resûlullah enisindir müdâm:
Ruhlar bezminde asla gelmesin gurbet sana
Sen, Ebu Eyyûb-ı Ensârî ye vermiştin gönül
Bir mürüvvet borcudur ondan da her himmet sana
Gün gelip can verdiğin yer bir ziyaretgâh olur
Eskisinden fazla hürmet gösterir millet sana

66 kişiyi idam etmek istediler

Gerçi bir seng-i mezarın yok bugün, lâkin yarın;
Câbecâ haşmetli heykeller diker devlet sana.
Kimse mahbûb el kulûb olmanla düşmez hayrete
Mânevî ihsandır hoş sûretle, hoş sîret sana
Gittin amma geldi bir târîh-i nâgeh yâdıma
Ey melek sîma şehîd! Allah'tan rahmet sana."

YÜZLERİ KARA OLDU

KÜRKÇÜOĞLU bu manzumesinde bir devri hülâsa etmişti. Bu edibin dediği gibi, millet bu demokrasi şehitlerine eskisinden fazla hürmet göstermiştir. Milletin helal reyleriyle seçilmiş olan bu mazlum insanlar her zaman rahmetle yâd edilirken, ihtilâlcilerle ihtilâl fetvâcıları her zaman nefretle hatırlanmıştır. Ve demokratların ismi yıllar sonra da şerefle yâd edilirken, demokrasi düşmanlarının; ne yaptıkları anayasa kalmış, ne bayramları, ne de temelli senatörlükleri... Hepsinin yerinde yeller esmiş ve milletin karşısında yüzleri kara bir şekilde kalakalmışlardır.

KARAKTER İMTİHANI

İHTİLÂLLER bir ülkenin aydınları için çok mühim bir imtihan devresidir. Herkes bu devrede karakter imtihanı verir. Kimin demokrat, kimin demokrasi düşmanı, kimin menfaatçi, kimin makamperest, kimin iki yüzlü olduğu ayan beyan ortaya çıkar.

27 Mayıs ihtilâlinde de böyle olmuştur. Basın çok büyük bir imtihan vermiş, maalesef demokrasi ve karakter imtihanında sınıfta kalmışur.

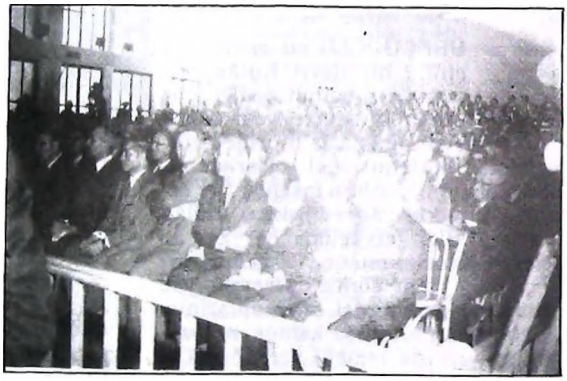
Bazı gazeteler tâ kuruluşlarından beri, milletin inançlarına, milletin ve ülkenin menfaatine düşmanca hisler beslemişlerdir. Bunlar elbette ki demokrasiyi istemeyeceklerdir. Bunlar ayrı bir mevzudur. Fakat asıl şiddetle kınanması gerekenler rivâkârca davrananlardır. 27 Mayıs'a kadar Demokrat Partiyi vargücüyle alkışlayıp, 27 Mayıs sabahından itibaren Demokrat düşmanı kesilenler insanı tiksindirmektedir.

İşte bu şekilde "bir gece" içinde "hat değiştirenlere" de birçok misal vermek mümkündür. Daha önce "Tercüman" gazetesinden bahsettik. Bu gazete ihtilâl günü politika değiştirmiş ve daha önce Menderes'i överken bu defa şiddetle yermeye başlamıştı. Bu tiplere verilebilecek bir başka misal da "Yeni Asır" gazetesidir. Bu gazete de 27 Mayıs'a kadar Demokrat Partiyi destekler, Menderes'e methiyeler yağdırırken, ihtilâlle birlikte bir numaralı "ihtilâlci dostu" kesilmiştir. Gazetenin imtiyaz sahibi ve başyazarı

Metin Toker de göbek atıyordu

Şevket Bilgin, [Şu anda Yeni Asır ve Sabah gazetesinin sahibi Dinç Bilgin'in babası]. "Bizi bu ferahlığa kavuşturan kahraman ordumuzla onun yaratıcı dimağı çok sayın Org. Cemal Gürsel'e şükranlarımızı ifade etmeyi büyük bir bahtiyarlık saymaktayız." (1 Haziran '60) gibisinden temannâlar çakıyor ve ihtilâlcilerin karşısında el oğuşturup duruyordu.

Yeni Asır Gazetesi gittikçe hızını artıracak ve sanki "anadan doğma ihtilâlci"ymiş gibi davranacak, "Buzhanedeki ceseteler" (2 Haziran '60) edebiyatından, ihtilâlcilere şiir ithaf etmeye varıncaya kadar her yolu deneyip ihtilâle ve ihtilâlcilere bağlılığını ve şükranlarını arzedecekti... Ve memleketimiz işte böyleleri yüzünden bir türlü belini doğrultamayacaktı...

Bugün 27 Mayıs ihtilâli "resmen" yoktur. Yani, bayram olarak kutlanması, ihtilâlcilerin parlamentoya kurulması tarihe karışmıştır. Ancak 27 Mayıs ihtilâli hâlâ yaşamaktadır. Hem de yeniden yitmişe bütün millet üzerinde tesirini devam ettirerek...

27 Mayıs ihtilâli, bu ülke ve bu milletin yaşadığı, tarihte eşine ender rastlanan bir felâkettir. Bu ihtilâl olmamış olsaydı ve hürriyetçi parlamenter demokrasi rejimi kesintisiz devam etmiş olsaydı, bugün AET ülkelerinin pek çoğunu geride bırakmamız işten bile değildi. Bu ihtilâl olmasaydı, sanayi ve teknolojimiz süratle gelişecek ve bu sahada Avrupa ülkelerine avuç açar vaziyette kalmaktan kurtulacaktık. Bu ihtilâli takip eden ihtilâller olmasaydı, milyonlara varan nüfus geçim sıkıntısı çekmeyecekti. Bugün bir Yunanista'nın bile gayri safî milli hasılada bizden önde olması utancını yaşamayacaktık. Ordu, ihtilalin gâilesiyle değil, asli vazifesile meşgul olacak ve dolayısiyle daha da güçlenen ordu ve istikrarlı idare sebebiyle hiçbir düşman göz üzerimize çevrilemeyecek, hiçbir hain güç sınırlarımızdan içeriye girmeye cesaret edemeyecekti.

Elhasıl bu ihtilâl olmasaydı, millet maddi-manevi daha huzurlu, daha müreffeh olacak; ülkemiz kalkınma yolunda dev adımlarla ilerleyen bir ülke olacaktı.

Askerî idâre göklere çıkarıldı

Bu ihtilâl, ülkemize ve milletimize kan kaybettirmiştir.

Bu ihtilâl yüzünden devlet çarkı alabora olmuş ve aradan 27 sene geçmesine rağmen hâlâ yerli yerine oturmamıştır.

27 Mayıs ihtilâlinin tesirleri üzerine ciltler dolusu kitap yazmak mümkündür, ancak biz, bu ihtilâlin tesirlerinden birkaçını sıralayarak yazı serimizi noktalamak istiyoruz.

1. İHTİLÂL KAPISINI ARALADI

27 MAYIS ihtilâli henüz 10 yaşında olan gencecik demokrasimizi katletmişti. Bu ihtilâle hâkim olan ruh ise, demokrasiyi büyütmemek için elinden gelen gayreti gösterecekti.

Anayasayı ihlâl ederek orduyu politikaya bulaştıranlar böylelikle ihtilâller kapısını aralamış oluyorlardı. Bundan sonra gerisi gelecekti.

İhtilâli yapıp, kendi elceğizleriyle bir Anayasa hazırlayanlar kısa bir zaman sonra elleriyle yaptıkları bu Anayasayı da ayaklar altına almaktan çekinmeyeceklerdi. Şöyle ki: 15 Ekim 1961'de genel seçimler yapılmıştı. Bu seçimlerde AP ile YTP reylerin yarısını alırken, iktidara geleceği söylenen CHP ise reylerin ancak üçte birisini alabilmişti. Bu netice, CHP'yi iktidara getirmek ve iktidarı CHP'ye teslim etmek üzere ihtilâl yapmış olan ihtilâlciler üzerinde şok tesiri yapmıştı. İşte bu düşüncede olan 37 subay, seçimlerden altı gün sonra Harp Akademisinde bir araya gelerek kendi aralarında bir protokol hazırlamıştı. "21 Ekim protokolü" diye siyasî tarihe geçecek, demokrasi tarihinin yüz karası olan protokole göre: kendilerini "üstün insan" gören bu subay grubu, "seçimi saymamaya ve ihtilâlî milletin hakiki ve ehliyetli mümessillerine tevdi etmeye" karar vermişlerdi.

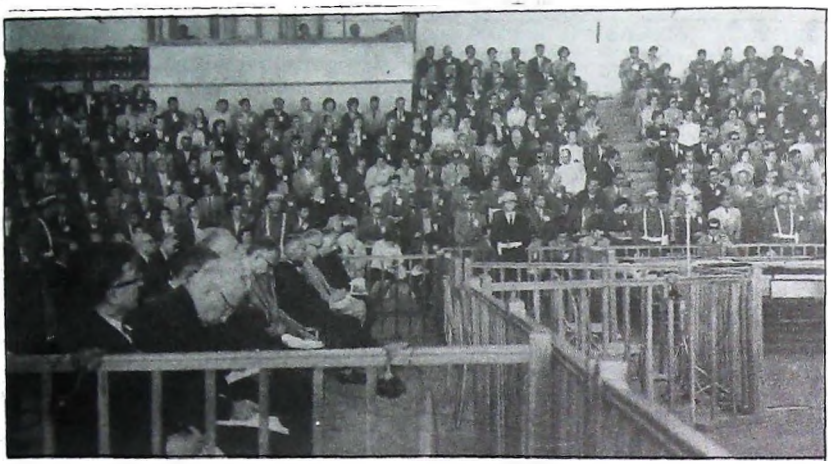
Aslında bu yeni bir ihtilâl demekti...

Artık, "erken kalkan ihtilâl yapıyor" esprisinde olduğu gibi dejenere bir mantık silsilesi devam edip gitmekteydi. Bu şekilde bir grup subayın seçime karşı çıkmasına hiç bir taraftan ses gelmemişti. Bundan aynı olarak bir demokrasi cinayeti daha işlenmiş ve bu defa Cumhurbaşkanlığı makamı için yeni bir oyun tezgahlanmıştı. Şöyle ki:

24 Ekim 1961'de Genelkurmay Başkanı, Kara, Hava, Deniz ve Jandarma Komutanları ile 1., 2., 3. ordu kumandanları ve siyasi partilerin liderleri Çankaya Köşkünde toplanmış ve burada "aba altından gösterilen silahların gölgesinde" bir protokol imzalanmıştı. Bu protokole göre, partiler Cumhurbaşkanlığına aday göstermeyecekler, Yassıada mahkumlarının affı konusunda bir teklifte bulunmayacaklardı.

Bundan sonra hazırlanan tezgâh işletilmeye devam edilmiş ve AP tarafından Cumhurbaşkanlığına aday gösterilen milletin hâlâ reyleriyle seçilmiş olan senatör Ali Fuat Başgil, MBK üyesi Fahri Özdilek ve Sıtkı Ulay tarafından Başkanlığa çağrılmış ve hemen istifa etmesinin hayatı için elzem olduğu, herşeye hakim olan cuntanın böyle istediği söylenmişti. Böylece Başgil silâh zoruyla istifa ettirilmişti.

Bütün bu gelişmelerin ardındandır ki 25 Ekim '61 tarihinde TBMM açılmış ve ihtilâlcilerin lideri Cemal Gürsel, "rakipsiz aday" olarak Cumhurbaşkanlığı seçimine girmiştir. Ve ne

yazık ki bu "düzenbazlık" utanıp sıkılmadan "demokrasi" diye takdim edilmiştir.

İHTİLÂLLER DURMADI

27 MAYIS ihtilâli bin yıllık devlet geleneğini alt üst etmişti. Devlet mekanizmasının çivisini çıkarmış ve orduyu politikanın içerisine sokmuştu. "21 Ekim Protokolü" ve "Çankaya protokolü" gibi hâdiselerden sonra ordu içindeki çalkantılar devam etmiştir. 22 Şubat '62'de bu defa da Harb okulu kumandanı Albay Talat Aydemir liderliğinde bir ihtilâl teşebbüsü olmuştur. Bunlar, hareketlerinin zahiri sebebi olarak, "iktidarın sivillere teslîminden memnun olmayışlarını" göstermişlerdir. Asıl maksat olan, Marksist bir rejim kurma arzusu ise bilahare mahkemede ortaya çıkmıştır.

İlk ihtilâl teşebbüsünde affedilen Aydemir, bilâhare 21 Mayıs '63'de ikinci defa ihtilâle teşebbüs etmiş ve neticede muhakeme edilmiş, suçu sabit görüldükten sonra idam edilmiştir.

Bu teşebbüslerden sonra bazı kişilerin "ihtilâlcilik oyunu" bitmek bilmemiştir.

12 Mart '71 muhtırasından sonra 12 Eylül 1980 ihtilâlleriyle demokrasi peş peşe inkıtaa uğramıştır.

Şair ve edib Kemal Edib Kürkçüoğlu, üç demokratın şehâdetine çok üzülmüş ve milletin hissiyatını dile getiren bir manzum eseri yazmıştı ve burada onlara hitâben, "Milletin ey en mübeccel ferdi bin hürmet sana" ifadesini kullanmıştı.

27 Mayıs ihtilâlinin bir diğer tesiri de siyasî istikrârsızlık yolunu açmış olmasıdır. İhtilâlden sonra "Güdümlü demokrasi" sistemi getirilmiş ve bundan sonra 1965'e kadar demokrasi sancılar içinde kıvranmıştır. Ülkemizde 1965-1971 yılları arasında Avrupadaki emsalleri gibi bir hürriyetçi parlamenter demokrasi rejimi modeli tatbik edilmiş, ancak 6 yıllık bir tatbikattan sonra bu defa yeni bir askeri müdahaleyle demokrasi bir kere daha tökezletilmiştir. 12 Mart '71'den 1973'e kadar geçiş devresi yaşanmış ve yalpalayan demokrasi 1977'de şöyle böyle yerine oturabilmiştir. Ne var ki bu devre de fazla devam etmemiş ve demokrasi 12 Eylül 1980'de bir kere daha inkıtaa uğramıştır.

Hasan Cemal'in yazı işleri müdürlüğünü yaptığı Devrim gazetesi güvenlik kuvvetlerini yıpratma savaşına girmişti. Bu gazete hemen her gün emniyet kuvvetleri aleyhine çok ağır yazılar yayınlıyordu.

Bu son ihtilâlin tesir sahası pek çok cihetten 27 Mayıs ihtilalinden daha geniş çaplı olmuştur. Siyasi partiler kapatılmış, yine millet tarafından seçilmeyen bir Danışma Meclisi teşkil edilmiş, yeni bir Anayasa hazırlatılmış, milletvekilleri ve parti kurucuları veto edilmiş ve neticede üç partinin seçime girmesine müsaade edilirken diğer partilerin seçime katılmasına izin verilmemiştir...

3. ANAYASA SANCISI

27 MAYIS ihtilâlinin en büyük tesirlerinden birisi de, ortaya bir "İhtilâl Anayasası" koymuş olmasıdır. Milletle alakası olmayan bir heyetin hazırladığı ve ekseriyet CHP'li, yahut Marksist olan bu kişilerin kaleme aldığı bu "tepki Anayasası" yüzünden bu ülke ve bu millet yılar yılı "Anayasa sancısı" içerisinde kıvranmıştır. "Kuvvetler ayrılığı" sağlamak için kurulan: Anayasa Mahkemesi; Danıştay, "özerk" üniversite ve "özerk" TRT sistemleri kısa bir zaman sonra "Kuvvetler çatışması"na dönmüş ve bu çatışma en çok anarşistlerin ve Marksistlerin işine yaramıştır.

Ülke Anayasa sancısı içerisinde kıvranırken memleketsever aydınların yaptığı, "Gelin şu Anayasa meselesini ele alalım, ülkeyi ve milleti rahatsız eden maddelerini değiştirelim" şeklindeki teklif, Anayasayı hazırlayan "İhtilâl fetvacıları" tarafından büyük tepkiyle karşılanmış ve "Bu anayasa ile ülke bal gibi idare edilir. Bu Anayasanın kılına dokundurtmayız" feryatları koparılmıştır.

İhtilâl Anayasası ile getirilen "kuvvetler ayrılığı" sisteminin bazı mekanizmasına ve yaptıkları birkaç misalle göz gezdirelim:

ANAYASA MAHKEMESİ

BU YARGI müessesesi 20 yıl boyunca, "TBMM'nin üzerinde" bir havaya bürünmüş ve

İhtilâl yapılmasaydı daha huzurlu olacaktık

Meclisin yaptığı kanunları bir çırpıda reddedivermiştir. Bu mahkeme 1962-1977 yılları arasında kendisine yapılan müracaatlardan 638'ini karara bağlamıştı. Bu kararlardan 223'ü "iptal", 415'i "red" tarzındadır. Yine bu zaman zarfında Anayasa Mahkemesi 168 kanunu iptal etmiştir. Bu iptal edilen kanunlar arasında; 1971'de siyasî partilere hazineden yardım yapılmasını hükme bağlayan kanun, 1972'de üç anarşistin idamını hükme bağlayan 1576 sayılı kanun, 1974'te 141, 142, 146 ve 149. maddelerin şümulüne giren suçları af dışı bırakan 1803 sayılı kanun; 1975'te 1773 sayılı DGM kanunu da vardır. Ayrıca daha pek çok mühim kanun bu mahkeme tarafından iptal edilmiştir.

ERDAL İNÖNÜ— "Polis üniversiteye giremez" diye baş başa bağırıyor ve emniyet kuvvetlerinin üniversiteye girip arama yapmasına izin vermiyordu. Erdal İnönü böyle feryadı koparırken, Deniz Gezmiş başta olmak üzere THKO militanları üniversitede barınıyor ve ODTÜ'nün bahçesinde atış talimi yapıyorlardı.

DANIŞTAY

İHTİLÂL Anayasası ile getirilen bu yeni müessese, 20 yıl boyunca hükümetin elini kolunu bağlayacak icraatlarda bulunmasıyla temayüz etmiştir. Öyle ki bu mahkemenin verdiği kararlar arasında; fuhuş yapılan evin yeniden açılmasından (1970'de 12. daire), müstehcen filmlerin oynatılmasına, kumarhanelerin açılmasından, yasaklanmış ilaçların serbest bırakılmasına varıncaya kadar yığınla tuhaf karar da vardır. Bundan ayrı olarak binlerce "yürütmeyi durdurma kararı" verilmiştir. Bunlardan hemen hemen tamamının sol olmayan iktidarlar zamanında verilmesi oldukça enteresandır.

ÖZERK ÜNİVERSİTE

27 MAYIS ihtilâli sonrasında hazırlanan Anayasa ile getirilen bir diğer sistem de üniversitelerin "özerk"liği idi. Bu muhtariyet bilahere istismar edilecek ve üniversiteler birer anarşi yuvasına döndürülecekti. Mesela Ankara'daki Ortadoğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) bu şekilde anarşistlerin barındığı yerlerden birisi idi. DEV-Genç militanları Erdal İnönü'nün rektörlüğünü yaptığı bu üniversitede barınmışlardı. Bu anarşistlerden Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan ve Sinan Cemgil gibiler ODTÜ'nün 1 numaralı yurdunun 201 202 numaralı odalarına yerleşmişlerdi. Anarşistler bundan ayrı olarak üniversitenin bahçesinde atış talimi yapıyor ve güvenlik güçleriyle ve masum halkla yapacakları silahlı çatışmaya hazırlanıyorlardı. (Türkiye Gerçekleri ve Terörizm. Ankara: 1973. s.30)

1970 yılı başlarından itibaren "Polis üniversiteye giremez" yaygaraları ayyuka çıkmaya başlamıştı. Mesela polisin ODTÜ'deki arama yapma isteğine Rektör İnönü şiddetle karşı çıkmıştı. Netîcede Dev-Gençli militanlar boykot yapmış, hatta bununla da kalmayarak Mehmedçiğe ataş aç-

mış ve bir komando erini şehid etmişlerdir.

4. GÜVENLİK KUVVETLERİNİ YIPRATMA SAVAŞI

27 MAYIS ihtilâlinin en büyük tesirlerinden birisi de Emniyet kuvvetlerinin yıpratılmasıydı. Demokratik idarede, emniyeti temin etme vazifesini omuzlamış olan polis teşkilatı ilk ve en büyük darbeyi ihtilâlcilerden yemişti. İhtilâl sonrasında polisler suçlu görülmüş, birçoğu tevkif edilmiş, birçoğu hakkında da takibat açılmıştır. İhtilâlden sonra, "Ankara'da talebe dövmüş olan polisler tesbit olunuyordu" (4 Haziran '60, Milliyet) gibisinden yığınla haberlere rastlanmıştır.

İşte bu şekilde anarşi çıkartanların sırtları okşanırken, polisler suçlu sandalyesine oturtulmuş, bu durum da en çok güvenlik kuvvetlerini yıpratmak isteyen anarşistlerin ve komünistlerin işine yaramıştı.

Marksist ideolojların hazırladığı anayasanın boşluklarından istifade eden anarşistler, polislere, "katil polis", "faşist polis" demiş ve devletin güvenlik güçleriyle çatışmaya girmişlerdir.

İşte, masum insanları katleden, emniyet kuvvetlerine ateş açan bir gürûh bu şekilde komünist ideoloji istikametinde çalışırken, bazı eli kalemli kişiler de onlara arka çıkmış ve onlarla birlikte güvenlik kuvvetlerine saldırıp durmuşlardır. Bu mevzu için birkaç misal verelim:

CUMHURİYET VE DEVRİM GAZETELERİ

THKO militanlarının aranmasına şiddetle karşı çıkan gazetelerin en mühimleri "Cumhuriyet" ile "Devrim" idi.

Sahibi olarak Cemal Reşit Eyüboğlu, Genel Yayın Müdürü olarak Doğancan Avcıoğlu, ve Yazı İşleri Müdürü olarak, Hasan Cemal'in gözüktüğü Devrim gazetesi, "Polis, Dev-Gençleri suçlama çabasında" (19 Ocak 1971) gibisinden manşetler atıyor ve polise karşı "salvo atışlara" geçiyordu.

Cumhuriyet gazetesinde yazılar yazarken 1992'de faili meçhul bir şekilde öldürülen Uğur Mumcu ülkeyi kan gölüne çeviren o dönemdeki anarşistlere arka çıkarak şöyle diyordu: "Halka insanca yaşayacağı bir düzen saptayabilmek için savaşın yiğit gençler".

Bu gazetenin yazarlarından; Uluç Gürkan, Doğan Avcıoğlu, Prof. Muammer Aksoy, Çetin Altan, Uğur Mumcu, Adalet Ağaoğlu, Oktay Akbal, Mucip Ataklı, İlhami Soysal, Osman Köksal, Muzaffer Karan, İlhan Selçuk, Hikmet Kıvılcımlı, Cemal Madanoğlu ve Celil Gürkan ise güvenlik kuvvetlerine ateş püskürüyor ve onlar hakkında çok ağır ifadeler kullanıyordu.

Bu yazarlar başta Deniz Gezmiş olmak üzere bütün THKO militanlarını şiddetle müdafaa ediyordu, ama Deniz Gezmiş yakalandığında suçlu olduğunu ve cezasının idam olduğunu itiraf edecekti. Devrim gazetesi, polislerin yurtlarda arama yapmasını; Toplum polisi kızlarımıza işgal kuvvetlerinin yapmadığını yaptı", "Gestapoların kuduz köpek şehveti içinde SBF yurdunda gencecik kızlara saldırdıkları sırada..." şeklinde ifadelerle veririken bu gazetenin yazarları hücumun dozunu daha da arttırmaktaydı.

UĞUR MUMCU NE DİYOR?

DEVRİM gazetesinin yazarlarından Uğur Mumcu, polise şiddetli bir şekilde hücum edenlerin başını çekmekte-

di. Mumcu, "Mâkûs Talih" başlıklı yazısında, üniversitede hadise çıkaran, polis ve askerle çatışan Dev-Genç militanlarını: "Türk halkına insanca yaşayacağı bir düzen saptayabilmek için savaşan yiğit gençler" olarak tavsif ediyor ve polisi suçluyordu. (12 Ocak 1971, Devrim)

Uğur Mumcu, bir başka yazısında da şöyle diyordu:

"İki kişi mi öldürülmüştü 27 Mayıs'tan önce? Şimdi on bir kişi öldürdüler.

"27 Mayıs 'üniversiteye girmek suç' demişti. Polisi üniversiteye çağıran rektörler buldular. Esrar tekkesi basar gibi üniversite bastılar." (26 Mayıs 1970, Devrim)

DOĞAN AVCIOĞLU— Güvenlik kuvvetlerine hakaretler yağdırıyor ve anarşistleri methediyordu. Avcıoğlu komünist bir düzen kurmak için teşebbüse geçtiklerini açıkça ifade ediyordu.

AVCIOĞLU NE DİYOR?

ANAYASANIN mimarlarından olan Doğan Avcıoğlu da aynı gazetede habire güvenlik kuvvetlerine saldırıp durmaktaydı. Askerlerin "kırmızı görmüş boğa gibi" devrimci gençlerin üzerine saldırdığını söyleyen Avcıoğlu, bu anarşist gençleri güvenlik kuvvetleriyle silahlı çatışmaya girmeye teşvik etmekteydi. Avcıoğlu şöyle diyordu:

"Devrimci gençlik kitlesi, üç-dört yıl öncesine kadar yürürlükteki hukuk düzeni içinde, Devrim'in sandıktan çıkacağı inancındaydı. Enerjisini, ilerici saydığı siyasi partilerin saflarında harcıyordu. Bu tutumda belirli bir değişiklik 1968 yılında görüldü; gençlik, üniversitede reform istiyordu. Aradan üç yıl geçti, hiçbirşey yapılmadı. Gençlik, kurulu düzen taraftarlarının reform yapamayacağını gördü. Reform yerine, iktidarlar, devrimci gençliğin karşısına komandolar dikti. 'Fruko'lar, kırmızı görmüş boğa gibi devrimci gençliğin önüne sürüldü. Vahşet, son SBF ve Hacettepe olayları ile görülmemiş ölçülere ulaştı. Silahlanmak ve savaşmak, nefis müdafaasının gereği oldu." (23 Şubat '71, Devrim)

Bu ihtilâl fetvacısı, bu yazısında maksadını açık seçik ortaya koymaktaydı. Netîcede bu eli kalemli ihtilâlcilerle eli silahlı ihtilâlciler el ele verecek ve yeni bir ihtilâl tezgahlayacaklardı. "Devrim" gazetesi kadrosunun çoğu "Madanoğlu Cuntasında" yer aldıkları için adalet huzuruna çıkarılacak, ancak 1974 affı ile yakalarını adaletin pençesinden kurtaracaklardı.

CUMHURİYET GAZETESİ NE DİYOR?

GEMİLERİ yakan, banka soyan, güvenlik kuvvetleriyle çatışan, masum insanları kurşunlayan militanlara arka çıkan yayın organlarından birisi de Cumhuriyet gazetesiydi. Bu gazete 1971'den önce çıkan hadiseler sırasında, "Devrimci gençlik ağır bir suçlama altına sokuldu" gibisinden başlıklarla bu militan gençleri müdafaa etmekteydi. Sadun Tanju ve Ergin Konuksever imzalı haberde şöyle deniliyordu:

"Ankara'da yapılan bir banka soygunu, birden bire, âdi bir suç olmaktan çıktı ve siyasal bir nitelik kazandı. İçişleri bakanlığı ve polis, iki tanınmış gençlik liderinin [Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan] soyguncular arasında bu-

lunduğunu açıkladı ve böylece devrimci gençlik cephesi ağır bir suçlamanın altına sokuldu." (17 Ocak 1971, Cumhuriyet)

Aynı gazetenin yazarı İlhan Selçuk da, "Deniz Gezmiş'e" başlıklı yazısında, Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının haksız yere suçlandığına inandığını söylüyor ve yazısını "Tez vakitte bu güç durumdan kurtulman dileğiyle..." diye bitiriyordu. (10 Ocak '71, Cumhuriyet)

ÜLKEYİ HUZURSUZ EDEN KİMLERDİ?

BU BAHSİ dahada uzatabiliriz. Ancak biz verdiğimiz bu misallerin meseleyi vuzuha kavuşturduğu inancındayız.

Yakın tarihe göz atıldığında görülecektir ki, ülkeyi yıllar yılı maddi-manevî sıkıntılar içerisinde bırakanlar, huzursuzluk vasatını hazırlayanlar hep ihtilâlcilerle ihtilâl fetvâcıları olmuştur. Ne var ki bunların hiçbirisi de yaptıklarının gerçek karşılığını görmemiştir. Bazıları en üst makamlara kurulurken, bazıları da bukalemun gibi tavır değiştirerek "demokrasi kahramanı" kesilivermiş ve böylece vatandaşların arasına karışıp gitmişlerdir.

Ne mekteplerdeki ders kitaplarında, ne yayın organlarında, ne de radyo ve televizyonda bu gibi ihtilâl fetvâcılarının gerçek yüzünü görmeyen ve bilmiyen halk da yıllar yılı olup bitenlerden habersiz, onların söylediklerini dinlemiştir.

DEMOKRASİ MAHKEMESİ

ANCAK biz bu ülkede er geç, sağlıklı hürriyetçi parlamenter demokrasinin bütün unsurlarıyla yerleşeceğine inanıyoruz. Buna kavuşmanın bir yolu da, ihtilâlcilerle ihtilâl fetvacılarının gerçek yüzünü görmekten ve onların tezgâhladıkları ve tezgâhlayabilecekleri bütün oyunları bilmekten geçer. Ayrıca memlekete ve millete kan kusturan 27 Mayıs ihtilâlcileri ile ihtilâl fetvacıları mutlaka muhakeme edilmelidir. Yassıada Mahkemesine nisbet olarak bir "Demokrasi Mahkemesi" kurulmalıdır. Bütün dünyanın gözü önünde cereyan edecek, âdil bir mahkeme ile; ihtilâl yaparak, bir ülkeyi ve milleti fukaralığa sürükleyen, ülkeyi ve milleti maddi-manevi huzursuz eden, bir ülkenin kalkınmasını ve bir milletin refahını engeleyen kişilerden hesap sorulmalıdır.

İşte 27 Mayıs ihtilâlinin devri böylesine bir mahkemeden sonra sona erecektir. Yoksa, Beyazıd meydanına isminin yeniden îâde edilmesi, 27 Mayıs'ın bayram olmaktan çıkarılması, İmralı'da medfun şehitlerin cenazelerinin nakledilmesi, gibisinden göstermelik icraatlarla değil...

Bir İhtilâlcinin Ölümü

"Dindarları bir adaya tıkacağım"

Yalanlarla dolu ihtilâl gerekçesi. Aslına çevrilen ezana duyulan kin. Talebeler nasıl ihtilâle âlet edildi? Mevki-makam istemeyenler ne yaptı? İhtilâlcilerin balayı kısa sürdü. Dindarları bir adaya tıkmak isteyenler. İhtilâl liderinin feci sonu. 38 ihtilâlcinin tasvibiyle nasıl lider olunur? İhtilâlle oturduğu koltuktan doktor raporuyla inen lider. Dindarlara kin duyan ihtilâlcinin perişan hâli.

Talebeler ihtilal tezgahını kuranlarca bir maşa olarak kullanılmıştı. Talebe hadiseleri bir bahanedeğildi. Tıpkı diğer ihtilal gerekçeleri gibi ihtilâle karar verenler, hedeflerini tespit etmişlerdi. Ülke idaresini zorla ele geçireceklerdi. Tezdikları ihtilâl senaryosunu süslemeleri kendileri için hiç de zor değildi.

27 Mayıs dinî inkişafı engelleyecekti

Millî irade katledildi

27 Mayıs 1960 sabahı uyananlar radyonun düğmesini çevirdiklerinde kalın ve boğuk bir sesin acı haberiyle karşılaştılar. "Boğuk ses" ve arkadaşlarının "müjde" diye verdikleri haber, sonu milletin seçtiği üç siyasetçinin idamıyla neticelenecek acı bir oyunun ilk perdesiydi.

Niçin bu oyuna gerek duyulmuştu? Cemal Gürsel'in başında bulunduğu ihtilâlcilere göre, ülkede kardeş kavgası vardı. İktidar millete zulmediyordu. İnsan hak ve hürriyetleri gaspedilmiş, millet istibdat altında ezilmişti. Bu duruma seyirci kalınamazdı. Mileti "kurtarmak" için biraraya ge-

Kendilerini "imtiyazlı sınıf" görenler milleti de "koyun" olarak kabul etmişlerdi

Milletin temsilcilerini silah zoruyla devirenzorbaların başına geçen Cemal Güreşi, astığı astık, kestiği kestik olduklarını görünce evâmirlerine: "yobazları oraya tıkmak için" bir ada bulmaları talimatını verdi. Fakat bu bevsel kurşağında kalacak ve felç olarak yatağa çakılacaktı...

lerini "imtiyazlı sınıf görenler, milleti de "koyun" olarak kabul etmişlerdi. Ne var ki bir "sürü" kabul edilen millet, eline geçen ilk fırsatta tek parti diktatoryasına son verdi.

Asıl ihtilâl 14 Mayıs 1950'de olmuştu. Kendisine hiç bir hak vermeyenlere, "Yeter, söz milletindir" denilmişti. Tarihe "beyaz ihtilâl" diye geçen bu kansız değişme, milletin hür iradesiyle gerçekleşmişti. Bu ihtilâle 38 kişi karar vermemişti. Ülkede ilk defa hür ve serbest seçimler yapılmış, millet topyekün sandık başına gitmiş ve Adnan Menderes'in başında olduğu Demokrat Parti iktidara gelmişti.

Milletin seçtiği parti iktidarda olunca elbette milletin istekleri de yerine gelecekti. Millet ilk defa hürriyet havası teneffüs etti. İlk defa vatandaş olduğunun farkına vardı. İbâdetine, namazına, ezanına, Kur'anına müdahale edilen millet, ezanın DP iktidarınca asliyetine çevrilmesiyle âdeta bayram etti. O gün kurbanlar kesildi, dualar edildi, göz yaşı döküldü.

Bahane hazır

len 38 kişilik askeri cunta, arzularını 27 Mayıs 1960'da gerçekleştirdi!

İhtilâlcilerin bu iddiaları 1960'dan çok, 1950 öncesine yakışıyordu. Tek parti sultasında inim inim inleyen millet, istediğini seçmekten mahrumdu. Halinden şikâyet ettiği halde önünde başka bir alternatif de yoktu. Çünkü ülkede tek parti vardı. Kendi-

Millet sevinirken "mutlu bir azınlık" olmaya alışık kimseler mahzundu. Çünkü millet artık sürü değildi. Ülkenin çok partili hayata girmesiyle başlayan demokratik hava, vatandaşları şuurlandırmıştı. Millet hakkını aramasını, hesap sormasını öğrenmişti. Artık hürriyet ve serbestlik sadece dine karşı olanlara has değildi. Dindarlar da bunların nimetlerin-

istifade ediyorlardı.

Bazıları "Bu gidişe dur demeli" diye düşündü. Planlar yapıldı, bahaneler hazırlandı.

Belli maksatlar için kışkırtılan talebe hareketleri güzel bir gerekçeydi. "Ülke kardeş kavgalarından kan gölüne döndü" nutuklarına da uygundu. Bu gerekçe 1960 yılında ihtilâlcilerin bastırdığı "Ak Devrim" isimli kitabın önsözünde şöyle ifade edilir:

"İhtilâl, zulüm ve istibdat idarelerine karşı hak ve hürriyet davâcısı olan milletin ayaklanması, yuvarlandıkça büyüyen bir çığ halinde hedef tuttuğunu ezmesidir. Milli Birlik Harekâtı ise, İstanbul, Ankara, İzmir yüksek tahsil gençliğinin 'Hak ve hürriyet' isteyen asil feveránını, Türk ordusunun bir gece baskını ile arzulanan neticeye ulaştırmasıdır."

İhtilâlciler kendi emellerine kavuştuktan sonra, yaptıkları işi orduya mâl ederek, gelebilecek tepkilere milletin ordusunu kalkan olarak kullanmaya çalışıyorlardı. Yukarıdaki ifadelerde ihtilâl tarif edilirken, "millet" ifadesi geçmiş, ancak bir avuç talebenin kışkırtılmış yürüyüşü, protestosu "milletin feveránı" diye takdim edilmiştir.

İhtilâlciler, yaptıkları işe hangi ismi vermek gerektiğini söylerken, ihtilâlin, hükümet darbesinin ve inkılâbın tarifini yapmışlardır. Yukarıdaki tariften sonra yaptıkları harekâta "ihtilâl" demeyi uygun bulmamışlardır. Çünkü, aynı kitapta, "Yapılan işin, yaratıcıları tarafından sadece inkılâp tabiri ile isimlendirilmesi kahramanlara has bir tevâzuun ifadesi olarak güzel, fakat gerçeğin beyanı bakımından eksiktir" deniyor.

İkbâl aramıyorlarmış!

1960 harekatının niçin "hükümet darbesi" olmadığı ise şöyle ifade ediliyor:

"Hükümet darbeleri, devrilenlerin yerini sonuna kadar işgal etmek maksadıyla yapılır. Tarih bunların misalleriyle dolu. Halbuki, Milli Birlik Harekâtını muvaffakiyete ulaştıranlar, kendi şahısları için ikbâl aramak gibi hodgam bir arzunun peşinde koşmadıklarını Türk milleti ve dünya umumi efkarı önünde içtikleri and, verdikleri namus sözüyle teyid etmiş bulunuyorlar. O halde bu bir 'hükümet darbesi' değildir. (Ak Devrim: s. 4)

Milletin yaptığı 'beyaz ihtilâl' ile yok olan tek partî diktatoryasından sonra, idareyi ele alan Demokrat Parti iktidarını devirecek cuntanın fiilen başında olan Cemal Madanoğlu; daha sonra İzmir'de bulunan "Cemal Ağa"sını davet ederek "bir numaralı koltuğa" oturmasını istemişti.

And içerek, namus sözü vererek, hiç bir makam ve mevkide gözleri olmadığını belirten bu "mütevazi kahramanlar", vatan millet için çalıştıklarını her vesileyle ifade ediyorlardı. Kendisine ilk defa "Cemal

Millî iradeyi katleden MBK üyeleri kısa zaman sonra birbirlerine düştüler

Ağa' dendiği yılları geçirdiği Erzincan'da konuşan Gürsel Paşa, önce, "Aziz Erzincanlılar, sizleri yürekten muhabbetle selâmlarım. Ben Erzincan'ın yabancısı değilim. Altı sene mektep hayatım, altı sene kumandanlık ve subaylık hayatım Erzincan'da geçti. Kendimi Erzincanlı, sizleri de hemşehrim kabul ediyorum" demiş, sonra ülkeyi nasıl kurtardıklarını anlatmaya başlamıştı. Her gidilen yerin hemşehrisi olmak geleneğini yerine getiren Gürsel Paşa, çeşitli vesilelerle yaptığı konuşmalarda eski devri kötülemiş, kardeşin kardeşi vurduğu yıllardan bahsetmişti.

Oysa kötülediği devir, üç beş kişinin bir araya gelip silâh zoruyla idareyi ele geçirdikleri bir devir değildi. Milletin hür iradesiyle gelmiş bir Meclis vardı. Ama kişiyi iktidar hırsı sardığı zaman "hürriyet, demokrasi, parlamento" gibi mefhumlar ancak istismar için kullanılıyordu.

27 Mayıs'çılar da ülkeyi kurtarıp, düze çıkardıktan sonra çekip gideceklerdi. Maksatları sadece kardeş kavgasını önlemek, vatandaş kanının akmasına engel olmaktı. Ankara radyosundan okunan ihtilâlin açıklamasında, partilerin uzlaşmaz bir tavır içine düştükleri, ülkeyi bu durumdan kurtarıp, partilerüstü tarafsız bir idarenin nezaret ve hakemliği altında en kısa zamanda da âdil ve serbest seçimlerin yapılacağı belirtiliyordu. Gerçekten de seçimler yapıldı. Ancak bu seçimlerde Adnan Menderes ve Demokrat Parti yoktu. Ama Cumhuriyet Halk Partisi vardı. Oysa "uzlaşmaz duruma düştükleri" iddia edilirken bütün partiler suçlanmıştı.

İlk çatlak, ilk sarsıntı

İhtilâlden sonra devletin tek hâkimi, Cemal Gürsel'in de katılmasıyla sayıları 38'e ulaşmış olan Milli Birlik Komitesiydi. Bunların ağızlarından çıkan herşey kanundu. Ne derlerse, o oluyordu. Milletin sevgilileri ise Yassıada'ya sürülmüştü.

Vatanı kurtarmak için bir araya gelen Milli Birlikçiler gül gibi geçinip gidemediler. İlk çatlak 13 Kasım 1960'da meydana geldi. Komite içindeki 14 kişi askeri idarenin bir müddet daha devam etmesini isterken, Gürsel Paşa ile birlikte diğer komite üyeleri seçimlere gidilmesini istiyordu. Gürsel Paşanın belki de en sıkıntılı günleri bu anlaşmazlık günleriydi. Diğer arkadaşlarıyla birlikte 14 kişinin tasfiyesine karar verdi. Böylece ihtilâl önce kendi evlâtlarını yemişti. İş sadece evlâtların yenmesiyle kalmadı. Evlâtların başındaki "Cemal Ağa" da bu sıralarda şiddetli bir sarsıntı geçirdi. Bu mânevi sarsıntı sırasında felç olan 'Cemal Ağa', ömrünün sonuna kadar devam edecek olan bir hastalıkla da tanışmış oldu.

Erzincan'da yaptığı konuşmada, "Cemal Paşanın tek başına yaşaması bir mânâ ifade etmez. Beraber ve milletçe yaşayalım" temennisinde bulunan Gürsel Paşa, kendisini milletten ayıracak olan hastalıkla pençeleşmeye başlamıştı. Milletle yaşamak elbette güzel şeydi. Ancak milletin seçtiklerini sudan bahanelerle indirip, yerine yerleşen, milletin baş tâcı ettiklerini sefil perişan edenler, milletle beraber yaşayabilecekler miydi? Böyle bir hayatı hak etmişler miydi?

"Cemal Ağa"nın geçirdiği mânevi sarsıntının sebebi, sadece kendi içlerindeki ihtilâftan mı kaynaklanıyordu? Milletin Arş-ı Âlaya çıkan feryad u figânının bunda payı yok muydu?

Vardı veya yoktu. Gürsel Paşa İzmir'de gül gibi geçinip gidiyordu.

"Bana inanınız, güveniniz"

Öncelerî Ankara'daydı. Kara Kuvvetleri Komutanı olarak vazife yapıyordu. Milli Savunma Bakanlığına yazdığı 13 maddelik ikaz mektubu onu işinden etmişti. Bu mektuba göre, "Cumhurbaşkanı istifa etmeli, İstanbul ve Ankara valileri ve emniyet müdürleri süratle değiştirilmeli, Ankara Sıkıyönetim Komutanı derhal değiştirilmeli"ydi. Ne var ki 3 Mayıs 1960'da yazılan bu mektuptan sonra vazifesinden alındı.

Daha sonra ihtilâlin fiilî lideri Cemal Madanoğlu ve arkadaşlarının teklifiyle Millî Birlik Komitesinin başına geçti. İzmir'den Ankara'ya getirilen Gürsel Paşa, 27 Mayıs günü saat 16.00'da radyodan vatandaşlara seslenerek, "Bana inanınız ve güveniniz" demişti. Millet, kendi hür iradesiyle seçtiklerini alaşağı edenlerin nesine inanıp, nesine güvenecekti?

Zaten Gürsel Paşanın da millete inandığı ve güvendiği falan yoktu. Her ne kadar vatandaşlara yönelik konuşmalarında "milletten güç aldıklarını, milletin isteği üzerine milletle birlikte inkılâp yaptıklarını" söylüyordu, ama asıl "ışık aldığı öncüler" başkalarıydı. İhtilâlin şakşakcısı ve

Ülkeyi demokratik bir yapıya sokup "çekip gideceklerini" söyleyen ihtilâlcilerden Gürsel Paşa Çankaya'ya MBK'cılar da TBMM'ye çekip gittiler.

tek parti heveslisi gazetecilerle 1960 Haziran'ında bir toplantı yapan Gürsel Paşa, onlara şöyle diyordu:

"Ben sizleri millî inkılâbımızın fedakâr ve şuurlu öncüleri olarak kabul ediyor; hattâ bize cesaret veren kahramanlar sayıyorum. Şuna inanıyorum ki, bir memlekette matbuat, millet yapısının tavanında asılı avize gibidir. Bu avizenin nurlu ışıkları, cemiyet ve onu idare edenleri daimî aydınlık içinde tutmak suretiyle doğru yolda yürümelerini, fazilet ve ahlâka ulaştırmalarını temin eder. Avize ışık vermeyecek hâle gelir ve getirilirse, vatan ufukları kararır, herkes karanlıkta kalan bedbahtlar gibi yollarını şaşırırlar."

Demokrat Parti düşmanlığıyla yoğrulmuş bazı gazeteciler, bu kadar "iltifat"ı çoktan hak etmişlerdi. Çünkü ihtilâl avuçları patlayıncaya kadar alkışlamışlar, ihtilâlcileri göklere çıkarmışlardı. Çünkü bunlar vatan kurtaran aslanlardı! Gözlerinde makam mevki hırsı yoktu! Ülkeyi demokratik bir yapıya sokup, çekip gideceklerdi!

"Çekip gittiler"

Şu ihtilâlin sözlüğü de bir başka oluyordu doğrusu. "Demokrat bir idareye son vermek" demokrasiyi yaşatmak, "devletin münâsip mevkilerine yerleşmek" de çekip gitmek oluyordu.

Gerçekten de dediklerini yaptılar. İhtilâlin arkasından yasaklı bir "demokrasi" kuruldu. Daha sonra da Gürsel Paşa Çankaya'ya, MBK'cılar da TBMM'ye çekip gittiler!

Tabii bunu kendileri istememişlerdi. "Demokratik" bir anayasa yapmışlar, millet de bunu tasdik etmiş ve böylece bundan sonraki ömürlerini vatana hizmetin başka bir şekliyle geçirmeye başlamışlardı.

1961 Anayasası, Millî Birlikçiler için bir ihsanda bulunmuştu. Madem ki, bu kimseler "hiç bir makam istemeyecek kadar alçak gönüllü" idiler, bunları mükâfatlandırmak gerekirdi. Bunun için anayasanın 70. maddesinde, "13 Aralık 1960 tarihli ve 157 sayılı Kanunun altında adları bulunan Millî Birlik Komitesi Başkanı ve üyeleri ile eski cumhurbaşkanları, yaş kaydı gözetilmeksizin, Cumhuriyet Senatosunun tabii üyesidirler" denilmişti. Bunların ölünceye kadar bu vazifede kalacakları, seçimlere katılmayacakları da ayrıca belirtilmişti. Seçimlere girmeye lüzum yoktu. Çünkü bunlar "makam ve mevki" için ihtilâl yapmamışlardı ki, ikide bir milletin karşısına geçip oy istesinler! Bulundukları yere kanaat edip, ölünceye kadar vatan-millet aşkıyla çalışacaklardı. Gürsel Paşa ise aynı vazifeyi Çankaya'da yerine getirecekti. "Cemal Ağa", ikaz mektubunda, "Cumhurbaşkanı istifa etmelidir" derken, bu makama hazır olduğunu mu ifade etmek istemişti?

"Alnı ak, kalbleri pâk"

27 Mayıs'çılar, makam ve mevkide gözleri olmadığını devletin münâsip yerlerine yerleşerek gösterdikten sonra nasıl bir "hukuk devleti" kurduklarını da "isbat" ettiler! Kendi

Hesap sorulmasından korkan ihtilâlciler icraatlarından dolayı herhangi bir vatandaşın hak aramasını önlemek için Anayasaya madde koymuşlardı

yaptıkları Anayasanın 12. maddesine göre, "herkes eşit"ti. 31. maddesi ise, "Herkes meşrû bütün vâsıta ve yollardan faydalanmak sûretiyle yargı mercileri önünde dâvâcı veya dâvâlı olarak, iddiâ ve savunma hakkına sahipür" hükmünü ihtivâ ediyordu.

Bu iki maddeye dayanarak, ihtilâlcilerin tasarruflarından sadece birisinden bile dâvâcı olan bir vatandaş, mahkemeye başvurabilirdi. Çünkü madem hukuk devleti kurulmuş, ülkeye hürriyet gelmişti; o zaman her vatandaş bunları kullanabilecekti.

İhtilâlciler bunu biliyorlardı. Âlem akıllı, onlar deli miydi? Gerçi onların "alnı ak, kalbleri pâk"tı. Ama ne olur olmaz, "suçsuz" oldukları halde boş yere mahkemelerde zaman israf ederek, "millete hizmetten geri kalırız" diye Anasaya'ya geçici maddeler eklediler. Bunların dördüncüsünde şöyle denmekteydi:

"27 Mayıs 1960 tarihinden itibaren Kurucu Meclis toplandığı 6 Ocak 1961 tarihine kadar yasama ve yürütme görevini Türk milleti adına kullanmış bulunan Milli Birlik Komitesinin ve Devrim Hükümetlerinin karar ve tasarruflarından ve bunların idarece ve yetkili kılınan organ ve mercilerce uygulanmasından dolayı, karar alanlar, tasarrufta bulunanlar ve uygulayanlar hakkında cezai veya mâli veya hukuki sorumluluk iddiâsı ileri sürülemez ve bu maksatla her-

Milletin temsilcisi Menderes'i idam edenlerin lideri de liderin garip bir cilvesi olarak aynı günde son nefesini verecekti. Menderes şehit olarak tarihe geçerken, Gürsel "zorla ülke idaresini ele geçirenlerin lideri" olarak yâd edilecekti.

hangi bir yargı merciine başvurulamaz.

"Normal demokratik rejimi bütün teminatı ile kurmak amacıyla gerçekleştirilen ve yürütülen 27 Mayıs 1960 devrim tarihinden 6 Ocak

Asıl maksat dindarların hürriyet ve serbestiyet havasından faydalanmalarıyla ilerleyen dinî gelişmelerin durdurulmasıydı

1961 tarihine kadar çıkarılan kanunlar, Türkiye Cumhuriyetinin diğer kanunlarının değiştirilmesinde ve kaldırılmasında uygulanan kurallara göre değiştirilebilir veya kaldırılabilir. Ancak, bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiâsıyla, Anayasa Mahkemesine iptal dâvâsı açılamayacağı gibi, itiraz yoluyla dahi mahkemelerde Anayasaya aykırılık iddiâsı ileri sürülemez."

"Yasama ve yürütme" selâhiyetini "millet adına kullandıklarını" —hangi milletten, ne zaman, nasıl aldılarsa?— ileri sürenler, millete karşı hesap vermekten kaçıyorlar, kendilerini antidemokratik maddelerin teminâtı altına alıyorlardı. İhtilâlden sonra DP'lilerin, "bizi halka teslim etmeyin" diye yalvardıkları yalanını uyduranlar, asıl kendileri, yaptıkları icraatın hesabını vermekten korkuyorlardı.

Meşrû bir iktidar silâh zoruyla devrilecek, milletin seçtiği Başbakan ve iki bakan idam edilecek, DP kapatılacak, bir çok DP'li hakkında hapis cezası verilecek, ama bütün bunları yapanlara hiç bir şey sorulmayacaktı. Ve sorulmadı da. Çünkü kapı gibi Anayasa maddesi vardı. Bugün ise o Anayasanın yerinde yeller esiyor. Bir başka ihtilâl, 27 Mayıs'cıların anayasasını yok etmiş; ama yine ihtilâlcilerden hesap soran yok.

27 Mayıs'çılar, "Makamda gözümüz yok" dediler, Devletin en mütenâ yerlerine yerleştiler; "Hukuk devleti kuracağız" dediler, hesap vermekten kaçtılar; peki bu ihtilâl niçin olmuştu? DP'yi yok etmek için mi? Üç devlet adamını idam yoluyla öldürmek için mi? DP'lileri mahkemelerde, hapislerde, sürgünlerde süründürmek için mi?

Asıl maksat neydi?

Şüphesiz yukarıdakilerin hepsi bir bütünün parçalarıydı. Asıl maksat, dindarların hürriyet ve serbestiyet havasından faydalanmalarıyla ilerleyen dinî gelişmelerin durdurulmasıydı. Cemal Gürsel Paşanın 3 Mayıs 1960 tarihinde Savunma Bakanlığına yazdığı mektupta yer alan 11. maddede "din istismarcılığından vazgeçilmesi" isteniyordu. "Din istismarı" diye yasıflandırılan şey, Demokratların dine saygılı, dindarlara müsâmahakâr olmasıydı. Tek parti devrinde yaşanan dinî baskılar, dinsizlik olarak anlaşılan lâiklik tatbikatları özleniyordu.

Falih Rıfkı Atay, 12 Haziran 1960 tarihli Dünya gazetesinde kaleme aldığı bir yazıda, DP devrine şöyle hücum ediyordu:

"Yobazlar Arap yazısını öğretmekte serbest bırakılmıştır. Atatürkçülüğü köylere yayan köy enstitüleri perişan edilmiştir. İnkılâpçı gençliğin toplandığı ve halkı etrafına topladığı Halkevleri yıkılmıştır. Türk kadını yeniden ehli hayvana çevrilerek, Anadolunun bir çok yerlerinde sinemalar, parklar harem-selâmlığa ayrılmıştır. Köylerde medenî nikâh hemen hemen kalkmıştır.

"Varsa:—Beyefendi!..

"Yoksa:—Beyefendi idi. Kim oluyordu Atatürk onun yanında? Yirmibeş yıl diye sövdükleri devir, İnönü devri miydi? Atatürk aynı yirmibeş yıl içinde vatanı kurtarmış ve yeni Türkiye'yi kurmuş değil midir? Rakam palavralarıyla dünyanın başını döndüren Menderes'in böyle bir gaf-

Cemal Gürsel'in bütün derdi "yobazlar" diye söz ettiği Nurcuları yok etmekti.

lete düşmesi ihtimali var mıydı?

"Said-i Kürdi'yi Demokrat Parti sancağı olarak meydana atmıştı. Kimdi bu Said-i Kürdi? 1908 Meşrutiyetinin bile kanlı ve kara mürteciî. Ve Demokrat Devrinde Atatürk düşmanlığının sembolü ve Menderes'in eli bayraklı propagandacısıl"

"Bana bir ada bulun"

İhtilâlcilerin asıl derdi, Falih Rıfkı ve benzeri yazarların yalan yanlış iftiralarla çürütmeye kalkıştıkları Said Nursi ve eserlerini okuyanların varlığı ve sayısıydı. O zamanlar Cemal Gürsel, Nurculardan "yobazlar" diye söz ederdi. Bütün derdi bu kimseleri yok etmekti. İhtilâlden sonra, "Nurcular toplatılıp, hapsedilecek" diye şâyialar çıkmıştı. Bu mevzuu, MBK'nın 14'ler grubundan Orhan Erkanlı, şöyle anlatıyor:

"Başkan (Gürsel Paşa) yaz tatili için Florya Köşküne gelmişti. Büyükada'daki Anadolu Kulübü, Paşayı Adaya davet etti, yolda birden bire:

" 'Çocuklar bana bir ada bulun. Bütün yobazları bu adaya toplayacağım. Siyaset yobazlarını Yassıadaya topladık, medeniyet yobazlarını da başka bir adaya tıkmazsak başarılı olamayız. Heryerde aleyhimize çalışıyorlar. Bu herifleri toplamak lâzım. Erkanlı, sen bu işi plânla, kimseye bir şey söylemeyin,' dedi.

Bir gün Gürsel Paşa, MBK'cı Orhan Erkanlı'ya şöyle demişti: "Çocuklar bana bir ada bulun. Bütün yobazları bu adaya toplayacağım. Her yerde aleyhimize çalışıyorlardı. Bu herifleri toplamak lâzım. Erkanlı sen bu işi plânla, kimseye birşey söylemeyin!"

"[Rifat) Baykal ile birbirimize baktık ve sevindik. Başkanın ihtilâlciliği tutmuştu. O günlerde Yalova ve Şarkta bir kaç olay olmuş ve yobazlar kıpırdamışlardı.

"Paşa medeni ve ilerici bir adamdı. Onun devrinde yetişmiş hiç bir generalde bulunmayacak toleransa sahipti. Bu sözleri söylerken samimi ve ciddi idi. Bazen geleceğe âit hesaplardan, endişelerden kendisini sıyırıyor ve hakiki bir ihtilâl lideri gibi düşünüyor ve konuşuyordu. Yine öyle anlardan birisiyle karşılaşmıştık. Adada yemek boyunca bu meseleyi Baykal ile konuştuk. Bize, başlanan hamleleri, operasyonları sonuçlan-

Demokratları başka isimle yeniden iktidarda gören Gürsel, onulmaz bir derde düşmüştü

dırmadan, Yassıada durumu açıklığa kavuşmadan yeniden böylesine derin ve tepkileri büyük bir operasyona girişmek uygun görünmüyordu. Gücümüzü ve dikkatimizi oldukça dağıtmış, aynı anda beş altı hedefe taarruz eden kumandana benzemiştik. Yobazları toplamak, DP'lileri toplamaktan çok daha zor bir mesele idi.

"Dönüşte konu yine açıldı. Paşa fikirlerimizi sordu. Kendisine:

"-Paşam düşüncelerinizde tamamen haklısınız. Dinimizi ve milletimizi yobazlardan, din tüccarlarından kurtarmak lâzımdır. Ancak bize göre zaman müsâit değil, bir sürü işe girıştik, hiç birinin sonunu alamadık. Müsaade ederseniz bu işi sonra yapalım," dedik.

"Konuşmalarından Paşanın da meseleyi tekrar düşündüğü ve kararından vazgeçtiği anlaşılıyordu. 'Peki bunu unutun, zamanı gelince ele alırız' dedi ve motorun arkasına yattı, üzerine bir er battaniyesi örttük. Marmara'nın ortasında doğan bu fikir de sulara gömüldü, bir daha açılmadı." (Askeri Demokrasi, s.268-269)

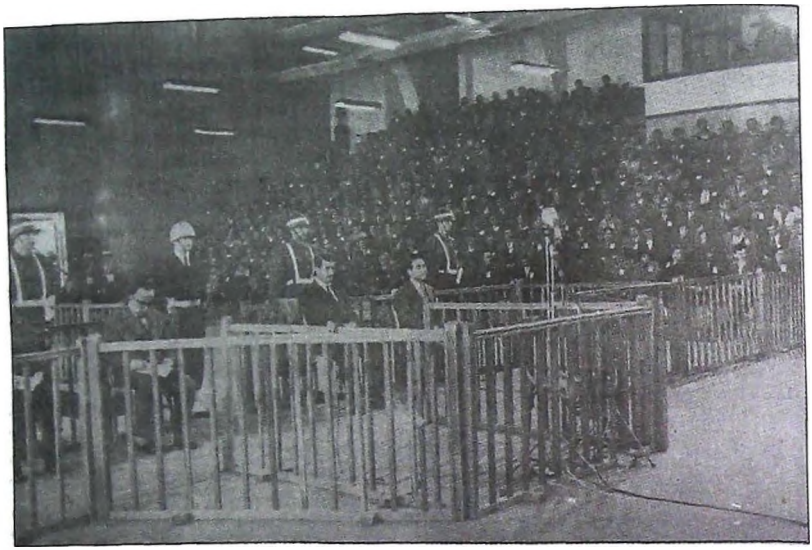
Erkanlı'nın anlattığı ve zamanını uygun bulmadığı operasyonun bir daha açılması da pek mümkün değildi. Çünkü Gürsel Paşanın 13 Kasım'da başlayan felci onu rahat ettirmiyordu. Artık ağzından her çıkan bir kânun değildi. Her isteğine temennâ çakan bir Meclis de yoktu. Meclisde, 1961 seçimlerinden sonra DP idealini devam ettiren Adalet Partisinin güçlü bir grubu vardı. Hele 1965'in 10 Ekim'inde yapılan seçimler Gürsel Paşa ve 27 Mayıs'çılar için tam bir hezimetti! Millet bu seçimde DP idealine gönül verenlere 240 mebus vermiş, ülke idaresini onlara teslim etmişti.

Bu sıralar Gürsel Paşanın hastalığının arttığı günlerdi. Demokrat fikriyatın tekrar iktidar olması, Menderes'i meş'ale kabul eden Süleyman Demirel'in Başbakan olarak karşısına dikilmesi kolay değildi. Zaten beş yıldır devam eden felcin ilk başlangıcı da 14'lerin tasfiyesi sırasında belirmişti. Artık çark tersine dönüyor, plânlar tersine çevriliyordu. "Din istismarı" adını verdikleri, dindarların hürriyetten istifade etme hâdisesi, tekrar gündemdeydi.

Her geçen gün hastalığı ağırlaşan Gürsel Paşa, bastonla dolaşıyor, güçlükle ayakta durabiliyor, bazan oturduğu yerden ancak elini kaldırmakla yetiniyordu. Gözünün feri sönmüş, dizinin dermanı bitmiş, "yobazları büyük bir adaya toplayacağı gün" hiç gelmemecesine uzaklaşmıştı.

O, ihtilâli tekrar Demokratlar iktidara gelsin diye yapmamıştı. Ama onlar başka bir isimle tekrar karşısına dikilmişlerdi. Adnan Menderes'i, Hasan Polatkan'ı, Fatin Rüştü Zorlu'yu idam etmiş, "Bu yoldan gidenlerin sonu böyle olacaktır haal.." demiş, ama fayda etmemişti. Menderes'in idam edildiği gün gözlerinden yaş yerine kan gelenlerin âhı tutmuştu sanki. Gürsel Paşa artık Türkiye'de tedâvisi imkânsız bir hâle gelmişti.

Artık Türkiye'de derdine derman bulamayacağı ortaya çıkınca, Gürsel Paşa 3 Şubat 1966'da Amerika'ya götürüldü ve buranın en meşhur askeri hastanelerinden Walter Read'e yatırıldı. Burada kendisine tıbbın en gelişmiş tedâvi usulleri tatbik edildi. Hastanenin en seçkin doktorları Gürsel Paşanın hastalığı üzerinde ihtimamla duruyorlar, ellerinden gelen herşeyi yapıyorlardı. Fakat, nâfile! Bütün gayretler boşunaydı. Hastalık

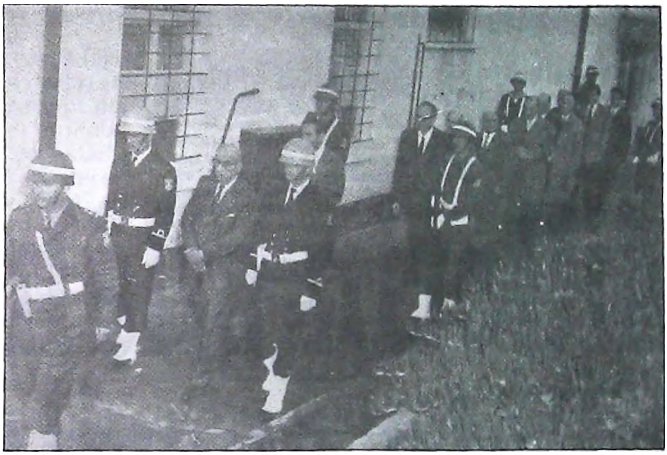
durmuyor, aksine ilerliyordu. 8 Şubat'ta komaya girdi. Artık hiç bir şeyi duymuyor, görmüyor, hiç bir şeyden haberi olmuyordu. Yemekten, içmekten mahrumdu.

Amerikalı doktorlar iyileşmesinden ümitlerini kesmişlerdi. Bu durum Türk ilgililere bildirildi. 26 Mart'ta Ankara'ya getirilen Gürsel Paşa, Gülhane Askeri Tıp Akademisine yatırıldı. Hayatî fonksiyonlarını yitiren ve ancak "bitkisel hayat" yaşayan birisinin devletin başında bulunması uygun görülmediğinden, 38 doktorun verdiği rapor ile cumhurbaşkanlığı vazifesi sona erdi. Kaderin garip bir tecellisidir ki, Menderes'i devirdikten sonra "Gel başımıza geç" diye kendisini o makama oturtan MBK'cılar da Gürsel'le birlikte 38 kişiydi.

Gürsel Paşa Gülhanede 220 gün boyunca komada kaldı. 14 Eylül 1966'da tamamen dünyaya elvedâ dedi. Eylül ayı bir acılı aydı. Milletin seçtiklerinin îdam edildiği aydı. Gürsel Paşayla birlikte 38 kişinin iktidardan indirip Yassıada'ya yolladıkları Menderes'in asıldığı aydı. Aynı gün Gürsel Paşa da dünyadan ayrılmıştı. İhtilâlcilerin baş tâcı ettiği Gürsel Paşa Azrail'le başbaşa kalmıştı. İnsanın en sıkıntılı zamanı olan sekârat vakti 220 gün sürmüş, Gürsel Paşa "zamanı gelince ele alacağı" yobazları adaya sürme işine hiç bir zaman imkân bulamamıştı. O "zaman" bir türlü gelmemiş, cuntacıların "Cemal Ağa"sı "yobaz" dediği dindarları hiç bir zaman "büyük bir adaya" süreməmişti.

İhtilâlcilik oyunu

On yılda bir kalkınmaya vurulan darbeler

Demokrat Parti iktidarı, hummalı bir şekilde kalkınma hamlesi içerisine girmişken, cuntacılar neyle meşguldü? Milli Şef devrinde ekmeği karneyle alan milletin iktidara getirdiği kimseler niçin indirildi? Ülke meselelerini halletmek için gelenler kısa zamanda niçin birbirine girdiler? Atatürkçülük maskesi altında şahsî ihtiraslarını tatmine çalışanlar ülkeye neler kaybettirdi? On yılda bir meşrû idâreyi alaşağı etmek için çırpınanların asıl maksatları neydi? Cumhurbaşkanı seçiminde silâh gücünü kullananlar, hangi yüzle demokrasinin ihyâsından bahsediyorlardı? İhtilâllerden sonra yaptıkları anayasalarda kendilerini geçici maddelerle "dokunulmazlık" çemberine alanlar, hesap vermekten niçin kaçıyorlardı? Hiç bir makam ve mevki peşinde olmadığını iddiâ edenler, neden her ihtilâlden sonra devletin en yüksek mevkilerini işgal ediyorlardı? İhtilâllerin arkasındaki siyasî parti ve siviller kimlerdi?

Bütün ihtilâlcilerin kafa yapısı aynı

Milletin silâhı millete çevrildi

YAKIN tarihimizde, resmî literatüre geçmiş üç ihtilâl vardır: 27 Mayıs" 1960, 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 ihtilâlleri... Ancak bunların yanı sıra birçok da ihtilâl teşebbüsü vardır.

Memleketimizde henüz ihtilâllerin bile tam ve tafsilâtlı tarihi mevcut değildir. Bu bakımdan çok az kimse ihtilâller hakkında detaylı bilgilere sahiptir. İhtilâl teşebbüslerine gelince, bilhassa yeni nesillerin bu hususta hemen hemen hiç malûmatı yoktur.

İhtilâller ve ihtilâl teşebbüsleri hakkındaki bilgi kısırlığının en büyük sebebi, ihtilâlciler neslinin devlet idaresindeki ağırlıklarının son 38 senedir devam etmesidir. Ülkemizde ağırlıkları hâlâ hissedilen son ihtilâlcilerin menşe'leri de tâ ilk ihtilâle kadar uzanmaktadır.

İHTİLÂLCİLİK OYUNU

GEREK ihtilâllere ve gerekse ihtilâl teşebbüslerine biraz yakından bakıldığında, ihtilâlciliğin dem ve damarlarına işlemiş olduğu bir gürühla karşı karşıya gelinmektedir. Bunlar, çocukların "evcilik" oyunu gibi, "ihtilâlcilik oyunu" oynamaktadırlar.

Küçük çocukların "evcilik" oyunları ile diğer oyunlarının masumiyetine mukabil, bu "büyük çocuklar"ın oyunları son derece tehlikelidir. Zirâ, ihtilâlcilik oyunu oynayan, ihtilâlci ruhlu kimseler kendilerine oyuncak olarak bu memleketi seçmişlerdir. Milletin rızıklarından keserek verdikleri parayla alınan silâhı, asli gaye uğruna değil de kendi hobilerini, fikirlerini, yahut enâniyetlerini tatmin yolunda kullanmışlardır.

İhtilâllere biraz daha yakından bakıldığında, ihtilâlcilerin hemen hepsinin yanı hâlet-i ruhiye içerisinde ve aynı tipte oldukları görülür.

Memleketimizi maddî ve manevî sahada perişan eden ihtilâlcilerle ihtilâl teşebbüslerinin iç yüzlerini bir nebze olsun kavrayabilmek için, bir ihtilâl ile iki ihtilâl teşebbüsünde başrollerde oynamış bir ihtilâlciyi ele almak istiyoruz: Talât Aydemir'i... Ayrıca zaman zaman hâdiseyle ilgili diğer kaynaklara da müracaat edeceğiz.

Aydemir'in 27 Mayıs ihtilâlinin hazırlanmasından mühim rolü olduğu bir gerçektir. Ayrıca Aydemir 21/22 Şubat 1962'deki ihtilâl teşebbüsü ile, 21 Mayıs 1963'teki ihtilâl teşebbüsünün baş mimarıdır. Bu bakımdan Talât Aydemir'i yakından incelemekle, 27 Mayıs'ın perde arkası ile bahsi geçen... iki ihtilâl teşebbüsünün bilinmeyen taraflarını da öğrenmiş olacağız.

İhtilâlcilik oyununa hastalık derecesinde düşkün olan Talat Aydemir, her gittiği yerde yoklama yapıyor ve kendisine yakın bulduğu kişilere ordunun meselelerinden bahsederek işe başlıyordu.

İhtilâlcilik oyununa "hastalık" derecesinde düşkündüler!

İHTİLÂL FİKRİ NE ZAMAN DOĞDU?

ÜLKEMİZDE demokrasiyi katleden ilk ihtilâl kaç yılda hazırlanmıştır? Aydemir'e göre kendisinde ilk ihtilâl fikri 1954'te doğmuş, 1956'da ise iyice gelişmişti.

Aydemir ihtilâl yoluna ilk adımı attığında, ihtilâli ağzına almamaktaydı. Ordunun meselelerini nazarlara sunmakla, daha doğrusu o meseleleri kendisine perde edinmekteydi. Aydemir şöyle diyor:

"Bir münevver olarak, bir kurmay subay olarak, ilk önce ordu dahilinde düşüncelerime yakın düşünen arkadaşlarla işbirliği yapıp iktidarda bulunan partinin Türk ordusunu ihmal ederek düşürdüğü bu kötü durumdan kurtarma çârelerinin neler olabileceğini ve ne şekilde hareket edilirse bu vaziyete bir son verilebileceğini plânlamaya başladım. Bütün düşüncelerimi bu istikamete yöneltip Genelkurmay Başkanlığında zemin yoklayarak arkadaş aramaya başladım. Fikirlerime yatan hemen hemen hiç

Aydemir, ihtilâlci fikirlerin kendisinde 1954 senesinde doğduğunu ve bu maksatla teşebbüse geçtiğini söylüyordu. 27 Mayıs ihtilâlinden sonra bir gün Alparslan Türkeş'le konuşurlarken, odaya giren Muzaffer Özdağ ise

ihtilâl komitesine 1952 yılında daha askeri okulda talebeyken katıldığını ve okul silâhhanesinde and içtiklerini belirtiyor. Özdağ, bu sözleriyle sanki, "Ben senden daha ihtilâlciyim" demek istiyor.

kimse bulamadığım için ümitsizliğe kapıldım. Sene 1954..." (Ve Talât Aydemir Konuşuyor. İstanbul: 1966.. s.23)

Sonradan da görüleceği gibi, ordunun meseleleri yalnızca bahaneden ibaretti. Zirâ, 1954'te Demokrat Parti iktidarı henüz dört yaşında idi ve ülkenin diğer meselelerine olduğu gibi, ordunun meselelerine de canla başla sahip çıkmakta ve o meseleleri halletmek için uğraşmaktaydı. Bir defa 1954'te ordu, 1950 öncesiyle kıyas edilmeyecek derecede iyi bir durumdaydı.

1952'DE DOĞAN FİKİR

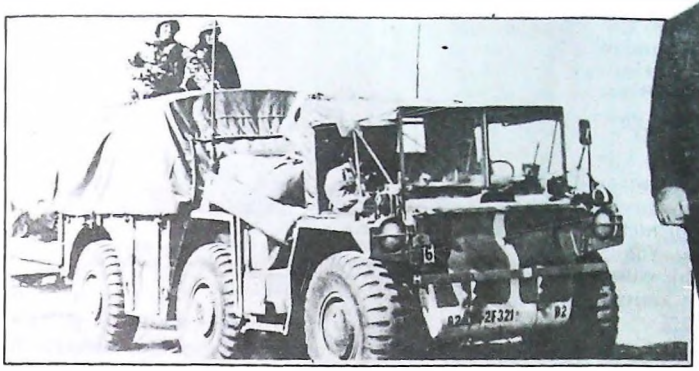
AYDEMİR 27 Mayıs ihtilâlinin mimarının da kendisi olduğunu ima edercesine ihtilâlci fikirlerin kendisinde 1954'te doğduğunu ve bu maksatla teşebbüse geçtiğini söylüyor. Oysa 27 Mayıs ihtilâlini yapan ekip arasında yer alan Muzaffer Özdağ ise, ihtilâl komitesine 1952'de katıldığını söylemektedir. Böylece ihtilâlciler arasında "ihtilâl fikrini ilk kim geliştirdi?" ihtilâfı meydana gelmiş bulunuyordu.

Aydemir, hatıralarında bu ihtilâfa temas ederken, 27 Mayıs ihtilâlinden sonra bir gün Alparslan Türkeş'le otururken odaya Muzaffer Özdağ'ın girdiğini anlatarak şöyle diyor:

"...İçeriye yüzbaşı Muzaffer Özdağ girdi. Türkeş beni ona 'eski komite arkadaşlarımdan' diye takdim etti."

"Yüzbaşı biraz durakladı. Gülerek, komitenin eskiliğinin ne olduğunu sordu. Ben de samimi karşıladığım için kısaca tarihçesini anlattım. Türkeş hiç ses çıkarmadan dinliyordu. Fakat Özdağ bu anlattıklarıma hiç memnun olmadı, yüzü değişti. 'Komitenin kuruluş tarihi 1956'dır' dediğim zaman, 'Bizler daha evvel komite kurmuştuk' dedi. Ben de 'olabilir' cevabını verdim ve merakla 'Hangi tarihte yüzbaşım' dedim, bana cevap olarak '1952 senesinde' dedi ve anlatmaya başladı. Ben kendisine: 'O zaman rütben ne idi?' dedim. 'Harb okulunda öğrenci idim' cevabını verdi. Hattâ Harb okulu silâhhânesinde kanlarını akıtarak mendilleri üzerine

Komite kuruluyor

Talat Aydemir, bir kere dönülmesi zor olan ihtilâlcilik hevesine kapılmıştı. bunun için kurduk ları cuntaya yeni isimler katıyor, tanıdığı subaylarla diyalog kuruyor ve onlarla 1958 yılının Eylül'ünde toplantı yapıyordu. Oyunun başlangıcı çok tatlı gelmişti Aydemir'e. Ya sonra?

harita yaptıklarını ve bugün Millet Meclisinde ettikleri yeminin [MBK üyelerinin ettiği yemin] aynısını o zaman arkadaşları ile birlikte ettiklerini gurur duyarak anlattı. İkinci sualimi sordum: '1952 yılı Türkiye'de demokrasinin altın devridir. O senelerde sizi ihtilâle sürükleyen ne sebepler vardı?' dedim ve sözlerime devam ederek, komitenin tarihini geriye götüreceğim diye çok tehlikeli bir yola saptığını bundan çeşitli mânâların çıkabileceğini belirttikten sonra bir daha bu hususu hiç bir yerde açmamasını kendisine gayet samimi olarak tembih ettim." (a.g.e., s.70)

İhtilâlciler arasındaki bu "ihtilâle katılma tarihi" üzerindeki ihtilâf aralarındaki en basit ihtilâftı. Gerek ihtilâl öncesinde ve gerekse ihtilâl sonrasında daha nice mevzular üzerinde kendi aralarında ihtilâfa düşecek ve kendileriyle birlikte ülkeyi de korkunç bir mâceraya sürükleyeceklerdi.

Talât Aydemir, ihtilâl fikrinin mimarının kendisi olduğunu söylüyor. Ancak sonradan başka ihtilâlci mimarların" olduğunu kendisi görecekti.

Aydemir, ihtilâl komitesinin çekirdeğinin hangi tarihte, kimlerle ve nasıl atıldığını şu şekilde anlatıyor:

"...Yeni yetişen kurmay subaylara daha çok güveniyor, onlarda fikirlerime uygun arkadaşlar bulacağıma kâni oluyordum. İstikametimi şimdiden bu yana yönelttim ve eskiden tanıdığım arkadaşlarla buluştukça fikirlerimi açmaya başladım. İlk olarak beni bu vadide anlayan ve bana yanaşan o zaman kurmay binbaşı olan Sezai Okan oldu. [27 Mayıs İhtilâlini yapanlardan, MBK üyesi]. Ve sırasıyla kurmay binbaşı Osman Köksal [MBK üyesi] ve Kurmay Yüzbaşı Adnan Çelikoğlu aramıza katıldılar. Sene 1956...

"Bir gün artık bu arkadaşlarla tam fikir birliğine varacağına kanaat getirdiğim için bir toplantı yapılmasını teklif ettim. Eylül 1956...

"Sezai Okan'ın Yenişehir'deki evinde toplanılması için karar aldık. Bir

cumartesi günü öğleden sonra ben, Sezai Okan, Osman Köksal randevumuza sadık kalarak... Fakat Adnan Çelikoğlu işi olduğundan gelememişti. Fakat alınacak karar için Sezai Okan'a vekâlet vermişti. Sezai'lerin evinde üçümüz uzun boylu konuştuk. Ben o zaman işlerisi için tasarlanan bütün planlarımı hiçbir surette açmadım. Yalnız orduda yapılacak çalışmalar hakkında konuştum." (A.g.e., s.25)

SEZAİ OKAN— Aydemir'in kurduğu komiteye ilk katılanlardandı. İlk toplantı da onun evinde yapılmıştı.

OSMAN KÖKSAL— 1956'da komiteye katıldı. Sezai Okan'ın evindeki toplantıya o da katılmıştı.

MEMLEKET NE HALDE...

DEMOKRASİYE, Meclise, millî iradeye hiçbir zaman inanmamış olan Aydemir, milletin kendilerine, düşmanlara karış kullanılmak üzere verdiği silâha ve apoletlere güvenerek, ülke idaresine zorla el koymanın planlarını yaptığı 1956 senesinde, DP iktidarı, hummalı bir şekilde kalkınma hamlesine girişmişti. Vatan sathı âdetâ bir şantiye haline gelmişti. Her tarafta fabrika bacaları yükselmeye, barajlar inşa edilmeye başlanmıştı. Milli Şef devrinde ekmeği karneyle alan, yamalı elbise ve çarık giyen halkın yüzü gülmeye başlamıştı. Ama bunlar bir avuç ihtilâlcinin umurunda değildi. Onlar, aslında millete ait olan silâhları millete çevirip, baş olmaktan başka birşey düşünmüyorlardı.

Görüldüğü gibi ihtilâle karar verenler, ilk önce başka bahaneler ileri sürüyorlardı: Ordunun içinde bulunduğu durum gibi... Sonra sonra maskelerini atarak asıl niyetlerini ortaya koyacaklardı.

Tereyağını bozan ve zehir gibi acı hale getiren bakteri gibi, ordu içinde bir damla kadar olan ihtilâlci kafalar, çevrelerini yavaş yavaş ifsat etmekteydi.

Ekim 1956'da Yüksek Komuta Akademisine giren Aydemir, burada da kendisine taraftar aramaya başlamıştı. Tipik ihtilâlci Aydemir çalışmalarını şöyle anlatıyor:

"...Birkaç arkadaşımızla beraber yaptığımız çırpınmalar kitle üzerinde müsbet tesir yaratmadı. Bunu anladığım için kitle içindeki şahısları teker teker yoklamaya başladım. Ekseriya öğle paydosu sonlarında arkadaşlarımla temasları sıklaştırmak suretiyle herkesi fikren tarttım. İlk defa burada fikren anlaşabildiğim insan Kurmay Binbaşı Rafet Aksoyoğlu [MBK üyesi] oldu. Bu sahada çok hazırlıklı olduğunu gördüm. Kısa zamanda esas itibariyle anlaşmıştık. Müştereken faaliyete koyulduk. O sınıf içinde fikirlerimize yatan şu arkadaşlarla sıkı temas sağlamaya başladık: Muharebe Kurmay Binbaşı Fahrettin Ermutlu, Piyade Kurmay Binbaşı Halil Kayalı, İstihkâm Kurmay Binbaşı Şeref Olcay, Hava Kurmay Binbaşı Şeref Olcay, Hava Kurmay Mustafa Postalcıoğlu, Topçu Kurmay Binbaşı İsmail Akgün. Daha fazlasını bulamamıştık." (A.g.e., s.27)

Talat Aydemir'in çevresinde toplanan ve ihtilâle karar veren kişiler ilk önce asıl niyetlerini saklanmışlardı. Daha sonraları niyetlerini açıklayacak ve kaba kuvvetle ülke idaresini ele geçirme hareketine süslü kılıflar ge-

çirmek isteyeceklerdi.

İhtilâlcilerin hâtıralarında da açıkça görüleceği üzere, bu şekilde ihtilâlci kafalılar için mühim olan, ihtilâldi. Gerisi teferruattı. Meselâ, ihtilâlcilerin dillerinden düşürmediği Atatürkçülük, Atatürk ilke ve inkılapları gibi ifadeler de çalınan minarenin kılıfından başka birşey değildi. Çünkü gerçekte ihtilâlciler sâdece ve sâdece kendi ihtiraslarını düşünmekteydi. Atatürkçülük ilke ve inkılaplar onlar için bir basamak, bir kalkandı. Atatürkçülük adına izzet ve ikbal sâhibi olmaktı.

Kendi arzu ve ihtiraslarını gerçekleştirmek için bir araya gelen ihtilâlin as elemanlarından Ahmet Yıldız, Talât Aydemir ve Orman Köksal, Atatürkçülüğü, ilke ve inkılâplarını dillerinden düşürmüyorlardı.

Hep aynı masal:

Atatürkçülüğü daima kalkan olarak kullanıp, ihtiras uğruna ihtilâl yaptılar

İHTİLÂLCİNİN İTİRAFI

ŞUBAT 1957'de ihtilâlcilerin faaliyetleri hız kazanmıştı. Kendi aralarında yaptıkları toplantıların sayısını arttırmaya başlamışlardı.

Cuntanın beyni durumundaki Talât Aydemir ile Fahrettin Ermutlu, Rafet Aksoyoğlu, Halil Kayalı ve Halim Menteş gibi isimlerin dışındakiler daha neler olup bittiğinin farkında değildi. Zira cuntanın beyin takımı asıl niyetlerini henüz açıklamamıştı. Aydemir bu durumu şu şekilde açıklıyor:

"Fahrettin Ermutlu'nun evinde yaptığımız toplantıda Rafet Bana 'Nihâi hedefi açıklayalım' diye toplantıya giderken yolda ısrar etmesine rağmen ben kabul etmedim. Toplantı nihayetinde de isabet ettiğimi anlamış oldum. Çünkü daima yapılan toplantılarda o zamana kadar ordu dahilinde yardımlaşma, ordunun ana dâvâlarının nasıl halledileceği, arkadaşlar arasında nasıl iş birliği yapılacağı görüşülüyordu. Bundan da düşündüğüm yegâne gâye henüz hazırlık devresinde idi, arkadaşlarımızla henüz kuvvetli olarak kaynaşmamıştık. Sonra her ihtimale karşı takip edilebilirdik. Belki yanılıp da ihanet eden de çıkabilirdi. Onun için ihtiyatlı hareket ediyorduk. Herhangi bir tehlike halinde verilecek ifadeler herkes tarafından nihâi hedef çizilip kararlaştırılmadığı için bizi şimdilik büyük tehlikelere sürükleyecek durum yoktu." (Ve Talât Aydemir Konuşuyor.., s.30)

İHTİLÂL KARARI

NİSAN 1957'de Aydemir cuntası işi hayli ilerletmişti. Artık temas kurdukları kişilere gayelerinin ihtilâl yapmak olduğunu açık açık söylemeye başlamışlardı. Yapacakları işin büyük bir suç olduğunu biliyorlardı. Su

Talât Aydemir'in başkanlığındaki cuntanın ilk beyinleri, (soldan) Fahrettin Ermutlu, Rafet Ersoylu.

dece ve sadece milletin kendilerine teslim ettiği silâha güvenerek yola çıkıyorlardı.

Aydemir niyetlerini nasıl açıkladıklarını şu şekilde anlatıyor:

" 'Bunun nihayetinde muvaffak olmamak da vardır. Veya akâmete maruz da kalınabilir. O zaman ceza büyüktür. Bir manga askerin karşısında kurşuna dizilmeye razı mısınız?' diye gayeyi açıkladığımız arkadaşlara soruyor ve karar vermek için en geç 24 saat mühlet veriyorduk. Ben, Sezai [Okan], Adnan [Çelikoğlu], Fahrettin [Ermutlu], Rauf Gökçe ve Dündar Seyhan ile görüşüp muvafakatlerini aldım. Rafet de, Halil Kayalı ve Ahmet Yıldız'dan [MBK üyesi] muvafakat almıştı." (A.g.e., s.30)

Aydemir cuntası, daha sonra ihtilâl planı yapmaya başlamıştı. Temel hedefleri ordu idi. Ne yapıp edip, ordu da daha fazla sayıda subayı zehirlemek ve onları meşru idareye karşı, daha doğrusu millete karşı ayaklanmaya ikna etmek için çalışacaklardı.

Bu cunta, "Herhangi bir surette yanılıp da komiteye ihanet edenin cezasını" bile tâyin etmişti. Komitenin ittifakla aldığı karara göre, ihanet edenin cezası ölümdü.

CUNTALAR YARIŞI

AYDEMİR ve ekibi, ilk başta ihtilâli yalnızca kendilerinin düşündüklerini zannediyorlardı. Ancak bir müddet sonra başka ihtilâl heveslilerinin olduğunu göreceklerdi. Diğer cunta kendilerinden de "uyanık" çıkmış ve kendi içlerine sızmıştı. Aydemir şunları anlatıyor:

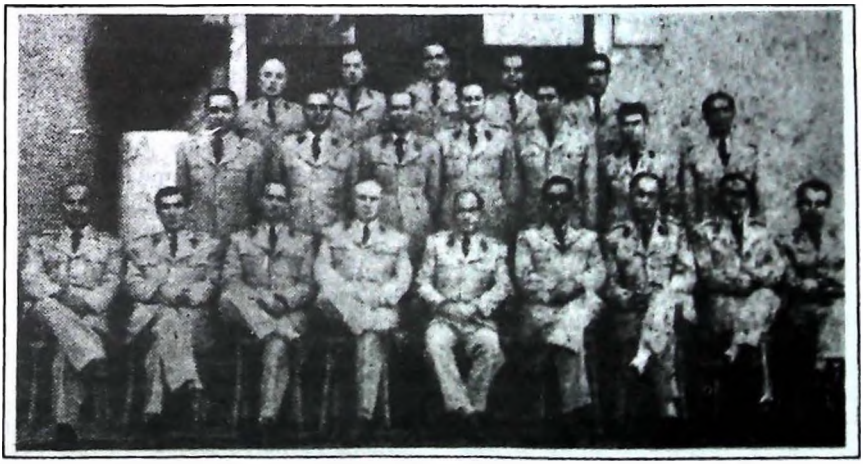
"Ankara'ya geldiğim zaman ilk işim Osman Köksal [MBK üyesi] ile temas etmek oldu. Çünkü o bizim İstanbul'daki çalışmalarımızdan tafsilâtlı olarak haberdar değildi. Görüştük. Alı-

nan kararları kendisine tebliğ ettim. tam bir anlaşmaya vardık. O zaman Ankara'da da komite üyelerinden kurmay binbaşı Fahrettin Ermutlu da Kara Kuvvetleri Komutanlığı İstihbarat Şube Müdürlüğüne vekâlet ediyordu. Görüşmelerimizi her gün onun odasında yapıyorduk. Çok emniyetli bir odaydı. Bir gün Fahri kendisinin arkadaşı olan Kurmay Stajyer Topçu Pilotu Necmi Bek'i bana tanıttı ve komiteye alınması için teklif etti. Kendisi ile Fahri'nin odasında yaptığım görüşmede derhal onun da bir komiteye dahil olduğunu ve durumumuzdan haberdar bulunduğunu anladım. Hemen oracıkta tam itiraf etmedi ise de, lüzumlu bilgiyi verdi. Bu suretle bizim komiteyi genişletmek için yaptığımız teşebbüste diğer komiteden de bazı arkadaşların içimize dahil olduğu anlaşılmıştı. Bunlar, Ahmet Yıldız, Dündar Seyhan, Orhan Kabibay'dı (MBK üyesi). Bu suretle aynı gâyelerle çalışan iki komitenin birinci kademeleri birbirinin içine girmiş oluyordu. Bizim içimize dahil olan bu üç arkadaş, Yıldız, Seyhan, Kabibay kendi komiteleri namına vazifelerini gâyet iyi yapmışlardı. Bu bakımdan takdire lâyıktılar. Bizim komitemiz bunda aldanmış oldu. Fakat aynı gâyelerle çalışılmış olduğundan kuvvetlerin birleşmesine vesile olundu." (A.g.e., s.37)

FARUK GÜVENTÜRK— Cuntanın gözde isimlerindendi. Kendi cuntasına, karşı cuntanın isimlerini bildirerek, aynı zamanda istihbaratçılık vazifesini de yürütüyordu.

Cuntalar birbirinin açığını kolluyor

Talat Aydemir, kurmay Albay Faruk Ateşdağlı ile hazırlıklarının ilk günlerinde. Oturanlardan soldan üçüncü Ateşdağlı, onun arkasındaki *Aydemir*.

KOMİTELER TANIŞIYOR

1957 Nisan'ında artık, cuntalar yavaş yavaş birbirini tanımaya başlamıştı. Bu arada cuntalar arası "istihbarat" alışverişi de başlamıştı. İstihbaratçılardan birisi de o sıralar Yarbay olan Faruk Güventürk idi. İstanbul'da cereyan eden hâdiselerin ve Aydemir cuntası üyelerinin isimlerini mektupla Faruk Ateşdağlı'ya bildirmişti. Bu hâdise Talât Aydemir ve arkadaşlarını küplere bindirmişti.

Daha sonraları Aydemir'le karşı cuntanın temsilcisi Ateşdağlı başbaşa vererek iki cuntanın tanışması ve bilâhare birleşmesi mevzuu üzerinde durmuşlardı. Karşı cuntaların üyeleri "âşıklar gibi" pastanelerde buluşup konuşuyorlardı. Aydemir Üsküdar'daki bir pastanede diğer cunta üyeleriyle buluşmasını ve konuşmalarını şu şekilde naklediyor:

...Beşiktaş iskelesinin üzerindeki kahvede toplanıldı. Biraz görüşmeden sonra orası emniyetli bulunmadığı için Üsküdar'a geçildi. İskelenin yanındaki yüksek bir binanın üst katındaki pastahanede şu arkadaşlar toplanmıştık: Ben, Rafet Aksoyoğlu, Sezai Okan, Faruk Güventürk, Dündar Seyhan, Orhan Kabibay, Ahmet Yıldız, Halil Kayalı.

"O günkü toplantıda karşı komiteden program ve plânlarını istedim. Çünkü bana daha eski bir komite olduklarını, herşeylerinin tamam olduğunu bildirmişlerdi. Fakat nedense bize hiçbir esas veremediler. Çünkü olmadığını zannediyorum. Onlar da yeni kuruluş halindeydiler. Veyahut çalışma sistemleri bir plâna dayanmıyordu. Hazırlıkları söyledikleri gibi tam değildi. Bu hususu da bir tarafa bırakarak esas olan birleşme işini yüzde yüz olmasa da hal ettik. O zaman kendi komite üyelerinin isimlerini açıkladılar:

"Kurmay Albay Faruk Ateşdağlı, Topçu Pilot Binbaşı Necmi Bek, Binbaşı Mehmet Hazer, Topçu Binbaşı Şükrü, Tank Yüzbaşı Orhan Erkanlı [MBK üyesi], Topçu Binbaşı Necati Ünsalan, Topçu Pilot Yüzbaşı Suphi Gürsoytrak [MBK üyesi]." (A.g.e., s.39)

Aydemir Mayıs 1957'de üç aylığına vazifeli olarak Paris'e gitmiş, ancak orada da boş durmamıştı. Hem orada hem de döndükten sonra cuntaya yeni yeni üyeler bulmuştu. Aydemir şunları anlatıyor:

"Paris'te üç ay kaldığım müddetçe Hava Kurmay Binbaşı Halim Menteş ile beraberdik. Orada bulunan Hava Kurmay Yarbay Mucip Atakli'ya [MBK üyesi] komiteye girmesi için teklif ettim, derhal kabul etti. Paris'te iken Sezai ile, Rafet ile yaptığım haberleşmede tatmin edici haber alınamıyor ve üzülüyordum. Nitekim Ağustos 1957'de yurda döndüğümde müşterek komite içinde faaliyet çok azalmıştı. Yalnız komiteye iki arkadaş alınabilmişti. Birisi Kurmay Albay Naci Asutay, diğer Kurmay Binbaşı Necdet Üruğ idi. Ben hemen yeniden bir toplantı yapılmasını teklif ettim. Bostancı'da Dündar Seyhan'ın evinde toplandık. Orada şu arkadaşlar vardı:

"Albay Faruk Ateşdağlı, Yarbay Faruk Güventürk, Albay Naci Asutay, Dündar Seyhan, Orhan Kabibay, Bin-

İhtilâlcilerden Dündar Seyhan, Talât Aydemir ve Orhan Kabibay. Necdet Uruğ da binbaşı iken Aydemir'in cuntasına girmiş, yarım kalan devresini 12 Eylül'de tamamlamıştı.

başı Necati Ünsalan, Binbaşı Şükrü, Rafet Aksoyoğlu, Halil Kayalı, Rauf Gökçe, Ahmet Yıldız.

"İlk iş olarak ben Albay Faruk Ateşdağlı'nın Komite içerisindeki durumuna itiraz ettim. Bu komitede bulunduğuna göre başka daha büyük rütbede veya aynı ayar rütbede subayların dahil bulunduğunu bir komiteye dahil olabilirdi diye düşünüyordum. Açıklamasını istedim. Çünkü böyle düşünmekte haklıydım, eskiden 1949 yılında Seyfi Kurtbek tarafından hazırlanan bir komitede görev aldığını biliyordum. O zaman komitede yer almış bulunan eski arkadaşlarıyla da aynı şekilde irtibatta bulunabilirdi." (A.g.e., s.41)

İHTİLÂLCİLİK MESLEĞİ

AYDEMİR'İN anlattığına bakılacak olursa daha 1949'da bile cuntalar kurulmuştu. İhtilâlcilik kanlarına işlemiş olan bir grup bu şekilde fırsat buldukları her anda, ihtilâle teşebbüs etmekteydi.

1957'lerde ihtilâl için kolları sıvayan bu isimler içinden bazıları bilâhare 27 Mayıs ihtilâlini yapan MBK içerisinde yer alacaktı. Bazıları da daha sonraki ihtilâl teşebbüsleri ile ihtilâllerde yer alacaktı. Meselâ 1957'deki cuntalar içerisinde vazife alan Necdet Uruğ 12 Eylül ihtilâlinde vazife alacaktı.

Demokrat Parti iktidarı 27 Ekim 1957'de yapılacak seçimin hazırlıklarını tamamlarken, ihtilâlciler de meşru iktidarı nasıl alaşağı edeceklerine dair hazırladıkları planın son rötuşlarını yapmaktaydı.

Cunta liderlerinden Talât Aydemir şunları söylüyor:

"...1957 seçimleri yaklaşmak üzereydi. Memleketin ahvalini yakından takip ediyordum. Hemen hemen her gece Faruk Ateşdağlı ile aynı evde kaldığımız için geç vakitlere kadar konuşup ilerisi için planlar hazırlıyorduk. Artık zamanın yaklaştığına inanıyorduk." (Ve Talât Aydemir Konuşuyor, s.45)

CADI KAZANI KAYNIYOR

MİLLETİN helal reyleriyle seçilmiş olanlar, ülkeyi nasıl daha ileriye götürebileceklerini düşünürlerken, ihtilâlciler de idareye ne zaman ve nasıl el koyacaklarını düşünmekte ve Milli Şef devrindeki sefaleti yüzünden kazıyıp atmış olan memlekete iştahla bakmaktaydı.

Milletin, askerlik vazifesini hakkıyla yapmaları için maaş ödediği

bazı kişiler, asıl vazifelerini bir tarafa bırakmış, ihtilâlcilik oyunu oynuyorlardı. Ve bu oyuna kendilerini kaptıran cuntacılar Ankara ve İstanbul'da cadı kazanını kaynatıyor, sık sık toplantılar yapıyordu.

Aydemir "mârifetlerini" şu şekilde anlatıyor:

"Eldeki kuvvetler ve şimdiki imkânlar bu işi yapmaya kâfi gelmiyordu. Biraz daha imkân ve kabiliyetlerimiz fazlalaşsın ve bu görüşlerimizdeki hususlar İstanbul'daki komite arkadaşlarımıza intikal ettirilsin, heyeti umumiyenin fikri alınarak karara gidilsin, dendi. O akşam işi bu neticeye bağladık. Herkes orada bulunan komite üyelerine yeni bulduğu ve komiteye dahil edilmesini arzu ettiği arkadaşlarının isimlerini bildirdi. Ben Hava Kurmay Yarbay Mucip Atakli [MBK üyesi] ile Kurmay Yarbay Ekrem Acuner'i [MBK üyesi], Ahmet Yıldız, Kurmay Binbaşı Remzi Kalaycıoğlunu teklif ettim. Orada bulunan arkadaşlar tarafından hepsi için muvafakat verildi. Yalnız durum İstanbul'daki arkadaşlara bildirilecek ve sonuç daha sonra teklif sâhiplerine açıklanacaktı. Toplantının ertesi günü Faruk Ateşdağlı ile karşı karşıya tekrar görüştük. Bu işi katî safhaya götürmeyi çok arzu ediyorduk. İkimizin tasarladığı plâna göre büyük bir kuvvete ihtiyaç yoktu. Bir tank taburu ve Harb okulu öğrencileri bu iş için yeterli idi. Hemen Harb Okulunun altında 28. Topçu Alayındaki taburda Necati Ünsalan tabur komutan muavini idi. Her türlü vasıta ve cephaneyi hazırlayabilecek durumdaydı. Bu tasarının plânlarını orada çizerken Sezai Okan'ın tank taburunun Mamak'taki tanklarının M-36 oluşu ve tam olmayışı işi biraz aksatıyor gibi görünüyorsa da plânda emniyet prensiplerinden biraz fedakârlık gerekiyordu. Bu düşünceler-

İhtilâlcilik oyunu oynadığı zamanlardaki hâtıralarını anlatan Talât Aydemir, Harb Okulu Birinci Bölük talebelerinin kendisine her gittiği yerde sevgi gösterisinde bulunduklarını söylüyor.

le tekrar arkadaşlarla teker teker görüşüp neticeyi Faruk Beye [Ateşdağlı] bildirecektim. O da o zaman Genelkurmay Başkanlığında olan Tümgeneral Cemal Turan, Tümgeneral Muharrem Kızıloğlu ile görüşüp bu hususta fikir yoklaması yapacaktı. Aynı zamanda o zamanki muhafız alay komutanı Kurmay Albay Bahattin Ertürk ile de temas edilerek oradaki havayı kontrol edecekti. Her ikimiz de bu şekilde faaliyete koyulmak üzere ayrıldık." (A.g.e., s. 47)

CHP de ordu içinde cunta kurdurmuştu

Kendisine başka bir komite tarafından teklif vâki olan Osman Köksal, bu teklifi yapanı Faruk Güventürk'e açıklamamıştı.

YENİ BİR CUNTA

İHTİLÂLCİLER artık pastanelerde ve evlerde görüşmeyi bir tarafa bırakmış, kışlalarda toplanmaya başlamışlardı. Aydemir, İstanbul'daki bir toplantılarını şu şekilde anlatıyor:

"...İstanbul'da bulunan bütün arkadaşlarla imkân varsa bir toplantı yapmaya karar verdik. Toplantı yeri olarak Rami kışlasını seçtik. Çünkü Yarbay Faruk Güventürk orada topçu kumandan muavini idi. O, sözde, Alayda bize bir ziyafet tertipliyordu. Ziyafetten önce gizli toplantımızı yukarıda Faruk Güventürk'ün odasında yapacaktık. O akşam toplantıya şu arkadaşlar katılmıştı:

"Kurmay Albay Faruk Ateşdağlı, Kurmay Albay Naci Asutay, Yarbay Faruk Güventürk, Rafet Aksoyoğlu, Kurmay Binbaşı Halil Kayalı, Kurmay Binbaşı Fahrettin Ermutlu, Kurmay Binbaşı Necmi Bek, Kurmay Yüzbaşı Suphi Gürsoytrak, Kurmay Yüzbaşı Orhan Erkanlı, Dündar Seyhan İstanbul'da olduğu halde gelmemişti. Çünkü taburu Ankara'ya resm-i geçide katılmak üzere gidiyordu. Kendisini Maltepe'de ordugâhta gördüm. Toplantıya dâvet ettiğim halde ne sebepten olduğunu bilmiyorum gelmemişti. Bir de Osman Köksal (MBK üyesi) İstanbul'da olduğu halde, toplantı yerini bildirmeme rağmen gelmemişti. Zaten ben Osman Köksal'ın hiç bir genel toplantımıza iştirak ettiğini bilmiyorum. Yalnız bir defa zırhlı tugayda yapılan toplantıya gelmişti.

"Osman Köksal'a diğer bir başka komite erkânı tarafından teklif vaki olmuş. Fakat Osman Köksal teklifi yapanı, Yarbay Faruk Güventürk'e açıklamamıştı. Yalnız bana bildireceğini söylemiş ve benim gelmemi beklemişti." (A.g.e., s.48)

CHP DEVREDE

BÖYLELİKLE üçüncü bir komite açığa çıkmış oluyordu. Bu komite CHP'nin desteklediği komiteydi. Aydemir şöyle diyor:

"Aynı gaye ile çalışan komitelerin anlaşıp birleşmesi faydalı olacaktı. Fakat bu komitenin içindekiler CHP ile irtibathaydılar. O da Cemal Yıldırım ve Fahri Paşanın isimlerinden geliyordu."

Bütün bu cuntaların hedefi tekti: Millet iradesine değer veren Demokrat Parti iktidarını devirmek. Bu bakımdan rahatlıkla bir araya gelebileceklerini düşünüyorlardı.

Cuntalar faaliyetlerini hayli ilerlettikten sonra CHP ileri gelenleriyle temasa geçmeye karar vermişti. CHP ileri gelenleriyle görüşen cunta temsilcileri, son olarak İsmet İnönü ile temasa geçmek istemiş ancak görüşememişlerdi. Yılnız İnönü, kendilerine şu haberi göndermişti: İhtilâl şimdilik lüzumsuzdu. Çünkü nasıl olsa CHP iktidara gelecekti. Şayet bir gün mecburiyet hasıl olursa kendilerine müracaat edeceklerdi. Kısaca İnönü için ihtilâl için daha vakit erkendi. (A.g.e., s.51)

Tayini Elazığ'a çıkan Talât Aydemir, orada da boş durmamış. Cuntaya yeni üyeler bulmuştu. Bulduğu bu yeni isimler arasında en çok güvendiği, Alparslan Türkeş'ti. Bu ismi hararetle cuntaya tavsiye etmişti. Aydemir şöyle diyor:

Cunta lideri Aydemir, Türkeş'e "Şayet herhangi bir aksi tesâdüf neticesi tevkif edilirsem, âilemi ve çocuklarımı İstanbul'a götürür müsün?" demiş, o da candan alâka göstermişti.

"...Artık hergün Elazığ'da bu telgrafı (Cunta arkadaşlarının ihtilâl başlayınca göndereceksleri telgrafı) beklemekle gözlerime uyku girmiyordu. O sıralarda Elazığ'da piyade tabur kumandanı bulunan Kurmay Binbaşı Alpaslan Türkeş ile de çok samimi olmuştuk. Hiç bir dakikamız ayrı gitmiyordu. Her sahada iyice anlaşmıştık. Onun da komiteye alınması için Dündar'a (Seyhan) yazdım. (A.g.e., s.51)

CUNTA YAKAYI ELE VERİYORDU

AYDEMİR, Elazığ'a gelmeden önce kendi cuntası ve diğer cuntalarla ihtilâl plânının son şekli üzerinde anlaşmaya varmıştı. Kesinkes kararlıydılar. Zirâ seçimi yine DP kazanmıştı. CHP'nin desteklediği cunta da bu yüzden bir an önce harekete geçmeye karar vermişti.

İşte cuntalar ihtilâl için bütün hazırlıklarını tamamlamışken ve Talât Aydemir, ihtilâl için düğmeye basılır basılmaz arkadaşlarının kendisini çağıracakları telgrafı dört gözle beklerken, beklenmedik bir hâdise olmuştu.

Milli İstihbarat Teşkilâtı, cunta faaliyetine katıldıklarından şüphelendiği 150 subayı tesbit etmişti. Bunlar içerisinden de 9 subay tevkif edilmişti. Tevkif edilenler içersinde cunta liderlerinden Faruk Güventürk de vardı.

Cunta üyelerinin tamamının yakalanması an meselesiydi. Ateş bacayı sarmıştı. Cuntanın bütün üyeleri telaşlanmıştı. Kendisi neler yaptığını şu şekilde anlatıyor:

"İlk iş olarak evde ne kadar ufak tefek şüpheyi çekecek vesika varsa yaktım. Çünkü artık tehlike çanı çalmıştı. Her an tevkif edilebilirdim. Çünkü söylentiler o kadar kuvvetle yayılıyordu ki, insan sonunun geleceğine inanıyordu.

"İkinci iş olarak, o zaman Türkeş'in komiteden henüz kabulü gelmemiş olmakla beraber durumu kendisine açmak mecburiyetinde kaldım. Kendisine tarafımdan komiteye dahil olması için teklif yapıldığını, fakat henüz cevap gelmediği için daha evvel de komitenin diğer üyelerinin hepsini tanımadığı, bu zamana kadar da hiçbir faaliyetimize iştirak etmediği için kendisine bir tehlike olmadığını bildirdim. Ve Türkeş'ten şunu rica ettim:

"Şayet herhangi bir aksi tesadüf neticesinde tevkif edilirsem, ailemi ve çocuklarımı İstanbul'a kayınvalidemin yanına kadar götürür müsün?' dedim. Bana o zaman verdiği cevap aynen şöyleydi:

'Talât, bu hususta hiç merak etme. Washington'dan yeni geldim. Biliyorsun, iyi kötü bir miktar param var. Aileni hiç bir zaman sıkıntıda bırakmam. Hattâ iki çocuğunu benim çocuklarımla birlikte leyli olarak okuturum' dedi.

"Bu candan alâkasına çok memnun oldum. İşte hakiki arkadaşın felâket ânında bana yapabileceği en büyük manevî yardım bu sözlerdi. Ondan, bunları işitmem bana büyük kuvvet verdi. Artık hiçbir şeyi düşünmüyordum." (A.g.e., s.54)

1957'deki seçimden yine Demokrat Partinin gelip çıktığını gören cunta üyeleri ihtilâli bir an evvel yap-

Savunma Bakanının gafleti ihtilâlcilerin kıskıvrak yakalanmasını engelledi

maya karar vermişlerdi. Tam bütün hazırlıkları tamamlayıp teşebbüse geçecekleri anda Milli İstihbarat Teşkilâtının devreye girip, ihtilâlcileri paniğe sevketmişti.

Yakalananlar içerisinde bir cunta liderinin (Faruk Güventürk) bulunması ihtilâlcilerin korkusunu arttırıyordu. Hepsinin yakalanması an meselesiydi. Yakalandıkları anda ise cezaları belliydi: İdam... Bunu ihtilâlciler de çok iyi biliyordu.

BAKANLIKTAKİ CUNTACI

MEŞRU iktidarın, ihtilâlcilerin tamamını ele geçirmesini yine bir cuntacı engellemişti. Milli Savunma Bakanı Şemi Ergin'in emir subayı olan Adnan Çelikoğlu...

Talât Aydemir yakalanmalarının an meselesi olduğunu o günleri ve nasıl kurtulduklarını şu şekilde anlatıyor:

"...Artık Alparslan Türkeş ile hemen her gün bu konuda çeşitli durum muhakemeleri yürütüyorduk. O aylar içinde benim en büyük desteğim oydu. Arkadaşların hiçbirinden haber alamıyordum. Esasen bu aralarda haberleşme tamamen durmuştu. Çünkü subay mektupları Milli Emniyet tarafından sansüre tabi tutuluyordu. O sırada kurmay binbaşı Turhan Yavçan da İstanbul'daydı. Senelik iznini kullanıyordu. İzni bitmiş olduğundan döndü. İstanbul'dan ve Ankara'dan ferahlatıcı haberler geliyordu. Artık bizim komite için tehlike yavaş yavaş yok oluyordu. Çünkü tahkikatın seyri, tahmin ettiğim gibi çıkmıştı. Yalnız bu durumda kurtuluşumuzun başında Milli Savunma Bakanı Şemi Bey'in [Ergin] Emir Subayı Adnan Çelikoğlu'nun büyük rolü vardı. Adnan, Şemi Beye iyi tesir etmesini bilmişti. Görevini tam hakkıyla yapmış. Şemi Bey de bu uğurda kendisini feda etmişti. Yoksa tahkikat başka safhaya intikal etmiş olsaydı şimdi bizlerin hiç biri hayatta yoktu. Hepimiz kurşuna dizilmiştik! Çünkü hemen dokuz subayın tevkifinin aka-

Adnan Menderes'in kabinesinde bulunan Milli Savunma Bakanı Şemi Ergin'in emir subayı olan Adnan Çelikoğlu da bir cunta üyesiydi.

binde ordudan birisi (meçhul) Milli Savunma Bakanı Şemi Ergin Beye bir ihbar mektubu yazıyordu. Mektup eski Türkçe sol elle yazılmış olduğundan iyice okunmuyor. Yalnızca üç kişi arasında neler yazılı olduğunun çözümlenmesine çalışılıyordu. Milli Savunma Bakanı Şemi Bey, özel kalem müdürü Selâmi Bey ve emir subayı Adnan Çelikoğlu.

"O YALNIZ OLAMAZ"

BU MEKTUPTA hedef olan yarbay Faruk Güventürk için şöyle denliyordu:

" 'O yalnız olamaz. Onun arkadaşları da şunlardır...'

"Aşağı yukarı bizim komiteden sekiz on kişinin isimleri yazılıymış. fakat isimler çok güç okunuyor. Hattâ bazıları hiç okunmuyormuş. En belli başlı olanı Suphi Gürsoytrak, Orhan Erkanlı isimleriymiş. Fakat Adnan sayesinde Şemi Bey ikna edilerek mektup dosyada kalıyordu.

"Mektup ehemmiyetsiz bir muameleye tâbi tutulmuştu. Zannedersem, tahkikat dosyasına da konulmak üzere verilmemişti. Adnan bizleri en büyük bâdireden kurtarmış oluyordu. Ben şahsen onun hakkını hiç bir zaman ödeyemem. Belki bazı komite arkadaşlarımız, bu hakikatleri layıkıyla bilmezler. Bu dokuz subay hâdisesinde oynadığı rol çok büyüktür. Komite başkanı Faruk Güventürk tamamen ihtiyatsızca hareket etmesinden dolayı bu dokuz subay hâdisesine karışmış ve tevkif edilmiştir." (Ve Talat Aydemir Konuşuyor. s.52-54)

İHÂNET GİBİ GAFLET

BU İHTİLÂLCİNİN hatırasında dikkat çeken bir diğer husus da Milli Savunma Bakanının davranışıdır. Devrin Bakanı Şemi Ergin, ihbarın sümen altı edilmesine göz yummakla ihanet gibi bir gaflet göstermiştir. Şayet Bakan vazifesini ihmal etmeyip, cunta üyesi olan emir subayına itimat etmeyerek tahkikatı açtırsaydı, belki de bütün cunta üyeleri yakalanacaktı. Dolayısıyla 27 Mayıs ihtilâli tâ o zamandan önlenmiş olacak ve memleket büyük bir bâdireden kurtulacaktı. Ama işte, ya gafletten, ya da ihanetten dolayı sivil bir bakan vazifesini ihmal etmiş ve böylece ihtilâlcilerin ekmeğine yağ sürmüştü.

İhtilâlciler, yakalanmalarına ramak kala paçayı kurtarmışlardı. Kurtulur kurtulmaz da, faaliyetlerine devam etmişlerdi. Aydemir yakalanma tehlikesini atlattıktan sonra neler yaptıklarını şu şekilde anlatıyor:

"...Ben Temmuz 1958'de Erzurum'a gitmiştim. O sene terfi edecek generallerin imtihanları orada, ordu merkezinde yapılacaktı. O zamana kadar Türkeş'in komiteye dahili hakkında muvafakat gelmemişti. Erzurum'da kurmay binbaşı Necdet Uğurlu ile

ADNAN ÇELİKOĞLU— Milli Savunma Bakanlığında cunta faaliyetlerini yürütüyor, bakan da davranışlarına göz yumuyordu.

Bakanlıktaki köstebek ihtilâlcileri kurtardı

buluştuk. Komiteye birkaç ay evvel dahil edilen kurmay binbaşı İhsan Sürek de vardı. Bu arkadaşı yeni tanıyordum. Komiteye alınması için Rafet Aksoyoğlu teklif etmişti. Üçümüz Erzurum'da epeyce konuştuk. Netice olarak çalışmalarımıza gayeye ulaşıncaya kadar devam etmeye karar verdik. Tehlikeli günler geçtikçe birbirimize daha çok yaklaşıyorduk. Ölü geçen faaliyet devreleri yeniden hareketleniyordu. Ankara'daki arkadaşlar olsun, İstanbul'daki arkadaşlar olsun, yeniden eski esaslı faaliyetlerine başlamışlardı. En mühim şey, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Personel Başkanlığı Şube Müdürlüğüne bir arkadaşımızı tayin ettirip bütün komite arkadaşlarımızın ekseriyetini Ankara'daki vazifelerine tayin ettirmek suretiyle çalışmalara hız vermekti. Bu sırada beni Elazığ'dan Siirt'e 12'nci Tümene tayin ettiler. Aslan Türkeş'in kıta hizmeti bitti. Onu da yine 13'üncü Tümen Üçüncü Şube Müdürlüğüne tayin ettiler. O Elazığ'da kaldı ve 1958 Ekiminde Yüksek Kumanda Akademesine İstanbul'a gitti. Bu suretle Aslan'a [Türkeş] mühim görevler düşüyordu. Çünkü İstanbul'da komite arkadaşlarından epeyce vardı. Temas sağladığını bana yazdığı mektuplarda bildiriyor, fakat arzu ettiği şekilde faaliyet gösteremediği için şikâyet ediyordu. Ben Türkeş ile çok iyi anlaştığım için onunla tamamiyle bu dâvânın neticelendirilmesine kararlıydık. Eninde sonunda muvaffak olacağımıza inanıyorduk. Onun için her şeye katlanılacaktı. Hatta komitede bizleri takip etmeyenler olsa dahi biz devam edecektik. Türkeş ayrılmadan önce üç kişi kalsak bile ben varım, demişti." (A.g.e., s.56)

İHSAN SÜREK— Aydemir'in komitesine alınması için Rafet Aksoyoğlu tarafından teklif edilmiş bir kurmay binbaşı idi.

İhtilâl tezgahçıları tesbit edildi, fakat pasifize edilemedi

KORE YOLCUSU

İHTİLÂLİN plânlayıcılarından Talât Aydemir 1958 başlarında Kore'ye gitmeye tâlip olmuş. Sezai Okan'ın yardımıyla bu isteğini gerçekleştirmiş ve 13 Şubat 1959'da Kore Tugayı 3. Şube Müdürü olarak Seferihisar'da vazifeye başlamıştı.

Aydemir Kore'ye gitmeden önceki gelişmeleri şu şekilde anlatıyor:

"Seferihisar'da Onuncu Kore Tuğay'ı 3. Şube Müdürü olarak 13 Şubat 1959'da vazifeye başladım. Muntazam Alparslan'dan [Türkeş], Adnan'dan [Çelikoğlu], Sezai'den [Okan] mektup alıyordum. Henüz bir inkişaf yoktu. Fakat bir gün Osman Köksal'ın Erkan Şube Müdürlüğüne tayin olduğunu öğrendim. Artık yine ümit ışıkları parlamıştı. Çünkü Kara Kuvvetleri Komutanlığında Cemal Gürsel Paşa vardı. Milli Savunma Bakanlığı emir subayı Adnan Çelikoğlu, Cemal Paşa ile olan münasebetlerinde bir gün ordunun dâvâları üzerinde konuşurken, bu gidişatın nasıl durdurulacağı ve nasıl bir idare ile bu vaziyetin kurtulacağı konusu ele alınmış, bunun üzerine Adnan kendisine şu teklifi yapmış: 'Paşam bu işler hepsi düzelir ve düzeltecek insanlar da bulunur. Siz yeter ki Kara Kuvvetleri Komutanlığına ve diğer mühim noktalara lâyık olan arkadaşların tayinini sağlayın. Ondan sonra iş kolaylaşır.' demiş. Cemal Paşa da teklifi kabul etmiş. İşte tam zamanı geldiği için Adnan, Osman Köksal'ın Kara Kuvvetleri Erkan Şube Müdürlüğüne getirilmesi için teklifi-

ni yapmış. Cemal Paşa da kabul ederek, o gün emrini çıkartmış. Kısa zamanda Osman yeni görevine başlamış. Bu hususları hep Adnan'dan. Seferihisar'a Milli Savunma Bakanı ile geldiği zaman dinledim. Aslan Türkeş'in de derhal Kara Kuvvetleri Komutanlığı sekreterliğine tayini yaptırıldı. O sene kıta hizmeti biten arkadaşlarımızın ve diğer komite üyelerinin tayinleri de daha önceden tesbit edilen kilit noktalarına Osman'ın Erkan Şube Müdürlüğü sayesinde çıkarıldı. Bu hususlarda yine Adnan'ın çok büyük faydasının bulunduğu kanaatindeyim." (A.g.e., s.57)

Aydemir, bir senelik Şark hizmetini tamamlamak ve bir an önce Batıya tayinini yaptırabilmek için, Kore'ye tayinini istemişti. Ve 11 Temmuz 1959'da da Kore'ye varmıştı. Aydemir Kore'ye gittikten sonra olup bitenler için şunları söylüyor:

"Daha bir ay geçmemişti; buradaki vaziyeti gördükten sonra hayatta ne kadar yanlış adım attığımı anladım. Adnan, Sezai ve Alparslan Türkeş ile devamlı mektuplaşıyordum. Yalnız son aylarda Türkeş, yazdığı mektuplarda faaliyetin arttığını ve çok çalışıldığını yazarak bundan sonra seyrek mektup yazacağını, bunun sebebini de ben Türkiye'ye dönünce açıklayacağını bildiriyordu.

"Anlamıştım. Artık bütün hazırlıklar Ankara'da gelişmekte ve yine emniyet prensibine riayet edilmesi icap etmekteydi. Belki mektuplarımdan birşeyler anlaşılabilir diye çekiniyordu. Hele son aylarda herşey kontrole tabi idi. Vaziyeti anladığım için ben de ihtiyatlı hareket ettim. Yalnız Sezai 11 Mayıs 1960 tarihinde aldığım mektupta 'Memleketin siyasi potansiyeli karışıktır. Mesut günler yakındır. Biraz daha sabırlı ol' diyerek işaret veriyordu." (A.g.e., s.58)

İhtilâl cuntalarından birisinin lideri durumundaki Talât Aydemir, Türkiye'den kilometrelerce uzakta, Kore'de iken 27 Mayıs 1960'ta ihtilâl yapılır.

Aydemir ihtilâli öğrenir öğrenmez "sevinçten çılgına döndüğünü" söylemektedir. (Ve Talat Aydemir Konuşuyor., s.59) Kendi durumunu gözden geçirirken şöyle demektedir:

" Şimdilik düşüncem komite arkadaşlarımın benim hakkımda verecekleri karardır. İki şık vardır. Ya unutulup bir kenara atılacağım, yahut da geçmişteki hizmetlerim hatırlanıp faal bir vazifeye tayin edileceğim." (A.g.e., s.61)

Hatıralarında bu iki şıkka da razı olacağını söyleyen Aydemir, gerçekte, "Kambersiz düğün olmaz" derecesine, ihtilâlin kendisinin olmadığı bir zamanda yapılmasını, hele hele MBK içerisinde yer almamasını bir türlü içine sindirememiştir.

Adnan Çelikoğlu, Osman Köksal'ın (sağda) Kara Kuvvetleri Erkan Şube Müdürlüğüne getirilmesini teklif etmiş. Cemal Paşa da bunu kabul ederek o gün emri çıkartmıştı. Osman Köksal da bilahere pekçok ihtilâlciyi kilit noktalara yerleştirmişti.

Kendisi ihtilâl için yılar yılı uğraşmıştır. Yığınla isimle temasa geçmiştir. Ama işte elinden tutup cuntaya dahil ettiği kimseler (Alparslan Türkeş, Mucip Atakli, Ekrem Acuner vs) ihtilâlle bir sıvrilip ülke idaresinde birinci derecede söz sahibi olurken; kendisi bir köşede kalmıştı. "Kıdemli" ihtilâlci işte bunu hazmedemeyecekti.

Aydemir, başta Sezai Okan ve Alparslan Türkeş ol-

İhtilâlin olması için elinden gelen gayreti gösteren, gece gündüz çalışan Aydemir, ihtilâlden sonra (solda) Sezai Okan ile (sağda) Alparslan Türkeş'e mektup yazarak tebriklerini iletmiş, ancak onlardan hiç bir cevap alamamıştı.

İhtilâle emek veren Aydemir safdışı oldu

mak üzere cunta arkadaşlarına mektup yazmış, ihtilâl hakkında bilgi istemiştir. Ama arkadaşları kendisine mektup dahi yazmamışlardı. Bu durum Aydemir'i daha da tedirgin eder. Hislerini şu şekilde anlatmaktadır:

"İhtilâlin hemen ertesi günü Alparslan Türkeş'e, Sezai Okan'a mektup yazdım. Tebriklerimi bildirdim. Benim yazdığım mektuplarda istediğim hususlar şunlardı:

"1. Hadiseler hakkında tafsilâtlı bilgi. 2. İhtilâlde komitemizin oynamış olduğu rol. 3. Bütün komite arkadaşlarımın son durumları. 4. İlerisi için hazırlanan plânlamalar nelerdir? 5. Bu harekâtta birleşilen diğer bir komite olup olmadığı.

BAŞLANGIÇ 1960 MI?

"Şİmdİye kadar eski komite arkadaşlarımdan hiç bir haber alamadım... Üzgünüm... Buna rağmen her zaman olduğum gibi metinim. Sabırlıyım ve ümitliyim. Yalnız aklımı kurcalayan birşey var... Eski ideal arkadaşlarım ne oldu ki beni unutacak kadar meşguller? Onlardan yapılması çok güç birşey mi istemiştim, acaba anlayamadım. İhtilâlin icra safhasının tatbiki ve başarılması tamamiyle onlara aittir benim bu hususta hiçbir iddiam yok. Zaten gülünç olur. Hiçbir şey istemiyorum onlardan. Yalnız unutulan birşey var. İhtilâle karar verip hazırlanma safhası, teşkilâtlanma safhası bu olgun hale gelinceye kadar komite içindeki faaliyetler... Acaba kimlere ait? Bu işin başlangıcı Mayıs 1960 mıdır? O safhaya gelinceye kadarki zaman üzerinden, hazırlıklar üzerinden, tehlikeli geçen günler üzerinden, o tehlikeli günlerde zaman zaman komiteyi kuran şahıslar üzerinden, o komiteyi ilk kurulduğu günden beri sadakatle hizmet edenlerin üzerinden sünger mi çekilecekti? Bunu düşünmek ile istemiyorum. Fakat bu satırları yazmaktan da kendimi alamıyorum. Belki yazdıkça ferahlıyorum. Tarih safhaları birgün gelecek hakikatlerle dolacak. Buna eminim. Fakat bende yakın arkadaşlarımdan alâka görseydim, hatırlansaydım, mektuplarıma cevap alsaydım, bu düşüncelere hiçbir zaman sapmazdım herhalde." (A.g.e., s.64)

POST KAVGASI

AYDEMİR 5 Temmuz 1960'ta Kore'de hatıra defterlerine bu satırları yazdığı esnada, ihtilâlciler arasındaki post kavgası zirveye çıkmıştı.

İhtilâlden önce görünürde üç cunta vardı. Fakat sonradan MBK üyeleri adedince ve ihtilâle uzaktan yakından bulaşmış kişiler adedince cuntalar bulunduğu anlaşılacaktı. Her MBK üyesi ayrı bir cuntaydı...

Bir grup silahlı zorba ülke idaresini ele geçirmişti, ama tuhaftır ki ihtilâlin ilk günlerinde bunların kimlikleri meçhuldü. İhtilâli kim yapmıştı? İhtilâlciler arasında uzun

Milli Birlik Komitesinin kaç kişiden meydana geldiği önceleri belli olmamıştı. "İhtilâlin kudretli albayı" diye şöhret yapan Alparslan Türkeş, ihtilâlden bir müddet sonra Milli Birlik Komitesi listesinin 20 kişiden müteşekkil olduğunu açıklamıştı. Ancak daha sonra bu rakam 38 kişi olarak tesbit edildi.

müddet bunun kavgası olmuştu. Yüzlerce subay, "Ben komitedenim" diyerek sağa sola çalım atıyordu.

MBK KAÇ KİŞİ?

GERÇEKTE ihtilâlden sonra ülke idaresine el koyan ihtilâlcilerin elebaşlarının kaç kişi olduğunu ihtilâlciler de bilmiyordu. Milli Birlik Komitesine dahil edilecek isimler durmadan değişiyordu.

Hâdiseyi yaşayanlardan gazeteci Bedii Faik, bu "curcuna"yı şu şekilde anlatıyor:

"Milli Birlik Komitesinin Gürsel dışındaki bazi elemanları ilk günden itibaren kendilerini belli etmişlerdir. Hemen Başbakanlık Müsteşarlığına gelen Albay Türkeş ise bunların en önde geleni idi. Ama komiteyi teşkil edenlerin sayısı Geçici Anayasa'nın ilânıyla birlikte hepsinin adları verilinceye kadar, daima değişmiştir.

"Alparslan Türkeş'in Haziran başında verdiği rakam 20 idi. Gazetecilere:

"Milli Birlik Komitesi 20 kişiden ibarettir" şeklindeki sayı açıklamasını ilk o yapmıştır.

"9 Haziran 1960'ta ise, Komite adına yapılan bir basın toplantısında, gazetecilerin:

" 'Bu komite genişleyecek midir?'

"Sualine, şe cevap veriliyordu:

" 'Komite kâfi derecede geniştir. Bir inkılâp devresinde bulunuyoruz. Gayemiz milli irade ile tecelli edecek iktidara bugün elimizdeki iktidarı teslim ederken en iyi ve müsbet şartları hazırlamaktır. Bu kadar kısa zaman içinde en seri bir şekilde iş görmek icap etmektedir. Kanaatimce komite çok fazla geniş olmamalıdır." (İhtilâlciler Arasında Bir Gazeteci. İstanbul: 1967., s.44)

TATLI TABAĞI

KOMİTENİN sayısı üzerine anlaşmazlık devam ederken, ihtilâlciler, "ihtilâl fetvacısı" profesörlere "Geçici Anayasa" hazırlatırlar.

İhtilâl şakşakçısı profesörler öyle bir Anayasa hazırlarlar ki, bütün ihtilâlcilerin ağızlarının suyu akar. Zirâ profesörlerin hazırladıkları Anayasa, komitede yer alan her ihtilâlciye â-

deta bir devlet başkanı gibi selâhiyetler vermektedir. Geçici Anayasaya göre MBK, Meclisin bütün selahiyetlerine sahiptir. 1. Madde aynen şöyledir:

"Milli Birlik Komitesi, yeni anayasa ve Seçim Kânunu demokratik usullere uygun olarak, kabul edilip buna göre en kısa zamanda yapılacak ilk genel seçimlerle yeniden kurulacak olan Türkiye Büyük Millet Meclisine iktidarı devredeceği tarihe kadar Türk milleti adına hâkimiyet hakkını kullanır.

"Türkiye Büyük Millet Meclisinin Teşkilâtı Esasiye Kânununa [Anayasa] göre sahip olduğu bütün hak ve yetkiler, bu süre içinde Milli Birlik Komitesine aittir."

PROF. DR. HIFZI VELDET VELİDEDEOĞLU— İhtilâl fetvacılarındandı. Hazırladıkları geçici anayasa ile ihtilâlcilerin ağızlarının suyunu akıtmışlar, her birine devlet başkanı gibi selâhiyetler vermişlerdi.

27 Mayıs'tan hemen sonra post kavgası

Prof. Hıfzı Veldet, Prof. Hüseyin Nail Kubalı, Doç. Muammer Aksoy ile Devlet Bakanı Âmil Artus'un hazırladığı bu geçici Anayasa bütün ihtilâlcileri komite üyesi olmaya heveslendirmişti. Artık MBK'ye girebilmek için müthiş bir kulis faaliyetleri, ihbarlar, jurnaller, dedikodular başlamıştı. Herkes biribirinin kuyusunu kazmaya ve yekdiğerini dirsekleyerek bir adım öne geçmeye çalışıyordu.

AÇIKLANAN LİSTENİN ŞOKU

SONUNDA uzun mücadelelerden sonra listeye girebilen 38 kişinin ismi, "MBK üyesi" olarak açıklanmıştı. Üyeler şunlardı:

Cemal Gürsel, Ekrem Acuner, Fazıl Akkoyunlu, Refet Aksoyoğlu, Mucip Ataklı, İrfan Baştuğ, Rıfat Baykal, Emanullah Çelebi, Ahmet Er, Orhan Erkanlı, Vehbi Ersu, Numan Esin, Suphi Gürsoytrak, Orhan Kabibay, Kadri Kaplan, Mustafa Kaplan, Suphi Karaman, Muzaffer Karan, Kâmil Karavelioğlu, Osman Köksal, Münir Köseoğlu, Fikri Kuytak, Sami Küçük, Cemal Madanoğlu, Sezai Okan, Muzaffer Özdağ, Fahri Özdilek, Mehmet Özgüneş, Selâhattin Özgür, Şükran Özkaya, İrfan Solmazer, Şefik Soyuyüce, Dündar Taşer, Haydar Tunçkanat, Alparslan Türkeş, Sıtkı Ulay, Ahmet Yıldız, Muzaffer Yurdakuler.

Açıklanan bu liste, ihtilâlcilerin büyük kesiminde şok havası estirmişti. Listede yer alan isimler içerisinde, yıllar yılı ihtilâl hazırlığı yapanların yanı sıra, "sürpriz" isim olarak dahil olanlar da vardı. Bunlardan birisi de Fahri Özdilek'ti. Bedii Faik, MBK listesinin açıklamasından sonraki durumu şu şekilde anlatıyor:

"Komitenin ilanı ile birlikte, yayılması tabii olan söylentileri ve kıskançlıktan doğma tenkitleri çok aşan bir beğenmeme ve huzursuzluk havasının, ordu saflarında doğduğu saklanamaz. Bunun yanı sıra biz sivilleri de hayretler içinde bırakan bazı isimler vardı ki, hangi üniformalıdan bu hususta aydınlatılmamızı istesek, ya bıyık altından güldüğüne, yahut da sinirli sinirli baş salladığına şahit oluyorduk. Ve şüphe yok, Orgeneral Fahri Özdilek şaştıklarımızın başında geliyordu!...

"İhtilâl ki, en büyük dayanağını 28-29 Nisan üniversite olaylarından alıyordu; şimdi bu olayların İstanbul bölümünde Örfî İdare Kumandanlığı yapmış olan bir general'i, haydi sigaya çekmesin, haydi hattâ kendisinden bir Bakanlıkta da faydalansın, ama, onu tutup ikinci başı yapmak! Bu gerçekten tuhaftı. Hele aynı olayın sanığı olarak tevkif edilen Ankara'daki Namık Argüç'ün yanı sıra İstanbul'da Özdilek'in kumandanlığı esnasında gösterdikleri faaliyetten dolayı başka generallerin de mahkeme edilme sırası beklemeleri, manzarayı büsbütün karıştırmaktaydı." (A.g.e., s.48)

MBK'ye girme mücadelesinde ancak 38 ihtilâlci arzularına kavuşmuştu. Ondan sonra da listeye giren MBK üyeleri kendi aralarında, dışarda kalan ihtilâlciler ise hem kendi aralarında hem de MBK üyeleriyle müthiş bir çekişme içerisine girmişlerdi. Artık herkes birbirine şüpheli gözle bakıyordu.

Çok geçmeden "ihtilâl evlatlarını yer" sözü bir defa daha gerçekleşecekti.

ÖZDİLEK NASIL GİRDİ?

"MKIDEMLİ" ihtilâlcilerin akıl erdiremedikleri bir husus, cuntalar içerisinde yer almamış bazı isimlerin nasıl olup da MBK'ya girdiğiydi. Mesela Orgeneral Fahri Özdilek nasıl olmuştu da listeye girmişti? Yoksa ihtilâlciler, "ihtilal çorbasında bir de paşa bulunsun" mu demişlerdi?

Özdilek Paşanın MBK'ya girişi ve ihtilâle katılışı gerçekten enteresandı. Bedii Faik, Özdilek'in nasıl ihtilâlcilere katıldığını şu şekilde anlatıyor:

"Sanmayınız ki, 26 Mayıs akşamı yatağına çekildiği zaman Orgeneral Fahri Özdilek olacakları bilmek veya kestirmek bakımından bizden farklı idi. Sayın Orgeneral de tıpkı bizim gibi o akşam yatmış ve gece yarısından sonra uyandırılmıştır. Bir farkla ki, onun kapısını, ihtilâli İstanbul'da idare etmiş olan Kabibay ve Erkanlı ikilisinden, rütbesi yüksek olan Orhan Kabibay yumrukluyordu. Yanında bir denizci, bir de havacı subayı katıvermiş ve böyleçe ihtilâle katılmaya

zorlayacağı Orgeneral ordunun bütün sınıflarını temsil ettiklerini göstermeyi tasarlamıştı. Kapı uzun süre açılmamıştır. Neden sonra açıldığı zaman da Kabibay'ın karşısına çıkan Bayan Özdilek'tir ve korku içindedir. Kabibay, Generali görmek istemiş, bir süre yalvarıp yakarmalara muhatap olduktan sonra, ısrar etmesi üzerine de yanına çıktığı Generali yatak odasında şaşkın bulmuştur.

Orgeneral Fahri Özdilek'in ihtilâl gecesi hiç bir şeyden haberi yoktu. 27 Mayıs'da gece yarısından sonra yatak odasına giren Orhan Kabibay, Özdilek'i ikna etmiş, ikna etmek için bir saat uğraşmıştı.

"Özdilek, tam bir saat mukavemet etmiştir. Kabibay, bütün ikna gücünü seferber etmişti ve yavaş yavaş aksi halde başka türlü davranılacağını ihsas etmeye başlıyordu ki, sahneye Tuğ. Gnl. Refik Tulga girdi. Davutpaşa kışlasındaki zırhlı tugayın kumandanı olan Tulga, durumda bir fevkalâdelik olduğunu sezerek, ordu merkezine koşmuş ve kendi kıtası dahil, diğerlerinin niçin harekete geçtiği kendisine anlatılır anlatılmaz, genç subayları desteklemişti. Böylelikle, şimdi Özdilek'in karşısında, Kabibay'ın üzerine daha tesirli bir ikinci ikna çabası dikilmiş oluyordu. Ve işte tam bu sırada da, sanki bunlar yetmezmiş gibi, tank taburuyla şehrin belli başlı yerlerini halletmiş olan Orhan Erkanlı, Ordu Merkezi'nin önüne gelmişti. Erkanlı, alt katta rastladıklarına, Özdilek Paşa'nın lojmanından çıkıp çıkmadığını sorduktan sonra, Kabibay'ın hâlâ tartışmakta olduğunu öğrenir öğrenmez, hemen merdivenlere koştu ve General'in kapısı önüne gelince bağırdı:

" 'Daha bitmedi mi bu iş? Bırakın öyleyse, tevkif edelim bitsin!'

"Kabibay'ın sabırlı davranışı ve ailesinin ağlayarak yalvarmaları arasında, esasen mukavemetinin sonuna gelmiş bulunan Özdilek'i, işte bu son ses hemen çökertmiştir!" (İhtilâlciler arasında bir gazeteci., s.51)

AYDEMİR'İN DÖNÜŞÜ

İHTİLÂLCİLER post kavgasında iken, ihtilâl için hayli uğraşmış bir ihtilalci Albay Talât Aydemir yurt dışında bulunuyordu. 8 Ağustos 1960 günü Kore'den İzmir'e geldiğinde ise MBK üyeleri köşebaşlarını tutmuş bulunuyordu. Ama kendi aralarındaki kavgaları bütün hızıyla sürmekteydi.

Aydemir kendisinin gösterişli bir şekilde karşılanacağını umuyordu. Oysa cunta üyelerinden yalnızca Sezai Okan kendisini karşılamaya gelmişti. Bir de cuntaya girmesi için hayli uğraştığı Alparslan Türkeş'ten bir telgraf almıştı. Türkeş telgrafında şöyle diyordu:

"Vatan topraklarına kavuştuğun şu sırada, seni karşılayamadığımdan çok üzgünüm. Hoş geldin. Sevgi ve hasretle gözlerinden öperim. Görüşeceğimiz günü sabırsızlıkla bekliyorum." (Ve Talât Aydemir Konuşuyor., s.68)

Talat Aydemir, yurda döndüğünde muhteşembir karşılama olacağını sanıyordu. Çünkü ihtilâlin ilk çekirdeğini o atmış, uzun yıllar cuntalarla uğraşmıştı. Ne var ki umduğunu bulamadı. Kendisini karşılayan sadece Sezai Okan'dı.

KOMİTE ÜYELERİNİN DURUMU

CUNTA arkadaşları Aydemir'i Harb Okulu Kurmay Başkanlığı'na tayin ettirmişlerdi. 12 Ağustos 1960'ta Ankara'ya giden Aydemir'i yine Sezai Okan karşılamıştı. Aydemir diğer komite üyeleriyle karşılaşmalarını ve üyelerin birbirlerine karşı takındığı tavrı şu şekilde anlatıyor:

"Etimesgut havaalanında beni, Sezai Okan karşıladı. Bana 'geleceğini hiç bir arkadaşa bildirmedim' dedi. Beni Büyük Millet Meclisine götürmek için ısrar etti. Ben kabul etmedim. Ama onun ısrarına dayanamadım. Yola çıktık, ilk defa Meclis binasına giriyordum, heyecanlı idim. Çünkü diğer eski komite arkadaşlarımın beni nasıl karşılayacağını bilmiyordum. İçlerinde değişenler olabilirdi. Benim tanımadıklarım da vardı. Daha ziyade gençlerin durumunu merak ediyordum. Onların hareketleri bana dokunabilirdi. Bütün bunlara kendimi hazırladım. İnsanların büyük hizmetler gördükleri zaman değiştikleri her zaman görülen olaylardandır. Bu ölçülerimde yanılmamıştım. Sezai Okan'ın odasında oturuyorduk. İlk defa içeriye Binbaşı Vehbi Ersü girdi. Sınıf arkadaşım olmasına rağmen beni pek resmi karşıladı. Demek öyle icap ediyordu. Arkadan Rafet Aksoyoğlu geldi. Onunki de pek o kadar samimi olmadı. Neden öyle olduğunu sonradan öğrendim. Çünkü yüzüme bakacak durumu yoktu. Halbuki o zamana kadar ben onun iç durumundan haberdar değildim. Sezai anlattığı zaman bile inanamamıştım. Dündar Seyhan da aynı şeyleri söyleyince dondum kaldım. Bu şahısların durumu böyle olunca Komite çok şeyler kaybediyordu. Sezai Okan'ın odasında otururken biraz sonra içeriye Türkeş girdi. Beni çok samimi bir şekilde karşıladı. Hemen, kendi odasına götürdü. On dakika kadar yalnız kaldık. Mektuplarıma neden cevap yazdığını bildirdi. Akşama Başbakanlıkta buluşmak için bana randevu verdi. 'Orada uzun boylu görüşürüz. Sen Kore'ye gittikten sonra Komite ne durum aldı? Sana bunu geniş bilgi vererek anlatacağım. Kimseyi dinlemeden beni dinlersen daha iyi olur' dedi. Biraz sonra ayrıldık, ben Sezai'nin yanına döndüm, öğle

Alparslan Türkeş

Osman Köksal

Ekrem Acuner'in de bulunduğu yemekte Talât Aydemir'e dönen Osman Köksal, "Hayatta bir tek hatâ yaptın. O da Türkeş'i komiteye soktun" demişti. Aydemir de "Evet doğru ama, siz de ona fırsat vermeseydiniz, niçin onu bu kadar sıvıltıtınız. Ben onu hareketlerinde frenlerim. Hayatım pahasına da olsa" cevabını vermişti.

yemeğini beraberce Mecliste yedik, yemek salonunda Osman Köksal, Ekrem Acuner de vardı. Osman Köksal, Türkeş'in durumu hakkında bilgi veriyordu. Bana dönerek, 'Hayatta bir tek hata yaptın. O da Türkeş'i içeriye soktun' dedi. Çünkü Türkeş'i komiteye ben Elazığ'dan yazıp teklif etmiştim. Ekrem de tasdik etti. Ben de kendilerine aynen şöyle dedim:

"Evet içinize soktum, fakat ben Kore'ye gittikten sonra siz aranızda, ona neden bu kadar fırsat verip sıvıltıtınız, neye frenlemediniz' dedim. Sonra şöyle bir şart koştum. 'Yegâne endişeniz bu ise, ben onu hareketlerinden frenlerim, olmazsa hayatım pahasına da olsa ona bir çare bulurum' dedim. Ekrem Acuner güldü, Ben o anda herşeyi anlar anlar gibi olmuştum. Hemen inceden inceye etrafı tetkike koyuldum. Türkeş'in Başbakanlık Müsteşarlığı herkesi ürkütmeye başlamıştı. Akşam üstü Türkeş ile buluşacaktık. Başbakanlığa gittim, beni bekliyordu, odasında görüşüyorduk. Komitenin ben ayrıldıktan sonra ne durum aldığını anlattı. İhtilâlden önce Ekrem Acuner ile anlaşamadıklarını, hazırlıkların nasıl yapıldığını bana söylerken içeriye, yüzbaşı Muzaffer Özdağ girdi." (A.g.e., s.70)

Muzaffer Özdağ, kendisine "Eski komite arkadaşı" diye tanıtılan Aydemir'e kendisinin "daha eski" olduğunu söylemiş ve 1952'de komiteye dahil olduğunu övünerek anlatmıştı.

TÜRKEŞ MUAMMASI

AYDEMİR'İN samimi arkadaşlarından Türkeş, diğer ihtilâlcileri ürkütmekteydi. Aydemir bu hususu şu şekilde

anlatıyor:

"Ortada bir Türkeş muammâsı vardır. Başbakanlık müsteşar makamını işgal etmesi herkesi ürkütüyordu.

"Çünkü orada Türkeş herşeye hâkim durumdaydı. İlerisi için tehlikeli olarak görülüyordu. Onun için arkadaşlarla olan görüşmelerde onun oradan uzaklaştırılmasına karar verildi. Bu işi, Orgeneral Cemal Gürsel'e anlatmak icap ediyordu. Bu görevi Osman Köksal ile Sezai Okan üzerine aldı. Ve layıkıyla yaptılar. Nihayet Cemal Paşa Türkeş'i değiştirmek için karar vermişti, o sırada bütün komite üyeleri de Anadoluda yapacakları gezi programına göre hazırlıklar yapıyorlardı."

İhtilâlin hemen ertesi günü başlayan post kavgası günden güne şiddetleniyordu. 38 kişilik komite bölük pörçük olmuştu. Her grup ayrı bir ihtilâl komitesi gibi çalışıyor, rakiplerini alaşağı etmek için planlar yapıyordu.

"Kıdemli" ihtilâlci Talât Aydemir'in arkadaşları, Aydemir'i Harb Okulu Kumandanı tayin ettirmek isteyince, Cemal Madanoğlu ile Sami Küçük buna karşı çıkmıştı. (Ve Talât Aydemir Konuşuyor, s.77) Aydemir'in tayinini, Alparslan Türkeş, Osman Köksal, Sezai Okan ve Ekrem Acuner destekleyince tayin gerçekleşmişti.

CUNTACILARIN FAALİYETLERİ

ARTIK birbirlerine cephe almaya başlayan ihtilâlciler, kendilerine destek arıyorlardı. Yine orduya el atmış, kendi emellerine destek verecek kimseleri aramaya başlamışlardı.

Talât Aydemir ise kendi cunta arkadaşlarını kolluyor ve Harb Okulunda, MBK'deki kendi arkadaşlarına konferanslar verdiriyordu. (Geliyorum Diyen İhtilâl, s.10)

İhtilâlciler arasındaki görüş ayrılığı nâmütenâhiydi. MBK'ya giremeyenlerin MBK üyelerine muhalefetinin yanı sıra, MBK üyelerinden bir kısmı, bakanlıkların kendilerine verilmesini

İhtilâlden sonra Türkeş, hemen herşeye hâkim duruma gelmişti. Bu durum diğer komite üyelerinin dikkatini çekti ve Cemal Gürsel'den Türkeş'in uzaklaştırılmasını istediler. Gürsel Paşa da bunu kabul ederek, onu değiştireceğini söyledi. Bu değiştirme hareketi daha da ilerilere götürülerek sürgüne kadar vardı. Zîrâ tasfiye edilen MBK'cılar arasında Türkeş de vardı ve uçağa bindirilerek Hindistan'a yollanmıştı.

istemiş, verilmeyince de gücenmişlerdi. Bundan ayrı olarak, ihtilâlcilerin idareye temelli sahip çıkmasını müdafaa edenler de vardı. Bu şekilde "devrim programı" yapanların başını Türkeş çekmekteydi. (A.g.e., s.10)

"Gitmeme" taraftarı ihtilâlcilerden birisi de Dündar Seyhan'dı. O da tıpkı Aydemir gibi cuntanın "en kıdemli" üyelerinden birisi olmasına rağmen MBK'ye girememişti. Ama MBK'nın yanındaki "forsu" Aydemir'den fazlaydı.

Kasım 1960'a gelindiğinde artık MBK ikiye bölünmüş durumdaydı. Temelli kalmak isteyenler, bazı düzenlemeler yaptıktan sonra seçime gitmek isteyenler diye...

"50 YIL KALMALI"

"TEMELLİ kalmak isteyenler" arasında bulunan Dündar Seyhan görüşünü her yerde ortaya atıyor ve şöyle diyordu:

"Ordu 50 yıl daha idareyi elinde bulundurmalıdır." (A.g.e., s.11)

Türkeş'in etrafında toplananlar da aynı havayı yayıyorlardı. Can Kaya İsen bu mevzuda şöyle diyor:

"Bir kısım subaylar, Komite içindeki 'gidici olmama' taraftarlarının fikirlerini yayıyordu. Bu grup çeşitli sebeplerle Türkeş'in etrafında toplanmıştı. Bunların Türkeş'in fikirlerini benimsedikleri iddia edilmemezdi. Ama 'gidici olmama' yolunda hepsinin bir gerekçesi vardı. Türkeş müsteşarlık koltuğundan indikten sonra Komitede çoğunluğu elde etmek gayesini gütmüştü. Bu gruptakiler sık sık toplantılar yapıyordu." (A.g.e., s.12)

KUYULAR KAZILIYOR

RAKİPLERİNİ tasfiye etmek için karşı darbe hazırlığı içerisine giren cunta üyelerinin gözüne kestirdiği en mühim yer Harb Okulu idi. Bu bakımdan MBK üyeleri Harb Okulunda cirit atmaya başlamıştı. Bu durumu gören ve kendi arkadaşlarından başka komite üyelerinin okula gelip gittiğini öğrenen Aydemir; mesâi saati dışında gelen Komite üyelerinin nöbetçi âmiri refakatinde ziyaretçi salonu dışına çıkarılmamasını, mesâi saati içinde gelenlerin ise yanına getirilmesini istemişti.

Komite içindeki ve dışındaki bu gruplaşmaların farkında olan Cemal Gürsel, bir gün Talât Aydemir'i yanına çağırmıştı. Aydemir hadiseyi şu şekilde anlatıyor:

"3 Ekim 1960 günü Devlet Başkanı Cemal Gürsel Paşa beni makamına çağırdı. Yüzbaşılığımdan beri beni tanırdı. Okulla ilgili birkaç sual sorduktan sonra asıl konuya geldi. Komite içinde son gidişatın iyi olmadığını, bazı kimselerin sapık fikirlere sahip olduğunu ve bunlardan bir kısmının da Harp Okulunu zamanlı zamansız

Meşrû iktidarı silâh zoruyla devirne "üniformalılar" halka "barış, hürriyet ve demokrasi" nut ku çekiyor. O gün bugündür Türkiye, ihtilâller girdâbında insan haklarından mahrum, fakirliğe mahkûm olarak yaşamaya mecbur edildi

ziyaret ettiklerini duyduğunu bildirdi. Ben de kendisine durumu anlatarak aldığım tedbirleri bildirdim. Verdiğim emirleri söyledim. Harb Okuluna itimat edileceğini belirterek şahsen onların fikirlerinin karşısında olduğumu açıkladım. Bunun üzerine paşa bana 'Evet zaten Osman Köksal, Sezai Okan senin durumunu bana anlattılar. Onların eski arkadaşıymışsın, komitenin kurulması da sana aitmiş, hepsini öğrendim. Şimdi de vaziyeti tam mânâsıyla kavramış durumdasın. Sana bu hususta söyleyecek bir sözüm yok, sana güveniyor ve tam bir emniyetle bakıyorum dedi. İzin isteyerek yanından ayrıldım." (Ve Talât Aydemir Konuşuyor, s.80)

13 Kasım 1960 günü gece yarısı evlerinden alınarak tecrit hâle getirilen "14"ler, ava giderken avlanmışlardı. Milletin verdiği silâhı milletle çevirmenin bedelini ödeme devresi başlamıştı.

14 darbeci bir gecede safdışı oldu

Aydemir'in "Fikirlerinin karşısındayım" dediği kişiler karşı cuntanın adamlarıydı. Kendi arkadaşlarıyla ise sık sık toplantı yaparak durum değerlendirmesi yapıyordu. 14'ler diye bilinen grubun tasfiyesinden önce yapılan toplantılardan birisinde alınan kararları Aydemir şu şekilde anlatıyor:

"...O günlerde komite üyelerinden ziyaretime gelenler sıklaşmaya başladı. Yine bir gün Alparslan Türkeş geldi. 'Bu gidişat iyi değil Talât. Artık buna bir çare bulalım' dedim. Telefonla da Halim Menteş'i çağırdım. Benim odada üçümüz tartıştık, sonuç olarak Halim ve kendisine açıkça şunu bildirdik:

" 'Komite üyeleri bugün Silâhlı Kuvvetleri temsil etmektedirler, millet bizi öyle biliyor. Siz aranızda bölünmek suretiyle orduyu da ikiye parçalamaya kalktınız. Buna hakkınız yoktur' dedik. Daha sonra Türkeş'e bu ana gaye uğrunda basit plânlardan vazgeçip, fikir ayrılığı olan hususlarda karşılıklı olarak anlaşmaktan başka çıkar yol görmediğimizi söyledik. Yoksa komitenin ikiye ayrılmış şekli ile birbirimizin hayatını dahi ortadan kaldıracak bir ortama hızla yaklaştığımızı, birbirimizi hudut harici edecek bir harekette bulunmanın iki tarafa da hiçbir şey kazandırmayacağını bu gibi hareketlerle memleketin felâkete sürükleneceğini kendisine açıkça anlattık. Hiç bir zaman bu tip fikirlerinizi destekleyemez ve size yardımcı olamayız, dedik, bunun üzerine bir süre daha tartıştık. Biz Meclisin öncelikle kurulmasını komite üyelerinin Kurucu Meclis dışında kalmalarını, MBK'nın yeni bir siyasi parti kurmamasını, siyasi hayata atılmak isteyenler varsa MBK üyeliğinden ayrılarak yeni bir parti kurmasını veya partilere iltihak etmelerinin uygun olacağını savunduk." (A.g.e., s.81)

Hatıralarında bunları yazan Aydemir, gerçekte, tamamen değişik hareket etmişti. O, Türkeş'ten bir gömlek daha ilerde ihtilâlciydi. Türkeş'le Yıldız Harb Akademisinde birlikte okumuş ve çok iyi anlaşmışlardı. Türkeş'i cuntaya teklif eden de Ayde-

mir'di. Aydemir de Türkeş gibi, parlamentonun kurulmasını istemiyordu. Hattâ Aydemir, MBK'yı da pasif görüyor ve daha sert bir askeri idarenin kurulması fikrini müdafaa ediyordu.

14'lerin tasfiyesi

"Temelli kalmak" taraftarları kendi aralarında toplantılarına devam ederken, MBK içerisinde bunlara karşı çıkanlar daha atik davranmış ve 13 Kasım 1960 gece yarısı bir karşı darbe ile MBK içinde 14 kişiyi gözaltına almışlardı.

Evet, ihtilâl evlâtlarını yemeye başlamıştı. Ve "Erken kalkan ihtilâl yapar" tâbirindeki gibi erken davranan, bir ihtilâl daha yapmıştı.

13 Kasım tasfiyesini Aydemir şu şekilde anlatıyor:

"Sabah saat sekizde Alparslan Türkeş okula geldi gene, telâşlı bir hali vardı. bana artık komitenin işe yaramaz hale geldiğini lâğvedilmesinin gerektiğini ve yeni seçimlere gidilmesi için çare düşünülmesini isteyerek; artık ikinci büyük tarihi kararın verilmesinin lâzım olduğunu söyledi. Ben de kendisini ikna etmeye çalıştım. Kanaatimi tekrarladım. Yek vücut bir komite haline gelmeden hiç bir işin düzelemeyeceğini, bunun için ne yapıp yapıp, anlaşma yapılmasının uygun olacağını teklif ettim. Bu konuyu geciktirmeyin dedim. Öyleyse biz hazırız dedi. Kendisine öğleden sonra eve gel görüşelim, seni bekleyeceğim, dedim. Bu sırada telefon çaldı. Kurmay Albay Halim Menteş benimle görüşmeyi arzu ettiğini söylüyordu. Kabul ettim. Türkeş de yanımda, gel istersen burada daha iyi oturup konuşabiliriz' dedim. Bana, 'Hayır gelemem ben seni evde bekliyorum, acele gel' dedi. Türkeş yanımda fazla kaymayarak gitti. Fakat herhalde az da olsa bir şeylerden şüphe ediyordu. Ben derhal Menteş'e gittim. Binbaşı Emanullah Çelebi ile beraber beni evlerinin önünde bekliyordu. Otomobilimi değiştirerek Halim Menteş'in otomobiline bindim. Otomobilde üçümüz vardık. Jandarma okulunun önüne doğru gelirken Halim otomobili durdurdu. Bana dönerek, 'Talât eskiden ettiğimiz yemini hatırla ve içinden tekrar et sana ikinci tarihi kararı bildireceğim' dedi. ve verilen kararı açıkladı.

"Buna göre: Artık komite içinde tam bir birlik teşkil etmeye imkân yoktu. Sonuç daha kötüye gitmeden anlaşamadığımız arkadaşları komiteden ayırarak uzaklaştırmaya karar verdik. Bunlar emekliye sevkedilerek yurt dışına çıkarılacak ve bu hareket bu gece sabaha karşı tatbik edilecek' dedi. Ben de derhal kabul ettim. Bana uzaklaştırılacak olanların listesini okudu. Hepsi dokuz kişi idi. Fakat o gece komiteden uzaklaştırılanların on dört kişiye yükseldiğini ertesi gün Cemal Madanoğlu'ndan emir alınca öğrendim.

"Halim bana 13 Kasım günü sabah saat 06.00'da okulda bulunmamı söyledi. Öğleden sonra evde Türkeş'i bekledim, fakat gelmedi. Kendi kendime ertesi gün tatbik edeceğim hareket tarzını hazırladım. Saat 7.00'ye kadar kimseye hiçbir şey söylememeye karar verdim." (A.g.e., s.83)

OPERASYON TAMAMLANIYOR

13 KASIM 1960 gece yarısı Hava ve Deniz Kuvvetlerine alârm verilmişti. Akabinde 14 MBK üyesi teker teker evlerinden toplanmış ve tesirsiz hâle getirilmişti. 13 Kasım günü sabahında da Cemal Gürsel Komiteyi feshettiğini açıklıyor ve 23 üyeden müteşekkil yeni komiteyi ilân ediyordu.

Böylece 14'ler ava giderken avlanmışlardı. Arkadaşları kendilerinden uyanık çıkmıştı.

İhtilâlcinin ihtilâlciyi yediği 13 Ka-

sım 1960 günü harekâtından sonra çalkantılar durmayacaktı. O harekâtla MBK üyelerinden şu ondört üye tasfiye edilmişti:

1. Alparslan Türkeş 2. Orhan Erkanlı 3. Orhan Kabibay 4. Numan Esin 5. Muzaffer Özdağ. 6. İrfan Solmazer, 7. Ahmet Er. 8. Münir Köseoğlu. 9. Rifat Baykal. 10. Mustafa Kaplan. 11. Suphi Karaman. 12. Şefik Soyuyüce. 13. Dündar Taşer. 14. Fazıl Akkoyunlu.

emekliye sevkediyor, dilekleri yere gönderiyorlardı.

Sadece sivil hayatta değil, askeri hayatta da bir tayfun esmekteydi. İhtilâl tayfunu. Ve bu tayfun, önüne çıkanın dumanını havaya savurarak ilerliyordu.

Emekliye sevkedilen subaylar arasında bir

MBK'cılar, emekli subayların pasifize edilmesi vazifesini Cemal Madanoğlu'na vermişlerdi.

Milletin seçtiği iktidarı silâh zoruyla devirerek kendilerini "kurtarıcı" ilân eden ihtilâlciler, milleti kandıracaklarını sandılar. Ama millet, zaman geçtikçe onların kendi menfaatlerinden başka hiç bir şey düşünmediklerini anladı. Herbirinin nice kirli işlerde rol aldığı ortaya çıktı.

MBK'nın geri kalan üyeleri, en yakın arkadaşlarını bu şekilde tasfiye ettikten sonra, bu defa da bu 14 ihtilâlcinin yakını bilinen kimseleri temizlemeye başlamışlardı. Böylece orduda ve bürokraside müthiş bir kıyım başlamıştı.

İhtilâlciler zaten hayli zamandan beri orduda tasfiye yapmaktaydı. Bir rivayete göre, beş bin; bir rivayete göre de yedi bin subay emekliye sevkedilmişti. Ki bunların içerisinde 250'ye yakın general vardı.

İhtilâlciler yalnızca devlet çarkını değil, ordu hiyerarşisini de alt üst etmişlerdi. Bir avuç ihtilâlcinin astığı astık, kestiği kestikti. İstediklerini istedikleri yere tayin ediyor, istediklerini vazifeden alıyorlardı. Üsteğmen, yüzbaşı, binbaşı, albay rütbesindekiler generalleri dilekleri gibi

grup, aktif şekilde harekete geçmeye karar vermişti. "EMİNSU" diye bilinen bu grup gerekirse ihtilâl yapacaklardı. Öyle ya, ihtilâl yapanlardan neleri eksikti. Eksikleri yok, bilâkis fazlalıkları vardı. Hem kıdem, hem de rütbe bakımından. Emekliye sevkedilen generallerden Mehmet Ali Aytaç, emekliye sevkedilen diğer subaylara şöyle seslenıyordu:

"Teşkilatımız artık, pasifikten çıksın. Aktif olalım geç kalıyoruz. Ya orduya döneceğiz, ya öleceğiz. Kurucu Meclise bizi almıyorlar, zorla girmeliyiz. Benim kurmaylık hizmetim 24 yıl, halbuki MBK'da kıymetli bu kadar olmayan subaylar var. Aktif hareket etmeli ve hakkımızı almalıyız."

MBK'cılar, emekli subayların pasifize edilmesi vazifesini Cemal Madanoğlu'na vermişlerdi. O da 1960 A-

ralığının sonlarında başlattığı bir operasyonla EMİNSU'ların ileri gelen 55 üyesini yakalayıp gözaltına aldı.
(Ve Talât Aydemir Konuşuyor., s.89)

Eminsu'ların ihtilâl hazırlığı

"Milli birlik" dediler birbirlerini yediler!

Orgeneral Cemal GÜRSEL

HUZURSUZLUK ARTIYOR

24 MBK'cı 14 üyeyi tasfiye etmişti. EMİNSU'lar pasifize edilmişti. Ama bu defa ordu içinde başka gruplaşmalar olmaya başlamıştı. Bunlar, MBK'nın tavrını beğenmeyenlerdi.

MBK'yi beğenmeyenlerden birisi olan Talât Aydemir düşüncelerini şu şekilde açıklamaktadır:

"14'lerin tasfiyesinden sonra görüşlerim gerçekleşerek, Silâhlı Kuvvetler bünyesinde bölünmeler meydana gelmeye başlamıştı. MBK üyeleri orduyu tesir altında bulundurmak için Ankara ve İstanbul'da bulunanan kumandanları faaliyete geçirerek kararlar aldırıyorlardı.

"MBK'nin geçici Anayasası bizzat yapanlar tarafından çiğneniyordu. İşte bu olay Silâhlı Kuvvetler içinde oldukça yıkıcı bir rol oynamaya başladı. 14'lerin tasfiyesinden sonra geri kalan 23 komite üyesi [Cemal Gürsel'le birlikte 24] gruplar halinde ordu içinde aşiret reisi imişler gibi taraftar toplamaya başladılar. Bir yandan da 14'lerin mağdur olduğuna inanan taraftarları da ordu içinde ayrı bir teşkilât kurabilmek için bütün güçleri ile çalışıyorlardı. Artık ordu muhtelif fikir akımlarına göre, zümrelere hizmet için siyasetin içinde bocalamaya başlamıştı. İşte bu durum karşısında yine kendimi görevli hissettim. Ankara'daki arkadaşlarımla bir fikir etrafında toplanarak ordu içinde parçalanmaya meydan vermemek ve orduyu yavaş yavaş da olsa MBK üyelerinin elinden kurtarmak için Silâhlı Kuvvetler birliği adını verdiğimiz teşkilâtı kurmak üzere çalışmalara başladık." (A.g.e., s.90)

Aydemir'in hatıralarına bakınca, "kimse ayranını ekşidir demez" tabirinin ne kadar yerinde olduğunu görmekteyiz. Bu "kıdemli" ihtilâlci, kendisi listede yer almadığı için, ta baştan beri MBK'yi küçümsemişti. Kendisi de komiteye dahil olsaydı, durum farklı mı olacaktı sanki? Aynı şekilde birbirlerinin kuyusunu kazmaya devam edeceklerdi. Bu şekilde ihtilâlcilerin birbirlerini yemesi ihtilâlin tabiatı icabıydı.

Yine Aydemir'in hatıralarına bakıldığında, her zaman kendisini ön plânda gösterme gayreti içerisinde olduğu görülecektir. Nitekim ilerde bahsedeceğimiz SKB'nin organizatörlerinden birisiymiş gibi davranmaktadır.

Aydemir, ihtilâlci arkadaşlarından Turan Yavçan'a yazdığı 9 Temmuz 1961 tarihli mektubunda, MBK'cılar hakkındaki düşüncelerini şu şekilde anlatmaktadır:

"Kardeşim Turhan

"Hatırlarsın, Kore'den döndükten sonra 'ihtilâlin emniyete alınması icap eder' demiştim. İşte o ana fikir üzerinden yürüdüm. Eski teşkilâtı genişlettim. Bugün Türk ordusunda kilit başında bulunan bütün insanlar buna dahildir. Aylardır çalıştık ve bazı prensipler vazettik. Üç ay evvel de bu prensipleri komitedeki arkadaşlarımıza verdik. Bazıları çok iyi karşıladı. Bazıları da aylar sonra bizi arkadan hançerlemeye kalktılar? Bunlar şunlardır:

"Cemal Gürsel, Cemal Madanoğlu, Osman Köksal, Sezai Okan, Sıtkı Ulay, Ağası Şen... Halbuki bu arada Osman ve Sezai'ye ben ne kadar bel bağlamıştım. Meğer onlar ne imişler, bizim bu kadar açık kalpli olmamızı

onlar bidayette kabul eder gibi göründüler. Güya akıllarınca fırsat bulunca darbe indirmeğe kalktılar, fakat tersine oldu. Hava Kuvvetleri Komutanının, emir subayının [Gürsel'in emir subayı Agasi Şen] marifetiyle tayininden sonra iş patlak verdi.

"Emir subayı Agasi Şen, mason cemiyetine girmişti, diğerleri de onun izinden yürüyorlar, tesir altında kalıyorlardı. Bugün devletin beş bakanı da masondur, sen hükmünü ver.

"Bu yukarda saydığım insanların planı ile biz 2-3 Haziran gece hazırladıkları liste ile yeni bir ondörtler gibi emrivaki ile karşılaşacaktık. Bereket versin, elimizi çabuk tuttuk, bu zaferi dört saat ara ile kazandık." (A.g.e., s.92)

İŞTE DOSTLUK!

AYDEMİR'İN bu mektubunda ihtilâlcilerin içyüzleri açıkça ortaya çıkmaktadır. Bir vakitler canciğer dost gözüken insanlar bile ihtilâlde birbirlerinin kuyusunu kazmakta ve biribirinin boğazına sarılmak için fırsat kollamaktadır. Sezai Okan, Talât Aydemir gibi...

Aydemir'in bahsettiği Haziran 1961 operasyonu, SKB'nin duruma müdahalesi ile fazla büyümeden atlatılmıştı. Aydemir mektubunun sonunda şöyle diyor:

KADRİ KAPLAN— Aydemir bu ihtilâlci için "itimad edilmez" diyordu.

"Şimdi tamamiyle duruma Silâhlı Kuvvetler hâkimdir. Biz daima doğru yolda idik. Devam edeceğiz. Simdi komitede saya cağım dokuz arkadaşa itimat edilmez.

"Mucip Atakli, Haydar Tunçkanat, Emanullah Çelebi, Yarbay Selâhattin Özgür, Şükran Özkaya, Rafet Aksoyoğlu, Fikret Kuytak, Ekrem Acuner, Kadri Kaplan. Biz gene büyük ettik hayatlarını bağışladık. İnsiyatiflerini kazandırıp komiteye iade ettik. Yoksa onları silme saat meselesi imiş...

"Ondörtler meselesini de garantiye ve sigortaya aldık. Onların kılına da kimseyi dokundurtmayız. Silâhlı kuvvetlerin himayesindedirler. Yalnız ne var ki sabırla beklesinler. Onlar bana ve bizlere karşı vazifelerini tam mânâsıyla yapmadılar. Ama ben içinde iyi tanıdığım bazılarını unutamadım.(A.g.e., s.93)

KÜLÂH KAPANLAR

İHTİLÂL arkadaşlarınca tasfiye edilen 14'lerden Orhan Kabibay da 2 Mart 1961 tarihinde Talât Aydemir'e yazdığı mektubunda diğer ihtilâlciler için şunları söylemekteydi:

"...İhtilâli yapan bunlar değildi. Açıkgözlük edip külâhı kaptılar. Bir de bu ihtilâlin hazırlanışını ve icrasını yakından bilirim. Bildiğim için de bu konuda selâhiyetle konuşurum ve bütün arkadaşlar da şüphesiz çok iyi bilirler. Komite ilk teşkil edildiği zaman içinde öyle arkadaşlar vardı ki, eğer onlar olmasaydı ihtilâl olmazdı. Bu ihtilâli onlar gerçekleştirdiler, yine öyleleri vardı ki olmasa da yine ihtilâl olurdu. Hizmetleri olmuştur veya olmamıştır. Fakat esasa taallük etmez. Komitenin durumunu yeni üyelerini tesbit etmek için, yeni külâhı kapmak, isteyenleri ayıklamak için komisyon kurulmuştu.

"Aklımda kaldığına göre dokuz kişiydi ve bu komisyon seçilirken şu husus nazarı itibara alınmıştı.

"İhtilâli hazırlayan ve götürenlerden kilit arkadaşlar seçilmişlerdi. Yine hatırımda kaldığına göre şu zevat vardı:

"Madanoğlu, Sezai, Osman, Türkeş, Muzaffer Yurdakular, Mucip Atakli, Sami Küçük, Orhan Erkanlı ve ben, belki Ekrem Acuner de vardı.

"Belki başkaları da seçilebilirdi de, işin selâmet ile cereyanı için feragat ettiler. Her ne ise bu komisyon, Komiteyi tesbit etmişti. Şahsım için söyleyebilirim ki açıkgözlük edip komiteye çöreklenmiş değilim." (A.g.e., s.100)

İhtilâl daha altı ayını doldurmadan, ihtilâlciler birbirine girmiş, envâi çeşit cuntalar ortaya çıkmıştı.

1960 sonlarına doğru orduda bir gruplaşma daha oldu. Silâhlı Kuvvetler Birliği adı altında toplanan bir grup subay, hâdiseler karşısında tavır almaya başlamışlardı.

İhtilâlciler yüzünden ordu tamamen politikanın içeresine girmişti. Her subay, "Benim onlardan neyim eksik?" havasındaydı. Ayrıca; türlü entrikalarla idareye el koymuş olan MBK üyeleri de acaip havalara girmişlerdi. Bunlar içerisinde kendi arkadaşlarına ve kendilerine kafa tutanlara karşı yeni bir ihtilâl yapmak isteyenler de vardı. Cuntanın perde önündeki lideri Cemal Gürsel bunlardan birisiydi.

CEMAL GÜRSEL— MBK içinde herkes ayrı bir havaya girmişti. Gürsel'in de dahil olduğu bir grup kendi arkadaşlarını tasfiye için yeni bir darbe planlıyordu.

Cemal Gürsel yeni bir darbe planlamıştı...

GÜRSEL'İN DARBESİ

İHTİLÂLCİLERLE sıkı fıkı görüşen ve hâdiseleri yaşayan gazeteci Bedii Faik, Silâhlı Kuvvetler Birliğinin başlangıç safhasını şu şekilde anlatıyor:

"Takvimler 1960 Kasım'ının son günlerini gösteriyordu.

"İstanbul'da 66. Tümen kumandanlığında Kumandan Tuğgeneral Faruk Güventürk'ün odasında 8 kurmay subay toplanmışlardır:

"Tuğ.Gnl.Faruk Gürler, Tuğ.Gnl.Faruk Güventürk, Tuğ.Gnl.Yusuf Alpmansu, Kur.Albay Emin Arat, Kur.Albay Zarif Çetindağ, Kur.Albay Ahmet Germeç ve 66.Tümen Kurmay Başkanı Şaban Yarbay.

"O günler 14'ler tasfiyesinin yapıldığı ve üstelik de komitenin artık istikrara kavuşacağı iddiâsıyla yapıldığı halde buna ait en ufak bir ümit işareti göstermeyen günlerdir. O kadar ki, memleketi gittikçe sarmağa başlayan huzursuzluk havası haklarında kâfi bir fikir vermiyormuş gibi, bizzat komite üyelerinden bir kısmı da, vehimlerini ve şüphelerini sağda solda ifade etmekten çekinmiyorlardı. Nitekim birkaç gün önce, Komitenin iki havacı üyesi Muzaffer Atakli ve Emanullah Çelebi İstanbul'a gelmişler ve Ordu Kurmay Başkanı Emin Arat vasıtasıyla Ordu Kumandanı Cemal Tural'dan bir randevu istemişlerdi. Radyo'nun havacı kumandanı Turan Çağlar'ın da hazır bulunduğu bu görüşmede, iki havacı komite üyesi gerçekten korkunç şeyler öne sürmüşlerdi.

"Gürsel'in komite içinde yeni bir darbe yapmasından korkuyorlar ve bunu çok kuvvetli bir ihtimal olarak öne sürüyorlardı. İddialarına göre, Gürsel, Köksal, Okan, Ulay ve Madanoğlu'nun iştirâkiyle bir 'direktuar' idaresi kurmayı tasarlamaktaydı. Bu durum karşısında, Atakli ve Çelebi [MBK üyeleri] Cemal Tural'a sığınıyorlardı.

"İki havacı komiteden:

" 'İstanbul'a gelip emrinizde bir nefer gibi çalışmaya âmâdeyiz. Size sığınıyoruz' sözlerini duyduğu zaman Cemal Tural kılını bile kıpırdatmamıştı. Sadece 'Vah... vah... yazık... durum böyle olmamalıydı' yollu, tam anlamıyla idare-i kelâm etmekle yetinmişti." (İhtilâlciler Arasında Bir Gazeteci, s.101)

GENELKURMAY BAŞKANI DEVREDE

SKB daha sonra kadrosunu bayii genişletecekti. Bunlar kendi aralarında bir de yemin metni hazırlamış ve MBK'nın meslek arkadaşlarını destekleyeceklerini, Silâhlı Kuvvetlerin si

yasetten uzak kalmasını temin edeceklerini belirtmişlerdi.

SKB'ye ilk başta MBK de fazla ehemmiyet vermemiş ve bunları "Albaylar Cuntası" diye isimlendirmişlerdi. Ancak MBK üyeleri yanılmaktaydı. SKB'de generaller de vardı. Hattâ Genelkurmay Başkanı da SKB'ye katılmış, hattâ onların liderliğini yapmaya başlamıştı. Bir tilki kurnazlığıyla gelişmeleri gözden geçiren Sunay, SKB'nin prensiplerini bir genelge halinde bütün orduya duyurdu. Genelkurmay Başkanının bu davranışı SKB üyelerine moral kazandırmıştı.

Bedii Faik'in anlattığına göre, Talât Aydemir, Dündar Seyhan, Necati Ünsalan ve Selçuk Atakan'ın öncü olduğu 27 subay "Mürted protokolü"nü imzalamışlardı.

Ordudaki gruplaşmaya önayak olan Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay, çok kurnaz davranmıştı. Cemal Gürsel'in felç olması ve doktorların raporuyla vazifeden alınmasıyla SKB'nin desteğiyle Cumhurbaşkanı olmuştu.

Cevdet Sunay ordudaki bu gruplaşmaya niçin önayak olmuştu? Bedii Faik şöyle diyor:

"Gerçi SKB'nin içinde bazıları, Genelkurmay Başkanının, Birliğe ait yeminini doğrudan doğruya Silâhlı Kuvvetlere emir olarak tebliğ etmesinde, Dündar Seyhan başta olmak üzere asıl kendilerinin tesirini ilk plânda sayıyorlardı, ama sonradan hâdiseler gösterdi ki, Sunay'ın, şahlanmaya, dört nala kalkmağa her zaman hazır bir atın önüne çıkmaktansa, onun sırtına atlayarak fırsatı yakalar yakalamaz bunu yaparak, dizgini ele alma fikrinden hareket etmiş olması daha akla yakındır. (A.g.e., s.104)

Sunay'ın bu şekilde davranmakla nasıl bir kurnazlık gösterdiği ilerde anlaşılacaktı. Cemal Gürsel'in felç olması ve doktorların raporuyla vazifeden alınmasıyla SKB'nin desteği sayesinde Cumhurbaşkanı olacaktı.

ANKARA'DAKİ UCU

SİLÂHLI Kuvvetler Birliği ilk önce İstanbul'da kurulmuştu. Fakat, aşağı yukarı aynı gayelerle Ankara'da da benzeri bir birlik kurulmuştu. Adetâ ihtilâlcilik kanına işlemiş olan Talât Aydemir de bu Ankara'daki birliğin içerisindeydi.

Birbirinden habersiz kurulan bu iki gizli teşkilât, sonraları yekdiğerlerinin varlığından haberdar olmuş ve akabinde de birleşmişlerdi. Artık zaman zaman müşterek toplantılar yaparak, yeni harekât plânları yapıyorlardı. Bedii Faik hâdiseyi şu şekilde anlatıyor:

" 'Silâhlı Kuvvetler Birliği' İstanbul'da kurulmaktayken, Ankara'da da, Kurmay Albay Talât Aydemir, Kr.Alb. Dündar Seyhan, Kur.Alb.Necati Ünsalan ve Kur.Alb.Selçuk Atakan başta olmak üzere 27 subay, 'Mürted protokolü' denen andı imzalamaktaydılar. İçlerinde hava ve deniz kuvvetlerinden de önemli unsurlar vardı. Halim Menteş, Feyzi Arsın, Galip Gültekin... Nuri Hazer... ilh...

"Silâhlı Kuvvetler Birliği ile Mür-

İRFAN TANSEL— Tayini çıkınca Milli Birlik Komitesi ile Silâhlı Kuvvetler Birliği karşı karşıya geldi. Sonunda SKB'nin hâdiseye el koyması üzerine tayini durduruldu.

tedcilcr başlangıçta birbirleriyle haberli ve anlaşmalı değildiler. Ama bu hal, gizli kuruluşların başlama noktalarında ne kadar tabii ise, ilerleyen zaman ayrı kuruluşların aynı paralelde olduklarını meydana vurur vurmaz da, tam aksi o kadar tabii olur. bu ikisinde de böyle olmuş ve yanı paraleldeki iki kuruluş, nasıl olduğunu içlerinden pek çoğunun dahi anlamasına vakit bırakmadan önce irtibatlanmışlar ve arkasından da birleşmişlerdir. Bu birleşmede Halim Menteş'in büyük rolü olduğu muhakkaktır." (A.g.e., s.106) .

TANSEL HÂDİSESİ

SKB'nin bu şekilde gittikçe gelişmesi, diğer ihtilâlcileri yani MBK üyelerini ürkütmekteydi. MBK- SKB'ye gözdağı vermeyi denemiş, ancak her defasında pişman olmuştur.

MBK'nin meşhur simalarından Cemal Madanoğlu, SKB'nin kurulmasında büyük rol oynayan Hava Kuvvetleri Komutanı İrfan Tansel'in vazifeden uzaklaştırılmasını istemişti. Diğer MBK üyeleri de bu teklifi hararetle destekliyorlardı.

MBK'nin lideri Cemal Gürsel ise bu teklifin Silâhlı Kuvvetler içerisinde tepki meydana getireceğini düşünmüştü. Neticede 1 Haziran 1961 tarihli bir emirle Tansel, NATO Daimi Grubuna tayin edilerek Türkiye'den uzaklaştırılmak istenmişti.

Ne var ki, MBK üyeleri karşılarındaki komitenin gücünü anlamakta gecikmeyecekti. Zira SKB Tansel'in tayinine el koymuş ve işbaşındaki ihtilâlcilerin rağmına tam beş gün sonra tayini durdurmuşlardı.

Baştaki ihtilâlcilerin hazırladıkları tayin emri nasıl durdurulmuştu? Hâdise şu şekilde gelişmiştir:

Tansel'in tayininin çıktığını öğrenen SKB mensupları ertesi günü Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay'ın karşısına dikilerek, İrfan Tansel'in tayininin durdurulmasını ve tekrar vazifesine iadesini istemişlerdi. İki komite arasındaki dengeleri hesap eden Sunay ise ağırlığını SKB'den yana koymuş ve tayini durdurmuştu.

Aslında bu tayin durdurma işi, gerçekte idareye SKB'nin hâkim olduğunu ve MBK'nin göstermelik olduğunu ortaya koymaktaydı. Nitekim İngiliz gazetesi Observer, bu hadiseden sonra neşrettiği bir yazıda, "Türkiye'de idareye başta Genelkurmay Başkanı olmak üzere Kuvvet kumandanlarından teşekkül etmiş bir Albay şûrasının hâkim bulunduğunu" açıklanmıştı. (Can Kaya İsen, Geliyorum Diyen İhtilâl, s.16)

İrfan Tansel'in tayininin durdurulması, aslında MBK'ya verilmiş bir gözdağı idi. MBK'den ayrı bir birlik kuranlar, baştaki ihtilâlcilere, "Ayağınızı denk alın, icabında sizin de hakkınızdan geliriz ha!" demek istenmişti.

Sahnenin önünde gelişen hâdiselere bakılacak olursa, Tansel'in tayininin çıkarılması ve daha sonra durdurulması son derece basit bir işti. İktidardakiler, ilk önce Hava Kuvvet-

"İcabederse Çankaya Köşkünü bombalarız"

Bedri FAİK

Osman Köksal, Sezai Okan, Sıtkı Ulay ve Cemal Madanoğlu ile birlikte bir ihtilâl plânı yapan Cemal Gürsel, diğer MBK üyelerini tasfiye ederek 5'li bir idâre kurmuştu.

leri Kumandanını bir yere tayin etmişler, daha sonra ise o tayini durdurmuşlardı, o kadar... Oysa iş bu kadar basit değildi. Şayet bu tayin yapılmayacak olsaydı, SKB başta Gürsel olmak üzere MBK'yi devirmeye karar vermişti.

Hâdiseyi yaşayan Bedii Faik, gelişmeleri şu şekilde anlatıyor:

GÜRSEL'E MEHİL

"SUNAY'IN 'Silâhlı Kuvvetler Birliği'ni benimsemesi ve onun prensiplerini Ordu mensuplarına tamim etmesi, şüphesiz sadece moral plânda kalan bir kudret teşkil etmiyordu. Onun yanı sıra, her kademedeki askeri tayinde birliğin rolünü inkâr edilmez ve önlenmez hâle de getiriyordu.

"Başta Milli Birlik Komitesinin Silâhlı Kuvvetler Birliği dışında tutulmuş üyeleri olmak üzere, pek çoklarını bu durumun rahatsız ettiğine ve kuşkulara düşürdüğüne şüphe edilemez.

"Nitekim, içyüzünü bilen mahdut kişiler dışında, bütün halk kütlesinin her şeyden habersizce, belki sadece 'bir tâyin ve geri alınışı' şeklinde bildiği bir '6 Haziran Tansel olayı' vardır ki, onun patlamasıyla, Silâhlı Kuvvetler Birliği'nin kudretinden, karşısındaki haklı kuşkulara ve muhtemel faaliyete kadar her şeyi meydana vuracak ve pek çok gözü patlatırcasına açacaktır...

" 'Gürsel'e yarın akşam saat 24'e kadar mehil verilecektir. Kabul etmezse derhal harekete geçilecektir. Karar kat'idir. İrfanTansel, Hava Kuvvetleri Kumandanlığı görevine tekrar dönecektir.'

"GÜRSEL İNDİRİLECEKTİR"

"KARŞIMDA biri denizci, biri havacı iki kurmay albay vardı, denizci olan Zarif Çetindağ, Havacı da Turan Çağlar'dı ve bu sözleri havacı olanı söylüyordu.

"Haziran'ın başlarında olduğumuz halde ağır, yapışkan bir hava odayı kaplamıştı. Yutkunarak:

" 'Yani dedim, Hava Kuvvetleri Kumandanı Tansel'in oradan alınarak Washington'a tâyini bu kadar önemli bir olay mı?'

" 'Evet dedi, bizim için bu kadar önemlidir.'

"Caddeden geçen vasıtaların uğultuları ve klakson gürültüleri birdenbire kesilmiş gibi, garip bir sessizlik

Tansel'in tayini durdurulmazsa Gürsel'in işine son verilecekti

içinde beş-on saniye, birbirini seven ve inanan üç arkadaş olarak bakıştık. Karşımdakilerin bana anlatmak istedikleri daha çok şeyler olduğu gözlerinden okunuyordu.

"Peki dedim, Cumhurbaşkanı Gürsel, verilen ültimatomu geri çevirip, hiç aldırmazsa?.. Ve Tansel'in Washington'a tâyin kararnamesini geri almazsa...'

"Sinirli kıpırdanışlar yapmak sırası onlara geçmişti. Önündeki çaydan bir yudum aldıktan sonra, Albay Çağlar, dudaklarını acı ile bükerek cevap verdi:

" 'Orasını kendi bilir. Sanmıyoruz ya, eğer böyle bir şey olursa indirilecektir!..'

"Ya muhafız kuvvetleri mukabele ederse?'

"Çarpışılacaktır.'

"Yani Çankaya'ya icap ederse bombalayacak mısınız?'

"İcap ederse, evet.'

"Bir ürpertinin sırtımda gezintiye başladığını duyuyordum. Bir sinek, boşalmış çay bardaklarının kenarlarında kayıtsızca dolaşıyordu.

" 'Şey... diyebildim, bunu millete ve dünyaya bir de izah etmek icabedeceğine göre... acaba bu yolda da bir hazırlığımız...'

"Bu defa denizci konuştu, sesi her zamanki sükûnetinden hiç bir şey kaybetmemiş gibiydi:

" 'İşin buraya varması çok uzak ihtimâldir ya, dediğiniz de doğrudur ve buna dahi hazırlanmış haldeyiz.'

"Ve arkasından havacı hemen ekledi:

" 'Bu hususta radyodan verilecek bildiri dahi düşünülmüş ve hazırlanmıştır. (İhtilâlciler Arasında Bir Gazeteci, s.107-108)

İDAM DELİSİ OLMUŞLARDI

MBK ile SKB arasında çatışmalardan birisi de Yassıada Mahkemesinin sonlarına doğru ortaya çıkmıştı. MBK alabildiğine çok sayıda idam istiyordu. SKB içerisinden bir grup ise, MBK'nin bu "idam delisi" tavrına karşı çıkıyordu. Hedi Faik bu çatışmaya örnek olmak üzere şu hâdiseyi naklediyor:

"İstanbul Emniyet Müdürü Nevzat Emrealp, telefonun öbür ucundaki Örfi İdare Kurmay Başkanı Albay Emin Aytekin'e:

" 'Günaydın Albayım dedi, bir müşkülüm var. Acaba yardımınız olur mu?

"Muhatabı, Emniyetin bu kabil başvurularına alışıktı.

" 'Gene ne var dedi, hayrola?

" 'Valla... dedi Emniyet Müdürü, şey... ben yirmi-yirmi beş kadar cellâdı nereden bulabilirim, bir hayli de darağacı yaptırmak lazımmış!.. Sordurdum, İstanbul'da bir tek cellât vardır dediler.'

"Kurmay Albay Emin Aytekin buz kesilmişti. Yassıada Mahkemeleri gerçi sona yaklaşmıştı ama, henüz kararlar verilmiş değildi. Ve nasıl bir karar çıkacağından da kimsenin haberi olamazdı. Telefonu parmaklarının kanı çekilinceye sıkarak bağırdı:

" 'Şimdi oraya geliyorum.'

"Beş dakika sonra karşı karşıya idiler. Ve Emin Aytekin, elde fazla cellat ve darağacı malzemesi bulundurulmasını emreden İçişleri Bakanlığı tezkeresine dayanarak kendisine müracaat etmiş olan Nevzat Emrealp'in odasına, o tezkereden haberi olan diğer iki memuru da çağırtmış, gürlüyordu:

" 'O tezkereyi hemen yırtacaksınız. Almamış olacaksınız. Buna ait şu dördümüzden gayrı bir beşinciye herhangi bir bilgi sızdığını duyarsam...

İdam delisi olduklarından Menderes'i dahi astırdılar

Yassıada'daki Mahkeme Heyeti. Önlerine getirilen bütün maznunlar için idam kararı vermeye hazırdı. Yeter ki ihtilâlciler emretsindi. Nitekim masum üç devlet adamı bunların kararıyla idama mahkûm edilmişti.

"Bir saat sonra da Dağcılık Kulübünde, pehlivanlarla sohbete gelmiş olan MBK üyesi Sıtkı Ulay'ı bir köşeye çekerek, bunun son derece çirkin bir şey olduğunu ve Ankara'daki arkadaşlarıyla konuşarak bu çeşit hareketlerin derhal önlenmesini istiyordu.

"Aynı şehirde, aynı devletin iki önemli asayiş ve emniyet unsuru üzerinde şaşkınlık yaratan bu olayın iç yüzü neydi? Bir tanesi, fazla cellat bulunması ve çok sayıda darağacı hazırlatılması emrine uymaktan başka çare bulamazken, öteki nasıl oluyordu da, böyle bir emrin yırtılmasını, unutulmasını istiyordu.

"İlk nazarda biraz çapraşık gibi görünen şu manzara, meselenin esasını ve o günlerde memlekete hâkim olan çeşitli kanaatları iyi bilenler nazarında son derece basittir.

"Aslında, her ikisi de görevlerini yapıyorlardı. Ve bu görevler, bağlı oldukları kanatların tutumlarına uygundu.

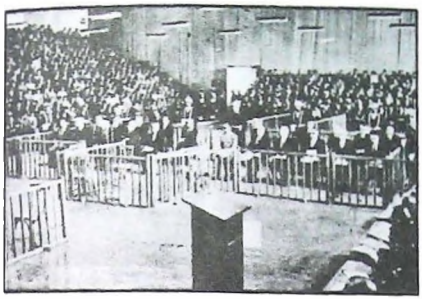
"Emniyet Müdürü, bağlı olduğu İçişleri Bakanlığından, İçişleri Bakanlığı da bağlı bulunduğu Milli Birlik Komitesinden bu yolda emir almıştı. Örfi İdare Kurmay Başkanı ise, hangi maksatlara dayandığı hiç şüphesiz bir sivil emniyet mensubundan çok daha iyi bildiği böyle bir emrin, asıl kaynağı olan Milli Birlik Komitesine karşı kurulmuş Silâhlı Kuvvetler Birliğinin (SKB) mensubu idi.

"Hakikatte, İstanbul Emniyet Müdürünün hemen hazırlığına geçmek istediği çok sayıda cellat ve darağacı meselesi, Milli Birlik Komitesinin emriyle hazırlanan infaz planlamasına dahildi! Komiteye bağlı irtibat bürosu, çok önceden her türlü ihtimali göz önünde tutan, A'lı, B'li, C'li, çeşitli plânlar hazırlamış ve Ankara'ya komiteye göndermişti." (A.g.e., s.10-11)

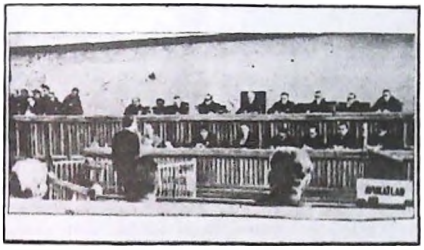
GÖZLERİNİ KAN BÜRÜMÜŞTÜ

25 cellat bulunmasını isteyenler için Yassıada Mahkemesi bir formaliteden ibaretti. Zaten Mahkeme bütünüyle kontrolleri altındaydı.

Devrin Emniyet Müdürü, koca İstanbul'da bir cellattan başka cellat

Milletin hâlâ oylarıyla iktidara gelen devlet adamlarını suçsuz yere cezalandıran Yassıada Mahkemesi'nin umumî görünüşü. Mahkemede, savcı Salim Başol, hâkimler Altay Ömer Egeseli ve Selman Törük masumları idam edebilmek için can atıyorlardı.

bulamamanın tasasını çekiyordu. Oysa ihtilâlciler daha işin başında 9 cellat bulmuştu. Ve o cellatlar önlerine getirilen bütün maznunlar için idam cezası vermeye daha baştan hazırdı...

Bedii Faik ihtilâlcilerin maznunlara bakışını ve Mahkeme heyetinin durumunu şu şekilde anlatıyor:

"Suphi Gürsoytrak, İrtibat Bürosunda toplanmış 30-40 subayın önünde:

"En az 50-60 kişiyi asmaz isek, ihtilâlin meşruiyeti sarsılır' sözünü tam o günlerde söylemişti. Ve İstanbul Radyosunun bir odasında idam sayısının elliden az olmaması icabettiğini, aksi halde ihtilâlin meşruiyetini kabul ettirmenin zor olacağını söyleyen gene komite üyelerinden biri, Mucip Ataklı idi.

"Bu arada, Yüksek Adalet Divanının tamamen izole edilmiş olduğunu da aslâ gözden kaçırmamalıyız. Divanı teşkil eden hâkimler ve savcılar, İrtibat Bürosu ve MBK tarafından kurulan bir perdeden ibaretti. Ordunun

Selman Törük Altay Ömer Egeseli Salim Başol

düşüncesi, kendilerine MBK veya karargâhı tarafından ne nakledilliyorsa ondan ibaret, halkın eğilimleri, çeşitli ülkelerin fikirleri, gene MBK ve karargâhı tarafından kendilerine ne anlatılıyorsa o idi." (A.g.e., s.16)

İşte bu heyet Yassıada'daki o malum ve uğursuz kararı vermiş ve üç vatan evlâdını darağacına yollamıştı.

Bir zulüm âbidesi olan o Yassıada kararı sonunda, Fatin Rüştü Zorlu ile Hasan Polatkan 16 Eylül 1961'de, yani seçimden yaklaşık bir ay önce; Adnan Menderes ise 17 Eylül 1961'de İmralı'da idam edileceklerdi.

1961 ortalarına doğru, ülkedeki siyasi tansiyon hayli yükselmişti. Zirâ ihtilâlcilerin sözüne ve çıkarılan kânunlara göre, Ekim ayında seçim yapılacaktı. Partiler hanl hanl seçim hazırlığı yapıyorlardı.

Bu arada içerisinde Talât Aydemir'in de olduğu bir grup ihtilâlci, seçimin yapılmasını ve idarenin sivillere verilmesini istemiyorlardı. Halkı "cahil oy çoğunluğu" olarak gören bu ihtilâlciler en çok Adalet Partisinden ürkmekteydi.

MBK'cılar, gerçi seçimi CHP'nin kazanması için kendilerine göre her türlü tedbiri almışlardı. Kurucu Meclis'ten çıkarılan seçim kânunu CHP'yi iktidar yapmak için hazırlanmıştı.

Anayasaya göre, seçimlerde Cumhuriyet Senatosu için 150 ve Millet Meclisi için de 450 üye olmak üzere 600 parlamenter seçilecekti. Senato seçimleri çoğunluk, Meclis seçimleri ise nisbi temsil sistemine göre yapılacaktı.

HESAPLAR CHP İÇİN

İHTİLÂLCİLERİN hesabı şuydu: CHP nasılsa eski bir parti olması hasebiyle yurdun her tarafında teşkilâtlanmıştı. Ve belli bir potansiyeli vardı. Bu bakımdan 27 Mayıs ihtilâlinden sonra kurulmuş partilere nazaran büyük bir avantaja sahipti. AP ise hem bütün yurtta teşkilâtlanmamıştı, hem de aynı kitleye hitap eden YTP vardı. TYP'ye rey vermiş seçmenin CHP'ye gitmeyecek reyleri, bu iki parti arasında bölüşülecekti. Ayrıca pek şans tanınmamasına rağmen, CKMP de vardı.

İhtilâlcilerin hesabına göre, bu durumda senatörlüğün yüzde 85'ini CHP alacaktı. Diğer yüzde 15'ini ise seçime girecek öteki partiler, aralarında paylaşacaktı. Çoğunluk sistemi tatbik edildiği takdirde Meclis'te de durum aynı olacaktı. Böylelikle CHP, TBMM'de çok büyük ekseriyeti elinde tutacak, muhalefet de geri kalanıyla idare ederdi... Bu şekilde de CHP, 27 Mayıs ihtilâlinin teminatı olur ve bütün ihtilâlcilerin endişelerini giderirdi.

Ne var ki CHP içinde ihtilâlin lideri Cemal Gürsel'in bir devre için bile olsa Cumhurbaşkanı olmasını istemeyenler vardı. İhtilâlcilerin, "Gürsel'in bir devre Cumhurbaşkanı, İnönü'nün de başbakan olması" formülüne karşı; bu hızlı CHP'liler, "İnönü Cumhurbaşkanı, CHP Genel Sekreteri Rüştü Aksal da başbakan" formülünü ileri sürüyorlardı.

Bu şekilde hızlı CHP'lilerden Prof. Muammer Aksoy, Antalya'da yaptığı seçim konuşmasında Rüştü Aksal'ı şu şekilde takdim etmişti:

"Şimdi size on beş gün sonra başbakanlık görevini üstlenecek olan Aksal hitap edecek." (Erdoğan Örtülü, Bir İsyanın Öyküsü, Bursa Hakimiyet, 22 Şubat '87)

Adnan MENDERES

Fatin Rüştü ZORLU

Hasan POLATKAN

1960 yılında gerçekleştirdikleri "beyaz ihtilâlle" milli iradeyi iktidara getirenler, 27 Mayıs sabahı kanunları çiğneyerek silâh zoruyla alaşağı edilmiş; bu yetmiyormuş gibi yaşamaları çok görülen üç devlet adamı haksız yere idam edilmişti.

İHTİLÂLCİLERİN TEPKİSİ

KENDİLERİNİ iktidar rüyasına kaptırıp koyveren CHP'lilerin bu hesaplarının yanı sıra, iktidarı sivillere vermemek isteyen ihtilâlciler de: "Ne oluyor yani, şimdi de devleti kendi elimizle CHP'ye mi teslim edeceğiz?" diyorlardı.

Bu şekilde sivil idareye geçilmemesini istemeyenlerin başında Talât Aydemir geliyordu.

Seçimleden ürken ihtilâlcilerin en büyük endişeleri ise, seçim vasıtasında Yassıada Mahkemelerinin ve DP'nin mirasının gündeme getirilmesi idi. Bu şekilde milletin en hassas olduğu bir mevzuu ele alacak bir parti, bütün rakiplerinin tozunu attırabilirdi.

Gerek MBK üyelerini gerekse SKB'yi endişelendiren bir diğer husus da 1961 Anayasası için yapılan

referandumda çıkan "hayır" reylerinin tahminlerin çok üzerinde olmasıydı.

MBK, sonunda SKB'nin isteği üzerine partilerle bir yuvarlak masa toplantısı yapmaya karar verdi. İlk önce 31 Ağustos 1961'de partilerin genel sekreterleri ile MBK'den Ekrem Acuner'in başkanlık ettiği bir grup komite üyesi, bir toplantı yaptı. MBK, partilerin genel sekreterlerine, 12 maddeden müteşekkil bir protokol imzalatmak istiyorlardı. Protokolda, 27 Mayıs'ın istismar mevzuu yapılmayacağı belirtiliyor ve DP iktidarından "meşruluğunu kaybetmiş" şeklinde söz ediliyordu, diğer maddelerde de Yassıada mevzuunun ve dinin istismar edilmemesi gibi hükümler vardı.

Ragıp Gümüşpala "Parti liderlerinin ihtilâlî benimsedikleri" tarzındaki bir protokole imza atmamakla haysiyetlerini korumuştu. Gümüşpala, muhalefet içinde en şiddetli tepkiyi gösteren parti liderivdi.

İhtilâlcilerin hesabına göre, sandıktan CHP çıkacaktı, ama...

Genel Sekreterler ilk başta böyle bir protokolü imzalamaya yanaşmadı. Ancak ihtilâlciler bu protokolü imzalamadıkları takdirde seçimin yapılamayacağını kesin bir dille ifade ettiler. Bunun üzerine genel sekreterler protokolü parafe etti.

Genel Sekreterlerden sonra, 3 Eylül 1961'de bu defa, Gürsel'in başkanlığında parti liderleri bir araya geldi. Genel sekreterlerin parafe ettiği protokol burada parti başkanlarınca da imzalandı.

İhtilâlciler aynı toplantıda bir "sürpriz" yapmış ve parti liderlerine gizli kalmak şartıyla bir protokol daha imzalatmışlardı. Bu protokol öncekinden de ağırdı. Açıkça ihtilâl methediliyor, DP iktidarı kötüleniyor ve partilerin ihtilâle dokunmayacaklarına ve DP zihniyetini devam ettirmeyeceklerine dair söz vermeleri isteniyordu. Ayrıca liderlerin Yassıada kararlarını peşinen kabul ettikleri de kaydediliyordu.

Bu protokole en şiddetli tepkiyi AP Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala göstermiş ve "Ben bu metni imzalamam" demişti. Diğer partilerinbaşkanları da metnin muhtelif noktalarına itiraz etmişlerdi. Ancak ihtilâlciler aba altından sopa gösterince ve bu protokol imzalanmadığı takdirde seçim yapılmayacağını söyleyince, bir de bu protokolün açıklanmayacağı teminatı verilince, liderler çarnaçar bu protokolü de imzalamışlardı.

İhtilâlcilere göre her şey tamamdı. Kimse DP'nin devamı olduğunu söyleyemeyeceği için AP'nin DP'nin reylerini alması mümkün değildi. Ayrıca hazırladıkları seçim kanunu da CHP için hazırlanmıştı. Yani "evdeki bu hesaba göre," seçimler sadece bir formaliteden ibaretti. Seçimi CHP büyük ekseriyetle kazanacak, akabinde Gürsel Cumhurbaşkanı, İnönü de Başbakan olacaktı.

Ne var ki, 15 Ekim 1961 günü yapılan seçimlerin sonunda sandıklar açıldığında ihtilâlcilerle, iktidar nârası atan CHP'liler şaşkınlıktan donakalacaklardı. Zira evdeki hesap çarşıya uymamıştı. Millet bu oyunu bozmuştu.

Bütün koruyup kollamaya ve hilelere rağmen, CHP ancak 173 milletvekili ile 36 senatör alabilmişti. Buna mukabil AP ise 158 milletvekili ve 70 senatör kazanmıştı. CKMP 54 milletvekili 16 senatör, YTP ise 65 milletvekili ile 28 senatör elde etmişti.

Bu duruma göre CHP'nin 209, AP'nin ise 228 parlamenteri vardı.

CKMP ile YTP destek verdiği takdirde Cumhurbaşkanlığına AP'nin istediği adayın gelmemesi işten bile değildi.

"CAHİL HALK"

İHTİLÂLCİLER, "cahil halk" diyerek vatandaşları suçluyor ve idareyi aslâ bu şekilde cahil halkın seçtiği sivillere vermemek gerektiğini söylüyorlardı.

"Kıdemli" ihtilâlci Talât Aydemir de seçim şoku geçirenler arasındaydı. Seçimler için şöyle diyordu:

"Toplantılarımıza ve çalışmalarımıza devam ettiğimiz bir sırada herkesin merakla sonucunu beklediği seçimler, Demokrat Partinin devamı olduğunu her fırsatta söyleyen, miting meydanlarında sehpalar kurarak konuşmalar yapan, cahil halkımızı altında derin anlamlar yatan cümlelerle tahrik eden politikacıların varlığına rağmen yapıldı." (Ve Talât Aydemir Konuşuyor, s.103)

İşte halkı bu şekilde küçümseyen ihtilâlciler, seçimi saymayacaklarını söylemeye başlamışlardı. Onlara göre "cahil halk" seçmesini bilememişti. "Herşeyi bilen" ihtilâlcilerin istediği CHP'yi değil de başka partileri seçmişlerdi.

İhtilâlciler, başta Talât Aydemir olmak üzere, "Bu seçimle meydana gelen Meclis ömürsüzdür, türkiye'nin beklediği kalkınma ve reform sağlanamaz" diyordu. Silâhlı Kuvvetler Birliğine mensup bu subaylar, seçimlerin derhal iptal edilmesini, Milli Birlik Komitesi ile bütün partilerin feshedilmesini istiyordu.

İhtilâlciler, 17 Ekim 1961'de Ankara'da, 19 Ekim'de ise İstanbul'da toplantılar yapmışlardı. Ankara'daki toplantıda konuşan Talât Aydemir şöyle diyordu:

"Demokrasinin şartları böyle temin edilmez. Tekrar eskiye dönüyoruz, bu keşmekeşi kat'i şekilde önlemek lâzımdır." (Can Kaya İsen, Geliyorum Diyen İhtilâl, s.18)

Talât Aydemir, güya demokratları kınarken, kendisi vatandaşlara "cahil halkımız" tabirini layık görüyordu. Öyle ya, "Cahil halkın" seçmesini bilemedikleri insanlar aslında "kendileri" olmalıydı?

O toplantıya Hava Kuvvetlerinin temsilcisi olarak katılan Halim Menteş ile Fevzi Arsın ise değişik bir görüş ortaya atmış ve İnönü'nün kuracağı koalisyon hükümetine şans tanınmasını istemişlerdi. Yeni bir hükümet darbesi ile Türk Silâhlı Kuvvetlerinin içte ve dışta itibarının sarsılacağına işaret eden Halim Menteş, "İnönü'ye inanıyoruz, başarı sağlayamazsa müdahale ederiz" demişti. (A.g.e., s.18)

Seçim neticesinin şokunu üzerinden atamayan ihtilâlciler toplantı üzerine toplantı yapıyor ve ne yapacaklarını kararlaştırmak istiyorlardı.

Cuntaların müşterek görüşü şuydu: Cahil halk yine seçmesini bilememişti. Bu bakımdan bu seçim iptal edilmeliydi. Neticede 10 General ile 28 albay 21 Ekim 1961 günü öğleden sonra Yıldız Harb Akademisi'nde toplandı. Bu ihtilâlciler, burada bir protokol hazırlayıp imzaladılar.

. Yeni bir ihtilâl başlangıcı demek olan protokolün metni şu şekildeydi:

"1. Türk Silâhlı Kuvvetleri mensupları 'aşağıda açık imzası bulunan' 21 Ekim 1961 günü saat 14.30'da toplanmışlar ve gündemlerinde mevcut olan konuları müşterek müzakere etmişler ve ittifakla aşağıdaki karara varmışlardır:

"A.Türk Silahlı Kuvvetleri 15 Ekim 1961 günü yapılmış olan seçimden sonra gelecek Yeni Türkiye Büyük Millet Meclisi toplanmadan evvel fiilen duruma müdahale edecektir.

"B.İhtilâli milletin hakiki ve ehliyetli mümessillerine tevdi edilecektir.

"C.Bütün siyasi partiler faaliyetten men edilecek, seçim neticeleri ile Milli Birlik Komitesi fesh edilecektir.

"D.Bu kararın tatbiki 25 Ekim 1961'den sonraki bir güne tehir edilmeyecektir.

"2.İşbu zabıt varakası üç nüsha olarak tanzim edilmiş ve bütün üyeler tarafından imza edilmiştir.

"21 Ekim 1961, saat 18.00"

21 Ekim Protokolü tarihin yüzkarası

Faruk Gürler ve Cemal Tural milletin "yine seçmesini bilemediğini" yazılı belge ile, tespit ederek 15 Ekim 1961 günü yapılan seçimden sonra duruma "fiilen el koymaya" yani, yeni bir ihtilâl beyânnâmesine imza koyanlardandı.

PROTOKOLÜ İMZALAYANLAR

BU PROTOKOLÜ imzalayan subaylarla generaller şunlardı: 1.Org.Cemal Tural, 2.Korg. Refik Tulga, 3.Tümg. Refet Ülgenalp, 4. Tümg. Fikret Esen, 6.Tuğgeneral Faruk Gürler, 7.Tuğamiral Celâl Eyicioğlu, 8.Tuğgeneral Yusuf Alpmansu, 9.Tuğamiral Kemal Kayacan, 10. Tuğgeneral Faruk Güventürk, 11.Tuğamiral İsmail Sarısey, 12. Kur.Alb. Behçet Özdemir, 13.Kur.Alb.Doğan Özgüçmen, 14.Kur. Alb.Suat Aktulga, 15.Kur.Alb.Namık Kemal Ersun, 16. Kur.Alb. Burhan Hunoğlu, 17.Kur.Alb. Halim Kural, 18. Kur.Alb. Recai Baturalp, 19.Kur. Alb.Mehmet Bora, 20. Kur.Alb.Vecihi Akın, 21.Kur.Alb.Emin Aytekin, 22. Kur.Alb.Necati İşcan, 23. Kur.Alb. Fikret Köknar, 24.Hv.Kur. Alb.Turan Çağlar, 25.İs.Alb.Rıfat Erenulu, 26. Top.Alb.Celâl Baykam, 27. Kur.Alb. Cemal Öcal, 28.Dz.Kur.Alb. Zarif Çetindağ, 29. Kur.Alb.Bedri Demirel, 30.Kur.Alb.Celâl Ugan, 31.Dz. Kur. Alb.Bülent Tarkan, 32.Kur.Alb. Vahit Gürkan, 33.Kur.Alb.Şerafettin Olcay, 34.Hv.Kur.Alb.Emin Alpkaya, 35.Kur. Alb.Ahmet Germeç, 36.Kur. Alb. Necati Ogan, 37.Kur.Alb.Necati Cankır, 38.Kur.Alb.Nihat Arslantürk.

Bu protokolü imzalayanlardan sadece Cemal Tural, o toplantıda bulunamamıştı. 37 ihtilâlci Tural'ın imzasını almak üzere General Faruk Gürler'i vazifelendirmişti. O tarihte Akademi Kumandanı olan Gürler, altı

arkadaşıyla birlikte protokolü Ordu Kumandanına götürdüğü zaman, Cemal Tural hiç tereddüt etmeden bu protokolü imzalamıştı. Böylece protokoldeki imza sayısı 38'i bulmuştu.

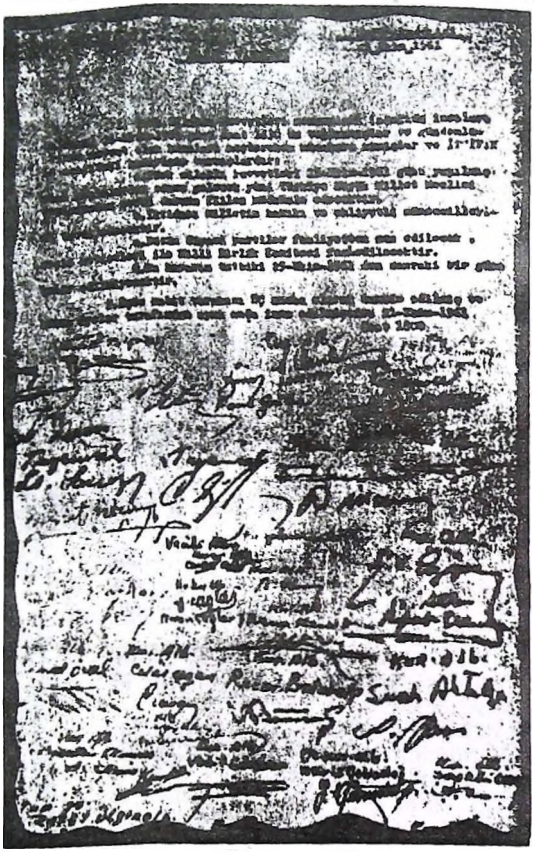
38'İN EHEMMİYETİ

GAZETECİ Bedii Faik bu protokol ve protokoldeki imza sayısının 38 oluşu için şunları söylüyor:

"21 Ekim 1961'i, Türkiye'nin bir yıldan fazladır içinde çalkalandığı tehlikeli olaylar beşiğinin, en önemli sallantılarından biri saymakta hata yoktur. Övünüle övünüle, gerine gerine ilân edilip yapılmış bir seçimden altı gün sonra, Harp Akademisinde toplanan 38 adet Silahlı Kuvvetler Mensubu (10 general ve 28 albay) bu seçimi saymamaya ve 'ihtilâli milleti hakiki ve ehliyetli mümessillerine tevdi' etmeğe karar veriyorlardı. Gerçi millet daha altı gün önce mümessillerini bizzat seçmişti ama, hayır onlar bunu saymıyorlardı!..

"Böyle bir davranışın, doğruca millete karşı bir vesayet iddiası olduğu ne kadar su götürmezse, İnönü ve CHP'nin seçim yenilgilerinden büyük ölçüde pay aldığı da o derece doğrudur. Gerçi 21 Ekim protokolünü imzalayanlar içinde, verdikleri müdahale kararını, İnönü ve CHP lehine tefsir ettirmeğe dahi gönülleri razı olmayacak kadar her partiyi aynı kırat'ta görenler yok değildir ama, en az onlar kadar da İnönü ve CHP taraflısı olarak aynı protokolü imzalamış oldukları bilinenler de vardır.

"Yıldız'daki Harb Akademisinde 21 Ekim günü toplandıkları zaman, sanki bir garip kader çizgisi Türkiye'yi üzerinde bulunduğu arz dairesinin sayısı olan 38'e iyice çıktığını gösterir gibiydi. 27 Mayıs'ın 38'lik MBK'sına karşılık [MBK üyesi ve Ankara Valisi Gnr. İrfan Baştuğ, 11 Eylül 1960'da bir trafik kazasında ölmüştü] o günkü kararda 10'u general olmak

En az onlar kadar da İnönü ve CHP taraflısı olarak aynı protokolü imzalamış oldukları bilinenler de vardı. Yıldız'daki Harb Akademisinde 21 Ekim günü toplandıkları zaman, sanki bir garip kader çizgisi Türkiye'yi üzerinde bulunduğu arz dairesinin sayısı olan 38'e iyice çıktığını gösteriyordu. Bu protokol, yeni bir ihtilâle hazırlıktan öte, milletin üzerine kendilerine "bir vesâyet hakkı" verenlerin utanç belgesi sayılmalı.

üzere tam 38 kişi bulunuyordu. Aynı 38 rakamı beş yıl sonra Cemal Gürsel'in Cumhurbaşkanlığı görevine devam edemeyeceğini bildiren tabipler raporunda da denk gelecek ve tıpkı Bayar'ı düşüren 38 MBK'cı gibi Gürsel'i de Cumhurbaşkanlığından indiren 38 hekim olacaktır.

"Eğer 21 Ekim 1961 protokolu da tatbik edilebilseydi, MBK'yı feshedenlerin sayısı da böylece 38 olacaktı." (İhtilâlciler Arasında bir Gazeteci., s.172)

CELAL BAYAR— İçlerinde 10 general bulunan 38 ihtilâlcinin kararıyla Cumhurbaşkanlığından düşürülmüştü.

CEMAL GÜRSEL— 5 yıl sonra da Gürsel 38 tabibin raporuyla görevine devam edemeyeceği gerekçesiyle düşürüldü

Bayar da, Gürsel de 38 rakamının akibetine uğradı

ANKARA'DAKİ CUNTACILARIN TAVRI

21 Ekim protokolünün imzalanmasından kısa bir müddet sonra Ankara'daki cuntacılar da durumdan haberdar oldu. Hemen o gece, Talat Aydemir, Selçuk Atakan, Halim Menteş, Fevzi Arsın ve Tugan Akkoç Esenboğa'dan bindikleri askeri bir uçakla İstanbul'a geldi. Protokolü okuyan "kıdemli" ihtilâlci Talât Aydemir'in gözleri sevinçten parlamış, arkadaşlarını öperek tebrik etmişti. (Can Kaya İsen, Geliyorum Diyen İhtilâl., s.20)

Aydemir sevinmesin de kim sevinsindi! İşte yine kendisine gün doğmuştu. Yine gündemde ihtilâl vardı!..

Ankara'dan gelen cuntacılar aynı gece saat 02.00'de Ankara'ya dönmüş ve Mürted hava üssünde diğer cuntacılarla birlikte toplanarak protokolü görüşmüşlerdi. Birkaç generalin de hazır bulunduğu toplantıda İstanbul'da alınan karar tasvip edilmiş ve protokol imzalanmıştı. (A.g.e., s.20)

SONRASI İÇİN PLÂN YOK

21 Ekim protokolünü imzalayanlardan Emin Aytekin, protokolün nasıl bir atmosferde imzalandığını şu şekilde anlatıyor:

"37 subay bir anda daktilo ile oracıkta yazılmış olan ve 21 Ekim tarihini taşıyan protokole imzamızı atıvermiştik. Sonra da birbirimizi kucaklamıştık. Yepyeni bir kadro yeni bir yolculuğa çıkıyorduk. Milletimizin saadetinin en doğru ve en iyi bir şekilde bu yolda gerçekleştirileceğine inandığımız için kendi idam hükümlerimize imzamızı basmıştık.

"Müdahale birşey değildi. Bunun 1-2 saatte yapılacağını biliyorduk. Ama ya sonrası? Sonrası için bir planımız yoktu. Kısa zamanda yapacaklarımızın iyice tesbit edilmesi lâzımdı. Geçen iki sene zarfında Milli Birlik Komitesinin yapmış olduğu hatalardan ders almalıydık. Hiçbir zaman üniformalı bir iktidar kurulmamalı, millete kendisini kendisinin idare ettiği inancı samimi olarak verilmeliydi. Ordu sadece geride siyasi kadroyu destekleyen ve hedefe iten görünmez kuvvet vasfında tutulmalıydı.

"Durumumuz MBK'den tamamen farklıydı. Hiçbir siyasi kadromuz yoktu. Basınımız yoktu. Gençlikle bu yönle bir bağlantı kuramamıştık. O halde nasıl yaşayacaktık?

"Bütün bunları görmüyor değildik. Ama buna rağmen tuttuğumuz yoldan gayri bir yolu düşünemiyorduk. Bu yolda memlekete daha iyi hizmet yapacağımızı ve memleketin bu yoldan kurtarılabileceğini zannediyorduk." (Nazlı Ilıcak, 27 Mayıs Yargılanıyor..

c.I., s.62)

İhtilâlcilerden birisinin görüşü işte bu şekildeydi. Bir anlık heyecanla, memleketi uçuruma götürebilecek davranışta bulunuyorlardı. Tıpkı MBK'cılar gibi. 21 Ekim protokolünü imzalayanlar da aslında belli bir gaye birliği etmemişlerdi. İhtilâl sonunda herkesin düşüdüğü ve umduğu menfaat başka başkaydı. Kimisi, MBK'cıların alabildiğine istismar ettiği mevki ve makamlara iştahla bakıyor, kimisi, ideolojisini daha geniş çevreye yayabileceğini düşünüyor, kimisi "büyüklük kompleksini" bu sayede tatmin etmek istiyor, kimisi de seçimi CHP'nin kazanamamasına öfkelendiği için ihtilâl yoluna giriyordu.

CHP KAZANSA NE OLURDU?

İHTİLÂLCİLERİN hesapladığı gibi seçimi CHP kazansaydı 21 Ekim protokolü imzalanır mıydı? Bu soruya "hayır" cevabını veren Bedii Faik görüşünü şu şekilde ifade ediyor:

"Protokolün tatbikiyle yapılacak olan neydi? Parti farkı gözetmeksizin müdahale!.. Bütün partilerin kapatılması!.. Halbuki inkâr edilmesi mümkün olmayan bir gerçek şuydu ki, protokolün imzacıları arasında, 'Milletin hakiki ve ehliyetli mümessillerinden' murad olunan mânânın ancak İnönü ve CHP olduğuna inananlar vardı. Bunlar CHP'yi ayırmanın mümkün olmadığını görerek işin umumileştirilmesine taraftar olmuşlardı.

"Meseleyi sadece tersine çevirir gibi yaparak ortaya koymak, 21 Ekim protokolünün hakikatte ne kadar ince bir ipe bağlı olduğunu göstermeye yeter ama, onu taşıdığı mânâdan başka bir niyetle imzalamamış olanlar, heyecanları içinde bu tarafını aslâ görememişlerdir ve onlar bunu farketmezken prtokolu suya düşürmek isteyen Sunay onu bu yoldan ustalıkla geçirmiş ve istediği noktaya götürüp bağlanıştır. O nokta şuydu:

"15 Ekim 1961 seçimlerini CHP tek başına bir iktidar olacak ölçüde kazansaydı, böyle bir protokol imzalanacak mıydı?

Şüphesiz hayır!.. Gerçi aynı protokolu imzalayanlar arasında CHP'nin amansız düşmanları da vardır ve bunların böyle bir müdahale kararına varmalarıyla değil CHP'ye ait seçim yenilgisinin, hattâ seçimin bile bir ilgisi yoktur ama, o protokolun, ilk muharrik kuvvetini, 15 Ekim seçimlerinin sonucundan aldığı ve bu sonucunda ancak CHP'nin yenilgisiyledir ki, protokolü imzalayan nice göze kara göründüğü meydandadır." (İ.A.B.G., s.176)

21 Ekim protokolünü imzalayanlar, yeni bir ihtilâl yapmaya kararlıydı. Onlara göre, artık kendilerini kimse durduramazdı. Ne var ki, ihtilâlcilerin bu hesabı tutmayacaktı. Şöyle ki:

Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay, 22 Ekim'de Mürted'te yapılan toplantıdan haberdar olmuştu. Daha önce Silâhlı Kuvvetler Birliği ile içli dışlı olan ve hattâ onların "fahri liderliğini" yapan Sunay, kendisinden habersiz çevrilen bu ihtilâl tezgâhından ürkmüştü.

Sunay 23 Ekim 1961'de kuvvet komutanlarını, ordu komutanlarını, kolordu komutanlarını ve kuvvet kurmay başkmanlarını toplantıya dâvet etti.

Sunay bu toplantıda, Yıldız Harb Akademisi ile Mürted'de alınan kararın uygun olmadığını, Gürsel'in Cumhurbaşkanı seçilmesi ile herşeyin düzeleceğini, İsmet Paşa'nın Başbakan olması ile de istenilen herşeyin yapılacağını söylemişti.

Sunay şöyle demekteydi:

"Gerçi vaziyet vahimdir, emniyet verici değildir. Fakat, herşey bitmiştir gözüyle bakılmaz. Şayet Gürsel'i Cumhurbaşkanı seçtirirsek, İnönü de kabineyi kurarsa müdahaleye lüzum kalmayacaktır. Bunun için parti liderleriyle bir toplantı yapmak faydalı olacaktır. Bunların sonucu alınıncaya kadar sizden müdahale kararına engel olmanızı istiyorum."

DEĞİŞEN HAVA

Cevdet SUNAY

SUNAY toplantıdan önce de generallerle temas kurmuş ve bir nabız yoklaması yaparak, ihtilâl heveslilerinin havasını yoklamıştı. Sunay'ın bu düşünceleri, CHP'yi tutan subayların da işine gelmişti.

Cevdet Sunay aynı toplantıda, bu düşüncelerini parti liderlerine de kabul ettirdiği ve bunu bir protokolle tesbit ettiği takdirde meselenin kalmayacağını söylemişti. Generaller ve ordu kumandanları Sunay'ın bu görüşünü benimsemişlerdi. Toplantı ilerledikçe albaylardan bir kısmı da müdahaleden vazgeçme yönünde görüş bildirmeye başlamışlardı.

23 Ekim'de yapılan toplantıdaki havanın bu şekilde birdenbire değişivermesi, ne olursa olsun müdahale etmek gerektiğini söyleyenleri şaşkına çevirmişti. Böylesi bir emrivâkiyi bir türlü hazmedemeyen ihtilâl taraftarı albaylar, kararı değiştiren generallere çok kızmıştı.

Bu şekilde ihtilâlin tehir edilmesinden hoşlanmayanlardan birisi de ihtilâlciliği âdeta meslek edinmiş olan Talât Aydemir'di. Aydemir o toplantıdaki gelişmeleri, kendisinin yaptığı konuşmayı ve bu son gelişme üzerine düşüncelerini şu şekilde naklediyor:

"23 Ekim günü Genelkurmay Başkanı Cevdet Paşa, Kuvvet Komutanlarını, ordu komutanlarını, kolordu komutanlarını ve Kuvvet Kurmay Başkanlarını toplantıya dâvet etti. Toplantıda alınan bu kararın uygun olmadığını, Devlet Başkanı Cemal Gürsel seçilmek üzere herşeyin düzeleceğini ve İsmet Paşa'nın da Başvekil olmak üzere bu işi kurtaracağını kendilerine empoze etmiş oldukları için generaller alınmış olan bu karardan, imzaları olduğu halde, döndüler. Ordu içinde generallere karşı bir itimatsızlık belirdi. Ordu bir sarsıntı geçirmeğe başladı. Bilindiği üzere, Silâhlı Kuvvetlerin başları olan dört kuvvetin komutanları, Genel Kurmay Başkanı, köşke giderek dört parti lideri ile bazı şartları ileri sürmek suretiyle hiçbir zaman hukuki değeri olmayan bir belgeyi imza ettirdiler. Bu albaylar kuşağının arzusu hilâfına olmuştur."

Cemal Gürsel'in Cumhurbaşkanı seçilmesi şartıyla işlerin düzeleceği vaadine rağmen bazı subayların geri çekilmesi ordu içinde [illegible] memnuniyetsizliklere sebep oldu.

Gümüşpala sine-i millete dönmek isteyince bir general sordu: "Paşam civcivlerinizi bırakıp nereye gidiyorsunuz?"

ÇANKAYA PROTOKOLÜ

GENELKURMAY Başkanı Cevdet Sunay'ın kuvvet komutanları ve diğer subaylarla yaptığı toplantıda bahsettiği liderler toplantısı Sunay'ın toplantısından bir gün sonra 24 Ekim 1961'de Çankaya'da yapıldı. Toplantıya partilerin genel başkanlarının yanı sıra, Genelkurmay Başkanı ve kuvvet komutanları da katılmıştı.

Devlet ve Hükümet Başkanı Cemal Gürsel'in Başkanlık ettiği bu toplantıda, parti liderlerinden üç maddelik bir protokolü imzalamaları istenmekteydi. Bu protokol şöyleydi:

"1. Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel olacaktır.

"2.Yassıada mahkûmları için af çıkarılmayacak.

"3. Eminsular (Emekli Subaylar) ve 147'ler (Üniversiteden atılan profesörler) eski görevlerine döndürülmeyecek."

Parti liderlerine bu protokolü imzalamadıkları takdirde, parlamentonun açılmayacağı açıkça söylenmişti.

AP Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala, protokolün birinci maddesi görüşülürken sert bir çıkış yaptı. Bu zorlamalar devam ettiği takdirde sine-i millete döneceklerini söyledi. Bunun üzerine toplantıya katılan generallerden biri Gümüşpala'ya şu karşılığı verdi:

"Paşam, civcivlerini bize bırakıp nereye gidiyorsun?" (Erdoğan Örtülü. Bir İsyanın Öyküsü. Bursa Haklmiyet. 25 Şubat '87)

AP'nin adayı Prof. Dr. Başgil İsviçre'de ihtilâlcilik aleyhine kitap yazdığı için cuntacıların şiddetli tepkisini çekecek ve silâh zoruyla önce Cumhurbaşkanlığı adaylığından sonra da senatörlükten istifa ettirilecekti.

BAŞGİL HÂDİSESİ

BU ÇANKAYA protokolü aslında demokrasi tarihinde kara bir lekeydi. Bir avuç silâhlı zorba, milli iradeyi açıkça ayakları altına alıp çiğniyorlardı.

Bu protokole göre ihtilâlcilerin lideri Cemal Gürsel Cumhurbaşkanı seçilecekti. Oysa AP'nin adayı Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil'di ve bu ismin seçilmesi aritmetik olarak da realite olarak da mümkündü. Ve AP daha baştan adayının Başgil olduğunu açıklamıştı. Ne var ki, bir iki gün içerisinde hem Başgil adaylıktan çekilmiş, hem de senatörlükten istifa etmişti. Bu gelişmelerin perde arkasına baktığımızda şu manzarayı görmekteyiz:

Başgil, İsviçre'de yazdığı ve orada yayınladığı bir kitapta ihtilâli şiddetle tenkit ettiği için, ihtilâlciler tarafından sevilmeyen bir isimdi. Hele Başgil'in 1961 seçiminde Samsun senatörü seçilince ihtilâlcilerin öfkesi daha da artmıştı.

Demokrat Partiye açıkça sempati gösteren bir demokrasi âşığı Başgil, milletin de sevgisini kazanmıştı. Cumhurbaşkanlığına adaylığın koyduğu açıklandığında, bütün demokratlar sevinmişlerdi. Başgil'i AP'nin yanı sıra, YTP ve CKMP de destekleyebilirdi. Böylece Başgil rahatça Cumhurbaşkanı seçilebilirdi. İşte bu ihtimal ihtilâlcileri öfkeden deliye çeviriyordu.

Meclise askeri baskı yapılıyor

Ali Fuat Başgil ihtilâlcilerin hakkında hazırlamakta oldukları komplodan habersiz olarak Ankara'ya gelince, silâh zoruyla istifâ ettirildi. Ve İstanbul'a gönderildi.

Nitekim 21 Ekim 1961 protokolünün imzalandığı gün, MBK üyelerinden Kâmil Karavelioğlu, İstanbul'da Örfî İdare Kumandanı Cemal Tural'ı ziyaret ederek ona şöyle demişti:

"Paşam, Adalet Partisi Başgil'i Cumhurbaşkanlığına aday göstereceklermiş. Başgil, İstanbul'dan Ankara'ya gönderilmemeli, hattâ senatör olarak da kalmamalıdır."

İhtilâlciler Başgil hakkında bu şekilde komployu hazırlarken, hiçbirşeyden habersiz olan Prof. Başgil Ankara'ya gitmiş ve gayet masumâne Cumhurbaşkanlığına aday olduğunu açıklamıştı.

24 Ekim '61'de Çankaya protokolü görüşülürken, aynı gün, iki MBK üyesi; Sıtkı Ulay ile Fahri Özdilek, Başgil'den hem Cumhurbaşkanlığı adaylığından çekilmesini, hem de senatörlükten istifa etmesini istemişlerdi. Şayet dediklerini yapmadıkları takdirde hayatının tehlikeye gireceğini belirtmeyi de ihmal etmemişlerdi.

Ve Başgil silâh zoruyla senatörlükten istifa ettirildi. Ve Ankara'dan İstanbul'a gönderildi.

Bu gelişmelerden sonra, TBMM 25 Ekim 1961'de açıldı. 26 Ekim 1961'de de Cumhurbaşkanlığı seçimi yapıldı.

Çankaya protokolüne rağmen, Gürsel'in Cumhurbaşkanı seçilebilecek sayıda rey alamaması ihtimâli vardı. Zirâ milletvekillerinden çoğu bu şekilde bir emrivakiyi içlerine sindirememişti. Bu ne biçim demokrasidir? Kendileri kukla mıydı?

Milletvekillerinin bu tepkisini hesaba katan ihtilâlciler "tedbirlerini" almışlar ve Cumhurbaşkanlığı seçiminin yapıldığı gün bütün askeri birlikleri alârma geçirmişlerdi. Meclis'in içinde ve dışında sıkı emniyet tedbirleri almışlardı.

Meclis Cumhurbaşkanlığı seçimi için toplanır toplanmaz, Meclisin bütün kapıları kapatıldı. Kapıların önünde silâhlı subaylar nöbet tutmaya başladı.

Meclis toplantısını en yaşlı üye olarak açan Yakup Kadri Karaosmanoğlu parlamenterlere şöyle diyordu:

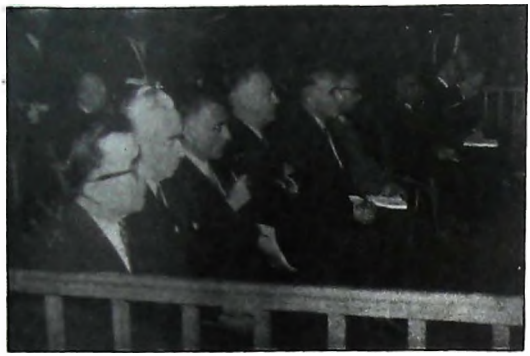
"Arkadaşlar, oy verme muamelesi tamamlanıncaya kadar dışarı çıkmayınız. Kapılar kapatılmıştır. (Bir İsyânın Öyküsü.. 25 Şubat 1987)

İşte böylesine bir atmosferde yapılan seçim neticesinde Gürsel 607 reyden 434'ünü alarak Cumhurbaşkanı seçilmişti. Aslında bu bir seçim değil, silâh zoruyla yapılan selâhiyet gasbı idi.

24 Ekim 61'de Çankaya protokolü görüşülürken aynı gün MBK üyesi Sıtkı Ulay ile Fahri Özdilek, Başgil'den Cumhurbaşkanlığı adaylığından ve senatörlükten çekilmesini istemişlerdi.

21 Ekim protokolüne imza atanların teşebbüsü Gürsel'in Cumhurbaşkanı seçilmesi ile birlikte yarım kalmıştı. O protokol metni ile 12 Eylül 1980 ihtilâli karşılaştırıldığında, o protokolün 12 Eylül ile devreye sokulmuş olduğu görülür.

12 Eylülcüler tıpkı 21 Ekim protokolünü imzalayanların istediği gibi bütün partileri feshetmiş ve 19 sene sonra da olsa MBK üyelerini tasfiye etmişlerdir.

Zaten 12 Eylül'ü yapanların içinde 21 Ekim protokolüne imza atan bir sima da vardı: Bedrettin Demirel.

12 Eylül'ün kadrosunun kaç kişi olduğu şu anda meçhûldür. Ancak ihtilâlci kadronun yalnızca beş kişiden ibaret olmadığı kesindir.

Yakın tarihteki gelişmelere bakıldığında 12 Eylül'ün liderinin önceki ihtilâllerde müdafaa ettiği fikri nihayet gerçekleştirmiş olduğu görülür.

12 Eylül'ün lideri Evren, 12 Mart '71 muhtırası sırasında da bütün partilerin feshedilmesini ve Meclisin kapatılmasını istemişti. (Mustafa Ekmekçi, 5 Mayıs '88, Cumhuriyet) Evren bu düşüncesini 8 sene sonra gerçekleştirecekti.

MBK lideri Cemal Gürsel'in silâh zoruyla Cumhurbaşkanı seçtirilmesi ve İnönü'nün de Başbakan yapılması, MBK taraftarı ihtilâlcilerle, CHP sempatizanı cunta üyelerini memnun etmişti. Ancak bu gelişmelerden memnun olmayanlar da vardı.

"Albaylar cuntası" da denilen grup, 21 Ekim protokolünün devreye sokulmamasını bir türlü hazmedememişti. Onlar için mühim olan ihtilâldi.

CADI KAZANI

İHTİLÂLCİLER, Meclisin çalışmaya başlamasına, İnönü'nün hükümeti kurmakla vazifelendirilmesine (10 Kasım '61) rağmen, ihtilâl için toplantı yapmaktan vazgeçmemişlerdi. Kararlıydılar, mutlaka ihtilâli gerçekleştireceklerdi.

Cuntacıların bu havasını farkeden Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay 19 Ocak 1962 günü bir toplantı tertipledi. Genelkurmay karargâhında yapılan toplantıya, Ankara'da bulunan bütün kuvvet komutanları, Genelkurmayda ve kara kuvvetlerinde bulunan bütün generaller, Ankara'da bulunan birlik ve bütün okul Komutanları ve kritik vazifeler gören personel katılmıştı.

Toplantıya katılanlardan "su katılmadık ihtilâlci" Talât Aydemir, o toplantıyı ve toplantıdaki konuşmaları şu şekilde naklediyor:

"Genelkurmay Başkanı, gidişatın iyi olduğunu, İnönü başta mevcut oldukça herşeyin düzeleceğini ve onun ordu tarafından desteklenmesi gerektiğini kesinlikle belirtti. Konuşması bittikten sonra sırasıyla hava, kara, deniz kuvvetleri komutanlarına söz verdi. Sıra ile generallere sordu. Hiçbiri mütalâa beyan etmedi.

"Sıra albaylara geldi. İlk olarak Jandarma Okulu Komutanı Kurmay Albay Necati Ünsalan kalktı. Genelkurmay Başkanı ile aynı fikirde olmadığını, 80 yaşındaki bir liderin bu memleketi kurtaramayacağını, fiziki yapısı bakımından enerjisi tükenmiş bir insana bel bağlanamayacağını ve

Gürsel: 500 kişinin temizlenmesi yeter

Cemal GÜRSEL

memleketin yaşamış olduğu durumda bu zihniyetle bir adım daha ileri gidemeyeceğini belirtti. Sonra Kurmay ALbay Emin Arat konuştu. Aynı şekilde Genelkurmay Başkanına aksi tezi savundu. Kurmay Albay Selçuk Atakan, Genelkurmay Başkanı ile yanı fikirde olmadığını belirtti.

GÜRSEL'İN İHTİLÂL HAZIRLIĞI

"BEN de o gün şu konuşmayı yaptım:

"Paşam, ben size bugünkü durumların bu şekle döneceğini ta Temmuz ayında söylemiştim. Hatırlarsanız, o zaman Güney Kore'ye muvazi gidiyoruz, demiştim. Bu memlekette yüzde yüz ikinci bir ihtilâlin olacağına inanıyorum..."

" 'Nitekim, o sırada hazırlanmakta olan ihtilâller şunlardı:

" '1. Bizzat Devlet Başkanı Gürsel bir ihtilâl hazırlıyordu. Kabine teşekkül ettikten sonra Aralık ayı içinde bir gün 28. Tümen Komutanı Nuri Hazer'e giderek 'İkinci ihtilâlin olacağına inandım. Siyasi partiler artık bu işi yürütecek güçte değildir. Bir ihtilâl yapıp durumu düzeltmek gerekiyor. Ordu birliğini muhafaza etsin. İcap ettiği anda hep birlikte harekete geçeriz.' demişti. Olay 19 Aralık'tan önce 28. Tümen Karargâhında Kurmay Başkanı Kemal Güner, Topçu Kumandanı Agâh Günal'ın yanından geçiyordu. Ordu prensiplerine göre böyle bir konuşmayı Hazer'in derhal Genelkurmay Başkanına bildirmesi gerektiği halde Hazer bundan hiç kimseye bahsetmemiş, konuşulanları dışarıya aksettirmemişti. Durum ben ve arkadaşlarım tarafından öğrenilerek Sunay'a nakledildi. Halim Menteş kanalıyla da İnönü haberdar edildi.

'Gürsel fikirlerini ikinci defa Köşkte bazı arkadaşların bulunduğu bir görüşmede açıklamıştı. Konuşmaların geçtiği salonda Gürsel'in oğlu Özdemir de hazır bulunuyormuş. Gürsel, ihtilâlin mutlaka lüzumlu olduğunu söylemiş ve ihtilâl için pazarlığa girişmişti. Hattâ bazı söylentilere göre, Gürsel'in oğlu en az beş bin kişinin temizlenmesi halinde gene sonuç elde edilmeyeceğini söylemiş, Gürsel ise 500 kişinin temizlenmesinin yeter olduğunu savunmuştu...

Albay Selçuk Atakan, Cemal Gürsel'in fizikî bakımdan tükenmiş bir kimse olmasıyla kendisine bel bağlanmaması gerektiğini müdafaa edenlerdendi.

ESKİ MBK'CILARIN PLÂNI

" '2. Eski MBK üyeleri ise, başka amaçlarla ihtilâl hazırlıyordu. İlk ihtilâlin sonucundan memnun olmayan MBK üyeleri Meclisin bir iş yapamayacağına inanmışlardı. Muzip Atakli, Fikret Kuytak, Emanullah Çelebi, Haydar Tunçkanat, Şükran Özkaya, Ekrem Acuner ve Refet Aksoyoğlu,

ihtilâlin başında olanlardı... Hattâ Ataklı'nın Mecliste tabanca çekme olayından bir süre sonra Jandarma Okulu Kumandanı Necatî Ünsalan'ın evinde toplanılmış, Ataklı orada bulunan subaylara 'Gürsel ihtilâli yapmadan önce biz harekete geçmeliyiz. Bu iş 28 Şubat'tan önce bitirilmeli' demişti.

"3. Bazı CHP'liler de Meclis'e karşı hoşnutsuzluk duyuyorlar ve bir ihtilâl ile Meclisi temizlemek istiyorlardı. MBK'cılar tarafından da destleklenen bir grup CHP'linin başında Cemal Yıldırım ve Sıtkı Ulay bulunuyor, halen millî hizmet başkanı olan Naci Aşkun da onlarla teşrik-i mesai ediyordu. Bizimle de temasa geçmişlerdi. Bu grubun arzusu, bizim bir ihtilâl yapmamız ve 15 gün içinde idareyi kendilerine devretmemiz şeklinde idi...

"4. İntikamcı partiler ise bir halk ihtilâli hazırlamakta idiler. Bu tahakkuk ettiği takdirde ise, bazı zümreye kin duyan insanlar, bunların üzerine cullanacak, kan gövdeyi götürecekti. Örneğin, Taşlıtarla'dakiler İstanbul'a, Eşrefpaşa'dakiler İzmir'e Altındağ'dakiler de Ankara'ya hücum edecekler di. Bu durumda ikinci bir 6-7 Eylül hâdisesi doğacaktı ki, bunu ordu da önleyemezdi. İntikamcı partilerin köylüler arasında propaganda yaptığı ve köylüye, 'Oğlunu askere gönderirken, bir hareket çıktığı takdirde ilk önce subayını vurmasını öğretmesini' telkin ettiği ordu tarafından öğrenilmişti. Nitekim 9 Şubat protokolü imza edilirken, ki ben protokolün imzasında yoktum, bulunan arkadaşlardan öğrendiğime göre, Refik Tulga Selâhiyetle konuşuyoruz. Eski Demokratlar Taşlıtarla ve Zeytinburnu bölgelerine bolca kazma-kürek yığmaktadır. Bu göz önüne alınarak, süratle harekete geçilmesini ve yeni bir ihtilâl yapılmasını teklif ederiz' demişti. İntikamcı partilerin kurduğu bu cemiyet etrafa dal budak salmıştı.

"5. Orduda bir takım parçalanmalar vardır. Çeşitli zümreler ufak cuntalar hazırlamakla meşguldür. Orduda binbaşılar grubu, albaylar grubu, gençler grubu, havacılar grubu gibi gruplaşmalar olmuş, gün geçtikçe bu halkalar birbirinden uzaklaşmağa başlamıştır. Genç kuşak, Meclise karşı en kısa zamanda harekete geçmek

istemekte, üst kademeler bu hareketi beklemekte ısrar etmektedir.

" 'Seçim sonrası ortaya çıkan ihtilâl ihtimalleri karşısında ben ve arkadaşlarıma bağlı genç kuşak, en iyi hal çaresi olarak kendimiz harekete geçmesini görüyorduk. Haraket iki şekilde tezahür edebilecekti.

" 'Bir ihtimale göre, Genelkurmay Başkanı da genç kuşakla birlik olacak, parti liderleri ve kabine üyelerine durum anlatılacak ve Meclisten puan hesabına göre hazırlanacak yeni bir seçim kânunu çıkartması istenecekti. Kânun çıktıktan sonra, Meclis kendi kendini feshedecek ve en kısa zamanda yeni bir Meclis teşkil edilecekti. Bu suretle memlekette aydın kitleyi tatmin edecek bir parlamento doğacak, ordudaki huzursuzluk kalkacak ve kalkınma için gerekli reformlar en kısa zamanda yapılabilecektir. İç huzur tamamen sağlandıktan sonra ise, puan sisteminden normal seçim sistemine geçilecektir. Bu suretle yer yer çatlamağa başlamış olan ordu da bütünlüğe kavuşacaktır.

" 'İkinci ihtimale göre ise, Meclis bir memorandum ile feshedilmediği takdirde, ordu fiilen harekete geçecektir. Meclis silâh kuvveti ile feshedilecektir ki, ordu mensupları bu ikinci hal çaresini arzu etmektedirler.'

"Genelkurmay Başkanının düzenlediği toplantıda bu ihtimal ve görüşleri belirttikten sonra şöyle devam ettim:

" 'Saydığım beş ihtimalden ilk dördü tahakkuk edecek olursa, mutlaka memlekette ikilik doğacaktır. Hiyerarşik sisteme bağlı olmak üzere yapılan bir ihtilâl en az zayiatla ve memlekete en az zararlı şekilde olur. Silâhlı kuvvetler parçalanmaz.'

"Bu sözlerim üzerine Sunay derhal yerinden fırladı ve iki elini havaya kaldırarak 'Yoo! Beni bu mesuliyet altına sokma' diye bağırdı.

ORDU İLE HALKIN ARASI AÇILIYOR

"HEYECANLANARAK devam ettim:

" 'Ben sizi ikaz ediyorum. Memleketin gerçekleri bunlardır. Orduda parçalanma vardır. Ayrıca, tabii Senatörlerin tutumu sebebiyle ordu ile halkın arası da açılmaktadır.

"Orduda alt kademenin tazyiki de artmaktadır. Hiçbir komutan kuvvetine, birliğine tam mânâsıyla sahip değildir.

" 'Hangi kuvvet kumandanı kıt'asına hâkim ise ayağa kalksın, açıkça hesaplaşalım...'

"Bu teklif içeride bulunanları şaşırttı. O anda gerçekle bir defa daha yüz yüze gelindi. Kumandanlardan hiçbiri ayağa kalkmak ve kıt'asına hâkim olduğunu söylemek cesaretini gösteremedi. Çünkü orduda halkalaşmalar, kumandanların da malûmu idi.

"Sözlerimi şöyle bitirdim:

" 'İleride olacak herhangi bir hâdisenin mesûlü, hâdiseleri bildiği halde doğru olarak aksettirmeyen ve gene bu hareketleri bildiği halde gerekli tedbirleri almayanlar olacaktır.'

"Sunay diğer subayların da fikrini sordu, hemen hemen birbirinin aynı cevaplar aldı. I(Ve Talât Aydemir Konuşuyor., s.111-116)

Aydemir'in bu şekilde konuşması karşısında Genelkurmay Başkanı Sunay yalnızca, ihtilâl düşünülmemesini

Genelkurmay Başkanı olarak Sunay, kendine ihtilâl teklif edenlere karşı, "Genç subaylara kimse dokunmayacaktır" teminâtını veriyor!

Talât AYDEMİR

Talât Aydemir ordu içinde tazyik olduğunu hiç bir kumandanın komutasındakilere hâkim olmadığını anlatırken, bir yandan da Sunay'ı tehdit ediyordu. Toplantıda konuşanlardan İhsan Erkan ile Selçuk Atakan da "Sunay'ın liderliğindeki bir ihtilâle taraftar olduklarını" ısrarla belirtiyorlardı.

Cevdet Sunay liderliğinde bir ihtilâle taraftarız

söylemekle ve İnönü'ye destek olmanın zaruretini anlatmakla iktifa etmişti.

O toplantıda 229. Piyade Alay Komutanı İhsan Erkan da Aydemir'le aynı görüşte olduğunu belirtmişti. Ankara Merkez Komutanı Selçuk Atakan ise şöyle demişti:

"Sunay'ın liderliğinde bir ihtilâle taraftarız. Fakat tasvip edilmezse yapılacak bir şey yoktur. Yalnız alt kademelerden tazyiki güçlükle önleyebildiğimizi belirtmek isterim." (Geliyorum Diyen İhtilâl., s.27)

Genelkurmay Başkanı bu şekilde kendisine ihtilâl yapma teklifinde bulunan subaylara, babacan bir tavırla, "Genç kumandanlara hiç kimse dokunmayacaktır" diye karşılık veriyordu.

21 Ekim Protokolünün askıya alınması, mutlaka ihtilâl yapmaya niyetlenmiş cunta üyelerini tedirgin etmişti. Onlar için Gürsel'in Cumhurbaşkanı, İnönü'nün de Başbakan olması kâfi değildi. Onlar askeri idarenin devam etmesini istiyorlardı.

Damarlarında ihtilâl kanı dolaşanlar, 1962 yılının başından itibaren faaliyetlerine hız vermişlerdi. bu ihtilâlcilerin faaliyetleri 9 Şubat 1962'de yeni bir şekil kazanacaktı.

9 Şubat günü, İstanbul Balmumcu Çiftliğinde Albay Celâl Baykam'ın kumandanı bulunduğu Jandarma Tugayında, ihtilâlcilerin önde gelen isimleri bir toplantı yaptı. Bu toplantıya, Refik Tulga'nın başkanlığında bütün Birinci Ordu birlik komutanları katılmıştı. Ankara'daki ihtilâlcileri temsilen de toplantıya Dündar Seyhan, Necati Ünsalan, Selçuk Atakan, Galip Gültekin ve Orhan Topçuer katılmıştı.

Toplantıda ilk konuşmayı yapan Dündar Seyhan şöyle demişti:

"Biz Ankara Grubu olarak inanıyoruz ki, Silâhlı Kuvvetler Birliğinin aksiyonuna Türkiye bugün her zamandan daha muhtaçtır. Memleketin en büyük ihtiyacı olan reformların gerçekleşebilmesi için, iktidarın mutlaka aynı fikir kaynağından kuvvet alan bir kadronun eline verilmesi şarttır. Böyle bir kadronun ise, ancak ve ancak Türk Silâhlı Kuvvetler Birliğinden çıkabileceği meydandadır. O halde mutlaka müdahale etmeliyiz. bu müdahalenin kumanda zincirini bozmadan yapılmasına dikkat ede-

çeğimiz gibi, gene muhakkak surette İsmet Paşa iktidarda iken yapılmasının da kaçınılmaz bir zaruret olduğunu artık kabul etmeliyiz..." (Bedii Faik, İhtilâlciler Arasında Bir Gazeteci, s.191)

İHTİLÂLCİLER COŞUYOR

SEYHAN'IN bu konuşması toplantıdaki heyecanı arttırmıştı. Başta 66. Tümen Kumandanı General Faruk Güventürk olmak üzere, toplantıya iştirak eden diğer ihtilâlciler kesinlikle müdahale edilmesini söylemeye başlamışlardı.

Balmumcu'daki toplantı gece saat 1.45'e kadar hararetli konuşmalarla devam etti. Daha sonra beraberce hazırlanan bir protokol metni oradakilerin reyine sunuldu. Bu metin şu şekildeydi:

"Hava Kuvvetleri Komutanı ile ilk temasın Vali Refik Tulga vasıtası ile sağlanması. (Bunu Refik Tulga kabul etti ve kendisi ile daha evvel bu konuda bir konuşma yaptığını, böylece zeminin hazırlanmış olduğunu ifade ederek ikna edeceğini söyledi.)

Vali Refik Tulga ihtilâlcilerin taleplerini ulaştırmak için Hava Kuvvetleri'yle ilk teması sağlayacaktı.

"2. Yapılacak hareketin öncelikle hiyerarşiye uygun olarak yapılması ve bunun için her türlü çarelere başvurularak Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay'ın başkanlık yapmasının sağlanması. Kabul etmediği takdirde grubun da tasvibi alınarak hiyerarşi bozulmadan Cevdet Sunay'dan sonraki kumandanın emrinde harekâtın gerçekleştirilmesi.

"3. Harekât üç kuvvetin tasvibi ile yapılmalı ve Hava Kuvvetleri ile plânlar koordine edilmelidir.

"4. Bu hareket bütçe müzakereleri

Balmumcu'daki toplantıda konuşanların arasında Faruk Güventürk "ihtilâlin kesinlikle yapılmasını" söyleyenlerdendi.

Yeni ihtilâle hazırlandılar

bitmeden yapılmalıdır. En geç 28 Şubat 1962 gününe kadar."

KESİNLEŞMEMİŞ METİN

REYE sunulan bu metin üzerinde bazı ufak tefek değişiklikler yapıldıktan sonra "ihtilâl protokolü" mâhiyetindeki belge şu şekilde son şeklini almıştı:

"1. Kongeneral Refik Tulga Ankara'ya giderek Hava Kuvvetleri Komutanı ile temas edecektir.

"2. Plânlar 10 Şubat 1962 günü İzmit'te Ankara'nın mümessili ile bir-

likte koordine edilerek protokola bağlanacaktır.

"3. Harekât için hiyerarşik sistem kabul edilmiştir. Fakat her türlü teşebbüs yapıldıktan sonra Silâhlı Kuvvetler Birliği ekseriyetinin kararı katî ise bu kararı tatbik edecek en kıdemli kumandanın emri ile karar tatbik mevkiine konacaktır.

"4. Silâhlı Kuvvetler bir bütündür. Her karara müşterek varılacaktır.

"5. Kararın zamanı Silâhlı Kuvvetler Kumandanlığınca emredilecektir. Bu husus İstanbul'daki kumandanlar tarafından temin edilecektir. Harekât 28 Şubat'ı geçmeyecektir.

"9 Şubat 1962."

İMZALAYANLAR

TOPLANTIYA katılan 59 subaydan 37'si bu karara iştirak etmiş ve ekseriyete uyularak Osman Deniz'in el yazısı ile iki suret olarak hazırladığı protokol imzalanmıştır. Protokol metninden biri Akademiler Kumandanı Faruk Gürler'e, diğeri de Ankara'daki ihtilâlcilerin imzalaması için Dündar Seyhan'a verilmişti.

Balmumcu'daki toplantıda mezkur protokolü imzalayanlar şunlardı:

Korg. Refik Tulga, Tümgeneral Fikret Esen, Tüm.Rafet Ülgenalp, Tümamiral Bahattin Özülker, Tuğgeneral Faruk Gürler, Tuğgeneral Faruk Güventürk, Tuğamiral İsmail Sarıköy, Tuğamiral Celal Eyicioğlu, Tuğamiral Kemal Kayacan, Tuğgeneral Zeki İlter, Kurmay Albay Necati Ünsalan, Kurmay Albay Ferit Erdoğan, Kurmay Albay Selçuk Atakan, Kurmay Albay Dündar Seyhan, Kurmay Albay N.Kemal Ersem, Kurmay Albay Behçet Özdemir, Kurmay Albay Vahit Gürkan, Kurmay Albay Emin Aytekin, Kurmay Albay Doğan Özgöçmen, Kurmay Albay Burhan Hunoğlu, Kurmay Albay Necati İşcan, Topçu Albay Celâl Baykam, Kurmay Albay Turan Çağlar, Kurmay Albay Fikret Göknar, Hava Kurmay Albay Emin Alpkaya, Albay Rifat Erenulu, Albay Zarif Çetindağ, Albay Nihat Aslantürk, Albay Halim Kural, Albay Recai Baturalp, Kurmay Albay Vecihi Akın, Kurmay Albay Mehmet Bora, Dz.Kur.Alb.Bülent Tarhan, Kurmay Albay Bedrettin Demirel, Albay Halim Kural, Kurmay Albay Necati Özan, Albay Sadeddin Çankırı, Yb.Ahmet Gegeç, Yarbay Osman Deniz. (Ve Talât Aydemir Konuşuyor, s.123)

TURAL'A NE YAPILACAK?

BU PROTOKOLÜ imzalayan subaylardan bazıları o kadar heyecanlanmıştı ki, 21 Ekim Protokolünü imzaladığı halde imzasını geri alan Cemal Tural'a dersinin nasıl verileceğinin de orada görüşülmesini istemişlerdi. Bunlardan birisi de Faruk Güventürk'tü.

Aydemir hâdiseyi şu şekilde naklediyor:

"Protokolün imzalanmasından sonra, toplantıyı terk eden subayları, General Faruk Güventürk çevirerek kendileri ile bir konuşma yapmış ve General Cemal Tural hakkında kesin bir karara varılmasını isteyerek:

" 'Arkadaşlar nereye gidiyorsunuz? Cemal Tural hakkında gereken kararı vermediğiniz takdirde ben protokolün altındaki imzamı geri alıyorum' diyerek bir karara varılmasını istemiş.

"Güventürk, 21 Ekim Protokolünü imzaladığı halde sonradan imzasını geri alan Birinci Ordu Kumandanı Cemal Tural hakkında mutlak bir karara varılması gerektiğini teklif ederek bu işin mutlaka kesin bir sonuca bağlanması konusunda herkesin fikrini sormaya başlamış.

"Bütün kumandanlar ayakta nasıl bir karara varılması gerektiğini bir süre tartışmışlar, bu sırada gene Güventürk'ün sesi yükselmiş: 'Arkadaşlar ben size daha evvelden söylememiş miydim? En kısa zamanda ikimizden birisinin karısı dul kalacak diye, işte o gün geldi' demiş. Bu sözler üzerine ilk önce Dündar Seyhan

Cemal Tural hakkındaki "Kesin sonuç" tartışması "ölüm ilamı gibi gelince, Refik Tulga "bertaraf edilmekle öldürülecek mi?" demekten kendini alamıyor!

'İmzaladığımız protokolün tatbikatına muhalefet ettiği takdirde bertaraf edilir' demiş.

"Aynı konuda Refik Tulga ise 'Bertaraf edilmekle öldürülecek mi demek istiyorsunuz?' demiş.

"Dündar Seyhan Refik Paşa'ya hitaben: 'Bertaraf edilme sözü içine mutlaka öldürmek girer iddiasında değilim. Enterne edilir, zararsız hale getirilir. Bunun uygulama şeklini madem ki istiyor, Garnizon Komutanı General Güventürk'ün takdirine bırakalım, o anda ordu kumandanının davranışına göre hareket eder' demiş ve bu teklif kabul edilmiş.

"Bu sırada Ankara temsilcilerinden Necati Ünsalan, Faruk Güventürk'e: 'İstediğin oldu. Şimdi ne yapmayı düşünüyorsun?' diye sormuş, aldığı cevap şu olmuş: 'O... kazığa oturtacağım.' Ünsalan dayanamamış: 'Paşam size bu düşünceyi yakıştıramadım. Küfür ettiğiniz ve kazığa oturtacağınızı söylediğiniz zat bu ordunun Korgeneral rütbesini taşır ve Birinci Ordu Kumandanıdır, dâvâya dâvet edilir. Kabul ettiği takdirde her zaman başımızdadır. Etmediği takdirde makam ve rütbesine lâyık olarak enterneye tâbi tutulur' demiş. Faruk Güventürk, Tural'ın 21 Ekim'de imzasını geri aldığını, onun bu hareketini hiç bir zaman affedemeyeceğini ve dediğini mutlaka yapmak için kesin karar verdiğini söyleyerek sözlerinde ısrar etmiş." (A.g.e., s.124)

EK PROTOKOL

9 ŞUBAT Protokolünün hazırlanmasından bir gün sonra İzmit'te bir ek protokol hazırlanmıştı. Aydemir bu ek protokolün nasıl hazırlandığını ve muhtevasının ne olduğunu şu şekilde anlatıyor:

"Balmumcu Çiftliğinde hazırlanan protokolle ilgili olarak 10 Şubat 1962 günü İstanbul Grubundan bir temsilci heyeti Ankara temsilcileri ile birlikte İzmit'te 15. Kolordu Kumandanı olan Tümgeneral Fikret Esen'e giderek hazırlanan planlar hakkında kendisinin görüşlerini almışlardır. Fikret Esen Paşanın İzmit'teki evinde İstanbul Grubundan temsilcilerle harekât sonrası Türkiye statüsünü tesbit eden ek bir protokol tanzim edilerek imza altına alındı.

"Fikret Esen Paşanın evinde toplanan Kurmay Albay Ferit Erdoğan Kurmay Albay Vecihi Akın, Deniz Kur. Albay Zarif Çetindağ, Albay Dündar Seyhan, burada tanzim edilen ek protokolün esasları şu şekildeydi:

"Buna göre:

"Güvenlik Konseyi adı altında kurulacak 25 kişilik asker ve sivil karışımı bir heyet toplanacak ve yasama yetkisini yürütecektir.

"Genelkurmay Başkanı ve dört kuvvet kumandanı konseyin tabii üyeleridir.

"Birsüre sonra Meclis kurulacaktır.

"Hükümet, kimlikleri güvenlik konseyi tarafından tesbit edilecek olan kişilerden meydana gelecektir.

"27 Mayıs ihtilâlinin gerçekleştiremediği reformların uygulanabilmesi için gerekli bütün tedbirler öncelikle alınacaktır. Eski MBK üyeleri 37 kişi olarak kabul edilir. İçlerinden seçilenler Milli Mecliste görev alabilirler.

"EMİNSULAR'dan [Emekli subaylar] inkılâp hareketlerinin kilit noktalarında büyük ölçüde faydalanılacaktır.

"Ulusal anlaşmalarda da büyük bir değişikliğe gidilmeyecektir." (A.g.e., s.126)

Bu protokol da iki nüsha olarak hazırlanmış ve Ankara ve İstanbul temsilcileri tarafından imzalanmıştı.

Ankara temsilcileri imzalanan bu protokolü Ankaraya götürdü. Bu protokolü Ankara'da ihtilâlciler de imzaladı. Böylece yeni bir ihtilâl planı rampaya konulmuş oluyordu.

9 Şubat protokolünün imzalanması MBK'cilerle iktidarı paniğe sevketmişti. En çok telâşlananlardan birisi de Başbakan İnönü idi. Gerçi İnönü 27 Mayıs ihtilâlîne çanak tutmuştu, ama bu defa iş başkaydı. Zira ihtilâl yapıldığı takdirde ilk başta kendisi de devrilecekti.

Aslında ihtilâlciler, İnönü'ye nasıl baktıklarını daha önceden göstermişlerdi. Genelkurmay Başkanı Sunay, 19 Ocak 1962'de subaylarla yaptığı toplantının ardından, İnönü ile birlikte İstanbul'a gitmiş ve birlikte, bu şehirdeki birlikleri ziyaret etmişlerdi.

İnönü, Harp Akademisini ziyareti esnasında bir konuşma yapmış ve bu konuşmada, halkın ordudan soğuduğunu, ordu ile halkın tekrar kaynaşmasını ancak kendisinin sağlayacağını söylemişti. İnönü'nün bu konuşması gizlice teybe alınmıştı. (İhtilâlciler Arasında Bir Gazeteci., s.178)

İnönü'nün bu temasları ve konuşmaları ihtilâlcileri kızdırmıştı. Nitekim ihtilâlciler İnönü'ye nasıl baktıklarını, Başbakanın 5 Şubat 1962'de Harb Okulunu ziyaretinde ortaya koyacaklardı. Okulun komutanı Talât Aydemir, İnönü'nün gelişinde karşılama merasimi yaptırmamış ve Başbakanı gâyet soğuk bir şekilde karşılamıştı.

9 Şubat protokolünün imzalanmasından sonra geçen her saat, ihtilâl heveslileri ile, bu ihtilâle karşı çıkanlar arasında müthiş

Haydar Tunçkanat ile Mucip Atakli, ihtilâl kokusunu alır almaz, emekli olmalarına rağmen üniformalarını giyip meydana çıkmışlardı.

Eminsu'lardan inkılâp hareketlerinin kilit noktalarında büyük ölçüde faydalanılacak

İnönü Harp Akademisini ziyareti sırasında bir konuşma yaparak, halkın ordudan soğuduğunu tekrar kaynaşma sağlanması gerektiğini anlattı. İnönü'nün konuşması gizlice teybe alınmıştı.

çekişmelere sahne olmuştur.

Bir yandan İnönü, bir yandan Görsel, bir yandan da Sunay bu "geliyorum" diyen ihtilâl hareketini pasifize etmek için vargüçleriyle çalışıyorlardı.

İhtilâlcileri pasifize etmek isteyenlerin ellerindeki en büyük koz Hava Kuvvetleriydi. CHP'ye meyyal olan Havacı subaylar tereddüt içerisindeydi.

Talât Aydemir havacıların durumunu şu şekilde anlatıyor:

"Hava Kuvvetleri ihtilâle hem taraftardı, hem de çekiniyordu. Partici olan havacılar, mutlaka bir CHP iktidarını arzuluyorlardı. İktidarın CHP'lilere devredilmesini istiyorlardı. Ancak havacıların bir endişesi vardı. Herhangi bir ihtilâl halinde 14'lerin Türkiye'ye dönmesi ve kendilerini enterne eden havacılarla mücadeleye girişmesi onları korkutuyordu. Bu endişe, Hava Kuvvetleri cuntasını, ordudan gelecek hareketi bekletmeğe sevkediyordu. Bu sebeple, benim ve arkadaşlarımın bir an önce harekete geçme arzumuz, kendilerini türkütüyordu. Hava cuntasının başında bulunan Halim Menteş durumu organize etmekle görevliydi. Biz ise devamlı temaslar yapıyor, ordunun parçalanmasını önlemek için tedbirler düşünüyorduk. Havacıların cuntasına dahil olan Halim Menteş ve yeni MBK üyesi, İnönü'yü slogan olarak kullanmakta ve bana ve arkadaşlarıma karşı tedbirler tasarlamakta idiler." (Ve Talât Aydemir Konuşuyor.., s.126)

SUNAY'IN TEMASLARI

GENELKURMAY Başkanı Cevdet Sunay, 9 Şubat protokolünden haberdar olur olmaz, bu protokolü de tıpkı 21 Ekim protokolü gibi tesirsiz hale getirmek için çalışmaya başlamıştı. Bir hafta boyunca subayların nabzını yoklayan Sunay sonunda 17 Şubat günü bir emir vererek, ertesi sabah bütün kuvvet kumandanlarının, Ordu ve kolordu kumandanlarını da alarak Genelkurmayda yapılacak toplantıda hazır bulunmalarını bildirdi.

Talât Aydemir Gürler'e "Tekrar cayma yalım. Astlarımız itimatı sarsılır" deyince Gürler'in cevabı: "Emeklilik istidalarımızı ve rütbelerimizi cebimize koyarak geldik."

İstekleri olmazsa istifa edeceklerdi

Kumandanlar 18 Şubat'ta Ankara'da toplanmıştı. Toplantıyı haber alan ihtilâlcilerden bir grup, başlarına gelecekleri anlamışlardı. Bu bakımdan üst rütbeli protokolcülere toplantıda ne olursa olsun fikirlerinden dönmemelerini söylüyorlardı. Albaylar cuntasının liderlerinden Talât Aydemir o toplantı öncesini şu şekilde anlatıyor:

"İstanbul ve Ankara'daki kumandanların yeni bir ihtilâle karar vermeleri üzerine 18 Şubat 1962 Pazar günü Genelkurmay Başkanı, İstanbul'daki bütün kolordu kumandanlarını, Harp Akademileri Kumandanını, Harp Okulu kumandanını, Vali Paşa'yı, Ankara'ya çağırdı. Aynı gün Genelkurmayda kuvvet kumandanlarının da bulunduğu bir toplantı yapılacaktı.

"Toplantıya girilmeden önce Refik Tulga, Faruk Gürler ve Beşinci Kolordu Kumandanı Refet Ülgenalp Paşa ile görüştük. 'Bu iş 23 Ekim'deki gibi olmasın' dedik. 'Tekrar cayılmasın. O takdirde astlarımızın bizlere ve sizlere karşı itimatları sarsılır.'

"Bize verdikleri cevap aynen şöyledir:

" 'Emeklilik istidalarımızı ve rütbelerimizi cebimize koyarak geldik.'

"Faruk Paşa ile Refet Paşa'ya 'Bunu inşallah toplantıdan sonra göreceğiz' dedim.

"Genelkurmayda toplantı yapıldı. Genelkurmay Başkanı yine bu işin yapılmaması için kumandanları ikna etmişti. Vali Tulga bu durumu anlatınca sorduk:

" 'Siz kararınızda değişiklik yapıyor musunuz?'

" 'Hayır dedi. 'Ben bu işi sonuna kadar götüreceğim. Yalnız bana müsaade edin. Yarın İstanbul'a gidip oradaki birlik kumandanlarıyla görüşelim. Neticeyi size bildiririz.' " (A.g.e., s.129)

PROTOKOL NASIL BOZULDU?

GAZETECİ Bedii Faik de 8 Şubat'taki toplantıyı ve toplantı sonrasındaki cuntacıların temaslarını şu şekilde anlatıyor:

"Sunay, bilhassa Kolordu kumandanlarının, alt tabakanın artık önlenmez bir karar içinde olduğunu ileri sürerek 9 Şubat protokolunun uygulanmasından başka çare kalmadığını ısrarla belirten bütün konuşmalarına rağmen kararında direneceğini belli etmişti:

"Hayır bir müdahaleye aslâ taraftar değilim.'..'

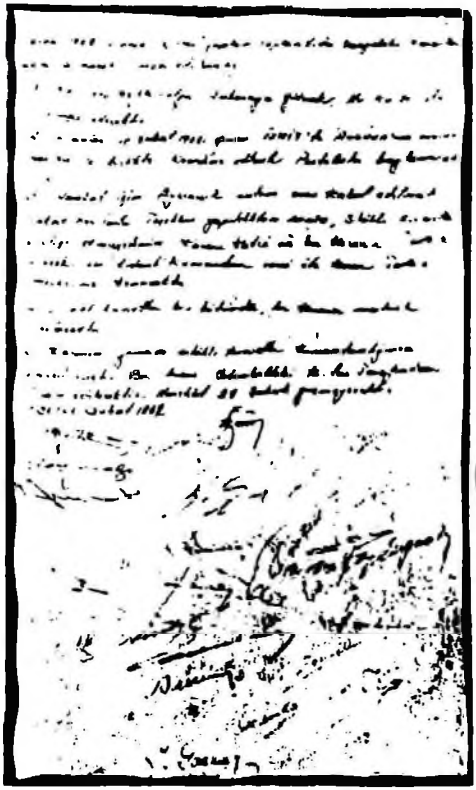
"Ve bunu söylerken bir büyük dayanağının da hava kuvvetleri olduğu havacıların da bu noktadan bir santim bile dönmedikleri o kadar âşikâr idi ki, gece yarısına doğru Başkumandanın ve Hava Kuvvetlerinin müdahaleyi reddeden sesleri kulaklarında çınlaya çınlaya Ordu evinde kendilerini bekleyen Ankara'daki Albaylar grubuna bilgi vermeğe gelen general Tulga, Gürler ve Ülgenalp'ten bilhassa en kıdemlisi olan Refik Tulga, daha çok hava kuvvetlerinin protokola karşı olan tutumlarından ciddi surette endişelenmiş haldeydi.

"Nitekim muhatapları (Kur. Albay Necati Ünsalan, Kur. Alb. Talât Aydemir, Kur. Alb. Selçuk Atakan, Kur. Albay Dündar Seyhan) kendisine:

" '9 Şubat protokolü, ordu kumanda zincirine bağlı kalınarak bir müdahale yapılmasını âmirdir, eğer baş-

Dalmumcu'daki toplantıya katılan subaylar tarafından imzalanan 9 Şubat protokolünün orijinali. Osman Deniz'in el yazısı ile yazdığı protokole subaylar yalnızca imzalarını atmışlardı.

kumandan ve bazı kuvvet kumandanları bunu istemiyorsa, bu iş onlardan sonra gelene düşer.

"Dedikleri ve Dündar Seyhan'ın, daha da açıkça:

"Paşam bu iş artık size gelip dayanmıştır!' diye meseleye büs bütün tepeden girdiği anda daha O, daha çok şu havacılar konusuna dayanacak ve:

" 'Dediğiniz doğru olabilir ama, Hava Kuvvetleriyle ihtilâf halledilmeden bunu mümkün göremiyorum..!' diyerek meseleyi kestirecektir.

"Tulga ve arkadaşları Ordu evinden çıktıkları zaman saat geceyarısını çoktan geçmişti ama, generallerden bir netice alamadıklarını gören Ünsalan, Aydemir, Seyhan ve Atakan, hiç vakit kaybetmeden hemen Harb Okulunda bir toplantı düzenlediler ve gecenin o saatinde, Ankara'daki bütün Birlik kumandanlarını Harb Okulunda toplamağa muvaffak oldular.

"Fakat hiç vakit kaybedilmeden hemen o gece müdahale edilmesi isteğinden, Hava Kuvvetlerinin tekrar yoklanmasına kadar bin bir teklifin geç vakitlere kadar konuşulup tartışıldığı bu toplantıda saatler ilerledikçe anlaşıldı ki, boşunadır. Ve 9 Şubat'la bir istikamete çevrilmeğe başlayan çark, tam dokuz günlük bir dönüşten sonra, bu defa tersine çevrilmeğe başlanmıştır!.. Artık kendisini çarkın bu yeni dönüşüne uydurabilenler kalacak, böyle bir istikamet değişikliğini yediremeyip direnenler ise çatır çatır kırılacaklardır." (İhtilâlciler Arasında Bir Gazeteci, s.196)

SIRA ALBAYLAR CUNTASINDA

18 ŞUBAT günü Genelkurmay Başkanı beni, Merkez Kumandanı Albay Selçuk Atakan'ı, Jandarma Okulu Kumandanı Necati Ünsalan'ı makamına çağırdı. Şeref salonuna geçtik. Orada Hava Kuvvetleri Kumandanı Muhittin Önür, Jandarma Genel Kumandanı Abdurrahman Doruk Paşa da vardı. Saat 17'den 21'e

Şunay, Aydemir'in İnönü'ye karşı ihtilâl yapmasını engellemek istiyor

kadar memleket ahvali, gidişatı, alınacak tedbirler müzakere edildi. Fikirler açıkça belirtildi ve bu işin yapılmasının zarureti anlatıldı.

"Sunay, ancak İnönü öldürse veya çekilirse bu işin yapılabileceğini belirtti. Bunun üzerine biz, bilhassa Selçuk Atakan şöyle bir teklif ileri sürdük:

" 'Biz ihtilâlin hiyerarşik düzende yapılmasını uygun görüyoruz. Madem ki kendinizi kifayetsiz buluyorsunuz, denecek bir şey yok. Biz alttan gelen tazyiki güçlükle muhafaza ediyoruz. Yok eğer bu alttan gelen tazyiklerin müşevviki olarak bizleri görüyorsanız, biz şimdi derhal istifamızı verelim. Emekliliğimizi istiyoruz. Yarın, öbürgün bu suçu yükleyerek bizi ordudan şerefsizce ayırmayın.'

"Sunay, 'Yook! Böyle birşey düşünmüyorum. Siz benim en kuvvetli dayanaklarımsınız. Size şeref sözü veriyorum. Benim vücudum çiğnenmedikten sonra sizin kılınıza kimse dokunamaz' dedi." (Ve Talât Aydemir Konuşuyor, s.130)

27 MAYIS'IN AÇTIĞI YOL

SU KONUŞMALAR bile 27 Mayıs'ın hem memleket, hem de ordu için ne büyük bir felâket olduğunu ortaya koymaya yeter. Bir grup zorbanın açtığı kapıdan girmek isteyenler, asli vazifelerini unutarak bu şekilde hem milletin hem memleketin başına çorap örmeye kalkışıyor ve bu arada birbirlerini yemek için binbir türlü entrika çeviriyorlardı.

MBK, İnönü ve Sunay el ele verince 9 Şubat Protokolünün delik-deşik edilmesi hiç de güç olmamıştı. İlk önce generaller devre dışı bırakılmış, daha sonra zaten bu ihtilâle yan bakan havacılara temaslar arttırılmıştı. Bundan sonra sıra, ihtilâl için en hevesli gruba, yeni albaylar cuntasına gelmişti.

Hükümet, Sunay'la anlaşarak albaylar cuntasına mensup olanların tayinle dağıtılmasını kararlaştırmıştı. Plâna göre bu ihtilâlciler önce enterne edilecek, ardından da ya emekliye ayrılacak, yahut da birbirinden uzak yerlere tayin edileceklerdi.

İHTİLÂLCİLER TELÂŞLANIYOR

İHTİLÂLCİLERLE yolları iyice ayrılan havacı cuntacılar ise el altından albaylar cuntasının bir ihtilâle hazırlandıkları haberini yayıyorlardı. Bu haber kısa zamanda her tarafa yayılmıştı.

Albay Talât Aydemir, 20 Şubat 1962'deki gelişmeleri şu şekilde anlatıyor:

"20 Şubat saat 19.'da şu haberleri aldım:

"Başvekâlette çalışan bir arkadaşım evime yazılı bir not bırakmış. 'Talât yarın tevkif edileceksin. Ankara'da bulunan albaylar cuntası İnönü tarafından dağıtılacak. İnönü, 'İdamlarda MBK'nın kabahati yoktur. Baş sorumlusu Harp Okulu Kumandanı ve yakın arkadaşlarıdır. Ben onları dağıttıktan sonra halka teslim edip, AP'lilere linç ettireceğim' demiş...

"Üniversiteli bir genç de gelerek o gece havacıların 13 Kasım harekâtı gibi [14 MBK üyesinin tasfiye edildiği gün gerçekleştirilen harekât] bir harekât hazırladıklarını, üç kurmay subayın başta Mithat Ceylân olduğu halde üniversiteye giderek 'Size silâh dağıtsak, Harp Okulunun yapacağı bir ihtilâle karşı durur musunuz?' diye teklifte bulunduklarını bildirdi.

"Aynı anda Milliyet gazetesi muhabiri Mete Akyol telefonla 'Albayım tevkif edildiğinizi duyduk, üzüldük. Hakikat mi?' diye sordu.

"Bu üç haber de o gece bir şeyler olacağına dair emarelerdi. Merkez Komutanı Selçuk Atakan'ı çağırdım. Aldığım yazılı haberleri kendisine vererek, 'Bunu hemen götür, Sunay'a ver, haberdar olsun' dedim ve gayet sıkı emniyet tedbirleri alarak kıt'alarımızın başında yatmamız gerektiğine karar verdik. Ve saat 23. 30'da Harp Okuluna çıktım."

Mete Akyol'un, Mithat Ceylan ve üç kurmayın üniversiteliyi silâhlandırma istekleri haberi Selçuk Atakan'a ulaşınca ortalık karışıyor.

HAREKÂT SÖYLENTİLERİ

AYDEMİR'İN Selçuk Atakan'la başbaşa görüşmesi ve daha sonra geceyi Harp Okulunda geçirmeye karar vermesi, kendisini adım adım takip eden havacı cuntacılar tarafından "Aydemir ihtilâle hazırlanıyor!" şeklinde değerlendirilmiş ve bu haber de her tarafa yayılmıştı.

Haberi duyan 9 Şubat Protokolünü imzalayanlardan Fikret Esen, Aydemir'in kendilerinden habersiz harekâta girişmesini yadırgamıştı. Can Kaya İsen, Fikret Esen'in tavrını ve o geceki gelişmeleri şu şekilde anlatıyor:

"20 Şubat gece yarısından sonra Harp Okulunda bulunan Talât Aydemir'e İstanbul'dan arandığını bildirdiler. Telefon eden 15. Kolordu Kumandanı General Fikret Esen'di. Aralarında şu konuşma geçti:

" 'Aloo, kimsiniz'

" 'Buyurun Paşam, ben Talât.'

" 'Ne var ne yok?.. Bu gece harekâta geçeceğinizi duydum. Doğru mu?'

" 'Kim söyledi?.. Yok böyle bir şey Paşam!.. Biz kumandanlarımızın tas-

vip etmediği bir harekâta girişmeyeceğiz.'

"General Esen, 'Boğazlar Kumandanlığında toplantı halindeyiz. Hava ve Deniz Kuvvetleri Kumandanları da buradadır. Kat'iyyen bir harekete girişilmesini tasvip etmiyoruz' dedi ve telefonu kapattı.

"Aydemir o geceyi Harb Okulunda uykusuz geçirdi. İstanbul'dan Kurmay Albay Emin Aytekin de, Aydemir'e telefon ederek 'Bir harekâta girişmemesi' tavsiyesinde bulunmuştu.

"Saat 02.00'yi geçiyordu. Bu sefer Aydemir telefonla 229. Piyade Alayının nöbetçi subayı tarafından aranıyordu. Heyecan içinde bulunan yüzbaşı Kara Kuvvetleri Kumandanının yanında kurmay başkanları olduğu halde alaya geldiğini, durumu kontrol ederek eratın uyumuş olduğunu görmeleri üzerine Merkez Kumandanlığına gittiklerini bildirdi ve ilâve etti: 'Alay Komutanımızı da Merkeze çağırdılar. Alârm vereyim mi?' Aydemir yüzbaşıya 'Hayır' diyerek telefonu kapatmış ve yakın arkadaşı Merkez Kumandanı Selçuk Atakan'ı aramıştı.

"Merkez Kumandanının odasında General Muhiddin Özgür ve Kurmay Başkanları vardı. Aydemir'in telefonuna Selçuk Atakan 'Bu gece bir harekât yapılacağı ihbar edilmiş, bunu tahkikle meşgulüz' şeklinde cevap verdi.

"Bu konuşmadan sonra Aydemir'e telefon eden 229. Piyade Alayından üsteğmen Ergun Özgen havacıların alârma geçtiklerini bildirmişti. Telâşa kapılan Harp Okulu Kumandanı tekrar Selçuk Atakan'ı aramış ondan da haberin doğru olduğunu öğrenmişti." (Geliyorum Diyen İhtilâl, s.32)

HAVACILARIN ALÂRMI

HAVACILARIN bu alârmı, Genelkurmay Başkanının bilgisi dahilinde verilmişti. Aydemir ile Atakan'ın buluşmasından şüphelenen havacılar durumu komutana bildirmişlerdi. Komutan İrfan Tansel Ankara dışındaydı. Karargâhta nöbetçi olarak Albay Halim Menteş bulunmaktaydı. Aydemir ekibinin harekâtını öğrenen Menteş, derhal Genelkurmay Başkanı Sunay'ın evine gitmiş ve "albaylar cuntasının harekete geçmesi ihtimal dahilindedir" demişti. bunun üzerine Sunay, hava kuvvetlerinin alârma geçirilmesi emrini vermiş ve şöyle demişti:

"Şayet bir harekât olursa, derhal elebaşlarını enterne ediniz."

Genelkurmay Başkanı bu emrini Hava Kuvvetleri Kurmay Başkanı General Hüsnü Özkan'a da telefonla bildirerek derhal vazifesinin başına gitmesini istemişti.

İşte havacıların bu şekilde alârma geçtiğini öğrenen Aydemir de bir anda telâşa kapılmış ve kendisine bağlı bütün birliklere alârm vermiş, tank taburunu da şehre doğru hareket ettirmişti. Fakat Genelkurmay İkinci Başkanı Memduh Tağmaç ile bazı generallerin durumu kontrol etmek üzere Harp Okuluna geleceklerini öğrenince alârmı kaldırmış, tank taburunu da şehre girmeden geri çevirmişti. Aydemir, kendisinden tank taburunun neden şehre indirildiğini soran Tağmaç'a bunun bir gece tatbikatı olduğunu söylemişti. (Erdoğan Örtülü, Bir İsyanın Öyküsü, Bursa Hakimiyet, 28 Şubat '87)

YERLERİ DEĞİŞTİRİLMEK İSTENİNCE

GENELKURMAY Başkanı Cevdet Sunay 21 Şubat sabahı, albaylar cuntyasının ileri gelenlerini makamına çağırdı. Sunay'ın yanında Kara Kuvvetleri Komutanı Muhittin Ömür de vardı.

Sunay, Aydemir'e dönerek şöyle dedi:

"Evlâdım, yavrum, Hava Kuvvetleri bana bir ültimatom verdi. Akşam Kara Kuvvetlerine alârmı sen vermişsin. Yerleriniz değiştirilmedikçe Hava Kuvvetleri alârmı kaldırmayacak. Siz-

leri fedâ etmek zorundayım. Ancak hepiniz himayemdesiniz. Sizlerin yerini değiştiriyorum."

Cuntacı albaylar, Genelkurmay Başkanının bu sözlerine şiddetle itiraz etmişlerdi. Aydemir, Sunay'a şöyle diyordu:

"Bu işte ben suçlu değilim. Suçlu olan Hava Kuvvetleri ve sizsiniz. Çünkü bir kuvveti bir kuvvet üzerine tertiplerle kullanmağa kalktınız. MBK'cıların ve CHP'lilerin oyununa geldiniz."

Cuntacılar, kumandanlarıyla bu şekilde senli-benli konuşabiliyor, hattâ onu itham ediyorlardı.

Sunay cuntacıların bu sert çıkışı üzerine şöyle demişti:

"Hava Kuvvetleri alârm halindedir. Üzerinize bomba atacaktır."

Bunun üzerine Aydemir, şu cevabı vermişti:

"Biz de Kara Kuvvetleri olarak ayrı alârm haline gelmiş bulunuyoruz. Hava Kuvvetlerinin tahakkümü altına girmeyiz. İcap ederse çarpışırız." (Ve Talât Aydemir Konuşuyor, s.135)

Havacı ve karacı cuntacılar bu şekilde biribirlerini kollamaya başlamışlardı. Her iki taraf da tetikteydi. Havacıların alârma geçirilmesini "tertip" olarak değerlendiren ve üzerlerine toz kondurmayan Aydemir, bu alârm hadisesini şu şekilde anlatıyor:

"20-21 Şubat gecesi hazırlanan durumun tertipçileri şunlardır: Hava Kuvvetleri cuntasından başta Kurmay Albay Halim Menteş, Albay Fevzi Arsın, Hava Kurmay Başkanı General Hüsnü Özkan, Binbaşı Avni Güler, Hava Kuvvetleri Kumandanı İrfan Tansel, Tabii Senatörlerden Mucip Atakli, Haydar Tunçkanat, Emanullah Çelebi, Ekrem Acuner, Fikret Kuytak, Rafet Aksoyoğlu, Şükran Özkaya, (CHP'ye hizmet eden tabii senatörler) başrolde İnönü, Turhan Feyzioğlu, İsmail Rüştü Aksal ve daha birçok CHP'li...

"Planları ise şöyledir:

"Yanlış bir istihbarat neticesinde Hava Kuvvetleri cuntası Sunay'a gelip,

20-21 Şubat gecesinin üç baş tertipçisi

Turhan FEYZİOĞLU

İsmet İNÖNÜ

İsmail Rüştü AKSAL

Havacı cuntanın elebaşısı İnönü, Rüştü Aksal ve Feyzioğlu'nun birlikte kararlaştırdıkları plan gereğince sahte ihtilâl ihbarında bulunularak hava cuntası alarma geçirildi.

'Bu gece 20-21 Şubat 1961) saat 3'te Ankara'daki birlikleri ihtilâl yapacaklardır. Siz bize resmen alârm emri verin. Biz Hava Kuvvetleri olarak alârma geçer, bu ihtilâli yerinde söndürürüz. Ankara'daki ihtilâle taraftar birlik komutanlarının hepsini toplarız' demişler. O da Hava Kuvvetlerini Kara Kuvvetleri üzerinde kullanmak üzere alârma geçirmiş. Bu emirden bir süre önce Sunay, Hava, Deniz ve Kara Kuvvetleri Kumandanlarıyla aynı konuda görüşmüş, alârm söylentilerini tartışmış. Kara Kuvvetleri Kumandanı Muhittin Önür, Hava Kuvvetlerinin alârm talebi karşısında boyun eğmiş ve 'Eğer Kara Kuvvetlerinde bir hareket olacaksa, öi lenmelidir' demiş.

Mucip Ataklı Paşa resmi elbisesini giymiş ve Hava Kuvvetleri karargâhında emri kumandayı ele almış. Tansel'i bir bahane ile İstanbul'a uçurmuş. Ekrem Acuner de sivil kıyafetle beraberinde imiş. Haydar Tunçkanat ise alârm ile birlikte resmî elbisesini giymiş ve Meclise gelmiş. Meclis Muhafız Taburunun nöbetçi subayı olan hava üsteğmenine giderek 'Harp Okulu Meclisi kuşatıyor. Duvarlarınıza kadar geldi. Ne duruyorsunuz? Derhal alârma geçin!' demiş." (A.g.e., s.134)

"Tabii senatör" ünvanı alan MBK üyelerinin bu davranışları karacı cuntacıları çok öfkelendirmişti. Onlar da derhal harekete geçerek Genelkurmay Başkanına bir muhtıra vermişlerdi. Bu muhtıranın muhtevası şu şekildeydi:

"a. Resmi elbiselerini giyerek harekete geçen Mucip Ataklı ve Haydar Tunçkanat hakkında kanunî işlem yapılması.

"b. İşbirliği yaptıkları ikinci başkan Memduh Tağmaç'ın vazifesinden uzaklaştırılması.

"c. Tayinleri yapılan subayların yerlerine iadesi." (A.g.e., s.131)

20 ve 21 Şubat 1962'de Ankara'da hayli heyecanlı saatler yaşanmıştı. Artık ihtilâlcilerin herakete geçmesi an meselesiydi.

21 Şubat gecesi Genelkurmay Başkanlığında, kuvvet komutanlarının ve bazı ileri gelen subayların iştirakı ile bir toplantı yapılmıştı. Bu toplantıda albaylar cuntasının ileri gelen simalarının Doğu'daki birliklere tâyini kararlaştarılmış ve tâyin emirleri hazırlanmıştı.

Ankara'dan uzaklaştırılan ihtilâlciler şunlardı: Harb Okulu Komutanı Kurmay Albay Talât Aydemir, Harb Okulu Alay Komutanı Kurmay Albay Turgut Alpagut, Ankara Merkez Komutanı Kurmay Albay Selçuk Atakan, Genelkurmay Harekât Dairesinde görevli Kurmay Albay Dündar Seyhan, Muhafız Alay Komutanı Kurmay Albay Şükrü İlkin, Jandarma Subay Okulu Komutanı Necati Unsalan.

Emekli M. Ataklı askerî elbisesini giyip birkaç uçakla ihtilâl yapmaya kalkıştı

Mucip Ataklı Paşa, resmi elbisesini giymiş ve Hava Kuvvetlerinde emri kumandayı ele alarak Tansel'i de bahane ile İstanbul'a uçurmuştu.

Bu ihtilâlcilerin yerine, bir kısmı vekâleten olmak üzere derhal tâyinler yapılmıştı.

Harb Okulu Komutanlığına Tuğgeneral Semih Sancar, Muhafız Alayı Komutanlığına Kurmay Albay Cihat Alpan, Harb Okulu Alay Komutanlığına Albay Mithat Ceylân, Ankara Merkez Komutanlığına Kurmay Albay Kemal Taran, 229'uncu Alay Komutanlığına Kurmay Albay Cihat Akyol getirilmişlerdi. (Geliyorum Diyen İhtilâl, s.40)

İhtilâlcilerin tâyin kararının çıkmasından sonra, sıra bu tâyin kararını tatbik etmeye gelmişti. Muhtelif vesilelerle ihtilâlcilerin birbirleriyle irtibatları kesilecek, daha sonra da bazıları tevkif edileceklerdi.

22 Şubat günü sabahı Selçuk Ata-

Kur. Alb. Selçuk ATAKAN

kan. Talât Aydemir'i Merkez Komutanlığına çağırmıştı. Burada Hava Generali Fevzi Arsın ile görüşüp barışacaklardı. Aydemir, Arsın'la görüştükten sonra, daha oradan ayrılmamışken kendisine bir telefon geldi. Telefonda bazı birlik komutanlarının vazifeden alındıkları, yerlerine tâyin edilen komutanların vazifelerine başladıkları bildiriliyordu.

Bu telefon üzerine Aydemir şüphelendi. Kendisini bunun için okuldan uzaklaştırmış olabileceklerini düşündü ve oradan Harb Okulu Komutan Yardımcısı Turgut Alpagut'a telefon ederek kendisi gelinceye kadar okula kimseyi sokmamaları talimatını verdi ve kendisi de sür'atle okula hareket etti.

Harb Okuluna giden Aydemir, cunta arkadaşlarıyla bağlantı kurmak istedi. Ne var ki, kendisi de dahil olmak üzere cuntanın bütün ileri gelen üyelerinin emeklilik muamelelerinin tamamlandığını, bazı cunta üyelerinin de tevkif edildiğini öğrenmişti.

SANCAR'IN BAŞINA GELENLER

GAZETECİ Can Kaya İşen, Talât Aydemir'in yerine tâyin edilen Semih Sancar'ın başına gelenleri ve sonraki hâdiseleri şu şekilde anlatıyor:

"Okul Komutanlığına vekâleten tâyin edilmiş bulunan Tuğgeneral Semih Sancar, beraberinde Genelkurmaydan iki subay olduğu halde binadan içeri girdiği zaman, silâhlanmış Harbiyelilerle karşılaşıyordu. Sancar Komutan odasına alınmadı. Durum Aydemir'e bildirildi. Kısa bir zaman sonra bir subay yeni komutana yaklaşarak şöyle dedi:

" 'Generalim, sizi göz hapsine almak mecburiyetindeyiz.'

"Yeni Komutan Sancar'ın şaşkınlığı bir kat daha artmıştı. Kendisi birkaç gün önce mide ameliyatı geçirmiş bulunuyordu. Bu beklenmedik hâdise karşısında fenalaştı. Bir müddet sonra da durumunun iyi olmadığını söyleyerek serbest bırakılmasını istedi.

"Kısa bir görüşmeyi müteakip generalin evine gönderilmesine karar verildi. Ancak bir şartla: Harb Okulunda gördüklerini kimseye anlatmayacağına dair şeref üzerine yemin edecekti. General yemin ettikten sonra serbest bırakıldı.

"Böylece Harb Okulu, hükûmet emri ile tâyin edilen komutanı reddetmekle ilk delilini vermiş, 'Geliyorum' diyen ihtilâlin ilk fiilî hareketi başlamıştı. Harb Okulunda ve hemen yanıbaşındaki Tank Taburunda hummalı bir faaliyete girişilmişti. Sancar saat 16.15'te Harb Okulundan ayrılmıştı. Sancar'ın ayrılışından 15 dakika sonra Harb Okuluna hareket emri verilmişti. Tank Okulunun tankları, Harb Okulundan Dikmen Yolunu kadar uzanan akasyalı yola dizilmiş ve dikmen Yolu Harb Okulu talebeleri tarafından kesilmişti. Mevzilenen kuvvetler Tank Taburunun iki takım tutarındaki tankları idi. Ayrıca Konya Yolu Kavşağı da tutulmuştu.

"Akasyalı yol üzerindeki Harb Okulu öğrencileri dört kademe halinde sıralanmışlardı. Beşinci kademe son savunma hattı olarak tesbit edilmişti. Birlikler plâna göre ağır ağır hareket geçecekler; Meclis, Radyoevi, Genelkurmay, Bakanlıklar, PTT ve Telefon Müdürlüğü gibi merkezler ele geçirilecekti. Aynı saatlerde Jandarma Subay Okulunda da harekete geçildi. Harb Okulu futbol sahasının hemen altında Tank Taburu kuvvetleri Dikmen'e giden yolun arkasını tuttular. Bu birliğin bütün telsiz cihazları Harb Okulunun emrine verildi

ve komutanları Harb Okulundaki Komuta heyetine katıldı." (A.g.e., s.42)

AYDEMİR'İN HAZIRLIĞI

BÖYLECE Albay Talât Aydemir, kendisini ve arkadaşlarını emekliye sevkeden ve muhtelif yerlere tâyin edenlere karşı harekâtla geçmişti. Aydemir, "Baskın basanındır" felsefesince hareket ediyor ve ilk darbeyi kendisi vurmak istiyordu.

22 Şubat'taki bu harekât her ne kadar ânî ve hazırlıksız olmuşsa da, aslında "kıdemli" ihtilâlci Talât Aydemir tâ Kore'den döndüğünden beri bir ihtilâl için gerekli hazırlıklarını yapmıştı.

Aydemir, Harb Okulu Komutanlığına tâyin edilir edilmez derhal kolları sıvamış ve talebeleri kendisine ısındırmak için çalışmalar yapmaya başlamıştı. Okulun bahçesinde spor sahası kuran Aydemir, moral eğitimi" adı altında sık sık okulda konserler verdiriyordu. (A.g.e., s.9)

Okulun mescidine ayakkabıyla girerek namaz kılınan mahalli kirleten Aydemir, dindar gençlerin kendisine nasıl râm olmayacağını düşünüyor ve bu bakımdan onların inançlarına bu şekilde saldırmaktan çekinmiyordu.

22 Şubat gecesi okulda alârm verdiren ve herkesin konferans salonunda toplanmasını isteyen Aydemir, salonda toplanan talebelere hitaben bir konuşma yapmıştı.

İhtilâlin gayesine ulaşmadığını söyleyen Aydemir, ihtilâlci düşüncelerini teker teker dile getirmiş ve konuşmasını şu şekilde tamamlamıştı:

"Plânlarımız hazırdır. Gayelerimiz ortadadır. Ordu da bizimle beraberdir. Verilen emrin dışına çıkmayacaksınız. Bu hareket neticeye ulaşmazsa intihar edeceğim." (A.g.e., s.6)

"İhtilâlcilik hastası" olan Aydemir, işte bu şekilde kendisiyle birlikte 634 üsteğmeni de dehşet verici bir mâcerâya sürüklemişti.

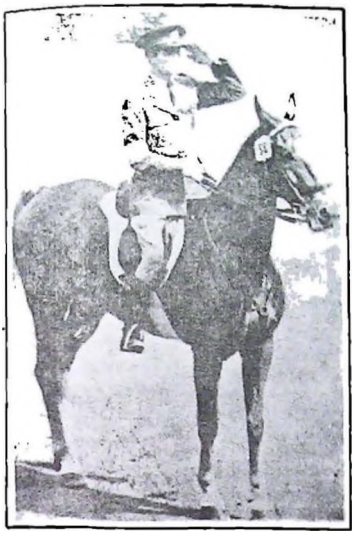
Talât Aydemir ihtilâl düğmesine bastığı sıralarda, bütün kuvvet komutanları ile kabine üyeleri Çankaya Köşkünde toplantı halindeydi. Saatlerdir, harekâtı nasıl bastıracaklarını

İnönü ve Sunay yan yana. Her ikisi de az kalsın muhabbetle besleyip büyüttükleri ihtilâlcilerin eliyle devrileceklerdi.

İhtilâlcilere bağlı birlikler Çankaya Köşkünü de kontrolleri altına almışlardı. Fotoğrafta, ihtilâlcilerin emrindeki iki asker 22 Şubat gecesi Köşkün önünde görülüyor.

Fethi Gürcan: Aydemir'e telefon ediyor: "İnönü dahil bütün kabine Köşkte toplantı halindeler, hesaplarını göreyim mi?"

Fethi Gürcan muhafız alayını ele geçirince Talat Aydemir'e niçin telefon etmişti ki ?...

görüşüyorlardı.

Hükümet üyeleri ve komutanlar içeride görüşürlerken Köşkün dışında da heyecan verici gelişmeler olmuştu. Köşkün Muhafız Alay Komutanlığına tâyin edilen Albay Cihat Alpan ihtilâlciler tarafından tevkif edilmiş ve Muhafız Alayının kumandası ihtilâlcilerin eline geçmişti. Süvari Binbaşısı Fethi Gürcan, Muhafız Alay Kumandanlığını üzerine almıştı.

Fethi Gürcan, alayın kumandasını ele aldıktan sonra Talât Aydemir'e telefon ederek şöyle demişti:

"Albayım, şimdi burada kuvvet kumandanları, İnönü dahil bütün kabine Köşkte toplantı halindeler... Şimdi hepsini enterne edeyim mi? Hesaplarını göreyim mi?"

Aydemir, kendi hâtıralarında Gürcan'ın bu teklifi üzerine, "Hayır, serbest bırakacaksınız. Çıkacaklar" cevabını verdiğini söylüyor. (Ve Talât Aydemir Konuşuyor, s.139)

Köşkte toplantıda olanlar da heyecanlı saatler yaşıyorlardı. Bir ara Cemal Gürsel, toplantıdakilere Köşkün emniyetinin kalmadığını söyleyince oradakilerin heyecanı daha da arttı. İnönü, "Muhafız Alayını demek dört subay teslim aldı" diye öfkeyle çıkışıyordu.

Toplantıda olanlar Köşkten ayrılmağa ve Radyoevine giderek ihtilâle karşı mesaj yayınlatmaya karar vermişlerdi. Gürsel'in konuşması Köşkte banda alındı. Diğerleri Radyoevine doğru yola çıktılar.

İnönü, Köşkten çıkışta tevkif edilmediklerini görünce, "İşte şimdi kaybettiler" demişti.

Başbakan, parti liderleri ve Genelkurmay Başkanı Radyoevinde mesajlarını banda aldırdıktan sonra derhal oradan ayrılarak Hava Kuvvetleri Komutanlığına gitti. Cumhurbaşkanı Gürsel de güven-

lik sebebiyle Mürted Üssüne götürülmüştü.

22 Şubat akşamında artık oy yaydan fırlamıştı. İhtilâlciler harekete geçmiş, buna mukabil hükümet de ihtilâli durdurmak için çareler aramaya başlamıştı.

O saatlerde Meclis'te de hararetli görüşmeler oluyordu. Güvenlik sebebiyle Meclisin geçici olarak Kayseri'ye nakledilmesi görüşü tasvip görmedi. Milletvekillerinden bir kısmının ileri sürdüğü; "Meclis nakledilmez. Yerimizde kalalım. İhtilâlciler isterse gelip bizi burada öldürsünler!" görüşü ağırlık kazanmıştı.

Bu arada, Hava Kuvvetleri de alarma geçirilmişti. Jetler Ankara üzerinde uçuyor, ihtilâlcilere gözdağı veriyordu. Hava Kuvvetleri Komutanı İrfan Tansel de bir jet uçağı ile havalanmış, oradan telsizle harekâtı idare etmeye başlamıştı.

Cemal Gürsel de radyoevinde mesajını banda aldırdıktan sonra emniyet sebebiyle Mürted'e götürülmüştü.

ALİCAN'IN TEŞEBBÜSÜ

İHTİLÂLCİLERİN tankları Ankara'nın kilit noktalarını tutarken, hükümet de hâlâ bu ihtilâli nasıl bastıracağını düşünüp durmaktaydı.

Kabinenin yanısıra parti başkanları da toplantılara iştirak ediyordu. Bir ara YTP Genel Başkanı Ekrem Alican, Talât Aydemir'in ağabeyi Hakkı Alican'ın kayınbiraderi olduğunu, kendisini yakından tanıdığını belirterek, Harb Okuluna gidip görüşmesinin ve ihtilâlcilerin isteklerini öğrenmenin faydalı olacağı görüşünü ortaya attı.

Başbakan İnönü ilk önce bu teklifi kabul etmedi. İnönü, Alican'ın ihtilâlcilerin yanına gitmesinin tehlikeli olduğunu, sonra kendisini de rehin olarak alabileceklerinden endişe ettiğini söylüyordu. Alican, ihtilâlcilerle temas kurma fikrinde ısrar edince, İnönü kabul etti ve Harb Okulu ile irtibat kurulması için Genelkurmaya telefon edildi.

İnönü, hareketinden önce Alican'a şöyle demişti:

"Bilesin diye söylüyorum. Onları sadece başka yere naklettim. Kabul etmediler. Yarın sabah ilk iş olarak hepsini tekaüt edeceğim. Bir defa mahsus olmak üzere ve eğer kan dökülmezse Cumhuriyetin bu yeni temelinde kan bulunmasın diye hiçbirini Divan-ı Harbe vermeyeceğim. Bunun dışında hiç bir şey kabul etmem." (Geliyorum Diyen İhtilâl, s.47)

İHTİLÂLCİLERLE PAZARLIK

EKREM Alican, 22 Şubat 1962 günü saat 19 civarında Harb Okulunda Talât Aydemir'le karşı karşıya geldi. Aydemir'in yanında, ihtilâlci arkadaşlarından Dündar Seyhan, 229. Piyade Alayı Komutanı İhsan Erkan, Jandarma Genel Komutan Yardımcısı Albay Emin Arat da vardı.

Gazeteci Can Kaya İsen, Alican'ın ihtilâlcilerle görüşmesini, ihtilâlcilerin teklifini ve sonraki gelişmeleri şu şekilde anlatıyor:

"Alican ilk ağızda hükümetin temsilcisi olarak geldiğini ve harekâtın

Ekrem Alican "arabulucu" olarak ihtilâlcilerin yanına gitmişti. Ama ileri sürülen şartları duyunca hayretten donakalacaktı. Tekliflerden birisine göre, Meclis derhal feshedilmeliydi.

İhtilâlci kafasına göre halk değersiz

gayesini ve isteklerini öğrenmek istediğini belirtmişti. Odada sinirli bir hava estiği belli idi. Aydemir ayakta dolaşıyordu. Masanın başında oturan Kurmay Albay Dündar Seyhan'dı. Seyhan'ın soğukkanlılığını kaybetmediği ve heyecanını gizlemekte muvaffak olduğu anlaşılıyordu. Bir müddet odayı sessizlik kapladı. Yalnız Aydemir'in ayak sesleri duyuluyordu. Konuşmalar sessizliği bozmamak istercesine yavaş bir sesle yapılıyordu.

"YTP Genel Başkanı, harekâtın gayesini, bu harekâtın başındaki Kurmay Albaylardan işittiği zaman irkildi. Soğukkkanlılığını kaybetmemeğe çalışarak bunların hükümet tarafından kabul edilmeyeceğine emin olduğunu ifade etti. Harekâtın hedefi şöyle izah ediliyordu:

"Orduda yapılmış bulunan tâyinler derhal durdurulacak ve komutanlar eski görevlerine iade edileceklerdi.

"Meclisin özlenen ve beklenen demokrasiyi yerleştireceğinden ümit kesilmişti. Cumhurbaşkanının Meclisi saat 24.00'e kadar feshetmesi isteniyordu.

"Seçim Kanununda geniş ölçüde değişiklik yapılacaktı. 250 bin kişiye bir milletvekili düşmeli, okuma-yazma bilmeyenler oy kullanmamalı, ekseriyet sistemine yeniden dönülmeliydi. Okuma-yazma bilmeyenlerin oy kullanmamasını temin etmek için de oy pusulaları el yazılı ile doldurulmalıydı.

"Yeni Meclis teşekkül edinceye kadar hükümet, başka bir şehre giderek icraatına devam etmeliydi. Hükümetin taşınacağı şehir olarak da Eskişehir gösteriliyordu.

"Bu tekliflerden birincisi ile sonuncusu esasen aynı gece daha önce Genelkurmaya da bildirilmişti.

"Dündar Seyhan, istekleri bildirdikten sonra, YTP lideri iknaa çalışmış, 'Şu anda hükümet muhafaza altına alınmıştır. Bütün kuvvetler, hattâ havacılar da bizimle beraberdir' diye bir iddiada bulunmuştu.

"Bu sözler üzerine Alican yarı şaka yarı ciddi:

"Öyleyse müzakere yapmaya lüzum kalmadı. Siz meseleyi halletmişsiniz. Beni de rehin olarak alıkorsunuz olur biter' cevabını vermişti.

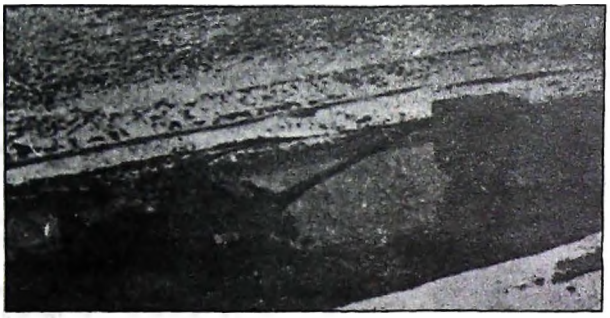
"Konuşmanın sonlarına doğru Aydemir, Alican'a bu harekâta katılmayı kabul edenlerin listesini göstererek, bu listede bulunanların kendi tarafında olduklarını iddia etti.

"Jandarma Genel Komutanı Tuğgeneral Abdurrahman Doruk, Muhafız Alay Komutanı Kurmay Albay Şükrü İlkin ve Ankara Merkez Komutanı Kurmay Albay Selçuk Atakan, bu konuşma sırasında Aydemir'in karargâhına geldiler. Bunlar Aydemir'in yakın arkadaşları olarak bilinyorlardı. O gün akşam üstü Genelkurmayda göz altında bulundurulmuşlardı. Ge-

nelkurmay, bu komutanların uzlaştırıcı ve yatıştırıcı bir rol oynayabileceklerini düşünerek, gidip Aydemir ve arkadaşları ile konuşmalarını istemişti. Bunlar Aydemir'in bulunduğu odaya girdikleri zaman henüz konuşmalar devamı ediyordu. Üç komuta-

Alican, uzun konuşmalar sonrasında Aydemir ve arkadaşlarını ikna edememişti. İhtilâlcilerin istekleri arasında bundan sonraki seçimlerde okuma yazma bilmeyenlerin oy kullanmaması şartı bile vardı.

Gelişmeler olurken Etimesgut'taki zırhlı Eğitim Merkezin'den bazı subaylar emirlerindeki zırhlı vasıtalarla Etimesgut'taki bazı merkezleri kontrol altına almıştı.

nın gelmesi de bir netice vermemişti.

"Alican iki saat süren bu temasında, Aydemir ve arkadaşlarını tekliflerinden vazgeçirmeye ve harekâta son verdirmeye çalışmıştı. Ancak, karşı harekâta girişen komutanlar için birinci tekliften vazgeçilmesi imkânsızdı. Alican bunun üzerine bu teklifi hükümete bildireceğini, ancak diğer tekliflerinin kabul edileceğini sanmadığını söylemiş ve bunlardan vazgeçmek hususunda Aydemir ve arkadaşlarını iknaa muvaffak olmuştu. Böylelikle Aydemir ve diğer komutanlar vazifelerine iade edilmeleri şartiyle herakâta son verecceklerini YTP Genel Başkanına ifade ettiler. Bunun üzerine Alican kendisinin sadece bir elçi olduğunu, vazifelerine iadeleri teklifini hükümete bildireceğini söyleyip saat 21.00'e doğru Harb Okulundan ayrılarak Genelkurmaya döndü." (A.g.e., s.49-50)

İhtilâlcilerin ileri sürdükleri bu teklifler, kafa yapılarını pek güzel ifade etmektedir. Aslında 22 Şubat'ta herakâta girişen bu ihtilâlciler, diğer ihtilâlcilerle aynı ruh ve kafa yapısına sahiptir.

22 Şubatçılar da tıpkı diğer ihtilâlciler gibi halkı "cahil oy sürüsü" olarak görmektedir. 14 Mayıs 1950'den sonra seçimi kaybeden CHP'nin işlettiği bu fikir, daha sonra ihtilâlciler arasına yayılacaktı.

İhtilâlciler akılları sıra, o sırada okuma yazma nisbeti az olan köylüleri ve dar gelirlileri devre dışı bırakmakta, seçim olsa bile iktidarı kendilerinin ele geçireceğini zannetmekteydi. O şartlarda bir seçim olsa ve iktidarı kaybetseler bu defa başka şartlar ileri sürecekledi. Meselâ, "Yalnızca yüksek tahsilli olanlar ve asker memurlar rey kullanacak" gibi...

TEKLİFLERİ REDDEDİLİYOR

BU GİBİ şartlar ileri süren ihtilâlciler, bilâhare yalnızca orduda yapılan tâyin emrinin geri alınması şartını ileri sürmüşlerdi. Ekrem Alican, ihtilâlcilerin bu teklifini Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay ile Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'e bildirdi. O sırada hükû-

met üyeleri de Hava Kuvvetlerinde toplantı halindeydi. Durum hükümete telsizle bildirildi. Hükümet, ihtilâlcilerin bu şartını da reddetti. Gürsel ve Sunay da bu teklifi kabul etmemişlerdi.

Bu gelişmeler olurken, ihtilâlciler de adım adım ilerliyorlardı. İhtilâlcilerin emrinde olduğunu bildiren bildiren Etimesgut'taki Zırhlı Eğitim merkezinden bazı subaylar, emirleri altındaki zırhlı vasıtalarla birlikte Etimesgut'taki mühim merkezleri kontrolleri altına almışlardı. Ayrıca Ankara Radyosunun verici istasyonunu da kontrolleri altına almış, Beypazarı yolunu tanklarla kapatmışlardı.

İhtilâlcilerin kapattığı Beypazarı yolunun iki yüz elli metre ilerisinde ise Hava Kuvvetlerine ait bir garnizon vardı. Orada da havacı birlikler mevzilenmişti. Ayrıca yol boyunca da havacılar devriye gezmekteydi. (A.g.e., s.51) Kısaca Beypazarı yolu civarında iki tarafın çatışması an meselesiydi.

RADYODAKİ KONUŞMALAR

BÜTÜN bu gelişmeler olup biterken, soğuk ve uzunbir gecenin yaşanacağı Ankara'da yaşayan pek çok vatandaş olup bitenden habersizdi. Ne var ki, Ankara Radyosu 19.30'dan itibaren anons yapmaya başlayarak Devlet Başkanının, Genelkurmay Başkanının, Başbakanın ve parti liderlerinin mesajlarını yayınlayacağını bildirince, Ankaralılar bulundukları şehirde mühim gelişmeler olduğunu farkedecek ve radyolarının başına koşuşacaklardı.

Ankara'da yaşayan halk, 22 Şubat ihtilâlinden ancak radyonun 19.30'da başladığı anonslarla haberdar olmuştu.

Radyoda ilk konuşmayı yapan Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay şöyle diyordu:

"Türk Silahlı Kuvvetlerinin şerefli mensupları, türk ordusu ile ilgili olarak yabancı ve düşman radyolarda maksatlı bazı haberler yayılmaktadır. Bu haberlerin hepsi yalandır. Bunlar Türk vatanını parçalamak ve karanlık emelleri için aziz milletimizi bir kardeş kavgasına sürüklemek istiyenlerin maksatlı tahriklerinden ibarettir.

"Cumhuriyet ordusu daima ileri hareketlerin öncüsü olmuştur. Hiçbir gün meşruluk dışına çıkmamıştır. Bu ordu bir macera ordusu değil, milleti canından aziz bilen, vatanın selâmeti için yüreği titreyen bir ordudur.

"Her ne bahane ile olursa olsun bir dikta rejimi kurmak istemek Türkiye'yi ortaçağın karanlığına geri götürecek bir gerilliktir. Böyle bir gerilliğe Türk ordusu hiçbir vakit âlet edilmemiştir, âlet edilmeyecektir."

GÜRSEL'İN MESAJI

SUNAY'DAN sonra Cemal Gürsel'in mesajı yayınlanmıştı. Gürsel konuşmasının orduya hitap eden bölümünde şöyle diyordu:

"Seni aldatmak ve yanlış yollara sevketmek isteyenler var. Onlara uyma. Bizzat şerefli ordunun yüksek haysiyetini korumasını bil. Herşeyden çok sevdiğin vatanını ve onun selâmetini düşün. Kötülere uyma. Senin eserin olan bugünkü rejimi sana yıktırmak istiyorlar. Dikkatini çekerim. Aldanma, parlak fikirler ortaya sürerler, onlara kanma. Bil ki, senin yanlış bir hareketin Türk milletinin felâketine sebep olacaktır."

Gürsel'in bu mesajından sonra, spiker Başbakanın mesajını yayınlayacakalrını söyledi. Ancak tam, "Başbakanın mesajını veriyoruz" dedikten sonra, mesaj yayınlanmadı. Onun yerine müzik parçaları yayınlandı. Bu durum vatandaşları heyecanlandırmış ve müthiş şekilde meraklandırmıştı. Pek çok vatandaş bizzat radyoevine giderek ne olduğunu öğrenmek istemişti.

Radyo yayınının bu şekilde saat 20.08'de kesilmesinin sebebi şuydu: İhtilâlcilere bağlı zırhlı birliklere mensup subaylar Etimesgut'taki verici istasyonunu ele geçirmiş ve istas-

yonun radyoevi ile irtibatını kesmişlerdi. Bunun üzerine Ankara radyosu yayın yapamaz duruma gelmişti.

İhtilâlciler, radyo verici istasyonundaki yedek stüdyoyu çalıştırarak yayını kontrolleri altına almışlardı. Radyo istasyonundaki ihtilâlciler buradan müzik yayını yapıyorlardı. Bir ara, telsizle harb okulunu arayarak kendilerine mesaj verilmesini istemişlerdi. Ancak bu mesaj hazırlanıp verilmeyince müzik yayınına devam etmişlerdi.

Hava Kuvvetleri Komutanı İrfan Tansel, radyo yayınının kesildiğini öğrenince, ihtilâlcilerle temasa geçilmesini ve sözlü yayına geçtikleri takdirde Hava Kuvvetlerinin buna mâni olacağını bildirdi.

Saat 21.00'de ise Ankara radyosunun bir teknisyeni, verici istasyonunun elektrik cereyanının merkez santrala bağlı olduğunu söyleyince, havacı subaylar, merkez santralında Etimesgut'a cereyan veren şalteri indirdiler. Bunun üzerine radyo yayını tamamen kesildi.

Radyo yayınının tamamen kesilmesi halkı daha çok heyecanlandırmıştı. Bu arada normal yayınına devam eden İstanbul radyosu da Ankara'daki gelişmelerle ilgili herhangi bir açıklamada bulunmuyordu.

Hükümet kuvvetlerine önce vur emri verilmedi. Bu kuvvetler daha ziyade siper alarak kendilerini müdafaa edecek şekilde tedbir alıyorlardı.

İhtilâlci subaylar kan dökmeye hazırdı

Fakir milletten toplanan vergilerle alınan tanklar, bir avuç maceracının ihtirasları uğruna zaman zaman milleti sindirmede kullanıldı.

ŞİDDETLİ PAZARLIK

GAZETECİ Can Kaya İsen radyo yayınının kesilmesinden sonraki gelişmeleri şu şekilde anlatıyor:

"Ankara'da bulunan kara Kuvvetlerine mensup subayların bir kısmı o gece erken saatlerde Genelkurmayda toplanmışlardı. Hâdise hakkında çeşitli fikirler ortaya atılıyor, koridorlarda gruplar halinde toplanan subayların hararetli konuşmaları göze çarpıyordu. Muhafız Alayının karşı tarafa iltihak edişi Genelkurmay'da hemen duyulmuş, büyük bir heyecan ve aksülamel yaratmıştı. Subaylar pencere kenarlarında nöbet tutuyorlardı. Genelkurmaya giren çıkan kontrol ediliyordu. Subayların yanında tabancalarından başka bir silah yoktu. Alican'ın Harp Okulundan döndüğü sularda Genelkurmaya gelen bir havacı yüzbaşı, korunma tertibatının tamamlanması için tanklara karşı Eskişehir'den bazokalar getirilmesini teklif etmişti. Bu teklif kabul edildi. Askeri vasıtalar bazokaları ve makinalı tüfekleri getirdikten sonra şehrin kavşak noktaları tutuldu. M-47 tanklarının geçebileceği bütün noktalar askeri kamyonlarla kuşatıldı. Bu barikat saat 24.00'de tamamlanmıştı.

Bu arada Polatlı'dan gelen topçu taburu ve Çubuk'tan gelen piyade alayı mevzi almıştı. Ancak Çubuk'tan gelen alayın komutanı Aydemir'i desteklediğini bildirmişti. Alayın havan birlikleri Millî Savunma Bakanlığının arkasındaki sahada yerleşti. Hükümete bağlı kuvvetlere, genç subayların hareketlerine karşı ateş edilmemesi bildirildi. bu kuvvetler savunucu olarak tedbir almışlardı. Kendilerine verilen emir şu idi:

" 'Şartla vur emri, önce uzaklaştırıcı ateş, bilâhere yaralayıcı bir ateş açılması mecbur olmadıkça öldürücü bir ateş açılmasın.'

Cevdet SUNAY

İsmet İNÖNÜ

Sunay o ana kadar kan dökülmemesi sebebiyle hadiselere katılanlar hakkında takibat yapılmayacağı teminâtı vererek yerlerine dönmelerini istedi. Aydemir İnönü'den de teminat istedi.

Genelkurmay ve Hükûmetin ihtilâlcilerle çetin pazarlığı

"Hükümete bağlı birlikler barikat kurmaya çalışırlarken Harb Okulunda yeni bir olay cereyan ediyordu. Vaktin geçirilmesinden sabırsızlanan genç astegmenler komutanlarına bir heyet göndererek harekete geçilmesini ve hazırlanan planın tatbik edilmesini istediler. Albay Aydemir onlara sabırlı olmalarını bildirerek şunları söyledi:

" 'Civarda bulunan askeri birliklerle temas halindeyiz. Onlar da bizi destekleyeceklerdir. Biraz daha bekliyelim.'

"Genel Kurmay ile Harp Okulu arasında telsiz ve kurye irtibatı temin edilmişti. Aydemir ve arkadaşlarının teklifine Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay imzasıyle verilen karşılıkta şöyle denilmişti:

" 'Şart kabul etmiyoruz. Ateş etmez teslim olursanız, ateş açmayacağız. Derhal teslim olun!'

"Buna Harp Okulundaki Karargâhta karşılık hazırlanmış ve telsiz Genelkurmaya bildirilmişti. Bu ce-

Hükümetle ihtilâlciler çok çetin bir pazarlıktaydı

Cevdet SUNAY— Hükümet tarafları

Talat AYDEMİR— İhtilâl lideri

vapta teslim olunmayacağı belirtilerek tekliflerinin kabul edilmesi isteniyordu. Cevap şöyleydi:

" 'Siz şartlarımızı kabul ediniz. saat 03.00'de harekete geçeceğiz. Gerekirse silâh kullanacağız.'

" 'Saat 24.00'e doğru hükümete karşı kuvvetlerde bir çözülme başlamıştı. Muhafız Alayının bazı birliklerinde harekâttan vazgeçilmesi hususunda bir cereyan belirmişti. Bu cereyan zaman geçtikçe kuvvet kazanıyordu. Enterne edilmiş Muhafız Alayı Komutanı Cihat Alpan'ın yeniden Alayın komutasını aldığı haberi Harp Okulundaki karargâhta bir kaynaşmaya yol açmıştı." (Geliyorum Diyen İhtilâl.. s.55)

PAZARLIK DEVAM EDİYOR

GECE yarısından sonra geçen her dakika artık ihtilâlcilerin aleyhine işlemeye başlamıştı. Bu arada Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay, ihtilâlcilere yazılı bir taahhütname gönderdi. Sunay bu teminat mektubunda şöyle diyordu:

"Derhal herkesin normal vazifelerine dönmeleri şartıyla şimdiye kadar kan dökülmesine meydan verilmediğinden dolayı hâdiselere katılanlar hakkında kanuni takibat yapılmayacağına hükümet ve devlet başkanlarından aldığım teminata dayanarak ben de söz veriyorum.

Ancak Talat Aydemir, Sunay'ın bu teminatını, "hukuki değeri olmadığı" gerekçesiyle reddetmişti. Bunun üzerine aracılar, "O halde İnönü'den bir teminat mektubu getirelim" demişti.

Artık Ankara'da sessiz bir bekleyiş başlamıştı. Gelişmeleri yakından takip edenler, ihtilâlcilerle yapılan pazarlığı ydikkatle takip ediyordu. İnönü ise ihtilâlcilere birşey yapmayacaklarına dair teminatı vereceğini, ancak o teminattan başka bir taviz vermeyeceğini söylüyor ve şöyle diyordu:

"Silâhlı çatışmaya yol açmazlarsa affedebiliriz. Aslında cezaları kurşuna dizilmektir. Kendilerini emekliye sevkedeceğim."

Aracılar, İnönü'nün yazdığı teminat mektubunu saat 2.30'da Talât Aydemir'e götürdü. Aydemir bu teminat mektubunu da reddederek, "hukuki bir değerinin olmadığını" söylemişti. Mektubu getiren Kurmay Yarbay, "Onun altındaki imza, Lozan Sulhü'ne imza koyana aittir" deyince Aydemir şu cevabı vermişti: "O taahhütlerin yerine gelip gelmiyeceğini bundan sonraki günler gösterecektir." (Ve Talât Aydemir Konuşuyor.. s.141)

İnönü'nün gönderdiği teminat mektubunun metni aynen şöyleydi:

"Silâhlı Kuvvetler Başkomutanının emirlerine uymak ve girişilen harekâta derhal son vermek şartıyla — şimdiye kadar kan dökülmemesine meydan verilmemiş olması gözönünde tutularak— harekâta katılanlar hakkında hiçbir cezai takibat yapılmayacağına Hükümet Başkanı olarak söz veriyorum.

"23 Şubat 1962.

"İmza: Başbakan İsmet İnönü"

Bu mesaj Harb Okulundaki ihtilâlcilere ulaştığı sırada, durum ihtilâlcilerin aleyhine gelişmeye başlamıştı. Harb Okulu ile Etimesgut'taki Zırhlı Birlikler arasında bir ihtilâf çıkmıştı. Ayrıca Harp Okulunu saran 229. Piyade Alayının çemberi de gittikçe daralıyordu. Polatlı'dan gelen Topçu Taburu da civarda mevzi almıştı.

Bu durum karşısında ihtilâl ya teslim olacak, ya da hükümete bağlı birliklerle çarpışacaklardı.

Durumu değerlendiren ihtilâlciler, hükümete teslim olmaya karar vermişti. Böylece 22 Şubat 1962 ihtilâli 23 Şubat'ın erken saatlerinde bastırılmıştı.

22 Şubat ihtilâlinin bastırılması harekâtına katılan subaylardan emekli General Ali Elverdi, 27 Mayıs, bu ihtilâlden sonra kurulan cuntaları ve 22 Şubat 1962'deki ihtilâl teşebbüsünü ilk defa 1976'da şu şekilde anlatıyordu:

"27 Mayıs bir CHP oyunudur. Halk Partisinin, Fikir Kulüpleri Federasyonu içinde birçok gençlik teşkilâtı vardı. İçlerinde CHP'li Deniz Baykal da vardı. Menderes'in yakasına, Kızılay'da yapışan Deniz Baykal!..

"İşte bunlar tezgâhladılar 27 Mayıs'ı. Halkın arasına yaydılar. Dediler ki:

" 'Menderes, orduya ne demiş biliyor musunuz?'

Elverdi harekâtın bastırılmasına katılan kişi olarak; "27 Mayıs bir CHP oyunudur. İçlerinde Deniz Baykal da vardı diyor.

A. Menderes'in yakasına sarılan Deniz Baykal da 27 Mayıs'ın fikir babaları arasındaydı

Deniz Baykal, Adnan Menderes'e yaptığı yakıştırma iddialarla onu lekelemişti.

" 'Şövalye ruhunu kıracağım. Orduyu yedek subaylarla idare edeceğim. Ordudan ayrılıyorlarmış. Ayrılsınlar, ben jandarma birlikleri kurarım' demiş...

"Bu gibi birtakım nifaklar soktular araya.

"Hadiseler başladı. 'Gençleri öldürüyorlar, gençleri... Kıyma makinelerinden geçirip Konya Ovasına döküyorlar. Şöyle yapıyorlar' diye haberler yaydılar. Orduyu tahrik ve teşvik ettiler. Netîcede 27 Mayıs oldu.

CUNTALAR KURULUYOR

"AMA hemen arkadan, biz 27 Mayıs'a karşı bir cunta kurduk. [Silâhlı Kuvvetler Birliğinden bahsediyor] Maalesef cuntamız ikiye bölündü. Hemen içine komiteciler sızdı. Bir kanadı, dikta rejimini isteyen, asla idareyi millî iradeye bırakmak istemeyen grup; öbürü de hemen seçim yapılsın, kısa zamanda seçimi kazanan parti idareyi alsın, diyen grup...

"Ben ikinci gruptaydım.

"Mücadelemiz başladı, birbirimize silâh çekmek. Birbirimizi kolladık.

Birbirimize küfürler ettik. Bu cuntanın içinde...

"Bu cunta çığ gibi büyümüştür. Erzurum'dan tutun, Edirne'ye.. Edirne'den Diyarbakır'a... Diyarbakır'dan Zonguldak'a... Her tarafta cunta gemişlemiş. Ordu'da artık emir-komuta kalmamış... Cuntanın bir numaralı adamı, cuntanın iki numaralı adamı, cuntanın beş numaralı adamı gibi isimler takılmış... Bir yarbay, Diyarbakır Havaalanına indiği zaman, bütün generaller onu selâmlıyorlardı... Öyle bir hale gelmişti ordu 22 Şubat'ta.

"22 Şubat'ı meydana getirenler, 22 Şubat'çılar, Trakya'daki bütün birlik komutanlarını Akademi'de toplayıp protokol imza ettiriyorlar:

" 'Asla idareyi sivillere vermeyeceğiz. Ordu idare edecek' diyerek bu protokolü imza ettirenlerden, tertip ve tanzim ettirenlerden; İstanbul'da Harp Okulu Komutanı olan Faruk Görler Paşa, Mürted Hava Üssünde yapılan protokolda Muhsin Batur Paşa, Gölcük'te Deniz Kuvetleri mensupları için tanzim edilen protokollarda Kemal Kayacan'ın isimleri ordu içinde çok duyuluyordu.

22 ŞUBAT HADİSESİ

"22 ŞUBAT'TA Binbaşıydım. Garnizon Kurmay Başkanıydım.

"Benim Tümenimde iki alayın komutanı, onlar tarafındandı. Topçu Komutanı onlar tarafındaydı. Bir alayın 18 tane subayı onlar tarafındaydı. Tümen Komutan Muavini onlar tarafındaydı. Tümen Komutanının Kurmay Başkanı, Ankara Emniyet Müdürlüğü vaziyetindeydi. Tümene geldi. 'Kurmay Başkanlığını ben yapacağım' dedi. Vermedim kendisine Tümen komutanlığını. Onlar tarafındaydı. Ve bu mücadeleye girdik. 22 Şubat yaklaştığı günlerde kan kusuyorduk. Ama mücadele azmimiz devam ediyordu... Yani milli iradeyi tecelli ettireceğiz.

"Mücadelemiz devam etti. En sonunda onlar isyan bayrağını çektiler. Harp Okulunda... Bugün CHP saflarındaki Mustafa Ok da oradaydı.

BİRLİKLER KARŞI KARŞIYA

"HAREKÂT başladı. Tank taburunun önüne çıkardılar. Harp Okulunun hemen yanında bulunan bizim 229. Alayı; Tank Taburu ve Zırhlı Er Eğitim Merkezinden gelen isyancılar kuşattılar. Alay Komutanını oradan almış, mecburi izin vermiştik. O da Harp Okuluna gitti. Çubuk'tan getirttiğimiz alayın komutanı isyan etti. Kendisini hapsettik. Yerine bir Yarbayı, 'Sensin komutan' diyerek, alayın başına verdik.'

"Kırıkkale'den getirdiğimiz alayımızı, 'Hayır gelmenize lüzum yoktur' diye yoldan çevirdiler. Tekrar haber yollayıp getirttik. Ancak sabaha karşı geldi. Ama kullandık. Çubuk'tan gelen alayımızı, Harp Okulunun civarına kadar getirdik. Evvelâ Zırhlı Er Eğitim Merkezinin arkasından harekâtı başlatmak üzere, onlara mühlet verdik. Ya çekilirsiniz, ya ateş ederiz, dedik. Çekilmeye mecbur bıraktık. Alayı kurtardık. Ondan sonra Çubuk'tan gelen alay, Kırıkkale'den gelen alay, Polatlı'dan gelen 12 top ve 900 tane asker ile kendi 36 topumuzu Harp Okuluna çevirmek suretiyle, sabaha karşı teslim aldık.

"Etrafını üç sıra asker ve 184 tane Reo ile farlarını yakarak Harp Okulunun etrafını çember yaptık. Ve Harp Okulunun pencerelerine bağırdık:

" 'Gelin kardeşlerim! Size kıymayalım. Bu mübarek Cuma günü, bu Ramazan günü bizi günaha sokmayın. Kan döktürmeyin bize. Teslim olun!' diye jip üzerine takılmış hoparlörlerle seslendik. Biz bunlara bu muameleyi yaparken, CHP'liler gittiler, İsmet Paşa'yı kandırdılar. O zaman Başbakandı. Onları da, Hava Kuvvetlerinin karargâhında toplamıştık, bütün liderleri... Bir zarar gelmesin onlara diye...

İnönü ihtilâlcilere af ile cesaret verdi

Aydemir teslim alındıktan sonra salıverildi. İsmet Paşa da yanına gelenlerin konuşmalarıyla kandırılmıştı.

"Dediler ki İsmet Paşa'ya:

" 'Çatışıyorlar. Silâh silâha geldiler. Af vaadinde bulunun, kan dökülmesin.'

"İnandırdılar. Çünkü birşeyden haberi yoktu. Kapalı bir odadaydılar. Af vaadinde bulundu. Biz perişan olduk. Hepsini teslim almıştık çünkü. Jiplere bindirmiş, Genelkurmaya götürüyorduk.

"Af çıkardılar, bu adamların hepsi kurtuldu. Talât Aydemir bayıldı... Ve dosyası da meydanda kaldı. Ambülansla kaldırdık. Ben de 'Talât çıkmadan kuşatmayı kaldırmam' dedim. Ondan sonra Talât alındı.

"Harp Okulunun hepsine izin verildi. O zaman bu arkadaşlarımız aldatılmışlardı. Ama bugün subay çıktılar. Ordu saflarındadırlar. Hepsi vatanperver kişilerdir. Harp Okulunun başından bu belâ böyle geçti. Ama...

"Arkadan 13 ay sonra 21 Mayıs geldi. 21 Mayıs benim için daha hafifti. 22 Şubat çok daha ağırdı." (Ali Elverdi Paşa Anlatıyor: Bu Vatana Kastedenler, İstanbul: 1977, s.64-66)

23 ŞUBAT'TA OLANLAR

İHTİLÂLİN elebaşılarından Talât Aydemir, teslim alındıktan kısa bir müddet sonra serbest bırakılmıştı. Aydemir, Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay, Kara Kuvvetleri Komutanı Muhittin Önür ve Jandarma Genel Komutanı Abdurrahman Doruk'un da oturduğu apartmandaki dairesine gitmiş, istirahata çekilmişti.

23 Şubat gününü sakin geçiren ihtilâlci için aynı günün akşamında tekrar hareketli saatler başlayacaktı. Zira akşamleyin evinden yaka-paça alınıp götürülecekti.

Bu götürülme hadisesinde en dikkat çekici olan husus, bir vakitler Aydemir'le aynı komitenin içerisinde yeralmış olan subayların bu defa Aydemir'e farklı muamele yapmasıydı. Meselâ bunlardan birisi hâlen Genelkurmay Başkanı olarak vazife yapan Necip Torumtay'dır.

Necip Torumtay, Yassıada Mahkemesinin kontrolünü elinde bulundurmuş olan "Yassıada İrtibat Bürosu"nda da çalışmıştı.

TORUMTAY'IN ÖFKESİ

AYDEMİR, 23 Şubat akşamı evinden alınıp götürülüşünü şu şekilde anlatıyor:

"Beş gün beş gecedir hiç uyumamıştım. Gece istirahata çekildim. Uyuyordum. Saat 23.00'de dairenin kapısı hem vuruldu, hem de bağrışmalar vardı. Eşim yataktan fırlayıp kapıyı açtı. Derhal görünen manzara şuydu... Beş tane kurmay subay (yüzbaşı rütbesinde) karımın göğsüne beş adet tomsonu dayanmışlar, beni istiyorlardı. Hemen pijama ile kapıya gittim. Silâhları bana tevcih ettiler. Apartmanın içi tomsonlu subaylarla dolu idi. Buna neden lüzum vardı, anlayamadım. Beni tevkif etmeye gelenler arasında Kur. Yb.

Bir- iki gecede menfaat için fikir dönüşü oluyordu

Necip Torumtay da vardı. Akademiyi beraber okumuştuk. Yassıada İrtibat Bürosunda çalışmıştı. Bizimle birlikte yeminli subaylar arasında idi. bana karşı o geceye kadar çok hürmetkâr idi. Fakat ne olmuştu. Canavar kesilmişti. hiç bir isteğimi yerine getirmek istemiyor. dışarda kar yağdığı halde beni pijama ile sürükleyip kapıda bekleyen etpe bindirmek için uğraşıyordu.

"Kendisine aynen şu cevabı verdim. 'Ben henüz Türk Ordusunun bir Albayıyım. Giyinmeden hiçbir yere gitmem. Hem bu gibi muamelelere ne lüzum vardı. telefon dahi etseydiniz istediğiniz yere gelirdim' dedim. Her türlü ısrarlara rağmen kapının önünde zorla elbisemi giydim. Evde eşim, kızım, bir de karımın yengesi vardı.

Giderken tıraş takımımı, pijamalarımı almak istedim. Necip Torumtay bana: 'Bunlara lüzum kalmayacak' demekle vahşi hislerini gösterdi. Herhalde bizim sabaha karşı kurşuna dizileceğimizi düşünüyordu.

Dışarıya çıkınca ne göreyim. Evin etrafında tomson tabancalı 50'ye yakın subay vardı. Vasıtaya binip Genelkurmaya geldik. Oradaki manzara şuydu: Sanki bir Rus Albayı getiriliyormuş gibi koridorlarda iki sıralı, tomsonlu kurmay subaylar vardı. Hepsi de büyük bir sevinçle bana bakıyorlardı.

Bu kurmay subaylarım çoğu bir gün önce, 'Bir emrin var mı albayım?' derlerdi. Ama şimdi devir bir gecede değişmişti. Sonra bu çıkarcıların sıra ile ataşe olarak Avrupa, Amerika ve Tahran'a gittiklerini gördüm. Hepsi de yepyeni otomobillerle dönüyorlardı. Çünkü 22 Şubat'ta hemen doksan derece bir dönüş yapıp düşmanımız kesilmekle efendilerine olan sadakatlarını ortaya koymuşlardır. Bir aşağılık duygusu bu tip subaylarda mevcuttur. Bunu üzülerek yazıyorum, ama realite budur." (Ve Talât Aydemir Konuşuyor, s.156)

22 Şubat 1962'deki ihtilâle karışanlara, bizzat Başbakan İsmet İnönü'nün teminatı gereğince herhangi bir ceza verilmedi. Bunlar yalnızca emekliye sevkedilmişlerdi.

Başbakanın teminatı, 10 Mayıs 1962'de meriyete giren bir kânunla daha da sağlamlaştırılacaktı. Bu kânunla ihtilâlcilerin cezalandırılmaması hususu iyice sağlama alınmaktaydı.

EMEKLİYE SEVKEDİLENLER

İHTİLÂL teşebbüsü bastırıldıktan sonra, ihtilâlcilerin elebaşıları peydarpey emekliye sevkedilmişti. Pek çok subayın da vazife yerleri değiştirilmişti.

İlk ağızda emekliye sevkedilen subaylar şunlardı:

1. Kur. Alb. Emin Arat, 2. Kur. Alb. Asım Mutludoğan, 3. Kur. Alb. Orhan Alpakın, 4. Kur. Alb. Selçuk Atakan, 5. Kur. Alb. Talât Aydemir, 6. Kur. Alb. Turgut Alpagut, 7. Kur. Alb. İhsan Sürek, 8. Kur. Alb. Sükrü İlkin, 9. Kur. Alb. Dündar Seyhan, 10. Kur. Yrb. Daniş Çağlar, 11. P.Alb.İhsan Erkan, 12. Kur. Yrb. Mustafa Ok, 13. P. Yrb. Necdet Efe, 14. Kur. Bnb. Bahtiyar Yalta, 15. Kur. Bnb. Kadri Çitak, 16. Sv. Yryb. Fethi Görcan, 17. Kur. Yrb. Fahrettin Ermutlu, 18. P.Bnb. Osman Üçok, 19. Kur. Alb. Muammer Şahin, 20. Kur. Bnb. Necati Ünsalan,

Harbiyelinin İnönü'ye cevabı: "Harbiyeli aldanmaz"

ŞADİ PEHLİVANOĞLU— İhtilâlcilerin affedilmesini isteyenler arasında yer aldı.

TURGUT SUNALP— 22 Şubat ihtilâline karıştığı için Genelkurmay Harekât Dairesi Başkanlığına tayin edilmişti.

İnönü'nün aldatılan masum talebeler dediği Harbiyelileri ise büyük şehirdeki Atatürk heykellerine, "Harbiyeli aldanmaz" yazısı bulunan çelenkler koyarak cevap veriyorlardı.

21. Sv. Yb. Şükrü Inanç.

2 Mart 1962'de ise şu subaylar emekli edilmişlerdi.

1. Sv. Kd. Ütğm. Erol Dinçer. 2. P. Teğm. Naci Özcan. 3. P. Ütğm. Acar Sokan. 4. Sv. Ütğm. Turgut Saltoğlu. 5. P. Ütğm. Güngör Eraslan. 6. Sv. Yzb. Necmi Duman. 7. P. Yzb. Nihat Sertöüz. 8. P. Yzb. Hadi Arkaç. 9. P. Ütğm. Mikail Erk. 10. P. Ütğm. Ergün Özcan. 11. P. Ütğm. Mahir Kocaoğlu. 12. Tğm. Tevfik Ecemiş. 13. Sv. Assb. Münip Tepeci.

19 Mart 1962'de emekliye sevkedilenlerse şunlardı:

1. Tnk. Kd. Bnb. Fahri Duygun. 2. Mu. Alb. Ö. Lütfü Aral. 3. P. Yb. Hakkı Sümer. 4. Tnk. Yzb. Durmuş Çınar. 5. Yb. Saffet Tuksal. 6. Prs. Yrb. Mustafa Pakoba. 7. Sv. Bnb. A. Talip Oğuz. 8. P. Bnb. Cavit Sümer. 9. Sv. Yzb. Halit Büyükmenderes. 10. Sv. Yzb. Basri Onan. 11. Lvz. Yzb. Hüseyin Kapıcıoğlu. 12. Top. Yzb. Yavuz Oğuz. 13. Yzb. Kerim Güngör. 14. P. Yzb. Tevfik Saltoğlu. 15. P. Ütğm. Ersin Sener. 16. Sv. Ütğm. Remzi Kılıç. 17. P.Ütğm. İhsan Nigaz. 18. Top. Ütğm. A. Hikmet Çelik. 19 P. Ütğm. Ayhan Öcal. 20. P. Ütğm. Vural Koktoy. 21. P. Yz. Rıfkı Erten.

23 Mart 1962'de ise şu subaylar emekliye sevkedilmişlerdi.:

1. Kur. Alb. Adnan Çelikoğlu. 2. Kur. Alb. Alpaslan Orhon. 3. Kur. Yb. Ruhi Soyuyüce. 4. Kur. Yb. Osman Deniz. 5. Kur. Yb. Harun Gençkal. 6. Kur. Alb. Hursit Erentürk. 7. Kur. Alb. Emin Aytekin. 8. Kur. Alb. Cevat Altay. 9. Top. Pİl. Yb. Fuzuli Baykan. 10. Tnk. Yb. Osman Atilla. 11. Top. Alb. Celâlettin Baykan. 12. P. Bnb. Sinasi Camgeken.

YERLERİ DEĞİŞTİRİLENLER

İHTİLÂL teşebbüsüne karıştıkları gerekçesiyle emekliye sevkedilen bu subayların da yine ihtilâl teşebbüsüne karıştıkları gerek-

çesiyle vazife yerleri değiltirilmişti. Bu yerleri değiştirilenlerden bir kısmı sonraki ihtilâl teşebbüsleri ile ihtilâllerde faal vazife yapacaklardı. Yine bir kısmı, ihtilâle destek olacak hemen her hareketin içerisinde bulunacaktı.

22 Şubat harekâtından sonra yerleri değiştirilen subaylardan bazıları şunlardır:

27 Mayıs'tan sonra İstanbul Valiliğini yapmakta olan Korgeneral Refik Tulga, 3. Ordu Kumandanlığına, Jandarma Kumandanı Tuğgeneral Abdurrahman Doruk, Milli Savunma Bakanlığı İstişare Kuruluna, Zırhlı Birlikler Okulu Kurmay Başkanı Tank Kurmay Albay Turan Olcayto, Doğu Menzil Kumandanlığı Planlama Program ve Prensipler Müdürlüğüne, Harp Akademileri Komutanı Tuğgeneral Faruk Gürler MSB Müsteşarlığına, Tuğg. Faruk Güventürk Doğu Menzil Kumandanlığına, Kur. Alb. Turgut Sunalp Genelkurmay Harekât Dairesi Başkanlığına tayin edilmişlerdi.

İhtilâlcilerin liderlerinden Talat Aydemir, en çok ihtilâlde kendileriyle birlikte hareket ettiği halde son anda tavır değiştiren bazı subaylara dokunulmamasına bozuluyordu. Aydemir bu hususta şunları söylemekteydi:

"...Bizimle beraber oldukları halde son dakikada karar değiştiren bir çok yelkenci albay ve general oturdukları yerde kalmışlardı. Hepsi de toplantılara iştirak etmişler, protokollere imzalarını koymuşlar, şeref sözleri vermişlerdi. İnsanların bu kadar şerefsizce hareketlere girişeceklerini doğrusu hiç tahmin etmemiştim." (Ve Talât Aydemir Konuşuyor.. s.158)

MECLİSTEKİ TARTIŞMALAR

22 ŞUBAT ihtilâlinden sonra, Parlamentoda bu ihtilâlci subaylara ne yapılması gerektiği hususunda hayli tartışma çıkmıştı. Başbakan İsmet İnönü, 19 Nisan 1962'de parti genel başkanlarıyla yapılan bir toplantıda şöyle diyordu:

"22 Şubat'ta emekliye ayrılanlar 42 numaralı kânuna tâbi olmamışlardı. Disiplin cezası olarak emekliye ayrılmışlardı. Ufak rütbeliler... Onlar bir meseledir. Emeklilik hakları yok, tamamen sokağa atılmışlardı. Bunlar canlı birer propaganda sınıfı olarak yaşamaktadırlar. Bunlara iş bulma, başka bir memlekette tahsil imkânı arama tedbirleri içindeyiz. Çünkü bunlar hâlâ ordudaki arkadaşlarını görüp 'Beraberdik, seninle hemfikirdik. Bu işi beraber yapacaktık. Tesadüfen bulunmadın' diye birbirlerini tahrik etmektedirler." (Geliyorum Diyen İhtilâl, s.72)

Nisan ayı içerisinde Mecliste 22 Şubat ihtilâline karışanların affedilmesi üzerine hayli hararetli tartışmalar oldu. Bazı milletvekilleri ihtilâlcilerin affını isterken, bazıları da şiddetle karşı çıkmaktaydı. İhtilâlcilerin affedilmesini isteyenlerin Şadi Pehlivanoğlu, Mustafa Kaptan, Gökhan Evliyaoğlu ve Hami Tezkan şöyle bir teklif ileri sürmüşlerdi: "Bu ihtilâle karışanlar ordudan uzaklaştırılmasın, İnzibati tedbirlerle cezalandırılsın!" Bu teklif Mecliste reddedilecekti.

Sonunda İnönü'nün ihtilâlcilere verdiği teminat mektubu ölçü alınarak bir kânun tasarısı hazırlandı. Bu tasarıya göre ihtilâlcilere hiçbir ceza verilmeyecekti ve ihtilâlci subaylar, diğer normal yollardan emekli olan subaylar gibi bütün emeklilik haklarından istifade edeceklerdi.

22 Şubat hâdiselerine karışanlar kânunla paçayı kurtarmışlardı, ama, bir defa ihtilâlcilik iliklerine işlemişti. Bu bakımdan rahat durmaya niyetleri yoktu.

İhtilâlin liderlerinden Talât Aydemir daha 23 Şubat 1962 sabahı eşine gelir gelmez hanımına şöyle diyordu:

"Bu iş bitmedi, bir gün gelecek muvaffak olacağım, üzülme istesem en kısa zamanda bile halledebilirim."

(A.g.e., s.158)

Mart-Nisan 1962'de dikkati çeken en mühim husus da Başbakan İnönü'nün yaptığı seyahatlerle bu seyahatler esnasında ihtilâl teşebbüsü hakkında sarfettiği sözlerdi.

İnönü "başarılı olmuş" ihtilâli, yani 27 Mayıs'ı methediyor, ancak başarısız olan ihtilâli" yani 22 Şubat'ı ise şiddetle tenkit ediyordu. Bu öfkenin ardında yatan sebep, demokrasiye bağlılıktan mı, yoksa ihtilâlin kendisine karşı yapılacak olması endişesinden mi kaynaklanmaktaydı?.. Bir ihtilâli metheden şahsın demokrasiye bağlılığından bahsedilebilir mi?..

İnönü şöyle diyordu:

"Sevgili vatandaşlarım. Esef verici son olayları neticeleri ve mânâları ile bir de ben size anlatmak istiyorum. 22 Şubat akşamı Ankara'da genç ve orta rütbeli bir subay kadrosu masum mektep talebesini ve bazı birlikleri aldatarak harekete geçti. Ve memleket idaresini ele alarak kendi fikirlerine göre bir rejim kurmaya teşebbüs ettl. Bunlar demokratik rejimin memlekette huzur tesis etmeğe ve milletin kalkınmasını temine muktedir olamayacağını iddia ediyorlardı. 27 Mayıs'ın meşruluğunu kaybetmiş bir idareye karşı yapıldığını kabul etmeyen tahrikçilerin mevcudiyetini kendi davranışlarının meşruluğunu sağlamaya yeter sayıyorlardı. Ordunun memleketi meşru bir idareye kavuşturmak için yaptığı fedakârlığı kötülemeğe çalışanları demokratik rejim aleyhinde tehdit olarak gösteriyorlardı."

İnönü'nün bu konuşması hem "emekli" ihtilâlcileri, hem de "masum mektep talebesi" dediği Harbiyeli talebeleri kızdırmıştı. Bu talebeler İstanbul, Ankara ve İzmir'de Atatürk heykellerine, üzerinde "Harbiyeli aldanmaz" yazısı bulunan çelenkler koyarak İnönü'ye cevap veriyorlardı.

"Kıdemli" ve "emekli" ihtilâlci Talât Aydemir ise İnönü'ye ateş püskürüyor ve şöyle diyordu:

"Kendi haris emelleri için bize

İSMET İNÖNÜ— İhtilâlcilere hiçbir cezai takibat yapılmayacağına dair söz vermişti. Gerçekten ihtilâlcilere dokunulmayacaktı.

şerefsizce leke sürmekten kaçınmayan Başbakan İnönü'nün konuşmasında aldatılmış oldukları ileri sürülen bu toprakların gerçekçi evlatları olan Harbiyeliler mecburi sömestr tatilinde bulunmuyorlardı. Buna rağmen Harp Okulu öğrencileri İstanbul, Ankara ve İzmir'de Atatürk Anıtlarına birer çelenk koyarak İnönü'ye cevap verdiler. Evlâtlarının çelenkleri üzerinde şu kelimeler vardı. 'Harbiyeli aldanmaz.' " (A.g.e., s.150)

22 Şubat ihtilâl teşebbüsünden sonra ihtilâl komitelerinin çalışmaları devam etmişti. Bu komiteler içerisinde en dikkat çekenlerden birisi de havacılar cuntası idi.

İhtilâl teşebbüsünün bastırılmasından sonra, bilhassa iktidarın kasd-ı mahsusla bu havacıları kahraman olarak lânse etmesi, ihtilâlcilerin işini kolaylaştırmıştı.

Gazeteci Bedii Faik'e göre havacılar arasında demokrasiye bağlı ol-

YENİ BİR İHTİLAL HAZIRLIĞINDA HAVACILARIN YANISIRA KARACILAR DA VARDI. İCRA KURULU ÜYELERİNİN TAMAMI CHP YANLISIYDI

Mucip ATAKLI

Haydar TUNCKANAT

27 Mayısçılardan olan bu üç ihtilâlci, havacı ihtilâlcilerle birlikte yeni bir ihtilâl tezgâhlıyorlardı. Bu üçlüleri 27 Mayıs 1960'dan sonraki yıllarda birçok ihtilâl kumpanyaları içerisinde görmek mümkün.

dukları için ihtilâl teşebbüsünü bastırmak için canla başla çalışanlar da vardı. Ancak yine 22 Şubat hâdesisini bastıranlar arasında bir grubun bu ihtilâl teşebbüsüne karşı çıkmalarının asıl sebebi, kendilerinin ihtilâl komitesinde ön plânda yer almamalarıydı. (İhtilâlciler Arasında Bir Gazeteci.. s.227)

DÖRT KADEMELİ CUNTA

HAVACILAR arasında teşekkül eden ihtilâl komitesi, 22 Şubat 1962'deki hâdiseden hemen sonra hummalı bir faaliyete girişmişti. Bedii Faik, bu cuntanın teşekkülünü ve kaç kademeden meydana geldiğini şu şekilde anlatıyor:

"22 Şubat'tan az sonra Hava Kuvvetlerinin içinde dört kademeli bir hava cuntası oluşmağa başlamıştı.

"Birinci kademesi 'Planlama-Koordinasyon Grubu' olan bu hava cuntasının başlıca elemanları, Hava Kuvvetleri Kurmay Başkanı olan General Hüsnü Özkan'ın başkanlığında toplanmış şu zevat idiler:

"1. Hv. Kur. Alb. Halim Menteş, 2. Hv. Alb. Fevzi Arsın, 3. Hv. Kur. Alb. Tufan Akkoç, 4. Hv. Kur. Alb. Refik Yurtsever, 5. Hv. Kur. Alb. Yusuf Parmaksız, 6. Hv. Kur. Alb. Halit Elgin.

"Planlama Grubunun esas icra komitesi, Kurmay Başkanı General Hüsnü Özkan, Albay Menteş ve Fevzi Arsın idiler.

"Hv. Generali Şefik Akay ve gene Havacı General İbrahim Metel çalışmalara zaman zaman iştirak ediyorlar ve faaliyete dair bilgi alıyorlardı.

"Planlama Grubunun esas İcra Komitesi üyelerinin hepsi de CHP sempatizanı oldukları gibi, eski MBK'cıların havacı grubu Ataklı, Tunçkanat ve Çelebi'ye de sıkı sıkıya bağlı idiler.

"Hava cuntasının ikinci kademesi 'Küçük Komite'dir ki, Planlama Grubunun emrinde, daha küçük rütbeli

subayları, 6 Haziranculları ve o zamanlar daha henüz adları zinde kuvvetler olan bütün unsurların elemanlarını birleştirerek bir güç birliği meydana getirmekti.

Üçüncü kademe, İstanbul İrtibat Komitesi'dir. Bunun Hv. Yzb. Remzi Oral'ın idaresinde olduğu ilk günden itibaren biliniyordu ve daha çok Hava Harp Akademisinde teşkilâtlanmağa çalışarak, plânlama grubunun direktiflerine göre faaliyet gösterdiği malûmdu.

"Dördüncü kademede ise, Hava Kuvvetleri karargâhında görevli ve yeminli iki daktilo hanım yer almaktaydılar ve hazırlanan yazıları, plânları daktilo etmek veya çoğaltmakla görevli idiler.

"Hava cuntasının bugün dahi Genelkurmay arşivlerinde duran dosyaları ve 'İhtilâl memlekete hayır getirecekse ihtilâlciler yaşasın, getirmeyecekse ihtilâlciler kahrolsun' diye biten ihtilâl plânlarının hepsi bu iki yeminli hanımın manikürlü ellerinde çıkmıştır." (A.g.e., s.230)

Kur. Bşk. Tuğ. Gnl. Hüsnü Özkan, Kur. Alb. Halim Menteş, Hv. Alb. Fevzi Arsın, Kur. Alb. Tufan Akkoç, Hv. Bnb. Hüsamettin Tamer, Hv. Generali Şefik Akay, Hv. Bnb. Avni Güler, Tabii Senatör Mucip Atakh, Haydar Tunçkanat, Emanullah Çelebi, bir de 28. Tüm. K. General Nuri Hazer)

AYDEMİR'İN GÖZÜNDE CUNTACILAR

BU HAVACI ihtilâlciler, çalışmalarının ileriki safhalarında diğer ihtilâlci cuntalarla da irtibat kurmuşlardı. Talât Aydemir'in dahil olduğu cunta da bunlardan birisiydi. Ne var ki, bu cuntalar arasındaki münasebet hayli macerâlı olmuştu. Sonunda iş birbirlerinin kuyusunu kazmaya kadar gelip dayanmış ve sonunda havacı cuntacılar eştikleri kuyuya düşmüşlerdi.

Talât Aydemir havacıların kurdukları cuntayı, kendi cuntalarının bu cunta ile münasebetlerini ve aradaki münasebetlerin sonunu şu şekilde anlatıyor:

"O zamanlar Hava Kuvvetlerinde, Hava Cuntası hemen hemen her şeye hâkim vaziyette idi. Bunlar (Hv. K. Kur. Bşk. Tuğ. Gnl. Hüsnü Özkan, Kur. Alb. Halim Menteş, Hv. Alb. Fevzi Arsın, Kur. Alb. Tufan Akkoç, Hv. Bnb. Hüsamettin Tamer, Hv. Generali Şefik Akay, Hv. Bnb. Avni Güler, Tabii Senatör Mucip Atakh, Haydar Tunçkanat, Emanullah Çelebi, bir de 28. Tüm. K. General Nuri Hazer)

"Bu sahıslar Korgeneral İrfan Tansel'i etkileyerek, CHP kanadı ile çalışıyor, İsmet Paşa'nın gözdesi gibi vazife görüyorlardı. Bir de bunlara paralel olarak aynı gayede çalışan Ekrem Acuner grubu vardı, sonradan bu (M.D.O.) Milli Devrim Ordusu diye 2 Ekim 1962 hâdiselerinde hortladı. Hava Kuvvetlerindeki cuntadan büyük yardım görüyorlardı. Ama hariçe karşı dargınmış, birbirleri ile hiç alâkaları yokmuş gibi hareket ediyorlar, ama esas hedefte birleşiyorlardı. Her zaman böyle olmuştur. 13 Kasım 1960'da, 22 Şubat 1962'de de aynı ekipler, 27 Mayıs ihtilâlini CHP hesabına dejenere etmişlerdir.

İŞBİRLİĞİ TEKLİFİ

"İŞTE bu cuntanın en kuvvetli zamanında ben herşeyi unutarak memleketin gidişatını iyi görmediğim için (Çünkü Adalet Partisi gemi azıya almış kongrelerini yer yer yapıyor, 27 Mayısçılardan intikam almak için taraflarını hazırlıyordu.) iş birliği yapmamızı

gene eskisi gibi beraber çalışmamızı teklif ettim. Bu teklifimi emekli kurmay binbaşı Rauf Gökçe ile Hv. Kuvvetleri Kurmay Başkanı Hüsnü Paşaya gönderdim. İlk anda iyi karşılamıştı. Rauf ümitli döndü. Fakat Hüsnü Paşa esas fikirdaşlarına danıştıktan sonra bir tehlike vaki olmadığını bildirdi, teklifim red edildi. Fakat başka kanaldan devam ettim. Bu sefer yüksek mühendis Naim Okyay, her iki grubun da müşterek dostu idi, bu sefer o Halim Menteş, Fevzi Arsın, Tufan Akkoç, Nuri Hazer, Emanullah Çelebi, Avni Güler ile müteakip görüşmeler yaptı. Bazılarında Rauf Gökçe de bulundu. Bir keresinde emrivaki ile Kur. Alb. Emin Arat da bulundu. Fakat arkadaşları ikna edemediler. En nihayet, Mucip Atakli'ya bir temsilci daha gönderdim, fakat netice alınmadı.

"Aracılar vasıtasıyla bana gelen son cevap da şöyleydi:

"Talât artık hiçbir kuvvete sahip değildir, tamamile zayıfladığını hissettiği için bizim kuvvetimize sığınmak istiyor. Kendisi ile işbirliği yapamayız."

"Bunu duyduktan sonra aramızdaki farkı anladım. Ben, sağduyu sahibi idim, onlar gayri samimi idiler. Çünkü o anda büyük kuvvet sahibi olduklarını zannediyorlardı. Küçük dağları yaratmış gibi eda ile tekliflerim red edilmişti. Derhal teması kesmekten başka çare bulamadım. Çünkü görüş ve kıymetlendiriş tarzlarımız uymuyordu. Aksi gibi aleyhimde de yıkıcı bir propagandaya geçtiler. Akıllarınca ordudaki taraftarlarımla beni küçük düşüreceklerdi. Ama netice malûm 11 Havacı meselesi zuhur ettiği zaman akılları başlarına gelmişti. Ama iş işten geçmişti, çünkü siyasiler, CHP, İsmet Paşa da kendi cuntası olan bu ekibi bütün çırpınmalara rağmen kurtaramamıştı. Korg. İrfan Tansel onlara da ihanet etmişti, aynen 22 Şubat'ta bizlere yaptıkları onların da başına gelmişti. O sırada daha evvelki

lardı. Kur. Alb. Necati Ünsalan vasıtası ile bizimle bir ihtilâl hareketi yapmayı teklif ettiler, ama ben red ettim. Bu insanlar ancak menfaatleri sarsıldığı ve mevkileri elden giderken ihtilâl hareketini mübah görüyorlardı, ben aynı düşüncelerde hiçbir zaman değildim.

"...11 Havacının emekliye sevklerinde benim gazetelere verdiğim beyanatın çok büyük tesiri olduğundan, bana hepsi çok kızarlar, bunu bilirim. Bizi zorlamasa idiler, düşünlere vuracak değildik. Birgün evvel Hava Alb. Fevzi Arsın Cumhuriyet gazetesine daha asker olduğu halde bir beyanat verdi. 22 Şubat'ı durduranlar ve demokrasi kahramanları olarak kendilerini tanıttı. 22 Şubatçıları demokrasi düşmanı olarak suçladı.

"Bunun altında kalamazdık, nasıl sahte demokrasi kahramanları ve İsmet Paşanın taraftarları olduklarını ispat etmek için bir açıklama yaptım. Bu açıklamadan sonra ordu da kalmalarına imkân kalmadı.

"Bunların cezalandırılmalarını Cumhurbaşkanı istedi, İsmet Paşa ise aflarını teklif etti. Cevdet Sunay da, Genelkurmayda vazife görmelerini istiyordu.

"Devleti idarede selâhiyetli üç mesul basın görüşleri de temizlenmek isteyen hava cuntasını (Esas ismi Malatyalılar cuntasının hava kanadıdır. İsmet Paşa Malatya milletvekili olduğu için bunlara bu isim takılmıştır.) [Aydemir'in hatıralarında cümlenin gerisi yok.]

"Bunların durumu da Büyük Millet Meclisinde ve Türk Milletinden İsmet Paşa tarafından saklanılmış ve örtbas edilmiştir. Çünkü kendi sadık adamlarının CHP adına yaptıkları ihtilâl teşebbüslerinin açığa vurulması İsmet Paşanın işine gelmemişti." (Ve Talât Aydemir Konuşuyor., s.201-203)

İhtilâl yapmayı kafalarına koyan havacı subaylar, 22 Şubatçılardan da

nasıl ihtilâl yapılacağı hususunda hayli geniş bilgi toplamışlardı.

Memlekette durup dururken ihtilâl yapılmazdı elbette. İlk önce ihtilâlin vasatını hazırlamak lâzımdı. Bunu 27 Mayıs ihtilâlini yapanlar, başarıyla tatbik etmişlerdi. İlk önce plânlı-programlı bir şekilde hâdiseler çıkarmışlar, daha sonra "kardeş kavgasını önlemek, memlekette asayiş ve huzuru temin etmek için" ve sırf "vatan aşkından dolayı" idareye el koymuşlardı...

Havacı cuntacılar da aynı taktikle hareket ediyorlardı. Yalnız ihtilâli olgunlaştırmak gayesiyle tamamen kendilerine bağlı gizli bir teşkilât kurmayı da ihmal etmemişlerdi. Milli Devrim Ordusu (MDO) isimli bu teşkilat ihtilâlin vasatını hazırlayacaktı. Ve vakti saati gelince MDO icra-i faaliyete başladı. Gazetelere bazı kişilerin öldürüleceğine dair tehdit mektubu göndermekten tutun, muhtelif kişileri tehdit etmeye; bazı parti binalarına saldırılar düzenlemekten, muhtelif yerlerde kargaşa çıkarmaya varıncaya kadar her yola başvurdular. Böylece memlekette asayiş ve huzur kaybolmuş havası verilecek ve ihtilâlciler de gelip vatanı ve milleti bu "anarşistlerden" kurtaracak, "huzur ve güven ortamı" temin edeceklerdi...

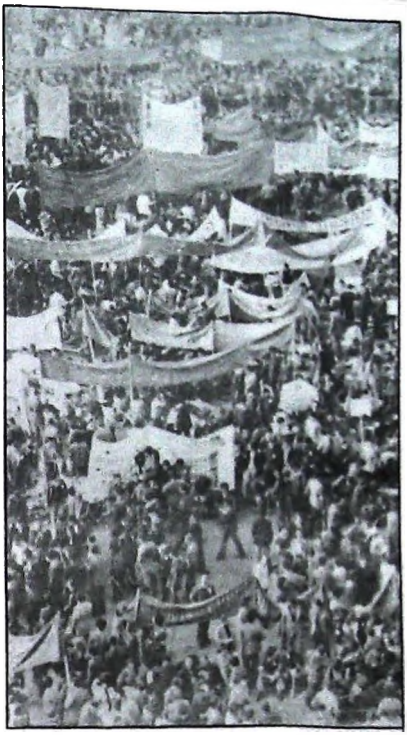
TEŞKİLÂTIN MENSUPLARI

VAZİFESİ ihtilâle zemin hazırlamak olan bu teşkilâtın bünyesinde hemen her kesimden insan vardı. En güçlü isimler de CHP milletvekilleri ve idarecileriydi. CHP'li Devlet Bakanlarından Turhan Feyzioğlu, MDO üyelerinin kimler olduğunu açıkladığı zaman duyanların dudağının uçuklayacağını söylüyordu.

Gazeteci Bedii Faik, MDO'nun faaliyetlerini ve pozisyonunu şu şekilde anlatıyor:

"Şu noktayı hemen belirtmek şarttır:

"Hava cuntasını teşkil edenler, der-

Anarşi ve terörü ihtilâle bahane olarak kullanmak geleneği 27 Mayıs'tan beri devam ediyor. Bazı gruplar çeşitli ajanlar vasıtasıyla tahrik edilerek devlete karşı isyan ettiriliyor. Cadde ve sokaklarda çatışmalar başlatılıyor. Halk bu hadiselerden giderek usanıyor ve bezginliğe düşürülüyor. Plânın son safhasında da "İşte siyasiler anarşiyi önleyemedi. Bizi ancak biz kurtarırız" deniliyor. Böylece siyasi kadroların emrini yerine getirmeyenler, onların bulunduğu makamları ihtilâlle işgal ederek "kurtarıcı" rolünü üstleniyorlar.

Anarşi ve terör, ihtilâlciler için bahane olacaktı

hâl ihtilâli yapabilmek için herşeyden önce bir ortamın şart olduğunu ve o günlerde de ne kadar huzursuzluk olursa olsun böyle bir ortamın henüz tam olarak mevcut bulunmadığını

TURAN FEYZİOĞLU— Havacı ihtilâlciler kendisine çok güveniyordu. Mecliste MDO'yu müdafaa ediyor ve "İsimleri açıkladığım zaman korkudan dudağınız uçuklar" diyordu.

şüphesiz iyice görmekteydiler. Ama memleketin her an için böyle bir ortama biraz daha yaklaştığını sanmaktan ve hele böyle bir ortamı biraz da yan gayretlerle daha çabuk yaratabileceklerinden de ümitli oldukları saklanamaz. Ve işte tam bu noktada o günlerin dehşetengiz beyannâme yuvası MDO ile aynı paralelde çalışmağa koyuldukları hemen su yüzüne çıkar. Ne idi bu MDO'nun yaptıkları? Memleketin her an kan dökücü bir ihtilâl havasına girdiğini gösteren tehdit varakpâreleri göndermek!.. Peki, bu beyannâmeler, bu tehdit yazıları ve hattâ yakında imha edilerek leşleri yerlere serilecek olanlara dair gazetelere gönderilip yayınlatılan kanlı listeler birbirini kovaladığı halde, devrin İnönü hükümeti ne yapıyordu?.. Hiçbir şey... MDO'yu bir süre arar gibi oyalanmak ve çocukları dahi kandırması imkânsız sahte gayretlere girişmek ve sonra pişkin pişkin oturmak! Hattâ daha kızarsa, MDO'yu değil tutmak, Millet Meclisinde övmek!.. Ne demiştir, kendisine 'kimbir bu MDO?' diyenlere millet kürsüsünden İnönü'nün Devlet Bakanı Feyzioğlu:

"Kim olduklarını söylersem ayağa kalkarsınız, yahut korkudan dudaklarınız uçuklar!'

SOKAKTAKİ ANARŞİ

HAKİKİ aslında bu MDO'nun maskesi ardında, MBK'cı Ekrem Acuner ile bizzat Turhan Feyzioğlu'nun çıkabileceği o kadar akla gelmez birşey değildi ama, o günlerde, Ankara'nın ortasında gazete büroları taşlanıp, parti merkezleri tahrip edilirken, kimde bunları söyliyecek hâl vardı?..

"Ama bu arada görünüş, tam hava cuntasının isteğine uygun bir havanın gittikçe doğmakta olduğu idi. Üstelik de MDO ve irtibatlarının sokakta büsbütün azdırdığı huzursuzluk manzarası, meseleleri endişe ile izleyen bir kumanda kademesini, yarın bir Ordu müdahalesi icabederse, boş bulunmayıp şimdiden hazırlanmanın şart olduğu fikrine doğru ittiği için Hava Kuvvetlerindeki cuntaya da faaliyetini sırf bu yolda bir uyanıklık gibi göstermek imkânını veriyordu." (İhtilâlciler Arasında Bir Gazeteci.., s.230-231)

CHP'NİN İKİ YÜZÜ

HAVACI cuntacıların faaliyetlerini anlatan bütün kaynaklar, bu cuntayı CHP'nin desteklediği hususunda hemfikirdir. Hattâ CHP'nin ileri gelenleri bu ihtilâlin zeminini hazırlamak için kurulan terör teşkilatında da faal olarak rol oynamışlardır.

Bu tablo CHP'nin gerçek yüzünü ortaya koymaktadır. 22 Şubatçılara karşı çıkarak "demokrasi kahramanı" pozlarında gözüken CHP aslında yalnızca "kendisine yâr olmayacak" ihtilâle karşıdır. Nitekim 27 Mayıs'a hem zemin hazırlamış, hem de ihtilâli vargücüyle desteklemiştir. İpleri bütünüyle ele geçirmek ümidiyle, CHP

sempatizanı havacı subayların ihtilâl hazırlıklarını vargücüyle desteklemiştir.

HER DEVİRDE GEÇERLİ

HAVACI ihtilâlcilerin yaptıkları ihtilâl plânının sonraki yıllarda da ufak tefek rötuşlarla devreye konulduğunu göreceğiz. 12 Mart 1971 ihtilâlini yapanlarla 12 Eylül 1980 ihtilâlini yapanlar aynı yoldan geçmişler ve ilk önce ihtilâl için zemin hazırlamaya, ihtilâlin olgunlaşmasını beklemeye dikkat etmişlerdir.

COŞKUN KIRCA— 27 Mayıs'ta mühim rol oynadı. Havacı ihtilâlcilerin "gözde" adamıydı.

Havacı ihtilâlciler en büyük desteği devrin Başbakanı ile CHP'li bakanlardan almaktaydı. Cumhurbaşkanı ile Genelkurmay Başkanının gafleti de buna eklenince, ihtilâlciler artık meydanın bütünüyle kendilerine kaldığını zannetmişlerdi.

Eylül-Ekim-Kasım 1962 ayları ihtilâlcilerin faaliyetlerinin en kesif olduğu zamandır.

İşin enteresan tarafı, ihtilâlciler bütün toplantılarını Hava Kuvvetleri Komutanı İrfan Tansel'in odasının bitişiğindeki, Hava Kuvvetleri Kurmay Başkanı General Hüsnü Özkan'ın odasında yapmaktaydı. Ve ihtilâlciler bütün mühim kararları bu odada alıyorlardı. Ve Tansel bu toplantılara müdahale edemiyor, İhtilâlcileri dağıtamıyordu.

İhtilâlciler, o kadar serbest hareket ediyorlardı ki, idareye el koyduktan sonra kimlerle çalışacaklarının listesini bile hazırlıyorlardı. Bu ihtilâlcilerle çalışacak "güvenilir" kimselerin ekseriyetini CHP içinde temâyüz etmiş kimseler teşkil ediyordu.

Hava cuntasına CHP arka çıkıyordu

ORHAN EYÜBOĞLU— İhtilâl yapıldığı zaman, ihtilâlcilerin birlikte çalışmayı düşündükleri isimler arasındaydı. İhtilâlcilere göre "sağlam"dı.

ALİ İHSAN GÖĞÜS— Bu CHP'li de ihtilâlcilerin gözdeaiydi. İhtilâlcilerin listesinde "elli yıldız"a sahipti. Yani ihtilâlde "en fazla güvenilecek kişi"ydi.

GÜVENİLEN İSİMLER

BEDİİ Faik ihtilâlcilerin Eylül ve Ekim'de yaptıkları çalışmalarla, ihtilâlcilerin hazırladığı liste hususunda şunları anlatıyor:

"Hava cuntası bilhassa 1962 Eylülünün başından itibaren daha muntazam bir çalışma devresine girmiştir. Artık Salı ve Cuma günleri olmak üzere haftada iki gün mesai saatlerinin dışında toplanıyorlar ve

toplantılar. Kurmay Başkanı General Hüsnü Özkan'ın odasında yapılıyor ve her toplantıda umumi durum ile yapılan çalışmalarda kaydedilen ilerlemeler gözden geçirildikten sonra, bütün faaliyet, tabii senatörlerin hava kanadını teşkil eden Mucip Atakh, Haydar Tunckanat ve Emanullah Çelebi ile bir kısmı MDO'lu irtibatlara nakledilerek onların da çalışmalar hakkında görüş ve mutabakatları alınıyordu.

1962 yılının Ekim ayı gelip çattığı zaman, hava cuntası plânlama grubu tarafından hazırlanmış olan ihtilâl dosyası tamamlanmış haldeydi ve üç bölümü ihtiva ediyordu.

Başarısız ihtilâlci Talât Aydemir cezaevine girerken, başarılı ihtilâlciler Çankaya'ya gittiler.

"Birinci bölüm yeşil kağıtlara yazılmıştı ve memleket problemleri bölümü idi. Bu kısımda memleketin çeşitli sorunları sosyal, ekonomik ve politik yönlerden ele alınıyor, analizleri yapılıp değerlendirilerek çâre ve teklifler halinde sonuçlandırılıyordu.

Özel arabaları dahi şahıs mülkiyetinden çıkaran parlak tekliflerin bu bölümün hal çareleri arasında olduğunu söylemek diğerleri hakkında kâfi bir fikir verebilir.

"İkinci bölüm kırmızı kâğıtlara yazılmıştı ve harekât ile harekât sonrası yapılacak olan işleri gösteriyor ve rejim, temelini CHP'liler teşkil etmek üzere ortanın hayli solunda partisiz (!) bir iktidara teslim ediliyordu.

"İhtilâl dosyasının üçüncü bölümünde ise, hizalarına güvenlik derecelerine göre, tek veya çift yıldız konmuş işbirliği yapılacak CHP'lilerin parlamento içinde ve dışındaki mensuplarının isimlerini ihtiva eden liste vardı.

"21 Mayıs'ta Talât Aydemir tutuklandığı zaman, çantasından listeler çıktığı haberini yayarak, bana ve bazı profesör arkadaşlarıma çamur atmağa çabalayan serserilere o zaman niçin aslâ önem vermeyişimin izahı işte buradadır. Pazara çıkmış ipliklerı, Genelkurmay arşivlerinde boy boy yayılmış olanların, her hareketin ardında kendi yaptıklarına denk bir pazarlığın var olduğunu sanmaları pek tabii idi ve bunu bilen insanlar olarak bizlere ancak acı acı gülüp geçmek düşerdi.

LİSTEDE KİMLER VARDI?

NATO cuntası ihtilâl plânının üçüncü bölümündeki isim listesinde tam 70 ad vardır. Ve şüphesiz bunların tümüne birden o cunta ile sıkı sıkıya irtibatlı, haberli, gözüyle bakmak veya yüzde yüz ortak olduklarını iddia etmek haksızlık olur. Gerçi çoğunun başkaları için kullandığı ölçü budur ve meselâ Mamak Mahkemesinde bir Talât Aydemir'in

Mamak Sıkıyönetim Mahkemesinde 70 genç subay ve hartbiyeli muhakeme edildi. Adalet Bölüğü, hesap veren bu ihtilâlciler ve ihtilâl yardakçıları arasında "çift yıldızlı" 16 CHP'liler gelenin bulunması dikkat çekiciydi.

çengel attığını söylediği herkes onlar nazarında bir 'maceracı' olup çıkmıştır. Ama onlardaki insaf ve vicdan ölçüsünü esas kabul etmek, doğrunca vicdanı ve insafı inkâr etmek olacağı için, biz bu yola girmeyeceğiz ve sadece bu 70'lik liste içinde, yanlarına çift yıldız konulmuş olanları sıralayarak, elbette bir kısmının haberi yoktu diyeceğiz. Yalnız ne kadar habersiz olurlarsa olsunlar, cuntaya bir ihtilâlin dayanakları olmak gibi bir inancı verdiklerini de, söylemeden geçmek herhâlde iltimasın da ötesinde bir mânâsızlık olur!..

"İşte Hava cuntasının listesinde güvenlik dereceleri yüksek olan bazı CHP'liler:

"1. Turhan Feyzioğlu, 2. İlhami Sancar, 3. Suphi Baykam, 4. Orhan Eyüboğlu, 5. Kemal Satır, 6. Bülent Ecevit, 7. Turan Güneş, 8. Coşkun Kırca, 9. Muammer Erten, 10. Turgut Göle, 11. Kenan Esengin, 12. Lebit Yurtoğlu, 13. İbrahim Öktem, 14. Nedim Müren, 15. Ali İhsan Göğüş, 16. Kemal Yılmaz." (A.g.e., s.234-235)

Havacı ihtilâlcilerin, ihtilâli gerçekleştirdikleri takdirde kimlerle çalışacaklarına dair hazırladıkları listeye bakıldığında, ihtilâlcilerin en büyük destekçilerinin "sivil ihtilâlciler" olduğu görülecektir.

27 Mayıs ihtilâlini gerçekleştirenler de desteklerini büyük ölçüde sivil ihtilâl sakşakçılarından" almışlardı ve ihtilâlden sonra onlarla işbirliğini sürdürmüşlerdi.

İHTİLÂL HASTALARI

ASKERLER arasında olduğu gibi siviller arasında da "ihtilâl hastaları" vardı. Ne vakit bir ihtilâl teşebbüsü olsa, bu ihtilâl müptelâsı sivilleri o teşebbüsün içinde görmekteyiz. Meselâ Coşkun Kırca gibi...

Bu isim, "sivil ihtilâlci"lerin prototipidir. 27 Mayıs'ta faal rol oynamıştır. Havacı ihtilâlcilerin, "güvenilir adamlar" listesinde yer almıştır. Aynı isim 12 Eylül ihtilâlinde de faal rol oynayacak ve ihtilâlden yaklaşık bir ay önce Org. Kenan Evren imzalı ihtilâl beyannamelerini hazırlayacaktır.

İhtilâl heveslisi bazı sivillerle de irtibat kurarak, Hava Kuvvetleri Ko-

İhtilâller sivillerin desteğiyle yapılıyor!

COŞKUN KIRCA— 27 Mayıs ihtilâlinin önde gelen isimlerinden. İhtilâlcilerin birlikte çalışmayı düşündükleri [illegible]'ler arasındaydı.

BEDİİ FAİK— İhtilâlcilerin koordinasyon toplantılarının iştirak eden sivillerden birisiydi.

mutanının burnunun dibinde ihtilâl tezgâhlayan ekip, Ekim 1962'de çalışmalarını daha da hızlandırmıştı.

Bu faaliyetlerin elbette ilânihaye gizli kalması mümkün değildir. Herşeyden önce ordudaki diğer kuvvetler durumdan haberdâr olmuş ve tedirginlik duymaya başlamışlardı. Sonunda bu huzursuzlar grubu Genelkurmay Başkanına baskı yapmaya başlamışlardı. Bu baskılar karşısında Cevdet Sunay da kendisini harekete geçmeye mecbur bilecekti.

Bedii Faik Havacı ihtilâlcilerin Ekim 1962'deki çalışmalarını ve sonraki bazı gelişmeleri şu şekilde anlatıyor:

"Ekim ayının sonuna doğru, Hava cuntası, çalışmalarını bir kat daha hızlandırmak zaruretini duydu. Bu defa artık Hava Kuvvetleri içindeki hâkimiyetleri'nin ve taşıdıkları kuvvetin fiili ölçümüne sıra gelmiş gibiydi. Ve böylece bazı geceler muhayyel kuvvetlerin ve bilhassa 22 Şubatçıların baskın yapacakları gerekçesiyle alârm tatbikatları düzenliyor, kendilerine sıkı sıkıya bağlı saydıkları subaylarla gece gündüz karargâhta silâhlı olarak nöbet tutturuyorlardı. Hava cuntasının iyiden iyiye açığa çıkan ve tam bir kuvvet gösterisi şeklini alan bu faaliyeti, Silâhlı Kuvvetlerde huzursuzluğu arttırmış, yer yer birbirlerine karşı gruplaşmaların husule gelmesine sebep olmuştur. Bu huzursuzluktaki büyük pay, şüphe yok Hava Kuvvetlerindeki alârmların 'CHP hesabına girişilen hareketler' olarak yorumlanmasından geliyordu.

"Silahlı Kuvvetlerdeki ucu gruplaşmalara kadar varan bu kıpırtıların ve gittikçe yayılan huzursuzluğun Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay'ın dikkatinden kaçmasına tabii imkân yoktu. Nitekim bir süredir Hava Kuvvetleri içindeki faaliyeti sükûnetle izlemekte olan Genelkurmay Başkanı, nihayet bıçağın kemiğe dayanmakta olduğunu hissederek, Hava Kuvvetleri Kumandanı Orgeneral İrfan Tansel'den Hava cuntasının dağıtılmasını talep etti. Orgeneral Tansel, sanki çoktan beri bu emri bekliyordu, derhal faaliyete geçerek, ilk merhale olmak üzere, Hava cuntasının esas icra komitesini teşkil eden üç astan ikisinin görevlerini değiştiriverdi. Böylece Hv. Kur. Albay Halim Menteş Bandırma üs Kumandanlığına Hv. Alb. Fevzi Arsın da Mürted Hv. Üs. Kumandanlığına tâyin olunarak, Hava cuntasının en önemli elemanlarından ikisi, karargâhtan uzaklaştırılmış bulunuyordu." (İhtilâlciler Arasında Bir Gazeteci.., s.236-237)

DANANIN KUYRUĞU KOPUYOR

İHTİLÂL komitesinin iki temel taşının bu şekilde yerinden sökülmesi, cunta üyeleri ve destekçileri üzerinde şok tesiri yapmıştı. Tayinin hemen akabinde, havacı ihtilâlcilerin destekçileri olan tabii senatörler, CHP'liler ve ihtilâlin terör teşkilâtı MDO kızılca kıyameti koparmağa başladı.

CEVDET SUNAY— Bir tilki zurnazlığıyla hadiseleri değerlendirmiş ve tavrını SKB'den yana koymuştu. SKB'de ileride kendisini Cumhurbaşkanı seçtirecekti.

GENERAL İRFAN TANSEL— Bazı havacıların ihtilâl yapacağı söylentilerini hükümete ve Genelkurmaya çıktı.

İhtilâlciler "kana kan, dişe diş!" diyorlardı

İhtilâlciler "kana kan, dişe diş!" diyorlardı. İki as elemanlarını yerinden oynatan Hava Kuvvetleri Komutanının "derhal" vazifeden alınmasını ve yerine Tümgeneral Hüsnü Özkan'ın geçirilmesini istiyorlardı.

Kasım ayının sonlarına doğru artık havacı ihtilâlciler açıkça dişlerini göstermeye başlamışlardı. Bunu gören Genelkurmay Başkanı, ordunun muhtelif kanatlarından gelen baskıyı da göz önünde bulundurarak ihtilâlin önde gelen isimlerinin tasfiyesini kararlaştırdı.

Gazeteci Can Kaya İsen bu operasyon öncesini ve operasyonu şu şekilde anlatıyor:

"Tabii Senatör Ataklı'nın bazı Hava birlik Komutanları ile yakın münasebeti, Hava Kuvvetleri Karargâhı için meçhul değildi. Komutan General İrfan Tansel, emrindeki bazı General ve Albayların Ataklı'ya olan yakınlıklarını tesbit etmişti. Tansel'in bütün ikazlarına rağmen, Hava Kuvvetlerindeki huzursuzluk, Kasım sonlarında had bir safhaya ulaşmıştı. Bazı havacıların bir ihtilâl yapacağı söylentileri kulaktan kulağa fısıldanıyordu. Tansel, durumu hükümete ve Genelkurmaya aksettirdi. Hava Kuvvetleri Komutanı 'Huzursuzluk yaratan ve eski ihtilâlci subaylarla işbirliği yapanların derhal vazifelerinden alınması'nı şart koşmuştu.

"2 Aralık'ta [1962] hava subaylarının nakillerine karar verildi. Ertesi günü Milli Savunma Bakanlığı İrtibat Bürosu Müdürü Kurmay Albay Necati İnoğlu imzasıyla şu tebliğ yayınlandı:

İHTİLÂLCİLERİN BAŞLARI

"HAVA Kuvvetleri Komutanının teklifi üzerine muhtelif rütbede, 11 hava subayının halen bulundukları vazifeden alınmaları, Genelkurmay Başkanlığınca uygun görülmüştür."

"Çok geniş tefsirlere yol açan bu karar, Ataklı'nın davranışlarına karşı mücadeleyi su yüzüne çıkarmış oluyordu. Tansel'in vazifelerinden alınmalarını istediği üç general ve 8 yüksek rütbeli subay şunlardı:

"1. Hava Kuvvetleri Kurmay Başkanı Tuğgeneral Hüsnü Özkan, 2. Hava Kuvvetleri Lojistik Dairesi Başkanı Tuğgeneral Şevket Demirgüç, 3. İzmir Hava Eğitim Komutanı Tuğgeneral İbrahim Metel, 4. Hava Kuvvetleri Personel Dairesi Başkanı Kurmay Albay Yusuf Parmaksız, 5. Hava Kuvvetleri Lojistik Dairesi Başkan Muavini Kurmay Albay Halit Elgin, 6. Bandırma Hava Üssü Komutanı Kurmay Albay Halim Menter, 7. Hava Kuvvetleri Genel Sekreteri Kurmay Albay Refik Yurdsever, 8. Hava Kuvvetleri Lojistik Dairesi Şube Müdürü Kurmay Albay Tufan Akkoç, 9. Mürted Hava

İSMET İNÖNÜ— 22 Şubat kötü, 27 Mayıs ihtilâli iyi.

İsmet İnönü'ye göre 22 Şubat kötü, 27 Mayıs ihtilâli iyiydi

Üssü Komutanı Albay Fevzi Arsın, 10. Levazım Albay Emin Yerkan, 11. Tabib Yarbay Abdülkadir Yücel" (Geliyorum Diyen İhtilâl, s.100-101)

İNÖNÜ'NÜN MÜDAFAASI

GÖRÜLDÜĞÜ gibi ihtilâlcilerin elebaşıları hayli yüksek rütbeli subaylardı. Bunlar 27 Mayıs'ı yapanların kendilerinden hayli alt rütbedeki kişiler olduğunu görerek, "Onlar ihtilâl yapar da biz yapamaz mıyız?" düşüncelerine kapılmışlardı anlaşılan.

27 Mayıs işte bu şekilde hem memleket, hem de ordu üzerinde muazzam tahribat yapmıştı. Önüne gelen "ihtilâlcilik oyunu" oynamaya kalkışmaktaydı.

Muhtelif defalar söylediğimiz gibi, ihtilâl hastaları bu çılgınlığı yaparken en çok sivil destekçilerine güveniyorlardı. Havacı ihtilâlcilerin güvendiği gibi. Nitekim, havacı cunta üyeleri tasfiye edildikten sonra bile CHP, bu ihtilâlcilere kol kanat germeğe devam ediyordu.

Mahut AP Senatörü Nedim Evliya, ortalıkta dolaşan şayiaların açıklığa kavuşturulması için Başbakan İsmet İnönü'ye sorular sormuştu. İnönü bu soruları cevaplandırırken, havacıların "ihtilâlcilik" oyununu basit görür tarzda konuşmuş ve hâdiseyi örtbas etmek istemişti.

AP'li parlamenterler hâdisenin peşini bırakmaya niyetli değildi. Bir grup milletvekili havacı subayların ihtilâl teşebbüsü hakkında araştırma önergesi vermişti. Aralık ayının son günlerinde Meclis'te görüşülen bu önerge de Başbakan İnönü tarafından örtbas edilmek istendi. İnönü, hâdiseyle ilgili olarak şöyle diyordu:

"Hava Kuvvetleri içinde bir kısım subaylar tolanarak kendi komutanlarını tenkit ederler. Geçmiş hâdiselerde kendi hizmetlerini üstün görürler. Bu subaylar, ihtilâl idaresi sırasında ve 22 Şubat hâdiselerinde komutanları ile birlikte yakın vazife teması halinde başarı ile

çalışmışlardır. Son tutumları, her haliyle askerî usuller ve disipline aykırıdır. Hava Kuvvetleri Komutanı, bu cereyanı hisseder ve tahkikat yaptırır. Bu subayların Hava Kuvvetlerin-

de çalışmağa devam etmelerinin mümkün olmadığına hükmeder. 11 subayın memnuniyetsizlikleri kendilerine mahsustur." (A.g.e., s.102)

22 Şubat 1962 ihtilâl teşebbüsüne katılanlar, daha emekliye sevkedilmelerinin üzerinden bir ay bile geçmeden, yeni bir ihtilâl için kolları sıvamışlardı. Öte yandan, yurt dışındaki 14'ler de ihtilâl için harekete geçmişlerdi.

İhtilâlcilik oyunu oynamaya hevesli olanlara göre, memlekette ihtilâl için gerekli şartlar hazırdı. Siyasi ve iktisadi sahadaki kargaşa devam ediyordu. Bu arada koalisyon hükümetinin AP kanadı, Demokrat Partililer için "toptan ve kademesiz bir af" istemiş ve bu isteğinden tâviz vermeyeceğini kesin bir ifade ile ortaya koymuştu.

Koalisyon hükümeti içerisindeki bu uyuşmazlık, sonunda 30 Mayıs 1962'de İnönü'nün istifası ile yeni bir şekle bürünmüştü.

BEKLENEN AN

HÜKÜMETİN istifası ihtilâl hastalarının iştahını kabartmıştı. Onlara göre bu hükümet boşluğu ekmeklerine yağ sürecekti. Nitekim hiç vakit geçmeden yeni bir ihtilâl planı hazırlamak için toplantılar yapmaya başlayacaklardı.

Can Kaya İsen, Aydemir grubunun çalışmaları hakkında şunları anlatıyor:

"Talât Aydemir, Emin Arat, Asım Mutludoğan, Necati Ünsalan, Turgut Alpagut —ki bunların hepsi emekli albaydır— bir toplantı yaptılar. Bu toplantıya emekli binbaşı Fethi Gürcan, Bahtiyar Yalta ve Kadri Çıtak, Mustafa Ok'tan başka 22 Şubat'tan çok önce ordudan ayrılmış olan deniz yüksek mühendis albay Galip Gültekin de iştirak etmişti. Herkes yapılacak ihtilâlin metodu hakkında fikrini ortaya koydu. İhtilâlin gayesi esasen önceden planlanmıştı. Vazife taksimi yapılması kararlaştırıldı ve gizli oylama neticesinde Talât Aydemir lider, Emin Arat teşkilâtçı başkan olarak seçildi. İhtilâl karargâhında Fethi Gürcan, Turgut Alpagut, Galip Gültekin, Bahtiyar Yalta ve Mustafa Ok vardı. Asım Mutludoğan muhasiplik yapacaktı.

Talat AYDEMİR

"Teşkilâtın İstanbul grubu başkanlığına Cevdet Kırca,

Aydemir'in düşünceleriniz 12 Eylülcüler gerçekleştirmişlerdi. "Güvenlik Konseyi"ni Talat Aydemir kuramadı ama, 12 Eylül'cüler "Milli Güvenlik Konseyi"ni kurdu.

yardımcı olarak da Osman Deniz getirilmişti.

"Teşkilâta para temini için kampanya açılması gene aynı toplantıda kararlaştı. Zira 22 Şubat'ta ordudan çıkarılan birçok genç subayın çalışmalarını sağlamak maddi yardımlarla mümkün olabilecekti.

"İlk plânda bu yardım kampanyasına teşkilâtın başındakiler katılmış, bilâhare bazı okullarla, sivil şahıslardan nakdi yardımlar temin edilmişti." (Geliyorum Diyen İhtilâl, s.75)

AYDEMİR'İN MÜDAFAASI

22 ŞUBATÇILARIN bu toplantılarının yanı sıra grubun lideri Talât Aydemir de gazetelere beyanat vermeye ve 22 Şubat'ı müdafaa etmeye başlamıştı. Aydemir ihtilâli gerçekleştirmiş olsalardı, "Güvenlik Konseyi adı altında asker-sivil karışımı 25 kişilik bir ihtilâl konseyi kuracaklarını ve bunların beş tabii üyesinin Genelkurmay Başkanı ve dört kuvvet kumandanı olacağını" söylemiş, ayrıca yapmayı düşündükleri diğer icraatları da teker teker sıralamıştı. Bunlar arasında siyasi partileri feshetmek, parlamentoyu kapatmak, "Kemalist ümdelere göre bir parti kurmak" da vardı.

Aydemir'in bu ihtilâl tasarruflarının, 12 Eylül 1980 ihtilâliyle, ya aynen, ya da kısmen gerçekleştiğini görecektik. Yalnızca Aydemir'in "Güvenlik Konseyi" adı altında düşündüğü Konsey'in ismi "Milli Güvenlik Konseyi" olacak ve 25 kişilik ihtilâl konseyinin küsüratı atılarak yalnızca 5 kişinin ön plâna çıkması kararlaştırılacaktı. 12 Eylülcüler Aydemir'in düşündüğü siyasi partileri feshetme ve parlamentoyu kapatma operasyonunu da gerçekleştirecek, yine Aydemir'in hayalindeki gibi ihtilâlin felsefesini devam ettirecek siyasi partiyi kurduracaklardı.

Aydemir bu şekilde, yarım kalmış ihtilâllerini müdafaa ederken, İnönü'ye taş atmaktan da geri durmuyor ve şöyle diyordu:

"Ordunun İnönü'yü istediği haberi doğru değildir. Orduda İnönü taraftarı birkaç kumandan bulunabilir ama bunu bütün Türk Silâhlı Kuvvetlerine mal etmek ordudaki huzursuzluğu arttırmak demektir. Ordunun büyük çoğunluğu İnönü'yü değil, sözünün yerine getirilmesini ve CHP'nin totaliter gayesine âlet edilmemesini istiyor. İnönü'nün memleketin içinde bulunduğu şartlarla başa çıkamayacağı, iktisadi düzen ve siyasi huzur getirmeyeceği bir defa daha anlaşılmış bulunmaktadır. Esasen biz bunu daha önceden anladığımız için 22 Şubat olayları meydana gelmiştir." (A.g.e., s.77)

Aydemir, bu gibi konuşmalarından dolayı 29 Haziran 1962'de Ankara savcılığına çağrılarak ifadesi alındı. Savcılığa 22 Şubatçı arkadaşlarıyla gelen Aydemir, bir saat süren ifadesi sonunda serbest bırakıldı.

14'LERİN ÇALIŞMALARI

İHTİLALCİLER hükümet boşluğundan dolayı istahlanarak çalışmalarını hızlandırmışlardı, ama 2 Haziran 1962 günü İnönü kabineyi kurmakla vazifelendirilmişti.

İhtilâlciler ise bir kere daha ihtilâl gemisini kızağa koymuşlardı ve bu gemiyi yürütmeye kararlıydılar. Can Kaya İşen ihtilâlcilerin Haziran sonlarındaki faaliyetleri için şunları söylüyor:

"22 Şubatçıların maddeten ve mânen teşkilâtlanma yolundaki gayretleri artmıştı. Bilhassa Ankara ve İstanbul'da büyük işadamlarını ziyaret eden 22 Şubatçılar, kendilerinden açıktan açığa para yardımı istemişlerdi. Mevcut rejimin devrilerek bunların muvaffak olması ihtimâlini dikkate alan tedbirli ve akl-ı evvel birçok işadamı ve müessesenin teklifleri müsbet karşıladığı söyleniyordu. Bazı tanınmış işadamlarının 22 Şubatçılara para yardımında bulunduğu anlaşıldı. Partilere yerine göre yar-

dımlar yapan büyük bir işadamı, son defa 22 Şubatçılara verdiği paralar için şöyle diyordu: 'Ben iş adamıyım, herkesle iyi geçinmek mecburiyetindeyim...'

"İstanbul'da mali kaynaklar bulmak ve temas etmek işi, İstanbul teşkilâtı başkanı emekli kurmay Albay Cevat Kırca tarafından yürütülmüştü." (A.g. e., s.80)

13 Kasım 1960'da yurt dışına gönderilen 14 ihtilâlcilerden bazılarının yurda döneceklerini öğrenen 22 Şubatçılar faaliyetlerini hızlandırmışlardı. Bunlar, 14'ler gelmeden önce hayli yol kat'etmek ve inisiyatifi ellerine almak istiyorlardı.

Bu 14'lerden Orhan Kabibay ile Rıfat Baykal 19 aylık bir aradan sonra 2 Temmuz 1962'de İstanbul'a gelmişti.

Kabibay, diplomatik plâkalı Mercedes bir araba ile gelmiş ve doğruca Kadıköy'deki ablasının evine gitmişti. Ardından Rıfat Baykal da bu eve gitmiş ve derhal temaslara başlamışlardı.

Emekli Kurmay Albay Cevat Kırca, İstanbul'da mali kaynak bulmak için çalışacaktı.

3 Temmuz günü ise iki eski MBK üyesi ile 22 Şubatçılar görüşme yapmış ve beraberce bir "durum muhakemesi" yapmışlardı.

AYDEMİR'İN GÖRÜŞLERİ

22 ŞUBATÇILARIN önde gelen isimlerinden Aydemir, 14'lere çevresindeki bazı arkadaşlarından farklı gözle bakıyordu. Bu kıdemli ihtilâlci kendisinin ve arkadaşlarının 14'lere bakışı için şunları söylüyor:

"14'lerin 13 Kasım 1960 harekâtı ile nasıl yurt dışına uzaklaştırıldıklarını bilirim. 14 şahıs da kendisine has ve fikir ve yaşayış tarzları vardır. Bunlar bir fikir topluluğu değildir. Rastgele bir dolmuşa doldurularak o günkü şartlar içinde MBK'since zararlı görüldüklerinden ihraç edilmişlerdir.

Orhan Kabibay ve Talât Aydemir de cunta lideri olarak zaman zaman bir araya gelerek görüşmüşlerdi.

"...Orhan Kabibay ve Rıfat Baykal'ın Ankara'ya gelişinde içimizdeki 14'cüler bir kuvvet gösterisi yapmak istiyorlardı. Kabibay ve Baykal'ı Ankara'nın dışında karşılayıp şehir içine nümayişle sokmak çabasında idiler. Beni de bu karşılama töreninde en ileri safta görmek istiyorlardı. Bu hususta Talât Aydemir'in evinde ben, Bahtiyar Vahal, Erdin Arat, Rıfat Ertem, konuştuk, karar aldık.

"Hareket tarzımızı tayin ettik, tanıyan yakın arkadaşlar şehir dışında karşılayacaklar, ben ise O.Kabibay'a kalacağı eve geldikten sonra nezaket ziyaretine gidecektim. Bu kararım Yb. Mustafa Ok tarafından tenkide uğradı 'Albayım, hayatınızın en yanlış kararını verdiniz, gidip yoldan karşılamanız lâzım. Eğer daha evvel karar vermeden ben de konuşmalarda bulunsa idim, bu kararı size verdirmez tesir ederdim' dedi. (Çünkü Mustafa Ok kuvveti nerede görürse o yana sessizce kayacak tinettedir.) 14'ler zamanında itibar görerek Yassıada İrtibat Bürosunda çalışmıştı. Onlara karşı ayrıca da bir vefa borcu vardı. Bizden daha büyük bir kuvvet taşıdıklarını sanıyordu.

"Kendisine ben yaptığımı bilirim, beni bu kadar ucuz harcamaya kalk-

ma dedim. Kararında ısrar etmesine rağmen dönmedim. Mustafa Ok ile birlikte yakın arkadaşları Kurmay Yarbay Daniş Çağlar, Kurmay alb. Muammer Şahin de vardı. Bunlar da ikinci 14'cü triyosu idi. Beni çevrilmek istenen manevraları anlamayacak kadar saf zannediyorlardı. 14'lerin temsilcileri ile Kur. Albay Necati Ünsalan'ın evinde ilk resmi toplantıyı yaptık.

"Emin Arat, Orhan Kabibay'a: 'Fikriniz nedir?' dedi. Orhan Kabibay: 'Fikrimizi bütün dünya ve Türkiye biliyor' diye cevap verince hiçbir fikre sahip omadıklarını anlamış olduk. Yukarda yazdığım şartlar altında Türkiye'ye döndükleri takdirde anlaşabileceğimizi söyledik. Kabul ettiler. Brüksel toplantısına gittiler. Netice orada Alparslan Türkeş'le liderlik meselesinde anlaşamadıkları için tam aksi oldu. 1/14 olarak parçalandılar. Fikirsiz toplulukların âkıbeti zaten böyledir." (Ve Talât Aydemir Konuşuyor., s.171)

Aydemir'in ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, ihtilâlciler dışarıya karşı "çok samimi" imiş gibi gözüktükleri arkadaşlarının, yeri gelince gırtlağını sıkmak, onları diskalifiye etmek ve kendisi onun önüne geçmek için fırsat kollamaktaydılar. Aralarında samimi münasebetlerini devam ettiren çok azdı. Ve bu şekilde birbirlerinin kuyusunu kazmak için uğraşan insanlar, koca bir ülkenin idaresini ele geçirmeye uğraşıyorlardı. Birbirlerinin kuyusunu kazdıkları yetmiyormuş gibi, memleketin ve milletin kuyusunu kazmak için türlü türlü dolaplar çevirmekten geri kalmıyorlardı.

İsmet İnönü'nün kurduğu kabine 25 Haziran 1962'de güven oyu almıştı. İnönü'nün güvenoyu alır almaz ilk yaptığı işlerden birisi 22 Şubatçılar olarak bilinen ihtilâlcileri tenkit etmek olmuştu. İnönü şöyle diyordu:

"Ordu içinde bir avuç demokratik nizam aleyhtarı 22 Şubat'ta vahim bir tecrübeye teşebbüs etmişlerdir. Ordunun kendisi hemen bütünlüğü ile sergüzeştçileri red etmiştir. Kesin olarak sâbit olmuştur ki, ordu memleketin idaresini ve selâmetini demokratik rejimde ve Anayasa nizamında görmektedir.

"Sergüzeştçilerin hareketleri millet nazarında ve ordu içinde tam bir takbihe uğramıştır. Büyük Millet Meclisi rejimi o kadar kuvvetli görmüştür ki, orduya olan güveninin delili olarak ve ordunun siyasetten kurtulmak için gösterdiği gayreti kolaylaştırmak üzere ağır suçları af etmeyi bile düşünmüştür.

"İhtilâlden bugüne kadar siyasetin türlü hâdiselerinden geçmiş bir ordunun milletle bu kadar yakın bir beraberlik içinde siyasetten uzaklaşmaya çalışması tarihte emsali güç bulunan büyük vasıflardandır. Memleketin selâmeti, Anayasa nizamının işlemesinde, Büyük Millet Meclisinin mutlak itibarında, hâkimiyetinde ve Büyük Millet Meclisinin ordusuna güvenimin, sevgisinin tamamiyle bilinmesindendir."

İSMİ ZEKÂSINDAN BÜYÜK

İNÖNÜ bu konuşmayı 7 Temmuz 1962'de yapmıştı. Hemen ertesi günü de cevabını aldı. İhtilâlcilerin liderlerinden Talât Aydemir, 8 Temmuz günü yaptığı basın toplantısında İnönü'yü sert bir şekilde tenkit ediyor ve 22 Şubat'taki harekâtı övüyordu. İnönü'nün "İsminin zekâsından büyük olduğunu" söyleyen Aydemir şöyle diyordu:

"İnönü güvenoyu aldıktan sonra uzun senelerdenberi malûm ve kendine has taktik ve tabiatını bir kere daha göstermiştir. Bu beyanatındaki 22 Şubatçılarla ilgili hususları şiddetle red ederiz. Senelerden beri aslâ milletin hayrına işlememiş olduğunu bildiğimiz bir taktiğin sahibinin karşısında olduğumuz için sergüzeştçi olarak damgalanıyorsak bu kolaylıkla kabul edeceğim sıfattır. Bu sebeple asıl takbihe değer husus İnö-

nü'nün siyasi zümre ve şahıs menfaatleri üstüne çıkmayarak aziz ulusumuzun sesine kulak vermeyen zihniyetidir. Bir hususu açıkça beyan etmek isteriz ki, İnönü'nün ismi zekâsından büyüktür. İnönü tükenmiştir. Reformlara en çok ihtiyacımız olduğu bu devrede bütün hayatı statükoyu muhafaza ile geçmiş İnönü'yü tekrar iş başında görmek bu milletin talihsizliği olmuştur." (Ve Talât Aydemir Konuşuyor.. s.174)

İHTİLÂLCİ HAPİSTE

İNÖNÜ'NÜN Aydemir'e kızması ile Aydemir'in İnönü'ye kızmasının temel sebebi aynıydı. İkisi de biribirlerinin menfaatini baltalamaktaydı. 27 Mayıs'ı ve havacıların ihtilâl teşebbüsünü destekleyen İnönü, Aydemir'in kendi bilgisi dışında ve kendisine karşı ihtilâl teşebbüsünde bulunmasını hazmedemiyordu. Öte yandan Aydemir, verdiği beyanatla havacıların ihtilâl faaliyetlerini deşifre etmişti. İnönü bunu da unutmamıştı.

Öte yandan Aydemir de, baştanberi İnönü ile yıldızı barışmadığı için, yapacağı ihtilâle İnönü'nün çomak sokacağını düşünüyor ve onun işbaşından uzaklaşmasını istiyordu.

Bu gizli niyetler, 7-8 Temmuz günleri peş peşe yapılan açıklamalarla açığa çıkmış ve İnönü ile Aydemir umûmi efkâr önünde yaka-paça kavgaya tutuşmuşlardı.

Aydemir beyanatı verdiğinin ertesi günü, yani 9 Temmuz 1962'de Ankara'da Savcılığa çağrıldı. Akabinde de çıkarıldığı 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından tevkif edildi. Aydemir, "Suç olan bir hâdiseyi övmekle" suçlanmaktaydı. Aydemir ise, yaptığının suç olmadığını, çünkü 22 Şubat harekâtının bir kanunla suç olmaktan çıkarıldığını söylüyordu.

Aydemir hapiste iken, İnönü'nün başına şu şekilde enteresan bir hâdise geldi. Erzurum'a giden İnönü, oradaki birlikleri ziyaret ederken, genç subaylar İnönü'yü görür görmez

İnönü ile Aydemir birbirine düşmüştü. İnönü ile yıldızı barışmayan Talât Aydemir efkâr-ı umumiye önünde yaka paça kavgaya tutuşmuştu.

İnönü ile Aydemir birbirine girmişti

aniden arkalarını dönerek protesto etmişlerdi. Bu hâdise İnönü'yü ürkütü. Ve akabinde, Ankara'ya döndükten sonra Aydemir'e karşı tavrını değiştirdi. 22 Şubat hakkında söylediği sözleri geri alır tarzda konuşmaya başladı. İnönü şöyle yidiyordu: "22 Şubat bir daha olsa gene de affederim."

Aslında bu beyanat İnönü'nün ruh ve kafa yapısını ortaya koymaktaydı. Bir yandan "büyük bir suç" dediği ihtilâl teşebbüsünü yerden yere vururken, öte yandan aynı suçu tekrar affedebileceğini söylüyordu.

Aslında yapılan iş bal gibi suçtu. Bunu ihtilâlciler de itiraf ediyorlardı. Ne var ki İnönü, suç olan bir fiili, kânunla suç olmaktan çıkararak ihtilâlcilere tâviz vermişti. Tâvizi koparan ihtilâlciler ise bilâhare dişlerinin ve tırnaklarının kirasını isteyeceklerdi.

HAPİS SONRASI GELİŞMELER

İNÖNÜ Erzurum'dan döndükten kısa bir müddet sonra Aydemir üç bin lira kefâletle serbest bırakıldı. (18 Temmuz 1962)

Hapisten çıkan Aydemir, "ihtilâlcilik oyunu"na bıraktığı yerden devam etti. İlk önce Ankara'daki arkadaşlarıyla temas kurdu. Akabinde Ertem ve Mustafa Pakoba ile birlikte İstanbul'a gitti. (24 Temmuz 1962)

Aydemir İstanbul'a gidişinin sebeplerini ve oradaki temaslarını şu şekilde anlatıyor:

"İstanbul'a gelişimin asıl sebebi şuydu:

"a.Orhan Kabibay yurda döndüğünde, temas ettiği muhitlerde (basın ve üniversite) 14'lerin propagandasını yaparken 22 Şubatçıların fikirsiz olduğunu söylemiş, 22 Şubatçılar, kaba bir askeri kuvvet ve 14'ler nâmına iş görenler diye tanıtmaya çalışmıştı.

"b.İkincisi Necati [Ünsalan], Dündar [Seyhan], Kaplan [Kadri] trîosu maalesef bu fikirleri işliyorlardı.

"c.Üçüncüsü, İstanbul muhitinde de 22 Şubat'ı bir tanıtmak istiyordum.

"... İstanbul'a seyahatim çok muvaffakiyetli geçti. Bütün matbuatla tanıştım. İleri gelen gazetecilerle görüştüm. Fikir münakaşalarını rahatlıkla yapıyorum. Atatürkçülük görüşümüzü bilhassa, Falih Rıfkı Beye, Nadir Nadi Beye izah ettim. Üniversitedeki temaslarımı da başarılı oldu. 22 Şubatçıları su üstüne çıkarmaya gayret ediyordum. Bu durum içimizdeki 14'cüleri her nedense memnun etmiyordu. Gerek Türkeş'çiler, gerek Orhan Kabibay'cılar sinsi sinsi aleyhime çalışıyorlardı, yıkıcı propagandalarına daha şiddetle devam ediyorlardı. Ama hiçbir şeyden haberim yokmuş gibi hareket ediyor, hiç kimseyi de yüzlemiyordum. Herşeyin sırası vardı." (A.g.e., s.190)

BRÜKSEL TOPLANTISI

1962 yılının ortalarına doğru, ciddi şekilde ihtilâl hazırlığına girişen gruplardan birisi de 14'lerdi. Bunlar gerek fert olarak, gerek kendi içlerinde gruplar olarak "nabız yoklaması" yapıyorlardı. Sonunda bu 14 eski MBK üyesi Brüksel'de bir araya gelerek görüşüp konuşmaya karar vermişti.

21 Temmuz 1962'de Türkeş dışında Brüksel'de bir araya gelen ihtilâlciler, 24 Temmuz'a kadar yaptıkları toplantıda, birbirlerine, yaptıkları temasları ve intibalarını anlatmışlardı.

Türkeş'in toplantıya katılmasıyla birlikte ihtilâlciler, kafalarında ne var ne yoksa ortaya döktüler. O görüşmeler sırasında, aralarında büyük görüş ayrılığı olduğu ortaya çıkmıştı. Daha da mühimi hepsinin gönlünde yatan aslan, "liderlik"ti. Hele Türkeş liderliği hiç kimseye kaptırmaya niyetli olmadığını ortaya koymuştu.

Can Kaya İsen Brüksel'deki toplantı için şunları söylüyor:

"24 Temmuz Cuma günü 14'ler, Türkeş'le beraber toplandılar. Türkeş, plân ve programını hazırlamıştı. Kesin olarak İnönü'nün karşısında görünüyordu. Kuracağı teşkilâtın, sosyal görüşe sahip bulunmasını şart koşuyordu. Neticeye ulaşmak için, şartlarına en uygun yolu seçmek ve bunun metodunu daha sonra çizmek gerektiğini ortaya koydu. Türkeş'in sert ve kararlı olduğu âşikardı. Orhan Kabibay ve arkadaşları ile böylece görüş ayrılığına düşmüş oluyordu.

"Türkeş ve Kabibay başlangıçta gâyeye giden yol üzerinde anlaşmışlardı. Her ikisi de metod üzerinde ayrı görüşler ortaya koymuş ama belli bir noktada birleşmişlerdi. Sıra, liderlik sıfatına gelince işler çıkmaza

İhtilâlde beraber olan Türkeş'le O. Kabibay, liderlikte ters düştü

Alparslan Türkeş kendisini ihtilâlcilerin tabii lideri olarak görürken, kendisine Orhan Kabibay da rakip olarak çıkıyordu. Bu yüzden bu iki eski dost liderlik yüzünden bozuşmuştu.

girdi. Öteden beri lider vasfını taşıyarak, hakkında bir takım 'efsanevi' hikâyeler anlatılarak, mânen buna hazırlatılmış olan Türkeş'ten fedâkarlık beklemek imkânsızdı. 27 Mayıs'ın kudretli albayı kendisine 14'lerin lideri olarak bakıldığına inanıyordu.

"Halbuki Kabibay, bilhassa Türkiye'deki temaslarından sonra, kendisince Türkeş'in liderliği bahsinde, bazı kanaatlere varmıştı. Herşeye rağmen Alpaslan Türkeş'in siyasi hayatta yıpratıldığına inanıyordu. Turancılık iddiaları, İnönü'nün karşısında olması ve eski Millî Birlik Komitesi üyelerinin Türkeş hakkındaki kanaatleri 'dikenli tel' halinde etrafı çevirmişti. Brüksel toplantısında, bu hususlar üstü kapalı şekilde bahis konusu edildi. 14'lerden bir grup bunların 'koz' olabileceğini öne sürdüler. Fakat hiçbir netice alınamadı.

"Son toplantıyı müteakip 13 Kasım'dan beri [1960] 1 yıl 8 ay 28 gün toplu şekilde davranan ve faaliyetlerini daima bir arada yürüten 14'ler iki gruba ayrıldılar. Bu hususta yayınlanan bildiride '14'ler topluluğunu memleketimizin içinde bulunduğu şartlar muvacehesinde her şeyden önce millî menfaatleri göz önünde tutarak tarihin vefakâr sinesine terk etmiş bulunmaktayız. Bundan böyle 14'ler, fikriyatını milletin sinesinde, hür birer vatandaş sıfatiyle ferden yaşayacağız' deniliyordu.

"Böylece 14'ler efsanesi son bulmuş oluyordu. Kuvvet sahibi olduklarını ileri süren emekli subaylar, bundan böyle politikada metafizik yol dışında yürüyeceklerdi." (Geliyorum Diyen İhtilâl.., s.87-88)

Brüksel'deki bu toplantının ardından yeni yeni ihtilâl cuntaları türeyecekti. Zira her 14'lü ayrı bir cunta gibiydi. Ayrıca bu "müstakil" cuntaların diğer cuntalara el atmasıyla yeni cuntalar meydana gelecekti. Tıpkı amip bölünmesi gibi...

Yurda dönen 14'lerden bazıları Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'le de temas kurmuştu. Gürsel'in tavrı enteresandı. Sözde ülkenin "bir numaralı" adamı idi. Ancak ihtilâlci gözü bununla doymuyordu. O bir defa ihtilâlci metodlara alışmıştı. Ağzından çıkan her sözün emir telâkki edildiği günleri arıyordu.

Gürsel, Cumhurbaşkanı seçilmeden önce de düşündüğü gibi, ihtilâlci arkadaşlarından kendisine yâr olmayanları devre dışı bırakmayı ve idareyi bütünüyle eline geçirmeyi hayal ediyordu. Bu bakımdan yeni bir ihtilâl için teşebbüse geçenlere kucak açmaktan çekinmiyordu.

14'lerden Orhan Kabibay, Gürsel'e yaptığı görüşmeyi şu şekilde açıklıyordu:

"Cemal Gürsel ve 14'ler arasında

Gürsel ihtilâlci 14'lerle gerçek mânâda hiç ters düşmedi

hiçbir zaman gerçek bir zıtlaşma olmamıştır. Gürsel'le 3.5 saat görüştüm. Kendisi ile geçmişten bahsettik. Son iki yılda Türkiye'de pek çok şeyin değişmiş olduğu kanaatine vardık. Artık gruplaşmamıza lüzum kalmamıştır." (Geliyorum Diyen İhtilâl., s.88)

14'lerden Orhan Erkanlı da Cumuhrbaşkanı Gürsel ile görüşmüştü. Talât Aydemir bu görüşme için şunları söylüyor:

"Orhan Erkanlı bu toplantıdan sonra [22 Şubatçılarla 14'lerin koordinasyon toplantısı] Ankara'ya geldi. Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel ile görüştü. Koordinasyon faaliyetlerini anlattı. Kendisinin fahri başkan ve lider olarak kabul edildiğini söyledi. Cemal Gürsel de, bu heyet ile ve bizimle gizli temas sağlamak için iki isim üzerinde durmuş: Alb. Adnan Çelikoğlu ile Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel kontenjanından senatör olan Emekli Kur. Alb. Sadi Koçaş. Gürsel neticede de Sadi Koçaş'ın üzerinde karar kılmış. Orhan Erkanlı bize gelip sonucu bildirdi. Biz de kabul ettik. Kendisi de Atina'ya tâyin olmuştu. Ve gitti. Bu faaliyetlerimizden İnönü hemen haberdar edildi. O da Cemal Gürsel'e giderek kendisini tehdit etti. Bunun üzerine Cemal Gürsel korkarak bütün vekâletlere gönderilmek üzere bir tamim yayınlamak mecburiyetinde kaldı." (Ve Talât Aydemir Konuşuyor., s.193)

KOORDİNASYON TOPLANTILARI

14'LERDEN Orhan Erkanlı'nın dönüşü ile ihtilâlciler arasındaki trafik artmıştı. Ağustos 1962'de sıksık bir araya geliyor, birlikte ihtilâl planları yapıyorlardı.

Can Kaya İsen, 14'lerle 22 Şubatçıların yaptığı ilk koordinasyon toplantısını ve bu toplantıda konuşulanları şu şekilde anlatıyor:

"Brüksel toplantısından sonra dağılan 14'lerden Orhan Erkanlı, Münir Köseoğlu ve Fazlı Akkoyunlu yurda döndüler. 27 Mayıs ihtilâlinin öncülerinden olan Erkanlı ve arkadaşları kendilerine göre Türkiye'nin kaderi hakkında bazı temas ve teşebbüsler yapmağa hazırlanmışlardı. 27 Mayıs'ın gâyelerine ulaşamadığını iddiâ eden bir zümre için, ihtilâlden sonra gelişen hâdiseler ümit verici telâkki ediliyordu.

"Nitekim Erkanlı İstanbul'a gelir gelmez ayağının tozu ile temaslarına başladı. Kabibay grubunda bulunan emekli binbaşı, Brüksel'de aldığı bilgilerle gerekli kimselerin bir araya gelmesini sağladı. Muhtelif fikir cereyanları hakkında görüş teâtisinde bulunmak ve belli bir neticeye varmak üzere tertiplenen bu toplantıların adına 'koordinasyon toplantısı' denilmişti... Ağustos'un [1962] ilk Pazartesi akşama profesör Halit Ziya Konuralp'in Levent'teki evinde 14'ler adına Orhan Erkanlı, 22 Şubatçılar adına Mustafa Ok, Selçuk Atakan, Adnan Çelikoğlu, üniversiteden Konuralp'tan başka Hukuk Fakültesi Dekanı Profesör Naci Şensoy, Profesör Cihat Abaoğlu, tabii senatörlerden Mucip Atakli, Kadri Kaplan, Muzaffer Yurdakuler, Sezai Okan, CHP'den Avni Doğan, Emekli Kur. Alb. Cemal

Yıldırım ve Dünya Gazetesi Sahibi Bedii Faik hazır bulundular.

KEMALİZM DOKTRİNİ

TOPLANTIDA, 27 Mayıs ihtilâlinden sonra Türkiye'nin karşılaştığı meseleler ana hatları ile izah edilmiş, seçimlerden sonra Çankaya protokolü ile partilerin imzaladıkları anlaşmaya rağmen bazı hâdiselerin, tamamiyle aksine geliştiği ileri sürülmüştü.

"Bu gidişin, kendilerine göre, memleketi selâmete götürmeyeceğini iddiâ ediyorlardı. Atatürk ilkelerine bağlı bir birliğin kurulmasından bahsediyorlar, bu hususta harekete geçilmesi ve her yola baş vurulması lâzım geldiğini söylüyorlardı. İki buçuk sahifelik Atatürk ilkeleri ve 'Kemalizm doktrini' ile toplantıya katılan 22 Şubatçılar, tek çare olarak ihtilâl yolunu öne sürmüşlerdi. Hiç kimse bu talebe 'Hayır' dememişti. Darbe-i Hükümeti müteakip Kemalist bir partinin kurularak işlerin bununla yürütülmesi fikri açıkça ortaya konulmuştu. Fakat sosyal, iktisadi ve kültürel konularda belirli bir yön çizilemiyordu. 22 Şubatçılar adına konuşan Mustafa Ok kendi anlayışı çerçevesi içinde "Kemalizm doktrini"nin izahını yapmış ve bu arada, ordunun siyaset ydışında tutulmasını şart koşmuştu." (G.D.İ., s.90)

İKİNCİ TOPLANTI

ASKER menşeli ihtilâlcilerle, ihtilâl şakşakçısı siviller bu şekilde el ele vermiş ve yeni bir ihtilâl yoluna girmişlerdi. İhtilâlcilerin koordinasyon toplantılarının ikincisi Ankara'da yapılmıştı. Yukardaki eserde bu ikinci toplantı hakkında da şunlar anlatılıyor:

"Levent'teki ilk toplantıdan sonra, ikinci koordinasyon toplantısı, Eylül ayının ilk yarısında Ankara'daki Sıtkı Ulay'ın evinde yapılmıştı. Bu toplantıya, CHP'lilerden Kenan Esengin (emekli general), Avni Doğan, Celâl Sungur ile emekli kurmay albay Cemal Yıldırım katılmışlardı. 22 Şubatçılardan Dündar Seyhan, Mustafa Ok, Necati Ünsalan, 14'lerden Fazıl Akkoyunlu, tabii senatörlerden de Sıtkı Ulay, Sezai Okan, Kadri Kaplan ve Muzaffer Yurdakuler, ayrıca Esat Çağa, Dr. Esat Eğilmez, avukat Yusuf Kazancı ve müstafi askeri hâkim Fikret Ekinci toplantıya iştirak etmişlerdi. 'Gayri-memnunlar' olarak vasıflandırılan bu şahısların, mevcud düzenin değiştirilmesi yolunda, kendilerine göre görüşleri vardı. 22 Şubatçıların temsilcileri, gene orduda hiyerarşik düzenin kurulması ve silâhlı kuvvetlere el atılması fikirlerini öne sürmüşler, diğerleri ise siyasi bir cemiyet ve siyasi bir parti şeklinde teşkilâtlanmanın, ilk adım olacağını söylemişlerdi.

"Ankara'da, biri Avni Doğan'ın, evinde iki toplantı yapılmış fakat hiçbir kesin karara varılamamıştı.

"Levent'teki toplantıya katılan tabii Senatör Mucip Ataklı, yapılan görüşmeleri, Mustafa Ok'un açıkladığı ihtilâl tasarısını, bütün detayları ile ilgililere anlatmıştı. Böylece koordinasyon toplantılarında açıklanan hususlar, ihbar edilmiş oluyordu. Milli Emniyetin önce dikkatle izlediği bu toplantıların, mevcut nizam içinde bir dernek veya parti kurma gayesiyle yapıldığı öne sürülmüş, hükümetçe üzerinde durulmamıştı." (A.g.e., s.92)

İHTİLÂLCİLERİN KARAKTERLERİ

YAKIN tarihimizdeki bütün ihtilâllerle, ihtilâl için meydana getirilen cuntalara bakıldığında, ihtilâlcilerin fırsat buldukları ilk anda, en yakın arkadaşının kuyusunu kazdığını görmekteyiz. Yalnızca Mucip Ataklı değil, diğer ihtilâlciler de yekdiğeri için hiç de iyi hisler beslememekteydi. Aslında hepsi de ihtilâlci arkadaşını ulaşacağı makam için bir basamak olarak görmekteydi.

Atatürkçülük ihtilâl için daima maske

Osman Köksal, Sezai Okan, Sıtkı Ulay ve Cemal Madanoğlu ile birlikte bir ihtilâl planlayan Cemal Gürsel diğer MBK üyelerini tasfiye ederek 5'li bir idare kuracaktı.

Bir misal verelim. Bakınız Talât Aydemir yakın arkadaşları için neler diyor: Orhan Erkanlı için: "MBK üyesi olduğu zaman değişmişti. Kendisine bir büyüklük gelmişti." (V.T.A.K., s.191)

Necati Ünsalan için: "Mahkemeler sırasında inkâr etti [Koordinasyon toplantılarını kastediyor]. Zaten çok ciğersizdir. Korkaktır."

OPERASYONLAR

22 ŞUBATÇILAR bu koordinasyon toplantılarına oldukça hazırlıklı gidiyorlardı. İhtilâl öncesinde yapacakları operasyonları en ufak teferruatına kadar plânlamışlardı. Aydemir bu operasyonların neler olduğunu ve mâhiyetlerini şu şekilde açıklıyor:

"Plânın ana hatlı şunlar idi:

"BAŞ OPERASYONU: Reisicumhur Cemal Gürsel'e aitti.

"a.Etrafını sarmış çıkarcılardan kurtarmak (Tayin suretiyle).

"b.İnönü baskısından kurtarmak.

"c.Koalisyon hükümetlerinin yıkılışından başka bir başbakanın seçilmesi için empozelerin yapılması.

"KURT ADAM OPERASYONU: İnönü.

"a.Yıpratılması: Basında

zinde kuvvetlerde, partilerde.

"b.CHP içinde karşısına hizip bir kuvvet çıkarmak.

"ŞOVALYE OPERASYONU: Silâhlı kuvvetler.

"a.Çengel tatbikatı, ordunun alt kademesini, gövdesini generaller kademesine takmak.

"b.Muşta tatbikat: İcabı halde kumanda kademesinin yapacağı bir ihtilâl harekâtının üzerinden geçmek veya şartlar tahakkuk ettiği zaman inisiyatifle hareket etmek.

"Basın operasyonu: Atatürkçü yazarları bir camiada toplayıp 22 Şubatçıları desteklemek.

"Üniversite operasyonu: Başta İstanbul Üniversitesi olmak üzere. (Kemalizm fikirleri yayılacak, 22 Şubatçılar desteklenecek)

"Parlamento operasyonu: Parlamentonun Atatürkçü milletvekilleri bir cephede toplanarak, Meclis çalışmalarında faydalı olacak."

1962 yılının sonlarına doğru, ihtilâl yapmayı düşünen bütün cuntalar faaliyetlerini arttırmışlardı. Bu grupların yaptığı bir diğer iş de yekdiğeri aleyhine kampanya açmıştı.

22 Şubatçılar, 14'lerin parçalanmasına memnun olurken, parçalara ayrılan 14'ler 22 Şubatçıların lidlerlerinden Talât Aydemir aleyhine

söylemediklerini bırakmıyorlardı. Öte yandan Türkeş'in başı çektiği grup da kendi başlarına çalışıyor ve herkesin etraflarında toplanmasını istiyordu.

AYDEMİR İÇİN SÖYLENENLER

TÜRKEŞ grubu ihtilâlin lider isimlerinden Talât Aydemir için şunları söylemekteydi:

"Sosyalist şahıslarla konuşuyor. Milliyetçi değildir, komünisttir.

"Hakiki lider Türkeş'tir. Zaten Aydemir hiçbir zaman lider olacak cevsafta insan değildir.

"Yön gazetesi okuyor. Harp Okulu talebelerine Kızılay'da selâm alıp geziyor." (Ve Talât Aydemir Konuşuyor, s.208)

Aydemir de eski arkadaşı Türkeş için, "Büyüklük psikozu içinde hareketlerini tanzim etmek istiyordu" ifadesini kullanıyordu. (A.g.e., s.215)

Talât Aydemir, 14'lerden bir grup ile, 22 Mayısçılardan bir grubun ve 11 Havacının meydana getirdiği komiteye de ateş püskürüyordu. Aydemir bu grup için şunları söylemekteydi:

"1. O.Kabibay, 2. O.Erkanlı, 3. Dündar Seyhan, 4. Kadri Kaplan, 5. Necati Ünsalan, 6. Halim Menteş (11 Havacı ve üç havacı tabii senatörü temsil eder. Mucip Ataklı, Emanullah Çelebi, Haydar Tunçkanat). 7. İrfan Solmazer, 8. Muammer Şahin, (Türkeş'i bırakmış şimdi buradadır). 9. Danış Çağlar, 10. Ruhi Soyuyüce."

Aydemir, "Kokteyl grup" dediği bu cuntacılara kızarken, bu grubun üyeleri de Aydemir için şu şekilde propaganda yapıyorlardı:

"Liderlik sevdasında olan hain bir insan. Hiçbir zaman onun liderliğini kabul etmiş değiliz. (22 Şubat'tan ayrılanlar söyler.)

"22 Şubat'ta bütün kuvvet elinde iken kullanamamış korkak bir insandır.

"22 Şubat gecesi korkudan bayılmıştır. Harekâtı sabaha kadar Dündar Seyhan, Necati Ünsalan idare etmiştir, harekâtı bunlar durdurmuşlardır.

"Solcularla temas halindedir.

"Artık ihtilâl yapabilecek bir kuvvet ve kudrete sahip değildir. Peşinden kimse gitmez. Ona bağlı bütün genç subayları bizler kendimize bağladık.

"Onunla birleşmemize dahi mekân yoktur. Şayet böyle bir şey olsa, içimizde beşinci kademede dahi bir yer alamaz." (A.g.e., s.212)

İhtilâlciler hem birbirlerine bunları söylüyor, hem de yine müştereken hareket etmek gayesiyle aralarında toplantılar yapmaktan geri durmuyorlardı.

İHRAÇ EDİLEN CHP'LİLER

ANKARA ve İstanbul'da yalnızca emekli ve muvazzaf asker ihtilâlciler değil, sivil ihtilâlciler de hareketli ve heyecanlı günler geçiriyordu. 1962 yılının sonlarına doğru sivil kanatta en dikkat çekici hâdise 4 CHP ileri geleninin partiden ihracıyla yaşanmıştı.

İhtilâlcilerle temas kurduğu söylenen; Genel Sekreter Kasım Gülek, eski devlet bakanı Avni Doğan, Nihat Erim ve Turgut Göle 7 Aralık'ta ihraç talebi ile Haysiyet Divanına verilmişlerdi. İki gün sonra toplanan Haysiyet Divanı bu şahısların 'Bazı diktacılarla işbirliği yaptığı'nı üstü kapalı şekilde ileri sürerek muvakkat olarak ihraçlarına karar vermişti.

15 Aralık 1962'de CHP Kurultayında konuşan Genel Başkanı İsmet İnönü "4'ler" diye isimlendirilen Gülek, Erim, Doğan ve Göle'yi "Türkeş ve 14'lerle teşrik-i mesâi yapmak"la itham etmişti.

Bu ihraç meselesi sonraki aylarda da parti içinde hayli tartışılacak, İnönü ihraç kararlarını müdafaa ederken bir de delil göstermişti. İnönü, 14'lerden Orhan Erkanlı ile Kasım Gülek arasında bir şifreli muhaberenin bulunduğunu ve bunun ele geçirildiğini söylüyordu.

Türkeş Fatih'e özendi, Topkapı'dan şehre girdi

Bu belge Orhan Erkanlı'nın 4 CHP'linin partiden ihraçları üzerine Kasım Gülek'e yolladığı bir teessür telgrafı idi. (Geliyorum Diyen İhtilâl, s.104)

CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, Nihat Erim'i "Türkeş ve 14'lerle teşrik-i mesai yapmakla" itham ediyordu.

TÜRKEŞ'İN DÖNÜŞÜ

14'LERDEN Fazıl Akkoyunlu, Rıfat Baykal, Mustafa Kaplan ve Muzaffer Özdağ emekli olarak yuda dönmüşlerdi. Diğer 14'ler de peyderpey yurda dönmekteydi. 14'ler içerisinde en gürültülü şekilde yurda dönen Alparslan Türkeş olmuştu. 22 Şubat 1963'te Yunanistan'ın Gümülcine şehrine giden Türkeş, ertesi günü kara yolu ile İstanbul'a gelmiş ve Topkapı'da 14'lerin bir kısmı ve yaklaşık 600 kişilik bir topluluk tarafından karşılanmıştı. (A.g.e., s.107)

Aydemir, Türkeş'ni bu hareketlerini tenkit ederek şöyle diyordu:

"İstanbul'da Topkapı'dan, Fatih gibi girmeyi özendi. Karşılayıcıları da o şekilde karşılama programları çizmişlerdi ki tamamı ile şarkvâri idi. Tabii büyük fiyaskolar oldu." (V.T.-A.K., s.214)

İHTİLÂLCİ PAZARI

TÜRKEŞ'İN yurda dönmesiyle birlikte ihtilâlcilik oyunu da hareketlenmişti. Artık her cunta bir an evvel liderlik koltuğunu ele geçirerek, diğerlerini maiyetine almak için müthiş bir psikolojik savaş vermekteydi.

Alparslan TÜRKEŞ

1963 başında, ihtilâl yapmaya azmü cezm ü kasteylemiş başlıca cuntalar şunlardı: 14'ler, 11'ler (havacılar), 22 Şubatçılar, Tabii Senatör olan MBK'cılardan gayrı memnun olanlar (Cemal Gürsel de dahil), CHP içinde siyasi rakiplerini ihtilâl yoluyla yoketmeyi düşünenler...

Tabii bu her grup da kendi içerisinde birçok gruba ayrılmaktaydı. Meselâ 14'ler belki on parça idi. 11'ler de öyle, 22 Şubatçılar da... Bunlar içerisinde hem kendi cuntasıyla, hem de diğer cuntalarla irtibatlı olanları da sayarsak, cunta sayısını bulmaya en babayiğit kompütürün hâfızası bile yetmez...

Bu cuntalar içresinde en hızlısı, hiç şüphesiz Talât Aydemir'in başı çektiği cuntaydı. 1963 başında Aydemir ihtilâl için iyice kararını vermişti. Aydemir bu niyetini her önüne gelene açıklamaktan da çekinmiyordu. Meselâ, 22 Şubatçıların Danıştay'da açtıkları dâvâları takip eden Avukat Saffet Olgaç, 26 Şubat 1963'de Aydemir'le görüşürken, bu ihtilâlci kendisine şöyle demişti:

"Bu harekât bir gün gerçekleşecektir. Türkiye'de bazı cuntalar kurulmuştur. Fakat, biz daha kuvvetliyiz. Çünkü üç sınıf Harbiyeli bizimle beraberdir."

Avukat kendisine, "Bu ihtilâl ne zaman olacak?" sorusunu sorunca da şöyle demişti:

"Durumu kuvvetlendirmekle meşgulüz. Ondan sonra..." (Geliyorum Diyen İhtilâl, s.109)

CAN DÜŞMANLARI KARŞI KARŞIYA

İHTİLÂLCİLERİN tavırları çok enteresandı. Bir vakitler can düşmanı olanlar bile, işin içine ihtilâl girince, bir araya gelip konuşabiliyorlardı. Meselâ 11'ler diye bilinen havacı ihtilâlciler, bir zamanlar 22 Şubatçıların ihtilâl harekâtını bastırmak için çalışmış ve bu 22 Şubatçıların ordudan atılmalarında başrolü oynamışlardı. Ne var ki, gün gelip kendileri de ordudan atılınca, bu defa yarım kalan ihtilâllerini tamamlamak için o can düşmanları bile bir araya gelip görüşmekten çekinmemişlerdi.

Yukarıda adı geçen eserde bu toplantı için şu bilgiler veriliyor:

"3 Mart günü [1963] Ankara'da emekli kurmay albay İsmail Cemal Ergüder'in oturduğu Lâle apartmanı önemli bir toplantıla sahne olmuştu. bu toplantı, 22 Şubatçılarla, 22 Şbuat hÖdisesini önlenmesinde mühim orl oynamış ve emekliye ayrılmış olan 11 Havacı subayın temsilcileri Halim Menteş ve Tufak Akkoç'u bir araya getirmişti. Ayrıca, Kabibay grubu adına Necati Ünsalan da toplantıya katılmıştı.

"22 Şubat'tan beri birbirleriyle dargın olan taraflar karşılaştırılmış, Selçuk Atakan, Bahtiyar Yalta ve Fethi Gürcan yaptıkları konuşmalarda ordu bütünlüğünün esas tutulması lüzumuna işaret etmişlerdi. Böylece, ihtilâlde rol oynayan karacılarla havacılar arasındaki buzlar çözülmeğe yüz tutmuştu. Eski kurmay subaylar, geçmişi unutarak bütün fikir ayrılıklarına rağmen, belli bir noktada anlaşabileceklerini söylüyorlardı. Fakat bu, hemen olacağa benzemiyordu." (A.g.e., s.109)

Bu ihtilâl grupları sonraki tarihlerde de bir araya gelip görüşecek, ancak bir anlaşmaya varamayacaklardı.

Bu arada Aydemir'den ayrılan bir grup 22 Şubatçı da siyasî bir parti kurmak için teşebbüse geçmişti. Bunlar CHP'den atılan 4'lerle ve Ekrem Alican'la temas kurmuştu. Bunlardan Kasım Gülek liderlik isteyince ve Ekrem Alican da "Yeni parti kuracağınıza bize katılın" deyince, parti işi de suya düşmüştü. (A.g.e., s.111)

Diğer cuntalarla yaptıkları temaslardan bir netice elde edemeyen Aydemir grubu ise, şartların her geçen gün aleyhlerine döndüğünü görünce, düşündükleri ihtilâli bir an evvel gerçekleştirmek için harekete geçmişlerdi. Bu ihtilâlciler Mart ayında yurdun muhtelif bölgelerindeki birliklerden kurs için Ankara'ya gelmiş bulunan tank ve süvarî subaylarına da el atmışlardı. Bunlar içerisinde Tankçı Yüzbaşı Feridun Erman ile üsteğmen İlhan Baş 22 Şubatçılara iltihak etmişti.

Can Kaya İşen 22 Şubatçıların faaliyetleri hakkında şunları anlatıyor:

"Eski Ankara Merkez Kumandan Muavini Emekli Albay Yaşar Başaran ve Emekli Yarbay Hakkı Sümer, 229'uncu Piyade Alayında Hâkim Üsteğmen Ziya Gökalp Pusat vasıtasıyla Hüsamettin Paksoy, Nusret Karakaş ve Metin Akpınar'ı elde etmişlerdi.

"Bir harekâtla kritik birliklerden olan Riyaseticumhur Muhafız Alayında da Fethi Gürcan faaliyet gösteriyordu. Emekli binbaşı, eşi tarafından akrabası bulunan Kadir Yıldırım'ı listeye dahil etmişti. Alayın süvarî grubunda Yüzbaşı Mehmet Gül ve Sedat Ünal da 22 Şubatçıların emrine girmişlerdi.

"Hava Kuvvetlerine de emekli hava binbaşı İzzet Köz vasıtasıyla çengel atan 22 Şubatçılar, hava binbaşı Cemal Özdemir'i kendi gruplarına aldıklarını söylüyorlardı.

"Ankara'daki bu faaliyetlere paralel olarak, İstanbul'da da emekli kurmay yarbay Osman Deniz, Kartal'daki 2.

Can düşmanları ihtilâlde beraber oluyordu

Zırhlı Tugay'da, 1. Zırhlı Tümende, Ayazağa Süvari Grubunda bazı küçük rütbeli subaylarla görüşüp kendilerinden 'yardım vaadi' almıştı. 22 Şubatçıların İstanbul teşkilâtını idare eden Cevat Kırca ve Osman Deniz elde ettikleri arkadaşlarına hazır bulunmalarını, Ankara'dan emir beklediklerini bildirerek 'Çok kısa zaman içinde ihtilâl yapılacaktır' demişlerdi." (A.g.e., s.112)

Şubat 1963'te ihtilâl cuntaları kesif bir çalışma içerisine girmişti. Bilhassa Talât Aydemir, faal bir şekilde çalışıyor ve ihtilâlin en kısa zamanda gerçekleşmesi için arkadaşlarına talimat üstüne talimat veriyordu.

Mart sonlarına doğru artık Aydemir grubu ihtilâl için bütün hazırlıklarını tamamladıklarını inanıyorlardı. 31 Mart 1963 günü ihtilâli gerçekleştireceklerdi.

İhtilâlci Talât AYDEMİR

İnönü, Genel Sekreteri Kasım Gülek'i ihtilâlcilerle temas kurmakla suçladı.

Bu ihtilâlciler, planları üzerinde son rötuşları yapmak üzere, 28 Mart'ta bir toplantı yapmışlardı. Aydemir bu toplantıyı şu şekilde anlatıyor:

SÖNEN UMUTLAR

"GÜNLER ilerledi. Harekâta kararlı idik. 28 Mart 1963 günü Alb. Emin Arat beyin evinde; Ben, Turgut Alpagut, Galip Gültekin, Bahtiyar Yalta, Mustafa Ok, Fethi Gürcan toplandık. Nihaî görüşmeyi yaptık. Tam karar alacağımız sırada Mustafa Ok, yeni bir fikirle ortaya çıkarak ihtilâl kararının tam yetki ile alınmasını istedi. Fikir şu idi. İki yan kuvvet olan kokteyl grup ile Türkeş kanadını da içimize almak istiyor ve daha ziyade Türkeş kanadı ile anlaşmamızı arzuluyordu. Odada soğuk bir hava esti. Çok mesuliyetli bir andı. Herkes susmuştu. Yalnız Fethi Gürcan, mertçe ortaya atıldı, bu grup ihtilâlci olmaz, ihtilâl kararı veremez diye heyecanlı bir konuşma yaptı. Kimseden ses sedâ çıkmayınca şuna karar verildi. O halde yarın Mustafa Ok ile Bahtiyar Yalta, Türkeş grubu ile temas etsin. Kuvvet dökümü yapılsın. Kuvvetleri varsa birleşip yapalım, dendi. Ben de kabul ettim. Bu arkadaşları vazifelendirdim. Toplantıdan yıkılmış ve çökmüş olarak ayrıldık. Halbuki bütün hazırlıklarımız tamamdı. Harekât planı Ankara İstanbul için en ince teferruatına kadar, orada izah edilmişti. Harekât sonrasında yapılacak işler de kararlaştırılmıştı. Yedi kişilik yetkili şahıslar her şeyi en ince teferruatına kadar öğrenmişlerdi. Eve gelirken yolda, Fethi Gürcan ile beraber yürüdüm. Her ikimiz de çok üzgündük. Söyle karar aldık: 'Bu işe kimse girmese de biz hazırlıklarımızı bozmayalım, bu ihtilâl kararında ısrar edelim' dedik. Kararlaştırdığımız güne daha üç gün vardı." (Ve Talat Aydemir Konuşuyor, s.221)

Can Kaya İsen de, 28 Mart'taki toplantıyı ve Mustafa Ok'un itirazını şu şekilde anlatıyor:

"Aydemir harekâtın birkaç gün içinde yapılmasını zaruri görüyordu. Çeşitli bilgi ve görüşlerin ortaya konulmasından sonra karara varıldı. 31 Mart'ı 1 Nisan'a bağlayan gece yarısı Ankara radyosu kapanmadan önce harekât başlayacaktı.

"Ortalığı saran puslu hava içinde akşam oluyordu. İhtilâl kararını verenler 'Hayırlı olsun' diyerek dağılacakları bir sırada Mustafa Ok söz istedi. Emekli Kurmay yarbay ihtilâlin hemen yapılmasını doğru bulmadığını ifade etti ve dedi ki:

" 'Arkadaşlar, böyle hazırlıksız ve desteksiz bir hareket, bizi sâlim bir yola götürmeyecektir. İhtilâl için Türkiye'de şu anda uygun bir vasat yoktur. Yan kuvvetlerin desteği temin edilememiştir. Siyasî partiler, zinde kuvvetler ve Türk Silâhlı Kuvvetleri bu harekâtı benimsemeyeceklerdir. İhtilâl geçici bir zaman için başarıya ulaşsa dahi, geliş ve kalış meşruiyet bakımından ilerisi için ümitvar olamaz. Misâller önümüzdedir. Muhtelif ihtilâl rejimleri, zinde kuvvetler ve halk tarafından benimsenmediği takdirde yıkılmışlardır. İhtilâlciler ya bir kuvvete veya bir siyasi teşekküle dayanmak zorundadırlar. Yan kuvvetler olarak 14'leri, 11'leri ve üniversite gençliğini elde etmek zorundayız.'

"Mustafa Ok'u dinleyen Aydemir ve 22 Şubatçılar heyecanlanmıştı. Emekli yarbay sözlerini şöyle tamamladı:

" 'İhtilâl geceleyin yapılır, fakat gün doğması ile birlikte, yan kuvvetlerin tazyiki ve memleket meselelerinin önemi başlar. Zaman ilerledikçe menfi kuvvetler bizi yıpratır. Memleketin kaderi ile oynanacak zaman değildir.

"Sinirli bir şekilde ayağa fırlayan Fethi Gürcan sert bir ifade ile:

" 'Ben arkadaşlarımı bu işler için hazırladım. 31 Mart gecesi ihtilâl yapılması zarurîdir. Cesareti olmayanlar gelmesin. Ben arkadaşlarımı yalnız bırakamam' dedi.

"Mustafa Ok, Fethi Gürcan'a mukabelede bulundu:

" 'İhtilâl erkeklik olsun diye yapılmaz, memleketin menfaatleri icap ettiriyorsa, böyle işlerden kaçılması bir zarurettir.'

"Aydemir, Mustafa Ok'un sözlerinde gerçek payı bulunduğunu kabul etmişti. Gürcan ve Yalta haricindeki 22 Şubatçılar, 31 Mart kararına rağmen, ihtilâlin tekrar geciktirilmesini kabullenmişlerdi. Fethi Gürcan ve Bahtiyar Yalta kararı doğru bulmadıklarını belirterek, 'İşin tavsamaya yüz tuttuğunu' ileri sürdüler.

"Mustafa Ok, ordunun bu harekâta tek başına sokulmasının güçlüklerini de ortaya koymuş ve 'Her ne kadar alt kademeler bizi destekleyecekler se de yüksek rütbelilerin durumu meçhuldür. Ordudaki temaslarımızın üst kademelere de ulaşması şarttır,' demiş, fakat gene Fethi Gürcan'ın itirazı ile karşılaşmıştı. Diğerleri hiç konuşmuyorlardı. Fethi Gürcan sinirli bir ifade ile şunları söyledi:

" 'Ne oldu arkadaşlar, dilinizi mi yuttunuz? Biraz evvel konuşanlar siz değil miydiniz? Bu harekât 31 Mart'ta olmadığı takdirde tâ Doğudan getirdiğim ve şimdi öbek öbek evlerinde oturan arkadaşlarımı nasıl dağıtacağım?'

"Aydemir ve arkadaşları her şeye rağmen, Mustafa Ok'u haklı görmüşlerdi. Yan kuvvetlerin desteklemediği bir harekât neticesi, meçhul bir

MUSTAFA OK— Aydemir'in yapacağı ihtilâle karşı çıkıyor ve gerekçe olarak da cuntaya daha yüksek rütbeli subayların dahil edilmesi gerektiğini gösteriyordu.

Mustafa Ok itiraz etti...

mâcerâ olacaktı.

"Münakaşa gittikçe uzuyordu. Aydemir 14'lerle ve 11 havacı ile yeniden temas edilmesi lâzım geldiğini belirtti. Bu iş için Mustafa Ok ve Bahtiyar Yalta vazifelendirildi. 22 Şubatçılar, Nisan ayı içinde yan kuvvetlerin temsilcileri ile anlaşma zemini aramaya çalışacaklar ve ihtilâl gününü ondan sonra kararlaştıracaklardı. Turgut Alpagut bu hususta Aydemir'e: 'Kararı sen ver. Ben erkek adamım, gününden haberdar et, tabancamı alıp gelirim' dedi.

"Böylece 28 Mart günü yapılan toplantı 'İhtilâlin ilerdeki bir güne bırakılması' kararı ile son buldu." (Geliyorum Diyen İhtilâl.,s.117)

HÜKÜMETİN TELÂŞI

MİLLÎ Emniyet Teşkilâtı, 20 Mart'ta ihtilâl kararını öğrenmiş ve hükümete bildirmişti. Hükümet ve ordu telâş içerisinde tedbirler almaya başlarken, Aydemir gayet rahattı.

14'lerden Numan Esin, ihtilâl hazırlığının Millî Emniyet tarafından hükümete rapor edildiğini, Mustafa Ok'a anlatmış, Mustafa Ok da durumu Aydemir'e bildirmişti. Aydemir ise, "22 Şubatçıların yarım kalan ihtilâllerini tamamlayacaklarını ve Türkiye'yi özlenen idareye kavuşturacaklarını herkes biliyor, bunun gizli kalacak tarafı yok" demişti.

İşte hükümet 31 Mart ihtilâlinin tehir edildiğinden habersiz, heyecanla ve telâş içerisinde beklerken, ihtilâlin tehir edildiğinden habersiz bir grup subay da o heyecanla açık vermişlerdi.

Aydemir Grubunun el attığı Deniz Harb Okulunda bulunan bazı teğmenler 31 Mart'ı 1 Nisan'a bağlayan gece bir takım faaliyetlere girişmişlerdi. Bunlardan elebaşı olarak gözüken Feridun Özbay 31 Mart gecesi yakalanarak gözaltına alınmıştı. (A.g.e., s.118)

SON TEMASLAR

AYDEMİR grubu aldıkları karar muvâcchesinde diğer cuntalarla son defa temas kurmaya başlamışlardı. Bu maksatla ilk toplantı 9 Nisan 1963'te yapıldı. Bu toplantıya 22 Şubatçılarla 11'lerin ve 14'lerden bir grubun temsilcileri katılmışlardı. Ayrıca tabii senatörlerden bir grubun temsilcileri katılmışlardı. Ayrıca tabii senatörlerden bir grubun temsilcisi de toplantıda hazır bulunmuştu. Toplantıya katılanlar şunlardı:

Halim Menteş, Talât Aydemir, İrfan Solmazer, Kadri Kaplan, Mustafa Ok, Bahtiyar Yalta, Fethi Gürcan.

İrfan Solmazer, Orhan Kabibay ile Orhan Erkanlı'yı; Halim Menteş 11 havacıyı; Kadri Kaplan Tabii Senatörleri, Dündar Seyhan ve Necati Ünsalan'ı temsil ettiklerini söylüyorlardı.

Bu toplantıda, gruplar karşılıklı olarak görüşlerini ortaya koymuşlar ve uzun uzun tartışmışlardı. Sonunda herhangi bir anlaşmaya varmadan dağılmışlardı. Böylece Aydemir grubu yine kendi plânlarıyla başbaşa kalmıştı.

TÜRKEŞ'LE KURULAN TEMAS

22 ŞUBATÇILARIN Aydemir kanadı 10 Nisan 1963 günü de Türkeş kanadı ile görüştü. Dikmen'de açık arazide yapılan toplantıya katılanlar şunlardı:

Talât Aydemir, Alparslan Türkeş, Mustafa Ok, Bahtiyar Yalta, Rıfat Baykal ve Muzaffer Özdağ.

Bu görşüme esnasında Türkeş ve Aydemir hedefte birleşmişlerdi. Evet, bir ihtilâl yapacaklardı. Fakat lider kim olacaktı? İş oraya gelince dananın kuyruğu kopmuştu. Her ikisi de liderliği terketmeye niyetli olmadığını kesinkes ortaya koyuyordu. Aydemir, "Türkiye'deki ihtilâl grupları içinde en kuvvetlisinin lideri benim" diyerek Türkeş grubunun da kendilerine iltihak etmelerini isterken, Türkeş de şöyle diyordu:

"Ben Türkiye'de ve dünyada tanınmış bir insanım. Büyük kuvvete sahip bir liderim. Şayet bütün 22 Şubatçılar da benim liderliğimi kabul eder, emrime girerlerse, onlara çalışmak için vazifeler verebilirim. Başka türlü birleşme imkânı yoktur. Kararlıyız." (Ve Talât Aydemir Konuşuyor.. s.228)

Aydemir grubunun Türkeş grubu ile yaptığı bu görüşmeden de bir netice çıkmamıştı.

Bu ihtilâlciler, 11'ler ve 14'lerle tekrar temas kurmağa karar vermiş ve o grupların temsilcileriyle 15 Nisan '63 günü tekrar bir araya gelmişlerdi. Önceki toplantılarda olduğu gibi bu toplantıda da bir karara varılamamış ve gruplar anlaşamamıştı. Artık bu temaslardan sonra Aydemir grubu kesin kararlarını vermişlerdi. İhtilâli kendilerine bağlı subaylarla birlikte yapacaklardı. Zirâ artık beklemeye tahammül kalmamıştı.

Nisan 1963'te Aydemir grubu artık ihtilâli şekillendirmişlerdi. Harekete geçmeleri an meselesiydi. Bu gruptan ayrılmış olan 22 Şubatçılar da kendi başlarına ihtilâl yapmak için teşebbüse geçmişlerse de ümide kapılacakları bir netice elde edememişlerdi.

Geliyorum Diyen İhtilâl kitabında Nisan ayındaki faaliyetler şu şekilde anlatılıyor:

"17 Nisan gecesi İstanbul'da Piyer Loti Otelinde bir araya gelen eski 22 Şubatçılar —ki, bunlar Aydemir'den ayrılmış olanlardır— 11'lerle anlaşma zemini bulmağa çalıştılar. Muhtelif grupların birleşmesi, bu olmadığı takdirde diğer gruplardaki elemanların elde edilmesi yolunda teşebbüsler üzerinde duruldu. Uzun vâdeli bir plâna göre çalışılması hususunda prensip anlaşmasına varıldı.

"Diğer gruplardan ümidi kalmayan Aydemir ise bütün mevcut imkânlarını kullanarak her ne pahasına olursa olsun ihtilâli gerçekleştirecekti. Fethi Gürcan, Cevat Kırca, Rıfkı Erten ile havacı İzzet Köz'ün evinde toplantı yapan Talât Aydemir, kararını açıklamış ve bu arada önemle üzerinde durulan Hava Kuvvetlerinin durumunu sormuştu. İzzet Köz Ankara, Eskişehir, Balıkesir, Bandırma, Diyarbakır ve Merzifon'daki hava üslerinden bahsederek, kendine göre kuvvet dökümü yapmış, ihtilâle katılabilecek birlikleri saymıştı. Aydemir'in endişe ettiği en mühim husus girişilecek harekât karşısında Hava Kuvvetlerinin göstereceği tepki idi. Aydemir ısrarla bunun üzerinde duruyor. Hava Kuvvetlerinden bazı birliklerin elde edilmesini şart koşuyordu.

"İŞARETİNİ BEKLİYORUZ"

"18 NİSAN günü Rıfkı Erten'in evinde yeni bir toplantı yapıldı. 22 Şubatçıların 'Erkân-ı Harbiyesi' bir araya gelmişti. Talât Aydemir, Rıfkı Erten, Galip Gültekin, Bahtiyar Yalta, Fethi Gürcan'dan başka, İstanbul teşkilâtından Osman Deniz de toplantıda hazır bulunuyordu. Üç gün önce Bahtiyar Yalta'ya 'Gruptan ayrıldım' diyen Mustafa Ok da Aydemir'in toplantı

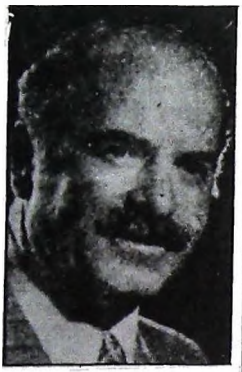
dâvetine 'Hayır' diyememiş ve gelmişti.

"Osman Deniz İstanbul'daki faaliyet üzerinde geniş izahat vererek 'Biz iyi durumdayız. İşaretinizi bekliyoruz' demişti. Aydemir ve Gürcan, elde edilen kuvvetlerle 'ihtilâlin başarıya ulaşacağına inanıyordu. Mustafa Ok ise, bir ay önceki toplantıda ileri sürdüğü görüşlerinde ısrar etmiş, ordunun bu işe karıştırılmamasını istemişti. Mustafa Ok 'Kuvvetler ve fikirler birleşmediği müddetçe bir ihtilâl başarıya ulaşsa dahi sonu hüsran olacak' diyordu. Fakat, bu defa kararlı bulunan Aydemir'i ikna etmek imkânsızdı. Netice 'Orduda elde olunan birlikler vasıtasıyla ihtilâle girişmek ve bunu en kısa zamanda gerçekleştirmek' tezi kabul edildi. Buna karşı zıt fikirler ileri süren Mustafa Ok'a müstehzi bir tarzda hitap eden Fethi Gürcan 'Var mısın, yok musun?' diye sormuştu. Mustafa Ok için bu soruya cevap vermek, bir hayli güçtü. Kader birliği yaptığı arkadaşlarına bir anda 'hayır' demek ihanet olacaktı. Emekli kurmay yarbay belirli bir tereddütten sonra 'Evet, varım' diye mukabele etmişti.

"Birkaç gün sonra Galip Gültekin'le konuşan Mustafa Ok, kararını üstü kapalı bir şekilde izaha çalışarak 'Bulunduğumuz durum şimdiki halde kısır kaldı, bunu inkişâf ettirmek imkânları da mevcut değil. Neticeye varılacağını sanmıyorum' demişti. Bu konuşmayı Talât Aydemir'e nakleden Galip Gültekin, Mustafa Ok'un durumuna dikkati çekmişti... Böylece Mustafa Ok da Aydemir'in listesinde 'şüpheli'ler arasına katılıyordu." (A.g.e., s.122-123)

28 Nisan 1963 günü İstanbul ve Ankara'da gösteriler olmuştu. Bu tarih, 27 Mayıs'a temel gerekçe kabul edilen talebe hâdiselerinin yıldönümü idi.

İhtilâlin son rötuşları yapılıyor

Fethi GÜRCAN

Talat AYDEMİR

İhtilâl yapmak için harekete geçen buna rağmen serbest bırakılan Talât Aydemir ve arkadaşları, yeni bir ihtilâl için çalışmalara başlamışlardı bile... Mustafa Ok ise ihtilâl teşebbüsünde bulunanlar arasındaydı. Sonradan Ecevit'in bakanı oldu.

Bu vesile ile Bayezıt meydanında yapılan merasime katılan tabii senatörlerden Mucip Ataklı, orada bir konuşma yaparak "enteresan" tekliflerde bulunmuştu.

Bu ihtilâl hastası; bütün siyasî partilerin bir müddet için faaliyetlerine son verilmesini ve bizzat kendi elceğizleriyle hazırladıkları Anayasanın değiştirilmesini istemişti.

Bu sâbık MBK üyesi konuşmasında yeni bir ihtilâlden de bahsetmişti. Kendisi bu ihtilâli, "hukukî bir ihtilâl" olarak vasıflandırıyordu.

Ataklı'nın bu konuşması geniş akisler meydana getirdi. Senatoda yapılan konuşmalarda Ataklı sert bir şekilde tenkit edildi. Ataklı ise "hukûkî ihtilâlini" parlamento içinde de müdafaa ediyor ve şöyle diyordu:

"Teklifime göre Meclisteki mevcut partiler gene bulunacak, fakat muayyen bir müddet bütün Meclis her partiden ve bağımsızlardan müteşekkil bir parlamento grubunun sevk ve

idaresinde, partisiz milli bir meclis anlayışı içerisinde memleketin ve milletin şiddetle muhtaç bulunduğu sosyal, ekonomik ve kültürel alandaki reformları gerçekleştirecektir." (A.g.e., s.129)

İHTİLÂL TELÂŞESİ

MAYIS 1963'te, 22 Şubatçılarda artık heyecan zirveye çıkmıştı. Zirâ artık bütün hazırlıklarını ikmal etmişlerdi. İhtilâlin gününü dahi kararlaştırmışlardı. İhtilâl 20-21 Mayıs gecesi, saat 23.30'da jetlerin ses duvarını aşması, jetler yetişmediği takdirde bu saatte birliklerin hiçbir emir beklemeden harekete geçmeleri ile başlamış olacaktı. Bu arada radyoda yapılacak anonslarda da ihtilâlin başlayacağı ilân edilecekti.

Aydemir'e göre ihtilâlde neticeye ulaşmak için ellerinde yeterince güç vardı. 229. Piyade Alayı, Muhafız Alayı Süvari Grubu, Harp Okulu, Jandarma Okulu Muharebe Taburu, 28. Tüm. Top. Komutanlığı harekâta hazırdı. (Ve Talât Aydemir Konuşuyor., s.233)

VAZİFE TAKSİMİ

AYDEMİR grubunun hazırladığı ihtilâl planı üç kısma ayrılmıştı: 1. Harekât planı 2. Tevkif planı 3. Harekât Sonrası planı diye...

"Geliyorum Diyen İhtilâl" isimli kitapta, harekâtın başlangıcı ve harekâta katılan kuvvetlerin vazife taksimi şu şekilde anlatılıyor:

"İhtilâlin başlangıcı, İstanbul teşkilâtına telefonla, 'Hastanız iyidir' parolası ile bildirilecekti. Ankara'da harekâta geçen birliklerin ilk iki hedefi, Genelkurmay Başkanlığı binası ve radyo evi olacaktı. Plâna göre, alârmla birlikte Genelkurmay ve civarı Harb Okulu talebeleri, tanklar tarafından çevrilecek, bu arada bir bölük Harbiyeli, iki takım tank ve bir trafik kıtası radyoevini işgal edecekti. Aynı anda, Ankara ve İstanbul'daki bütün hükümet adamları, Genel Kurmay Başkanı, İkinci Başkanı, Kuvvet Kumandanları, Kurmay Başkanları ve mülkî âmirler, Harbiye talebeleri tarafından evlerinden alınarak Harb Okuluna götürülecekti.

"Ankara'da ihtilâle katılacak birliklere verilen görevler şöyle idi:

"HARB OKULU: Reo'lara bindirilmiş bir bölük Harbiyeli şehre gidecek, bir takımı ile Genel Kurmay binası ve Hava Kuvvetleri karargâhı önüne gönderilecek, tankları takviye edecek, bu arada Hava Kuvvetleri karârgahını zaptedecekti. Geri kalan, iki takım Harbiyeli radyoevinin emniyetini sağlayacaktı. Beş bölük Milli Savunma Bakanlığı dışındaki bütün bakanlıkları dıştan kuşatarak emniyete alacak, Genelkurmaydaki kıtalarla teması sağlayacaktı. İki bölük Harbiyeli de okulda ihtiyatta bırakılarak, ihtilâl karargâhının iç ve dış emniyetini temin edecekti.

"ZIRHLI BİRLİKLER OKULU: Bu birlikle teması, Fethi Gürcan ve Erol Dinçer yapmıştı. Okulun hazır kıta olarak bekleyen beş tankı, hemen harekete geçirilerek 229. Piyade Alayının yanındaki yoldan şehre inip üçü radyoevi önünde, ikisi de Genelkurmay ve Hava Kuvvetleri karargâhı yol kavşağında mevzilenecekti. Daha sonra, 10 tank daha hareket ettirilecek, bunlardan beşi Kızılay-Amerikan sefareti, beşi de Çankaya yol kavşağı mevkilerinde, tertibat alacaktı. Diğer tanklar, Harp Okulu civarındaki arazide ihtiyatta bekletilecekti. Yüzbaşı Feridun Erman, üsteğmen İlhan Baş, yüzbaşı Mehmet Gül, yüzbaşı Sedat Ünal teşkilâta dahil edilmişti.

"229. PİYADE ALAYI: Bu birlikle irtibatı, Rıfkı Erten kurmuştu. İhtilâle 5 bölükle katılmasına karar verilen bu alayın vazifesi, Ankara'nın dışarı ile irtibatını kesmekti. Bir bölük, Yonca Yaprağı mevkiinde, bir bölük, Etimesut-Yenimahalle yolunda, bir bölük kömür satış depoları ile Hipodrom arasındaki koru civarında emniyeti sağlayacaktı. Reo'lara bindirilmiş iki

piyade bölüğü de Gazi çiftliğinde ihtiyatta bekletilecek, Ankara'ya giren ve çıkan yolları kapatacaktı.

"MUHAFIZ ALAYI: Fethi Gürcan vasıtasıyla elde edilmiş olan, Muhafız Alayı süvari grubu, alarmı müteakip şehre inerek Yıldırım Beyazıt Meydanı ve Etlik yol kavşaklarını tutacak, halkın şehre inmesine mâni olacaktı.

"GENELKURMAY KIŞLA KOMUTANLIĞI:

Milli Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay binalarını dıştan kuşatarak buraların dışarı ile irtibatını kesecek, Harbiyeliler gelinceye kadar, ihtilâle katılan tankların emniyetini sağlayacaktı. Bu arada, Jandarma birlikleri ile Bakanlıklar bölgesinde bulunan Harp Okulu talebeleri ile irtibat kurarak, Genel Kurmayın telsiz ve telefonlarına hâkim olacaktı. Bu birlikte irtibatı Tevfik Saltoğlu sağlıyacaktı.

"28. TÜMEN TOPÇU KOMUTANLIĞI: Tümen bölgesini emniyet altında bulundurarak, garnizon bölgesine kimseyi sokmayacak, bu arada Çubuk yolunu keserek, sevki muhtemel birliklerin Ankara'ya girişine mâni olacaktı. Radyoevini ele geçirme vazifesi, bu kıtaya verilmişti. Buraya gelen tankların emniyetini sağlamak ve Harbiyeliler geldikten sonra da büyük postane ile telefon idarelerini elinde tutmak bu kıtanın yapacağı vazifeler arasındaydı.

"JANDARMA OKULU VE JANDARMA OKULU MUHAFIZ TABURU: Ankara'da hükümet adamları ile, mülkî ve askerî şahsiyetlerin oturduğu Saraçoğlu mahallesini dıştan kuşatacak, Genel Kurmay Kışla Komutanlığı birlikleri ile teması muhafaza ederek, radyoevi, elektrik santralı, trafo merkezlerini kontrol altına alacaktı. Etimesut verici istasyonunda radyonun neşriyatına mâni olunduğu takdirde, trafo merkezinden cereyanın kesilmesini sağlamak bu birliğin görevleri arasındaydı.

"ORDU DONATIM KOMUTANLIĞI ANA DEPOLAR MUHAFIZ TABURU: Tandoğan meydanındaki yol kavşakları ve istasyon civarı, bu birlik tarafından kontrol altına alınacaktı." (a.g.e., s.134-136)

R.Erten ihtilâl için ordudan birlik ayarladı

RIFKI ERTEN— İhtilâl için ordudan birlik ayarladı.

22 Şubatçılar, ihtilâl günü İstanbul'da da harekâta geçeceklerdi. Ancak ihtilâl planının bütün ağırlığını Ankara'daki harekât teşkil etmekteydi.

İhtilâlciler, Mayıs ayı ortalarına doğru plânlarının üzerinde son rötuşları yapmışlardı. İhtilâlin elebaşılarından Talât Aydemir Mayıs ayı ortalarında yaptıkları çalışmaları ve temasları şu şekilde anlatıyor:

" İstanbul'da da harekât planı hazırdı. Cevat Kırca veya Osman Deniz tatbik ettireceklerdi. Günler ilerliyordu. Ordunun üst kademelerindeki bize yakın generallerle teması Kur. Alb. Rumi Akıskalı ve Hâkim Tümg. Rıza Tunç vasıtası ile yapıyorduk. Onlardan bize gelen en son haber şu idi. 'Biz Ankara'da pasif vazifelerdeyiz. Aktif bir rol oynayacak durumumuz yok (yani cesaretleri) onlar yapsınlar biz tasvip eder katılırız.

"Esas bunların liderliğini yapan Üçüncü Ordu K. Korg. Refik Tulga ile vasıtalı olarak temas halinde idik. Bedii Faik Ankara'da ve İstanbul'da

Korg. Refik Tulga ile bu hususta çok uzun boylu konuştu. İkna ettiğini ve neticeyi aldığını Millet Vekili Doğan Bey, Alb. Emin Arat ve beni evine çağırdı. Orada uzun uzun Bedii Faik'ten aldığı bu hususiaki haberleri anlattı. Hattâ bizim de bu işe muvafakat ettiğimizi icap ederse Erzurum'a Bedii Faik'i gönderip bildirmeyi veya Refik Tulga'nın annesi vasıtası ile mektup yazmayı, hattâ Avni Doğan Bey Erzurum'a kendi oğlunu göndermeyi ve Refik Tulga'yı haberdâr etmeyi teklif etti. Alb. Emin Arat bunları iyi hatırlar. Ben emniyet bakımından lüzum olmadığını bildirdim. Korg. Refik Tulga'nın harekât sonrası Genel Kurmay Başkanı yapılmasını ve istediği gibi büyük kumanda kademesini tayin etmesini onlara bıraktığımızı söyledik. Siz haberi emniyet mülâhazasını nazarı itibare alarak kendisine bildirin dedik. Harekât günü radyoda ilk anonsu müteakip 3. Ordu Kumandanı Refik Tulga'dan tasvip telgrafı veya telefonu, Harp Okuluna gelirse müteakip radyo anonslarını tebliğleri onun imzası ile yayınlayacağımızı bildirdik. Tamamiyle anlaştık, ayrıldık. Bu hususu yani Refik Tulga'dan muvafakat haberi aldığımızı Fethi Gürcan'a ve ayın 15'inde (Mayıs) Osman Deniz İstanbul'dan gelince ona da bildirdim. İstanbul'a bu haber gitti." (Ve Talât Aydemir Konuşuyor.., s.235)

PROVALAR BAŞLIYOR

16 MAYIS 1963'ten itibaren ihtilâlin provası yapılmaya başlanmıştı. Aydemir o gün ihtilâle katılacak birliklerde kilit mevkilerde vazife yapacak subayları evinde toplayıp onlara Ankara'daki harekât planı hakkında son bilgileri ve taktikleri vermişti.

Aydemir 18 Mayıs'ta topladığı bir grup subayla da Keçiören'de toplanmış ve onlarla birlikte ihtilâlin kısa bir provasını yapmıştı.

Aydemir 19 Mayıs günü, harekât sırasında Harp Okulu alay Komutanlığı görevini ifa edecek olan Turgut Alpagut'la birlikte, Tayyar Baransel'in arabasıyle Ankara'da gezintiye çıkmış, birliklerin vazife mahallini görerek kendi aralarında fikir teâtisinde bulunmuştu.

İhtilâlciler radyoda okutacakları anonsu da hazırlamışlardı. Bu anonsun ana hatlarını Aydemir hazırlamış, Emin Arat kaleme almıştı. Sıra anonsun altındaki imzaya gelmişti. 22 Şubatçılar bu imzanın "Talât Aydemir" olmasında ısrarlıydı, sonunda bu imzada karar kılınmıştı.

İHTİLÂL BEKLEYİŞİ

ANKARA'DAKİLER gibi İstanbul'daki ihtilâlciler de heyecanla harekâta geçecekleri saati beklemeye başlamışlardı. İstanbul'daki ihtilâlcileri organize eden Cevat Kırca, Kapı Karakolunda bulunan Tank Taburunun harekâta geçirilmesi için Recep Uslu'ya tâlimat vermiş ve ayrıca 10 adet thompson makinalı tabanca getirmesini tenbih etmişti.

Malkara'daki tank taburunda vazifeli olan Recep Uslu, 11. Tank Taburundan Fevzi Bingöl'ün temin ettiği 10 thompson ile 20 şarjörü 20 Mayıs'ta Cevat Kırca'ya teslim etmişti. (Geliyorum Diyen İhtilâl, s.140)

İstanbul'daki diğer ihtilâlciler de hazırlıklarını tamamlamış ve gece radyodaki anonsu beklemeye başlamışlardı.

İhtilâlciler bu şekilde hazırlana dursun, hükümet 20 Mayıs gününün akşamı saatlerinde Alparslan Türkeş'in ihbarı üzerine ihtilâl teşebbüsünden haberdâr olacaktı.

"Geliyorum Diyen İhtilâl" kitabında 20 Mayıs günü ve Türkeş'in ihbarı şu şekilde anlatılıyor:

HER ŞEY TAMAM

"20 MAYIS günü, 22 Şubatçılar için her şey tamamdı. Aydemir sabahleyin ailesi efradını, her ihtimâle karşı

Jurnal üzerine, ihtilâl teşebbüsü akim kaldı!

MUSTAFA PAKOBA

TURGUT ALPAGUT

REFİK TULGA

EMİN ARAT

yakın arkadaşı emekli yarbay Mustafa Pakoba'nın Küçükesat'taki evine götürmüştü. Öğleye doğru genç Turgut Alpagut'la buluşan Aydemir, Tayyar Baransel'in otomobili ile ihtilâlde vazife alacak birliklerin yerlerini gezdi. Dikmen, Söğütözü, Kavaklıdere, Çankaya'da tankların nerede yol kesecekleri münakaşa edilmiş, bu arada son kararlar alınmıştı. Aydemir'in sabırsız ve heyecanlı olduğu her hali ile belli oluyordu.

"Öğleden sonra, Ordu evinin karşısındaki çay bahçesinde arkadaşlarına son talimatı veren âsi emekli albay, akşam üzeri Kızılay'da rastladığı, emekli yarbay Şükrü İnanç'la birlikte yürüyerek, gece ihtilâlin gerçekleşeceğini bildirmişti. Aydemir saat 19'da, Yenişehir'de yeni bir pastahanenin açılış kokteylinde bulunmuş ve saat 21'e kadar içki içmişti. Gece sarhoş bir halde, ailesinin bulunduğu Mustafa Pakoba'nın Küçükesat'taki evine gitmiş, büyük bir heyecanla, hava kuvvetlerinden gelecek haberi beklemeye koyulmuştu. Bu arada, Tarım Bakanlığının önünde Tevfik Ünlüer'le konuşan Mustafa Pakoba, Topçu Komutanlığını İrtibat Subaylarından bazılarının, saat 20.30'da Harp Okuluna gideceğini öğrenmiş ve Aydemir'e bilgi vermişti. İhtilâl artık bir saat meselesi haline gelmişti. Fakat hava kuvvetlerinin durumu elân belli değildi. Saat 23'e doğru, hava binbaşısı Cemal Özdemir'e göre, güya hava kuvvetleri ihtilâli desteklemek üzere hazırdı. Bu haber üzerine Mustafa Pakoba ve Cemal Özdemir'i Harb Okuluna gönderen Aydemir, 15 ay sonra ilk defa albay üniformasını giymeye başlamıştı.

"Ankaralılar, 20 Mayıs akşamı olup bitenlerden habersiz, yeni bir güne hazırlanıyorlardı. İhtilâlin başlayacağını öğrenen Alparslan Türkeş saat 20.30 sıralarında, CKMP Genel Merkezini telefonla aramış, fakat kimseyi bulamamıştı. İktidarın bir kanadını teşkil eden CKMP'lilerin arasında, Türkeş'in yakın dostları vardı. Ve durumu onlara bildirmek kararındaydı. Nitekim kısa bir zaman sonra CKMP Genel İdare Kurulu Üyesi Fuat Uluç, CKMP milletvekili İsmail Hakkı Yı-

lanlıoğlu ile görüşen emekli albay '22 Şubatçıların bu gece ihtilâl yapacaklarını' ifşa etti.

"Bu haberi, büyük bir telâş ve heyecan içerisinde, CKMP genel başkanı Hasan Dinçer'e ulaştıran Fuat Uluç ve İsmail Hakkı Yılanlıoğlu doğruca evlerine koşmuşlardı. Başbakan Yardımcısı Hasan Dinçer de durumu telefonla İnönü'ye nakletti. Böylece 21 Mayıs harekâtı, aynı gece saat 21'de Hükümet başkanı tarafından öğrenilmiş bulunuyordu.

"Saat 19 sıralarında, Orduevinin karşısındaki çay bahçesinde toplanmış olan 22 Şubatçılardan bir grup (emekli piyade albayı Cahit Aksoy, emekli albay Yaşar Başaran, emekli yüzbaşı Nihat Sertöz, emekli albay Tevfik Ünlüer) Kızılayın arkasındaki Asmaaltı lokantasına gittiler. Buradaki içkili yemeğe Jandarma binbaşısı Kemal Kahyaoğlu da katılmıştı.

"Öte yandan ihtilâlde ilk hamleyi yapacak olan Fethi Gürcan'ın evinde, Erol Dinçer, Tevfik Saltoğlu ve emekli assubay Münip Tepeci, saat 21.30'da resmi elbiselerini giyerek zamanın dolmasını beklemeye başlamışlardı." (A.g.e., s.138-139)

TÜRKEŞ'İN İHBÂRI

ALPARSLAN Türkeş ile Talât Aydemir bir zamanlar çok samimî iki arkadaştı. Türkeş'i cuntaya sokan Aydemir'di. Aralarından su bile sızmayan bu iki ihtilâlci bilahare liderlikte anlaşamayınca karşı karşıya gelmişlerdi.

Alparslan Türkeş'in yaptığı bu ihbar 21 Mayıs hâdisesinde çok mühim bir yer işgal etmektedir. Zirâ bu ihbar olmasaydı hükûmete bağlı birlikler çok daha güç durumda kalabilirdi. Gerçi hükûmete bağlı birlikler hayli zamandır tetikteydi. Ancak 31 Mart'ta yapılacağını zannettikleri ihtilâlden birşey çıkmayınca, alarmı biraz gevşetmişlerdi.

Türkeş'in ihbarı mahkeme safhasında açığa çıkacaktı. Talât Aydemir bu ihbar mevzuunu şu şekilde anlatıyor:

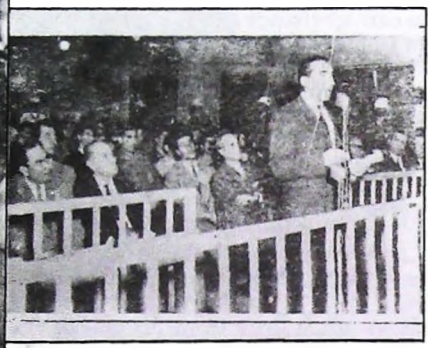
"İddianâmede en çok dikkatimi çeken bir husus vardır. O da o gece yapacağımız harekât saat 20'de Hükûmete ihbar edilmişti. Bu yazı Kurmay Albay Halim Menteş'in hanesinde yazılı idi. Hemen koğuşta bulunan herkes ona suçu yükledi. Yalnız Emin Arat Bey, 'bu cümle 14'lere aittir' dedi. Biraz sonra Turgut Alpagut dışarı çıkmıştı, Muzaffer Özdağ demiş ki, 'bu ihbar bize, yani 14'lere ait değil.' Mahkeme sırasında sıra Alparslan Türkeş'in sorgulamasına gelince işin içyüzü anlaşıldı. Meğer ihbarı yapan Türkeş imiş. Saat 20'de CKMP partisinden Fuat Uluç'a telefon ederek 'Gene o namussuz Aydemir bu gece ihtilâl yapıyor' demiş. Durumu CKMP milletvekili Yılanlıoğlu'na bildirmiş. O da Başbakan İ.İnönü'ye bildirmiş. Yani bu suretle hükûmet haberdar edilmiş. Ama onlar hiçbir tedbir almamışlar, harekât başlamış. İhtilâlin saatini tâyin ederken çok münakaşa etmiştik. S: 23.30 olması için. Onun sebebi de şundandı: Hükûmet her zaman için bizden bir hareket bekliyordu. Yalnız kıtalarda klâsik ihtilâl saatlerinde sabaha karşı emniyet tedbirleri alıyordu. Bunu tedkik etmiştik. İkincisi radyo 24'te kapanıyordu. Tekrar faaliyete geçmesi için 45 dakika lâzım demişlerdi. Halbuki maksat bir an evvel deklarasyonu verip ihtilâle katılacak kıtaların moralini düzeltmek, çıkmakta tereddüt gösterenlerin hareketini düşünüp baskın sağlanmasıydı. 14'ler Türkiye'de bazı gruplar ve milliyetçi mukaddesatçılar tarafından büyük ümit beslenen Türkeş efendi zaten bizleri ihbar etmişti. Yani hükûmet erken tedbir alabilse idi bizler kıtalara girerken alınan tedbir ile hunharca öldürülebilirdik. O da Türkiye'de tek lider olarak kalıp gayesi ne ise (Hâlâ kapalı bir kutu. Bilinmiyor) tahakkuk ettirirdi. Allah bizlere acımıştı. Herkes yaptığı ile kaldı. Türkeş ve arkadaşları bizimle birlikte yakın arka-

daşlık ediyorlardı. Ama ihtiras gözlerini bürümüştü. Demek siyasi hayat ve rekabet böyle imiş. İnsanların gözü kararınca en yakın arkadaşlarını ihbar edip onların cesetleri ve kemikleri üzerine basıp yükselmeği bile mübah görebiliyorlardı. Mahkeme safhasında bu durum dinlenen âmme şâhidi ile teyid edildiği gün tüylerim diken diken oldu. Şahitten sonra duruşma hâkimi Türkeş'i mikrofona çağırdı. O da doğrudan doğruya tasdik etti. Artık iyice vaziyet anlaşılmıştı.

Dostlar menfaatleri uğruna birbirine girdiler

Talat AYDEMİR

ALPARSLAN TÜRKEŞ— 15 yıl sonra 27 Mayıs yargılanıyor

"Türkeş arkadaşımdı Elazığ'da tanışmıştım. Orada çok iyiliğim dokunmuştu ona. Kendisi de bilir. Fakat bu hareketi bana karşı yapmaktan geri kalmamıştı. İhtiras insanları böyle küçültüyor işte. Milletin yüzüne, kendisine bel bağlayanların yüzüne bir muhbir olarak nasıl bakacak diye düşünüyorum. Ama o hiç oralı bile olmuyordu.

"Mikrofona kalktım. Telefon konuşmasındaki 'Namussuz kelimesi için kim sarfetmişse teessüf ederim' dedim. Ancak bu suretle cevap verdim." (Ve Talât Aydemir Konuşuyor., s.338-340)

20 Mayıs 1963 Pazartesi günü akşamı, Ankaralılar mutad gecelerinden birisini daha yaşarken, ihtilâlciler, Ankaralılar dahil, bütün Türkiye'de yaşayanların zorla başına geçmek için harekete geçmişlerdi.

22 Şubat 1962 ihtilâl teşebbüsünden sonra emekliye sevkedilen ihtilâlciler gardroptaki üniformalarını çıkarıp üzerlerine geçirmişler ve 21 Mayıs sabahı ele geçirecekleri makamın hayalini kurmaya başlamışlardı.

İhtilâlin elebaşısı Talât Aydemir 20 Mayıs 1963 gününün ilk faaliyetini şu şekilde anlatıyor:

"Saat 10.00'da Emin Arat bana gelecek, radyo tebliğini getirecekti. Ondan evvel Yb.Rıfkı Erten geldi. 229. P.A. için hazır haberini verdi, onları yatak odasına sakladım. Emin Arat Bey geldi, tebliği kendi el yazısıyla hazırlamış olarak bana verdi, imza yerine de benim imzam konmuştu. Demek Galip Gültekin ile görüşüp en nihayet bu şekle karar vermişler dedim. Okudum, çok güzel olmuş hayırlı olur inşallah dedim. Kendisi hiç durmadı gitti, ben hemen yatak odasına geçtim. Yb. Rıfkı daktiloda üç suret olarak temize çekti. İlhan Baş da orada idi. 2 Nolu tebliği de ben yazdım, hepsi hazırdı. Alb. Emin Arat'ın el yazısı ile olanı hâtıra olarak sakladım." (Ve Talât Aydemir Konuşuyor., s.241)

HAREKÂT BAŞLIYOR

20 MAYIS akşamı, harekâtın önde gelen isimlerinden Erol Dinçer, hususi arabasıyla Tevfik Saltoğlu, Sedat Ünal, Münip Tepeci ve Fethi Gürcan'ı alarak Harb Okulu'nun bitişiğindeki Zırhlı Birlikler Okulu'na gitmişti.

Saat 12'ye doğru Üsteğmen İlhan

Baş'ın idaresinde iki tank, şehre doğru hareket etti. Böylece İhtilâl "fiilen" başlamış oluyordu.

Bu tanklardan birisinde İlhan Baş'la birlikte, Aydemir'in kızının nişanlısı, tank teğmen Atillâ Altugan da bulunuyordu. Diğer tankta ise üsteğmen Ferit Kelecek vardı. Bu iki tanktan sonra diğer tanklar da şehre doğru hareket etmişti.

ATİLLA ALTUGAN— Aydemir'in damadı.

Yüzbaşı Feridun Erman da tank taburunun birinci takım komutanı teğmen Erol Akkıvılcım ile keşif bölük takım komutanı Savaş Kilimci'nin yardımı ile, tabur nöbetçi subayı istihkâm üsteğmen Selahattin Öktem'i enterne etmiş bulunuyordu. Taburun cephaneliği kırılmış, 10361 adet 7.9 mm.lik makineli tüfek fişeği, 30 adet 9 mm.lik tabanca fişeği alınarak tankların mermi ikmali yapılmıştı. 11 adet M-47 tankı ile 3 adet M-42 tankı 42 er bindirilerek yola çıkarılmıştı. (Geliyorum Diyen İhtilâl., s.143)

RADYOEVİ ELE GEÇİRİLİYOR

ÜSTEĞMEN İlhan Baş'ın idaresindeki tank, gece yarısı sinemadan veya diğer eğlence yerlerinden dönen Ankaralıların şaşkın bakışları arasında yoluna devam ederek rad-yoevinin önüne kadar gitmişti. Baş ve Altugan burada emekli Albay Yaşar Başaran'la karşılaştı. Bu ihtilâlciler kapıdaki nöbetçi bulunan Jandarma eri İsmet Karcan'ın silâhını alarak içeri girdi.

O sırada Ankara radyosunun yayını sona ermişti. Nöbetçi spiker Müberra Yetkin evine gitmek üzereydi. O sırada ihtilâlciler ellerindeki silâhlarla odaya dalmışlar, spikere ellerindeki ihtilâl bildirisini okumasını söylemişlerdi. Spiker korkmuş ve çok heyecanlanmıştı. Hiçbirşey okuyacak durumda değildi. Bunun üzerine İlhan Baş saat tam 00.12'de ihtilâl bildirisini okumaya başlamıştı.

İHTİLÂL BİLDİRİSİ

İHTİLÂL bildirisinde şöyle deniliyordu:

"Dikkat dikkat, şimdi Türk Silâhlı Kuvvetleri İhtilâl Genel Karargâhının bildirisini dinleyeceksiniz.

"Büyük Türk Milletine:

"1. Gayesi ve vazifesi milletimizin kurtarıcısı ve cumhuriyetimizin koruyucusu, Büyük Atatürk'ün ilkeleri ile çizdiği yolda yürümek ve milletimizi çağdaş uygarlık seviyesine ulaştıracak refah, huzur ve güvenlik içinde yaşatmak olan Büyük Millet Meclisi ve onun Hükümetlerinin, mevcut anayasa ve kanunları hiçe sayarak, partizan bir zihniyetle hareket etmeleri neticesinde ekonomik, sosyal ve politika hayatımızı tamamen felce uğratmışlar millet ve devletimizin bekasını tehlikeye düşürmüşlerdir.

"Durumu çok yakından ve hassasiyetle izliyen Türk Silâhlı Kuvvetleri bu şartlar altında Büyük Milletimizin isteklerine uygun olarak ve bunu milli vazife bilerek idareye el koymak zorunda kalmıştır.

"2. Türk Silâhlı Kuvvetleri, tamamen Atatürk ilkelerine bağlı olarak milletimizin muhtaç olduğu kuvvetli, istikrarlı, devrimci ve demokratik Cumhuriyet idaresini kuracak ve memleketi amacına ulaştıracaktır.

"Bu amaç, Türk milletinin refahı, huzuru, hızla çağdaş uygarlık seviyesine yükselmesi, eşitlik, bütünlük, birlik ve güven içinde milli şeref ve haysiyetle bütün hürriyetlerine sahip olarak barış içinde yaşamasıdır.

"3. Bu maksatla, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu feshedilmiştir.

Bütün siyasi partiler ile siyasi partilere bağlı veya siyasi mâhiyette olan bütün dernekler kapatılmış ve her türlü siyasi faaliyet men edilmiştir.

"4. Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde vatandaşlarımızın ve yabancıların mal ve can emniyetleri ile hak ve hürriyetleri mevcut kanunlarımızın dahilinde Türk Silâhlı Kuvvetleri ile Emniyet Kuvvetlerinin teminatı altındadır.

"5. Birleşmiş Milletler Anayasasına tamamen riayetle, mevcut anlaşma ve dayanışmalarımıza sadık kalınacaktır.

"6. İdare mekanizması, âmirleri ve emniyet teşkilâtı mensupları normal vazifelerine devam edecekler. Silâhlı Kuvvetler ve Emniyet teşkilâtlı mensupları idare âmirlerine her türlü yardımı yapacaklardır.

"7. Büyük Türk Milleti: Hiçbir şahıs, zümre ve parti adına hareket etmeyen ve yalnız milletine karşı borçlu olduğu vazifesini yapan senin Silâhlı Kuvvetlerinin zaman zaman yayınlayacağı bildirileri bir vakar, huzur ve güvenlik içinde bekle.

"Halaskâr fedâilerin yalnız ve daima senin emrinde ve hizmetindedirler.

"Türk Silâhlı Kuvvetleri İhtilâl Genel Karargâhı Adına:

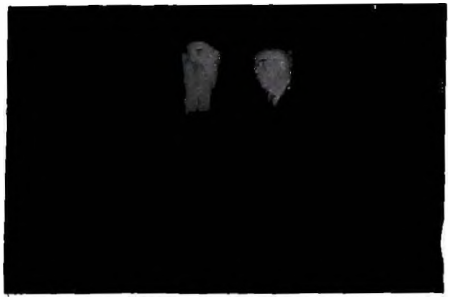
"Talât Aydemir"

HEP AYNI HİKÂYE

BU İHTİLÂL beyannâmesi, 27 Mayıs ihtilâlinden sonraki beyannâmelerin bir kopyası gibiydi. Tıpkı ihtilâlciler gibi...

Zaten bundan sonraki ihtilâlciler de bu beyannameyi örnek alacak ve öylece yeni beyanname yazma zahmetinden kurtulacaklardı. 12 Mart muhtırasını verenlerin söyledikleri ile 12 Eylül ihtilâlini yapanların söyledikleri bundan farklı değildi. Onlar da tıpkı 20 Mayıs'ta ihtilâle teşebbüs edenler gibi, "Atatürk'ün ilkeleri ve çizdiği yolda yürümek için" ihtilâl yaptıklarını söyleyeceklerdi. Bu çizgi nasıl bir çizgiymiş ki, üç ihtilâle ve ihtilâlcilerin devlet mekanizmasını alt üst etmelerine rağmen hâlâ o çizgiye girmekten bahsolunabilecekti...

BÜTÜN İHTİLÂL BİLDİRİLERİ AYNI

Radyodan ihtilâl beyannâmesinin okunduğunu işiten ihtilâlciler sevinçten çılgına dönmüştü. Aydemir'le beraber olan Hv. Bnb. Cemal Özdemir, Aydemir'in boynuna sarılıp tebrik etmişti. Aydemir, "Bu günü gördüm, artık ölsem de gam yemem" diyordu.

İhtilâl hastası Aydemir, daha sonra Harp Okuluna gitmiş ve harekâtın idaresini eline almıştı.

Radyodan beyannâmenin okunduğunu öğrenen Harp Okulu talebeleri de harekete geçmişler ve silâh deposundan silâh ve cephane alarak bahçeye çıkmışlardı.

ELVERDİ'NİN MÜDAHALESİ

İHTİLÂLCİLERİN sevinci fazla uzun sürmeyecekti. Yarbay Ali Elverdi'nin radyoevine girip durumu müdahale etmesiyle birlikte ihtilâlin çehresi değişecekti.

Geliyorum Diyen İhtilâl isimli eserde, Elverdi'nin müdahalesi şu şekilde anlatılıyor:

"Gülhane hastahanesinin yanındaki subay lojmanlarından birinde oturan, Ankara Garnizon Kurmay Başkanı Yarbay Ali Elverdi'nin telefonu saat 23.55'te acı acı çalmıştı. Garnizon nöbetçi Amiri telefonda 'Meclisin ve

radyoevinin önünde tanklar var, komutanım' diyordu.

"Ali Elverdi, telefonu kapatmış, bu defa kendisi Yenişehir Merkez Bölge Komutanlığını arayarak, 'Ne oluyor, bir fevkalâdelik mi var?' diye sormuştu. Nöbetçi subay, tankların geçtiğini gördüklerini, fakat birşey anlayamadıklarını söyleyince Elverdi, 'Hemen bana bir jeep gönderin' diyerek radyosunu açmıştı. Bir yandan giyinmeye çalışan yarbay, Talât Aydemir'in okuttuğu anonsu duyunca sabırsızlanmış, kapının önüne çıkmadan önce evinde bulunan sten markalı tabancayı yanına almıştı. Birkaç dakika sonra, kendisini almaya gelen jeepe atlayarak Meclise gitmiş ve burada mevzilenmiş iki tankı görünce, tanktaki mürettebatı aşağı indirmişti. 'Ne yapıyorsunuz, kime hizmet ediyorsunuz? Çıldırdınız mı siz?' diye bağıran Elverdi'yi gören erler, şaşırmışlar ve tankları terketmişlerdi.

"Yanına iki er daha alan yarbay, tekrar jeepe atlıyarak şoföre sür'atle radyoevine gitmesini emretmişti. Bu esnada Kızılay'a inmiş bulunan bir grup Harp Okulu öğrencisi, barikat yapmış ve geçen vasıtaları kontrol altına almıştı. Yarbayın bindiği jeepi görünce durdurdular ve parola sordular. Elverdi, büyük bir asabiyetle arabadan fırlamış ve öğrencilere 'Ne parolası? Kimden emir alıyorsunuz?' diye çıkışmış, öğrencilerin şaşkınlığı arasında şoföre 'sür' emrini vermişti. Harbiyeliler Orduevinin önünde de bir barikat kurmuşlardı. Yarbay Elverdi burada da öğrencileri azarlayarak kendisine yol açmış ve radyoevine varmıştı. Jeep'in farları binanın önünde bulunan iki tankı aydınlatmıştı.

"Elindeki sten tabancası ve iki erle binadan içeri giren kurmay yarbay, kapıda 22 Şubatçı eski Merkez Kumandan Muavini Yaşar Başaran'la karşılaşmıştı. Koridorda Elverdi'nin yukarı çıkışına mâni olmaya çalışan Yaşar Başaran, bunda muvaffak olamamış, Harbiyelileri çağırmak üzere binayı terketmişti. Koşarak merdivenleri tırmanan yarbay, yayının yapıldığı stüdyoya girmişti. Üsteğmen İlhan Baş bir masa başındaki mikrofonun önüne oturmuş, ihtilâl anonsunu okuyordu.

Masanın sağ kenarına tabancasını bırakmıştı. Pürhiddet salona giren Elverdi'yi görünce şaşırdı ve yerinden doğruldu. İlhan Baş ne yapacağını şaşırmıştı. Yarbay ses tonunu yükselterek devam etti: 'Seni kim kandırdı?' Yarbayın yanındaki erler, İlhan Baş'ı dışarı çıkarmışlardı." (A.g.e., s.147-148)

Yanındaki birkaç erle radyoevine dalan ve ihtilâlcilerin şaşkınlığından faydalanarak, mikrofonu ele geçiren Yarbay Ali Elverdi, irticalen konuşmaya başlamıştı. Heyecan içinde ve neles nefese konuşan Elverdi şöyle diyordu:

"Muhterem Türk milleti: Burası Ankara Garnizon Komutanlığı. Ben 28'inci Tümenin Garnizon Kurmay Başkanıyım. Yarbay Ali Elverdil.. Tekrar ilân ediyorum, bundan evvel yapılan iş yanlıştı, şimdi düzelttik. Radyoevi tekrar muhafaza altına alındı. Ankara sükûnet ve selâmete kavuşturuldu. Bundan evvel yapılan üç buçuk tane çapulcunun sergüzeştçi hareketi idi. Bu harekete bu anda son verilmiştir. Birlikler, size hitap ediyorum: Türk ordusu, herkes kışlalarına dönsün ve ikinci emri beklesin. Türkiye Cumhuriyeti şerefli Türk Ordusu, Kara, Hava, Deniz ve Jandarma Komutanlığı bütün Türk milletine hitap ediyorum. Ordumuza hitap ediyorum. Herkes kışlalarına dönsün ve ikinci emri beklesin. Türkiye Cumhuriyeti şerefli Türk Ordusu, Kara, Hava, Deniz ve Jandarma Komutanlığı bütün Türk milletine hitap ediyorum. Ordumuza hitap ediyorum. Herkes kışlalarına çekilsin ve istirahate geçsin. Bundan önce yapılmış hareket sergüzeştçilerin hareketinden başka bir şey değildir. Türk şerefli ordusunun şerefli subay ve mensupları, derhal yataklarından kalk-

mış, silâhlarına sarılmış, yapılan bu sergüzeştçi harekete son vermiştir. Türk Ordusu demokrasinin âşığıdır, milli irade, ordu ve millete husule gelen bizim hepimizin evlâdımızdır. Biz milli irâdenin bekçisiyiz, sonuna kadar kanımızı ve canımızı vermeye daima hazırız.

"Muhterem Türk milleti: Tekrar ediyorum bundan önce yapılan hareket yanlış bir hareket-tir. Bu hareket, onların skandalı ile netice bulmuştur. Türk ordusu duruma hâkimdir. Türk ordusu derhal kışlalarına dönecek, emir bekleyecektir. Yayına arada devam edilecektir."

Kabahatleri özürlerind büyük olan ihtilâlciler, radyo yayını ile taraftar arıyorlardı

Radyocuyu erlere silâh açarak ele geçirmek isteyen ihtilâlcilerden Emekli Üsteğmen Erol Dinçer.

ORDU HÜKÜMETİN EMRİNDEDİR

ELVERDİ bu konuşmayı yaptıktan sonra radyoda marşlar çaldırmış, ondan sonra tekrar konuşmaya devam etmiştir. Şöyle diyordu:

"Muhterem Türk milleti, size Silâhlı Kuvvetlerin sesini duyuruyorum. Silâhlı Kuvvetler tamamen duruma hâkimdir. Türk Silâhlı Kuvvetleri hükümetin emrindedir. Hükümetin icraatına son verilmemiştir. Bundan önceki yayınlar tamamen yalan ve yanlıştır. Hiçbir kimse tevkif edilmemiştir. Hiçbir hükümet mensubu toplanmamıştır. Bu harekete hiçbir ordu mensubu katılmamıştır. Türk ordusu, hükümetin emrinde olarak bu yapılan isyan hareketini, silâh çekme hareketini bastırmış ve iş başına geçmiştir. Birçok rivayetler olabilir, bunların hepsi yalandır. Kan dökülmemiştir. Herakâtı yapanlar, üç buçuk çapulcudan ibarettir. Onların da harekâtına son verilmiş ve Türk Silâhlı Kuvvetleri duruma hâkim olmuştur. Hükümet iş başındadır. Türk Silâhlı Kuvvetleri Kara, Deniz, Hava ve Jandarma Kuvvetleri, emniyet mensupları hükümetin emrinde ve emir lemek üzere vazife başındadır."

Elverdi konuşmalarına arada lar koyduktan sonra bu minval devam etmişti.

Birkaç harbiyeli ile birlikte yayın odasına giren Erol Dinçer'e Yarbay Ali Elverdi "Bu yaptığınız çapuculuk" diye cevap vermişti.

ŞAŞKINA UĞRAYANLAR

TAMÂMEN biribirine zıt anonsları duyan siviller şaşkına dönmüştü. Neler oluyordu? İhtilâle karşı olan subaylar, bir an önce hazırlanıp birliklerinin başına koşmaya davranırlarken, Elverdi'nin anonsunu duyan ihtilâlci subaylar da şaşkına uğramı

ve moralinin çökmüşlerdi.

Anonsu işiten ihtilâlciler, tekrar radyoevini ele geçirmek, ihtilâle karşı olanlar da ihtilâli bastırmak için harekete geçmişlerdi.

Radyoevini ele geçirmek isteyen ihtilâlcilere Erol Dinçer kumanda ediyordu. Bu arada radyodaki anonsu duyan Merkez Kumandanı Albay Orhan Çokdeğer de emrindeki erlerle birlikte yola çıkmıştı. Sıhhiye'de ihtilâlcilerle karşılaşan Çokdeğer, onların radyoevine gitmesine mâni olmak istemişti. Ancak Erol Dinçer, Çokdeğer'in ve yanındaki erlerin üzerine ateş açtırarak tankı ileri sürdürmüştü.

Radyoevinin önüne gelen ihtilâlciler buradaki az sayıdaki erlerin üzerine ateş açmış, onları uzaklaştırdıktan sonra yeniden binayı ele geçirmişlerdi. Binanın içindeki erler ihtilâlcilerle kısa bir çatışmaya girmiş, ancak ihtilâlcilerin çokluğu karşısında bulundukları yerleri terketmişlerdi.

Birkaç Harbiyeli ile birlikte yayın odasına giren Erol Dinçer, Ali Elverdi'nin üzerine silâhı doğrultmuş ve onu esir almıştı.

Ali Elverdi ihtilâlcilere, "Bu yaptığınız çapulculuktur" demişti. Elverdi daha sonra Harp Okuluna gönderilmişti.

Yarbay Ali Elverdi 57 dakika anons yapmış, saat 02.20'de ise radyo tekrar ihtilâlcilerin eline geçmişti.

Emekli Üsteğmen Erol Dinçer radyodan şunları söylüyordu:

"Türk Silâhlı Kuvvetleri İhtilâl Genel Karargâhı iki numaralı tebliği:

"1.21 Mayıs 1963 günü 00 saatten sonra ihtilâl için verilen özel parolayı bilmeyen hiçbir vatandaş sokağa çıkmayacaktır.

"2. Aksi hareket eden kim olursa olsun ateş edilecektir. İstanbul, Ankara vilâyetlerinde şu andan itibaren örfî idare ilân edilmiştir.

"Türk Silâhlı Kuvvetleri İhtilâl Genel Karargâhı."

ELVERDİ'NİN BAŞINA GELENLER

RADYODA bu anons yapılırken, Harp Okulu talebelerinden Hüseyin Korkut ve Saygın Akyazı, Yarbay Ali Elverdi'yi Harp Okulu'na götürmekteydi.

Elverdi burada ihtilâlcilerin ileri gelenleri tarafından karşılandı. Talât Aydemir, Fethi Gürcan, Cahit Aksoy, Tevfik Ünlüer ve Harbiyeliler Elverdi'ye olan öfkelerini dile getiriyorlardı. Hele Fethi Gürcan kendisini kaybetmiş vaziyetteydi. Elindeki tomson tabancayı Elverdi'nin başına vurmak istemiş, ancak Elverdi Gürcan'ın elini tutarak şöyle bağırmıştı: "Bana bak, başıma indirmek istediğin bu thompson'u 24 saat içinde ben senin başına çalacağım."

Diğer Harbiyeliler de bağırıp çağırmaya başlamıştı. Bazıları, "Bu adam 22 Şubat'ta da bize mani olmuştu, gene karşımıza çıktı" diyordu. Talât Aydemir ise talebeleri şu şekilde yatıştırmaya çalışıyordu:

"Mahkemesi yapıldıktan sonra, bu kurşuna dizilecek"

Ali Elverdi ise öfke içerisinde bağırarak şöyle diyordu:

"Bu ne biçim çapulcu hareketler? Sizin âmiriniz yok mu? Kimdir bu adamlar? Ne yaptığınızın farkında mısınız siz?"

Aydemir daha sonra Elverdi'yi bir odaya sokmuş, tabancasını Elverdi'ye çevirerek, "Söyle birliklere teslim olsunlar" demiş ve telefon etmesini istemişti. Elverdi ise, "Telefon etmem" diye direniyordu. Aydemir ise öfkeden tir tir titreyerek şöyle bağırıyordu:

"Telefon et, yoksa öldürürüm."

Elverdi teklifi yine reddedince Aydemir yanındaki talebelere dönerek şöyle dedi:

"Bunu bir odaya kapatın, kolunu kıpırdatırsa vurun" (Geliyorum Diyen İhtilâl., s.151)

ELVERDİ ANLATIYOR

TALÂT AYDEMİR hatıralarında Ali Elverdi için, "Bütün işlerimizi bozan ve bizim mağlûp olmamızı sağlayan şahıs" (s.358) ifadesini kullanmaktaydı.

21 Mayıs ihtilâl teşebbüsünün bastırılmasında mühim rol oynayan Ali Elverdi ihtilâl teşebbüsünü ve o gece yaşadıklarını şu şekilde anlatıyor:

"21 Mayıs'tan bir gün önce, yani o gecenin günüydü. İlk defa 27 Mayıs'ın kanuni yıldönümü yapılacaktı. Onu konuşmak üzere ben vilâyete gitmiştim. Vilâyette kutlama komitesi toplanmıştı. Komiteye her partiden milletvekilleri de gelmişti. Orada konuştuk. Nasıl kutlayalım? diye...

Merasimin hipodromda yapılmasına karar verdik. Talebe adına, Hükümet adına, Ordu adına, Devlet adına da birer kişinin konuşmasına karar verdik. Ben de tümene döndüm.

"Döndüğümde baktım, dört tane komiteci gelmiş. Birisi Suphi Gürsoytırak'tı. Birisi Haydar Tunçkanat'tı. Birisi de Emanullah Çelebi'ydi. Birisi hatırıma gelmiyor. Bunlar gelmişler:

" 'Efendim, bize niye söz vermedin?'

"Niye bunlar 27 Mayıs'ın yıldönümünde konuşmuyorlarmış? Bana bunu soruyorlar. Ben de dedim:

" 'Size ne sıfatla söz vereceğim?'

"Efendim, 27 Mayıs'a biz yaptık'..'

" 'Siz birşey yapamazsınız.'

"Fakat bunlar diretti:

" 'Bütün ordu bizi dinliyor.'

" 'Hayırl' dedim.

" 'Bu senin fikrin' karşılığını verince:

" 'Çağırırım şimdi, birkaç tane subay!.. Görürsünüz nasıl düşündüklerini' dedim.

"Tümen komutanı da:

"Bunlara da söz versek olmaz mı?' dedi.

" 'Hayır olmaz' dedim. Meğer, Tümen Komutanı beni Milli Birlikçilerin isteği üzerine çağırmış.

İhtilâlci Talât Aydemir'e (solda) göre Ali Elverdi (sağda) bütün hesapları bozan kişiydi.

Aynı ordunun insanları da birbirlerine silâh çektiler

"O zaman Memduh Tağmaç, Genelkurmay İkinci Başkanıydı. O'na bilgi vermek gerekiyordu. Gittim. Gerekli bilgiyi verdim. Eve geldim. Yorgundum. Saat dokuzda yattım. Hiç âdetim değildi. Üzgündüm. Onlarla mücadele ediyorduk.

"Bizim nöbetçi subayı da okul arkadaşımdı. Ama o yüzbaşı kalmıştı. Ben yarbaydım. Bizim sınıf arkadaşı, bizim oradaki münakaşalarımızı başka şekilde yorumlamış.

" 'Eyvah' demiş. 'Bunlar ihtilâl istiyorlardı. Bizim başkanımız da bunlara karşı geldi' diye, böyle bir zehaba kapılmış.

"Gece saat 12'ye beş kala filân, telefon çaldı. Telefonda nöbetçi âmiri Seyfeddin Karadağ vardı. Şimdi İstanbul'da emekli:

" 'Başkanım!.. Meydan Sahnesi aktörlerinden Kartal Tibet telefon etti. Zatıâlinize bildirmemi söyledi. Ankara'nın içinde tanklar dolaşıyormuş. İhtilâl mi ne var, diyor' dedi.

" Çabuk alârmı ver! Ben şimdi geliyorum. Gelemezsem, alârmı verdikten yarım saat sonra, EMASSA plânı uygulanacak. Haberiniz olsun!' " (Bu Vatana Kastedenler.., s.69)

İhtilâli öğrenen Yarbay Ali Elverdi, kendi birliğine EMASSA plânını tatbik etmeleri emrini vermişti.

Elverdi bu plânın ne olduğunu ve daha sonraki gelişmeleri şu şekilde anlatıyor:

"Bu EMASSA plânı: "Emniyet, Asayiş, Sabotaj' kelimelerinin baş heceleridir. Bu maksatla yapılmıştır. Yani bir ihtilâle karşı gelmek için yapılan bir plândır.

"Ve jipimi çağırdım, jipim Merkez Komutanlığında kalır. Şehrin içinde. Birliğim tabii Mamak'ta. Jip geldi. Gazi Maden isminde Ordulu bir şoför.

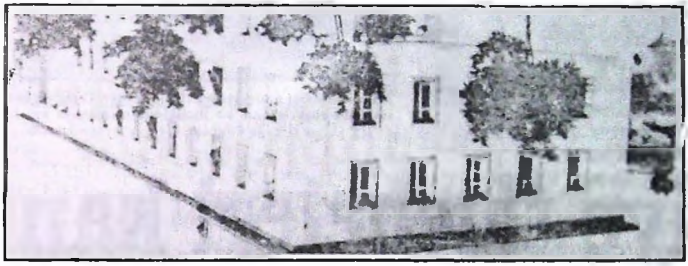
" 'Ne oluyor Gazi' dedim. Sokaklarda ne var?'

"Ben hemen giyindim. Sten tabancamı aldım. Kırıkkale tabancamı da belime taktım. Sten tabancanın şarjörünün birisi bir odada, diğeri başka bir odada durur. Tabanca da ayrı bir odada dururdu. Çocuklar oynamasın, diye. Hanım telâşla onları bana bulup getirinceye kadar bağırdık, çağırdık, bindik arabaya... Bütün apartmandaki subaylara da bildirdim. Lojman olduğu için 10 tane subay...

"Jipe bindiğimde radyoyu açtım. İskitler Caddesine çıkıp, dıştan gidecektim tümenime. Radyoda ise, Talât Aydemir'in beyanatını, İlhan Baş radyodan okuyordu:

" 'Türk milleti! Aradığınız, beklediğiniz Silâhlı Kuvvetler iktidarı ele geçirmiştir. Sokağa çıkma yasağı konmuştur. Sokağa çıkan parolayı bilmezse ateş edilecektir' gibi şeyler... Hemen jipi geriye çevirdim:

" 'Geriye dön, Millet Meclisi istikâmetine sür!..

İhtilâli gerçekleştirmek isteyen bir avuç demokrasi düşmanı önce Ankara'daki radyo evini ele geçirip, daha sonra buradan genel duruma hakim olmanın plânlarını yapmıştı.

"BOMBA ATARIM, HAA!"

GENEL Kurmayın önüne geldiğimde, üç tane tank, Genel Kurmaya namluları çevirmişti. Ortadaki tankın üzerinde astsubay var. Diğer tanklar üstünde erler... Önce astsubayın önüne geldim:

"'Alçaklar, sizi kim gönderdi buraya?...'

"Astsubay hemen irkildi:

" 'Ne demek efendim! Alârm verildi geldik.'

"Niçin komutanlarımızı beklemediniz de, başkalarının verdiği alârmla buraya geldiniz? Kime itaat ediyorsunuz?'

" 'Bize kim emir vermişse, o bizi bilmem ne yapar' gibi başladı...

" 'İn aşağıya' dedim.

"İnmek istemedi. Tankın içine girmeye çalıştı. Tabii, tüfeği doğrultunca indi. Çankaya istikametine 'Marş... marş...' çektim ona... O koşa dursun, erlerden iki tanesini jipe bindirdim. Öteki tankın erlerine de 'Marş... marş...' çektim: Çankaya istikametine doğru... Üç tankı tahliye ettikten sonra, içine benim şoförü de gönderip 'Bak kimse var mı?' dedim.

" 'Bomba atarım haa!.. Çıkın dışarı kimse varsa!..' dedim. Yokmuş.

"Öbür altı tank Millet Meclisine çevirmiş namlusunu. Onları da aynı

şekilde tahliye edip, Çankaya istikâmetine 'marş... marş...' çektim. Ondan sonra jipe bindim. Bereli askerlere; yani jipe aldığım tank askerlerine 'Parola neydi çocuğum' dedim. 'Harbiyeli aldanmaz' dediler.

" 'Sür dedim, Radyoevine.

"Radyo bangır bangır söylüyor daha... Radyoevine doğru sürerken bir barikata rastladım. Yolun iki tarafını kesmişler. Hemen barikatın önüne geldiğimde bir üsteğmen geldi. Parolayı sordu:

" 'Harbiyeli aldanmaz!'

" 'Açın geçsin!'

"Geçtik... İkinci barikata geldik. İkinci barikatta beni tanıyan Erol Diker isminde bir üsteğmen, jipin numarasından tanıdı. Çünkü bizim birliğimizdendi adam. 22 Şubat'ta da vardı. 904'dü numaranın sonu... Hem telsiz, hem radyosu var;

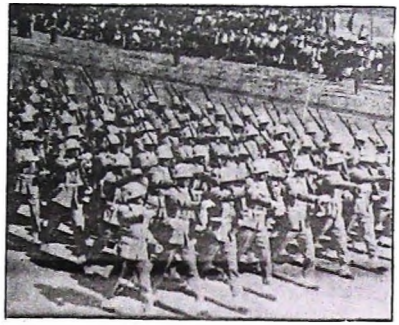
"Durdurun, Kurmay Başkanı bu. Nereye gidiyor?' demeye kalmadı.

" 'Bas gaza' dedim.

"Barikatı yardık geçtik. Arkamızdan yağdırdılar ateşi...

Radyoevinin önüne geldiğimde, karmakarışık bir durum vardı. 200-300 kişi var.

Birer kurtarıcı gibi yetişen Harbiyeliler Talat Aydemir gibi kuşurlanmış bir ihtilâlcilerden hareket emri alır almaz sokağa dökülmekte gecikmemişlerdi.

Harbiye talebeleri kan dökmeye kararlıydılar

"Tam ortalarında arabayı durdurduk. Birkaç tane subay kapıya asıldılar, açtılar.

" 'İsyan mı ettiniz, alçaklar?' İlk sözüm bu oldu. Tuncer Yener isimdeki bir teğmen:

" 'Hayır isyan etmedik. Silâhlı Kuvvetler...' Filân deyince:

" 'Hangi Silâhlı Kuvvetler? Aldatmışlar sizi' dedim.

"Radyoevinin kapısına doğru yürüyorum. Tuncer Yener, bu arada benim önümü açıyordu. Arkamda diğer subaylar da ilerlediler. Tam kapıdan girerken, Yaşar Başaran isimdeki ihtilâlci, stenin namlusuna yapıştı. 22 Şubat'ta Merkez Komutanı Muavinıydi. Emekli edilmişti:

" 'Kurmay Başkanı buraya kadar nasıl gelir?' diye etrafındakilere bağırdı:

" 'Sen radyoevini almakla ihtilâl mi yapacağını zannediyorsun? Geliyor arkamda koskoca tümen. Emir verdim, alârm verdim. EMASSA planı uygulanıyor. Bunları da kandırdın. Bu çocukları da...'

"Onlar şüphe içinde birbirini inandırmaya çalışırlarken, ben steni bıraktım, radyoevinin içine daldım. Sten, Yaşar Başaran'ın elinde kaldı. Belimde tabancam var ama, onu almadılar. Akıl edemediler.

YENİ ANONS

RADYOEVİNİN içinde Murtaza Vodinal var. Topçu Albayı. Şimdiki Merkez Komutan Muavini, 700 tane eri vardı.

" 'Sen ne arıyorsun burada?' dedim.

"Başkanım beni de buraya tevkif ettiler' cevabını verdi. Halbuki orada sarmaş dolaş olmuş. Kucaklaşmışlar. 'Allah bize bugünleri gösterdi' diye...

"Anons odasını sordum.

" 'Çıkamazsınız efendim! Her merdivende bir kişi var' dedi.

" 'Ben çıkarım' dedim.

"Ve merdivenleri ikişer atlayarak yukarıya doğru sıyrıldım.

"Çıkarken:

"Yahu anons odası nerede? Yol göstererecek yok mu?' diye bağırdığımda, lâcivert elbiseli, iri yapılı birisi çıktı. Ekrem İrge adında üsteğmenlikten ordudan atılmış...

" 'Buyurun yarbayım, yol göstereyim' dedi. Yürüdük. Anons odasının önüne geldik. O beni ihtilâlcilerden zannediyormuş. Bilmiyor, Garnizon Kurmay Başkanı olduğumu.

"Radyo anons odasının, oval pencereli, asansör kapısı gibi kapısı var. Hemen içeriye göz attım. İki subay, beş altı tane de er var. Erler silahları çevirmiş sivillere, sivilleri sıkıştırmışlar bir köşeye; bir kadıncağız da onlara mikrofonu ayarlıyor. Çalıştır deyince çalıştırıyor, durdurması istenince de durduruyor... Plâk koy, diyor, plâk koyuyor.

"Kapıya dokundum. Kapı açılmadı. Yanımda duran Ekrem İrge radyocuya... 'Efendim anons bitince kilidi kendiliğinden çözülür. Otomatiktir.' dedi. 'Peki' dedim, öyleyse... Tabancamı çıkardım. 'Ne oluyor Yarbayım?' dedi. 'Bilmem' dedim. Tam o sırada kapının kilidinin çözüldüğünü belli eden bir ses çıktı. Hemen tekmeyi kapıya vurdum:

"Eller yukarı!'

"Subaylar tabancalarını masaya bırakıp ellerini kaldırdılar. Tabancalarını aldım.

Benim arabaya tanktan indirip yanıma aldığım iki nefer var ya, o iki nefer peşimden gelmişler. Öbür taraftaki açık kapı varmış, oradan içeri girmişler. İki tane de jandarma erini tecrit etmişler. Silâhını almışlar. O iki jandarma eri de ağlıyormuş. Radyoevinin önüne koymuşlar onları... O bereliler demiş ki:

" 'Gel gidelim! Kurmay Başkanı olan Yarbay, yukarı çıktı.'

"Onlarla beraber, jandarmalar onlara yol göstermiş, yukarı gelmişler'

ANONS DEVAM EDİYOR

BEN anons odasındaki subaylardan aldığım silâhları erlere uzatıp: 'Alın dedim bunları' Sanki bunlar benimle beraber içeri girmiş, arkadan koca alay geliyormuş havası verdim. Bunlar tabii diğer erlerin de tüfeklerini aldılar. Erlere dönüp: 'Neden geldiniz' diye bağırdım. 'Bilmiyoruz' dediler. Onlar subaylara cephe aldılar. İki subayı bir odaya tıktık. Erleri de dışarıya çıkardık.

"Hemen konuşma yapacağım. 'Mikrofonu ayarlayın' dedim. Müberra Yetkin isminde bir anne spiker, düğmeyi çevirdi:

" 'Kırmızı ışık yanınca konuşabilirsiniz Yarbayım!'

"Işık yanınca konuşmaya başladım:

" 'Muhterem Türk Milleti! Bundan

evvel yapılanlar yalan ve yanlıştı. Şimdi işin doğrusunu söylüyorum. Ben Garnizon Kurmay Başkanı Yarbay Ali Elverdi. Bunlar isyan etmişlerdir. Bunların isyanı, Türk Silâhlı Kuvvetleri tarafından bastırılmaktadır. Toplanıyorlar. Cezaları verilecektir. Türk Silâhlı Kuvvetleri; sizlere seslenıyorum. Herkes kışlasına çekilsin. Genelkurmay Başkanından emir beklesin. Emniyet mensupları size seslenıyorum. Vazifenizin başına gelin. Türk milleti bunlara inanmayın. Anonslar devamı edecek. Radyolarınızı açık bulundurun.'

"Ondan sonra plâk koydum. Tümene telefon ettim:

"Ne yapıyorsunuz? Kimler geliyor?'

" 'Efendim, subaylar geliyor. Tümen Komutanı muavinimiz de geldi' Vehbi Elgin Paşaydı.

" 'Çabuk, dedim, şeref bölüğünü buraya gönderin. Ben yalnızım. Anons veriyorum, ama tek başımayım.'

" 'Duyuyoruz sesinizi' dediler. 'Gönderiyoruz...'

"Şeref bölüğü gelmiş, ama Harp Okulu ateş açınca tam siper yapmışlar. Yavaş yavaş geriye çekilmişler. Kan dökülmesin diye... Radyoevine bir şey yapamadılar.

İLHAN BAŞ— Talât Aydemir'in avanceleri arasında sayılan bu ihtilâlci önce idama mahkûm edilen, sonrada işten dönenlerdendi.

"Ondan sonra anonslara devam ettim. 56 dakika durmadan mikrofon başında durdum. Kâh plâk koydum, kâh hitap ettim. Cevdet Sunay Paşaya da telefon ettim.

" 'Müsaadenizle EMASSA planını uyguluyorum. Bütün Türkiye'de' dedim.

" 'Evlâdım, nasıl istiyorsan öyle yap!'

" 'Peki' dedik. Devam ettim.

"Biraz sonra bana 14 tane inzibat eri getirdi bir binbaşı:

CEVDET SUNAY— Yarbay Ali Elverdi, ihtilâlin yapıldığı gece kendisini aramış ve EMASSA planını tatbik için izin istemişti.

Elverdi'nin anonsuyla ihtilâlciler çözülmeye başlamıştı

" 'Efendim, emniyetiniz için erleri getirdim.'

" 'Aşağıdakiler ne oldu?'

" 'Onlar çil yavrusu gibi dağıldı. Topluyorlar onları...'

" 'Burada da iki tane var, alın götürün' dedim. İlhan Baş'la yanındaki adamı yolladık, gittiler.

"Anonslara devam ettik' (Bu Vatana Kastedenler.. s.69-75)

EROL DİNÇER— Yargıtay'ın verdiği idam cezası Meclis'te 126 red oya karşı 113 oyda kalınca ipten döndü.

Ali Elverdi ve beraberindeki asker, 21 Mayıs gününün ilk saatlerinde, yaklaşık 1:20-2:20 arasında radyoevini kontrolleri altına almış ve devamlı anons yapmışlardı. Bu kısa zamanda yapılan işler ihtilâlin çözülmesine yetmişti.

Elverdi, radyoevinde başına gelenleri ve sonrasını şu şekilde anlatıyor:

"Radyoevinin içinde anonslara devam ederken; beni korumak için 14 tane er getiren binbaşı tekrar geldi:

"Efendim, buraya 10 tane otobüs, altı-yedi tankla Harbiyeliler geldi. Namlularını çevirdiler. Teslim olun, diyorlar. Aksi halde ateş açacağız, diyorlar. Ne yapalım?'

"Binbaşıya verdiğim emir; 'yedi neferle bir kapıyı, yedi neferle diğer kapıyı tut!' Bereli askerle de arka pencereleri tutmuştuk!

" 'Benden emir almayınca, Radyoevinin içine kimseyi sokmayacaksınız.'

" 'Efendim ateş açarlar.'

" 'Ateş açarlarsa sen de açarsın!'

"GELİN TESLİM ALIN!"

BİNBAŞI gitti. Maalesef teslim olmuş. Fakat, o mangaların başında bulunan çavuşlar, sonuna kadar direndiler. Hepsi yara aldılar. Üç tanesi ağır yara almıştı. Ama hepsi kurtuldular. Kulakları çınlasın. Allah onların gazasını mübarek etsin!..

"İhtilâlcilerden de otuz sekiz tane yaralı vardı. On dördü ağırdı. İki tanesi sonradan öldü. Onları benim jipimle hastahaneye taşımışlardı. Jipin içinde üç dört tane kanlı şapka vardı. Her yer kan revan içindeydi.

"Ve anons odasına bile mermiler sapıp gelmeye başladı. Askerler de, ateş gelmeyen odalara çekildiler. Siviller de onlara yardım ettiler. Kiminin kokını sıktılar. Kiminin bacağını; kan akmasın diye...

"Biz böylece pencereden çıktık.

" 'Teslim oluyoruz. Milli servettir. Sakın kırmayın, dökmeyin bir yeri...' Diye seslendim: 'Gelin teslim alın!..'

HER KAFADAN BİR SES

İÇERİYE iki-üç yüz kadar Harbiyeli doldu. Bağırdım onlara:

" 'Kimin peşinden gidiyorsunuz? Nasıl aldandınız? Bir de (Harbiyeli aldanmaz) diye parola alıyorsunuz... Silahlı Kuvvetlere emir verdim. EMASSA planı uygulanıyor. Hepiniz rezil olacaksınız. Kahrolacaksınız. Sizi birer subay olarak

görmek isterdik. Rezil olduruz.'

"Onların içinden hiç biri kimin peşinden gittiğini bilmiyordu!

"Kim!:

" 'Silâhlı Kuvvetler yapmadı mı?'

"Kimisi:

" 'Silâhlı Kuvvetler yok mu?'

"Başkası:

"Türkeş'in peşinden gidiyoruz.'

"Bir diğeri:

"Talât Aydemir'in peşinden gidiyoruz' gibi her biri başka şey söylüyordu:

Ondan sonra bir üsteğmen geldi.

" 'Efendim sizi teslim alıyorum.'

" 'Al bakalım teslim, işte tabanca!'

"Üsteğmen tabancamı aldı. Birkaç Harbiyeli ile beraber yandaki bir odaya geçtik.

İHTİLÂLCİLERİN ANONSU

BENİ teslim alan üsteğmen ve bir kaç Harbiyeli ile beraber geçtiğimiz odadaki camekândan, anons odası görülüyordu. Ne yapıyorlar, diye seyrettim. Erol Dinçer denen üsteğmen, anons vermeğe uğraşıyordu.

"Fakat ben anonsu bırakmadan önce, Etimesgut'a telefon edip, antenden ayırmalarını istedim. Dediler ki: İhtilâlciler alırlarsa Radyoevini, anons verirlerse ayırırız!

Onlar, anons başlayınca, Radyoevinin antenlerini ayırdılar. Radyoevi çalışmaz oldu. İlk verdiği beyanat da şöyle oldu:

'Dikkat dikkat!.. Burasa ihtilâl karargâhı. Sokağa çıkma yasağı konmuştur. Parolayı bilmeden sokağa çıkana ateş açılacaktır. İstanbul ve Ankara'da sıkıyönetim ilân edilmiştir.'

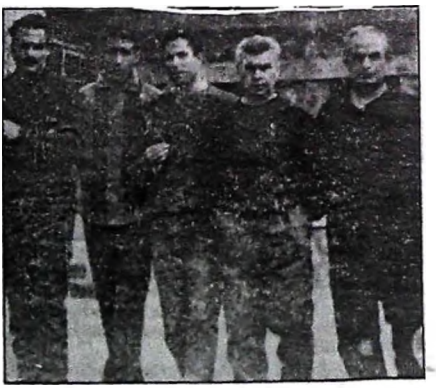
"Bundan hemen sora radyo da kesildi.

"Ondan sonra, konuşamayınca beni Harp Okuluna istediklerini söylediler. Harp Okuluna beni götürmek için bir araba buldular. Yanıma da iki Harbiyeli muhafız koyarak Harp Okuluna götürüldüm.

Alparslan TÜRKEŞ - Radyoevine giren Harbiyelilerden bazıları "Türkeş'in peşinden gidiyoruz" diyordu.

Aydemir'in ihtilâlinde Türkeş'i de lider kabul edenler var

Talat AYDEMİR - Harbiyelilerin daha yetkin olacaklarını sanmıştı, ama ümit ettiğini bulamadı.

"Harp Okulunun önünde, heykelin karşısında, Talât ve avanesi beni karşıladı. Hemen Harbiyelilere dönerek:

" 'İşte bu alçak, bizim pişmiş aşımıza su kattı. Yoksa şimdiye kadar ihtilâl bitmiş olacaktı. 22 Şubat'ta da karşımıza çıktı. Cezasını şimdi vereyim mi?'

"Diye elini koynuna attı.-Tabancasını koynunda taşırmış. Tabii Harbiyeliler de, bir takım sesler çıkardılar. Ben de onlara döndüm:

" 'Bu, on üç ay önce emekli olan sivile mi inanacaksınız, Yoksa beni mi dinleyeceksiniz. Ben bugün Türk ordusunun bir yarbayıyım!'

"Dedim:

" 'Uymayın buna!..'

"Harbiyeliler bir takım sesler çıkarırken, asılan Fethi Gürcan sınıf arkadaşımdı. O, thompsonu namlusundan tutarak başıma savurdu. Ama tutmadı. Biz de ölmedik. Ben Fethi Gürcan'a:

" 'Bana bak, başıma indirmek istediğin thompsonu 24 saat içinde senin başına çalacağım.'

SÜLEYMAN GENÇ— İhtilâlin ateşli harbiyelisi seneler sonra fikriyatına en uygun parti olan CHP'nin en ön saflarında yeralmakta geçikmeyecekti.

FETHİ GÜRCAN— İhtiraslarının bedelini hapisyla ödeyen ihtilâlcilerden biri...

CHP Mebusu Genç de bir ihtilâlci idi

"SONRA KURŞUNA DİZİLECEK!"

ALÂT ona döndü:

" 'Dur Fethi!.. Biz hukuk devleti kuruyoruz! Onun için hesabını adalet huzurunda verecek. Evvelâ muhakeme edeceğiz, sonra kurşuna dizeceğiz.'

"Güya beni muhakeme etmek için, Harp Okulunun içine aldılar. Peşimden gelen benim bulduğum alayın hâkimi bulunan Alp Pusat bir de 224. Alay Komutanı Albay Cahit (soyadı hatırıma gelmedi) ve bir kaç kişi beraber koridora yürüdük... Onlar odaya girmediler. Beni alay komutanının odasına soktular.

"Harp Okulu'nda kapatıldığım odada, karşımda iki tane Harbiyeli vardı. Tüfeği bana çevirmişlerdi. İşte bunlardan birisi, bugün (1977) CHP İzmir Milletvekili olan Süleyman Genç'ti. Onun yüzünü hatırlıyorum.

"Hatırlarsınız, CHP'liler Meclis'te konuşma yaparken bana saldırmışlardı. Bu sırada bana saldıranların içinde olan Süleyman Genç'in suratı tekrar gözümün önünde canlandı. 'Nereden tanıyorum bunu' derken, nihayet hatırladım. Harp Okulu'nda talebe iken bana tüfeği doğrultan bu şahıstı.

"Bu sırada içeriye Talât Aydemir geldi.

"Bana kendisi ile beraber çalışmayı teklif etti:

" 'İhtilâl başarıya ulaşmıştır. Bizimle beraber çalış. Telefonla birliklere emir ver. Bize katılsınlar.'

"Ben reddedince, karşımda tüfeklerini bana doğru çeviren iki Harbiyeliye:

"Elini kaldırırsa vurun' emrini verdi. Hatta, Elini yüzüne götürürse bile vurun dedi. (Bu Vatana Kasteden ler., s 78-80)

Turgut ALPAGUT

Henüz ihtilâl gerçek hâkimiyet sağlamadan Turgut Alpagut ve Bahtiyar Yalta Harp Okuluna giderek resmi olmayan vazifelerine başlamışlardı bile...

Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay radyoda konuşmaya başlamasıyla bir likte ihtilâl büyük bir darbe yerken, ihtilâlin önde gelenleri paniğe kapılmıştı.

Bahtiyar YALTA

"Cevdet Paşa'yı alacağız"

İHTİLÂLCİLERİN ÇÖZÜLÜŞÜ

İHTİLÂLCİLER saat 2.20'de radyoevini tekrar ele geçirmişlerdi, ama bu işgal çok kısa sürmüş. Etimesgut'taki istasyondan müdahale edilince yayın kesilmişti. Bu defa Hükümet kuvvetleri Etimesgut'tan anonsa başlanışlardı. Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay, radyodan şu konuşmayı yapmıştı:

"Türk Silahlı Kuvvetleri Hükümetin emrindedir. Kara, deniz, hava ve jandarma komutanlıkları hükümeti desteklemektedir. Talât'ın 3-5 adamı hüsrana uğrayacaktır. Macera-perestler muvaffak olamayacaklardır. Ve cezalarını çekeceklerdir. Bunlar toplanmaktadırlar."

Bu anons üzerine ihtilâlciler çözülmeye, yelkenleri suya indirmeye başlamışlardı. İhtilâlcilerin elebaşıları ise tam bir panik havasında idi. Aydemir radyodaki bu anons için şöyle demekteydi:

"Bu andan itibaren subaylarında, kıta kumandanlarında bir çözülme başladı. Halbuki karşımızda hiçbir kıta yoktu. Subaylar tankları, bölükleri bırakıp kaçmasa idi, hiçbir şey olmayacaktı. Tek radyonun bu kadar tesirli silâh olduğunu o zaman anladım. Mağlubiyetimizin tek sebebi radyodur." (Ve Talât Aydemir Konuşuyor., s.225)

ELEBAŞILARIN YAKALANIŞI

ASLINDA radyonun kontrolünün hükümet kuvvetlerinin kontrolüne geçmesinden hayli önce, ihtilâlcilerin beynine öldürücü yumruk indirilmiş ve bazı elebaşıları yakalanmıştı. Meselâ, ihtilâl planına göre Harp Okulu Alay Komutanlığını deruhte edecek olan Turgut Alpagut, Bahtiyar Yalta ve Tayyar Baransel gibi.

Bu isimlerden Turgut Alpagut, ihtilâl başlar başlamaz, Bahtiyar Yalta ile birlikte Harp Okuluna gitmiş, orada resmi elbiselerini giydikten sora çalışmalara başlamıştı. Bir ara yüzbaşı Nihat Şendoğan'ın telaşla gelerek mermi kalmadığını söylemesi üzerine, mermi bulmak için dışarı çıkmış, ancak 229. Piyade Alayına hâkim olmuş bulunan Galip Kazancı, kendisiyle birlikte aynı arabada bulunan Tayyar Baransel ile Bahtiyar Yalta'yı yakalamıştı.

İhtilâlin daha ilk saatlerinde ihtilâlciler başıbozuk bir çapulcu gürûhu manzarası vermeye başlamışlardı. Bazısı kendisini rütbe dağıtmaya selâhiyetli görüp önüne gelene rütbe

Fethi Gürcan devlet idarecilerini enterne için hazırlanıyor

İhtilâlin fikri seviyedeki elebaşısı Fethi Gürcan en güvendiği Harp Okulu talebelerinden Önder Aydın'ı ordunun beyni durumundaki Cevdet Sunay, Memduh Tağmaç ve Ali Keskiner'i okula getirmekle vazifelendirmişti.

dağıtırken, bazıları da kendisini "en büyük ihtilâlci" kabul ederek bildiğini yapıyor, kendilerine karşı çıkan hükümet birliklerine ateş açtırıyordu.

"CEVDET PAŞA'YI ALACAĞIZ!"

İHTİLÂL planına göre, başta Genelkurmay Başkanı olmak üzere bütün yüksek rütbeli subaylar da yakalanıp gözaltına alınacaktı. Bu iş için harekete geçen ihtilâlciler icabında zor kullanmaktaydı. "Geliyorum Diyen İhtilâl" isimli eserde Cevdet Sunay'ı almaya gidenlerin davranışları şu şekilde naklediliyor:

"Harbiyeliler takımlar halinde şehre yollandığı saatlerde Fethi Gürcan, en güvendiği öğrencilerden Önder Aydınlı'ya, Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay, ikinci başkan Memduh Tağmaç ve Kara Kuvvetleri Komutanı Ali Keskiner'in okula getirilmesi görevini vermişti. Önder Aydınlı yanına Nurtekin Gürsoy, Gülağa Karadağ, Kemal Ülkütanak, Şerafettin Şeker, Ertuğrul Ayyürek, Ümmet Sarı, Salim Korkmaz, Yenalp Kunuralp ve Suha Okyay isimli arkadaşlarını alarak, bir Dodge araba ile Cevdet Sunay'ın evine gitmişti. Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay ile Kara Kuvvetleri Kumandanı Ali Keskiner aynı apartmanda oturuyorlardı.

"Önder Aydınlı, Ümmet Sarı ve Kemal Ülkütanak, Sunay'a ait daire-

nin zilini çalmışlar, kapıyı açan bayan Atıfet Sunay'a 'Paşa evde mi?' diye sormuşlardı. Sunay'ın eşi, kocasının evde olmadığını söyleyince silâhlı öğrenciler içeri girerek odaları aramağa başlamışlardı. Hakikatte de Cevdet Sunay evde yoktu. Harbiyelilerin bu davranışını gören bayan Sunay telâşlanmış, apartmanın önüne çıkarak bağırmağa başlamıştı. Gürültü üzerine, kapıya çıkan Ali Keskiner'in oğlu doktor teğmen Hasan Keskiner, Harbiyelilerle karşılaşmıştı. 'Paşaları götürüyorlar' diye bağıran Sunay'ın eşini teselliye çalışan genç doktor, öğrencilere 'Ne istiyorsunuz?' diye sormuş, onlar da 'Cevdet Paşayı alacağız' diyerek şunları ilâve etmişlerdi: 'Emir aldık, ölüsünü dirisini götüreceğiz.' Bu arada parolayı söyleyemiyen Keskiner'in oğlu da yaka paça evden çıkarılarak askeri vasıtaya bindirilmişlti. Apartmanda aradıklarını bulamayan Harbiyeliler sokağa çıktıkları sırada Genelkurmay İkinci Başkanı Memduh Tağmaç, Sunay'ın evine gelmek isterken Emekli Sandığı binasının önünde, öğrencileri karşısında görmüştü. Harbiyeliler karanlıkta 'parola' diye seslenince, Tağmaç geri dönüp koşmaya başlamış, öğrenciler de arkasından silâhlarını ateşleyerek onu takip etmişlerdi." (s.156)

21 Mayıs'ın ilk saatlerinde, karşı karşıya gelmiş olan ihtilâlcilerle hükümete bağlı birliklerdeki gerilim artık zirveye ulaşmıştı.

İki taraf arasında yer yer şiddetli çatışmalar olmaktaydı. Bu çatışmalardan birkaçı, "Geliyorum Diyen İhtilâl" isimli kitapta şu şekilde anlatılıyor:

"Milli Savunma Bakanlığının önünde erler mevzilenmişti. Harbiyelilerin ateş açarak koşmaları üzerine erlere de 'ateş' emri verilmişti. Hükümete bağlı subaylar, bu arada öğrencilere, 'Teslim olun' diye bağırıyorlardı. Harp Okullular da ateş karşısında siper alıp mukabelede bulunmuşlardı.

"Ankara'nın ana caddelerinden birinde cereyan eden bu ateş teâtisinde, bir er şehit düşmüştü. Harbiyelilerden Ertuğrul Ayyürek isimli öğrenci de serseri bir kurşunla yaralanmıştı. (s.157)

"...Çankaya'dan Meclis önüne inen süvari teğmen Mustafa Karazeybek, Genelkurmay binası civarında, öğrencileri ikna çalışan Okul Komutanı tuğgeneral Kemal Eken'i görünce yanına giderek 'Paşamı neden talebeye müdahale ediyorsunuz? Biz bu işte azimliyiz' demişti. Generalin 'Biz de azimliyiz' cevabı karşısında yanından ayrılan teğmen Karazeybek, Harp Tarihi binası önündeki Harbiyelilerin yanına dönmüş, bu sırada uzaklaşmakta olan general Eken'e hitaben 'Paşam gel teslim ol, yoksa vururum' diye bağırmıştı. Kemal Eken ise 'Gel vur bakalım' şeklinde mukabelede bulunmunca arkasından yaylım ateşi açılmıştı. General, kendisini Genelkurmay Garajına giden yol üzerindeki bir taşın arkasına atmıştı. Fakat burası da tam siper değildi. Açıkta kalan sol tarafından kurşunlar vızlayarak geçiyordu. Kemal Eken sürekli ateş altında, yol üzerindeki vasıtaların arkasına gitmek üzere harekete geçtiği anda ayağından vurulmuştu." (s. 161)

ÇÖZÜLMELER ÇOĞALIYOR

GECEYARISINA doğru, insiyatif artık hükümet kuvvetlerinin eline geçmeye başlamıştı. Buldukları vasıtalarla birliklerinin başına gidenlerle, Ankara'nın merkezinde ihtilâlcilere karşı çıkan subaylar, yavaş yavaş durumu hâkim oluyorlardı. Bu arada askerler de neler olup bittiğini yavaş yavaş anlamaya başlamışlardı. Artık ihtilâlci subayların emirlerini dinlemiyorlardı. İşte askerlerin bu davranışıdır ki, ihtilâlin bastırılmasında çok mühim rol oynamıştır.

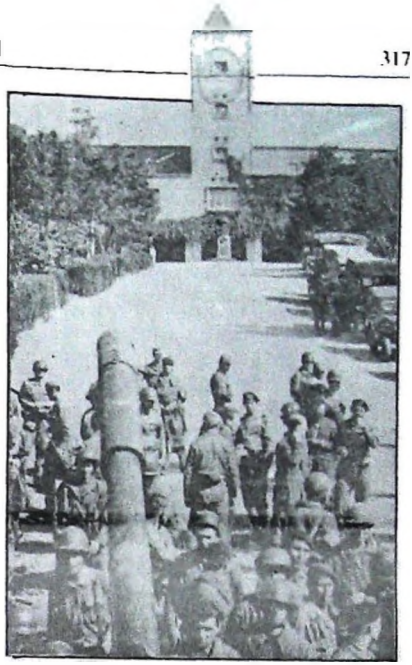
Meselâ, Yarbay İbrahim Özteke'nin şoförü Ertuğrul Yıldırım isimli asker, ihtilâlcilerden emekli süvari üsteğmen Turgut Saltoğlu'nu tesirsiz hale

Düşmana karşı kullanılmak üzere depo edilen mermileri çalarken yakalanan ihtilâlci Turgut Saltoğlu.

Bir bölük askerle Yenimahalleyi tutan 22 Şubat emeklisi Yüzbaşı Nihat Sertöz subaylar tarafından yakalandı.

Sabaha karşı çözülmeye başlayan ihtilâlcilerin karargâhı durumundaki Harp Okulu önüne yığınak yapan hükümet kuvvetleri talebelere hoparlörle teslim olun çağrıları yapıyorlardı.

Bozguna uğrayan ihtilâlci ordu mensupları çılgına dönmüştü

getirmişti. Hâdise şöyle cereyan etmişti:

İhtilâlci Saltoğlu 229. Piyade Alayından mermi taşırken, İbrahim Özteke tarafından durdurulmuştu. Bunun üzerine ihtilâlci, silâhını çekerek yarbayın göğsüne dayayınca, er Ertuğrul Yıldırım elindeki otomatik tabancayı ihtilâlciye çevirerek: "Yarbayımın göğsünden tabancayı çek, yoksa bütün şarjörü üzerine boşaltırım" demişti. Bundan sonra ihtilâlci Turgut Saltoğlu tevkif edilmişti. (A.g.e., s.162)

"Geliyorum Diyen İhtilâl" kitabında diğer bazı hâdiseler şu şekilde nakledilîyor:

"Bir bölükle Yenimahalleyi tutmuş bulunan emekli yüzbaşı Nihat Sertöz, oraya yaklaşan ve 'Bu 22 Şubatçıdır, emeklidir, yakalayın' diye bağıranlara karşı erata 'süngü tak' emrini vermişti. Fakat bu sefer erler, Nihat Sertöz'ü dinlemeyince subaylar ta

rafından ele geçirilmişti.

"Emekli üsteğmen Remzi Kılıç ile birlikte yol kavşaklarında dolaşan ve Genelkurmay Başkanlığına gitmek isteyen subaylara mâni olan jandarma teğmen Abdullah Yılmaz "Biz 22 Şubatçıyız. Halledilmemiş bir meselemiz vardı, onu da halledip sabaha Anıtkabir'e çelenk koyacağız' diyordu. Genç teğmen, kurmay albay Habib Alpay'ın birliği toplayıp kışlaya dönmesi için verdiği emri dinlememiş, fakat eratın dağılması karşısında 'Mahvolduk, mahvolduk' diye söylenmeye başlamıştı.

"İhtilâle teşebbüs edenlerin büyük bir kısmı, saat 04.00'e doğru çözülmüştü. Harekâta silahlı kuvvetlerin ciddî bir alarmı olduğunu zannederek katılmış olan subaylar ve erler, durumun vahametini farketmişler, etrafın ikazları üzerine başlarındaki ihtilâlcilere itaatsizliğe başlamışlardı." (s.163)

Bu arada Genelkurmay'daki subaylar da binayı çevreleyen Harbiyeli talebelere hoparlörle sesleniyor ve teslim olmalarını istiyordu.

İSTANBUL'DAKİ İHTİLÂLCİLER

ANKARA'DA bu hadiseler cereyan ederken, İstanbul'da da ihtilâlcilerin sebebiyet verdiği bazı hâdiseler yaşanıyordu.

Ankara'dan "Hastanız iyidir" parolasını alarak, ihtilâlin başladığını öğrenen İstan-

8 Kasım'da İstanbul'a gelen Talât Aydemir, Osman Öztürk, Cevat Kireç ve Selim Türkan 10 Kasım'da ayrılırlarken gazetelere ülkenin zor günler yaşadığını ifade ederken [illegible] kılıfıyla meselelere yaklaşmayı da ihmal etmiyorlar.

bul'daki ihtilâlciler de hemen harekete geçmişlerdi.

Bu şehirdeki ihtilâlcilerin liderlerinden emekli kurmay yarbay Osman Deniz, üniformasını giymiş, tabancasını almış ve radyoevine gitmişti.

Cevat Kırca ise, Küçükçekmece civarındaki tank taburunu getirecek olan Yüzbaşı Recep Uslu'yu Topkapı'da karşılamaya hazırlanıyordu.

Meşrû hükümetin emrinde çalışması gereken Silâhlı Kuvvetlerin içinden bir baç maceracının başlattığı ihtilâl teşebbüsüne ilk başta hava kuvvetlerinden 4 uçakta katılmaktan geri kalmıyordu.

Ankara Radyosundaki ihtilal beyânnamesini duyan Recep Uslu ise Yüzbaşı Fevzi Bingöl ve Teğmen Tevfik Sarıkaya ile birlikte 11. Tank Taburuna gitmiş, heyecanla birliği alarma geçirmişlerdi. Bu ihtilâlciler 5 tankın Unkapanı-Karaköy-Dolmabahçe yolu ile Harbiye'ye, 5 tankın da Saraçhanebaşı'na gitmesi için emir vermişti.

Tanklar İstanbul'a doğru yola çıkmıştı. Ancak Yeşilköy yol kavşağındaki benzin istasyonunda, açık bulunan radyodan Ali Elverdi'nin konuşmasını duyan subaylar, jetlerin de gelmediğini görünce harekâttan vazgeçerek geri dönmüşlerdi. Yüzbaşı Recep Uslu da bir taksiye binerek Avcılar'daki hava grubuna gitmiş ve teslim olmuştu. (A.g.e., s.163)

İSTANBUL RADYOSUNDA DURUM

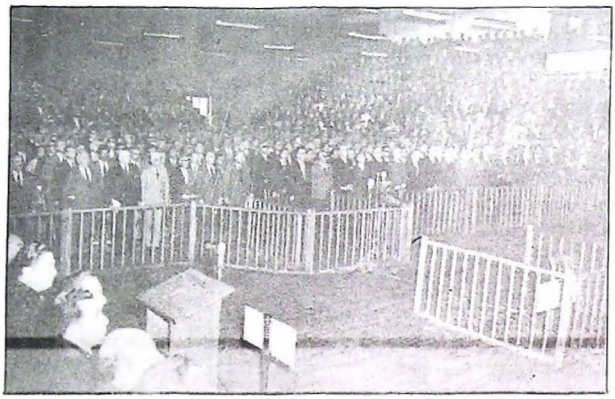
İSTANBUL'DAKİ ihtilâlcilerin de ilk hedefi radyo idi. Plân gereğince de bu işi Osman Deniz ve arkadaşları yapacaklardı. Nitekim, Osman Deniz arkadaşlarıyla birlikte İstanbul radyoevine girmeğe muvaffak olmuştu. Ancak sivil memurlar ve polisler kendisine karşı gelmişlerdi. Bu ihtilâlci radyodaki memurdan yayını geçmesini istemişti. Ancak bina önünde bulunan nöbetçi çavuş, yarbay üniforması giyen Osman Deniz'e bu isteğin yerine getirilemeyeceğini söylemiş, fakat onun hücumuna mâruz kalmıştı. Osman Deniz'in çavuşlarını tokatladığını gören erler, koşarak gelmişlerdi. Emekli subay, merdivenlerden inerken silâhını ateşlemiş, erler de ona mukâbelede bulunmuştu. Bu ateş teâtisi radyoevinin dışında da devam etmiş, ihtilâlciler bu sahayı terke mecbur kalmışlardı. (A.g.e., s.164)

FİYASKO

BÖYLECE İstanbul'daki ihtilâlcilik oyunu, daha oyunun hemen başlangıç kısmında fiyaskoyla neticelenmişti.

Radyoevini ele geçirmek isteyen ihtilâlciler gerisin geriye kaçarken, gülünç durumlara düşmüşlerdi. Meselâ radyoevindeki Osman Deniz'e

Bir macera uğruna 8 kişi can verdi

yardım etmek üzere bi naya giren Süvari Üsteğ men Muzaffer Güney ya kalandığını anlayınca pencereden atlayarak kaçmış ve yoldan çevir diği bir taksiye bindik ten sonra kendisini tanımamaları için cekétini ters çevirip giymişti. (A.g.e., s.165)

İstanbul'daki diğer ufak tefek hareketler de bu şekilde başarısızlıkla neticelenmişti.

ANONSLAR DEVAM EDİYOR

SAATLER geceyarısı 03.00'ü gösterdiğinde artık, ihtilâlciler bütün ümitlerini kaybetmiş durumdaydı. Hükümet kuvvetleri adına radyodan yapılan anonslar ihtilâle karışan birçok subayın karar değiştirmesine vesile olmuştu.

Saat 03.00'da Ankara Radyosundan Cevdet Sunay adına şu bildiri yayınlanıyordu:

"Havada uçan Türk Hava Kuvvetleri tayyareleri hükümetin ve Genelkurmay Başkanlığının emrinde olarak havada vazife beklemektedirler. Yolunu saptırmış bir kısım Harbiyelilerin ve yanlış yolda olan azınlığın derhal kışlalarına çekilmelerini ve silâhlarını bırakmalarını emrederim. Aksi takdirde bütün silahlı kuvvetler, birlikte varın saate kadar Hava Kuvvetleri taarruz edecektir."

Ankara'da bu şekilde te[illegible] yınlanırken, saat 03.20'den sonra İstanbul Radyosundan da tebliğler yayınlanmaya başlanmıştı. 1. Ordu Komutanı Korgeneral Refik Yılmaz'ın tebliğinde şöyle deniliyordu:

"Birinci Ordu Komutanlığının 1 No'lu tebliği. İstanbul ve Ordu bölgesi emniyet altındadır. Türk Silâhlı Kuvvetlerinin bir parçası olan Birinci Ordu, milletine, Anayasasına, Hükümetine sâdık olarak vazifesi başında ve duruma hâkim vaziyettedir.

"Vatandaşların endişe ve telâşa kapılmamalarını rica ederim."

İHTİLÂLCİLERİN ÖFKESİ

İSTANBUL ve Ankara'da yayınlanan bu tebliğler, ihtilâlciler üzerine hücuma geçen vurucu birlik gibiydi. İhtilâlciler artık teslim olmaktan başka çare kalmadığını söylemeye başlamışlardı. Ne var ki, gözü dönmüş bir ihtilâl hastası olan Talât Aydemir bunu bir türlü kabullenmek istemiyordu.

Saat 03.30'dan sonra ihtilâl karargâhının durumu şu şekildeydi:

"İhtilâlcilerin karargâhı olan Harp Okulu iyice karışmıştı. Öğrenciler, şaşkınlık ve umutsuzluk içinde okula gelip gidiyorlardı. Bir ara, Talât

27 Mayıs ihtilâli milletin iradesine karşı bir darbeydi..

Aydemir'in yanına gelen okul nöbetçi âmiri Kurmay binbaşı Sabahattin Altınok "Kıymayın bu talebelere, vazgeçin bu işten, kan dökülmesin" diye ikazda bulunmak istemiş, fakat ihtilâl lideri kızarak, kendisini tevkif ettirmişti. Aydemir, harekâtın durdurulmasını söyleyen Galip Gültekin'e de Hakkı Sümer ve Tevfik Ünlüer'in yanında şöyle mukabelede bulunmuştu: 'Bu iş başlamıştır, devam edecektir.' " (G.D.İ., s.168)

21 Mayıs günü saat 04.00'ten sonra ihtilâlcilerin etrafındaki çember daralmaya başlamıştı. Artık ihtilâl başlangıcında en heyecanlı tipler bile, ihtilâlin elebaşılarına karşı gelmeye ve onlara çıkışmaya başlamıştı.

Emekli yüzbaşı Tevfik Saltoğlu, Talât Aydemir'e, "Hani bütün silâhlı kuvvetler bizimle beraberdi, uçaklar gelecekti, nedir bu iş?" deyince Aydemir şu cevabı vermişti:

"Uçaklar gecikmiş olabilir. İstanbul'la temas halindeyim, orası tamamen ele geçmiştir. Merak etme."

Bu sözler ham hayalden başka bir şey değildi. O saatlerde bile hâlâ bu

Aydemir ve Gürcan kaçıyor

şekilde hayaller kurmaktaydı.

UÇAKLARIN HAREKÂTI

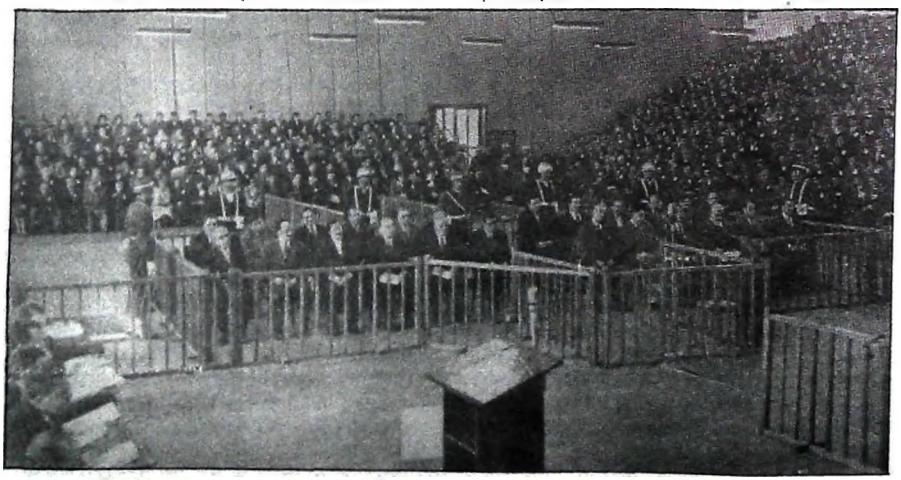
İHTİLÂLİN bastırılmasında uçakların da çok mühim rolü olmuştu. Gerçi ilk başta 4 savaş uçağı ihtilâlcilerin safında çatışmaya katılmıştı, ama sonradan hükümetin kontrolündeki hava kuvvetleri kontrolü ellerine almışlardı.

Talât Aydemir ihtilâl gecesi yapılan hava harekâtını şu şekilde nakletmektedir:

"Sabah olmak üzere idi. Saat 05.30 oldu. Okula koşarak İzzet Köz ile Hv. Bnb. Necdet Öz'ün geldiğini gördüm. Sevinçle, 'işte albayım nihayet istediğin uçakları getirdik, şimdi Eskişehir Hava Üssünden 4 adet F 100 uçağı hareket etti, geliyorlar', deme ve kalmadı, uçaklar geldi, nizamuveç çıktım, dört uçak da Meclis binası üzerine Muhafız Alay Köşküne dalıyor, Hv. K.K. ve Genel Kh. dalıyorlardı. Epey uçuş yaptılar. İzzet Köz bana Hv.K.Kh. ateş altına bu uçaklarla aldırtacağını söyledi. Harbiyelileri Kh. civarından çekin dedi. Ben de Fethi Gürcan'a haber gönderdim, hakikatın biraz sonra uçaklar Hv. K. Kh. ve Genel Kur. makinalı tüfeklerle tarıyorlardı. Hattâ bir uçak roket atışı yaptı ama, Hv. K. Kh.'nın yanındaki araziye düştü. Bir müddet sonra bu uçaklar gittiler. Her halde akaryakıtları bitti. saat 06.00'da bu sefer iki adet F 86 uçağı geldi. bunlar Mürted'den kalkmış hükümet kuvvetlerine aitti. Bunlar da Harp Okulunu makinalı tüfek ile taramaya başladılar. o anda bir talebe şehit oldu. Epey ateş ettiler. Artık vaziyet aleyhe dönmüştü." (Ve Talât Aydemir Konuşuyor., s.258)

Sabaha karşı, Harp Okulu, hükûmet kuvvetleri tarafından tamamen sarılmış vaziyetteydi. İhtilâlcilerin etrafındaki çember gittikçe daralıyordu. Bunu gören ihtilâlciler teker teker veya gruplar halinde kaçmaya başlamıştı. Bu kaçanlardan birisi de, ihtilâlin önde gelen isimlerinden Fethi Gürcan'dı.

Gürcan, hükûmet kuvvetlerinin harekâta geçtiği sıralarda Ayrancı sırtlarında bulunuyordu. Artık şanslarının kalmadığını görünce teğmen Mustafa Karazeybek'i de yanına alarak kaçmış ve Batı Almanya elçiliğine sığınmıştı. Bu iki ihtilâlci siyasi mül

teci olarak kabul edilmelerini istemekteydi. Ancak bu istekleri kabul edilmemişti. Bunun üzerine binayı terkeden ihtilâlcilerden Karazeybek, Harp Okuluna dönmek isterken yolda yakalanmış. Gürcan ise bir evde 24 saat gizlenmiş, ertesi gün İstanbul'a kaçarken yolda yakalanıp tevkil edilmişti. (Geliyorum Diyen İhtilâl., s.172)

AYDEMİR'İN YAKALANIŞI

İHTİLÂLİN lideri Talât Aydemir ise, yanında, Alb. Galip Gültekin Yb.M. Pakoba ve Hakkı Sümer Alb. Tevfik Ünlüer, Teğmen Atil la Altugan [Aydemir'in damadı] olduğu halde Harp Okulundan ayrılmış, sabah saat 08.00'e kadar okulun yanındaki korulukta saklanmıştı.

Zaten saat 08.00'de ihtilâl teşebbüsü tamamiyle bastırılmıştı. Aydemir ve arkadaşları hükümet kuvvetlerine görünmemek için saklana saklana ilerlemiş ve evlerine dağılmışlardı. Aydemir de Mustafa Pakoba'nın evine gitmişti.

Polisler 21 Mayıs günü saat 12:00'de Pakoba'nın evine giderek iki ihtilâlciyi tevkil etmiş ve Çankaya Emniyet Âmirliğine götürmüştü.

Aydemir'le birlikte diğer ihtilâlciler de teker teker yakalanmaya

Yaptığı ihtilâl başarılı olsaydı Çankaya k[illegible] Cumhurbaşkanlığı koltuğuna uzanacağı yolda çiçeklerle giderken, şimdi [illegible] ağacına doğru yolculuk. Ama ne yaparsın ki bu da ihtilâlin cilvesi.

Birkaç taburu ele geçirip, radyonevinden ihtilâl bildirisi okumakle devleti ele geçireceklerini zanan bir avuç çapulcu meşru hükümetin kararlı tavrına toslayınca bütün hayallerini cesaretinin demir parmaklıkları arasında yapmak zorunda kalacaktı

başlamıştı. 21 Mayıs'taki bu ihtilâle karışan, sivil-asker herkes yakalandıktan başka, 22 Şubatçılardan Dündar Seyhan, Necati Ünsalan, 14'lerden Alpaslan Türkeş, Fazıl Akkoyunlu, Muzaffer Özdağ ve Rıfat Baykal, 11'lerden Halim Menteş de tevkif edilmişlerdi.

ÖLENLER YARALANANLAR

21 MAYIS ihtilâl teşebbüsü sırasında çıkan çatışmalarda 8 kişi ölmüş, 26 kişi de yaralanmıştı.

İHTİLÂLCİLERİN MUHAKEMESİ

YAKALANAN ihtilâlcilerin muhakemesi, Mamak'taki 1 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesinde yapılmıştı. Muhakeme yaklaşık üç ay sürmüş. 17 Ağustos 1963'teki duruşmada mahkemenin 5 Eylül'de kararları bildirmek üzere faaliyetine ara vereceğini açıklamıştır.

5 Eylül 1963 günü açıklanan mahkeme kararına göre, ihtilâlcilere şu cezalar verilmişti:

İdama mahkûm olanlar: Talât Aydemir, Fethi Gürcan, Erol Dinçer, İlhan Baş, Cevat Kırca, Osman Deniz ve Ahmet Gücal.

Müebbet hapse mahkûm olanlar: İzzet Köz, Fevzi Bingöl, Recep Uslu, Muzaffer Güney, Salim Mıman, Hakkı Sümer, Remzi Kılıç, Tevfik Saltoğlu, Erbil Yücelten, Ayean Ünlü, Nihat Çonguroğlu, Önder Aydınlı, Kadir Yıldırım, Rıfkı Emrten, Ziya Gökalp Pusat, Hüsamettin Paksoy, Atilla Altıgan, Tuncay Yener, Mustafa Karazeybek, Ferit Kalecek, Savaş Kilimci, Feridun Erman, Cemal Özdemir, Yaşar Başaran, Mustafa Ok, Galip Gültekin, Emin Arat, Bahtiyar Yalta, Turgut Alpagut, Mustafa Üstüner.

15 seneye mahkûm olanlar: Gazi Alankuş, Mustafa Pakoba, Tevfik Ünlüer, Zihni Çetiner, Yaşar Korkut, Sedat Ünal, Mehmet Gül, Zeki Yılmaz, Özkat Tansel.

12 seneye mahkûm olanlar: Kemal Ülkütanak, Ümmet Sarı, Emrol Ege, Nezihi Fırat, Turgut Saltoğlu.

8 seneye mahkûm olanlar: Feridun Özbay, Erkan Mersin.

6 seneye mahkum olanlar: Ayhan Öcal, İhsan Şengül.

5 seneye mahkûm olanlar: Mümin Tepeci, Mehmet Erdoğan, Ramazan Öztürk, Osman Yetkin, Güven Küçükaksu, Erhan Dağıstanlı, Metin Akpınar, Gündoğan Doğançay, Tevfik Sarıkaya, Fahri Ergun, Erol Akkavalcım, Ömer Tekebaş, Erol Işıltan.

4 sene 2 ay hapse mahkûm olanlar: Tevfik Ecemiş, Cahit Aksoy, Selim Türkkan, Orhan Günday, Sabri Sarıyer, Kemal Kahyaoğlu, Nusret Karakaş, Mehmet Erengül, Enver Apaydın, Mehmet Çilingiroğlu, Muhteşem Emrol Aydın, Tezcan Özalgın, Ergin Osmanağaoğlu, Agâh Gürel, Yüksel Eral, Hasan Bilici, Metin Turgan, Coşkun Savaş, Mustafa Şatıroğlu, Günay Tanju, H.Duran Uzun, Alâaddin Açan, Celâl Oğuz, Necdet Öz.

1 sene hapse mahkûm olanlar: Fethi Işıklıtepe, Uysal Altuğ, Rıdvan Metal, Gökalp Kasapoğlu.

On ay hapse mahkûm olanlar: Halim Menteş, Şükrü İnanç.

Üç ay hapse mahkûm olanlar: Mustafa Cihangirbğlu, Hadi Kantarcı, Nihat Şendoğan, Necati Taylan, Sabahattin Altınok, Behzat Tanır.

Beraat edenler: Safa Seven, Turgut Şener, Halat Büyükmenderes, Necmi Çetin, Macit Ötügen, Arif Yurteri, Zeki Altınsay, Yaşar Sonakın, Cengiz Kınay, Şinasi Çamçeken, Selçuk Atatan, Adnan Çelikoğlu, Şükrü Aral, Tuncer Orhan, Yurdun Tuncel, Sacid Uluç, Turhan Erdemgil, Fahrettin Odabaşı, Mustafa Şakar, Melih Özkul, Mehmet Özmaden, Orhan Şahin, Hüseyin Bildirici, Abdullah Gebeş, Sefer Sayılır, Şeref Uluğ, Orhan Türkkan, Saffet Olgaç, Ekrem İrge, Fazıl Akkoyunlu, Rıfat Baykal, Muzaffer Özdağ, Alpaslan Türkeş, Kadir Çıtak, Necati Ünsalan, Asım Mutludoğan ve Dündar

Çapulcular sürüsü adalet önünde hesap veriyor

Seyhan, (A.g.e., s.190-192)

HARBİYELİLERİN DURUMU

İHTİLÂLE katılan Harbiyeli talebeler 110 gün müddetle okullarında mevkuf kaldıktan sonra 11 Eylül 1963 günü verilen kararla, 1293'ü beraat etmiş, 91'i için 3 ay, 75'i için ise 4 sene hapis kararı verilmişti.

21 Mayıs ihtilâline katıldıkları gerekçesiyle okuldan atılan 1459 Harbiyeliden pek çoğu bilahare muhtelif üniversitelere girmiş, yüksek tahsil yaparak hayata atılmışlardı. Birçoğu da iş adamı olarak hayli köşe dönmüştü.

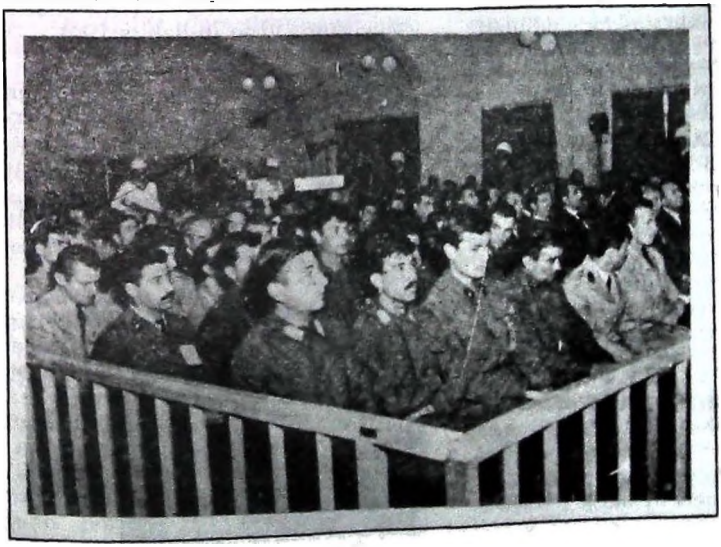
Bu ihtilâlcilerden birçoğu yaptıkları işten pişman olmadıklarını fiilen ortaya koymaktaydı. Mesela hayli kalabalık bir grup ihtilâlci 21 Mayıs ihtilâl teşebbüsünün 25. yıldönümünü kutlamıştı. (22 Mayıs '88, Sabah)

Fırsat buldukları anlarda 21 Mayıs'ı hasretle yâdetmekten çekinmeyen bu eski ihtilâlciler zaman zaman bir araya gelip eski günleri hatırlamaktaydı. Muvaffak olmuş ihtilâlciler, ihtilâl yıldönümlerini kutladıklarına göre, teşebbüs halinde kalmış bir ihtilâlin müteşebbisleri niçin kutlamasınlar ki? Nasıl olsa aynı kafa!

TANINMIŞ HARBİYELİLER

HARBİYEDEN atıldıktan sonra muhtelif branşlarda temâyüz eden Harbiyelilerden bazıları şunlardı:

İlhan Baş (Radyonevi Müdürlüğü yaptı), Süleyman Genç, Nizamettin Çoban, Ertöz Vahit Suiçmez (CHP'den milletvekili oldular), Selahattin Talhoğlu ve İsmet Ergül (1983 milletvekilleri), Prof. Ali Karateke (An. Ün. Diş. Hek.), Prof. Dr. Ahmet Çakır (Atatürk Ün. Fen. Fak. Dekanı), Doç.

Devletin mevcut düzenini silâhla fiilî olarak yıkmaya teşebbüs eden Harbiyeliler Mamak'ta yapılan yargılamalarından sonra büyük ekseriyeti beraat ederken, herbiri daha sonraki hayatında köşe başlarını tutuyordu. Yani yapılanlar herkesin yanına kâr kalıyordu.

Eyüp Aktepe (Atatürk Ün. İşletme Fak.), Doç. Dr. Fikret Türkmen (Atatürk Ün. Ed. Fak.), Doç. Dr. Abdülkadir Akçin (Atatürk Ün. Ziraat Fak.), Doç. Dr. Ergül Han (Anadolu Ün.), Doç. Dr. Mustafa Çınar, Arif İskender (Vali muavini), İsmail Üstüner (Sincan Kaymakamı), Adnan Ercan (Erzincan Belediye Başkanı), Güney Sürmeli (savcı), Ali Rıza Konuralp (savcı), Coşkun Şengüler (hâkim), Cengiz Selçuk (hâkim), Fehmi Özen (Sayıştayda vazifeli), Cafer Varol (Sayıştayda), Kadri Ediz (Sayıştayda), Ahmet Koç (Sayıştayda), Müslim Tunaboylu (Yargıtayda), Refah Ceran (Yargıtayda), Ülkü Erluğrul (Diş hekimi), Atilla Atalay (Bilgisayar uzmanı), Unver Anıl (Güzel Sanatlar Akademisi öğretim üyesi), Özcan Keskec (sendikacı), Hakkı Koşar (Karateci), Erden Kral (rejisör).

Mahkemenin idam cezası verdiği 7 ihtilâlcinin dâvâ dosyaları Askeri Yargıtay Birinci Ceza Dairesi tarafından da incelenmiş, sanıklardan idama mahkûm edilen 7 kişiden 4'ünün cezası tasdik edilmişti. Ahmet Gücal, İlhan Baş ve Cevat Kırca hakkında verilen idam cezaları bozulmuştu. Talât Aydemir ve Fethi Gürcan'ın idam cezaları ise ittifakla tasdik edilmişti. Osman Deniz ile Erol Dinçer'in haklarındaki karar ise ekseriyetle verilmişti.

KARARI BOZULANLAR

ASKERİ Yargıtay, müebbet hapse mahkûm edilenlerden de 15'inin cezasını tasdik etmiş, 14'ününkünü ise bozmuştu. Askeri Yargıtay ağır hapse mahkum olanlardan 32 sanığın kararını da bozmuştu. Dosyalar incelenmek üzere Mamak'taki Sıkıyönetim Mahkemesine gönderilmişti.

İDAM CEZALARININ TASDİKİ

YARGITAY'IN da tasdik ettiği: Talât Aydemir, Fethi Gürcan, Osman Deniz ve Erol Dinçer'in idam cezaları nın yerine getirilmesine izin verilmesine dair hazırlanan kânun teklifi Millet Meclisinde açık oylamaya sunulmuştu.

Yapılan oylamaların neticesi şöyle idi:

Talât Aydemir için yapılan oylamaya 293 üye katılmış, 47 red, 23 müstenkif ve 3 boş oya karşı 220 oyla ölüm cezasının yerine getirilmesi kabul edilmişti.

Osman Deniz için yapılan oylamaya 295 üye katılmış, 87 red, 11 müstenkil, 8 boş oya karşı 156 oyla kabul edilmişti.

Fethi Gürcan için, 249 üye oylamaya katılmış, 67 red, 31 çekimser, 9 boş oya karşı 187 oyla kabul edilmişti.

Erol Dinçer için ise 291 üye oy kullanmış, 113 kabul 43 çekimser, 9 boş oya karşı teklif 126 oyla reddedilmişti.

Bu kanun teklifi bilahare Senatoya sunulmuş, burada yapılan oylama neticesinde de Aydemir ve Gürcan'ın idam cezalarının yerine getirilmesi kesinleşmişti. Osman Deniz hakkındaki karar ise geri çevrilmişti. Bu talep Mecliste de yeniden görüşülmüş ve senatonun isteğine uyulmuştu. (Geliyorum Diyen İhtilâl., s.194)

İNFAZ

İKİ ihtilâlcinin infazı 26 Haziran 1964 gününün ilk saatlerinde gerçekleştirilecekti. Ancak Talât Aydemir'in infazı, Aydemir'in a'u-

İhtilâlin ikinci adamı rolünü üstlenen Fethi Gürcan, kader arkadaşı Talât Aydemir gibi idam cezasına çarptırılıyordu.

Başaran kahraman, kaybeden hâin sayılıyor

Aydemir Evren'den farklı mı olacaktı?

Neyi kutladıklarını bilmek için kehanete gerek yok. Tabiiki ihtilâl ve gaspedilecek mevkileri...

katının son dakikada yaptığı müracaat üzerine durdurulmuştu.

İhtilâlcilerden Fethi Gürcan ise saat 3:20'de idam edilmişti. İdamından önce büyük bir asabiyete kapılarak etrafındakilere küfreden Fethi Gürcan, daha sonra sâkinleşmiş ve son sözleri sorulduğunda da şunları söylemişti:

"İdamına karar verildi ve beni asacaksınız. Fakat şunu bilin ki ben aralarına en son girenlerden birisiyim. Bazıları çok az cezayla kurtuldular. Dörder sene hapis verildi. Bazıları ve en çok bu işin mes'ulleri ise halen büyük mevkiler işgal etmektedirler." (A.g.e., s.202)

Fethi Gürcan'ın idamından yaklaşık bir hafta sonra da Aydemir'in idamı gerçekleştirilmişti. 22 Şubat ve 21 Mayıs ihtilâl teşebbüslerinin lideri, 5 Temmuz 1964 günü saat 02:50'de idam edilmişti.

İHTİLÂLCİLİK GELENEĞİ

BU İKİ idam demokrasi tarihinde apayrı bir yer tutar. Bu ihtilâlciler "başarısız" oldukları için kânun gereğince soluğu sehpada almışlardır. Ondan sonraki ihtilâlciler ise, yine kânun gereğince sehpaya çıkarılmaları gerekirken, sırf "başarılı" oldukları için devletin en üst makamlarını işgal etmişlerdir.

İhtilâlcilerden Fethi Gürcan, son ânında, "...Bazıları ve en çok bu işin mes'ulleri ise halen büyük mevkiler işgal etmektedirler" derken, bir gerçeği ifade etmekteydi. Gerçekten de kendileriyle birlikte aynı cuntanın içerisinde yer alan ve genç subayları ihtilâle teşvik eden nice sima, ihtilâlin başarısız olacağını görür görmez tavır değiştirmişler ve "kahraman" pozlarına bürünerek mevki ve makam kapma sevdasına düşmüşlerdi.

Aslında 21 Mayıs herakâtına karışanlar 27 Mayısçıların başlattıkları bir geleneği devam ettirmişlerdi. 21 Mayısçılara ne ceza verilmişse, aynısı 27 Mayısçılara da verilmeliydi. Ne var ki, 27 Mayıs 1960'ta ihtilâl yaparak meşrû idareyi alaşağı edenler, işlerini sağlama almışlardı. Bir gün kendilerinden hesap sorulacağını düşünerek Anayasaya kendileri hakkında hususi hükümler koydurmuşlardı. Ve o hükme göre, idareyi ellerinde bulundurdukları devrede ne suç işlemiş olurlarsa olsunlar, kendilerinden hesap sorulmayacaktı.

12 Mart '71 Muhtırasını verenlerden Emekli Orgeneral Muhsin Batur, 21 Mayıs ihtilâlini gerçekleştirmek için çalışan Talât Aydemir için "İhtilâl hastasıydı" diyor (4 Mayıs 1985, Milliyet). Peki Aydemir ihtilâl hastasıydı da, kendileri neydi? Kendileri de ihtilâl hastası değil miydi? Milletin kendilerine vatanı korumaları için emanet ettiği silâhı parlamentonun üzerine çevirmek ve ülkeyi başka ülkelere muhtaç hâle getirmek,

hastalık değilse, neydi? İhanet mi?..

Batur'un, "ihtilâl hastası" teşhisi yalnızca Aydemir için değil bütün ihtilâlciler için geçerlidir. O hastalığa yakalananlar, hastalığı birbirine bulaştırarak ülkenin yaklaşık 40 yılının sancılar içerisinde geçmesine sebebiyet vermişlerdir.

27 Mayıs ihtilâlini yapanların tamamı ihtilâl hastasıydı. O hastalık ateşiyle ilk önce birbirine girmişlerdi. Daha sonra ortaya yığınla cunta çıkmıştı. O sayısız cuntanın hepsinin de hedefi aynıydı, silâh zoruyla başa geçmek ve baş olmak...

Talat Aydemir de o cuntalar arasında mekik dokumuş, sonunda kendi ihtilâlini kendisi yapmaya karar vermişti. Öyle ya, kendisinin neyi eksikti. 27 Mayıs'ı gerçekleştirenler cunta arkadaşları değil miydi? Hem Türkeş gibi birçoklarını kendisi cuntaya dahil etmemiş miydi? Kendisinin ihtilâlci yaptıkları başa geçmiş bu defa kendilerini beğenmemeye başlamışlardı. İşte bunun hesabı sorulmalıydı.

Bu gibi hislerle yola çıkan Aydemir, 22 Şubat 1962'de ve 21 Mayıs 1963'te harekete geçmiş, ancak başarılı olamamış ve bunun da bedelini canı ile ödemişti.

22 Şubat ve 21 Mayıs gibi başarısız ihtilâl teşebbüslerini saymazsak, ülkemizde üç ihtilâl olmuştur. Bu ihtilâlde yer almış isimler incelendiğinde, aşağı yukarı aynı kimseler olduğu görülecektir. 12 Eylül'ün önde gelen simaları, hem 12 Mart'ta, hem de 27 Mayıs'ta yer almıştır. Hâkeza 12 Mart'ta rol oynayanlar, önceki ihtilâl teşebbüslerinde ve 27 Mayıs'ta faal rol oynamışlardır.

12 Martçılardan Faruk Gürler, "ihtilâl hastalarının" prototipidir.

12 Eylülcülerden, Bedrettin Demirel, 21 Ekim protokolünü imzalayanlar arasındadır. Hâkeza Necdet Üruğ, Aydemir'in cuntası içerisinde faaliyet göstermiştir.

12 Eyül'ün lideri Org. Kenan Evren'in, 27 Mayıs'ta ve 12 Mart'ta ihtilâlî tasvip eder tarzda davrandığı açığa çıkmıştır.

27 Mayıs ihtilâlinin önde gelen isimlerinden Cemal Madanoğlu, Kenan Evren için şunları söylemektedir:

"Kenan Evren, o zamanlar kurmay yarbay, Ordu Donatım Okulu Kurmay Başkanı. 'Biz bu işin dışında kaldık' diyormuş arkadaşlarına. Çevresinde bir subay, 'Git Madanoğlu'yla konuş' demiş. Bana gelmiş bir selam çakmış ve 'Ordanat Okulu emrinizdedir komutanım' demiş. Ben de omuzuna vurup, 'Çok yaşa aslanım' deyip göndermişim." (22 Mayıs '88, İkibin'e Doğru Dergisi)

Cumhuriyet gazetesinden Mustafa Ekmekçi de, Evren'in 12 Mart'ta meclislerin ve siyasi partilerin kapatılmasından yana olduğunu yazmıştı. (5 Mayıs '88, Cumhuriyet)

Zaten 9 Şubat protokolü ile 12 Eylül beyannameleri birbirine çok benzemektedir. Hâkeza Talât Aydemir'in ihtilâl yaptığı zaman yapacaklarını aynen 12 Eylül gerçekleştirmiştir.

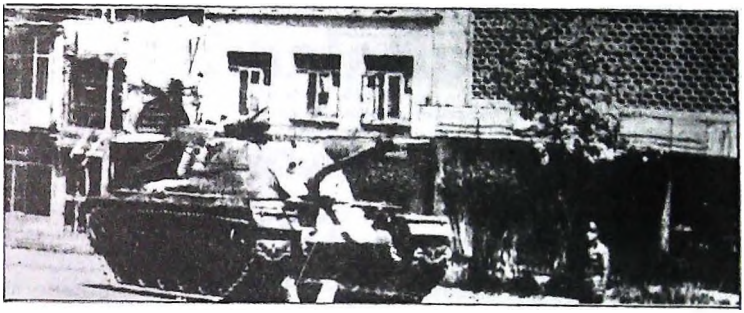
Aslında 12 Eylül 27 Mayıs'ın tabii bir uzantısından başka birşey değildir. 27 Mayıs'tan sonra ordu bünyesinde meydana gelen yaranın açığa çıkmış şeklidir. Bu çıban 22 Şubat ve 21 Mayıs'ta cerahatli haldeydi. Deşilince kan çıkmıştı. Ama o çıban git gide baş tutmuş ve 12 Eylül'de de açığa çıkmıştı.

12 Eylül'ün tesirinin tamâmiyle geçmesiyle birlikte, hem ordu bünyesindeki, hem de demokrasi bünyesindeki bu ihtilâl çıbanı inşâallah tamamiyle geçip gitmiş olur.

İhtilâllerin ve ihtilâl teşebbüslerinin memleketi ne hale getirdiği meydandadır. Samimi vatanperverler ve akl-ı selim sahipleri, artık bu ihtilâlcilik oyunlarından kendi paylarına dersler çıkarmalı ve bu gibi oyunların bir daha oynanmaması için ne lâzımsa yapmalıdırlar.

12 Mart Zelzelesi

Türkiye'yi sevmeyenler ihtilâlcileri kullandı

İhtilâl tezgahlayan iç ve dış mihraklar neyin peşindeydi? 12 Mart öncesinde kaç cunta vardı? Bu cuntalar nasıl çalışıyordu? 12 Mart'tan önce Türkiye'nin hızla imar edilmesinden ve bağımsızlık politikasından rahatsız olanlar kimlerdi? CIA'nın ihtilâllerdeki rolü neydi? İhtilâlciler ateizmle zehirlenen gençleri nasıl maşa olarak kullandı? Cuntalar ihtilâli olgunlaştırmak için neler yapıyor, sabotajları nasıl plânlıyorlardı. Bazı kalemşörler ihtilâle zemin hazırlamak için neler yazdı? Bazı cuntaların hazırladığı kızıl darbenin programı nasıldı? İhtilâlciler, Gürler'i Cumhurbaşkanı seçtirmek için neler yaptı? Cumhurbaşkanı Sunay'ın ve MİT'in darbe karşısında tavırları ne olmuştu?

Önce anarşi tezgâhladılar

Sonra "kurtarıcı" oldular

Türkiye'nin kalkınmasını darbeyle baltaladılar

12 MART 1971'deki askeri müdahele yakın tarihimizin en mühim, ama en girift hâdiselerinden birisidir.

Bu hâdisede iç mihrakla dış mihraklar, apoletli ihtilalcilerle sivil ihtilalciler, cuntalar o kadar çapraşık münasebetler içerisine girmişlerdir ki, âdetâ bir muammâlar zincirini teşkil etmişlerdir.

Bir defa 12 Mart hangi mihrakın ve hangi cuntanın ürünüdür? CİA'nın 12 Mart'taki rolü nedir? ABD-Türkiye münasebetleri ihtilâle ne ölçüde yansımıştır? İhtilâle gerekçe olacak anarşik hâdiseleri hangi cunta üyeleri planlayıp tatbik etmiştir? 12 Mart'ın başlangıç tarihi nedir, 1969'u mu, yoksa 1954 mü? 27 Mayıs'la 12 Mart'ın münasebeti nedir? 12 Eylülcülerin 12 Mart'taki rolleri nelerdir?

Uzun müddet bu ve benzeri soruların cevabı bir "sır" idi. Ama bugün aradan 18 yıl geçmiştir. Bu kadar sene içerisinde yapılan açıklamalar, yapılan araştırmalar ve te'lif edilen eserler ışığında 12 Mart'la ilgili sorulara sağlıklı cevap vermek mümkün hale gelmiştir.

SİYASÎ-EKONOMİK ZELZELE

NİÇİN 12 Mart'ı ele aldık? 12 Mart ülkemizin 18 yıllık tarihini şekillendiren, siyasî ve ekonomik yapısını alt üst eden, ülkeyi sancılandıran, anarşiye ve otorite boşluğuna zemin hazırlayan bir hâdisedir.

Darbeciler darbeyi indirip koltuğa kurulmuşlardır. Olan ülkeye ve millete olmuştur. Bazı ülkeler fırsattan istifade Türkiye'nin sırtına basarak politikalarını yürütmüş, bazı gözüaçıklar köşe üstüne köşe dönmüş, ama halkımızın kâhir ekseriyeti perişan olmuştur. Gencecik demokrasimiz bir kere daha yaralanmıştır.

"Vatan! Millet! Sakarya!" nutukları atan ihtilâlciler dış güçlerin isteklerini birer birer gerçekleştirmiştir.

Bu ihtilâlde "Atatürkçülük teranesi" bir kere daha gündeme gelmiştir. İhtilâli yapanlar "Atatürkçülük adına" ihtilâl yaptıklarını, "Atatürk'ün ilke ve inkılâplarını yerleştirmek" için idareye el koyduklarını söylemişlerdir.

Halbuki ihtilâl yapmak idamlık suçtu. Anayasayı çiğnemekti. Atatürkçü olduğunu söylemek, Anayasayı çiğnemek

hakkını mı vermekteydi? Hem Atatürkçülük neydi? Demokrasiden, kanunlardan, Anayasadan üstün birşey miydi?

İşte bu gibi mes'eleler hem 12 Mart'ta, hem de sonraki yıllarda sık sık gündeme gelmişti. Bunun için 12 Mart kördüğümünü çözmek şart hale gelmiştir.

Şimdi sorular yumağının bir ucundan tutup bir nebze açmaya ve 12 Mart'a açtığımız paragrafı biraz daha genişletmeye çalışalım:

CİA'NIN ELİ

21 OCAK 1972 tarihli The Daily Telegrapy gazetesi bir liste neşretmişti. Listenin başlığı şöyleydi:

"Where the CIA Has Worked", yani, "CİA nerelerde faaliyet gösterdi?"

Bu listeye göre CİA Türkiye'de iki defa devreye girmişti. Listedeki ifadesiyle CİA'nın Türkiye'deki "icraî faaliyetleri" şunlardı:

"1960. Türkiye. CİA'nın, General Gürsel'e, Menderes Hükümetini devirmesi için yardımı.

"1971. Türkiye. Ordunun teşebbüsünden hemen sonra, hükümetin mecburî istifasında CİA ajanlarının anarşik hareketlere ve diğer operasyonlara karışarak katkıda bulunmaları."

1972 tarihinde ihtilâlciler henüz iktidara hâkim durumdaydı. İstediklerini silah zoruyla yaptırabiliyorlardı. Bu bakımdan bu İngiliz gazetesinin Türkiye'ye girmesini yasakladılar. "Yükünde olan gocunur" misali, ihtilâlî yapanlar gocunmuş ve bu şekilde bir yasaklama ile mızrağı çuvala sokmak istemişlerdi.

Ne var ki mızrak çuvalı delecekti. 1976'da hükümetin Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil, Aralık ayındaki bütçe müzakereleri sırasında, CİA'nın Türkiye'deki faaliyetleriyle ilgili bir konuşma yapmış ve yukardaki İngiliz gazetesinin neşriyatından bahsederek "müdahalenin kuvvetle muhtemel" olduğunu teyid etmiştir.

CİA'NIN EYLEMLERİ

1947. Almanya. «Bureau Gehlen» in büyük çapta genişletilmesi, paraşütçü yetiştiren casus okullarının kurulması.

1948. Kolombiya. Bogota - Zos ayaklanmasına karışma.

1949. Surive. Ajan Meade'in Albay Zaim diktatörlüğünü kurması.

1950. Kore. General McArthur'un kendi ordusunun haberalma girişimlerine rekabet eden CİA'nın kuzey hücumunu erken başlatışı.

1951. Mısır. Kermit Roosevelt emrindeki ilk CİA grubunun kurulması.

1951/2. SSCB. Ajan ve sabotajcıların havadan indirilmelerine başlanması.

1952. Mısır. Roosevelt'in, Kral Faruk'u tahttan indirmeye hazırlanan «Özgür Subaylar»la görüşmelere başlaması.

1953. Almanya. CİA'nın, Doğu Berlin ayaklanmasında etkin rol oynaması.

1953. Mısır. CİA'nın, 3.000.000 dolarlık rüşveti kabul eden Albay Nasır'la anlaşması ve bu anlaşma uyarınca eski Wehrmacht ve SS üyelerinden oluşan askerî ve casusluk öğretmenleri sağlaması.

1954. Guatemala. CİA'nın, Başkan Arbenz'e karşı ayaklanma çıkarması.

1955. Vietnam. CİA'nın, Ngo Dinh Diem Hükümetini kurdurarak ajan Richardson'u Danışman yaptırması.

1956. Süveyş. İngiltere - Fransa ve İsrail arasındaki girişimlere CİA'nın da karışması.

1956. Macaristan. CİA'nın özel timleri ve ajanlarının ayaklanmayı desteklemeleri.

1957. Endonezya. Başkan Sukarno'ya karşı antikomünist ayaklanmaları CİA'nın desteklemesi.

1958. Irak. CİA'nın, Kral Faysal'a karşı ayaklanan General Kasım'ı desteklemesi.

1959. Endonezya. CİA'nın, Ambon ve Molluka'da kurulan isyancı hükümeti desteklemesi.

1960. Kongo. CİA'nın Katanga'da Çombe'ye yardımı.

1960. Türkiye. CİA'nın, General Gürsel'e, Menderes Hükümetini devirmesi için yardımı.

1960. SSCB. Gary Powers'in uçağının düşürülmesiyle, U-2 uçuşlarının ortaya çıkması.

1960. Küba. CİA'nın desteklediği Batista yönetiminin sona ermesi.

1961. Cezayir. CİA'nın, OAS İsyancılarını desteklemesi.

1961. Küba. «Domuzlar Körfezi»ne yapılan başarısız çıkarma girişimi.

1962. Honduras. CİA'nın, ülkedeki devrimi hazırlaması.

21 Ocak 1972 tarihinde İngiltere'de yayınlanan The Daily Telegraph gazetesi Amerikan gizli servisi CİA'nın nerelerde faaliyet gösterdiğini ilân etmişti. İhtilâlciler bu gazetenin Türkiye'ye girişini yasakladı. Çünkü işin için kendilerine dokunuyordu. CİA 12 Mart'ta da faal rol oynamıştı.

Ülkenin hızla kalkınmasını çekemeyenler darbe plânladı

12 MART CUNTALARI

12 MART'TA rol oynayan cuntalar çok çeşitlidir ve içiçe girmiş vaziyettedir. İşin içinde ihtilâle doymayan Milli Birlik Komitesi mensupları ve temelli senatörler vardır (Cemal Madanoğlu, Osman Köksal, Sezai Okan). Milli Birlik Komitesinden uzaklaştırılan, daha doğrusu darbe içinde darbeye maruz kalan kronik ihtilâlciler vardır (Orhan Kabibay, Numan Esin, İrfan Solmazer.)

Faruk Güventürk, Cevdet Sunay gibi Silahlı Kuvvetler Birliği mensupları vardır.

Cemal Madanoğlu'nun başı çektiği sivil cunta vardır. Muhsin Batur ile Faruk Gürler'in başkanlığındaki askerî cunta vardır. Bu "beş yıldızlı" cuntacıların emrinde çalışan, ancak kendi aralarında müstakil bir darbe plânı yapan cuntalar vardır.

Bu cuntaların bir kısmı baştan sona müstakil çalışmış, bir kısmı ilk önce diğer cuntalarla dirsek temasına girip sonradan ayrılmış, bir kısmı da "cuntalar koalisyonu"na girmiştir.

Bu tablo karşısında "amma çok ihtilâl heveslisi varmış" dememek elde değildir.

İHTİLÂLCİLERİN MENŞEİ

ÜLKEMİZDE cereyan eden üç ihtilâli incelediğimizde, kökün ve kadronun aynı olduğunu görmekteyiz.

1954-55'te "ihtilâlcilik hastalığı"na yakalanan grubun yegâne düşüncesi, "Atatürkçülüğü ihya" idi. Onlara göre, Ezan-ı Muhammedi Arapça okunuyor, İmam-Hatip okulları açılıyor, Kur'an Kursları açılıyor, vatandaşlar tesettürlü kıyafetle çarşı pazarda dolaşıyor, dinî eserler serbest okunuyor, dolayısıyle "Atatürkçülük elden gidiyor"du. Bu elden giden Atatürkçülüğü yeniden ihya etmek lâzımdı. Perde önündeki gerekçe buydu. İhtilâlci ekip daha sonra işin içine girdikçe yeni yeni gerekçeler icad edeceklerdi.

27 Mayıs ihtilâli, hem demokrasiyi, hem orduyu, hem devleti tâ temelinden sallamıştı. Yerleşmiş temeller çatlamış, sağlam zemin gevşemişti. Devlet geleneği, ordu geleneği ve hiyerarşi alt üst olmuştu.

İhtilâlin en büyük tesiri ordu üzerinde görülmüştü. Ast ve üst arasındaki münasebetler gevşemiş, işin içerisine bir laubâlilik ve saygısızlık girmişti. Bu durum sürüp gidecekti. 12 Mart'çı generaller "Altımıza hâkim olamıyoruz" diye bu durumdan yakınacaklardı.

27 Mayıs'ta faal rol oynayan bir kadro, sırf kendilerine umdukları mevkimakam verilmedi diye yeni ihtilâl teşebbüslerine girişmişlerdi. 22 Şubat 1962 ile 21 Mayıs 1963'teki ihtilâl teşebbüslerinin sebebi, "Bir ihtilal de biz yapalım" düşüncesiydi. Bir önceki ihtilali planlayıp da sonradan ihtilalin parasını toplayamayanlar, "Ne yani, biz ihtilal yapamaz mıyız? Biz de kendi ihtilâlimizi kendimiz yaparız ve istediğimiz makamlara kuruluruz" demiş ve harekete geçmişlerdir. Bu ihtilâlcilik oyunlarını Yakın Tarih Ansiklopedisinin 3. cildinde ele almıştık. Tafsilatını oradan takip edebilirsiniz.

Tâ 1954'lerde ihtilâlcilik oyununa iştirak edenler sonradan asli vazifelerini yapmak yerine bu oyunu oynamaya devam etmişler ve 12 Mart 1971 darbesini yapmışlardır.

12 Mart'ın perde önündeki elemanlarından Muhsin Batur 27 Mayıs'ta da faal rol oynamıştır.

İhtilâl saatini iple çeken Batur, işareti alır almaz derhal Menderes'in peşine düşmüştü. Eskişehir'de vazifeli bu ihtilalci bir C-46 uçağı ile Kütahya'ya gitmiş, orada Başbakan Adnan Menderes ve beraberindekileri tevkif ederek ilk önce Eskişehir'e oradan da Ankara'ya götürmüş, zorbaların pençesine teslim etmiştir.

Muhsin Batur'un tevkif ettikleri arasında Kore kahramanlarından General Tahsin Yazıcı da vardı. Yazıcı, Demokrat Parti milletvekili idi. Batur ve beraberindekiler utanmadan bu gazi generalin üzerini aramış, ona hakâret etmişlerdi.

Muhsin Batur demokrasiyi katletmenin mükâfatını görmüş ve ihtilalciler tarafından Kütahya Vali ve Belediye Başkanlığına getirilmişti.

12 EYLÜLCÜLERİN KÖKENİ

12 EYLÜL ihtilalini yapan kadro da önceki ihtilâllere bulaşmıştı. Ya Silahlı Kuvvetler Birliğine iştirak edip, 1961 seçiminden sonra siyasetin şekillenmesine ve Çankaya'nın zorla ele geçirilmesine imzalarını atmışlar, ya muhtelif cuntalar içerisinde boy göstermişlerdi.

Cumhuriyet'ten Mustafa Ekmekçi, 5 Mayıs '88 tarihli yazısında Kenan Evren'in önceki ihtilâllerdeki rolü için şunları yazmaktaydı:

"...Demokrat bir ülke olarak görünmüyor. Nasıl görünsün ki, Kenan Bey, aba altından sopa gösteriyor.

"Tekrar 12 Eylül öncesine dönecek olursak, bizi kurtaracak kuvvet silahlı kuvvetlerdir' demez mi?

"12 Mart, 12 Eylül darbelerinin Türkiye'ye neye mal olduğunu hiç düşünmedi mi?

"Kenan Bey, taa 12 Mart'larda Meclislerin ve siyasi partilerin kapatılmalarından yana mıydı? 8 Mart toplantısından sonra Ankara'da yapılan ikinci toplantıda görüş olarak bunu önermiş miydi? Bunları not eden Muhsin Batur, nedense yayımladığı kitaba Kenan Bey'in bu görüşlerini almadı. Kollanış mı olmalıydı? 12 Martlarda Meclislerin kapatılmasını isteyen bir kişi nasıl demokrat olabilirdi? 12 Eylül 1980'de Meclislerin kapatılması ilk iş olacaktı.

"... Kenan Bey konuşmasın mı? Konuşsun elbette. Ama aba altında sopa göstermekten vazgeçsin."

Ekmekçi, Evren'in 12 Mart'taki rolünden bahsetmektedir. 27 Mayıs'ı yapan ihtilalcilerden birisi olan Cemal Madanoğlu da Evren'in 27 Mayıs ihtilâlinde de "ihtilâle heveslı ve arzulu" olduğunu söylüyor. 22 Mayıs '88 tarihli 2000'e Doğru Dergisinin sorularını cevaplandıran Madanoğlu "Evren ve 27 Mayıs ihtilâlindeki rolü" için şunları söylüyor:

"Kenan Evren, o zamanlar kurmay yarbay, Ordu Donatım Okulu Kurmay Başkanı. 'Biz bu işin dışında kaldık diyormuş, arkadaşlarına. Çevresinde bir subay, 'Git Madanoğlu'yla konuş' demiş. Bana geldi, bir selamı çakmış ve 'Ordanat okulu emrinizdedir komutanım' demiş. Ben de omuzuna vurup, 'Çok yaşa aslanım' deyip göndermişim."

Evren 12 Mart'tan sonra bir kere daha devreye girecek ve sabotaj, soygun gibi anarşik hâdiselere karışıkları için sorguya çekilen ihtilâlcilerin serbest bırakılmasını ve işin daha fazla kurcalanmamasını isteyecekti.

Birinci Ordu Komutanı Kurmay Başkanı Selahaddin Demircioğlu'na telefon eden Evren şöyle diyordu:

"Memduh [Ünlütürk] Paşa'ya söyleyin, kötü haber alıyoruz! Bu işi fazla kurcalamasın, sonra başı derde girer!" (Örsan Öymen, Bir İhtilâl Daha Var, s.463)

İşte görüldüğü gibi yaklaşık 25 yıllık bir zaman diliminde ihtilâlci bir ekip ortaya çıkmıştı. İhtilâlcilik hastalığına yakalanan bu kadro peş peşe ihtilâl yapıp Türkiye'yi "Geri kalmış ve ilkel ülkeler" sınıfına sokmuşlardı.

Sosyal siyaset uzmanları gelecekte, Türkiye'nin yakın siyasi devresini ince-

lerken, Milattan Önce (M.Ö.) ve Milattan Sonra (M.S.) der gibi, "12 Mart öncesi Türkiye" ve "12 Mart sonrası Türkiye" diye siyasi tarihi ikiye ayırırlarsa şaşmamak gerekir.

Gerçekten de 12 Mart öncesindeki Türkiye ile 12 Mart sonrasındaki Türkiye birbirinden çok farklıdır. Mevzuumuz itibarıyla 12 Mart öncesi Türkiye'ye bakalım:

başlayacaktı. Yeni kabinenin hedefi, 1960 öncesi DP'nin devamı olduğunu gösterebilecekti. O dönem içinde A.P. inançlı kesimin tek umuduydu. 1965'ten 1969'a kadar büyük bir beklenti içinde olan geniş halk kesimi 1969'dan sonra beklentilerini bulamaması sebebiyle yeni bir takım oluşumlara yönelmiş önce 1969 bağımsız milletvekili adayları ile daha sonra çeşitli yeni siyasi partilerde örgütlenmesi ile fark-

12 MART ÖNCESİ TÜRKİYE

TÜRKİYE 1950-60 devresinden sonra özlediği siyasi istikrara 1965-71 yılları arasında kavuşmuştu. 1960-65 yılları ihtilal felaketinin şoku ile ve siyasi istikrarsızlıkla geçmişti. 10 Ekim 1965'de yapılan genel seçimde, Adalet Partisi (AP) geçerli reylerin yüzde 52.9'unu alarak 240 milletvekili elde etmiş ve tek başına iktidar olmuştu.

12 Ekim 1969'daki genel seçiminde ise o dönem sağcı kitlenin tek partisi durumundaki A.P. geçerli reylerin 46.5'unu alarak 256 milletvekili elde etti. A.P. 1965'deki aldığı şeylerin oranındaki oyun tamamını alamamasının sebebi, iktidarda tek başına olduğu sürede tabanını oluşturan inançlı kitlenin beklentilerini karşılayamaması ve icraatlarını eleştirmesiydi. 1965'teki genel seçimler esnasında yaklaşık bir yıllık "Genel Başkan" olan Süleyman DEMİREL 23 Ekim 1965'te Cumhurbaşkanı Cemal GÜRSEL tarafından kabineyi kurmakla vazifelendirilmişti.

1. Demirel kabinesi 11 Kasım 1965'te güvenoyu alacak ve çalışmalara

lılık arzetmişti. Tek parti dönemini arzulayan CHP yanlıları ise ülkenin imarı konusundaki çeşitli gayretlere karşıydı. İktidar ile CHP arasında süren tartışmayı dönemin başbakanı şöyle anlatıyor:

"1961'de DPT kurulurken bu örgütte çalışıyordum. Kimi kişiler vardı. Van-Hakkari arasında karayolu yapılmasına ne gerek olduğunu söylerdi. Bu yoldan yılda kaç kişi geçeceğinin hesabını yaparlar. 1957'de yapılan servis yolunun biraz genişletilmesiyle yetinilmesini isterlerdi."

"Çevre yolları tartışmasının yapıldığı günlerdi. Ankara-İstanbul arasında bu denli geniş yola gerek olmadığı savunuldu. İlk etapta 100 metre genişlik sağlayacak biçimde kamulaştırma kararı çıkmışken, bu değiştirildi. 50 metreye indirildi. Eğer o sıralarda 100 metre ölçeği kalsaydı şimdi, yolun iki yanında yerlerinden kaldırılmaları imkansız olan kasabalar, küçük kentler kurulmazdı" (Cüneyt Arcayürek Açıklıyor-5, Ankara: 1985, s. 43). Aynı kafa Türkiye'ye yapılacak her yeni tesise karşı çıkmıştı. Mesela Boğaz köprüsünün yapılması gündeme gelince

şu şekilde yaygarayı koparmışlardı:

"Zengine köprü, fukaraya kolera"

"Köprü yapmak cinnettir"

"Köprü yerine fakir-fukaray hizmet götürün"

"Zap suyuna köprü yapmak varken niye İstanbul'a yapılıyor"

1965-1971 dönemi içinde inanan kitlenin arzularını karşılayamayan iktidar bir yanda da mecliste ekonomik kararları alırken bu tür bir engel ile karlışaşıyordu..

Devlet birtakım müesseseler arasında paylaştırılmıştı. Bu paylaşmada iktidara çok az bir yer düşmüştü. AP iktidarının karşısındaki engellerden birisi de işte bu ihtilâl anayasası idi.

EKONOMİK TABLO

O yıllardaki devletin bütçesi 14 milyardı. Bankalardaki mevduat miktarı da 14 milyardı. Ticaret açığı ise 600 milyon dolardı. Güvenlik kuvvetlerinin ordunun yeterli silah, vasıta ve malzemesinde de eksiklikler gözüküyordu. İşsizlik oranı da yüzde 15 civarındaydı. Ekonominin bu kötü halinin sebebi ülkenin uzun yıllardan bu yana batıcı iktisadi politikalara teslim edilmiş olmasıydı. 1960'dan sonraki dönemlerde yetişen inançlı kadrolarında isteği bu yapının değiştirilmesiydi. Bu ekonomik tablonun zorluğu yanısıra iktidarın en büyük problemlerinden biri ihtilal Anayasa'nın getirdiği "Kuvvetler ayrılığı" prensibi idi. Adeta devlet birtakım müesseseler arasında paylaştırılmıştı. Hükümetin yetkileri daha da kısıtlanmış, sivil değil, askeri bir dönemin izleri yasallaşmıştı.

Dönemin Başbakanı Süleyman Demirel bu paylaşma için şunları söylüyor: "Meclisin üzerinde bir Anayasa Mahkemesi, hükümetin üzerinde bir Danıştay vardı. Özerk bir üniversite. Dahası, ihtilalden çıkan ülkede polis, bölünmüş, dağıtılmış; görev yapamaz durumda, yalnızca Viyana kentinde 14 bin polis vazife yaparken, bu sayı Türkiye için geçerli. Elinde tek bir otomatik tabanca yok. Sadece Kırıkkale tabancalarıyla donanmış, daha yeterli silahlar almasına bir yasa engel. İhtilaldeki bir yasayla polisin alacağı silah, Milli Savunma Bakanlığı'nın iznine bağlanmış. Polis için ithal edilecek 100 bin otomatik tabancanın gümrükten geçmesi için Genelkurmay'dan yazı gerek" (a.g.e., s. 84).

İhtilal Anayasası ile eli kolu bağlanmış, sembolik bir bütçe devralmış iktidar kolları sıvamış yüzlerce eser yapmak için teşebbüse geçmişti. Bunlar teker teker vücuda gelecekti.

HAŞHAŞ MESELESİ

12 MART darbesini yapanlarca Başbakanlığa getirilen CHP'li Nihat Erim 29 Temmuz 1971 günü Afyon'da halka hitap ederken şöyle diyordu:

"Hükümetimiz bir karar aldı. 1972 yılının ekim mevsiminde artık Türkiye'nin hiçbiryerinde afyon ekilmeyecektir"

Bu açıklama halk üzerinde şok tesiri yaptı. Öyle ya, haşhaş onların her şeyi idi. Bu bitki taze iken yaprağını sebze gibi yiyor, tohumundan yağ elde ediyor, pasta ve çörek yapımında kullanıldığı için satıyor, sapından hayvan yemi ve yakacak olarak faydalanıyorlardı.

PROF. ATHAN SONGAR— Amerikan iddiasının baştan sona yanlış olduğunu belirterek, "Amerikan yetkililerine yanlış bilgiler, rakamlar verilmekte, ya da gerçek rakamlara bilinerek lalinmemektedir" diyordu.

Afyonun yasaklanması demek, pek çok vilâyet, kasaba ve köyde yaşayanların geçim kaynaklarını kurutmak demekti. O yıllarda başlıca şu merkezlerde haşhaş ekimi yapılmaktaydı:

Afyon (tamamı), Burdur (tamamı), Isparta (tamamı), Kütahya (tamamı).

İhtilâlciler bu bölgedeki ahâlinin ne olacağını ve afyonun ülke ekonomisine desteğini düşünmeden hemen "yasak" kararını vermişlerdi. Oysa demokratik iktidarlar, Amerika'nın bütün baskısına rağmen diretmiş, yasaklamaya yanaşmamışlardı.

Amerika az mı uğraşmıştı? İlk önce Demokrat Parti iktidarına baskı yapmıştı. Ancak Başbakan Adnan Menderes bu teklife karşı çıkmış ve Amerikalı ilgililere karşı teklifi götürmüştü: "Türkiye'de afyon sanayiini birlikte kuralım. Ortak bir fabrika kurup, Avrupa'ya satalım" Amerika bu teklife de karşı çıkmıştı.

Amerika AP iktidarına da bu mevzuda çok baskı yapmıştı. 1970'te mevzuu gündeme getiren ABD Büyükelçisi Parker Hart, Başbakan Demirel'e şu "pratik" teklifte bulunuyordu:

"Buldozerler haşhaş tarlalarına girer, oraları yerle bir ediverir."

Demirel bu teklifi kesin bir üslûpla reddetmişti.

ABD'NİN GÜRÜLTÜSÜ

BİLÂHERE üzerinde duracağımız gibi, bazı çevreler Amerika'ya beyaz zehirin Türkiye'den geldiği fikrini işliyor, gazete, dergi ve televizyon kuruluşlarına testir yaparak bu istikamette yayın yaptırıyorlardı. Bazı senatörler de bu hususta şartlanmıştı.

Amerika Adalet Bakanı Mitchell Temmuz 1970'te Amerikan Senatosunda yaptığı konuşmada, "Haşhaş ekimi yasaklanmadığı takdirde, Türkiye'ye yardımların kesilmesini istiyen senatörlerle aynı düşüncede olduğunu" açıklamıştı.

Amerikalı Senatör Vance Hartke, 4 Mart 1971'de Başkan Nixon'a şöyle diyordu:

"Bu nasıl işür? Biz, Türkiye'ye şimdiye kadar milyarlarca dolar değerinde askeri ve ekonomik yardım yaptık. Oysa, Türkiye'de yetiştirilmekte olan afyondan elde edilen eroin, gerisin geriye tepki meydana getiriyor ve Amerika'da, milyarlarca dolar değerinde zarar ziyana yol açıyor." (C. Arcayürek Açıklıyor 6, s.145)

Başkan Nixon da afyon meselesi üzerinde çok duruyordu. 1969 yılında Amerika'nın gündemindeki en mühim meselelerden birisi Vietnam savaşı, diğeri de gençler arasında hızla yayılan

uyuşturucu kullanımıydı. Vietnam daki savaş, komünist birliklerce şuurlu bir şekilde uzatılmaktaydı. Bir yandan da el altından Amerikalı askerler uyuşturucuya alıştırılıyordu. Bu askerler geriye döndüklerinde uyuşturucuyu çevrelerine yayıyorlardı. Böylece her geçen zamanda daha çok Amerikalı uyuşturucu müptelâsı oluyordu.

Başta Time olmak üzere tirajı yüksek neşir organları Amerika'ya gelen uyuşturucunun en büyük kaynağının Türkiye olduğunu iddiâ ediyorlardı. Oysa bu görüş bütünüyle safsataydı.

Türkiye'de haşhaş ekimi baştan beri devletin sıkı kontrolündeydi. 1950'de çıkarılan 5621 sayılı kanunla afyonun iç ticareti yasaklanmıştı. Çiftçi elde ettiği afyonu doğrudan doğruya Toprak Mahsulleri Ofisine satmak mecburiyetindeydi.

1972 senesine kadar 90.000 aile haşhaş yetiştirmekte ve geçimlerini bununla sağlamaktaydı. 1967-1971 yılları arasında Türkiye'de TMO'ya satılan afyon ortalama 100 ton civarındaydı. Ekili arazi gözönüne alındığında, 1971 yılında Türkiye'deki tarlalardan elde edilen afyonun TMO'ya satılmayıp dünya eroin piyasasına intikal ettiği düşünüldüğünde en çok 9-10 ton saf eroin intikal edebilirdi. Bu miktar ise Uzakdoğunun altın üçgen bölgesinden gelen eroinin yüzde 6'sına erişememektedir. Dünyanın afyon üreten diğer bölgeleri, İran, Afganistan, Pakistan ve Hindistan bunun dışındadır.(Prof. Ayhan Songar. Haşhaş Meselesi ve Türkiye. İstanbul: 1974, s.36)

Yahudilerin güdümündeki basın Türkiye'yi hedef gösteriyordu

Yalnızca Birmanyalılar 600 ton afyonu gizlice piyasaya sürmektedirler. Bundan da 60 ton eroin yapılabilir. Bu da Amerikan piyasasının 6-8 yıllık ihtiyacını karşılar.

ARTTI MI, AZALDI MI?

AMERİKALI narkotik uzmanlarına göre, ABD'de 1973 yılı ortalarında polisçe kayıtlı aktif alışkan miktarı 95.897 kişi idi. Aynı yıl Haziran ayında ABD Federal Narkotik Bürosu (DEA)'nın yayınlanmış tahmini rakamlarına göre bütün ABD'de toplam 612.478 eroin müptelâsı bulunmaktaydı. Oysa yine ABD resmi kaynaklarına göre 1968'de polisçe kayıtlı eroinman miktarı 68.000 kişi idi. (a.g. e., s.51) Buna göre Türkiye'de haşhaş ekiminin yasaklanmasından sonra Amerikadaki eroinman miktarı artmıştı. Yalnızca bu tablo bile ABD iddiâsını çürütmeye kâfidir.

Prof. Ayhan Songar'ın ABD-Türkiye arasındaki haşhaş probleminin gerçek yüzünü ortaya koyan değerlendirmesine bakalım:

"Türk narkotik uzmanları, Türkiye'den kaçan afyon miktarının en toleranslı tahminler ile 50 ton civarında olabileceğini belirtmektedirler. Bunun tamamı ABD'ne gitse, ancak saf eroin ihtiyacının yüzde 10'unu karşılamış olur. Kaldı ki, Türkiye'den kaçan afyonun tamamının ABD'ne gitmesi, Batı Avrupa'nın kanunsuz eroin tüketicileri varken, mümkün görülmemektedir. Amerikan yetkililerinde ve kamuoyunda kaçak eroinin yüzde 80'inin Türkiye'den gelen afyondan elde edildiği hakkında yaratılan intibaın içinde başka hususların aranması gerekmektedir. Ya Amerikan yetkililerine yanlış bilgiler, rakkamlar verilmekte, ya da gerçek rakkamlara bilinerek inilmemektedir. Muhakkak olan, bugün, Amerikan gençliğinin Türk afyonu ile zehirlendiği iddiâsının tamamen çürümüş olmasıdır. Halen afyon trafiği Burma, Laos, Kamboçya üzerinden işlemektedir. Amerika Birleşik Devletlerine giren eroinin sade yüzde 7'si için Türk afyonu suçlanabilir. Esasen

bunun dahi bir kısmı diğer Orta ve Yakın Doğu memleketlerinde yetiştirilen haşhaştan elde edilmektedir. Bu yüzde 7'nin ise yüzde 80, hattâ yüzde 100 olarak gösterilmesi, tekrar edelim, kasıt değilse insafsız ve büyük bir hatadır. Buna dayanılarak yapılan bir yasaklamanın ise Türkiye üzerindeki etkisi çok büyük olmuştur. Zira, Türkiye'de haşhaş bitkisi çok çeşitli kullanım yerleri olan bir bitkidir ve Türk ekonomisine büyük katkısı vardır." (a.g.e., s.55)

ABD'NİN EVHAMI

GERÇEK bu iken, büyük ölçüde Yahudilerin tekelindeki basının tesirinde kalan ABD'li ilgililer evhama düşmüşlerdi ve ABD'ye gelen uyuşturucunun neredeyse tamamının Türkiye'den geldiğine inanıyorlardı. Türkiye'de haşhaş ekimini yasaklatmayı neredeyse bir gurur ve milli mesele haline getirmişlerdi. Ancak AP iktidarı bu yasaklamayı kesinlikle reddediyordu. Sonunda meşru iktidar darbeyle devrilecek ve gelen iktidar, ilk iş olarak ABD'nin isteğini yerine getirerek haşhaş ekimini yasaklayacaktı.

ERİM— ABD Başkanı tarafından Beyaz Saray'ın dış kapısında karşılandı. Bu iltifatın sebebi neydi? Türkiye'de haşhaşı yasaklamak mı?

Amerika'nın Türkiye ile ilgili "haşhaş operasyonu" bütünüyle safsata bilgilere dayanmaktaydı. Bu ülke gerçeklerden habersizdi. Türkiye'nin şartlarından habersizdi.

1969-71 yılları arasında Amerikan idaresi, Türkiye'deki iktidarın "vesayetten kurtulma" çalışmalarını ya anlamak istememiş, ya da anlamış da bundan rahatsızlık duymuştu.

YARDIM EDEN ÜLKE

DEMİREL, eski başkan Eisenhower'in cenaze merasimine katılmak için gittiği Amerika'da Başkan Nixon'la görüşmüştü. 1 Nisan 1969'da yapılan görüşme esnasında Demirel, ABD başkanına şunları söylüyordu:

"Umuyorum ki Türkiye, 6-7 yıl içinde, yardım alan bir ülke olmaktan çıkıp, yardım eden bir ülke durumuna gelecektir." (Cüneyt Arcayürek Açıklıyor-5, s.154)

Acaba o zamanki ABD idaresi "yardım eden" bir Türkiye istiyor muydu? İşte asıl mesele buradaydı.

Amerika Türkiye'nin U-2 casus uçaklarının Türkiye'den havalanmasını yasaklamıştı. Ayrıca haşhaş ekiminin yasaklanmasına da yanaşmıyordu.

Demirel'in ABD idaresi ve CİA'nın haşhaş meselesiyle ilgisi için şunları söylüyordu:

"Haşhaş, Nixon'ın tutkusuydu. CİA'nın da. Üretimi yasaklamamızı istediler. Geri çevirdim. Türkiye'nin kısıtlı haşhaş üretimiyle Amerikan gençliğini zehirleyen ülke olarak nitelendirilmesini istemiyordum, isteyemezdim." (Cüneyt Arcayürek. Darbeler ve Gizli Servisler. İstanbul: 1989.s.133)

ABD'nin "tutkusu" yalnızca haşhaşla ilgili değildi. Bir diğer tutkuları da U-2'lerdi. Demirel bu hususta şunları söylüyor:

"Biz iktidara gelince, Sovyetler 'Bu uçaklar sizin olsa, casus uçuşları yapsa hadi anlardık. Ama Amerikalılara ait bu uçaklar ve Türk topraklarından kalkıyor, bizim ülkemizde casusluk yapıyorlar. İşte bunu anlayamıyoruz' diyorlardı. O sıralar Amerikalılara yükleniyorduk. Top mermisi veriyor, topu yok! Savunma Bakanı Ahmet Topaloğlu ABD'ye gidiyor o sırada. İsteklerimizin listesini veriyor. Bir milyar tutarında. İstekler karşılanmıyor." (a.g.e., s.133)

ALEYHİNİZE NETİCELENİR

Türkiye'nin haşhaş ekimine kontrollü bir şekilde müsaade ediyor olması Amerikayı rahatsız ediyordu. Ekonomik çıkarları Amerika'nın Türkiye'de

Amerika kafayı haşhaşa takmıştı. Baskı yaparak ekimi önlemeye çalışıyordu.

haşhaş ekimini durdurmasını gerekli kılıyordu. ABD Büyükelçisi Parker o günlerde Türk Dışişleri Bakanına şöyle diyordu: "Başbakan haşhaş ekiminin tümüyle yasaklanmasına karşı çıkıyor, iyi olmayacak aleyhinize sonuç verir. Dönemin iktidarı batı ile hele hele Amerika ile ilişkilerinin düzenli ve iyi olmasına özen gösteriyor olmasına rağmen Amerikan yönetimi bu sefer daha fazla istekte bulunuyordu.

Dönemin Başbakanı DEMİREL olayları şöyle anlatıyordu:

"Ben haşhaş ekimini bilirim. Haşhaş yağı ile büyüdüm. Haşhaş, bu bölge çiftçileri için çok önemlidir. bazı ileri ülkelerde, 10 aileden ikisinin çocuğu maalesef eroinmandır. Bu zehire müpteladır. Yine maalesef eroinin hammaddesi olan haşhaşın bu ülkelere Türkiye'den gittiği söylenir. Biz bu propagandanın yanlış olduğunu her zaman anlatmaya çalıştık. Anlatamadık ama, ekime devam edeceğimizi de söyledik. Fakat bizden sonra kurulan bir hükümet, yanlış bir kararla haşhaş ekimini yazakladı. 30 senelik bir CHP'li, bir gece içinde nasıl olduysa tarafsız oldu. Ve onun başkanlığında kurulan bir hükümet, Kızıl Çin'i tanıdı. İkinci icraat olarak da, haşhaş ekimini yasakladı. Daha sonra gelen hükümet ise, bizim kararımızı, yani haşhaş ekimini yeniden ortaya koydu. Ekime yeniden müsaade edildi.

1973 seçimi 1971 muhtırasının izlerini ortadan kaldırdı. Mecliste o güne dek AP ile temsil edilen muhafazakar

DEMİREL: Politikaları zaman zaman ABD'yi memnun etmedi.

kitle MSP ile temsil edilmeye başlanıldı. MSP, CHP ile girdiği koalisyon hükümeti sırasında tabanını oluşturan kitlelerin istekleri doğrultusunda kararların meclisten çıkmasına çalışırlarken, diğer yandan da ülkenin ekonomisi ile ilgili cesur kararların alınmasında önemli roller üstleniyordu.

Bu hükümetin aldığı bir kararla arasında yer alan haşhaş ekiminin Türkiye'de devlet kontrolü altında yeniden ekimine müsade etme kararı da yer alır. Böylece 12 Mart'ın ana sebeblerinden birisi olan haşhaş ekimi müsadesine konan engel yani yeni hükümetle birlikte ortadan kaldırılıyordu.

ERİM'E İLTİFAT

DEMOKRATİK devrede işbaşına gelen iktidarlar haşhaş ekimini serbest bırakmaktaydı. Oysa ihtilalcilerin hükümeti köylünün ekmeğini elinden almak bahasına haşhaş ekimini yasaklıyorlardı. Tabii ki bunun mükâfatını görecekti: ABD'nin iltifatına mazhar olarak..

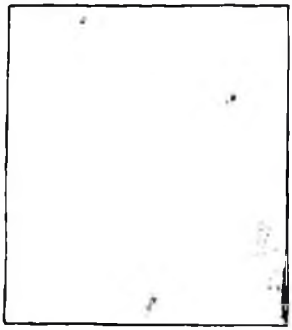
Nihat Erim Başbakan olduktan sonra ABD'ye gittiğinde Richard Nixon tarafından Beyaz Sarayın kapısında karşılanmıştı.(a.g.e., s.147)

Başkan Nixon, Nihat Erim'in haşhaşın yasaklandığını açıklamasını şu şekilde değerlendirmişti:

"Cesur ve devlet adamı vasfına yakışır bir tutum."

CİA'NIN ROLÜ

İhtilâllerdeki CİA'nın rolü neydi? Bu hususta ortaya çıkan bilgiler bu rolü müşahhaslaştırmaktadır. 1976-1980 yılları arasında vazife yapmış olan ABD Başkanı Jimmy Carter'in Milli Güvenlik Müşaviri Zbigniew Brezinski'nin "Power and Principle" isimli kitabının 373. sayfasında şöyle denilmektedir:

CARTER— O da darbe planlayan başkanlardan.

"...

İran'la ilgili durum Başkan Carter'in huzurunda tartışılırken ben, 'bir siyasal değişikliğin harekete geçmesi gerektiğini ifade ettikten sonra, Türkiye ve Brezilya'da olduğu gibi, bir askeri idarenin—ki, zamanla sivil idareye dönüşmektedir—en iyi çare' olduğunu savundum..."

3 Temmuz 1974'te yabancı ajanslar şöyle bir haber vermiştir:

"Watergate skandalına adı karışan Beyaz Sarayın eski danışmanlarından Howard Hunt, Amerikan Merkezi Haberalma Örgütünde—CIA—çalıştığı müddetçe görevinin 'yabancı hükümetleri devirmek' olduğunu söylemiştir.

"Açılan davada verdiği ifadesinde 20 yıllık CIA görevi süresi içinde 'hep, yabancı hükümetlerle ve onları devirmekle ilgilendiğini açıklamıştır." (Cüneyt Arcayürek Açıklıyor, c.6, s.143)

Kıdemli ve müzmin ihtilâlcilerden Cemal Madanoğlu, CİA'nın ihtilâl heveslilerini yakın takibe aldığını belirterek şöyle diyor:

"CIA, 27 Mayıs'tan sonra gözlerini açtı. Bize 'sicil verir' hale geldi. Amerikan müşavir heyetleri gelir hakkımızda rapor tutardı. Sonra bu raporlara göre 'geri hizmete' gidersiniz." (Darbeler ve Gizli Servisler,s.35)

12 Mart öncesi "kendi ihtilâlini kendin yap" modasına uyarak bir cunta kuran Madanoğlu, 12 Mart darbesi ve CİA'nın rolü için şu değerlendirmede bulunuyor:

NİXON— Haşhaşın yasaklanması için çok baskı yapmıştı.

"Ben sonradan öğrendim. Asıl teşvikçisi Muhsin Batur. Faruk Gürler'i işliyor. Gürler çekingen yapıda bir kişi. En sonunda peki diyor.

"CIA,DURUMA HÂKİM"

"Korgeneral Atıf Erçıkan'ı sokuyor olayın içine. Bu arada Tağmaç'ı uyarıyorlar. Gürler'i ürkütüyorlar. 'Solcu darbe olacak, sizi de kurşuna dizecekler' diye. Gürler korkuyor, Genelkurmay Başkanına gidiyor. 9 Mart'ta planlanan, güya ilerici yön taşıyor.

"12 Mart, 'CIA'nın güzel manevrasıyla yön' değiştürdi. Yön değiştirmese de beter olacaktı ya... Onlar bizim kadar içten değillerdi." (a.g.e, s.36)

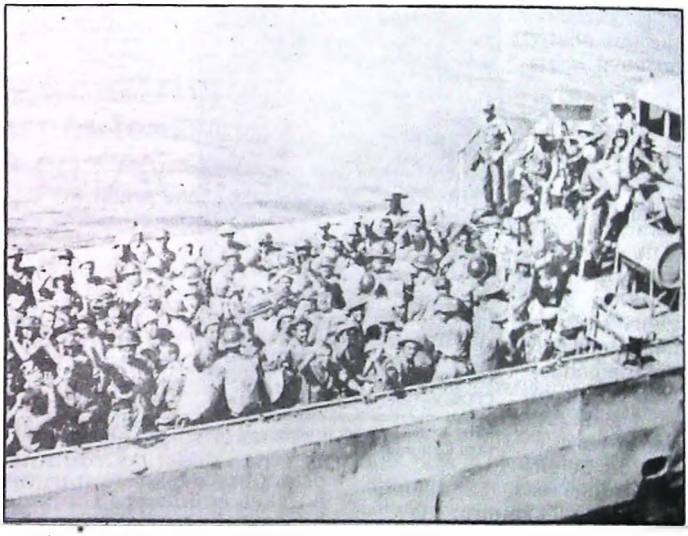
ŞÜPHELİ MÜNASEBETLER

DAHA sonra anlatacağımız, ihtilâl kararının alındığı 9 Mart 1971'deki toplantıya katılanlardan birisi ihtilâlcilerin esrârengiz münasebetlerinden bahsetmektedir. Gazeteci-yazar Nazlı Ilıcak'ın kendisiyle yaptığı mülâkatta enteresan açıklamalarda bulunan, ancak ismini na dokunulmadan işin içinden sıyrılabildiği için ona kuşkuyla baktılar..."

"Ne gibi şüpheli ilişkiler?"

"Aramızda şöyle bir söylenti dolaştı. 14'ler Avrupa'dayken CIA ile temasa geçtiler. ABD onlara Türkiye'deki her faaliyetin içinde olmaları talimatını verdi. Nitekim herkes aylarca hapiste kalırken, İrfan Solmazer'in oto soygunuyla ilgili 84 sanıklı dâvâdan süratle tahliye

Amerikan ajanları cirit atıyordu

Kıbrıs'a Türk ordusu iki sefer çıkartma yapmaya niyetlenmesine rağmen her ikisinde de hükümetin zayıf kararları ve tereddütleri sebebiyle başarılı olunamadı.

vermeyen bu şahsın sorulan sorulara verdiği cevaplar şöyleydi:

"Kabibay da Kara Kuvvetleri'ndeki teşkilâtlanmada önemli rol oynuyor. Peki sonra neden diğerleri gibi gözaltına alınmıyor?"

"Kabibay'ın şüpheli ilişkileri var. Bütün arkadaşlar, 12 Mart sonrası hiç kılolması, bomba ve sabotaj meselesinin gündeme geleceğini önceden duyup pasaport alması ve yurt dışına çıkması, bugün de milyonlarca liralık bir servetin sahibi olması garip değil mi?"

"...Siz cunta hazırlığına katıldınız. Önemli bir fonksiyon ifa ettiniz. Yeniden böyle bir faaliyetle bulunur musunuz?"

"Hayır, cuntaların ne kadar adi olduğunu anladım. Bir sürü dönek, CIA ajanı kimselerle içiçe çalışıldığını gördüm. Ve demokrasiye samimiyetle inandım." (12 Mart Cuntaları, s.196, 202)

Bir ihtilâlcinin de itiraf ettiği gibi CIA cuntaların içerisinde fink atmaktaydı.

Darbe plânlamakta usta olan teşkilât, sonunda yaptırdıkları darbeler kolleksiyonuna bir yenisini ilâve edecekti: 12 Mart 1971'i..

AP iktidarının 1971 öncesinde yüz yüze geldiği mühim problemlerden birisi de Kıbrıs'taki sancı idi. 1967'de Yunanistan'da darbe yapan cunta, ilk iş olarak kıbrıs'a el atmış Enosis hülyasını gerçekleştirmek için harekete geçmişti. 1963'lerde olduğu gibi yine Adadaki Müslüman ahaliye kan kusturmaya başlamışlardı.

AP iktidarı Kıbrıs'taki durumu müzâkere etmiş ve sonunda müdahale kararı almıştı.

1964'te de hükümet müdahale kararı almış, kararı TBMM'de tasdik etmişti, ama tam çıkartma yapılacakken ABD Başkanı Lyndon B. Johnson Başbakan İsmet İnönü'ye bir mektup göndermişti. Mektup yenilir yutulur cinsten değildi. ABD Başkanı resmen Türkiye'yi tehdit ediyordu. Sonunda devrin iktidarı bir "risk" göze alamamış ve müdahaleyi rafa kaldırmıştı.

CELÂL BAYAR— AP'nin siyasi affı 1969 seçimi sonrasına bırakmasını affetmedi ve AP'den ayırdığı isimlere yeni bir parti kurdurdu.

AP iktidarı 1967'de TBMM'de alınan karara dayanarak harekete geçecekti.

Başbakan Demirel, devrin kuvvet komutanlarını ve Genelkurmay Başkanını toplamış ve onlara şöyle demişti:

"Bakanlar Kurulu, Kıbrıs'a askeri müdahale yapılması kararını aldı. Şimdi sözlü olarak sizlere bu kararı bildiriyorum. Yarın TBMM'den de geçecek. Müdahaleyi her an yapmak durumundayız. Bu konudaki hükümet kararı üç beş dakika sonra elinizde olacak."

DERİNLİK NE KADAR?

BAŞBAKAN'ın komutanlarla yaptığı toplantılarda düşündürücü bir tablo ortaya çıkmıştı. Komutanların elinde o vakte kadar ikmal edilmiş bir "çıkarma planı" yoktu. Çıkartma bölgelerindeki suyun derinliğini bilmiyorlardı. Askerleri ve tankları götürecek deniz vasıtaları, çıkartma gemileri yoktu. Rumların denizi mayınlayıp mayınlamadıklarını bilmiyorlardı. Bu durumda ne yapılacaktı? Çıkartma yapılıp da netice alınmadığı taktirde Türkiye'nin kaybı çok büyük olacaktı. İktidar, Grivas adlı eski bir subayla Yunanlı subayların komutasındaki Rumların adadaki Türkleri ezmesine diplomatik yoldan mani olma yolunu tercih etti ve bunda da muvaffak oldu.

KIBRIS'TAN ALINAN DERS

AP'nin cesaret edemediği Kıbrıs müdahalesi daha sonra 1974'te MSP'nin gayreti ile gerçekleşti. Genelkurmay Başkanlığı 1974 Kıbrıs çıkarması öncesinde siyasilere Kıbrıs'a çıkabileceklerini fakat kesinlikle eğer Kıbrıs'a çıkılacaksa hareket emri verilmesini istediler.

Ordunun üçüncü defa Kıbrıs'a çıkma kararı verilmesi ve hareket edilmemesi halinde askerin bir sonraki harekete hazırlanmasının zor olacağını açıkça ortaya koyuyordu.

Kıbrıs'taki 1974 hareket adadaki müslüman toplumun katliama uğramasının önüne de geçmesi açısından çok önemlidir. Kıbrıs'a yapılan çıkartma İslâm dünyasında büyük sevinç yaşatırken başta ABD olmak üzere batıyı rahatsız etti. U-2'lerin uçuşunun yasaklanması ve haşhaş ekiminin yasaklanmasının reddedilmesinden sonra Kıbrıs'a çıkartma

yapmak için tesebbüse geçilmesi de Amerika'yı rahatsız etmişti.

Demirel şöyle diyordu:

"... İsrail ve Yunanistan'ı incitecek bir politikaya taraf olmaz Amerika Birleşik Devletleri. Bu, görülmüştür." (a.g.e., s.121)

SİYASİ AF MESELESİ

12 MART'A nasıl gelindiğini incelerken, DP'liler için çıkarılacak olan siyasi af meselesini unutmamak gerekir. Aslında demokratik ve insani bir hak cuntacıların ve CHP'nin oyunlarıyla siyasi bir entrikanın vasıtası haline getirilmiştir. Bu mevzua ana hatlarıyla göz gezdirelim.

Demokrat Partililere siyasi af getirilmesi AP'nin seçmene vaadiydi. Ancak bunun gerçekleşmesi için Anayasada değişiklik yapılması gerekmekteydi.

Adalet Partisi Mayıs 1969'da "Siyasi Haklar Kanunu" teklifini Millet Meclisine verdi.

AP bu teklifi verdiğinde CHP çekimser durumdaydı. AP'nin bu teklifi üzerine 27 Mayıs ihtilâlini gerçekleştirenlerle, ordudaki ihtilâl heveslileri müthiş rahatsız oldu. Genelkurmay Başkanı Org. Memduh Tağmaç, 14 Mayıs 1969'da Cumhurbaşkanı Genel Sekreteri Cihat Alpan'ı arayarak söylediklerinin Cumhurbaşkanına aktarılmasını istedi. Tağmaç bazı subayların AP'nin hazırladığı kanun teklifinden çok rahatsız olduğunu belirtiyordu. Kanun teklifi 14 Mayıs'ta Meclise kabul edilmişti. Bunun üzerine Tağmaç 15 Mayıs 1969'da Sunay'la yüz yüze görüştü ve ona şöyle dedi:

"Sayın Cumhurbaşkanım, eğer siyasal haklar yasası Senato'dan geçer ve kesinleşirse, ben ve komutan arkadaşlarım, istifa mektuplarımızı size getirip vereceğiz. Çünkü, Ordu'nun alt kademeleri son derece rahatsızdır. Bir olayın patlak vermesini göze alamayız." (a.g.e, s.297)

Demokrasiyi hazmedememiş subaylar arasındaki gerginlik gittikçe büyüyordu. Bu durumu gören iktidar partisi bir an için durum muhakemesi yapma lüzumunu gördü.

Hükümetin bu tereddüdünü gören İsmet İnönü fırsatı kaçırmadı. İktidarı iki ateş arasında bırakmak için bu defa

Kıbrıs'a çıkartma AP iktidarının yaptığı hazırlıklar ile gerçekleştirildi

PROF. AYDIN YALÇIN— AP milletvekiliydi, ama bir parlamentere yakışmayacak davranışta bulunuyor, hem kendi partisini, hem liderini şiddetle tenkit ediyordu. Yalçın bununla da yetinmiyor ihtilâl çığırtkanlığı yapıyordu.

ri ile siyasi bir entrikanın vasıtası haline getirilmiştir. Bu mevzua ana hatlarıyla göz gezdirelim.

Demokrat Partililere siyasi af getirilmesi AP'nin seçmene vaadiydi. Ancak bunun gerçekleşmesi için Anayasada değişiklik yapılması gerekmekteydi.

Adalet Partisi Mayıs 1969'da "Siyasi Haklar Kanunu" teklifini Millet Meclisine verdi.

AP bu teklifi verdiğinde CHP çekimser durumdaydı. AP'nin bu teklifi üzerine 27 Mayıs ihtilâlini gerçekleştirenlerle, ordudaki ihtilâl heveslileri müthiş rahatsız oldu. Genelkurmay Başkanı Org. Memduh Tağmaç, 14 Mayıs 1969'da Cumhurbaşkanı Genel Sekreteri Cihat Alpan'ı arayarak söylediklerinin Cumhurbaşkanına aktarılmasını istedi. Tağmaç bazı subayların AP'nin hazırladığı kanun teklifinden çok rahatsız olduğunu belirtiyordu. Kanun teklifi 14 Mayıs'ta Meclise kabul edilmişti. Bunun üzerine Tağmaç 15 Mayıs 1969'da Sunay'la yüz yüze görüştü ve ona şöyle dedi:

"Sayın Cumhurbaşkanım, eğer siyasal haklar yasası Senato'dan geçer ve kesinleşirse, ben ve komutan arkadaşlarım, istifa mektuplarımızı size getirip vereceğiz. Çünkü, Ordu'nun alt kademeleri son derece rahatsızdır. Bir olayın patlak vermesini göze alamayız." (a.g.e, s.297)

Demokrasiyi hazmedememiş subaylar arasındaki gerginlik gittikçe büyüyordu. Bu durumu gören iktidar partisi bir an için durum muhakemesi yapma lüzumunu gördü.

Hükümetin bu tereddüdünü gören İsmet İnönü fırsatı kaçırmadı. İktidarı iki ateş arasında bırakmak için bu defa siyasi affı harâretle desteklemeye başladı. İnönü'nün maksadı başkaydı. Askerlerin tavrından haberdar olan İnönü o hengâmede iktidarın affı tehir edebileceğini hesaplamış ve affı bekleyen Celâl Bayar'a göz kırpmıştı. Yıllar yılı Bayar'la kanlı-bıçaklı olan İnönü, Bayar'ı ziyaret edip onunla sarmaş dolaş fotoğraf çektirmekten çekinmiyordu.

ÇOBAN MATI

İNÖNÜ, Cüneyt Arcayürek'in tâbiriyle Demirel'i "çoban mat"ı etmek istiyordu. Bu "kurt politikacı"ya göre Demirel ne yapsa "mağlûp olmuş" olacaktı. Siyasi af kanunlaşsa ihtilâlciler, kanunlaşmasa Celâl Bayar harekete geçecekti.

Demirel de İnönü'nün niyetini sezmişti. Ordudaki kıpırtılardan da haber-

dardı. Neticede şöyle bir çözüm yolu buldu: Siyasi af kanununu 12 Ekim 1969'daki seçimin hemen akabinde çıkartacaktı. Gelişmeleri seçim öncesinde halka anlatıp onlardan destek alacaktı.

Kanun teklifi, Senato'da yapılan değişiklik önergelerinin kanuna yansıyabilmesi için komisyona geri gönderildi.

Bunun üzerine ihtilâl heveslilerine fırsat verilmemiş oldu. 12 Ekim 1969 seçimi oldu ve AP iktidarı daha da güçlendi. İşte şimdi iktidar af meselesini ele alabilirdi.

Ama Celâl Bayar'ın beklemeye tahammülü kalmamıştı. AP'nin affı hemen çıkarmayışına içerlemişti.

Arcayürek, Bayar'ın tavrı için şunları söylüyor:

"...Ne var ki Celâl Bayar, A.P. önderini affetmedi.

"Mayıs 1969'dan sonra Bayar, Demirel'i AP önderliğinden indirmek, ya da DP'nin sürüp gittiği parti olarak gördüğü AP'yi parçalayıp bölmek için, elinden gelen her şeyi yaptı.

"Partinin, 1969 seçimlerinden sonra—önemli başka nedenler de ortaya çıkmıştı ama—bölünmesi için Bayar, epeyce uğraştı.

"Öte yandan, siyasal hakların geri verilmesiyle yeniden siyasal alana tüm etkileriyle girmeyi amaçlayan eski DP üst düzeyi de Bayar'ı Demirel'e karşı kışkırtmaktan bir gün geri durmadı. Eğer bu hakkı alabilselerdi genel seçimlere girecek, Ankara'ya gelecek, ilk büyük kongrede de AP'nin başına oturacaklardı." (a.g.e.s.308)

İHSAN DOĞRAMACI— 12 Eylül ihtilâlinden sonra parlayan ve başörtüsüne karşı vermiş olduğu mücadeleyle ihtilâlcilerin gözüne giren bu zat, 12 Mart öncesinde anarşiyi önlemeye çalışan siyasi iktidarın davranışlarını şiddetle protesto ediyor ve üniversite bahçesinde yürüyordu.

BAYAR'IN TAVRI

AP 1969 seçiminden güçlü çıkmıştı. Halk destek vermişti. Ama gövdenin içi rahatsızdı. Bilhassa Celâl Bayar, AP'nin "içine" el atmıştı. Öte yandan Aydın Yalçın gibi "ihtilâl fetvacısı" isimler de boş durmuyordu. Bu isimler el altından ihtilâl çığırtkanlığı yapıyordu. Prof. Aydın Yalçın da bunlardan birisiydi. (a.g.e. s.5)

Aydın Yalçın AP milletvekiliydi. Ama sağda solda hükümeti ve Demirel'i tenkit ediyordu.

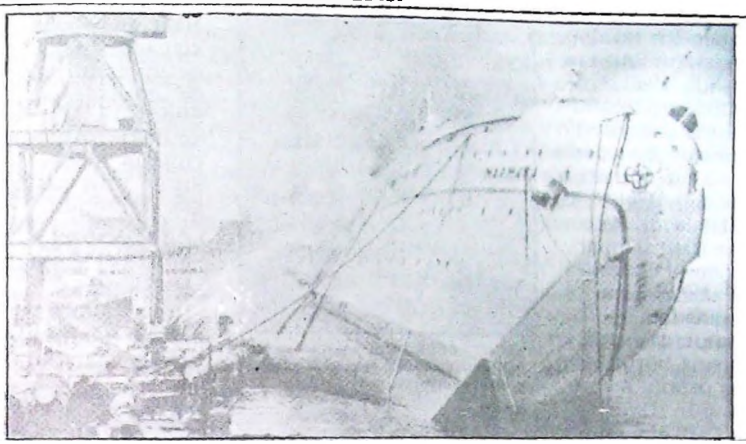
Demirel ihtilâl çığırtkanlığı yapan bu simalara karşı, "Neden, niçin ihtilâl olacak?" diye soruyor ve şöyle diyordu:

"Biz, artık ihtilâl bekçiliğinden usandık. Kim milletin elinden neyi alacaktır? Bir millet, dışa karşı 'istiklâl' içinde olacak, kendi içinde esir diye düşünülebilir mi? Bir millet sürekli olarak kendi ordusunun korkusu için de yaşayabilir mi?... Demokrasiyi elbirliğiyle yaşatalım." (a.g.e.s.282)

AP içindeki "dosyalı muhalefetçiler" boş durmayacaktı. Bu gurup İsmet Paşayla da dirsek teması içerisindeydi. Sonunda yapacaklarını yaptılar ve 1970 bütçesinin oylamasında kendi hükümetlerinin bütçesine "kırmızı oy" verdiler.

Bunun üzerine Demirel Köşke çıkıp istifasını verdi. Ama hükümeti kurma vazifesi tekrar Demirel'e verilmişti. Ve Demirel yeni hükümetin ikurdu. Güvenoyu da aldı. 41'ler açıkta kalmıştı.

Celâl Bayar'ın desteklediği 41'ler Demokratik Partiyi kuracaklardı. Bayar'ın

AP inanan kitlelerin beklentilerini karşılamaktan çok uzaklaşmıştı.

o zamanki tavırları enteresandır. Arcayürek değerlendirmeyi yapıyor:

"...AP'yi böldükten sonra, AP'den kopan Mehmet Turgut, Sadettin Bilgiç, Faruk Sükan gibi siyasetçilerin peşine düştü; yeni bir parti kurdurdu. İçinde yanan ateşle eski DP'yi bu kez, 'Demokratik Parti' adı altında kurdurup ülkeye yeniden gücünü göstermey iyeğledi. Belki de parmağını hangi partilehine oynatırsa, o partinin bir günde iktidar olacağı gibi bir tutkunun tutsağıydı. Seçim alanlarına düştü; söylevler verdi; AP'yi yerdi; yeni DP'yi övdü. O yaşta bir insanın dirençle sokağa dökülme eylemi, kamuoyunda şaşkınlıkla izlendi.

"Başardı. AP'nin oylarını 1973'te böldü. DP'lileri bir grup olarak Meclis'e getirdi.

"Herhalde bu sonuçla, bir ölçüde siyasal doyuma ulaşıyordu." (a.g.e., s.309)

"...Bayar, Demokratik Parti deneyiyle AP'yi parçalayıp böldükten sonra, Demokratik'lerden de sıyrıldı. Anlamıştı.

"Sonra, tuttu yeniden AP ile arasındaki yıkılmış köprüleri onarmaya çalıştı. 1977 seçimlerine gidecektik. AP'nin bölünme sürecine girmesinin çeşitli sebepleri vardır. Bunların en mühimi kuşkusuz ki, partide sürekli etkinliklerini ortaya koyan inanan kitlelerin beklentilerinin neticelenmesine çalışan milli iradeye ters lobilerdi.

AP'den ayrılarak Demokratik Partiyi kuranlar daha sonra siyasi bir varlık göstermeyince, 1977 seçimlerinde büyük bir hezimet yaşadı. 1977 de bir milletvekili çıkardı ve tabela partisi görünümü halini aldı. 1979 senesi sonunda DP kendini feshetti. Ve 1973'te AP'den başka ortaya çıkan MSP'nin dışında meclisteki alternatif bir güç kalmadı..

12 Mart darbesinde AP'nin bu bölünüşünün rolü çok büyüktür. Şayet parti 1969'daki güçlü yapısını muhafaza etseydi, bölünmeseydi, ihtilalciler bir darbeye teşebbüs edemeyeceklerdi. AP'nin bölünmesi ihtilallerin hem eline koz, hem yüreklerine cesaret vermişti. 12 Mart 1971 öncesindeki iktidarın yüz yüze kaldığı problemlerin en büyü-

ğü. İhtilâlciler tarafından hazırlatılmış olan Anayasa idi. 1961 Anayasası bütünüyle antidemokratik metodlarla hazırlanmıştı. Anayasayı hazırlayan Kurucu Meclisin üçte ikisi "resmen" CHP'li idi. Kalan kısmı ise CHP sempatizanıydı. Kurucu meclise bir tek Demokrat partili bile alınmamıştı.

Bu bakımdan 1961 Anayasasına bütünüyle "CHP'nin ürünü" demek mümkündür. 1960 öncesinde CHP'nin Anayasada yapmayı düşündüğü değişikliklerin tamamı gerçekleşmiştir.

NECDET UĞUR— CHP sözcüsü olarak polisin üniversiteye girmesini şiddetle protesto ediyordu.

DEVLET NASIL BÖLÜŞTÜRÜLDÜ?

ANAYASAYI hazırlayanlar, demokratik bir vasatta yine muhafazakâr demokrat bir partinin iktidar olacağını gözönüne almıştı. Bu ihtimale dayanarak devleti paylaştırmışlardı. Anayasa Mahkemesi ve Danıştay gibi fevkalâde selâhiyetlerle teçhiz edilmiş yargı organları kurulmuştu. Ayrıca TRT ve üniversiteler "özerk" hale getirilmişti.

Anayasayı hazırlayanlar bu bölüştürmeye "Kuvvetler ayrılığı prensibi" diyorlardı. Aslında yapılan iş devletin kuvvetini "ayırmak" ve devleti güçsüz düşürmekti. Bir de bütün mesuliyeti üstlenmiş olan iktidarın selâhiyetleri alabildiğine kısılmıştı. Yani davul iktidarın omuzundaydı, ama tokmak "özerk" ve "dokunulmaz" müesseselerdeydi.

1961 anayasası bütünüyle antidemokratik metodlarla hazırlanmıştı. Anayasada CHP'nin damgası vardı.

1965'ten 12 Mart 1971'e kadar yönetimde kalan AP iktidarı halkın büyük desteğine rağmen, beklentileri karşılayamadı. Bu da 1961 Anayasası'nın etkisi olduğu kadar yönetimlerin yanlışları da gözardı edilemez. Şimdi 12 Mart öncesindeki bu "bölüştürülmüş devlet" tablosuna ana hatlarıyla göz gezdirelim:

ANAYASA MAHKEMESİNİN DURUMU

ANAYASANIN 64. maddesinde, TBMM'ne "kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak" selâhiyeti verilmişti. Ama 147. Maddeyle de Anayasa Mahkemesine, "TBMM'nin yaptığı kanunların ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüklerinin Anayasaya, değişikliklerinin de Anayasada gösterilen şekil şartlarına uygunluğunun denetlenmesi" selâhiyeti verilmişti. Ayrıca Anayasanın 152. maddesiyle de "Anayasa Mahkemesinin kararlarının kesin olduğu" belirtilmişti.

Anayasa Mahkemesi de işte Anayasadan aldığı bu selâhiyetle, 1971 yılına kadar TBMM'nin yapmış olduğu kanunları sadece şekil ve usûl yönünden değil, esastan da incelemiş ve pek çok kanunu iptal etmiştir.

Anayasa Mahkemesine tanınan bu selâhiyetler yüzünden, zaman zaman, "Anayasa Mahkemesi TBMM'nin üzerinde bir teşekkül mü?" sorusu akla gelmiştir.

Anayasa Mahkemesinin 1971 öncesindeki "mârifetlerden" bazılarına göz gezdirelim:

Anayasa Mahkemesi 1969 yılında almış olduğu bir kararla, TRT'ye mali özerklik tanımıştır. Gazete haberinde kararın muhtevası şu şekilde anlatılmaktaydı:

"Bir anlaşmazlıktan dolayı dâvâ açılan Danıştay 5. Dairesi, TRT kanununun 47. maddesinin 2. fıkrasını Anayasaya aykırı bulmuştur. Anayasaya aykırı olduğu iddiâsıyla iptali istenen 2. fıkrada, TRT kurumu kadrolarının, Yönetim Kurulu tarafından Devlet Personel Dairesinin görüşü alındıktan sonra, maliye Bakanlığı ile anlaşarak hazırlanması ve Turizm ve Tanıtma Bakanlığının onayı ile tesbit edileceği hükme bağlanmışur. Bu hüküm, Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmiş ve TRT'nin özerkliğine aykırı bulunmuştur."

rem Acuner, Sezai Okan ve Suphi Karaman'ın dokunulmazlıklarının kaldırılması kararına varmıştır. Fakat ihtilâlden sonra kendi kendilerini "temelli senatör" ilân edenlerden bu beş kişinin müracaatları üzerine, Anayasa Mahkemesi, senatonun kararını Anayasa 79'uncu ve Senato Tüzüğünün 140'ıncı maddesine aykırı bularak esastan iptal etmiştir.

Anayasa Mahkemesinin bir diğer dikkat çekici kararı da siyasi partilere hazineden yardım yapılmasını hükme bağlayan kanunu iptal etmesidir.

ERDAL İNÖNÜ— Anarşistler İnönü'nün rektör olarak vazife yaptığı ODTÜ'yü karargâh haline getirmişti. Emniyet kuvvetleri anarşistleri yakalamak isteyince ilk başta rektör İnönü tepki gösteriyordu.

Anayasa Mahkemesi Meclisin, Danıştay hükümetin elini bağlamıştı

Anayasanın 121. maddesine göre "özerklik" vasfını hâiz kılınan TRT, Anayasa Mahkemesinin bu kararından sonra tamamen "muhtar" duruma gelmişti.

Anayasa Mahkemesinin bu kararıyla TRT gibi çok mühim bir müessese "devlet içinde devlet" durumuna gelmişti. İktidar, bu müesseseye bir kişinin tayininde rol oynayamayacak duruma düşürülmüştü.

Anayasa Mahkemesinin 1971 öncesindeki icraatlarından birisi de Cumhuriyet Senatosunun 5 tabii senatörün dokunulmazlıklarının kaldırılması yönünde almış olduğu kararı iptal etmesiydi.

Cumhuriyet Senatosu, tabii üyelerden Mucip Ataklı, Şükran Özkaya, Ek-

DANIŞTAY'IN MÂRİFETLERİ

YÜKSEK yargı organlarından Danıştay 1971 öncesinde siyasi iktidara göz açtırmamıştır. Verdiği binlerce kararla siyâsi iktidarın her sahadaki icraatına müdahale etmiş ve âdeta hükümetin elini kolunu bağlamıştır.

Danıştay, futbol takımının kümede kalıp kalmamasından, seks filminin sansürsüz oynatılıp oynatılmamasına; kumarhanelerin çalışıp çalışmamasından randevu evlerinin kapatılıp kapatılmamasına varıncaya kadar çok çeşitli mevzuda karar vermiştir.

1965-71 yılları arasında Danıştay'a açılan dâvâ sayısı, demokratik ülkeler arasında rekor kırmıştır.

Fransa'da Danıştay'a açılan yıllık dâvâ adedi 3.000'i geçmezken, bizde bu rakam yılda ortalama 50 bin adedi bul-

muştur. 1969, '70 ve '71 yıllarındaki dâvâ sayısına bakalım:

1969'da Danıştay'a açılan dâvâ sayısı 35.000, 1970'de 43.940 ve 1971'de 65.381

"ÖZERK ÜNİVERSİTE DURUMU"

İHTİLÂL Anayasasının "özerk" hale getirdiği üniversiteler 1971 öncesinde siyasi iktidarı devirerek başa geçmek isteyen ihtilâlciler tarafından bir "anarşi üretim merkezi" olarak kullanılmıştır. Büyük ölçüde ihtilâlcilerin organize ettiği anarşi, huzursuzluk ve kargaşa çıkardıktan sonra üniversiteye sığınmaktaydı.

İhtilâl Anayasası bu cihetten de iktidarın elini kolunu bağlamıştı. Anarşistler üniversiteleri bir silâh deposu haline getirmişti, ama polis üniversiteye girip de arama yapamıyordu. Buna yeltendiği takdirde de başta bazı kalemşörlerle profesörler olmak üzere, "Polis üniversiteye giremez!" diye kızılca kıyameti koparıyorlardı.

Polis üniversiteye giremiyordu

İTÜ'deki taşeron [illegible] sembol figürü olarak seçilenler, çakıl taşı atabilen silâh imal ediyor. Bu silâh [illegible] kuvvetlerine karşı kullanılacak.

Mevzuu müşahhas hale getirelim: Milli Güvenlik Kurulu 22 Ocak 1971 tarihinde yaptığı toplantı sonunda mühim kararlar almıştı. Bu kararlardan bir kısmı da üniversitelerle ilgiliydi. Karara göre güvenlik kuvvetleri gerektiği halde ve anarşiyi bastırmak için üniversitelere girip hadiseye müdahale edebilecek ve arama yapabileceklerdi.

Bu karar çok büyük tepki gördü. Prof. Mümtaz Soysal, Milli Güvenlik Kurulunun kararının açıklanmasından sonra yaptığı değerlendirmede, "Güvenlik Ku[illegible]" diyordu. Prof. [illegible] sert bir dille tenkit ediyorlardı (Cumhuriyet, 26, 27, 28 Ocak 1971)

POLİSİN ARAMA YAPMASI VE SONRASI

MİLLİ Güvenlik Kurulu kararından hemen sonra polis anarşi merkezi fakültelerin yurtlarında aramalar yaptı. İşte o anda "malûm çevre" kızılca kıyameti kopardı. Başta Devrim ve Cumhuriyet gazeteleri ile birçok kalemşör ve prof. polisin davranışını şiddetle tenkit etti. Cumhuriyet gazetesi polisin Siyasal Bilgiler Fakültesinde yaptığı aramayı, "Polis SBF yurdunu zaptetti" diye verdi. Devrim gazetesi ise daha azgın bir şekilde polise saldırıyor ve şöyle diyordu: "İktidardaki faşizmin Hacettepe vahşetli Gestapoların kuduz köpek şehveti içinde SBF yurdunda gencecik kızlara saldırdıkları sırada..."

Polisin üniversiteye girmesine ve arama yapmasına şiddetle tepki gösteren isimlerden bazıları şunlardı: Prof. Mu-

DOĞRAMACI NE YAPTI?

12 EYLÜL ihtilâlinden sonra ortaya çıkıveren ve başörtüsüyle mücadelede "başarı armağanı" kazanan Prof. İhsan Doğramacı o yıllarda ne yapmıştı?

12 Eylül ihtilâlinden sonra ihtilâlcileri avuçları patlayıncaya kadar alkışlayan ve "Varol! Yaşa! Bizi anarşiden kurtardınız!" diyen Doğramacı 1971 yılı öncesinde siyasi iktidarın anarşiyle mücadele için yaptığı çalışmaları şiddetle tenkit etmişti. Polisin üniversiteye girmesi üzerine, hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi öğretim üyeleriyle birlikte polisi protesto yürüyüşü yapmıştı (Yeni Asya 19 Nisan 1970).

ERDAL İNÖNÜ NE YAPTI?

POLİSİN üniversiteye girmesi üzerine ortalığı velveleye verenlerden birisi de ODTÜ rektörü Prof. Erdal İnönü idi. Halen SHP Genel Başkanı olarak sık sık demokrasiden bahseden İnönü, 1971 öncesinde demokrasinin kanına girmek isteyen anarşistlere karşı verilen mücadeleye şiddetle karşı çıkmaktaydı.

Devrin meşhur anarşistlerinden Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan, Sinan Cemgil, Alpaslan Özdoğan ve arkadaşları İnönü'nün rektörlüğünü yaptığı ODTÜ'nün 1 numaralı yurdunun 201 ve 202 numaralı odalarını "karargâh" olarak kullanmaktaydı. (Türkiye Gerçekleri ve Terörizm., s.30)

Erdal İnönü'nün rektörlüğünü yaptığı üniversitenin bahçesinde atış tâlimleri de yapan anarşistler sırtlarını "sağlam yere" dayamıştı.

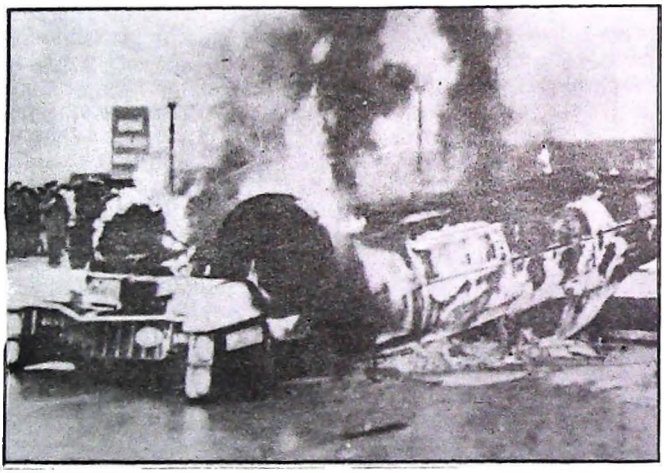
Mart 1971'de şöyle bir hâdise cereyan etti. Bir grup militan emniyet kuvvetleriyle çatıştıktan sonra ODTÜ'ye sığınmışlardı. Militanların yerini tesbit eden emniyet kuvvetleri de, onları yakalamak için ODTÜ'ye müracaat etmişler ve bunun için üniversite idarecilerine müracaat etmişlerdi. Ama Rektör Erdal İnönü emniyet kuvvetlerinin üniversiteye girmesine müsaade etmemiştir.Bunun üzerine emniyet mensupları aldıkları tâlimat istikametinde üniversiteye girmiş ve aramaya başlamışlardır. O arada ODTÜ'ye sığınmış olan bütün militanlar otomatik silâhlarla askerlerin ve polislerin üzerine ateş açmış, emniyet kuvvetleri de bu ateşe mukabele etmişti.

Devrim gazetesi bu hâdiseyi şu şekilde vermekteydi:

"ODTÜ Rektör Yardımcısı Ertan Yalçın, 'İllâ toplum polisi de üniversiteye girecek' diye tutturan Jandarma Albayı Mehmet Öztoprak'a, 'siz burada olay çıkarmak istiyorsunuz' diye bağırıyordu. Bu sırada, toplum polisinin üniversiteye girmesini önlemek için, Rektör Erdal İnönü, 'Ben vilâyetle konuşacağım' diyordu. Fakat kanlı bir çatışmayı önlemek amacı güden bütün bu teşebbüsler boşunaydı. İçişleri Bakanı Menteşoğlu Bey, 'Polis girebilir' buyurmuştu." (a.g.g., 9 Mart 1971)

İhtilâl Anayasası devletin gücünü ve kuvvetini birtakım müesseselere bölüştürmüştü, ama bu taksimat hükümete çok az bir pay vermişti. 12 Mart 1971 öncesinde anarşi ortaya çıkmıştı. Şimdi iktidar bu anarşiyle nasıl mücadele edecekti? Anarşistler üniversiteleri karargâh olarak kullanmaktaydı, ama iktidar emniyet kuvvetlerini üniversiteye göndermekte zorlanıyordu. Çünkü polis üniversiteye gidince bir kızılca kıyamettir kopuyordu: "Polis üniversiteye giremez!", "Üniversite özerkliğini ihlâl edemezsiniz!" diye.

ABD Büyükelçisi Robert Kommer'in arabası ODTÜ'de yakılıyor. ABD bu arabasının parasını Türk hükümetinden isteyecek ve alacaktır.

Demokrasiyi müdafaa etmesi gereken gazeteciler, yazarlar ve profesörler hükümeti desteklemek yerine, bilâkis şiddetin yanında yer alıyor ve üniversiteye sığınan anarşistlere kol kanat geriyorlardı.

Bu durumda akla Nasrettin Hoca'nın hikâyesi geliyor. Meşhur hikâyedir. Nasrettin Hoca bir köye gitmiş. Köyün girişinde hocayı koca koca çoban köpekleri karşılamış. Hoca bakmış ki köpekler üzerine hücum ediyor, derhal yere eğilip bir taş almak istemiş. Ama hangi taşa el attıysa yerinden kıpırdatamamış. Çaresiz kalan hoca şöyle söylenmiş:

"Hayret, amma tuhaf köy burası. Köpekleri salıvermişler, taşları bağlamışlar."

İşte o hesap, ihtilâl heveslileri her şeyi düşünmüştü. Anarşistleri meydana salıvermiş, iktidarın elini kolunu bağlamayı ihmal etmemişti.

Aslında ihtilâl Anayasası demokrasiyi yaşatmak düşüncesiyle değil, ihtilâl yaşatmak düşüncesiyle hazırlanmıştı. Anayasada ihtilâli yaşatmak için bütün tedbirler alınmıştı. İhtilâlcilerden hesap sorulmaması, ihtilâli gerçekleştirenlerin ömür boyu senatör olması gibi...) Ama aynı Anayasada demokrasiyi yaşatmak için hiçbir ciddi tedbir alınmamıştı. Bilâkis bazı prensipler demokrasiyi sarsıntıdan kıvrandırmaktaydı.

1971 öncesinde başbakanlık mesuliyetini omuzunda taşımış olan Süleyman Demirel ihtilâl Anayasası için şu değerlendirmelerde bulunuyordu:

"1961 Anayasası ile Türkiye idare edilemez. Kuvvetler dengesinin yeniden gözden geçirilmesi lâzımdır. Reîsimiz

kalbi olan hükümet zaafa uğratılmıştır. Anayasada değişiklik yapılması gerekir. meclislerin üzerinde Anayasa Mahkemesi, hükümetin üzerinde Danıştay olmaz. Meclislerin üzerine çıkmış bir Anayasa Mahkemesi ve icranın üzerine çıkmış bir Danıştay ile memleket idare edilemez."

AYDINLARIN GÖRÜŞÜ

İHTİLÂL Anayasasının getirdiği bu kuvvetler ayrılığı prensibi uzun yıllar tartışılmıştır. İhtilâle emeği geçen CHP'liler ile Marksistler ihtilâl Anayasasını hararetle desteklerken, demokratlar ve bazı insaflı aydınlar bu Anayasanın temel karakterine itiraz etmişlerdir.

Şimdi ihtilâl Anayasası için ileri sürülen görüşlerden bazılarına bakalım:

Kendisi de Kurucu Meclis'te vazife yapmış olan Bülent Ecevit şöyle demektedir:

"27 Mayıs 1961 devriminin ürünü olan 1961 Anayasası ile demokrasimiz sağlam temellere kavuşmuştur. Özgürlükler bu Anayasa ile genişletilmiştir.

"27 Mayıs devrimi ve 1961 Anayasası, çoğulcu demokratik toplumlardan devlet yapısının gereği olan yetki bölüşümünü ve dengesini de etkin biçimde sağlamıştır. Anayasamız, milletin egemenliğini, Anayasa esaslarına göre, yetkili organlar eliyle kullanacağı ilkesini getirerek, siyasal iktidarı sınırlamıştır. Artık ülkemizde hükümet, devletin ve ulusun yaşamında tek başına egemen değildir. Yetkilerini aştığı, kötüye kullanmaya kalkıştığı durumlarda hükümeti milleti adına denetleyecek, sınırlayacak, durduracak Anayasal organlar ve kurallar var." (Cumhuriyet, 27 Mayıs 1975)

Uğur Mumcu şunları söylüyor:

"Üniversiteler, bugünkü özerkliğini 27 Mayıs Anayasasına borçludur.

"Yargıçlar bugünkü bağımsızlıklarını bu Anayasaya borçludurlar.

"27 Mayıs Anayasası devrimden ve devrimcilerden yanadır. Siyasi partiler bu Anayasayı uygulamamak için 'egemen sınıflar koalisyonu' kurmuşlardır. Bu koalisyon, Osmanlı imparatorluğunu emperyalizme teslim etmiş ve Cumhuriyet devrinde de, karşı devrimi oluşturarak Türkiye'yi bu koşullara sürüklemiştir. İşte devrimciler, bu koalisyona karşı savaşmakta; öğrencisiyle, işçisiyle bu yolda can vermektedir." (Devrim, 7 Temmuz 1970)

Anayasa, devletin içinde yeni devletler kurmuştu

DEVLET İÇERİSİNDEKİ DEVLETLER

GAZETECİ-YAZAR Bedii Faik ise ihtilâl anayasasını şu şekilde değerlendiriyordu:

"Anayasa devletin içerisinde yenidevletler kurmuştur. Anayasa Mahkemesi bugün Meclisin üstünde, meclisin kabul etmediği affı çıkarıverecek kadar muktedir. Sonra TRT, Danıştay... Devlet içinde devlet bunlar.

"Bu Anayasa [1961 Anayasası] memleketi öylesine dağıtmıştır ki, bunu toplamak mümkün olmamıştır." (Nazlı Ilıcak, 27 Mayıs Yargılanıyor, c.1, s.58)

İKTİDARIN SIKINTISI

İŞTE 1965'ten 1971'e kadar iş başında olan AP iktidarı rey aldığı tabanın görüşlerinin aksine sürdürdüğü politikaları sebebiyle sürekli eleştiri aldı.

İktidarın olması gereken güç ne yazık ki milletin iradesi yerine Anayasa mahkemesi, Danıştay gibi kurumların eline verilmişti.

TRT'deydi, üniversitelerdeydi ve diğer "anayasal kuruluşlar"daydı.

27 Mayıs İhtilâlinden sonra allak bullak olan ekonomiyi ve demokratik mekanizmaları rayına oturtmak için çırpınan siyasi iktidar 1968'de anarşi ile yüz yüze geldi.

Daha sonra anarşinin demokrasiyi katletmek, siyasi iktidarı devirmek, ara rejimde yüklerini tutmak isteyenler tarafından bir "vasıta" olarak kullanıldığı açıkça ortaya çıkacaktı.

İhtilâlciler bu defa 27 Mayısçılardan çok daha tecrübeliydi. Çok daha profesyonelce hareket ediyor ve dernekleri, gençlik ve işçi teşekkküllerini, basını çok daha ustalıkla yönlendirebiliyorlardı.

1963 sonunda ufak tefek hâdiselerle boy gösteren anarşi 1969 ve 1970'de dozajını günden güne artırarak devam edecekti. Grevler, boykotlar, işgaller, yürüyüşler, sabotajlar, banka soyguntarı, adam kaçırmalar, anarşinin çeşitleri olarak sahneye çıkacaktı.

YAŞAR KEMAL— Bütün anarşik hareketlere arka çıkan ANT dergisinin fasl yazarlarından birisiydi. Dergi komünist ihtilâlcilerin kitaplarını tefrika ederken Nobel gedikli Yaşar Kemal de "masum gençlere" akıl öğretiyordu.

FAKİR BAYKURT— 12 Mart öncesinde kurulan cuntalardan biri olan Madanoğlu Cuntasının Milli eğitim Bakanı adayıydı. Sık sık gösteriler tertipleyerek "düzen değişikliği" istiyordu.

ANARŞİ ZİNCİRİ

1969 YILININ hemen başlangıcında enteresan bir hâdise oldu. ABD Büyükelçisi Komer'in arabası ODTÜ'de yakıldı. Komer Büyükelçi olarak Ankara'ya gelmeden önce CIA'da çalışmıştı.

Komer'in üniversiteye gidişi de hayli enteresandır. O sırada üniversitede durum gergindi. Talebeler "uzaktan kumandalı bomba" gibi belli mihrakların düğmeye basması halinde patlamaya hazırdı.. Hal böyle iken ABD büyükelçisi hükümete ve yetkililere bilgi vermeksizin kalkıp ODTÜ'ye gitmişti. Sanki bu davranışıyla, "Ey gençler, gelin arabamı yakın. Yakın ki planımız için bir malzeme ortaya çıksın" der gibiydi. Nitekim Büyükelçinin arabası yakılacak ve bu büyük bir hâdise olarak takdim edilecekti.

ABD'nin gözü açıktı. Yangının üzerine giden Büyükelçinin yanan arabasının parasını Türk hükümetinden istemişti. Hükümet de çârnâçar arabanın bedelini vermişti.

1969 Nisanına doğru artık üniversitelerde molotof kokteylleri patlamaya başlamıştı. Talebelerin bu hareketini TÖS, DEV-GENÇ gibi teşekkküllerle, sendikaların tertipledikleri hâdiseler takip edecekti.

1969 Ağustos'unda grevler başladı. Doğu bölgesinde mitingler tertiplendi. Eylül 1969'da büyük işçi hâdiseleri oldu. Ekim 1969'da ODTÜ'de jandarma

ile anarşistler arasında silahlı çatışmalar oldu.

Çok ustaca hazırlanmış bir senaryo dahilinde sahneye çıkan anarşi karşısında siyasi iktidar ihtilal Anayasasının kendisine bıraktığı imkânlar dahilinde gayret göstermekteydi. O sıralarda polis kadrosu, polisin silah ve teçhizatı çok yetersizdi. Üstüne üstlük devletin istihbarat teşkilatı siyasi iktidara bilgi sızdırmamakta diretiyordu.

ANARŞİ TESPİTİ

28 Aralık 1970 tarihli Milli Güvenlik Kurulu Toplantısı'nda anarşi görüşüldü. Görüşmelerde 27 Mayıs ihtilalibir anayasa bunalımından doğduğunu belirtti. Bunun da yeterli bir sebep olmadığına dikkat çekilen görüşmelerde, Başbakan üniversiteler konusunda dikkat çekerek şöyle dedi:

Üniversiteler birer arena durumuna geldi. Öğrenim ve öğretim özgürlüğü zedelendi. Ancak bugün artık yürütmenin haksızlığından özgürlüğü boğduğundan yakınmalar yok. Yasadışı ve keyfilikten yakınmalar yok. Patlama zulumden doğar. Zulüm olmadan patlama olmaz. Bugün kimse özgürlük isteriz diye bağırmıyor. Özgürlük mücadele açar. Kısa sürede savaşım güç kazanır. Bugün 300 bin nüfuslu Gaziantep'te 25 polis var. 10-15 bin nüfuslu merkezlerde 4-5 polis asayişi korumaktadır, koruyabilmektedir. Mesela nereden geliyor? Aydınlara gelmek istiyorum. Dünyada özgürlüğün önderliğini her zaman aydınlar yapar. Bizde ise tersine oluyor. İktidara nasıl gelineceğini ve nasıl gidileceğini Anayasa tespit etmiş. Kalkınmayı plana başlamış. Plan meclislerin tasdikinden geçmişti. 119 milyar yatırım denmiş yüzde 7 kalkınma hızı yüz-

SAYFALAR ARASINDA

12 Mart ve CIA'nın rolü

27 MAYIS, 12 Mart ve 12 Eylül ihtilallerinde CIA'nın rolünün büyük olduğu çok yazıldı, konuşuldu. Hattâ gerek yabancı, gerek yerli yazarların ihtilallerde CIA'nın rolüne dair yazdıkları kitap bile oldu. CIA'nın Türkiye'deki ihtilallerdeki rolü artık panellerde, açık oturumlarda da dile getirilmeye başlandı.

Genç İşadamları Derneğinin tertiplediği bir açık oturumda konuşan eski Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil, "12 Mart'ta bizi CIA düşürdü" diyordu.

13 Mayıs '89 tarihli Hürriyet'te yer alan haberde, *Çağlayangil'in* konuşması şu şekilde nakledilmekteydi:

"Eski Dışişleri Bakanlarından İhsan Sabri Çağlayangil, 12 Mart döneminde iktidardan düşürülmelerinin altında, Amerikan Merkezi Haberalma Örgütü CIA'nın bulunduğunu belirterek, 'Haşhaş meselesi konusunda ABD bize çok baskı yapıyordu. Dönemin Amerikan sefiri, Başbakanla görüşmesinden de olumlu sonuç elde edemeyince, 'Bundan çok fena neticeler doğacak' dedi. Çok fena neticeler üç ay sonra belli oldu ve biz düştük' dedi.

"CIA'nın çok iyi adam kullandığını belirten ve devlet başkanları tarafından bile zaman zaman denetlenemediğini belirten Çağlayangil, 'Biz de kendi istihbaratımızı kurduk, ama hâkim olamadık' dedi.

CIA'NIN ADAMI

"Konuşmalarından sonra genç işadamlarının, CIA ve darbeler konusundaki sorularını yanıtlayan İhsan Sabri Çağlayangil, bu güzel örgütün çok iyi adam kullandığını ifade ederek, "Siz CIA'nın adamı olursunuz, ama bunun farkında bile olmayabilirsiniz. Nasıl? Çünkü sizi kullanırlar. Bu tür kuruluşlar ne yazık ki devlet başkanları tarafından bile denetlenemiyor. Alın, İran'a satılan silâhlarla ilgili skandalı. Biz de kendi istihbaratımızı kendimiz kurduğumuz halde, hâkim olamıyoruz. Bu da aynı şey görüşünü dile getirdi."

de 2.5 nüfus artışı yüzde 2 halka yüzde 2 yeni yatırımlar için tasarruf bütün bunlar apaçık şeylerdi. Sanayi, ulaştırma, enerji, turizm, mesken gibi konularda 55 ana "tercih" yapılmış.

Nedenler ekonomik, sosyal denilince bunu bilmek isteriz. Neyi yaparsak olaylar durur? Teşhisi doğru yapalım. Önce anarşi grupları ne istiyor ona bakalım. Ortada prototip model yok. Bizzat kendisi var.

"Bağımsız Türkiye diyorlar. Nato'dan çıkalım diyorlar. Türk Halklar Hora Kürdistan diyorlar. Altıncı filo defol diyorlar. Sonra düzen bozuktur diyorlar. Ancak hemen arkasından ne istediğini de söylüyorlar. Marksist düzen istiyorum (Cüneyt Arcayürek Açıklıyor, 5. sh 278-279).

Başbakan tabloyu bu şekilde ortaya koyuyordu. O zaman gündemin ilk sıralarını kapsayan anarşi toplumun hemen her kesiminde hayatı etkileyen bir boyut kazanmıştı. Ülke yönetimlerinin özlediği yanlış politikalara, dışarıdan gelen senaryolar da eklenince Türkiye büyük bir problemle karşı karşıya kalıyordu.

Bütün bunlar 12 Mart 1971 darbesine gerekçe gösteriliyordu. 27 Mayıs 1960-12 Eylül 1980 ihtilallerinde olduğu gibi teröristler anarşi ile müdahele ortamının oluşmasına fırsat veriliyordu. Bir gençlik kitlesinin anarşiye alet olduğu doğruydu. bu gençler yarım asır boyunca devam eden "milli kültürsüz" mazisiz dini eğitimsiz bir eğitimin mahsulleriydi.

Cumhuriyet döneminin kimi eğitim kurumlarında okutulan ders kitaplarında mazi düşmanlığı yapılıyor, insanın maymundan geldiği yalanı okutuluyordu. Böylece tevhid inancı inkâr edilmekteydi. Materyalist ve ateist görüş öğrencilere zorla öğretilmek isteniyordu. Materyalist görüşün etkisi altında kalan insanlar ise değer yargılarını kaybetmiş, problemlerini ellerine

geçirdikleri silahlarla çözebileceklerini iddia aşamasına gelmişlerdi.

İktidarlar bu şartların ortadan kalkması için gerekli tedbirleri alması gerekirken dinini mukaddes değerlerini öğreten dini eğitim kurumlarını, İmam-Hatip Liselerine karşı tavrını sürdürerek olumsuzlukların haksız olabileceği şartları hazırlıyordu.

MAŞA TUTAN ELLER

BİR darbeyle meşru iktidarı alaşağı edip, başa geçmek isteyenlerin hazırladığı senaryonun mühimce bir kısmını anarşi teşkil ediyordu.

Durup dururken ihtilal yapılmazdı ya? Önce ortalık karışacak, halka gözdağı verilecek, can korkusu uyandırılacak, sonra da "kurtarıcı" olarak sahneye çıkılacaktı. İşte bu planı yapan ihtilalciler, kendilerinin bile tahmin edemeyecekleri çoklukta bir "malzemeyle" karşılaşmışlardı. materyalist eğitimin tesirinde kalmış

olan ve kızıl bayrak hayaliyle tutuşan bir gençlik güruhu vardı. Onları yönlendirdikleri ve onlara hedef gösterdikleri taktirde istediklerini gerçekleştirebilirlerdi.

Anarşi tezgâhlayan ihtilâlciler aylar, yıllar boyunca çok şuurlu bir şekilde çalışacak, plânlarını gergef gibi işleyeceklerdi.

12 Mart '71 öncesinde anarşiye bulaşan gençlerin bir kısmı yakalandı, hapse konuldu. Bir kısmı uzun yıllar hapis yattı. Şimdi onlar bellidir. Peki o gençleri maşa olarak kullanan, onları âlet yaparak anarşi çıkarttırdıktan sonradan mevki ve makam kapmak isteyen beyinler kimlerdi? Anarşiyi kimler tezgâhlıyordu? Anarşiyi kimler körüklüyor, anarşistlere kimler arka çıkıyordu?

İşte 12 Mart'ın düğümünün çözülmesi biraz da bu soruların açığa çıkmasına bağlıdır. Şimdi anarşi mihrakların, destekçilerine ve plânlayıcılarına hülâsa olarak göz gezdirelim:

DERNEK VE TEŞEKKÜLLER

1971 ÖNCESİ anarşisinde "başrolde" oynayan derneklerden birisi DEV-GENÇ'ti. Bu teşekkül, "Marksist-Leninist fikri hâkim kılmak için silâha sarılmaktan başka çare olmadığını" temel fikir olarak kabul etmişti.

İhtilâlciler plânlarını gergef gibi işleyecekti

DEV-GENÇ'in ana kaynağı da 1960 öncesinde kurulmuş olan Fikir Kulübü idi. 1956 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesinde kurulmuş olan bu dernek görünüşte legaldi. 27 Mayıs öncesindeki hâdiselerin baş tertipçisiydi. CHP'liler de yer almaktaydı. (Ali Elverdi. Bu Vatana Kastedenler.s.19)

Fikir Kulübünü bilâhare, Türkiye Komünist Partisi üyesi olarak 1952'de Zeki Baştımar'la birlikte yargılanıp mahkûm edilen Mihri Belli ile üniversite asistanlarından Doğu Perinçek ele geçirmiş ve adını Devrimci Gençlik Federasyonu(DEV-GENÇ) olarak değiştirmiştir. (Türkiye Gerçekleri ve Terörizm, s.19)

DEV-GENÇ'le birlikte bu teşkilâtın bir kolu olan, Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu da sayısız anarşik hâdiseye karışacaktı.

1971 öncesinde huzursuzluk tezgâhlayan teşekküllerden birisi de TÖS'dü. Bazı öğretmenler tarafından kurulan bu dernek her vesileyle Marksist yapısını ortaya koymaktaydı. Dernek üyesi 76 öğretmen "TÖS'ün kızıl ihtilâl hazırlığı" yapığını açıklamaktan çekinmiyordu. (Yeni Asya, 18 Ocak 1971)

Sık sık yürüyüşler ve toplantılar tertipleyen bu dernege DEV-GENÇ ile ihtilâl heveslileri destek vermektedir.

ULUÇ GÜRKAN— THEO militanlarının yakalanmasını şiddetle tenkit ediyor, polisin üniversiteye girmesini istemiyordu.

UĞUR MUMCU— Eli silâhlı militanları "yiğit gençler" diye överken, emniyet mensuplarını tenkid ediyordu.

DOĞAN AVCIOĞLU— "Kurtuluş görmüş boğa gibi" çekilpdeki ifadelerle polis kuvvetlerini şiddetle tahkir ediyordu.

TÖS'ün 10 Şubat 1971'de tertiplemiş olduğu bir toplantıda konuşan Genel Başkan Fakir Baykurt (Madanoğlu Cuntasının Milli Eğitim Bakanlığına layık gördüğü Marksist) şöyle diyordu:

"Bugünkü düzen, öğretmen ve öğrencilerden öç alacak kadar alçalmıştır. Aklı başında hiçbir insan, hiçbir öğretmen bu düzenin yanında olamaz. Bu düzen için çalışmaz." (Cumhuriyet, 11 Şubat 1971)

Baykurt açıkça isyan ve "başkaldırı" çağrısı yapmaktaydı.

DİSK'İN FAALİYETLERİ

1971 ÖNCESİNİN anarşi üretim merkezlerinden birisi de Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) idi. TİP'in ve diğer Marksist teşekküllerin kontrolünde olan bu kuruluş sık sık yürüyüş tertipliyor, hâdise çıkarıyordu. Diğer Marksist dernekler de bu yürüyüşlere katılarak polisle çatışmada faal rol oynuyorlardı.

Masum işçileri menfur ideolojilerine alet etmek isteyen bu işçi sendikasının her organizesi bir "proleter ihtilâl" provası hüviyetine büründürülüyordu.

DİSK'in en dikkat çekici faaliyetlerinden birisi 15-16 Haziran 1970'te İstanbul ve Kocaeli'nde yaptığı yürüyüşlerdi. Bu yürüyüşlerde, militanlar ve ajanlar çok ustaca iş görmüşlerdi. Askerlerin yürüyüş yapan kitleleri kontrol altına almak için kurdukları barikatları aşmak için öne kadın işçiler sürülmüş, askerler çaresizlik içine itilmiş, arkadan gelen erkek işçiler de barikatları yarıp geçmişlerdir.

DEV-GENÇ'li militanlarsa hâdise çıkarmak için askerlere saldırmışlar, küfür ve hakaretler etmişler, askerlerin ellerinden silâhlarını almaya kalkmışlardır. Bu tahriklerden bir netice alamadıklarını görünce de polis ve askerlere taş sopalarla saldırmışlardır. Bu saldırı neticesinde İstanbul'da 12 polis ve 3 asker yaralanmıştır.

16 Haziran 1970'te İstanbul'da yapılan yürüyüş ve mitingte, Kartal karakolu ve Kartal AP binası tahrip edilmiş, Kadıköy Kaymakamlığı ateşe verilmiştir.

DİSK'in tertip ettiği bu hâdiseler üzerine İstanbul ve Kocaeli'nde sıkıyönetim ilân edilmiştir. Böylece hâdiseleri tezgâhlayanlar emellerine nâil olmuşlardır. İhtilâl heveslilerinin en büyük arzusu, askeri kışladan çıkarmaktı. Bundan sonrasının çorap söküğü gibi kendiliğinden geleceğini çok iyi biliyorlardı.

İSYAN ÇAĞRISI

HADİSEYİ tezgâhlayanlar, daha sonra "Yavuz hırsız misali" ortalığı velveleye ve halkı ayaklanmaya çağırmışlardı. DİSK'in 15-16 Haziran 1970 günlerinde

çıkardığı hâdiselerden hemen sonra. Doğu Perinçek gurubu tarafından yayınlanan "15-16 Haziran Yolunda İleri" isimli kitapta. o hadiselerin hedefi şu şekilde ortaya konulmaktaydı:

"Askerler, subaylar, polisler! Zulüm emirlerini dinlemeyin, halkla birleşin.

"Halk savaşı uzun ve çetin bir mücadeledir.

"Marksizm-Leninizm-Mao Zedung düşüncesi işçi sınıfının düşüncesidir.

"Devrim(ihtilâl), bir sınıfın diğer sınıfı yıktığı, bir isyan, bir şiddet eylemidir.

"1970'de yurdun her yerinde ayaklanan işçiler, köylüler ve gençler kurtuluşun devrimle olacağını kavrayarak amansız bir mücadeleye atıldılar. Mi-

İhtilâle zemin hazırlamak için gazete çıkartıldı

ting, yürüyüş, toprak işgali olmayan şehir; grev, boykot, işgal olmayan fabrika ve işyeri kalmadı."(Türkiye Gerçekleri ve Terörizm,s.35-36)

İsyan teşvikçileri "Mao Zedung" düşüncesini örnek gösteriyorlardı. O yıllarda hayli zihin karıştıracaklardı. Daha sonra Mao Zedung'un düşüncesi heykelleri ve posterleriyle birlikte çöplüğe atılacaktı. Ama olsundu. Maksat zihin karıştırmaktı. Zaten isyan teşvikçileri ve anarşi tâcirleri de maksat hâsıl olduktan sonra bir köşeye çekilecek, Mao Zedung'un arkasına tekmeyi Çinlilerden önce vuracaklardı.

CEMAL MADANOĞLU — Cuntanın silâhlı lideri olarak, iktidarı zaptetme taktiğini adım adım takip ediyordu.

BASIN-YAYIN ORGANLARI

12 MART 1971 öncesinde anarşi odaklarına en büyük desteği bazı gazetelerde dergiler vermişti. Bu basın-yayın organlarının bir kısmı zaten ihtilâle zemin hazırlamak için kurulmuştu.

İktidara ve anarşiyle mücadele eden emniyet kuvvetlerine savaş açan, anarşistlere arka çıkan gazete ve dergilerden bazılarına ve bunların faaliyetlerinden bir kısmına göz gezdirelim:

ANT DERGİSİ: Gayesi; Türkiye'de Marksist-Leninist teoriyi ve şuuru yaymak, örgütlenmeyi teşvik etmek, aşırı solu birleştirmek, cephe faaliyetlerini tesbit etmek, her fırsatta kanun dışı eyleme geçmek ve silâhlı devrimi tecelli ettirmekle, Türkiye'de Marksist-Leninist düzeni getirmekti. Bütün anarşik hâdiseleri destekleyen ve devletin emniyet kuvvetlerine karşı şiddetli bir şekilde saldıran bu derginin liderleri Doğan Özgüden ile Çetin Özek'ti. Derginin 4. cildinde yer alan "imzalara" bakıldığında, hiç de yabana atılmayacak bir kadroya sahip olduğu görülecekti. Devrimci hareketlere destek veren imzalardan bazıları şunlardı: Tektaş Ağaoğlu, Osman S.Arolat, Fakir Baykurt, Abidin Dino, Atilla Dorsay, Ertem Eğilmez, Metin Erksan, Alpay Kabacalı, Mehmed Kemal, Yaşar Kemal, Ergin Konuksever, Çetin Özek, Doğan Özgüden, Halit Refiğ, Sabiha ve Zekeriya Sertel, Ruhi Su, Suat Yalaz, Atıf Yılmaz...

Bu dergi ayrıca kitap da neşrediyordu. Kitaplar anarşist gençlerin "el kitabı" hüviyetindeydi. Marksist-Leninist

düzenin silâhlı eylemle nasıl kurulacağının anlatıldığı kitaplar titizlikle seçilmişti. Alberto Bayo'nun "Gerilla El Kitabı", Guavera'nın "Gerila Günlüğü" ve "Savaş Anıları"

Bu kitaplar hemen hemen yakalanan bütün anarşistlerin üzerinde bulunmuştu. Dergide ayrıca meşhur Marksistlerin kitapları da tefrika ediliyordu. Meselâ: 13 Ağustos 1968 tarihli 85. sayısından itibaren Fidel Kastro ve Che Guvera'nın gerilla hocası olarak takdim edilen Alberto Bayo'nun "150 soru ve 150 cevapta Gerillacılık" kitabının yayını başlamıştı. 7 Ekim 1968 tarihli 145. sayısında da Che Guevera'nın "Gerilla Günlüğü" yayınlandı.

ANT dergisi, ihtilâle gerekçe olacak bütün anarşik hâdiseleri hararetle destekliyordu. Üniversitelerde boykot başlayınca dergi 18 Hazira. 1968 tarihli 77. sayısını bu hâdiseye ayırmıştı.

Dergi "Gençlik üniversite yönetiminde söz hakkı istiyor" diyordu. Bu başlığın olduğu yerde fotoğraflar da vardı. Bir fotoğrafta Rektörün odasını işgal eden gençler görülmekteydi. Birisi de masaya çıkmış konuşuyordu. "Söz hakkı" istemiş ve almıştı...

Aslında derginin "boykot" dediği, resmen işgaldi. Anarşiye âlet olan gençler rektörün makam odasını işgal etmişlerdi. Daha sonra küfürlerle polisi tahrik edecek, polisle çatışmaya girecek ve böylece kendilerine verilen vazifeleri yapacaklardı.

OSMAN KÖKSAL— "Kurtuluş gerillası gibi" şekilindeki ifadelerle polis kuvvetlerini şiddetle tahkir ediyordu.

ANARŞİYE DESTEK

1971'E doğru anarşik hâdiselerin dozajı artınca, iktidar artık "Polis üniversiteye giremez!" teryatlarını kâle almayarak, askerin ve polisin üniversiteye girerek suçluları takip etmesi yönünde karar almıştı. Ant dergisi iktidarın bu kararına şiddetle karşı çıkıyordu. Polis TİİKO militanlarını yakalamak için üniversite yurtlarında aramalar yapmıştı. Ant dergisi 5 Ağustos 1968 tarihli 84. sayısında bu davranışı "Öğrenci Avı" başlığıyla veriyordu. Dergide mevzu ile ilgili bir yazıda şöyle deniliyordu:

"AP iktidarının polisleri ve savcıları nihayet geçen haftadan itibaren 'öğrenci avı'na başlamışlardır.

"...Bu öğrenci avı sırasında da, diğer polis operasyonlarında olduğu gibi, anayasa ve kanunlar açıkça çiğnenmiş, Türkiye'nin ortak bir kanun devleti olmaktan çıkıp bir 'polis devleti' olmaya yöneldiği bir kere daha görülmüştür."

Dergideki yazıda polis katillikle suçlanıyor, hâdiseye öncülük eden talebeler müdafaa ediliyordu. Derginin 84. sayısında "gençlik liderleri" şu şekilde sıralanıyordu:

"İstanbul'da savcının ve polisin yakalanmaları için seferber oldukları başlıca gençlik liderleri şunlardır: İstanbul Teknik Üniversitesi Öğrenci Birliği Başkanı Harun Karadeniz, İstanbul Teknik Üniversitesi Teknik Okullar Öğrenci Birliği Başkanı Çetin Uygur, İstanbul Üniversitesi İşgal Komitesi Başkanı Kemal Bingöllü, Fikir Kulüpleri Federasyonu İstanbul Sekreteri Veysi Sarısözen, FKF yöneticilerinden Osman S. Arolat, Hukuk Fakültesi Öğrencilerinden Deniz Gezmiş, Bozkurt Nuhoğlu ve Bora Gözen..." (a.g.d., s.4)

Derginin "vatanperver öğrenciler" diye lânse ettiklerinin bir kısmının "orakçekiç" sevdalısı militanlar oldukları sonraları açığa çıkacaktı.

Derginin yazarlarından Yaşar Kemal 84. sayısındaki yazısında, hükümetin

polis sayısını arttırmak istemesinden rahatsız olduğunu ortaya koymaktaydı.

Ülkenin anlı-şanlı bir aydını, siyasi iktidarın anarşiyi önlemek için aldığı tedbirlere karşı çıkıyordu. İhtilâlcilerse anarşiyi bahane ederek idareye el koyacaklardı.

Devrim gazetesi:

Devrim gazetesinin ana fikri: Sivil-asker aydın kadro hareketiyle sol temâyüllü cunta meydana getirmek ve bir darbe ile iktidarı ele geçirerek sosyalist bir düzen kurmak; parlamento aleyhinde propaganda yapmak, ordu içinde teşkilâtlanmayı sağlamak; hedefe ulaşmak için gerilla harbi dahil, her türlü harekâtı icra etmek; tank, uçak dahil, büyük bir halk savaşı vermekti.

27Mayıs ihtilâlinin sivri isimlerinden Cemal Madanoğlu'nun liderliğindeki cuntanın beyni olan bu gazete, bütün anarşik hâdiseleri desteklemişti. Gazetede yeralan yazılar da hep "düzen değişikliği" istikametindeydi.

Gazetede iktidara ve emniyet kuvvetlerine şiddetle hücum ediliyor, polis "kuduz köpek" gibi çirkin ifadelerle tenkit ediliyordu. Bu gazetenin yazarlarından çoğu 1971'den sonra adalet huzurunda hesap vermiş ve bir kısmı mahkûm olmuştu. Bunlar 1974'deki affan faydalanarak serbest bırakılmışlardı.

Devrim'in kadrosunda yer alan isimlerden bazıları şunlardı: Cemal Madanoğlu, Doğan Avcıoğlu, Prof. Muammer Aksoy, Çetin Altan, Uğur Mumcu, Adalet Ağaoğlu, Uluç Gürkan, Oktay Akbal, Mucip Ataklı, İlhami Soysal, Osman Köksal, Muzaffer Kuran, Cemal Reşit Eyüboğlu, İlhan Selçuk, Hikmet Kıvılcımlı, Celil Gürkan.

KİM SUÇLAMAYA ÇALIŞIYOR?

TİKO militanları 12 Mart 1971'e gelinceye kadar pek çok soygun, bombalama, adam kaçırma, silâhlı baskın düzenleme hâdiselerine karışmışlardı.

Cuntacıların gazetesi anarşist hâmisiydi

SADUN TANJU— Cumhuriyet'te yer alan haberinde

Militanlar polisle ve askerle silâhlı çatışmaya da girmiş, karakol basmışlardı.

Emniyet kuvvetleri işte bu militanların peşine düşünce başta Devrim gazetesi olmak üzere malûm basın hemen karşı atağa geçmiş ve militanları "masum", polisi ve askeri "suçlu" duruma düşürmeye çalışmıştı.

19 Ocak 1971 tarihli Devrim gazetesi, polisin anarşistlerin peşine düşmesini, "Polis, Dev-Genç'lileri suçlama çabasında" başlığıyla duyurmaktaydı. 26 Ocak '71 tarihli nüshasında da "Devrimci avı değil, yanlışlıklar komedisi" başlığı altında Deniz Gezmiş'in "Soygunla ilgim yok" deyişini haber olarak veriyordu.

Gazetenin yazarlarından Uluç Gürkan, "Deniz Gezmiş nasıl tutuklandı?" başlıklı yazısında şöyle diyordu:

"Mahkemece verilmiş bir arama kararı olmadığı halde, TMGT'nı aramaya gelen 50 kadar polis, 20 Aralık 1969 gü-

nü Deniz Gezmiş ve Cihan Alptekin'i keyfî olarak yakalamışlardı.Elde ne yakalama emri, ne de tevkif müzekkeresi vardı." (a.g.g., s.28 Temmuz 1970)

ÇİRKİN İFADELER

CUNTACILARIN yayın organı olan devrim gazetesi, polisin üniversitelerde arama yapmasına da çok şiddetli tepki göstermişti. Üniversiteler âdeta bir silâh deposu haline getirilmişti. Başbakan Demirel silâhların çokluğunu belirtmek için ODTÜ'de "tanka kadar" her çeşit silâhın bulunduğunu söylüyor ve muhalefetin davranışını şu şekilde tenkit ediyordu:

"Hepsi cezasını bulacak. Kaç kişi olurlarsa olsunlar. (Herhalde İsmet Paşa'yı amaçlıyor) Meclisi karıştırmak istedi, olmadı. Şimdi ilgisi olduğu derneklere elini sokuyor, ama bu dönem de geçecek." (Cüneyt Arcayürek Açıklıyor-6, s.30)

İSMAİL CEM— Polisin anarşistlerin peşine düşmesini tenkit ediyor ve güvenlik kuvvetlerinin gençleri öldürdüğünü söylüyordu.

Polis Siyasal Bilgiler Fakültesi yurdunda arama yapmıştı. Devrim gazetesi manşetten verdiği haberde bu aramaya şu şekilde tepki gösteriyordu:

"Toplum polisi kızlarımıza işgal kuvvetlerinin yapmadığını yaptı"

Gazetede polise şiddetle hücum edilmekle, çok ağır ifadeler kullanılmaktaydı. Şöyle deniliyordu:

"Gestapoların kuduz köpek şehveti içinde SBF yurdunda gencecik kızlara saldırdıkları sırada..." (Devrim, 2 Şubat 1971)

Gazete polisin Hacettepe yurdundaki aramasını şu şekilde duyuruyordu:

"İktidardaki faşizmin Hacettepe vahşeti" (a.g.g., 23 Şubat 1971)

Devrim gazetesinin yazarlarından Uğur Mumcu polise şiddetle hücum ediyor, askerle, polisle çatışan "eli silâhlı" militanları, "Türk halkına insanca yaşayacağı bir düzen saptayabilmek için savaşan yiğit gençler" olarak tavsif ediyor ve bu gençlere karşı mücadele veren polisi suçluyordu. (a.g.g., 12 Ocak 1971)

ANARŞİYİ TEŞVİK

1961 ANAYASASINI hazırlayan Kurucu Meclis'te Anayasa Komisyonu üyesi olan ve Madanoğlu cuntasının "eli kalemli" ihtilâlcilerinden doğan Avcıoğlu devrim'de polisle çatışan anarşistleri şu şekilde müdafaa ediyordu:

"...Gençlik üniversitede reform istiyordu. Aradan üç yıl geçti, hiçbirşey yapılmadı. Gençlik, kurulu düzen taraftarlarının reform yapamayacağını gördü. İktidarlar, reform yerine devrimci gençliğin karşısına silâhlı komandolar dikti. Fruko'lar kırmızı görmüş boğa gibi devrimci gençliğin önüne sürüldü. Vahşet, son SBF ve Hacettepe olayları ile görülmemiş ölçülere ulaştı. Silâhlanmak ve savaşmak, 'nefis müdafaası'nın gereği oldu." (a.g.g., 23 Şubat 1971)

Polise "Fruko" diyen ve "kırmızı görmüş boğa gibi" çirkin ifadelerle tahkir eden bu yazarın maksadının ne olduğu sonradan anlaşılacaktı. Onun yegâne arzusu o eli silâhlı gençleri maşa olarak kullandıktan sonra bir ihtilâl gerçekleştirmek ve kendisine ikramedilecek koltuğa oturmaktı.

Uğur Mumcu polisin üniversiteye girmesini tenkit ediyor ve şöyle diyordu:

"27 Mayıs Anayasası devrimden ve devrimciden yanadır. Siyasi partiler bu Anayasayı uygulamamak için 'egemen sınıflar koalisyonu' kurmuşlardır. Bu koalisyon, Osmanlı İmparatorluğunu

Polise saldıranlar anarşistlere kanat geriyordu

PROF. MUAMMER AKSOY— Polisin yurtlarda arama yapıp anarşistleri yakalamak istemesine şiddetle karşı çıkıyordu.

emperyalizme teslim etmiş ve cumhuriyet devrinde de, karşı devrimi oluşturarak Türkiye'yi bu koşullara sürüklemiştir. İşte devrimciler, bu koalisyona karşı savaşmakta; öğrencisiyle, işçisiyle bu yolda can vermektedir." (ag.g.g., 7 Temmuz 1970)

Devrim'in devrimci yazarlarından Uluç Gürkan emniyet kuvvetlerinin üniversiteye girip militanları takip edişini "it ürür, kervan yürür"" diye tenkit ediyor ve şöyle diyordu:

"Öte yandan, yüksek öğretim kurumlarına 'güvenlik gücü' adıyla, resmi elbiseli ve silâhlı olarak görev yapacak polislerin yerleştirilmesi istenmekte, bunlara yan bakmak dahi cezalandırılmaktadır." (a.g.g., 12 Ocak 1971)

DÜZEN DEĞİŞİKLİĞİ SEVDASI

DEVRİM'E çöreklenmiş olan devrimciler zaman zaman dillerinin altındaki baklayı çıkarmaktaydı. 27 Mayıs ihtilâlini yapanlardan ve 12 Mart öncesinde yeni ihtilâl için çırpınanlardan Osman Köksal, "İhtilâl" başlıklı yazısında şöyle demekteydi:

"Ancak, bu düzenin gerçekleştirilmesini seçim sandığına bıraktı. Ne var ki, seçim sandığında emperyalizm ile işbirliğindeki tutucu ve gerici unsurlar çıktı. Sandıksal darbe ile Anayasanın öngördüğü düzen değişikliği engellendi. Bozuk düzen, daha da bozularak geri geldi. Bu tür siyasal rejimin adına da demokrasi dendi."

Tipik ihtilâlci görüşünü sergileyen Köksal, "sandıksal darbeden" ümidini kestikten sonra şöyle demekteydi:

İLHAN SELÇUK— "Seçim sandığından 23 yıldan beri emperyalizmle işbirlikçileri çıkıyor" diyor ve 1946'dan sonraki seçimleri tenkit ediyordu.

"İkinci şık, sandığın ortadan kalkması ve devrimciler tarafından halk yararına köklü bir düzen değişikliğinin gerçekleştirilmesi ve gerçek demokrasinin kurulmasıdır, sanıyorum ki, bu fikir gelişiyor. Sandık ve siyasi organlar süratle itibarlarını yitiriyorlar." (Devrim, 26 Mayıs 1970)

CHP ve ANARŞİ

O dönem Devrim gazetesinde yazan ve daha sonra Cumhuriyet gazetesinde yazarken sebebi meçhul bir şekilde öldürülen Uğur Mumcu, devrim isteğini şu şekilde dile getiriyordu:

"Devrim, egemen sınıfların üretim araçları üzerindeki tekellerine son verip, bu araçlar üzerinde halkın egemenliğini kurmak demektir. Devrimcilik, bu toplumsal gerçeklere göre bir anlam ve kapsam ifade eder. Üretim ilişkilerini değiştirmek, üretim araçları üzerindeki egemenliği değiştirmek ile mümkün olabilir." (Devrim, 14 Temmuz 1970)

Mumcu, "Düzenin Perde Arkası" başlıklı yazısında da muhtelif kesimi "düzene karşı savaşmaya" çağırıyordu. U. Mumcu şöyle diyordu:

"Olup bitenleri anlayan aydınlar için iki yol görünür. Ya egemen sınıfların sömürü düzenine gireceksin ya da sömürülen sınıflarla, işçiyle, köylüyle, dar gelirli memurla birlikte bu düzene karşı savaşacaksın." (a.g.g., 28 Temmuz 1970)

DEMOKRASİYLE SAVAŞANLAR

U. MUMCU ihtilâl tezgâhlayan Cemal Madanoğlu ve şürekâsının ne yapmak istediğinden haberdar mıydı? İster haberdar olsun, ister olmasın, yaptığı iş aynı gayeye hizmet etmekten başka birşey değildi. Madanoğlu ve cunta üyeleri de demokrasiyi rafa kaldırmak, iktidarı antidemokratik metodlarla ele geçirmek istiyordu. U. Mumcu da yazılarıyla kendisini okuyanlara aynı aklı veriyordu. Mumcu bir diğer yazısında şöyle diyordu:

"Devrimcilerin amacı, devrimci halk yönetimi kurmaktır. Devrimci iktidarlar, Türkiye'de, bugünlerde olduğu gibi, bir iktidar boşluğu sonucunda kurulabilir. Sömürücüler demokrasisi şimdi en zayıf günlerini yaşamaktadır. Siyasal iktidara yönelmeyen devrimcilik kendi kendini yiyen bir kısır çatışmayla yozlaşabilir.

"Evet, amaç belli, yol belli, bilmem anlatabiliyor muyuz?" (a.g.g., 19 Ocak 1971)

U. Mumcu bir diğer yazısında daha açık konuşuyor ve şöyle diyordu:

"Biz 'reformcu' değil 'devrimci'yiz. Siyasal partilerin egemenliğine dayanan bu düzenin toprağında devrimci düşüncelerin yeşermesini beklemiyoruz. Bu tohum bu toprakta yeşermez. Tek gerçekçi çözüm yolu, düzeni kökünden değiştirecek ulusal kurtuluş devrimindir. Şimdilik hep birlikte bugünkü geçici çözüm yolunun çıkmazlarını görüyoruz. Çok yakında görünen köyün kılavuz istemeyeceği anlaşılacaktır." (a.g.g., 20 Nisan 1971)

CUMHURİYET GAZETESİNİN TAVRI

12 MART öncesinde, anarşi ve huzursuzluk çıkaranlar safında yeralan basın-yayın organlarından birisi de Cumhuriyet idi. İhtilâl heveslilerin maşası olduklarının bile farkında olmayan militanların çıkardıkları hâdiseler karşısında iktidarın yanıbaşında yer alması gerekirken huzursuzluk çıkaranların yanında yer alan bu ve benzeri gazeteler, "Aydan yana mısın, paydan yana mı?" sorusunu akla getirmekteydi.

Emniyet kuvvetlerinin THKO militanlarının peşine düşmesini ve bazılarını yakalamasını sert bir üslûpla tenkit eden Cumhuriyet gazetesi, birinci sahifeden verdiği haberde, "Devrimci gençlik ağır bir suçlamanın altına sokuldu" deniliyordu.

Sadun Tanju ve Ergin Konuksever imzaları bulunan haberde şöyle deniliyordu:

"Ankara'da yapılan bir banka soygunu, birden bire, âdi bir suç olmaktan çıktı ve siyasal bir nitelik kazandı. İçişleri Bakanlığı ve polis, iki tanınmış devrimci gençlik liderinin soyguncular arasında bulunduğunu açıkladı ve böylece devrimci gençlik cephesi ağır bir suçlamanın altına sokuldu." (17 Ocak 1971)

Gazetenin aynı nüshasında THKO militanlarını masum göstermek için Deniz Gezmiş'in (Bilâhare mahkemenin verdiği idam kararı TBMM'ce tasdik edilecek ve idam edilecekti) avukatlığını yapan Alp Kuran ve Demir Özlü konuşturulmuştu. Avukatlar şöyle diyordu:

"Deniz Gezmiş'in silâhlı ve çok tehlikeli bir eşkıya gibi gösterilmek istenmesi; siyasi iktidarın, onun şahsında devrimci gençliği mahkûm etme gayretlerinin sonucudur ve eski bir hikâyedir. Bildiğimiz kişiliği ile Deniz Gezmiş, sadece bir devrimci gençlik hareketinin içindedir, âdi bir soyguncu olamaz."

Cumhuriyet'in yazarlarından İlhan Selçuk ise "Deniz Gezmiş"e başlıklı yazısında, THKO militanlarının etrafında dönen "dedikodu"lardan rahatsız olduğunu belirtmekte ve Deniz Gezmiş'e, "Tez vakitte bu güç durumdan kurtulman dileğiyle..." diye seslenmekteydi. (a.g.g., 19 Ocak 1971)

CUNTACI KALEM

SELÇUK, THKO militanlarını, cunta ile yapmaya çalıştıkları işe yardım ettikleri için mi, yoksa militanlara sempati duydu-

İhtilâlci aydın millete tepeden bakıyordu

BÜLENT ECEVİT— "Toprak işleyenin, su kullananın" diyordu. CHP Genel Sekreteri bu sloganıyla 1960'larda işgale teşvik ediyordu.

ğu için mi bu yazıları yazıyordu? Selçuk'un sergüzeşt-i hayatına baktığımızda "Her ikisi de" cevabını verebiliriz.

Cumhuriyetin bu hızlı kalemşörü, Madanoğlu cuntasının en faal üyelerindendi. Cuntanın hedefi açıktı. Meşru iktidarı alaşağı etmek. Bu ihtilâl heveslileri demokratik yollarla iktidar olmaktan tamâmen ümitlerini kesmişlerdi. Halk kendilerinin kıymetini bilmiyordu. Onun için zorla başa geçip halka nasıl birer "kıymet" olduklarını isbat etmeliydiler.

Selçuk, sandıktan hep sağ iktidarlar çıkmasına müthiş bozuluyordu.

1969'da yapılan genel seçimin ardından şöyle diyordu:

"Seçim sandığından 23 yıldan beri emperyalizmin işbirlikçileri çıkarken oy oranlarına bakıp da halkın kendi kurtuluşu için oy verdiğini iddia etmek mümkün mü?

"Aydın, seçmenden başka türlü görüyormuş olayı. Bu bir hatâ mı, yanlışlık mı? Elbette başka türlü görecek, başka türlü görmezse aydın olamazdı." (28 Ekim 1969)

Cuntacı İlhan Selçuk, sandıktan hep sağ iktidarların çıktığını söyleyerek, bu durumdan fena halde rahatsız olduğunu belirtiyordu.

İşte tipik "halka rağmenci" kafa. Selçuk'a göre 1946'dan beri sandıktan "emperyalizmin işbirlikçileri" çıkmaktaymış. Aydın, seçmenden başka türlü görüyormuş. Bu kafanın temsilcileri 1960'da halkı "câhil oy çoğunluğu" diye hor görecek ve meşru iktidarı alaşağı edecekti. Aynı kafa 12 Mart öncesinde yine "cahil oy çoğunluğu" edebiyatına başlayacaktı. Bu zihniyete göre milletin tercihleri yanlış, kendi tercihleri daima doğruydu.

Selçuk, resmen diktatörlük olan 1946 öncesinden bahsetmemekteydi. Zirâ arzuladığı ve getirmeye çalıştığı düzen de o devredeki gibi diktatörlük olacaktı.

PARLAMENTO DÜŞMANLIĞI

CUNTACI İlhan Selçuk yazısında açıkça parlamento düşmanlığı yapmaktaydı. Selçuk şöyle diyordu:

"Emperyalizmin Truva atı her seçimden sonra sandıktan çıkmıştır. Her kim bu gerçeği görmezden gelir, her kim ki parlamentoculuğu korumak amacıyla bir minare boyu sakat mantığa kılıf hazırlamaya kalkar, emperyalizmin yararına ahkâm kesmekten başka bir iş yapmaz. Eğer bir milli kurtuluş eylemi içindeysek, sandık ilkeleri devrim ilkelerinden üstün tutulamaz. Eğer milli bağımsızlık eylemi, mugalatadan ibaretse buyrun sandık keyfine!.. Morrison'culuğun yalanı elbette devrimciliğin doğrusu önünde yenilgiye uğrayacaktır." (11 Kasım 1969)

POLİSE HÜCUM

İLHAN Selçuk'un bu "demokratik" yazıları döktürdüğü Cumhuriyet gazetesi 12 Mart'a gelinceye kadar vazifesini bihakkın yerine getirecekti.

Polisin anarşistlerin peşine düştüğü ve bu maksatla üniversite yurtlarında aramalar yaptığı sırada Cumhuriyet gazetesi polise karşı yayın ateş açmıştı. Polisin Hacettepe Yurdunda yaptığı

aramayı birinci sahifeden veren bu gazete şu başlığı kullanmıştı:

"Polis, Hacettepe yurdunu da zaptetti" (20 Şubat 1971)

Cumhuriyet, polisin Siyasal Bilgiler Fakültesinde arama yapmasına da çok sert tepki göstermişti. Özgen Acar imzasıyla yayınlanan haberde, polis, istilâcı, hırsız ve soyguncu olarak gösterilmekteydi. "Bu bir arama değil, tahrip ve vahşetti" başlıklı haberde şöyle denilmekteydi:

"Siz hiç çekirge sürüsünün istilâsını ve istilâ sonrasının kalıntısını gördünüz mü? Düşman kuvvetlerince işgal edilen bir yerin nasıl talan edildiğine tanıklık ettiniz mi? Ya da talanla birlikte düşman askerlerinin kız ve kadınlara sarkıntılık ve tecavüzlerini hiç yaşadınız mı?" (26 Ocak 1971)

Cumhuriyet gazetesi bu üslûptaki haberlerini desteklemek için "devrimci" isimlerden ve kuruluşlardan beyanat da almıştı. Bunlardan birisi DEV-GENÇ Genel Başkanı Ertuğrul Kürkçü idi. 26 Ocak 1971 tarihli Cumhuriyet'te yer alan beyanatında polisi suçlayan Kürkçü, 30 Mart 1972'de Kızıldere'de kıstırılan militanların arasındaydı. Ve çok enteresandır, o çatışmadan sağ olarak kurtulan tek kişiydi. Kürkçü samanların altına saklanarak kurtulduğunu söyleyecekti. Bu gibi isimler 1974 affından sonra hapisten kurtulacaklardı. Benzer şahıslara 12 Eylül'den sonra da rastlanacak ve ajan-provokatör oldukları görülen bu şahıslar çıkarılan infaz kanunu ve pişmanlık kanunu ile serbest bırakılacaklardı.

Cumhuriyet gazetesi, polise yaylım ateşi açıyor, polisin yurtları araması, "Bu bir tahrip ve vahşetti!" şeklinde değerlendiriliyordu.

Tabii ki bu şahıslar kendilerine verilen vazifeyi başarıyla yapmış, ihtilâle gerekçe olacak anarşinin "hortlatılmasında" faal rol oynamışlardı.

TEPKİCİ AYDINLAR

CUMHURİYET gazetesinde yer alan "polise tepki gösteren aydınlar ve kuruluşlar" listesi hayli uzundu. Gazetenin manşetten verdiği habere göre polise tepki gösterenler şunlardı: SBF Dekanı Cahit Talas, Prof. Muammer Aksoy, TİP Genel Başkanı Behice Boran, BP Genel Sekreteri ve İstanbul Milletvekili Haydar Özdemir, Bağımsız Türkiye Sosyalistler Birliği Genel Başkanı Alev Ateş, TÖS, İnşaat Mühendisleri Odası, Teknik Personel Sendikası, Mimarlar Odası Ankara Şubesi ve Mülkiyeliler Birliği Yönetim Kurulu. (26 Ocak 1971)

İSMAİL CEM NE DİYOR?

POLİSİN anarşistlerin peşine düşmesine çok sert tepki gösteren "aydın"lardan birisi de İsmail Cem'di. CHP'nin daha sonra 1974'te TRT Genel Müdürlüğüne getirdiği bu isim şöyle demekteydi:

"Bu ülkenin namusu, malı ve canı bize emanettir. Biz bu toplumun polisiyiz ve de yolumuza çıkan gençleri, iyicene benzetiriz.

★

"Sizi kolunuzdan tutup götüreceğimize, kafanızı kırıp sürükleriz. Copla vurcağımıza, beyninizi kurşunlarız. Sizin yurtlarınıza, bir Ortaçağ talancısı gibi gireriz. Dolabınızı kırıp, kitaplarınızı yırtar, kızlara saldırırız." (İsmail Cem, 12 Mart, s.18)

CHP'nin prenslerinden olan ve daha sonra SHP milletvekilliği de yapan bu isim görüldüğü gibi polisi cinayetle suçlamaktadır. Polise bunları söyleyen Cem, polise kurşun yağdıran militanların isimlerinin "sevdiği çiçek adları gibi, bütün sevdiklerinin adları gibi" aklından çıkmadığını söylemektedir. (a.g.e., s.289)

12 Mart öncesinde, anarşik hâdiselere katılan militanları hararetle destekleyen basınyayın organlarına, bazı siyasi teşekküller de katılmıştı. TİP ve CHP gibi, "Atatürk'ün kurduğu parti" diye bilinen ve yıllar yılı "imtiyazlı" durumda olan bu parti, anarşist gençlere arka çıkıyor, emniyet kuvvetlerinin bu

militanların üzerine gitmesini şiddetle tenkit ediyordu.

Ölünceye kadar Atatürk'ün Genel Başkanlığını yaptığı ve ölmeden önce de muazzam servet bağışladığı bu parti, demokratik devrede iktidar yüzü görmemişti. Sonunda 27 Mayıs öncesinde "Ordu+CHP= İktidar" formülünü işletmiş ve ihtilâle çanak tutmuştu. CHP, ancak ihtilâlciler sayesinde iktidar yüzü görmüş ve 1965'e kadar koalisyon hükümetlerinde yer almıştı.

İşte tek parti diktatörlüğünün hâtırasıyla dolu bu parti 12 Mart öncesinde de tıpkı 27 Mayıs öncesinde olduğu gibi "anarşi tâcirliği" yapıyor, meşru iktidarı yıprattıkları için militan gençlere destek veriyordu.

TOPRAK İŞLEYENİN

CHP'NİN 1969 seçim bildirtisinden en dikkat çekici olanı şu sloganıdı: "Toprak işleyenin, su kullananın." Partinin genel sekreteri Bülent Ecevit seçim öncesinde her gittiği yerde bu sloganı ortaya atmıştı. Bir partinin "iki numaralı" adamı, halkı resmen kanunsuzluğa, işgale ve devletin temeli olan "mülkiyet hakkı ve dokunulmazlığı" kaidesini çiğnemeye davet ediyordu.

ERİM NE DİYOR?

"YILLANMIŞ" CHP'lilerden Niha Erim de, talebe hâdiselerinin ortaya çıktığı günlerde, boykot ve işgalleri meşru görüyor ve anarşiye âlet edilen gençlere destek veriyordu.

21 Haziran 1968 günü TBMM'de talebe hâdiseleri görüşülürken CHP adına konuşan Nihat Erim şöyle diyordu:

"...Öğrencilerimizin, gençlerimizin son günlerde giriştikleri boykot ve işgal davranışlarını görüşmeye başlarken, hemen şunu söylemeliyim ki, gençlerimizin bu davranışında biz takbih edecek, ayıplanacak hiçbir nokta görmemekteyiz. Bilâkis gençlerimizin bu davranışlarıyla memleketimizin ve genellikle eğitim, özellikle yüksek eğitim ve üniversite öğrenimi alanlarında ne derin bir reforma gereksinildiğini, kamuoyunun önünde özel yöntemlerle gayet parlak bir biçimde koymuşlardır. Bundan dolayı gençlerimizi kınamak değil, kutlamak gerekir."

Erim'in "Kınamak değil, kutlamak gerekir" dediği gençler işbaşında. Rektörlük makamını işgal etmek için tırmanışa geçmişler. Binadan makam odasına doluşup masaların üzerinde volta atacaklar.

NEYİ KUTLUYOR?

CHP sözcüsü Erim neyi kutluyordu? Gençlerin rektörlüğü işgal ederek eşyaları tahrip etmelerini mi, üniversitelerde boykot ve işgale giderek eğitime darbe vurmalarını mı, işgalcilerin polisle çatışmalarını mı? Sahi CHP'li Erim bütün bu hâdiselerin aysberg gibi suyun üstündeki kısmı olduğunun farkında değil miydi?

Erim'in "Kınamak değil, kutlamak gerek" dediği militanlar, başta ODTÜ olmak üzere bazı üniversite ve fakülteleri karargâh haline getirmiş ve buralara silâh ve cephane depolamışlardı.

Militanlar tarafından batırılan Eminönü arabalı vapuru havuzda yan yatmış vaziyette. Milli servet zâyi olmuş, ihtilâlcilerin ağaları kulaklarına varmıştı. Çünkü ihtilâlin olgunlaşması için bir adım daha atmışlardı.

PLÂNLI ANARŞİ

1973'TE yapılan tahkikat ve duruşmalar neticesinde 12 Mart öncesi ve sonrası anarşiyle ilgili hayli mühim ipuçları bulunmuştu. Orhan Kabibay Cuntasının beyin takımı, "Boğaz Köprüsünü bombalamaya teşebbüs", "soygun" ve "grev" gibi hâdiselere karıştıkları için muhakeme edilmiş, bazı üyeler mahkûm olmuştu. Ancak bunların imdadına 1974 affı yetişmişti.

12 Eylül sonrasındaki infaz ve pişmanlık kanunu örneklerinde görüleceği gibi, 1974'teki af da daha ziyade "ihtilâle gerekçe hazırlayan" maşalarla, haklarında hayli doküman toplanmış olan ihtilâlcileri kurtarmaya mâtuftu.

İhtilâlciler, ateist genç leri maşa olarak kullandı. Şayet 1974 affı çıkmamış olsaydı, bu gençleri emellerine âlet edenlerin foyası da ortaya çıkacaktı.

Şimdi cuntacıların karıştığı anarşik hâdiseye ve gelişmelere hülâsa olarak göz gezdirelim:

KABİBAY CUNTASI

12 MART öncesindeki cuntalardan birisi de 27 Mayıs ihtilâlini gerçekleştiren, ancak daha sonra ihtilâlci arkadaşları tarafından tasfiye edilen Orhan Kabibay'ın kurduğu cunta idi. Bu cuntada, tıpkı Kabibay gibi tasfiye edilen 141'lerden Numan Esin ile İrfan Solmazer faal rol oynuyordu. 27 Mayıs ihtilâlinin yarım kaldığına inanan Talât Turhan da bu cuntanın içindeydi.

Anarşik hâdiselerle ilgili yapılan tahkikatların odağını Kabibay cuntası mensupları teşkil ediyordu. Bu cuntanın anarşiyle alâkaları Kültür Sarayı yangını, Marmara gemisi ve Eminönü

araba vapurunun batırılması hâdisesinden dolayı tevkif edilen Tersane-İş mensuplarının ifadelerinden sonra açığa çıktı. Bu işçiler paravi Kabilbay cuntasının has elemanı İrfan Solmazer'den aldıklarını söylüyorlardı. Buradan yola çıkılarak tahkikat derinleştirildikçe aynı cunta üyelerinin Boğaz Köprüsünü havaya uçurmak için harekete geçtikleri ve soygun hâdiselerine karıştıkları da ortaya çıktı.

BOĞAZ KÖPRÜSÜ NASIL HAVAYA UÇURULACAKTI?

İHTİLÂLCİLERİN planladıkları anarşik hâdiselerden en mühimi Boğaz Köprüsünü havaya uçurmaktı. Bunun için geniş etüd yapmış ve köprünün jeoloğu ile de temasa geçmişlerdi.

27 Mayıs ihtilâlini gerçekleştirenlerden Numan Esin, 12 Mart öncesinde ihtilâle gerekçe olmak maksadıyla Boğaz Köprüsünü havaya uçurmak için yapılan çalışmalar için şu bilgileri veriyor:

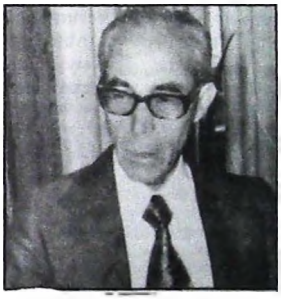
"...1970 senesi içinde bir gün İstanbul'a geldiğimde Talât Turhan beni kendisine bağlı olan ve birlikte faaliyet yürüttükleri Dr. Memduh Eren'in Kadıköy'deki muayenehanesine götürdü. Ben, Dr. Memduh Eren'i 27 Mayıs ihtilâlini müteakip günlerde şahsen ve ismen tanırdım. Fakat aramızda bir bağ yoktu. Dr. Memduh Eren orada bir arkadaşı bana göstererek 'Bu kişi köprüde çalışan, yani Boğaziçi Köprüsü'nde çalışan jeologdur, size Boğaziçi Köprüsü hakkında istenilen izahatı yapar' dedi. Ve bu arkadaş bize Boğaziçi Köprüsü'nün ayakları hakkında ve evsafı hakkında yeteri kadar bilgi verdi." (12 Mart Cuntaları, s.241)

Şayet politikacılar ortada olmasa idi Numan Esin ve diğer cunta üyelerinin o sırada henüz tamamlanmış bir durumda olan Boğaziçi Köprüsünü havaya uçurmak için yaptıkları planların teferruatı ortaya çıkabilecekti.

BOMBALAR NASIL TESLİM EDİLDİ?

CUNTACILAR sabotajlarda kullanacakları bombaları çok sıkı tedbirlerle birbirlerine teslim ediyorlardı. Numan Esin el yazılı ifadelerinde bombaları nasıl teslim alıp, kime teslim ettiğini şu şekilde anlatıyor:

"Cuntanın İstanbul kesiminde faaliyet gösteren arkadaşlardan Levazım Albayı Hasan Yalçınkaya'yı Orhan Kabibay'ın çok yakını ve aynı zamanda faaliyet içinde bulunan arkadaşı olması hasebiyle tanırım. Kendisini Ankara'da ve İstanbul'da da görmüşümdür. Zaman zaman cunta faaliyeti ile ilgili olarak Hasan Yalçınkaya Ankara'ya gelir, ben de Orhan Kabibay'la mezkûr konu hakkında görüşürdük. Kendisi yanılmıyorsam o dönemde Kazlıçeşme'de 601. Levazım Tabur Kumandanı idi. Benim de bu yere yakın bir yıkama-yağlama istasyonum vardı. Zaman zaman bu yerime giderdim. 1970 yılı Haziran ayında, Talât Turhan'ın Ankara'dan dönüşünde, akşam üzeri, evine uğramıştım. Çıkarken bana içinde ne olduğunu bilmediğim 2 paket kutuyu Hasan Yalçınkaya'ya götürmek üzere emaneten verdi. Arabanın bagajına bunları koydum. Geceyi Levent'teki evimde geçirdikten sonra, ertesi gün öğleyin Hasan Yalçınkaya'yı taburunda ziyaretle ona emanetleri verdim. Ve odasına girerek bir kahve içtim. Bu paketlerin ağırlıkları yaklaşık 15'er kilodan 30 kg. idi. Bu paketlerin içinde patlayıcı veya yanıcı bir madde olup olmadığını bilmiyorum. Çünkü açıp bakmadım. Bundan başka 1972 yılı Temmuz ayı başlarında yine Mercedes arabamla Talât Turhan'ı

FAİK TÜRÜN— Kanunları ve meşruiyete saygılı bu komutan ihtilâlciler tarafından enterne edilecek, yerine bir tuğgeneral getirilecekti.

Cuntacılar Köprüyü uçuracaktı

ORHAN KABİBAY— Müstakil bir cunta kurmuştu. Ancak diğer cuntalarla da temas halindeydi.

Kumkapı'daki inşaatında ziyarete gitmiştim. O dönemde emekli olup Aksaray'da lokanta açtığını söylediği Hasan Yalçınkaya'yı ziyaret edelim dedi. Ben de bu teklifini olumlu karşıladım. Gitmeden evvel bana 'Burada Hasan'a götürülecek 2-3 paket var. Onları da yanımıza alalım' dedi. Ben de kabul ettim. Yanına aldı bu paketleri ve ayrı arabayla lokantaya gittik. Orada Hasan Yalçınkaya'yı gördük. Ve Hasan'a bu paketleri Talât Turhan teslim etti. Paketlerin üzerinde birtakım Almanya yazılar vardı. Bunların ağırlığı da bir önceki paketlerin ağırlığındaydı. Fakat içinde olanı bilmiyorum." (a.g.e., s.244)

Hasan Yalçınkaya da İstanbul Emniyet müdürlüğü'ne verdiği ifadesinde 60 kilo tutarındaki muntazam paketlenmiş dinamit ve fünyenin Numan Esin tarafından taburuna getirildiğini açıklamıştır. (a.g.e., s.215)

KÖPRÜ HAKKINDAKİ BİLGİLER

İHTİLÂLCİLİK hastalarından Talât Turhan ise Boğaz Köprüsünü havaya uçurmak için yaptıkları edütleri ve temasları şu şekilde anlatmaktadır:

"... Bir gün Doktor Memduh Eren'in evine Numan Esin'le birlikte gitmiştik. Esasen bu gidişimiz, köprü inşaatında çalışan jeolog Ersin Ertekin ile köprü hakkında ve onun geleceği hakkında bilgi almak içindi. Bu bakımdan doktor Memduh Eren kanalıyla Ersin Ertekin'den bir randevu—daha açık deyimle bir görüşme—talebinde bulunmuştuk. İşte bu talep üzerine doktor Memduh Eren, Ersin Ertekin ile gerekli teması yapıp bizimle onu görüştürme imkânını kendi evinde sağlamıştı. Esasen Ersin Ertekin'i ben Memduh Eren'in Kuzguncuk'taki evimize gelişlerinde araba içersinde daha evvelce görmüştüm. Tarihi aklımda kalmayan gün ve saatte doktor Memduh'un evinde, ben ile Numan Esin, Ersin Ertekin ile karşı karşıya geldik. Bir kenara çekildik. Doktor Memduh Eren, zaman zaman yanımıza gelip gitmek suretiyle Ersin Ertekin'in köprü hakkında vermiş olduğu izahatı dinliyordu. Ersin Ertekin'e ben ve Numan Esin köprünün tahrip edilip edilmeyeceğini sorduk. Bu arada köprünün, ayaklarının vaziyetini de sorduk. Ersin Ertekin köprünün şu anda bilhassa ayaklarının çok sağlam olduğunu, bu haliyle köprünün yıkılmasının, daha doğrusu tahrip edilmesinin mümkün olamayacağını, ancak köprü ikmal edilip tamamlandıktan ve işletmeye açıldıktan sonra köprünün tahrip işinin mümkün olabileceğini şekiller çizerek izah etti. Ve şekil üzerinde de köprünün en hassas yerlerinin, ana kablonun ankraj kitlesinin bağlı olduğu yerlerin, ikinci olarak yol tabliyesini taşıyan eski halatlarının bir kaçının tahrip kalıplarıyla kopartılmasının, üçüncü olarak da köprü ayağının asansörlerinin geçtiği kısmında tahribat yapmanın ancak mümkün olabileceğini Numan Esin ve bana muhtemelen o sırada odada bulunan doktor Memduh Eren'e ifade etti. Ve ayrıca Boğaz Köprüsü hakkında bize detaylı bilgi verdi.

"Böylelikle Boğaz Köprüsü'nün tahrip işi, alınan teknik bilgi neticesinde ikmalinden sonra müsaid bir zamana bırakıldı." (a.g.e., s.248)

İHTİLÂL GEREKÇESİ

BOĞAZ üzerindeki inci gerdanlık, cunta mensuplarınca havaya uçurulacak, dolayısıyla iktidar yıpratılmış olacaktı. Sabotajların yanısıra diğer terör hadiseleriyle iktidarın gücü zayıflatılacak ve sonunda kurtarıcılar meydana çıkacaktı. Plân buydu. Ne var ki bu plânı yapan 12 Mart'çılardan pek azı sigaya çekilebilmişti. Talât Turhan bu husus için şunları söylüyor:

"... Nev ar ki, Bomba Dâvâsının cuntasal bölümü bir aysberg gibi idi. Dâvâya getirilen ben dahil 23 sanık aysbergin su üstünde kalan kısmını oluşturuyorduk. Ama Gürler-Batur-Kayacan'ı kapsayan yüzlerce general ve subay aysbergin su altındaki bölümünü oluşturuyor ve koşullar elvermediği için mahkemeye getirilemiyordu. Bu konuda bazı girişimler yapılmış ve sonuçta Askeri Savcı Esas Hakkındaki mütalaasında Gürler'i cunta başı, Batur ve Kayacan'ı cunta üyeleri olarak suçlamıştı. Ama bu kişiler sizin de yazı dizisinde açıkladığınız nedenlerle dâvâya getirilememişti."(a.g.e., s.398)

12 Mart öncesinde ihtilâl tezgâhlayan cuntalardan bazıları bahsettiğimiz gibi "ihtilâlin olgunlaşmasını" temin etmekle vazifelendirilmişti. Bunlar sabotaj yapacak, soygun yapacak, yürüyüş ve miting yaptıracak, işgal ve grev hâdiseleri tertipleyecek, böylelikle iktidarı yıpratacaklardı.

Doğrusu bu ihtilâlcilerin "gerekçe hazırlama grubu" işlerini çok iyi biliyorlardı. Tıpkı Amerikan filmlerindeki gibi, her işi en ufak teferruatına kadar düşünüp hesap ediyorlardı.

Bakınız sabotajlarda kullanılacak dinamit lokumları "kullanıcılara" nasıl teslim ediliyor? (Daha önce bu dinamitlerin Numan Esin tarafından nasıl Hasan Yalçınkaya'ya teslimi edildiğini anlatmıştık). Hasan Yalçınkaya, İstanbul Emniyet müdürlüğünde verdiği ifadede, 60 kg. tutarındaki muntazam paketlenmiş dinamit ve fünyenin Numan Esin tarafından taburuna getirildiğini, bu paketlerin "Hacı Bekir Lokumlarını almaya geldik" parolasını verenlere veyahut Talât Turhan'ın ismini söyleyenlere teslim edilmesinin Numan Esin tarafından istendiğini belirtmişti. (12 Mart cuntaları, s.231)

GANGSTER FİLMLERİ GİBİ

BAZI cuntacıların isimleri soygun hâdiselerine de karışmıştır. Bu isimler mahkemeye çıkarılmış, ama mevzu tam olarak aydınlığa kavuşmadan 1974 affıyla

serbest bırakılmış, böylece mevzu örtbas olmuştur.

18 Mart 1971 tarihinde bir oto galerisi soygunu gerçekleştirilmişti. Bu soygun dolayısıyle 84 sanık 1 nolu sıkıyönetim mahkemesinde muhakeme edilmeye başlandı. Soygun dolayısıyle tevkif edilenler arasında, Kabibay cuntasına mensup, İrfan Solmazer ile Rafet Kaplangı da vardı.

12 Mart Cuntalarında yer aldığına göre Rafet Kaplangı'ya şu suç isnad ediliyordu:

"Kaplangı, kendisi gibi emniyet görevlisi ve o tarihte İstanbul Teftiş Kurulu Başkanlığı'nda üye olan Muzaffer Yılmaz'a, İstanbul'da soyulacak yerlerin adreslerini, irtibat kurmak üzere göndereceği bir şahsa bildirmesini söylemişti.

"Kaplangı, üzerinde Muzaffer Yılmaz'ın ismini taşıyan bir kartın yarısını yanına almıştı. Kartı o kişi aracılığıyla Muzaffer Yılmaz'a ulaştıracak, böylece irtibatı gerçekleştiren kişiye Yılmaz'ın güvenmesi sağlanacaktı.

"İddiaya göre Rafet Kaplangı bu yarım kartı, İrfan Solmazer'e verdi. İrfan Solmazer kartı Erkan Dirik'e (denizci doktor), Erkan Dirik, Sarp Kuray'a (emekli denizci teğmeni), Sarp Kuray ise Hasan Çetin'e (Deniz Harp Okulu'ndan ihraç edilen bir şahıs) ulaştırdı. Hasan Çetin, Muzaffer Yılmaz'a kartın yarısını göstermek suretiyle, soygun yapılacak yerlerin adreslerini temin etti ve soygunu gerçekleştirdi." (s.197)

YARIM KARTLI SOYGUN

HIZLI ihtilalcilerden Talât Turhan ise Taksim oto parçacısı soygunu hakkında şunları anlatıyordu:

"Rafet Kaplangı bir gün bana gelerek, üzerinde Muzaffer Yılmaz'ın imzası bulunan bir kart getirdi. Yarısı kesilmiş olan bu kartı İrfan Solmazer'e vermemi, gerçekleştirilecek soygun sonucunda elde edilecek paradan ne miktar pay alınacağı hususunda mutabık kalındığını söyledi. Ben aynı gün, Muzaffer Yılmaz'dan Rafet Kaplangı kanalı ile gelen yarısı kesik ve soygunu gerçekleştirecek militan kadro ile Muzaffer Yılmaz'ın irtibat kurmasını sağlayacak imzalı kartı, İrfan Solmazer'in yazıhanesine götürerek verdim. Solmazer, memnuniyetini ifade ederek, kartı cebine koydu.

"Daha önce Muzaffer Yılmaz ve Rafet Kaplangı, Adnan Çakmak'ı ziyaret etmişler, memleketin genel durumu ve gelecekteki gelişmeleri konuşulduktan sonra, ileride bir imkân sahibi olabilmek için, bugünden hizmet etmek gerektiği üzerinde durmuşlar. Muzaffer Yılmaz, Adnan Çakmak'a, 'İrfan Solmazer'in örgütüne soygunlar gerçekleştirerek para temin edileceğini, kendisinin yüzde 25 pay istediğini' söylemiş. Adnan Çakmak beni ve İrfan Solmazer'i tanıdığı için eylemi uygun gördüğünü belirtmiş. Bütün bunları Rafet Kaplangı evimde, Mart 1971'in ilk haftasında anlattı.

"Bilâhare, muhtemelen ertesi gün Rafet Kaplangı ile birlikte Adnan Çakmak'ın dairesine gittik. Konuşmalarımız esnasında Adnan Çakmak, 'İrfan'ın arzusunu yerine getirdik' diyerek soygunun gerçekleşmesi konusunda kendi çabasını ifade etti.

"12 Mart muhtırasının verilmesi üzerine 13 Mart 1971 günü bir toplantı yapmış ve 'artık örgüt olarak şimdilik yapacak bir şeyimizin olmadığı' neticesine varmıştık. Dolayısıyle ben planlanmış soygunun gerçekleştirilmeyeceğini zannediyordum. Soygunun gerçekleştirilmesi (18 Mart 1971 oto parçacısı soygunu) direkt İrfan Solmazer ile Sarp Kuray'ın (69 denizci subayın bildirisine öncülük ettiğinden dolayı 4 arkadaşıyla birlikte ordudan ihraç edilmişti) direktifi tahtında olmuştur." (a.g.e., s.249)

MİLİTAN TALEBELERE VAZİFE

SOYGUNLAR, sabotajlar, grevler, boykotlar, yürüyüşler, adam kaçırmalar planlayan ihtilalciler, harekete geçildiği anda, ihtilâle iştirak etmeyen subayları nasıl enterne edeceklerini de düşün-

müşlerdi. Bu subayları erlerin enterne etmeyeceğini biliyorlardı. Çünkü askerler komutanlarına karşı gelmezdi. Bunun için bu işi asker elbisesi giymiş militanlar yapacaktı.

İhtilâlciler enterne edilen kumandanların yerine kimlerin geleceğini de tesbit etmişlerdi. Meselâ 1. Ordu Kumandanı Orgeneral Faik Türün enterne edilecek, yerine Tuğgeneral Lütfü Erol geçecekti. Bir tuğgeneral ordu kumandanı olması demek, 11 tümen ve 4 kolordu kumandanının enterne edilmesi demekti.

Cuntacıların gözüne girmiş subaylardan Şahap Atalay, Faik Türün'e kendisini ve diğer subaylara nasıl enterne edeceklerene şu şekilde anlatıyor:

"Devrime katılmayan komutanlar toplanacaktı. Ben sizi yüzbaşılığınızdan itibaren tanıyorum. Bir başkası kötü davranır diye, sizi tutuklamağa ben talip oldum... Erler, komutanlarına karşı bir ayaklanmayı kabul etmeyeceği için, parka, silâh, bot temin edilip örgüt elemanı gençlere giydirilecek, onların yardımıyla, komutanlar tutuklanacaktı." (a.g.e.)

İhtilâlciler gazetelerinde militanları destekliyordu

Erlerin komutanlarını hedef almaya yanaşmadığı bir gerçekti. Madanoğlu cuntasına mensup olan Hıfzı Kaçar kendilerinden zannettiği MİT elemanına şöyle diyordu:

"Orduda yaptığımız etüdde, erlerin kumandanları öldürmeğe yanaşmadığını gördük. Onun için senden, 40 tane militan talebe istiyoruz. Bu talebelere hareket esnasında er elbisesi giydirip her birine hedef olarak verilmiş kumandanları öldürteceğiz." (a.g.e., s.40)

DEMOKRAT ASKERLER

İHTİLÂLCİLER Talât Aydemir'in ihtilâl teşebbüslerinde neler olduğunu çok iyi bilmekteydi. Mehmedcik yapılan işin bir ihtilâl teşebbüsü olduğunu anlar anlamaz, ihtilâlcilere karşı gelmiş ve onların oyunlarını boşa çıkarmıştı.

İhtilâl heveslilerinin en büyük korkusu, Mehmedçiğin, kanlı oyunları farketmesiydi. Mehmedçik bir avuç ihtilâl heveslisinin omuzlarına basarak millete ait makamları işgal etmeye çalıştığını öğrenince âkıbetleri ne olurdu? Hem millet, "Benim kalbim mahiyetinde olan parlamentoya dokunamazsınız. Benim temsilcilerime dokunamazsınız. Ben sizi düşmanlara karşı vatanı müdafaa edesiniz diye besliyorum, silâhı bana çeviresiniz diye değil" derse ve karşılarına dikilirse âkıbetleri ne olurdu? Mehmedçik kalkıp babasına, kardeşlerine, yakınlarına silâh çekebilir miydi?

İşte bunu düşünen ihtilâlciler, işlerini Marksist ideoloji ile beyinleri yıkanmış militan gençlerle görmek istiyorlardı. Bu militanlara asker elbisesi giydirilecekti. Daha sonra bu anarşistler, vatanını seven, demokrasiye bağlı dürüst ve şerefli subayları öldüreceklerdi.

MİLİTANLARA DESTEK

CUNTACILAR baştan beri gayet plânlı hareket ediyorlar ve birer maşa olarak kullandıkları militanların bütün faaliyetlerini destekliyorlardı. Daha önce örneklerini gördüğümüz gibi Madanoğlu cuntasının yayın organı olan Devrim gazetesi, anarşistleri haraâetle müdafaa ediyordu.

Cuntanın "eli kalemli" üyelerinden Doğan Avcıoğlu yazdığı makalede şöyle diyordu:

"Gençlik eylemleri bir kısım ileri çevreleri dahi ürkütüyor. Gençlikten, büyüklerin gösteremediği 'olgunluğu' gösterip, uslu uslu oturması isteniyor. Ana muhalefet, 'Faşizme âlet oluyorsunuz,

oyuna geliyorsunuz" diye gençliğe seslenen bildiriler yayınlıyor. Oysa artık kör gözlerin bile gördüğü 'gaflet, dalâlet ve hıyanet' tablosu karşısında, gençlik hareketsiz kalsaydı, Türkiye'nin geleceğinden gerçekten umudu kesmek gerekti.

Cumhuriyet'i, büyük bir sezişle gençliğe emanet eden Atatürk yöneticilerin 'gaflet, dalâlet ve hıyanet'i üzerine gençliğin ne yapması gerektiğini açıkça söylemiştir. Bugünkü eylemler Atatürk'ün, cumhuriyet ve devrimlerin sahibi gençlikten beklediğinin daha çok gerisindedir".

KURTARICILARIN FOYASI

GÖRÜLDÜĞÜ gibi Cuntacılar anarşik hareketler tezgâhlıyor, anarşik hareketlere katılanları destekliyorlardı. Ta ki "kurtarıcı" olarak meydana çıktıklarında, yaptıkları idamlık suç sırtmasın diye.. Bu taktik 27 Mayıs'ta da, 12 Mart'ta da, 12 Eylül'de de tutacaktı.

12 Mart öncesindeki pek çok anarşik hadiselerin asıl suçluları ve perde gerisinde büyük rolleri üstlenenlerin isimleri konu üzerinde ciddi çalışmalar yapılmasından gizli kaldı.

Oysaki ihtilallerin üzerine gidilmesi ve halkın iradelerine karşı gelenlerin teşhir edilmesi daha sonraki benzer yanlışların da önüne geçilmesini temin edecekti.

Ne gariptir ki benzer hadiseye 12 Eylül öncesinde ve sonrasında rastlanacaktı. bu hadiselerin içerisinde ajan-provokatörlerin olduğu bilahare açığa çıkacaktı. bu ajan provokatörler 12 Eylül 1980 ihtilalinden kısa bir müddet sonra çıkarılan "Pişmanlık Kanunu" ve "İnfaz Kanunu" ile yakayı kurtarmışlardı.

12 Mart hadisesi, "Anarşik hadiseler oldu. Askerler huzur ve sükunu sağlamak için idareye el koydu" şeklinde basitçe geçiştirmek de mümkün. Ama o vakit tarihe karşı ihanet edilmiş olunur. 12 Mart'ın içyüzünü öğrenebilmek için o hadiselerin arkasındaki yüzleri görmek lâzımdır. Buraya kadar kısaca bunu yapmaya çalıştık.

AP'nin 12 Mart'a karşı tavır içine girememesi ve yönetimi askeri kadrolara dirençsiz teslim etmesi günümüzdekide tartışılan bir konu olmuştur.

Kuşkusuz ki ülkemizin yakın tarihi içinde yeralan milli iradeye müdahalelerin kabul edilir yanı yoktur. Türkiye'deki bilinmeyen sebeplerden dolayı ortaya çıkan olumsuzlukları en güzel anlatan Keçecizade Fuat Paşa'nın sözüdür.

Fuad Paşa yabancı sefirlere dünyanın en büyük, en muhteşem devleti Osmanlı devletidir" deyince sefirler itirazı basmış, Nasıl böyle söylersiniz? O hasta adamdır deyince, Fuad Paşa cevabı yapıştırıvermiş:

"Evet dünyanın en büyük devleti Osmanlı devletidir. Baksanıza sizler dışarıdan bizler içerden yıkmak için o kadar uğraşıyoruz. O hâlâ yıkılmamakta diretiyor".

Ülkede yönetimleri yürüten iktidarların yanında görülmeyen bilinmeyen güçlerin de iktidara ortak oldukları ve bu çevrelerin arzuları yerine getirilmediği taktirde iktidarlar ne kadar güçlü olursa olsun onunla mücadele ettikleri bilinmektedir.

Diğer yandan da dizi dizi cuntalar vardı. Şimdi biz 12 Mart öncesindeki diğer gelişmelere bakmadan önce, yakın tarihimizin bu büyük hadiselerinde rol oynamış olan cuntalara göz gezdirelim:

CUNTA KURMA YARIŞI

12 MART darbesinde rol oynayan veya kendileri de ihtilal yapmak için çalışan cuntalar şunlardı: Kabibay Cuntası: Bu cuntanın lideri 27 Mayıs ihtilalini gerçekleştirdikten sonra, ihtilalci arkadaşlarınca tasfiye edilen ve "14'ler" diye bilinen ekibin içerisinde yeralan Orhan Kabibay'dı. Başlıca üyeleri ise şunlardı: Yine kaşarlanmış ihtilalcilerden Numan Esin ile İrfan Solmazer (Her ikisi de 14'lerden). 27 Mayıs ihtilalinde ve daha sonrasındaki

gelişmelerde faal rol oynamış olan Talât Turhan. Bu cunta, hem Gürler-Batur cuntasıyla, hemde diğer cuntalarla temas halindeydi.

Madanoğlu Cuntası: Bu cuntanın lideri 27 Mayıs ihtilâlini yapan ekibin içerisinde yer almış olan Cemal Madanoğlu idi. Bu cunta, "sivil ihtilâlci" ağırlıklıydı.Temel fonksiyonu ihtilâlin gerçekleşmesinden sonraki devrede lâzım olacak kadroyu hazırlamak ve ihtilâle fikir ve kalemle destek olmaktı. Cuntanın başlıca üyeleri şunlardı: Doğan Avcıoğlu, İlhan Selçuk, İlhami Soysal, Fakih Özfakih, Cemal Reşit Eyüboğlu, Osman Köksal.

Bu cunta da diğer cuntalarla irtibat halindeydi.

Gürler-Batur cuntası: En tesirli cunta buydu. Cuntanın beyni Hava Kuvvetleri komutanı Muhsin Batur'du. Daha sonra Kara Kuvvetleri Kumandanı Faruk Gürler geliyordu.

Havacılar cuntası: Bu cunta zâhiren Batur'a bağlı gözüküyordu. Ama Tuğgeneral Aydın Kirişoğlu, Korgeneral Ahmet Dural ve Hulûsi Kaymaklı'nın liderliğini yaptığı bu komite, gerektiğinde "lideri" aşmaya kararlıydı.

İrfan Solmazer hücresi: Aynı zamanda Kabibay cuntasının üyesi olan eski MBK üyesi Solmazer "müstakil cunta" başkanı gibi de faaliyet gösteriyordu. Solmazer'in hücresinde, hem gerilla savaşını, hem de tepeden inmeciliği benimseyenler vardı. Bu hücrenin "has elemanları" şunlardı: Ankara Hukuk Fakültesi öğretim üyelerinden Mukbil Özyörük, Albay Nihat Değer, iki polis müdürü Muzaffer Yılmaz ve Refet Kaplangı, Dev-Genç eski başkanı Atilla Sarp. Bu hücrede ayrıca, ekseriyeti emekli deniz teğmeni, teğmen ve deniz harp okulu talebeleri vardı. Hücre, deniz üsteğmeni Kubilây Kılıç tarafından ihbar edildikten sonra ortaya çıkarılmıştı. (12 Mart'ın İçyüzü, s.112)

İÇ İÇE GİRMİŞ CUNTALAR

HER biri müstakil gibi gözüken bu cuntalar birbirleriyle çok girift münasebetlere girmişlerdi. Meselâ, kendisi de bir cuntaya sahip olan Madanoğlu, Gürler-Batur cuntasına dahil olan Adnan Arabacıoğlu ve İbrahim Artuç gibi ihtilâl planlayan askerlerle de görüşüyordu. Milli Birlikçi Osman Köksal da, Madanoğlu-Gürler-Batur cuntasına dahil olan Adnan Arabacıoğlu ve İbrahim Artuç gibi askerlerle görüşüyordu. Milli Birlikçi Osman Köksal aynı zamanda Madanoğlu cuntasındandı.

Doğan Avcıoğlu, Madanoğlu cuntasında yer almakla birlikte, "devrim anayasası"nın taslağını hazırlayan havacılarla da münasebet halindeydi. Onlara fikirleriyle yardımcı oluyordu. (12 Mart Cuntaları, s.6)

FAKİH ÖZFAKİH— Bu ihtilâlci avukat şöyle diyordu: "Tek engel Faruk Paşa ise gidip kendisini vuralım."

Kimin eli kimin cebinde belli değildi

CUNTACILARIN VERDİĞİ LİSTE

12 MART'TAN sonra ihtilâl tezgâhlayanlardan bir kısmı hakkında tahkikat açılmış bir kısmı mahkemeye sevkedilmiştir. İhtilâl heveslilerinden bazıları el yazılarıyla yazdıkları ifadelerinde cuntacıların listesini vermişlerdir.

Gürler-Batur cuntasının beyin takımından olan Celil Gürkan'ın verdiği ve "kategorilere" ayırdığı cuntacıların listesine bakalım:

Kategori-I-

"Org. Gürler, Tümg. Şükrü Köseoğlu, Tuğg. M. Ali Akar, Tuğg. Mehmet Tuğcu, Tuğg. Lütfü Erol, Mu. Alb. Mehmet Namlu, Kur. Alb. Orhan Üstün, Kur. Alb. Hami Menzilcioğlu, Kur. Alb. Kenan Güven, Tuğg. Muzaffer Babacan, Korg. Orhan Süerdem, Korg. Atıf Erçıkan, P. Alb. Orhan Dengiz, P. Alb. Bedri Buluç, Hv. Plt. Alb. Hidayet Ilgar, Tnk. Yb. Mehmet Şahin, Lv. Yb. Hasan Yalçınkaya, Kur. Alb. Nedim Arat, Kur. Alb. Adnan Arabacıoğlu, Kur. Alb. İbrahim Artuç, Ordonat Yb. Ümran Şensezgin, Tnk. Bnb. Yılmaz Akkılıç, Hakim Yb. Emin Değer, Tnk. Alb. Cavit Bayer, Tnk. Yb. Orhan Seçkin

Kategori-II-

Org. Faruk Gürler, Korg. Hayati Savaşçı, Tümg. Hilmi Arman, Tümg. Mehmet Öztürk, Korg. İhsan Over, Tümg. Celil Gürkan.

CELİL GÜRKAN— Memlekete ait her şeyi Atatürk perspektifinden ele aldığını söylüyordu.

LİSTEDEKİ FLAŞ İSİMLER

CELİL Gürkan'ın listesi bu şekilde sınıflara ayrılmış şekilde uzayıp gidiyordu. Bazı isimler hemen hemen her kategoriye dahil edilmişti. Listedeki diğer isimler şunlardı:

Korg. Abdurrahman Ergeç, Tümg. Turan Olcayto, Tuğg. Dündar Yiğitbaş, Tnk. Alb. Kadir Ok, Kur. Alb. Bahattin Taner, Korg. Hayrettin Yalçıner, Kur. Alb. Zihni Balkan, Kur. Alb. Nazım Özveri,

Deniz Kuvvetleri

Oramiral Kemal Kayacan, Tuğamiral Vedii Bilget, Tuğamiral Bülent Tarkan, Koramiral Necmettin Sönmez.

Hava Kuvvetleri

Org. Muhsin Batur, Hv. Tuğg. Aydın Kirişoğlu, Hv. Tuğg. Ömer Çokgör, Hv. Kur. Alb. İlyas Albayrak, Kur. Alb. Kemal Tunusluoğlu, Hv. Kur. Alb.Mesut (12 Mart Cuntaları, s. 80-87)

İLYAS ALBAYRAK'IN LİSTESİ

MUHSİN Batur'un "beyin takımı"ndan Hv. Kur. Alb. İlyas Albayrak'ın verdiği ihtilalciler listesinde yer alan isimler şunlardı: Kara Kuvvetlerinde: Faruk Gürler, Celil Gürkan, Şükrü Köseoğlu, Orhan Süerdem, M. Ali Akar, Lütfü Erol, Hami Menzilcioğlu, Kenan Güven, Yılmaz Akkılıç, Hidayet Ilgar, Emin Değer, İhsan Over, Mehmet Tuğcu, Zihni Balkan, Muzaffer Babacan.

HAVA KUVVETLERİ

MUHSİN Batur, Ahmet Dural, Hulûsi Kaymaklı, Aydın Kirişoğlu, Ömer Çokgör, Seyit Decdeli, Şeref Uğur, Kemal Tunusluoğlu, İlyas Albayrak, Hasan Aydın, Sermet Yüzer, Mesut Günüşen, Mehmet Heperler, O. Seyfi Güven, Fahrettin Tezel, Rıfat Abraz, İbrahim Keskin.

Deniz Kuvvetleri

Vedii Bilget, Necmettin Sönmez.

Numan Esin'in listesi:

Numan Esin'in verdiği listede yer alan ihtilalciler şunlardı:

Hava Kuvvetleri

Muhsin Batur, Ahmet Dural, Hulusi Kaymaklı, Ömer Çoker, Nuri Gök, Seyit Dicleli, Aydın Kirişoğlu, İlyas Albayrak, Orhan Seyfi Güven, Fahrettin Tezel, Kemal Tunusluoğlu

İhtilâlciler "devrim hükümeti" kurmuş, isimleri tesbit etmişti

Kara Kuvvetleri

Faruk Gürler, Hayati Savaşçı, İhsan Över, Abdurrahman Ergeç, Turan Olcayto, Celil Gürkan, Şükrü Köseoğlu, Kadir Altay, Adnan Erbakan, Bahattin Taner, Cemalettin Korkut, Eşref Bitlis, Kenan Güven, Hami Menzilcioğlu, Mehmet Namlı, Macit Akman, Lütfü Erol, Mehmet Tuğcu, M. Ali Akar, Dündar Yiğitbaş, Şahap Atalay, Bedri Buluç, Nedim Arat, Orhan Dengiz, Mehmet Şahin, Hasan Yalçınkaya, Nebi Aksal, Fevzi Özkaya, Feridun Besler, Adnan Arabacı, İbrahim Artuç.

Deniz Kuvvetleri

Kemal Kayacan, Vedii Bilget.

HÜKÜMET ÜYELERİ

NUMAN Esin'e göre ihtilâlin gerçekleşmesi halinde "devrim hükümetinde" vazife alacaklardan hatırladıkları şunlardı:

Dışişleri: Osman Olcay veya Selahattin Babüroğlu

İçişleri: İhsan Tekin

Eğitim: Fakir Baykurt

Sanayi: Özer Derbil

Maliye: Ziya Müezzinoğlu

Gümrük: Orhan Kabibay

Gençlik: Numan Esin

Planlama: Memduh Aytur

Devlet Başkanı: Faruk Gürler

Hükümet Başkanı: Muhsin Batur

Adalet: Fakih Özfakih (a.g.e., s.236)

GÖRÜŞ BİRLİĞİ

GÖRÜLDÜĞÜ gibi, ihtilâlciler birbirlerinden habersizce verdikleri ifadelerinde yer alan "ihtilâlciler listesi"nde pek çok müşterek isim vardır. Ve bütün ihtilâlciler başlarında Gürler ile Batur'un olduğunu söylemiştir.

Bu isimlerden bir kısmı 12 Mart sonrasında mühim mevki ve makamları işgal edecek, bir kısmı daha sonra CHP sıralarından politikaya atılarak parlamentoya girecek, bir kısmı da 12 Eylül'den sonra mühim mevkilere getirilecekti.

İHTİLÂL HEVESLİLERİ

MART öncesinde ihtilâl hazırlığı yapan cunta üyelerinin ihtilâle nasıl bulaştıklarına baktığımızda ortaya enteresan bir tablo çıkmaktadır.

İhtilâl heveslilerinin hemen hemen hepsi, "Atatürkçülük adına" ihtilâle karıştıklarını söylemişlerdir. Onlara göre, "Atatürkçülük adına" dendi mi akan sular dururdu ve her türlü hareket meşru hâle gelirdi.

O devirdeki ihtilâlcilerin yapısına bakıldığında hemen hepsinin, milli iradeyi şekillendiren halka, "cahil oy çokluğu" olarak baktıkları görülür. Onlara göre seçmenler "kalitesiz"di. Seçmeyi bilememekteydi.

COŞKUN KIRCA— Tıpkı Özfakih gibi o da ihtilâlciler arasında ünlü olacaktı. Bu sivil ihtilâlci, tıpkı Özfakih gibi ihtilâlcilere bir Anayasa hazırlamıştı.

Hâdiselerin gelişmesi ile bakıldığında bütün naksadın, mevki-makam kapmak, zorla milletin tepesine geçerek, sürü olarak gördükleri milleti diledikleri istikamete sevketmek arzusu olduğu görülecektir. "Vatanî Millet Sakarya!" nutukları ise işin edebiyat tarafıdır. Öyle ya, "Edebiyatsız ihtilâl" olur muydu?

CEMAL REŞİT EYÜBOĞLU— İhtilâlcilerin yayın organı Devrim'de en büyük pay kendisinindi.

televizyonda yapacağı konuşmaları kaleme alacaktı.

Özfakih el yazısıyla verdiği ifadesinde şu ihtilâlcilerle temas halinde olduğunu belirtiyordu: Doğan Avcıoğlu, İlhan Selçuk, İlhami Soysal, Osman Köksal, Numan Esin, Celil Gürkan, Havacı General Ömer Çokgör, Havacı General Nuri Gökmen, Mucip Ataklı, General Atıf Erçıkan, General Şükrü Köseoğlu, Orhan Kabibay, Cemal Madanoğlu.

"MÜLÂYİM İHTİLÂLCİ

KENDİ el yazısıyla verdiği ifadelerine bakılacak olunursa, Özfakih "mülâyim" bir ittilâlciydi. İhtilâl hazırlıklarına fikriyle iştirak etmişti. Oysa bir başka ihtilâlciye, Celil Gürkan'a bakılacak olunursa, Özfakih "mülâyim" değil, bayağı celâlli bir ihtilâlciydi.

Gürkan, "12 Mart'a 5 kala" isimli kitabında, Fakih Özfakih'in durumunu şu şekilde anlatıyor:

"...Konuşma, Batur'un aktif katkıcı tutumuna rağmen, Orgeneral Gürler'in işi ağır almasından, deyim yerindeyse 'nazlı davranır' görünmesinden doğan zorlukların üstesinden gelinmesi noktasında odaklanmıştı. Ne yapılacağı tartışılıyordu. Hiç kimse Gürler faktörünü gözardı etmiyordu. Ama onun, işleri engelleyici bir etken olmasını da istemiyordu. Kısacası tartışmalarda: 'Faruk Paşa kabul etmezse' sözleri, yinelenip duruyordu. Bu sırada hiç unutamayacağım bir çıkışa tanık olduk. Hazır bulunanlar arasında tek sivil kökenli kişi olan ev sahibi avukat sayın Özfakih, gülerek şöyle dedi:

"Görüyorum ki sayın Paşalar, hepnizde bir Faruk Paşa fobisi var... Faruk Paşa kabul etmezse... Faruk Paşa karşı çıkarsa... deyip duruyorsunuz. Ne yani Faruk Paşa Allah mı?.. Eğer tek engel Faruk Paşa ise ve sizler de onu aşmayı göze alamıyorsanız, ne hacet, isterseniz bu işi ben halledeyim, gidip kendisini vurayım!" (a.g.e., s.112)

İHTİLÂL NE VAKİT TEZGAHLANDI

CELİL Gürkün'a bakılacak olunursa, kendisi ihtilâl hazırlığına 1969 ortalarında iştirak etmişti. Batur Ekibinden ve 12 Mart'ın beyin takımından Alb. İlyas Albayrak ise ihtilâlcilik oyununa 1968 sonunda iştirak ettiğini söylemektedir. Kendi ifadesine göre, Alb. Mehmet Heperler kendisine gelerek İhtilâl hazırlıklarını çıtlatmıştı. İşte daha o zamandan, Batur, Kayacan ve Gürler üçlüsünün birlikte ihtilâl planladığını öğrenmişti.

Albayrak katıldığı bir cunta toplantısında, Orhan Kabibay ve Cemal Madanoğlu'nun orduya el attığını öğrendiğini belirtmektedir. Bir başka toplantıda Albayrak'a "kurucu meclisli anayasa, hükümet programı ve hükümet listesi hazırlaması için talimat verilmiştir.

Bu ihtilâlci bir cunta toplantısında yaptıkları merasimi şu şekilde anlatmaktadır:

"...O sırada çalışmaların emniyetini devam ettirebilmek bakımından arkadaşlardan birisinin (hatırlamıyorum) teklifi üzerine bir yemin şekli kaleme alındı. Masaya bayrak ve Atatürk'ün resmi konarak, tek tek isim okundu. Herkes bayrak ve Atatürk üzerine yemin etti."

1908'den önce ihtilâlci subaylar, Kur'an-ı Kerim ve silâh üzerine el basa-

rak yemin ediyorlardı. Yeni ihtilâlciler ise Kur'an-ı Kerim'i hiç hatıra getirmemekteydi. Onun yerine Atatürk'ün resmini koymuşlardı ve onun üzerine yemin ediyorlardı.

Bu yemin merasimi çoğu defa mübalâğa edilerek âdeta Atatürk'e tapınma şekline dönüştürülecekti. Görenler de bu ihtilâlcilerin Atatürk'ü bir ilâh olarak kabul ettiklerini ve Atatürkçülüğü kendilerine din olarak seçtiklerini zannederdi.

Daha sonra teferruatını göreceğimiz gibi, İlyas Albayrak'ın da dahil olduğu bir ekip bir ihtilâl Anayasası hazırlamıştı. Bu anayasa taslağı, Batur'un görüşleri istikametinde değiştirilmiş ve son şeklini alıyordu.

12 Mart öncesinde ihtilâlcilik oyunu oynayanlardan birisi de "kıdemli" ve "müzmin" ihtilâlci Numan Esin'di. 27 Mayıs ihtilâlini yapan ekipte yer aldıktan sonra ihtilâlci arkadaşları tarafından bir gece içerisinde alaşağı edilen ve diğer 13 ihtilâlci arkadaşı ile birlikte yurt dışına gönderilen Numan Esin, ihtilâle doyamadan gitmişti.

Esin'in ihtilâlcilik hevesi kursağında kalmıştı. Millî Birlik Komitesinden uzaklaştırılan Esin, Madrid'e (İspanya) büyükelçilik nezdinde müşavir olarak tâyin edilmişti. Esin yurt dışındayken, kendisi gibi "arkadaş darbesine" maruz kalan 14'lerden Orhan Kabibay, Alparslan Türkeş, Mustafa Kaplan, Dündar Taşer, Rüfat Baykal, Muzaffer Özdağ, İrfan Solmazer'le sıkı irtibat kurmuştu.

Bu darbe yemiş ihtilâlciler yurt dışında birbirini ziyaret edecek ve "durum vaziyeti" gözden geçireceklerdi.

Esin yurda döndükten sonra 1963'te ticaret hayatına atıldı. Kısa zamanda köşe üstüne köşe döndü ve muazzam bir TIR filosu kurdu. Ticarette yükünü tutan Esin, kendisine yeni bir meşgale arayacaktı. Bu yeni meşgalesi "vatan kurtarmak"tı. Ona göre, Atatürkçülük elden gidiyordu. Cahil halk yine seçmesini bilememişti. Bu bakımdan tez elden bir ihtilâl yapıp başa geçmeli ve idareciliği üstlenerek kendisini vatana fedâ etmeliydi.

CUNTAYA GİRİŞ

ESİN., kendisi gibi ihtilâl hevesi kursağında kalanlardan Orhan Kabibay'ın kendisine yaptığı teklif üzerine cuntaya girmişti. Esin ilk önce Kabibay grubu ile temas içerisinde olan Doğan Avcıoğlu, İlhami Soysal ve İlhan Selçuk'la temas kurdu. İhtilâle destek vermek ve zemin hazırlamak için kurulan Devrim gazetesini maddi olarak destekledi.

Esin daha sonra Talât Turhan, Fakih Özfakih ile irtibat kurdu. Bir ara Kabibay Cuntasıyla Madanoğlu cuntasının birleşmesi gündeme gelmişti. Esin bu birleşme teklifine katılmadı ve Avcıoğlu, Selçuk ve Soysal grubundan koyarak, bütün gücünü Kabibay cuntasını güçlendirmeye verdi.

Esin, muvazzaf subayların kurduğu cuntalarla da temas içinde olacaktı. Bu isimin ihtilâle gerekçe olmak için çıkartılan anarşik hâdiselerde ve sabotajlarda oynadığı role daha önce temas etmiştik.

CUNTALAR ARASINDAKİ İHTİLÂF

NUMAN Esin, Orhan Kabibay'ın kendisine Madanoğlu ile işbirliği teklifinde bulunduğunu kendisinin ise bu işbirliğini reddettiğini söylüyor.

Kabibay'ın Madanoğlu'na karşı hususi bir zaafı vardı. 27 Mayıs ihtilâlinde de, Kabibay Madanoğlu'nu ihtilâl komitesine dahil etmişti. 27 Mayıs ihtilâlcilerinden Dündar Seyhan bu durumu şu şekilde anlatıyor:

"Orhan Kabibay, Cemal Madanoğlu'nu bulmuş, nereden bulmuş? Başka bir general bulamaz mıydı? Bu adamlar, ihtilâli basit bir hükümet darbesinin ötesinde asla görememek gibi kısır bir düşüncenin zebunu olmuş ve anlaşılmaz bir aşağılık kompleksi içinde kendilerine devleti idare etmeyi asla yakıştıramamışlardır. Madanoğlu bunlardan biridir. Kalabalık omuzları ve hayli gelişmiş bedenine mukabil, mikrosefal bir kafa içinde dumura uğramış bir be-

yin ile ihtilâlcilere karışması, 27 Mayıs'ın talihsizliklerinden biri olmuştur. Sırası geldikçe kendi hakkındaki en güzel tarifi kendisi yapardı. (Bende t... var ama, kafa yok) derdi. Birincisinin olup olmadığını bilmem... Sonradan onun da olmadığı tahakkuk etmiştir ya...Ama ikinciden hiçbir nasibi olmadığı tam bir gerçektir! İhtilâl sonrası olaylardaki rolü belirdikçe, Madanoğlu'nun ne gemi aslanı olduğu daha iyi anlaşılacaktır."

1966'da "Gölgedeki Adam" ismiyle hatıralarını yazan Dündar Seyhan, bu satırları yazdıktan dört sene sonra 1970'te, "dumura uğramış beyin" sahibi Cemal Madanoğlu'nun kurduğu cuntaya girmek için can atacaktı. Üstelik bu iş için de, 27 Mayıs öncesinde Madanoğlu'nun komiteye dahil ettiği için kendisine kızdığı Orhan Kabibay'ı aracı yapacaktı. (Örsan Öymen, Bir İhtilâl Daha Var, s.209)

DOĞAN AVCIOĞLU— Cunta üyelerine, vakit geçirilmeden harekete geçilmesini tavsiye ediyordu.

Bu da ihtilâlciliğin bir cilvesiydi. Gün gelir birbirlerine ağız dolusu söver, gün gelir sarmaş dolaş olur, gün gelir biribirinin kuyusunu kazarlardı.

Numan Esin 1969 seçimine CHP'den milletvekili adayı olarak katılan Orhan Kabibay'ı desteklemişti. Kabibay milletvekili olduktan sonra, Esin'le berlikte cunta faaliyetlerine hız vereceklerdi.

Talât Turhan, Dündar Seyhan'la sıkı işbirliği içerisinde olan Esin ve Kabibay orduya da el atmışlardı. Kabibay İstanbul'da muvazzaf subaylar arasından bir grup meydana getirmişti. Bu grupta şu isimler vardı: Yarbay Hasan Yalçınkaya, Yarbay Mehmet Şahin, Albay Bedri Buluç, Albay Orhan Dengiz.

Esin, Kabibay cuntasının sâdık bir üyesi olmakla birlikte, diğer cuntalar arasında da mekik dokuyacak ve ihtilâlin olgunlaşması (!) için canhıraşâne bir gayret gösterecekti.

MADANOĞLU CUNTASI

DÜNDAR Seyhan'ın "kafa yok" dediği ihtilâlci Cemal Madanoğlu, sivil ihtilâlcilerin ağırlıkta olduğu cuntanın başına getirilmişti. Bu cunta, cuntalar içerisinde en enteresan olanıydı. İçerisinde bulunan her sınıftan ihtilâlciler, bir tek noktada ittifak içindeydi: Demokrasiyi rafa kaldırmak, AP iktidarını devirmek. Onun ötesinde her cunta üyesinin kendi kafasındaki "devrimci iktidar modeli" başka başkaydı.

Şimdi bu cuntanın üyelerinden bazılarını ele alıp, hangi yapıda olduklarını anlamaya çalışalım:

Madanoğlu cuntasının İstanbul koluna mensup olan emekli albay Necdet Düvencioğlu, cuntalar arasında mekik dokuyan bir tipti. 1968 yılı sonunda kurmay albaylardan Necdet Düvencioğlu, İbrahim Artuç ve Adnan Arabacıoğlu, Düvencioğlu'na, kendilerinin bir cunta kurduklarını söylemişlerdi. Bu muvazzaf asker cuntacılar, emekli asker ihtilâlciyi kendi cuntalarına davet ediyordu. Oysa o sırada Düvencioğlu, Madanoğlu cuntası ile irtibat halindeydi.

Düvencioğlu cuntacı subaylara, Madanoğlu cuntası ile irtibat kurmalarını tavsiye etti. İhtilâl gerçekleştiğinde ihtiyaç duyulan sivil kadroyu bu cuntadan karşılayabileceklerdi.

Düvencioğlu'nun tavsiye ettiği isimlerden en dikkat çekici olanları Doğan Avcıoğlu, İlhan Selçuk, İlhami Soysal gibi yazarlardı.

Bu isimlerden Doğan Avcıoğlu, 1960'lı yılların başından itibaren YÖN dergisini çıkarıyor ve bu dergide devamlı olarak ordunun devrime öncülük etmesi gerektiği fikrini işliyordu.

Bu eli kalemli ihtilâlciler, ilk başta, Orhan Kabibay, Numan Esin ve Fakih Özfakih ile temasa geçmiş, ancak anlaşamayınca, Madanoğlu cuntasına dahil olmuşlardı.

Madanoğlu cuntasının Ankara kolunu: Cemal Madanoğlu ile Osman Köksal; İstanbul kolunu ise, Hıfzı Kaçar, Necdet Düvencioğlu ve Remzi Ergün organize ediyordu.

Bu cuntada başlıca üç tip ihtilâlci bulunmaktaydı: sivil, emekli asker ve muvazzaf subay.

DÜVENCİOĞLU ANLATIYOR

1968 SENESİ sonlarında ihtilâl faaliyetinin içerisinde yer alan Düvencioğlu daha sonra işi ilerletmiş, hem asker, hem sivil, hem asker-sivil karması ihtilâl toplantılarına katılmıştı.

Düvencioğlu bir toplantıyı şu şekilde anlatıyor:

"1969 senesinin hatırımda kaldığına göre Kasım ayında iki taraf temsilcileriyle bir toplantı yaptık. Bu toplantıda yanılmıyorsam Hıfzı Kaçar, İlhan Selçuk, ben, Mahir Kaynak, Hv. Kur. Alb. Orhan Seyfi Güven, Hv. Kur. Alb. Fahri Tezel, Kara Kur. Alb. Zeki Ergun vardık. Hatırladığıma göre arkadaşlarımdan Adnan Arabacıoğlu, İlhan Selçuk'a 'İhtilâlinizin rengi nedir?' diye sual tevcih ettiğinde, buna İlhan Selçuk, 'Bizim ihtilâl sol ihtilâl olacaktır, devrimcidir, ne Rusya'ya ne Amerika'ya taviz verilecektir' cevabını vermiştir. Doğan Avcıoğlu'na güçlerinin, tabanlarının ne olduğu suali Adnan Arabacıoğlu tarafından soruldu. Doğan Avcıoğlu da Sosyalist Gençlik Örgütü, Fikir Federasyonu ve Ortadoğu Teknik Üniversitesi Öğrenci Birliğinin kendilerinden olduğunu vakit geçirilmemesi icap ettiğini, bir an evvel silâhlı eyleme, yani ihtilâle kalkılması gerektiğini, aksi halde durumun aleyhlerine olacağını söyledi." (12 Mart Cuntaları, s.218)

CUNTANIN YAYIN ORGANI

DÜVENCİOĞLU, Madanoğlu cuntasının yayın organı Devrim gazetesi için de şunları söylemektedir:

"Cemal Madanoğlunun oluşturduğu ve umumiyetle sivil şahıslardan meydana gelen, yukarıda da izah ettiğim cuntanın fikriyatını gençlere, askerlere ve aydın çevreye yaymak için, Devrim adında haftalık bir siyasi gazete çıkarılmıştı. Bu gazeteyi finanse eden Cemal Reşit Eyüboğlu'dur. Cemal Madanoğlu, Devrim gazetesine parasıyla da katılmak arzusunu izhar etmiş ise de, her nedense bu teklifi öbürleri tarafından

İLHAMİ SOYSAL— "Ben orducuyum orducu" diyordu.

kabul edilmemiştir. Bunun finansına Numan Esin'in de dahil olduğunu biliyordum. Bu gazete zaman zaman Cemal Madanoğlu'nun yazılarına yer veriyordu." (a.g.e., s.219)

PARAVAN DERNEK

İHİLÂLCİLER, gazete kurduktan sonra bir de ihtilâle paravan bir dernek kurmak için teşebbüse geçmişlerdi. Düvencioğlu bu dernek hakkında şunları anlatmaktadır:

"Hatırımda kaldığına göre, 1971 tarihinde, gününü hatırlamadığım, fakat çok yağışlı, karlı ve soğuk bir günde Ferruh Özdil'in evinde bir toplantı yaptık. Bu toplantıya aklımda kaldığına göre İ-

han Selçuk, öğretmen Doğan Erdoğan, Ahmet Güryüz Ketenci, öğretmen Cengiz Ballıkaya, avukat Orhan Pekey, Hıfzı Kaçar, Av. Raif Ertem, Fevruh Özdil, Em. Kur. Alb. Zeki Ergun, Hüseyin Onur, Mahir Kaynak, ben ve gazeteci Ali Sirmen katılmışlardı. Konuşmayı yanılmıyorsam İlhan Selçuk açmış, çünkü ben Orhan Pekey ile birlikte toplantı başladıktan sonra mezkur mahale gelmiştim. Benim değerlendirmeme göre bu toplantıda bahis konusu olan "Devrimci Dayanışma Derneği" 'di. Derneğin amacı, cuntanın faaliyeti müsbet neticeye ulaştığı takdirde, ona sivil kesimden ihtiyaç duyacakları yönetici elemanları hazırlamak ve devrimci tesanüdü sağlamaktı.

ORHAN ERKANLI— 12 Mart öncesinde ihtilâl heveslileri arasında "Türkiye'nin Düzeni" isimli kitap revaçtaydı. Erkanlı da "Bir ihtilâlci. Aklı dergisini okuyarak yaptık" diyordu.

Gazete kuran cuntacılar paravan dernek kuracaktı

"...Bir ara konuşma hitamında İlhan Selçuk derneğin başkanlığına Cemal Madanoğlu'nu teklif ettiyse de, oradaki arkadaşlar kendisinin burada olmadığını, onun için dernek başkanlığına İlhan Selçuk'un gelmesi gerektiğini ileri sürdüler. Buna İlhan Selçuk, 'Canım o başkan olsun ben bütün işleri idare ederim' tarzında karşılık verdiyse de bu cevabı olumlu karşılanmadı. Yine İlhan Selçuk'un ifadelerinden anladığım kadarıyla, bu dernek illegaldi, bu hüviyetinin anlaşılması üzerine arkadaşım Orhan Peker, illegaliğe karşı olduğunu ve böyle bir dernekte çalışamayacağını, ama buradaki toplantıdan da hiç kimseye bahsetmeyeceğini söyledi. Hattâ İlhan Selçuk, bu görüşe karşı dernek üyelerinin ileride başlarına gelebilecek bir felâketten kurtarmak amacıyla 'Arkadaşlar, şayet derneğin tüzüğü birimizin elinde ve evinde yakalanırsa o kişi biz böyle bir dernek kurmaya karar verdik, hemen vilâyete ötürüp tüzüğü verecektik, fırsat bulamadık mealinde konuşsun' dedi. Dernek için aidat konusu ortaya atıldığında herkes gücü nisbetinde bir miktar parayı avukat Raif Ertem'e verdi. Ben de bir miktar verdim, fakat ne kadar olduğunu hatırlamıyorum." (a.g.e., s.220)

12 Mart cuntaları içerisinde en "kurmayca" çalışanı Muhsin Batur'un "gözetim" ve "denetimi" altında çalışan, ama 9 Mart'ta müstakil hareket etme temâyülü gösteren Havacı subaylar gurubuydu.

Sivil ihtilalcilerin "kurmayları" ise Devrim Gazetesinde kümelenmiş olanlardı. Hususan da cuntanın "beyin takımı" olan, İlhami Soysal, Doğan Avcıoğlu ve İlhan Selçuk'tu.

İLHAMİ SOYSAL

GAZATECİ-Yazar İlhami Soysal, önce Kabibay cuntasına girmiş, orada anlaşamayınca Madanoğlu cuntasına dâhil olmuştur.

Soysal el yazısıyla verdiği ifadesinde cuntacılığı reddederek, "Ben orducuyum orducu" demiştir. Böylece ortaya yeni bir terim çıkarmıştır. Bu Bay yazar, "Ben demokratım. Hürriyetçiyim. Meşrutiyetçiyim. Demokrasiye bağlıyım" diyememektedir.

Asker orijinli ihtilalcilerden bir kısmı 1968 sonu veya 1969 başlarında cuntalara dahil olduklarını söylemekteydi. Oysa Soysal cuntacılıkta onlardan da

ALİ İHSAN GÖĞÜŞ— Sivil ihtilâlcilere dosya taşıyor, böylece cuntaya harîçten destek oluyordu.

Cuntacılar silâh ve Atatürk üzerine yemin ediyordu

"kıdemli"ydi. 1967 ortalarında cuntaya girmişti. Kendisi "ilk adımı" şu şekilde anlatmaktadır:

"Sanıyorum 1967 yazı sonlarıydı.

"Günün birinde gazetedeki odama eski Milli Birlikçilerden CHP milletvekili Orhan Kabibay geldi. Oturduk uzun uzun memleketin bu meselelerini konuştuk. Sonunda teklif ondan ya da benden gelmiş olabilir. Hatırlamıyorum. 'Niçin birleşmiyoruz? Örgütleşmiyoruz?' sorusuna iş dayandı. 'Birleşelim. Atatürk de yola böyle çıkmadı mı?' dedik, el sıkıştık.

"Bu başlangıç oldu.

"Doğan Avcıoğlu ve İlhan Selçuk benim arkadaşlarımdı. Bunlarla da bu konuları çok konuşup tartışmıştık. Kabibay da bunları tanıyordu. O günlerde de İstanbul'a gidecekti. 'Ben İlhan'la da konuşurum' dedi. Ben de Doğan'la konuşmayı kararlaştırdım." (12 Mart Cuntaları, s.299)

Soysal, örgüte girmek için Türk bayrağı, silah ve Atatürk adı üstüne yemin etliklerini söylüyor. Örgütün [Soysal cuntaya böyle diyor] fikrini yaymak için bir gazete çıkarmaya karar verdiklerini söyleyen Soysal, derginin çıkış safhası hakkında şunları söylüyor:

"Derginin çıkış masrafları için hemen hepimizin arkadaşı olan varlıklı bir avukat eski CHP milletvekillerinden ve parti meclisi üyesi Cemal Reşit Eyüboğlu'na güveniyorduk. Ondan yardım vaadi de almıştık. Hattâ hazırlıklara bile girmiştik. Yani örgüt olsa da olmasa da dergi çıkacaktı. Durumu Kabibay'a da anlattık. O da sermaye ve devlet bankalarından reklam bulma konusunda yardımcı olabileceğini söyledi. Eyüboğlu'nu da örgüte aldık.

"Kabibay ise, bizim de tanıdığımız eski MBK'cılardan Numan Esin'in sermaye konusunda yardımcı olabileceğini söyledi. Numan Esin o sıralarda Milliyetçi Hareket Partisi'nin genel başkan yardımcısı idi. Biz ise dergide de, örgütte de partilerin damgasının olmasını istemiyorduk. Biz parti politikası değil, partilerüstü Atatürkçü bir politika izlemek kararındaydık." (a.g.e., s.300)

DEVRİM'İN ÇIKIŞI

SOYSAL, MHP Genel başkan Yardımcısı Numan Esin'den para almaya taraftar olmadıklarını söylüyor, ama sonradan Esin'in de "Devrim çorbasında" tuzu olacaktı. Bilahere de Esinle Soysal ve arkadaşlarının yolları ayrılacak, Esin, Kabibay cuntasına kapağı atarken, Soysal ve şürekâsı ise Madanoğlu cuntasında karar kılacaklardı.

Madanoğlu cuntası zaman zaman çözülme noktasına gelmiş, ama bir müddet sonra yeniden toparlanmışlardı. Bu cunta her toparlanışlarında "malum" yeminlerini tekrarlıyorlardı. Soysal, bir defasında yapılan "enteresan" yemin şeklini şu şekilde anlatıyor:

"...Yeniden ve daha ciddi olarak, örgütleşelim dendi...

CEVDET SUNAY— "Köşk Cuntası"nın lideriydi. Bütün cuntalardan haberdardı. Ama o "en kuvvetli" olanda karar kılmak için bekliyordu.

"Madanoğlu'nun çevresinde birleştik. Başkanımız Madanoğlu, genel sekreterimiz de Avcıoğlu oldu. Eski yeminimize benzer bir yemin, yani Türkiye'nin kalkınması ve çağdaşlaşması için var gücümüzle çalışacağımızı, kişisel amaçlar peşinde koşmayacağımızı, Atatürkçülük'ten ayrılmayacağımızı, bir gün Anıtkabir'e gidip Ata'nın huzurunda and olarak tekrarladık." (a.g.e., s.311)

DOĞAN AVCIOĞLU

MADANOĞLU cuntasının beyin takımın en faal siması Doğan Avcıoğlu idi. Bu isim daha önce de YÖN dergisini çıkararak "zinde kuvvetleri" demokrasiyi rafa kaldırmaya davet etmişti. 12 Mart öncesinde bir cunta kurulduğunu görünce de aşkla ve şevkle bu cuntaya dâhil olmuştu.

Avcıoğlu'na göre kendisinin cuntaya dâhil olmasına Orhan Kabibay vesile olmuştu.

Avcıoğlu, cunta toplantıları ve toplantıdaki konuşmaları şu şekilde nakletmiştir:

"1968 yılı sonlarına doğru veya 1969 yılı başında Kabibay ile Ankara'da buluştuk. Toplantılar, evlerde ve içkili olarak yapılıyordu. İlk toplantının kimin evinde yapıldığını hatırlamıyorum.

'Teşebbüs sahibi Kabibay, şimdi hatırlayabildiğim, 'Memleketin reformlara ihtiyacı bulunduğunu, seçimlerin daima muhafazakâr iktidarları işbaşına getirdiğini, Adalet Partisi iktidarının tehlikeli gidişine rağmen 1969 seçimlerini yine kazanacağını, on yıl sonra yine 27 Mayıs öncesi günlere doğru yol alındığını, 27 Mayıs'ın fikren hazırlıksız yakalandığını, fikri hazırlık yapılması gerektiğini" söyledi. Bu fikirlere sanırım herkes katılıyordu.

"...Yeni katılacak kişiler için, görüş mutabakatına varmak gerekliydi. Nitekim Kabibay, 'Eski Milli Birlik Komitesi üyelerinden Numan Esin'i de alalım' dedi. Kimse olmaz demediğinden numan Esin de alındı.

"Kabibay'a tabiatıyla sorduk: 'Üç-beş-on bilemediniz yirmi sivilin birarada gelmesi ne kuvvet ifade eder ki'

"Kabibay, 'Orgeneral Faruk Gürler'i, Orgeneral Muhsin Batur'u ve Oramiral Kemal Kayacan'ı tanıdığını, onlarla konuştuğunu, bu yüksek komutanların reformcu olduklarını, ordunun en üst mevkilerine gelmek üzere bulunduklarını, ordu birlik ve bütünlüğü içinde reformcu fikrin hakim olacağını' söyledi ve bunu sık sık tekrarladı." (a.g.e., s.322)

Bu "reformcu fikir", ihtilalci fikrin "cunta" diliyle ifadesiydi. Görüldüğü gibi cuntacılığın temelinde milli irade hazımsızlığı yatmaktaydı. AP iktidarın tekrar seçileceğini biliyorlardı. İşte bunun için ellerini çabuk tutuyorlardı.

Yıllar sonra 12 Eylülcüler de aynı şekilde davranacaktı. İlk genel seçimde AP'nin 300 milletvekili çıkaracağını ve Anayasayı bile değiştirebilecek bir güce erişeceğini görerek ellerini çabuk tutmuş ve demokrasiyi katletmişlerdi.

ZİNDE GÜÇLER...

BU sivil ihtilalciler daha sonra ordu içindeki ihtilal heveslileriyle temasa geçeceklerdi. Avcıoğlu'na göre asker-sivil ihtilalcilerin bu birleşmesinden "zinde güç"

doğacaktı. Bu sivil ihtilalci bir makalesinde şöyle demekteydi:

"Asker-sivil zinde güçlerin kenetlenmesine dayanan milliyetçi İttihat ve Terakki hareketi imparatorluğu kurtarmak için ümitsiz, fakat kahramanca bir mücadele vermiştir. Mustafa Kemaller, Enverler, İsmetler, sivil aydınlarla kenetlenmiş olarak genç yaşlarında, ihtilâl örgütlerine girmişler, vatanı kurtaracağına inandıkları reformları gerçekleştirmek için Abdülhamit yönetimini devirmişlerdir.

"Günümüzde de, Türkiyemiz'i içine düşürüldüğü çıkmazdan kurtarmaya kesinlikle azimli zinde güçler vardır. Bu güçlerin özlemleri, mutlaka gerçekleşecektir.

"Kurulu düzen, tam bir çıkmazda, acz içinde bocalamakta ve temellerinden sarsılmaktadır. Zinde güçlerin özlemini çektiği Türkiye, mutlaka kurulacaktır.

"Devrim sütunlarında tam metnini yayınladığımız, Atatürk geleneklerine uygun biçimde kenetlenmiş devrimcilerin bildirisi, zinde güçlerin "Manzara-i Umumiye"yi nasıl gördüklerini belirtmekte ve onların özlemlerini dile getirmektedir.

"Bu sese kulak veriniz..." (Devrim, 7 Nisan 1970)

Bu yazı, 1908 meşruiyeti hazmedememiş kafalarda yaşadığını, ihtilallerin o fikir yüzünden ortaya çıktığını göstermektedir.

Avcıoğlu, "vatanı kurtaracağına inandıkları reformları" demektedir. İhtilalciler, "vatanı kurtarmak" edebiyatıyla ihtilal yapmış, Sultan II. Abdülhamid'i devirmişlerdi. Ama sonunda da vatanı batırmışlardı. Her ihtilalden sonra aynı olacaktı. Vatan kurtarıcıları" kısa zamanda vatanı batıracak, ya da dış borca gömecek, ya da dış güçlere peşkeş çekeceklerdi.

Ordu içindeki ihtilal heveslilerine el atan Madanoğlu Cuntası ve Devrim gazetesi hiçbir fırsatı kaçırmayacaktı. Bu gazete, 1969'un Aralık ayında 69 Denizci subayın bildirisini yayınlamıştı. Bu bildiride "militanca bir üslup" kullanılmıştı.Bu bildirinin gazetede yayınlanmasından sonra 5 teğmen emekliye sevkedilmişti.Bu teğmenlerin protesto bildirisi de Devrim gazetesinin birinci sayfasında yayınlanacaktı.

Ordudan ihraç edilen ihtilal heveslisi beş subay şunlardı: Sarp Kuray, Doğan Ünsalan, Okan Esmen, Emin Kabakuş ve Ahmet Çoker.

Bu ihtilalcilerden Sarp Kuray'ın ismi Taksim Oto galerisi soygununa karışacak ve İrfan Solmazer'le birlikte 84 sanıklı dâvâda yargılanacaktı.

İHTİLÂLCİLERE TESİRİ

DEVRİM gazetesi ile Avcıoğlu gibi "eli kalemli ihtilalcilerin" ordudaki ihtilal heveslileri üzerindeki tesiri çok büyük olmuştur. Muhsin Batur kitabında, "Doğan Avcıoğlu'nun Türkiye'nin Düzeni" adlı kitabı subaylar tarafından çok okunur hale gelmişti "demektedir.

"Nasıl bu sûre, beş cümlesinden dört cümlesi ile bu asrımızın dört büyük şerli inkılâplarına ve fırtınalarına mâna-yı işârî ile bakar; aynen öyle de, dört defa tekraren 'min şerri'-şedde saydımaz- kelimesiyle âlem-i İslâmca en dehşetli olan Cengiz ve Hülâgû fitnesinin ve Abbasî Devletinin inkıraz zamanının asrına dört defa mânâ-yı işârî ile ve makam-ı cifrî ile bakar ve parmak basar. Evet-şedessiz- 'şerri' beşyüz (500) eder; 'min' doksan (90) dır. İstikbâle bakan çok âyetler, hem bu asrımıza hem o asırlara işaret etmeleri cihetinde istikbalden haber veren İmam-ı Ali (r.a) ve Gavs-ı A'zam (k.s) dahi, aynen hem bu asrımıza, hem o asra bakıp haber vermişler.

"'Gâsikun ize vekabe' kelimeleri bu zamana değil, belki 'gâsikun' binyüz altmışbir (1161) ve 'izâ vekabe' sekizyüz on (810) ederek, o zamanlarda ehemmiyetli mâddî mânevî şerlere işaret eder. Eğer beraber olsa, Milâdî bin dokuzyüz yetmişbir (1971) olur. O tarihte dehşetli bir şerden haber verir. Yirmi sene sonra, şimdiki tohumların mahsulü ıslah olmazsa, elbette fokatları dehşetli olacak." (Şuâlar, s. 227)

27 Mayısçılardan Orhan Erkanlı da, "Biz İntİlâlî, Akis dergisini okuyarak yaptık" demişti.

Bir gün 12 Eylülcüler de ihtilali hangi eli kalemli ihtilalcinin tesirinde kalarak yaptıklarını açıklayacaklardır.

İHTİLÂLCİLERE DESTEK VERENLER

İHTİLÂLE zemin hazırlamak ve ihtilalcilere destek vermek için çıkarılan Devrim gazetesini, birçok "sivil" destekliyordu. Avcıoğlu bu desteklerden bir kısmını şu şekilde anlatıyor:

"Devrim gazetesinin birçok yazıları, uzman kişilerin sağladıkları bilgi ve dosyalarla, 4 kişilik devrim gazetesi kadrosu tarafından hazırlanmıştır. Mesela petrol, maden ve enerji konularındaki yazılar eski Enerji Bakanı ve senatör İhsan Topaloğlu'ndan sağlanan bilgilere dayandırılmıştır. Devlet Planlama Teşkilatı'nın yüzmilyonlarca lira kredi dağıtımı, eski Devlet Bakanı Ali İhsan Göğüş'ün yardımlarıyla yazılabilmiştir." (12 Mart cuntaları, s.341)

Devrim gazetesinde kümelenen Madanoğlu cuntasının "eli kalemli"lerinden birisi de İlhan Selçuk'tu. Selçuk 12 Mart öncesindeki yazılarında sık sık "sandık"ı horluyor, devamlı sağ iktidarlar çıkaran sandığın yerine "devrim ilkeleri"nin esas alınmasını istiyordu.

Cuntacılıktan dolayı muhakeme edilen Selçuk, el yazısıyla verdiği ifadesinde, "Ben cuntacı değil, devrimciyim, Atatürk devrimcisiyim" diyordu.

Selçuk da diğer ihtilalciler gibi kendisine Atatürk'ü örnek almıştı. Ona göre bütün ihtilâlcilerin lideri Atatürk'tü. Şöyle diyordu:

"Türkiye'de en büyük ihtilâl Atatürk tarafından yapılmıştır. 27 Mayıs Anayasası'nın gerçekleştirilmesinden başka bir şey istemedik. Anayasayı ihlâl edenler, Anayasa'yı bir yana itenler, Atatürk'ün devrimlerini hasıraltı edenler kimlerdir?" (12 Mart Cuntaları, s.354)

KÖŞK CUNTASI

SELÇUK ifadesinde "Köşk cuntasından" bahsetmektedir. Ki bu ifadenin doğruluğu bilahare ortaya çıkacaktır. Gerçekten de Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay bütün cuntaların varlığından haberdar olmasına rağmen, bunlar hakkında hiçbir kanuni muamele yapılmasını istemeyecek, bilâkis kendisi o cuntaların hangisinin kuvvetli olduğunu araştırıp, sonunda en kuvvetli gördüğü cuntayla işbirliğine gidecekti.

Selçuk kendisinin dahil olduğu cunta ve bu cuntanın diğer cuntalarla temasları hakkında şu bilgileri veriyor:

"Devrim Kurulu, Cemal Madanoğlu, İlhami Soysal, Osman Köksal, Doğan

Avcıoğlu, Cemal R. Eyüboğlu, İhan Selçuk'tan ibaret kadro ve yayın kuruluydu.Demirel iktidarı, giderek Anayasa'dan uzaklara düşüyordu. AP hükümeti, Atatürk devrimlerine sırt çevirmiş, memleketin meşru ve ilerici güçleriyle âdeta muharebeye girişmişti. Böyle durumlarda ordu, öncelikle hassastır. Subaylar olayları yakından izlemek lüzumunu duyuyorlardı. Memleket haline üzülmeyen yoktu. Harp Akademisi'nde bir grup teşekkül ettiğine muttali olduk. Ancak tarihini hatırlayamıyorum. Üstünden epey geçti. Devrim Kurulu'nun kuruluşundan önce mi, sonra mı olduğunu hatırlamak da zor. Akademi gurubuyla, şimdi yerini kestiremediğim, ancak Erenköy-Caddebostan dolaylarında olduğunu bildiğim bir evde tanışma tertiplendi. Subayların isimleri şunlardı: Adnan Arabacı, İbrahim Artuç, Orhan Güven, Adnan Kaptan ve Fahri Tezel vardı. Memleket sorunları, iyedillikleri görüşüldü. Subayların tümü, Atatürkçülük'ü memleketin temel varlığı sayıyorlardı. Fikir alışverişi yapıldı. Hatırladığıma göre herkes, Demirel yönetiminin ülkeyi çıkmaza götürdüğünü söylüyor, kimse bu kadere razı olamıyordu. O gece bir bağlantı olmadı. Uzun uzun tartışıldı." (a.g.e., s.356)

Görüldüğü gibi, "ihtilâlcilik oyunu" oynayanlar yine Atatürk'ün ve Atatürkçülüğün arkasına sığınmaktadır. İhtilâlciler mevcut iktidarın bir ihtilâl Anayasası olan 1961 Anayasasına sırt çevirdiğini söylemekte, ancak buna dair müşahhas misal vermemektedir. Kendilerinin yaptığı ise anayasaya sırt çevirmek değil, Anayasanın üstüne çıkıp çiğnemekti.

"Atatürk devrimlerine sırt çevrildiğini" söyleyen ihtilâlcilerin yaptığı iş, cumhuriyete, demokrasinin esaslarına ve meşruiyete sırt çevirmekti.

"DERGİMİZ VAR"

İHAN Selçuk asker ihtilâlcilerden bazılarının kendilerine "hor bakmasın"dan ve Avcıoğlu ile kendisine "komünist" demesinden rahatsız olmuştu. Bir cunta toplantısında şöyle diyordu:

"Hiçbir askeri hareket, fikrin dışında olmamıştır. Olduğu takdirde zaten askeri hareket rezil olmaz. Zira devrim, toplum hareketi demektir. Onun içinde askeri de vardır, sivili de vardır. Dergimiz var, başkanımız var, arkadaşlarımız var, gazetelerimiz var. Gruplarımız var ve ordu içinde, bu hareketin içine katılacak namuslu insanlar var. Biz Madanoğlu'nu lider olarak kabul eden bir gurupla karşılaşacağımızı zannediyorduk. Esasen liderin kimliği önemli değildir. Gaye devrim yapılmasıdır. 27 Mayıs'a benzememesi için, sivillerin de hareketin başından itibaren mesuliyeti yüklenmeleri gerekir. Biz kelleyi koyduk. Devrim yoluna çıktık.Her askeri devrim bir kadroya dayanılarak yapılır. Türkiye'de bir devrimci kadro vardır. İkincisi yoktur. Bizim dergilerimiz, gazetelerimiz, Devrim dergisi vardır. Onun başında adamlar var. Bunun bir sürü yerlerde kolları var. Cumhuriyet, Akşam gazeteleri, kontenjan senatörleri, Milli Birlikçiler, üniversite içinde profesörler gibi. Eğer bu devrimci kadroya sırtını çevirir isen muallâkta kalırsın. Ordunun içinde devrimci bir potansiyel vardır. Ama iki üp adam var, ordunun içinde. Biri, herhangi bir aksiyon olsun, ben içinde gireyim diyen, bir tanesi de devrimci bilince sahip olan. Ben ordunun bugünkü seviyesinin, Türkiye'de bizim devrimcilik hissiyatına yakın olduğu kanaatindeyim."

BEYİN TAKIMININ İŞLERİ

MADANOĞLU cuntasının beyin takımı çok hazırlıklıydı. İhtilâlden sonra yürürlüğe girecek anayasanın taslağını hazırlıyor, bakanlar kurulu üyelerinin isimlerini tesbit ediyor, "devrimci iktidarın" nasıl şekilleneceğini en ufak teferruatına kadar tesbit ediyorlardı.

Asker ihtilâlcilerin liderlerinden Muhsin Batur, "Devrim" gazetesi etrafında kümelenen devrimcilerin çalışmaları için şunları söylüyor:

Ara devrenin gülleri

İHSAN TOPALOĞLU— Bu CHP milletvekili ihtilalciler tarafından "Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı" yapılacaktı. Aynen gerçekleşti.

OSMAN OLCAY— İhtilalcilerin dışişleri Bakanı adayıydı. 12 Mart'tan sonra aynı bakanlığa getirildi. İhtilalin programını uygulandı.

ADNAN BAŞER KAPAOĞLU— 12 Mart öncesinde, ihtilalcilerin gözdeciydi. Bakan adayı idi. Aynı isim 12 Eylül'den sora bakan yapılacaktı.

İhtilâlcilerin yaptığı anayasaya sırt çevirmek değil, çiğnemekti

"... Birinci ve ikinci yöntemi düşünenler (Alt'tan bir müdahale ile yönetime bütünü ile el koyma ve Alt'tan yapılan bir örgütlenmeğe dayanarak bir veya iki komutanın başta bulunacağı bir müdahale ile yönetime bütünü ile el koymak); yeni bir atılım, yeni bir düzen, bir DEVRİM'le Türkiye'nin konularına çözüm getireceklerine inanıyorlardı. Bu maksatla toplanıyorlar, görüşüyorlar, hazırlıklar yapıyorlardı. Bu grubu ikiye bölmek mümkündü... Silâhlı Kuvvetler mensupları ve dışındaki gruplar (örneğin... Doğan Avcıoğlu, Cemal Madanoğlu, Ekrem Acuner, Orhan Kabibay c.s. grupları)

"...Örgüttekiler; 27 Mayıs'ta olduğu gibi plânsız bir harekete girişmemek ve/veya bir veya iki komutanın liderliğinde yapılacak bir müdahale durumunda Komutanlarına yardımcı olabilmek için bu plânları hazırlıyorlardı.

"Ocak 1971 sonlarında hazırladıkları dosyayı bana verdiler. Dosyanın içeriği genellikle Doğan Avcıoğlu'nun görüşlerini yansıtıyordu. Bir DEVRİM öngörülüyor. Devletin yeni düzenini gösterir bir Anayasa taslağı, Devlet düzeni şeması, alternatifli isimler içerir Bakanlar Kurulu listesi, Bakanlar Kuruluna verilecek direktif, Basın-yayın ve TRT ile ilgili bölümleri kapsıyordu." (Anılar ve Görüşler. İstanbul: 1985, s.218)

DEVRİMCİ ANAYASA

MUHSİN Batur kendisinin yazdığı kitapta zeytinyağı gibi suyun yüzüne çıkmaya çalışıyor ve devleti temelinden değiştirmeyi hedefleyen anayasa ve diğer çalışmaları başkalarının yaptığını söylüyordu. Oysa "başkaları", emri altında çalışan havacı generaller ve subaylardı. Bu çalışmaya Kara Kuvvetlerindeki bazı generaller de katılmıştı. Üstelik Batur, emri altındaki ihtilâlcilerin bu çalışmasını adım adım takip etmiş, zaman zaman kendi görüşlerini belirtmiş ve "ihtilâl dosyalarına" bu görüşler istikametinde şekil verilmesini istemişti.

Havacı general ve subay ağırlıklı grubun hazırladığı dosyalar 12 Mart hâdisesinin "pûf noktasını" teşkil etmektedir. Batur bu dosyalardaki fikirlerin Doğan Avcıoğlu'na ait olduğunu belirtmektedir. Zaten Madanoğlu cuntası da temelde bu maksatla kurulmuştu. Fikir "eli kalemli" ihtilâlcilerden, devrimi gerçekleştirmek için meşru iktidarı devirmek ise "eli silâhlı" ihtilâlcilerdendi. "Devrim"i bu şekilde aralarında "kardeş payı" yapmışlardı.

Şayet 12 Mart darbesi, hazırlanan bu dosya esas alınarak yapılmış olsaydı, Türkiye'de rejim tamamen değişecekti. Pek çok general ve subay "tasfiye" edilecek, böylece temizlik harekâtına ordudan başlanacaktı. Daha sonra Marksist ideoloji ağırlıklı bir rejim kurulacaktı.

12 Mart'tan kısa bir müddet önce Celil Gürkan bu ihtilâl dosyalarını Kara Kuvvetleri Komutanı Faruk Gürler'e vermişti. Gürler dosyayı inceleyince ürkmüştü. Evet kendisi de bir sol darbe düşünüyordu. Ama dosyadaki solun rengi daha "kızıl"dı. Üstelik ordudaki temizlik harekâtı ile, hiyerarşi bütünüyle altüst oluyordu. İşte bu bakımdan Gürler bir "tereddüd" geçirmiş ve bu tereddüd sebebiyledir ki, dosyalar tam olarak devreye sokulamamıştır. Aslında ülkemizi ve milletimizi Cenab-ı Hak muhafaza etmişti. Bu gibi sebepler işin bahanesiydi. Şayet Batur ve ekibince hazırlanan ve Madanoğlu cuntasına mensup üyelerinin de tuzunun bulunduğu dosyalar esas alınmış olsaydı bugün Türkiye'de cumhuriyetten, demokrasiden, insan hak ve hürriyetlerinden bahsetmek mümkün olamayacaktı.

●İlhan Selçuk, cuntacılarla pazarlık yaparken, Devrim, Cumhuriyet ve Akşam gazetelerini koz olarak ileri sürüyordu.

"İhtilâl dosyaları"nı asker ihtilâlciler hazırlamıştı. Ama fikir sivil ihtilalcilerindi. 12 Mart öncesinde, bu beyin Doğan Avcıoğlu idi.

Aynı çalışma 12 Eylül öncesinde de yapılacaktı. Bu defaki ihtilâl dosyalarının ardındaki beyin ise Coşkun Kırca olacaktı.

DOSYADA NELER VAR?

İHTİLÂL dosyalarından birisi "devrimci anayasa taslağı" idi. Bu anayasaya göre bir Devrim Konseyi kuruluyordu (12 Eylül'den sonra bu isim Milli Güvenlik Konseyi olacaktı. Devrim Konseyinin yanı sıra bir Devrim Meclisi bulunacaktı. Anayasada Devrim Meclisinin sayısı ve kimlerden meydana geleceği şu şekilde belirtiliyordu:

"Devrim Meclisi, devrimin oluşumuna katkıda bulunmuş, devrim bilincine sahip olduğu Devrim Konseyince saptanan, yetenekleri, devrime ve ülkenin kalkınmasına yararlı oldukları anlaşılan sivil ve asker en çok yüz elli kişiden oluşur"

Bu devrimci Anayasaya göre, mahalli idarelerin, üniversitelerin, radyo ve televizyonun ve basının vazifesi, devrimi halka yaymaktı.

Devlet hizmetlerinde, devrim ilkelerini benimsemeyen ve devrime aykırı tutum ve davranışta bulunan memurun çalıştırılamayacağı hükme bağlanmıştı.

Batur, bu Anayasa taslağını 12 Mart'tan sonra da devreye sokmaya çalışacaktı. 12 Mart sonrasında toplanan Anayasa Komisyonunda işte "devrim anayasası" Hava Kuvvetlerinin görüşü olarak sunulmuştur.

İDAMLIK SUÇ

HAZİRAN 1970'te Meclisten sıkıyönetim kararı çıkmıştı. Böylece dış düşmanlara karşı vatanı müdafaayla vazifeli Silâhlı Kuvvetlerin bir kısmı, Anayasada belirtildiği üzere iç düşmanlara karşı da vazifeye davet edilmişti.

Ne var ki ihtilâlciler asli vazifelerini yapmak yerine, aslında idamlık bir suçu gerçekleştirmeye çalışıyor ve ihtilâl tezgâhlıyorlardı.

Hava Kuvvetleri Komutanı Muhsin Batur'un emrindeki general ve subaylar; Hava Kuvvetleriyle ilgili vazife yapmak yerine hanı hanı, "ihtilâl anayasası" taslağı, devrim kanunları taslağı ve alternatifli hükümet listesi hazırlıyorlardı.

HÜKÛMET LİSTESİ:

BATUR'UN ekibince hazırlanan dosyalardan birisi de "Bakanlar Kurulu listesi" idi. İhtilâlcilerin hazırladığı listede yer alan isimler şunlardı:

Adalet Bakanı: Prof. Bahri Savcı, Miraç Aktuğ

Bayındırlık Bakanı: Yük. Müh. Sedat Özkol, Şükrü Kaya

Çalışma Bakanlığı: Necdet Şehmuz, Erciş Kurtuluş

Dışişleri Bakanlığı: Sezai Orkunt, Osman Olcay

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı: İhsan Topaloğlu, Mehmet Erdemir

Gümrük ve Tekel Bakanlığı: Sabahattin Teoman, Cemal Silahoğlu

İçişleri Bakanı: Enver Koray

İmar ve İskân Bakanlığı: Selâhattin Babüroğlu, Halit Karababa, İlhan Tekeli

Köy İşleri Bakanı: O. Nuri Koçtürk, Cevat Geray

Maliye Bakanlığı: Ziya Kayra, Erhan Işıl

Milli Eğitim Bakanlığı: Prof. Fehmi Yavuz

Milli Savunma Bakanlığı: Fakih Özfakih

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı: Prof. Nusret Fişek

Sanayi Bakanlığı: Tahsin Yalabuk

Tarım Bakanlığı: Oğuz Atalay

Orman Bakanlığı: Celal Göydün

Ticaret Bakanlığı: Adnan Başer Kafaoğlu, Selâhattin Özmen

Turizm ve Tanıtma Bakanı: Nejat Erder

Ulaştırma Bakanlığı: Hilmi Özgen, Nedret Utkan

Gençlik ve Spor Bakanı: Halit Çelenk, İrfan Solmazer

Devlet Bakanlığı: Memduh Aytür, Numan Esin

Devlet Bakanlığı: Attila Sönmez, Orhan Kabibay

Devlet Bakanlığı: Mucip Ataklı, Şaban Demir

Plan Koordinasyon Bakanlığı: O. Nuri Torun, Attila Karaosmanoğlu

Basın Yayın: Sabahattin Selek, Altan Öymen. (M.Batur, Anılar ve Görüşler, s.222)

Cuntacılar "İhtilâl dosyası" hazırlamıştı

MUHSİN BATUR— Halkın bir iradesiyle seçilmiş bütün siyasi kadroların ömrü boyunca kin ve intikam ateşiyle saldırmayı maslaf bilen bu üçlü ihtilâlci, hem 27 Mayıs'ta, hem de 12 Mart'ta demokrasiyi katletmekten büyük bir zevk duymuştu. 12 Eylül'e yaklaşırken de CHP'nin cumhurbaşkanı adayı olarak Meclise boy göstermiş, ancak milletin temsilcilerinden oy alamamıştı.

ARA DEVRE GÜLLERİ

ŞAYET 9 Mart'ta müstakil bir toplantı yapan cunta üyşeleriyle, Muhsin Batur cuntası ağırlıklı diğer cuntalar ihtilâli gerçekleştirmiş olsaydı, bu isimler bakan olacaktı.

İhtilâlcilerin bu listesi yine de "zâyi" olmayacak, bu isimlerden bir kısmı 12 Mart'tan sonra, bir kısmı da 12 Eylül'den sonra kurulan hükümetlerde bakanlık koltuklarını kapacaklardı.

Meselâ; ihtilâlcilerin "Plan Koordinasyon Bakanlığı"na uygun gördükler Atilla Karaosmanoğlu, 26 Mart 1971'de kurulan I. Nihat Erim Hükümeti'nde "Başbakan Yardımcılığı"na getirilecekti. İhtilâlcilerin "Dışişleri Bakanlığına münasip gördükleri Osman Olcay yine bu

bakanlığa, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına layık görülen CHP milletvekili İhsan Topaloğlu yine aynı bakanlığa, İmar ve İskân Bakanlığı için düşünülen Selâhattin Babüroğlu, ihtilâlcilerin düşündüğü bakanlığa getirilecekti.

İhtilâlciler, şayet düşündükleri ihtilâli aksaksız olarak gerçekleştirmiş olsalardı, "tulum liste" çıkaracaklardı. Ama, ileride anlatacağımız gelişmeler sebebiyle düşündükleri ihtilâli gerçekleştiremeyince bu şekilde "esantiyon bakanlıklarla" yetinmek zorunda kalacaklardı.

Dikkat çekici olan bir diğer husus da; 12 Mart öncesinde ihtilâl tezgâhlayanların listesindeki bazı isimlerin 12 Eylül ihtilâlinden sonra, ya devletin kilit noktalarına tayin edilmeleri, ya da bakanlığa getirilmeleridir.

Meselâ, 12 Mart öncesinde ihtilalcilerin Ticaret bakanı adayı olan Adnan Başer Kafaoğlu, ihtilâlin lideri Kenan Evren tarafından ilk önce "müşavir" yapılacak, daha sonra da Turgut Özal'ın istifasından sonra ekonomiden mesul bakanlığa tâyin edilecekti.

ADNAN MENDERES – Muhsin Batur tarafından teklif edilerek, Ankara'daki ihtilâlcilerin pençesine teslim edilecekti.

TAHSİN YAZICI— Bu bore kahramanı da ihtilâlciler tarafından teklif edilmişti.

KOD İSİMLİ İHTİLÂLCİLER

İHTİLÂLCİLERİN hazırladığı dosyalar içerisinde, en dikkat çekici doküman, "Stratejik noktalar için kabul edilen isimler" başlığını taşıyanıydı. Burada devletin kilit noktaları için düşünülen isimlerin "kod isimleri" yazılmıştı. Bu listeye göre, "Selim Bey" kod adını taşıyan Faruk Gürler Devlet Başkanı; "Yavuz Bey" kod adını taşıyan Muhsin Batur Başbakan; "Nuri Bey" kod adını taşıyan, Tümgeneral Celil Gürkan Başbakan Yardımcısı ve Devrim Partisi Genel Sekreteri; Kod adı "Erci Bey" olan Korgeneral Atif Erçıkan Genelkurmay Başkanı; Havacı Tuğgeneral Ömer Çokgör Hava Kuvvetleri Komutanı; Tümgeneral Necati İnoğlu Jandarma Genel Komutanı; Havacı tuğgeneral Aydın Kirişoğlu Devrim Konseyi Genel Sekreteri yapılacaktı. (a.g.e., s.233, 236)

BAŞI GİDECEKLER

MUHSİN Batur'un da itiraf ettiği bu listeye bakıldığında, pek çok generalin başının gideceği görülecektir. Cuntanın içerisine "vazifeli" olarak girdiği söylenen Atif Erçıkan, Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç'ı: "Sizin en yakınlarınız bile cunta içine girmiş, bana Genelkurmay Başkanlığı teklif ediyorlar, harekete geçin" diye ikaz etmişti. Bunun üzerine Tağmaç şöyle dedi: "Siz Genelkurmay Başkanı olursanız, ben ne olacağım?"

Erçıkan'ın cevabı şöyleydi:

"Sizin başınız bu masanın üzerinde duracaktır." (12 Mart Cuntaları, s.26)

12 Mart'ın flâş ismi Muhsin Batur, ülkemizde görülmüş "ihtilâlcilik oyunu" hastalarının prototipidir. Bu isim 27 Mayıs'ta ve daha sonra bütün ihtilâl hareketlerinin içerisinde yer almıştır. Bu ihtilâlci simanın ihtilâlci davranışlarına hülâsa olarak göz gezdirmek istiyoruz.

Sivil ihtilâlciler her ara devrede koltuğu kaptı

Batur henüz "çiçeği burnunda" su bay adayı iken, yakın tarihimizin en mühim hâdiselerinden olan "dersim harekâtına" iştirak etmiştir. Bilindiği gibi bu harekât, Atatürk'ün Cumhurbaşkanı ve CHP Genel Başkanı olduğu bir devrede gerçekleştirilmiştir. Harekât sırasında pek çok çocuk, kadın ve ihtiyar da can vermiştir.

Batur'un da dahil olduğu alay bu harekâtı tamamladıktan sonra subay adaylarına, bu arada Batur'a da "Atatürk imzalı" birer madalya dağıtılmıştı.

Batur binlerce insanın can verdiği o harekât için, "Okuyucularımdan özür diliyor ve yaşantımın bu bölümünü anlatmaktan kaçınıyorum" diyor.(Anılar ve Görüşler, s.25)

İHTİLÂL HEVESLİSİ

HENÜZ çiçeği burnunda subay adayı iken yüzlerce masum insanın can verdiği harekâta katılan Batur'u 27 Mayıs'tan önce bu defa ihtilâl heveslisi bir subay olarak görmekteyiz. Milletin kan ağlayacağı, milli iradenin gasbedilmesi hâdisesini o, bayram olarak karşılayacak ve milletin seçtiklerini silâh zoruyla işbaşından uzaklaştırmaktan sevinç duyacaktır.

1960'dan çok önce, demokrasiyi rafa kaldırmayı düşünen Batur, 27 Mayıs sabahı üzerine düşen vazifeyi görünce sevinecektir. Batur'a Başbakan Adnan Menderes ile beraberindekileri tevkif etmek ve Ankara'ya götürüp ihtilâlcilere teslim etme vazifesi verilmiştir.

Batur Menderes'i yakalamak için yola çıktığı esnada ihtilâlci ekibin kim olduğunu ve ihtilâlin lider takımını bilememektedir. Çok tuhaftır, o sırada ihtilâli gerçekleştirenler bile kadrolarını

CEMAL GÜRSEL— İhtilâlin sembolik lideriydi. Batur, Menderes'i tevkif ettiğinde liderin kim olduğunu bilmiyordu.

tam olarak bilememektedir. Milli Birlik komitesinin listesi zaten çok uzun münaşakalardan sonra tesbit edilecektir.

Batur ihtilâlden duyduğu sevinci ve davranışını şu şekilde anlatıyor:

"...Mütemadiyen İstanbul ve Ankara radyolarını karıştırıyorduk. Saat 3.30'da İstanbul radyosu cihazının çalıştığı belli oldu. Saat 4.16'da 'Kâtibim' sinyalini vurmağa başladı. Saat 4.30'da 'Dikkat' kelimesini duyar duymaz sevinç gözyaşları içinde birbirimize sarılıp radyo yayınının tamamını dinlemeden koşarak odayı terkedip otomobillere binerek, meydanın diğer tarafında bulunan erat karargâhına geldik. Hazır ve cephaneleri bulunan genç subaylar kumandasında evvelce kararlaştırılmış noktaları tutmağa ve A. Menderes'in bulunduğu Şeker Fabrikasını kuşatmağa sevk edildiler."(a.g.e., s.82)

SUÇTAN ZEVK ALMAK

BATUR ve diğer ihtilâlcilerin yaptığı iş, bütün dünyada en büyük suç olan bir işti. Cezası idamdı. Yapılan iş bütün bir milletin hakkını, hukukunu, iradesini gasbetmek, haysiyet ve şerefini tahkir etmekti. Milletin verdiği parayı ve silâhı suistimal etmek, düşmana karşı kullanılacak silâhı, milletin seçtiklerine karşı kullanmaktı.

Batur ve ihtilâlçilerin yaptığı, demokratik ülkelerde yüz kızartıcı bir suçtu. Demokratik bir ülkede ihtilâle tevessül eden birisi en ağır cezaya çarptırılır. O ihtilâl heveslisi halkın içine çıkamaz hale gelir.

Ama ülkemizde öyle değildir. Şimdiye kadar hiçbir ihtilâlciden hesap sorulmamasının verdiği rehavetten midir, yoksa hissizlikten midir, nedir, ihtilâlciler aradan yıllar geçtikten sonra bile yaptıkları utanç verici davranıştan pişmanlık duymamaktadır. Batur da öyle yapmakta ve 27 Mayıs'tan yıllar sonra yazdığı hatıralarda, ülkeye ve millete en büyük kötülüklerden birisi olan ihtilâli ve milletin temsilcilerine yaptıklarını ballandıra ballandıra anlatmaktadır. Batur, Menderes'i ve beraberindekileri tevkif edişlerini ve gelişmeleri şu şekilde anlatıyor:

"Menderes, Polatkan ve ufak çaplı bir maiyetin otomobillerle şehri terk ettiği öğrenildi. Bir kısım jet tayyareleri, İstanbul ve Ankara'da inkılâbın zafer tonolarını atmak üzere, kaldırılmışlardı. Menderes'in kaçış haberi gelince, kısa bir fikir teatisinden sonra bilhassa Konya'ya iltica tehlikeli görüldü. Derhal 4 'ncü üsse ait F-86 tayyareleri kaldırılarak kafilenin keşfine gönderildi. Biraz sonra kafileyi bulan ve otomobillerin üzerinden çarpacakmış gibi, alçak irtifadan geçen havacılarımızdan haberler gelmeğe başladı. 'Kafile Kütahya'ya 10 dakikalık mesafede', '5 dakikalık mesafede', 'Şeker Fabrikası'nda durdular', 'Hareket ettiler, Kütahya'ya girdiler'

"Kıymetli av bulunmuş, yakalanması kalmıştı. Derhal Kütahya'daki Hava Er Eğitim Tugayı'na telefon edilerek, 'Menderes ve maiyetindekilerin, bir hâdiseye mahal verilmeden Tugaya getirilmesi ve muhafaza altına alınması' emredildi. Biraz sonra, Binbaşı M.Ali Biltan'in idaresindeki C-47 tayyaresi ile Kütahya'ya doğru havalandık. Vazifeyi almak için, birkaç yolcu tayyarelik gönüllü subay vardı, fakat bu arzuyu yerine getirmeğe imkân yoktu. Gönüllülerden ancak Kur.Alb.Şekip Saybaşlı, Bnb.Necati Gültekin, (sonra general, MHP Genel Sekreteri) Bnb. Cihat Üstündağ, Üsteğm.Erhan Suyar ve Teğm.Aytekin Bilgi ile Teğm Vural'ı almıştım. Hepimizde ikişer tabanca ve yalnız bir genç subayda makineli tüfek vardı."(a.g.e..s.83)

KÜTAHYA'YA giden Batur ve ekibi Başbakan Menderes ile diğer Demokrat Partilileri teslim almışlardı. Milletin temsilcilerini ilk önce Eskişehir'e götüreceklerdi. Uçağa bindirmeden önce teker teker üzerlerini aramışlardı. "Kore Kahramanı" diye bilinen ve o sırada Demokrat Parti milletvekili olan General Tahsin Yazıcı, hem vatan müdafaasıyla vazifeli subayların ihtilâlcilik oyununa yeltenerek memleketi ve milleti meçhul bir istikamete götürmelerine, hem de kendilerine yapılan muâmelelere çok üzülmüştü.

Batur yaptığı işten zevk alan gardiyan edâsıyla olup bitenleri şu şekilde anlatıyor:

"Hâdise şu: Emekli General Tahsin Yazıcı, bilindiği gibi, Kore Tugayımızın ilk kumandanıdır. Şimdi ise, sakıt bir milletvekili idi. Üzerinde silâh olup olmadığı araştırılırken, gözleri yaşla doldu, dudakları heyecandan titremeğe başladı. İşte, o esnada kendisine şu suali sormamakla hata ettim: 'Generalim, üstünüzün sizden yaşça ve rütbece çok küçük bir subay tarafından aranmasına üzüldüğünüz için mi, yoksa mensup olduğunuz şerefli Türk Silahlı Kuvvetleri'nin, memleketin uçuruma gitmesinin önüne geçerek sizi bir yanlışlıkla girdiğiniz, fena bir topluluktan çekip kurtardığı için sevinçten mi ağlıyorsunuz?'"

Kindarlığın, demokrasi düşmanlığının bu kadarına pes doğrusu! Batur ilgine kadar milli irade düşmanı olduğunu bu satırlarla ortaya koymaktadır. "Sakıt milletvekili" gibi küçümseyici ifade kullanması bir tarafa, 10 sene ülkeyi idare eden ve her defasında milletin hür ve meşru iradesiyle işbaşına gelen Demokrat Parti mensuplarını kastederek "fena bir topluluk" demektedir.

Batur, büyük bir kinle Menderes'in peşine düştü

HAREKÂTIN BAŞINDA KİM VAR?

İHTİLÂLCİ Batur, "Türk Silâhlı Kuvvetlerinin, memleketin uçuruma gitmesinin önüne geçerek" demektedir. Aslında yapılan iş, bir avuç ihtilâlcilik oyunu heveslisinin, "vatan! Millet! Sakarya" nutuklarıyla koltuğa doğru koşmaktan başka birşey değildi.

Batur bir avuç ihtilâlciyi bütün Türk Silahlı Kuvvetlerinin temsilcisi gibi göstermektedir. Oysa o sırada kendisi de ihtilâlin başındakileri bilememektedir. Şimdi kendi ağzıyla yaptığı itirafa bakalım:

"Önce Eskişehir'e indik, fakat tayyareden benden başka kimse yere indirilmedi, orada 5 dakikalık bir duraklamayı ve yeni talimatı alışı müteakip, Ankara'ya doğru havalandık. Tayyarede; Tahsin Yazıcı ve Zihni Üzer'in bana: 'Bu harekâtın başında kim var?' ve benim de kendilerine; 'Bilmem, herhalde biri vardır' cevabımdan başka bir konuşma geçmedi."(a.g.e..s.85)

KARA MİZAH

ASLINDA Batur'un şu sözleri tam bir "kara mizah" örneğiydi. Şu hale bakın: "Bilmem, herhalde biri vardır."

SAYFALAR ARASINDA

General demokrasisi

12 EYLÜL devrinin meşhur Birinci Ordu Komutanı, MGK Sekreteri ve daha sonra Genelkurmay Başkanı Nerdet Üruğ, MİT raporunda, şarkıcı Emel Sayın'la münasebetinin olduğu bahsedildiği için Başbakanlık aleyhine Danıştaya yüz milyon liralık tazminat davası açmıştı. O meşhur raporda Üruğ'la ilgili daha pek çok kiddâ vardı. Ama Üruğ, sarkıcıyla olan münasebetten bahsedilmesini ileri sürerek dâvâ açmıştı. Danıştay, Üruğ'a 40 milyon lira tazminat verilmesini kararlaştırdı. Bazı gazetelerle, bazı yazarlar bu hâdiseyi "demokrasinin zaferi" olarak değerlendirdi.

Öte yandan yine bazı gazetelerle, bazı yazarlar, bu dâvâ vesilesiyle demokrasideki ve hukuktaki "çifte standart'ın ortaya çıktığını belirtmişlerdi.

Bizzat Nerdet Üruğ tarafından pek çok memur işten uzaklaştırılmıştı. Meselâ Yeni Nesil gazetesi. Üruğ tarafından gerekçe gösterilmeksizin bir sene kapatılmıştı. Üruğ demokrasi devrinde hakkını arıyordu. Ama, ihtilâcilerin anayasaya koydukları geçici maddeler yüzünden Üruğ'un da yönetiminde olduğu ihtilâl devrinde haksızlığa uğrayanlar haklarını arayamıyor ve alamıyorlardı.

Sabah'tan Mehmet Altan da 26 Nisan '89 tarihli Sabah'taki yazısında işte bu tenâkuza dikkat çekmişti. "General demokrasisi" başlıklı yazısında şöyle diyordu:

"Türkiye'deki protokolde Genelkurmay Başkanı, Başbakan'dan sonra gelir.

"Bütün Avrupa demokrasilerinde ise Genelkurmay Başkanları Millî Savunma Bakanlığı'nın bir memurudur.

"Türkiye'de Millî Güvenlik Kurulu, Anayasal bir organdır.

"Avrupa demokrasilerinde ise askerin yeri kışladır... Millî Güvenlik kurulları falan yok. Parlamentolar vardır.

"Bunlar unutuluyor... Yok sayılıyor. Yazılıp, çizilmiyor...

"Ama eski Genelkurmay başkanı ile Başbakan mahkemeleşince....

"Alkış...Alkış...Alkış...

"Hukuk devletiymiş de... Demokrasiymiş....

"...Eski Genelkurmay başkanı, Başbakanlığa karşı dava kazanırsa. Biz 'İşte demokrasi' diye ayaklara fırlıyoruz... Çünkü efendim biz sadece 'general demokrasisi' biliriz...

"Başka bir demokrasi tanımıyuz..."

Yeni Nesil
22 Mayıs '89

Batur gerçekten ihtilâlin başında kim olduğunu bilmiyordu. İhtilâlin başındaki "sembolik lider"in kim olduğunu Ankara'ya giderken havada öğrenecekti. Bakınız Batur bu durumu nasıl anlatıyor:

"Ankara'ya yaklaşırken, uçağımız İzmir'den gelmekte olan başka bir askeri uçakla telsiz irtibatına geçti. Uçakta orgeneral Cemal Gürsel'in bulunduğunu, yani yönetimin başına geçecek insanın Cemal Gürsel olduğunu ancak o zaman öğrendim."(a.ge.e., s.86)

MÜKÂFATINI GÖRDÜ

BATUR, "lideri dahi bilmeden" silâhını kaptığı gibi Adnan Menderes'in peşine düşmüştü. Bu şekilde ne denli gözü kara bir ihtilâl heveslisi olduğunu ortaya koymuştu. İhtilâlciler bu yaptığı hizmeti unutmayacak ve Muhsin Batur'u "Kütahya valisi ve belediye başkanı"" yapacaklardı.

SEMİH SANCAR— Memduh Tağmaç'tan sonra Genelkurmay Başkanı olacaktı. Tağmaç'la birlikte emekli olacak olan Gürler'in yerine de Faik Türün Kara Kuvvetleri Komutanı yapılacaktı.

İhtilâlciler tarafından hem vali, hem belediye başkanı yapılan Batur, yıllar sonra bu defa CHP çatısı altında "demokrat politikacı" elbisesini giyecek ve bu defa Cumhurbaşkanlığına soyunacaktı. Ama CHP'nin bütün gayretlerine rağmen hevesi kursağında kalacaktı.

İHTİLÂLCİ METODLAR

BATUR hayatının her safhasında ihtilâlci metodlara başvurmaktan büyük zevk alacaktı. 27 Mayıs'tan sonraydı. 1961'de Hava Kuvvetleri Komutanı İrfan Tansel vazifeden alınmış Washington'a tayin edilmiş, yerine General Tulgan getirilmişti.

Bu durum, Tansel ile birlikte Silâhlı Kuvvetler Birliği üyesi olan Batur'un tepesini attırmıştı. Derhal harekete geçmiş kendi bildiği usullerle meseleyi halletmeye girişmişti.

Bu tipik ihtilâlcinin neler yaptığını kendi ağzından dinleyelim:

"Yeni Komutan General Tulgan'ı Eskişehir'e davet ederek toplıca görüşme kararı aldık, uçakla geldi, ben karşıladım...Kendisine şu cevabı verdik...'Sizi artık komutan olarak tanıyamayacağız'"

Sırf cunta arkadaşı komutanlıktan gitti diye bu şekilde davranan Batur, yeni komutanı vazifeden uzaklaştırmak ve eski komutanı tekrar işbaşına getirmek için neler yaptığını şu şekilde anlatıyor:

"Silahlı Kuvvetler Birliği'nin İstanbul ve Ankara'daki ve Milli Birlik Komitesi'nin havacı üyeleri ile temas ve işbirliği halinde eylem ve baskıya Ankara üzerinde gösteri uçuşları dahil) geçildi.. General Tansel tekrar komutanlığa getirilirken.. General Tulgan, General Azakı ve bir kısım kurmay albaylar emekliye sevkedildiler".

Kendi cuntasına mensup bir generalin, iktidar tarafından Hava Kuvvetleri Komutanlığından başka bir vazifeye tâyin edilmesini hazmedemeyen havacı general Muhsin Batur, Ankara semalarında jet uçurarak, iktidarı tehdit ediyordu. İhtilâlcilik oyunu hastası Batur, 1961'de yaptığı bu hareketi sonraki yıllarda da hep tekrarlayacak ve karşılaştığı meseleleri ihtilâlci metodlarla halletmek isteyecekti.

Örsan Öymen, Batur'un İrfan Tansel'in tekrar komutanlığa dönmesi için yaptığı hareketleri ve sonraki davranışlarını şu şekilde anlatıyor:

İhtilâlciler Batur'u Kütahya'ya vali yaptı

"Eylem ve baskı Çankaya Köşkü üzerinde jet uçurmak. Albay Batur'un başta Milli Savunma Bakanı olmak üzere Kara ve Deniz Kuvvetleri Komutanı, Ankara Komutanı, Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı Komutanı da dahil, birçok komutanı yerlerinden uçurmaya yönelik ilk jet uçurma eylemiydi bu!

"Bir filo, Çankaya üzerinde alçak uçuş yaparak Köşk'ün camlarını zangır zangır titretirken, Albay Halim Menteş yönetimindeki bir başka jet filosu da, o sırada Washington'a havalanan bir yolcu uçağının peşine düşecekti. Uçakta, apar topar yurt dışına atanan ve adeta zorla yolcu edilen Cunta lideri, Hava Kuvvetleri komutanı General İrfan Tansel vardı. Yolcu uçağı Türk hava sınırlarını geçmeden geri döndürülecekti. Komutan da cuntanın baskısıyla eski görevine... Bu demokratik hava korsanlığı sonucu Çankaya dize gelmişti!

"Cunta'nın istemleri [talepleri] tek tek yerine getiriliyordu, o sırada artık altını tutamayan Genelkurmay Başkanı Sunay da Cankaya'ya 6 maddelik muhtıranın kabul edilmesini önermişti.

UÇAN GENERAL

O ZAMAN içi biraz buruk olan Muhsin Batur, hep bir basamak yukarı çıkacaktı... Kuvvet Komutanı olacak, 1961'de üzerinde jet uçurduğu Çankaya'yı 1971 yılında devreden çıkartacaktı.

"12 Mart'taki Muhtıralı Müdahale yerine, 9 Mart için planlanan 'darbe' gerçekleşmiş olsaydı, 'Devrim Hükümeti'nin Başbakanı olacaktı.

YAVUZ BAŞKAN!

OLAMADI. 12 Mart döneminin ardından, Çankaya Kontenjanıyla Parlamentoya girdi. Senatör Batur, bu kez bir basamak yukarıya, Çankaya koltuğuna demokratik yollardan 'aday' oldu... 864 rakımlı Çankaya tepesine kul payı yaklaştı ama, oyları kısa geldi. Zaten araya yeni bir ara gelmiştik 12 Eylül!" (Bir İhtilâl Daha Var, s.317)

KELLE AVCISI CUNTA

BATUR'UN da dahil olduğu Silâhlı Kuvvetler birliği cuntası 27 Mayıs ihtilâlinden sonra

çok tesirli olmuş ve birçok meselede Milli Birlik Komitesine tesir etmişti.

Batur'un yanı sıra, devrin Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay'ın ve bilahare 12 Mart ve 12 Eylül ihtilâllerinde faal rol oynayacak birçok ismin dahil olduğu bu cunta, Yassıada Mahkemesinin kararlarına da tesir etmişti. Bu cunta affa şiddetle karşıydı. En az 35 kişinin kellesini istiyordu.

MBK'de hakkında idam kararı verilenlerin affedilmesine ve cezaların müebbete çevrilmesine dair bir hava meydana gelince, SKB cuntası derhal devreye girecek ve üç devlet adamı alelacele darağacına gönderilecekti.

SKB cuntası Cumhurbaşkanı seçiminde de tesirli olacaktı. AP'nin adayı olan Ali Fuat Başgil'in Cumhurbaşkanı seçilmesi mümkündü. Ama ihtilâlciler devreye girecek ve silâh zoru ile Başgil'i adaylıktan vazgeçirecek, ardından Çankaya protokolü diye demokrasi tarihinin yüzkarası bir anlaşma ile ve tehdille ihtilâlin lideri Cemal Gürsel'i Cumhurbaşkanı seçtireceklerdi.

HIRSLI CUNTACI

27 MAYIS öncesinde kendisini ihtilâlcilik oyununa kaptırıp koyveren Batur, artık yakasını "ihtilâlcilik hastalığı"ndan kurtaramayacak, her zaman "tepeden inmeci" metodlarla "baş" olmak isteyecekti.

Batur çok hırslıydı. Hedefine ne pahasına olursa olsun ulaşmayı istiyordu. Cüneyt Arcayürek'in Batur'un bu cihetiyle ilgili tesbitleri şöyle:

"... Muhsin Batur, daha yükselmeyi, daha ileriye gitmeyi 'ihtirasla' isteyen bir kişiliğe sahipti.

"İlk gördüğüm zaman, kafasındaki tek amaç, orgeneralliğe yükselmek, zamanı geldiğinde de Hava kuvvetleri Komutanı olmaktı. hava Kuvvetleri Komutanı olduktan sonraları ise, devletin yönetiminde belli başlı rolü oynamaya istekli olduğunu anlayacaktık." (C. Arcayürek Açıklıyor, 5, s.189)

Batur, daha önce ihtilâl yapmış bazı subaylar gibi Amerikalıların gözdesiydi. Henüz kuvvet komutanı olmadan önce ABD'ye yaptığı ziyaretlerde Amerika'nın bu ilgisi görülmekteydi. Arcayürek bir tesbitini şu şekilde aktarıyor:

"Sunay'ın ABD'ye yaptığı resmî ziyaretteki heyette askeri danışman olarak orgeneral Muhsin Batur vardı. Amerikalılar, Batur'un yeteneklerini biliyorlardı; özellikle Washington'da generale özenle 'itibar' etmişlerdi." (a.g.e., s.191)

ABD'nin "gözdesi" Batur, basamakları hızlı hızlı tırmanacaktı. İlk önce orgeneral olacak, ardından gözünü Hava Kuvvetleri Komutanlığına dikecekti. Faruk Gürler'in Kara Kuvvetleri Komutanı olmasından sonra, sâbık SKB cuntası üyesi Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın desteği ile Hava Kuvvetleri Komutanı olacaktı.

"Komutan Batur için kuvvet komutanlığı da bir adımdı. O daha ileriye gitmek istiyordu. İlk önce Genelkurmay Başkanı, sonra da Cumhurbaşkanı. Ordudaki gelenekler batur'un umurunda bile değildi. Arcayürek, Batur'un davranışı için şunları söylüyor:

"Türk ordusunda Genel Kurmay Başkanları geleneksel tutumla, sürekli olarak Kara Kuvvetlerinden geliyordu. Bugün de böyledir. Genel Kurmay Başkanı süresini doldurup ayrılırken, yerine geçecek olan komutan bellidir ve Kara Kuvvetleri Komutanı, Genelkurmay Başkanlığına tek adaydır.

"Oysa Muhsin Batur, bu geleneği bozmak istiyordu. Ona göre, Batı ülkelerinde yeri geldiğinde Kara'nın dışındaki başka kuvvet komutanları da Genelkurmay Başkanı olabiliyorlardı. Türkiye'de de, aynı düzenlemeyi uygulamanın zamanı gelmişti. Hava Kuvvetleri Komutanının -kendisinin- Genelkurmay Başkanlığına getirilmesini, Cumhurbaşkanlığına soyunan Gürler'den bir önkoşul, bir destekleme koşulu olarak istediği yaygınlaşmıştı. Öteki bir isteğinin ise, Gürler Cumhurbaşkanı olduğu zaman, Başbakanlığa getirilmesiyle ilgiliydi." (a.g.e., s.189)

MİLLİ İRADEYE SAYGISIZLIK

BATUR'LA ilgili bu bilgileri bir ihtilâlcinin ruh ve kafa yapısını iyi tahlil edebilmek için buraya alıyoruz.

Görüldüğü gibi Batur subaylık hayatının her devresinde demokrasinin karşısında yer almıştı.

1961 seçiminden sonra, SKB cuntası üyesi olarak "seçimi saydırınama" kararı alanlara iştirak eden Batur, o anda ve sonraki devrelerde milli iradenin ve milli iradenin iş başına getirdiği siyasi iktidarların kararlarını kale almamayı alışkanlık haline getirecekti.

ler. Bu arada Batur yine büyük rol oynadı. Tansel'in tayinini durdurmak için yaptığı gibi, yine Ankara semalarında jet uçurarak tayinde rol oynayan kesime gözdağı verdi.

Batur, Nazlı Ilıcak'ın kendisiyle yaptığı mülâkatta , Gürler'in Genelkurmay Başkanı oluşunda çevrilen dümeni şu şekilde anlatıyor:

"Çok güvenilir çeşitli kaynaklardan aldığımız haberlere göre, 1972 Ağustos'u yaklaşırken bir siyasi partimiz, bazı tertiplere girmişti. Memduh [Tağmaç] ve Faruk[Gürler] paşalar emekli olacak. Çünkü süreleri bitiyor. Ben Askeri Şûraya alınacağım, Semih Paşa Ge-

Batur, "Tepeden inme" baş olmak için ihtilâl tezgahladı

CEMAL GÜRSEL— 38 kişiyle ihtilâl yapmış ve Çankaya'yı ele geçirmişlerdi. Gürsel'i vazifeden alan doktor raporunun altında da 38 imza vardı.

Batur'un ne denli "su katılmadık ihtilâlci" olduğuna dair bir başka misal verelim. İhtilâlci ekip 12 Mart muhtırasını vermiş ve Türkiye'nin siyasetine yön vermeye başlamışlardı. Artık her istediklerinin olmasını istiyor ve kontrolleri altındaki hükümetlerden bunu bekliyorlardı.

12 Mart muhtırasında imzası bulunanlardan Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç'ın emekliliği doluyordu. Şayet emeklilik müddetinin sonuna kadar bekleyip öyle emekliye ayrılsa, o zaman Kara Kuvvetleri Komutanı Faruk Gürler de otomatikman emekliye ayrılmış olacaktı. Ama ihtilâlciler Gürler'in Genelkurmay Başkanı olmasını istiyorlardı. Bunun için yine ihtilâlci metodlara başvurdular. Baskı ile Tağmaç'ın emekliliğini erkene aldırdılar. Ardından

nelkurmay Başkanı, Faik Türün Kara Kuvvetleri Komutanı olacak. Bunun içinde bir siyasi oyun havası sezinleniyordu. Siyasi iktidarın yetkisi başka, siyasi oyun başka. Biz de o makamlarda oturan kimseler olarak, hem bunu duy, hem de bir eyleme girme. Bu da insan tablatına aykırı birşey, bunu ben haber alınca Faruk Paşa'yla konuştum, o da aynı haberi almış. Florya Köşkü'nde Sunay'a durumu anlattım. 'Nerede Gürler' dedi. Gürler, Kalender'deki orduevine gidiyordu, polis telsiziyle geri çağırdılar. Üçümüz oturduk, konuştuk. Zaten Sunay'ın bilmemesi imkânsız birşey. Bana görev verdi: 'Sen İstanbul'da fazla kalma, git Ferit Melen'le konuş, hem kabineyi fikre hazırlasın, hem de Gürler'in Genelkurmay Başkanlığı kararnamesini yavaş yavaş hazırlasın." (12 Mart

Daha sonra da üzerinde duracağımız gibi Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay hürriyetçi parlamenter demokrasi ile idare edilen diğer ülkelerdeki Cumhurbaşkanları gibi davranmıyordu. Siyasi iktidarın yanında yer alması gerekirken, bunu yapmıyor, cuntacıların ve ihtilâlcilerin yanında yeralıyordu. Sunay 12 Mart öncesinde ihtilâlcilerle işbirliği yapmıştı. Aynı işbirliğini 12 Mart'tan sonra da devam ettiriyordu.

Baturun "Bir siyasi partimiz" dediği Adalet Partisi idi. O zaman Batur'un da bahsettiği gibi Semih Sancar Genelkurmay Başkanı, Faik Türün Kara Kuvvetleri Komutanı olsaydı, Türkiye'nin siyas tarihi daha başka türlü şekillenebilirdi. 12 Eylül ihtilâli olmazdı.

Batur gelişmeleri şu şekilde anlatmaktaydı:

"İki komutan olarak Cumhurbaşkanının tasvibini aldık. Sonra da kendi aramızda anlaştık. Memduh Paşa'nın ve Eyiceoğlu'nun ayrılmasına, sırada olan Faruk Paşa'nın Genelkurmay Başkanlığı'na, Semih Paşa'nın da Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na getirilmesi kararını aldık."

JET UÇURMA MESELESİ

BATUR, tıpkı Tansel hâdisesinde olduğu gibi Jet uçurulmasını kendi zâviyesinden şu şekilde anlatıyor:

"Jet uçurma meselesi şu: Karar alındı ama kabinede Adalet Partili bakanlar çoğunlukta. Zaten bir siyasi parti derken onları kasdettim. Doğruluk derecesini bilmiyorum. Ama doğruluk derecesi var ki, geçenlerde sizin gazetede yayınlanan anılarında Türün de, kendisine Kara Kuvvetleri Komutanlığı teklif edildiğini ifade ediyor. Demek ki doğruymuş. İşte bir manevî hava yaratabilmek için o jetleri o zaman Ankara semalarında uçurduk."

"Ya olmasaydı, jetleri nereye kadar götürecektiniz?"

"Faruk Paşa Genelkurmay Başkanı olmadı diye, Meclis'i kapatmayacaktık. Bu bir kuvvet denemesiydi. Silâhlı Kuvvetlerin fikri budur demek için jetleri uçurduk. Bakın tekrar edeyim, komutan seçimini yaparken, bir politik hava verilmemesi lâzım. Anlaşarak çalışabileceği bir insanı seçmesi başka... kendi tandansına yakın diye birini seçmesi başka. 12 Mart döneminden sonra bu hatâlar tevali etti. Örnekleyelim: Meselâ, Emin Alpkaya'dan sonra Hava Kuvvetleri'nde iki tane orgeneral varken, ikisi de Hava kuvvetleri Komutanı yapılmadı. Ve bir korgeneral (Cemal Engin) Hava Kuvvetleri Komutanlığı'na getirildi. Sonra mahkeme kararı iptal etti. Siyasi iktidarın fikir itibariyle yakındır diye bir askeri seçmesi. Silahlı Kuvvetlerin geleneklerine ters düşer ve o komutanın Silahlı Kuvvetler nezdinde itibarının sarsılmasına neden olur. Bu tip uygulamalar sürdü. Kıdem sırasıyla üç tane orgeneral vardı. Adnan Ersöz, Ali Fethi Esener, Şükrü Olcay. Hükümet siyasi tercihini yaptı. En kıdemsizini, Ali Fethi Esener'i Kara Kuvvetleri Komutanı yapmak istedi. Siyaset kokan bir tercihti bu. Orada kararnameyi cumhurbaşkanı imzalamadı. Korutürk'ün imzalamama inadı, 30 Ağustos'a kadar devam edince, üçü de emekli oldu. Ve sayın Evren, Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na gelip oturdu." (a.g.e., s.156)

Batur'un bu ifadeleri yakın tarihimizdeki sancıların sebeplerini ve demokrasimizin niçin bir türlü rayına oturmadığını açıklamaktadır.

12 Mart cuntalarına ve bazı "elebaşı" ihtilâlcilere bakıldıktan sonra, şimdi de 12 Mart öncesindeki bazı siyasi gelişmelere ve ekonomik duruma göz gezdirelim.

12 Mart muhtırasında Cevdet Sunay'ın rolü çok büyüktür. Bu bakımdan Sunay'ın nasıl cumhurbaşkanı seçildiğini hatırlamak lâzımdır.

CUMHURBAŞKANLIĞI MESELESİ

AP 1965'te tek başına iktidar olduğunda önünde yığınla problem vardı. Askıda olan

Hükûmete gözdağı için Ankara'da jet uçuruldu

demokrasiyi rayına oturtacak, rafa kaldırılmış olan ekonomik gelişmeyle ilgili dosyaların tozunu silkeleyip devreye sokacaktı. Bütün bu meselelere 1966 başında cumhurbaşkanlığı problemi eklenecekti.

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel hastalanmıştı. Kısmî felç geçiriyordu. Doktorlar ellerinden geleni yapmış, "elimizden gelen bu kadar" demişlerdi. Devrin iktidarı, Cumhurbaşkanını tedavi ettirmek için her yola başvurmaya karar vermişti. Bunun için gelişmiş tıbbî cihazların bulunduğu ve daha tecrübeli doktorların olduğu ülkeye gönderilecekti.

Gürsel bu maksatla 2 Şubat 1966'da Amerika'ya gönderildi. Ancak Gürsel yattığı Walter Reed Hastanesinde komaya girdi. Amerikalı doktorlar ellerinden birşey gelmediğini söylüyorlardı. Bunun üzerine hükûmet Gürsel'i özel bir uçakla tekrar yurda getirtti. Cumhurbaşkanı Gürsel, Gülhane Askeri Hastanesinde hususi hazırlanan bir bölüme yatırıldı.

Gürsel, bitkisel hayata girmişti. Yatağında taş gibi yatıyordu. Hiç konuşmuyor, hiçbirşey duymuyordu. Senato Başkanı İbrahim Atasagun Cumhurbaşkanına vekâlet ediyordu. Ama bu böyle devam edemezdi. Cumhurbaşkanlığı meselesini âcilen halletmek gerekti. Bu mühim makam ne vakte kadar vekâlete yürütülecekti? Üstelik Gürsel'in iyileşmesi bahis mevzuu değildi.

Askeri doktorlar Başbakan Demirel'e şöyle diyordu:

"Sayın Gürsel'in artık Cumhurbaşkanlığı görevini yapmasına imkân yok. Bitkisel hayata girdi. Ne kadar süre bu durumda yaşayacağı belli değil. Görevini fiilen yürütmesi beklenemez. Bu durumu size iletmeye geldik."

Bunun üzerine Demirel doktorlara, "Bu durumu bir rapor haline getirebilir misiniz?" diye sormuştu.

Doktorlar rapor verebileceklerini söylemiş ve bilâhare bir rapor tanzim etmişlerdi. Gürsel'in sağlığının cumhurbaşkanlığı vazifesini yerine getirmeye müsait olmadığını belirten raporun altında 38 kişinin imzası vardı. Siz şu tevafuka bakın ki, 27 Mayıs ihtilâlini yapanlar da 38 kişiydi.

12 Mart öncesindeki anarşik hâdiseler, ihtilâli olgunlaştırmak isteyen cuntacıların ürünüydü.

Hükûmete gözdağı için Ankara'da jet uçuruldu

demokrasiyi rayına oturtacak, rafa kaldırılmış olan ekonomik gelişmeyle ilgili dosyaların tozunu silkeleyip devreye sokacaktı. Bütün bu meselelere 1966 başında cumhurbaşkanlığı problemi eklenecekti.

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel hastalanmıştı. Kısmi felç geçiriyordu. Doktorlar ellerinden geleni yapmış, "elimizden gelen bu kadar" demişlerdi. Devrin iktidarı, Cumhurbaşkanını tedavi ettirmek için her yola başvurmaya karar vermişti. Bunun için gelişmiş tıbbî cihazların bulunduğu ve daha tecrübeli doktorların olduğu ülkeye gönderilecekti.

Gürsel bu maksatla 2 Şubat 1966'da Amerika'ya gönderildi. Ancak Gürsel yattığı Walter Reed Hastanesinde komaya girdi. Amerikalı doktorlar ellerinden birşey gelmediğini söylüyorlardı. Bunun üzerine hükûmet Gürsel'i özel bir uçakla tekrar yurda getirtti. Cumhurbaşkanı Gürsel, Gülhane Askerî Hastanesinde hususî hazırlanan bir bölüme yatırıldı.

Gürsel, bitkisel hayata girmişti. Yatağında taş gibi yatıyordu. Hiç konuşmuyor, hiçbirşey duymuyordu. Senato Başkanı İbrahim Atasagun Cumhurbaşkanına vekâlet ediyordu. Ama bu böyle devam edemezdi. Cumhurbaşkanlığı meselesini âcilen halletmek gerekti. Bu mühim makam ne vakte kadar vekâlete yürütülecekti? Üstelik Gürsel'in iyileşmesi bahis mevzuu değildi.

Askerî doktorlar Başbakan Demirel'e şöyle diyordu:

"Sayın Gürsel'in artık Cumhurbaşkanlığı görevini yapmasına imkân yok. Bitkisel hayata girdi. Ne kadar süre bu durumda yaşayacağı belli değil. Görevini fiilen yürütmesi beklenemez. Bu durumu size iletmeye geldik."

Bunun üzerine Demirel doktorlara, "Bu durumu bir rapor haline getirebilir misiniz?" diye sormuştu.

Doktorlar rapor verebileceklerini söylemiş ve bilâhare bir rapor tanzim etmişlerdi. Gürsel'in sağlığının cumhurbaşkanlığı vazifesini yerine getirmeye müsait olmadığını belirten raporun altında 38 kişinin imzası vardı. Siz şu tevafuka bakın ki, 27 Mayıs ihtilâlini yapanlar da 38 kişiydi.

12 Mart öncesindeki anarşik hâdiseler, ihtilâli olgunlaştırmak isteyen cuntacıların ürünüydü.

38 kişiyle meşru cumhurbaşkanını alaşağı etmiş, 38 kişiyle Çankaya'ya çıkmış, vazife müddetini tamamlayamadan 38 imzalı bir raporla vazifeden ayrılmıştı. (Cüneyt Arcayürek açıklıyor5-s.88)

SUNAY CUMHURBAŞKANI

YENİ cumhurbaşkanı kim olabilirdi? Muhtelif isimler için nabız yoklaması yapıldı. O sırada Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay için hiç kimseden tepki gelmedi. Sunay, 27 Mayıs'tan hemen sonra kurulan Silâhlı Kuvvetler Birliği cuntası içerisinde yer almıştı. Ama 22 Şubat ve 21 Mayıs'ta Talât Aydemir liderliğindeki ihtilâl teşebbüsleri esnasında hükümetin yanında yer almıştı.

İktidarın o esnada hallet-mesi gereken çok daha başka problemleri vardı. Cumhurbaşkanlığı problemini âcilen halletmek istiyordu. Sunay ismine CHP de karşı çıkmamıştı.

İktidar Sunay'ı cumhurbaşkanı seçmek için formalliteleri süratle ikmal etti. Sunay ilk önce emekliye sevkedildi. Ardından 14 Mart 1966 tarihinde Sunay kontenjan senatörlüğüne seçildi. 28 Mart '66'da yapılan oylamada da cumhurbaşkanı oldu. Böylece Cumhurbaşkanlığı problemi halledilmiş oluyordu.

AP iktidarınca cumhurbaşkanlığına aday gösterilen ve seçilen Sunay daha sonra bu iktidara ihanet edecekti. İhtilâlcilik damarı depreşecek ve cuntacıların faaliyetlerini iktidara bildirmeyecek, ihtilâlcilerle işbirliğine girecekti. Sunay'ın bu davranışlarını ilerde ele alacağız.

1965-1969 yıllarında AP, halkın büyük bir desteğine sahipti. Ülkede istikrar vardı, yeni projeler gündeme geldiğinde dış kredi bulmada bugünkü güçlüklerle karşılaşılmıyordu. Milli ve manevi çevreler AP'nin başarılı olabilmesi için her türlü fedakârlıklarda bulunuyordu. 1960 ihtilalini yaşayan kitleler 1960 dönemi sonrasında AP'sini kendilerine bir kurtuluş kapısı olarak görüyorlardı.

Bundan dolayı iktidar için ekonomik problemleri halletmek hiç de güç değildi. Milletin istekleri doğrultusunda yönetimler hareket etmek istediğinden ABD rahatsızlığını dile getiriyor, bu rahatsızlığa karşı da hükümetler ciddi bir tavır içine giremiyordu.

12 Mart'ta Sunay'ın rolü çok büyüktü

AP 1965'te tek başına iktidar olduğunda önünde yığınla problem vardı. Bunlara bir de Cumhurbaşkanlığı problemi eklenecekti. Gürsel'in 38 doktorun raporuyla devre dışı kalması üzerine Sunay Cumhurbaşkanı seçildi

Özellikle 1969 seçimlerinde iktidara tek başına ikinci defa AP'nin gelmesi sonrasında bu husus daha da ön plana çıktı. İçte ve dıştaki bu tür gelişmeler AP iktidarını zayıflattı, buna AP içindeki bazı isimlerin cuntacı özellikteki kişilerle işbirliğine ve dirsek temasına geçerken bir kısmı da dosyalı muhalefet atağına geçiyordu.

İHTİLÂLİN ZEMİNİ

1971 öncesindeki bütün bu gelişmelere baktığımızda, bazı mihrakların şuurlu bir şekilde ihtilâle zemin hazırladıkları görülecektir. Bazı aklıevveller de bilerek, ya da bilmeyerek bu oyuna âlet olmuştur. AP'yi parçalamak maksadıyla harekete geçip Demokratik Partiyi kuranlar bu sınıfa dahildir.

İhtilâlin olgunlaşması için çıkartılan anarşiye çanak tutan gazetelerden bahsetmiştik. Bu gazetelere, Yahudi dönmesi olduğu söylenen Simavi'lerin çıkardığı gazeteler de, doğrudan Demirel'in şahsını hedef alarak yapılan yayınlarla iştirak ediyordu. Hele Günaydın gazetesinin yüz kızartıcı ifşalarını basın tarihine kara bir leke olarak geçecektir.

Bütün ihtilâlcilerin kafa yapısı aynıydı. Hepsi de "Atatürkçü" olduklarını söylüyordu. Hepsi de ilk iş olarak dine ve dinî gelişmelere cephe alıyorlardı. 12 Eylülcüler de tıpkı 27 Mayısçılar ve 12 Martçılar gibi davranacak, ilk iş olarak dinî hayatı ilgilendiren birtakım tedbirler alacaklar ve Hırka-i Saadette okunan Kur'an-ı Kerimi susturacaklardı.

AYDIN YALÇIN NE DİYOR?

AP MİLLETVEKİLLERİNDEN Prof. Aydın Yalçın, ihtilâl meddahlığı yapmakta, her gittiği yerde ihtilâlin gelmek üzere olduğunu yaymaktadır. (Cüneyt Arcayürek Açıkliyor-5, s.281)

Prof. Yalçın'ın bu davranışlarına mukabil Demirel şöyle diyordu:

"...Neden, niçin ihtilâl olacak?.. Menderes yaptıklarından ötürü asılmış değildir. Yaptıklarından ötürü asılan, hükümettir. İşte biz, hükümeti rayına oturtmaya çalışıyoruz. Menderes ihtilâli biliyordu. Üç gün önce kendisine söylenmişti. Onu basiretsizlikle suçlayanlara söylüyorum: Menderes ne yapabilirdi?.. Tedbirî ne olacaktı?.. Silâhlı Kuvvetlere karşı tedbir olmaz. Mühim olan Silâhlı Kuvvetlerin siyasete karışmasını gelenek durumuna getirmemektir.

"Biz, artık ihtilâl bekçiliğinden usandık. Kim milletin elinden neyi alacaktır?.. Bir millet, dışa karşı 'istiklâl' içinde olacak, kendi içinde esir diye düşünülebilir mi? Bir millet sürekli olarak kendi ordusunun korkusu içinde yaşayabilir mi?.. Demokrasiyi elbirliğiyle yaşatalım." (a.g.e., s.282)

Sunay kendisini seçenlere ihanet etti

Başbakan Demirel 1970'te bunları söylüyordu. Aslında bu değerlendirmeler, ihtilâller ve iktidarlarla ilgili bütün isnadlara ve iddialara verilmiş cevaptır.

Gerçekten de öyle değil mi? Asli vazifeleri ülkeyi dış düşmanlara karşı korumak olanlar ve milletten bu vazife için para ve silâh alanlar, silâhlarını ve rütbelerini iktidarı ele geçirmek için kullanırlarsa, böylelikle üniformalarına ihanet ederlerse iktidar ne yapacaktır? Bunları nasıl durduracaktır? Hususi bir ordu yok ki, iktidar ihtilâlcilere karşı bu orduyu kullansın...

CİNAYETİN SUÇ ORTAKLARI

İHTİLÂLCİLERİN, yaptıkları en seçik ve en hunharca davranışlardan birisi de, ihtilâli olgunlaştırmak için anarşik hâdiseler tezgâhlamak ve provokasyonlar tertiplemekti.

Marksist yazar Kemal Tahir bile 12 Mart cuntalarının bu kanlı oyununa tepki göstermiştir. El yazısıyla tuttuğu notlarda, 12 Mart öncesindeki hâdiseler ve bu hâdiselerin tezgâhçıları için şunları söylemekteydi:

"Namussuzluğun, cinayetlerin alıp yürüdüğü dönemlerde, kanlı olaylardan, ilerisi için faydalı birikim umduğunu söyleyenler de, cinayetlerin suç ortaklarıdır. Hele bunların çocukları varsa, bu çocuklar bunların hoş gördükleri alçaklıklarla ölüme, suça itilen çocukların yaşıtı ise ve bunlar çocuklarını cinayetlere sürmemişlerse suçları asıl katillerden daha ağırdır. Çünkü bunların manevi suçları katmerlidir.

"Hem askeri cuntacı, hem 1971'lerde gerçek Kemalist, hem de devrimci olmak mümkün değildir. Mümkün sayanlar ya kendileri alıktırlar, ya da dünyayı alıklardan ibaret sayanlardır.

"Politikada düşmüş olabilmek için bir yerlere çıkmış olmak gerektir. Oldum olası yerlerde sürünen solucanların eline, düşmek bile geçemez.

"Stalin'in posta arabaları, bankaları soyduğu söylenir. Sonradan sosyalizmi sürüklediği cinayetler batağında bakılınca bu söylentiye inanmak gerekir. Fakat bunun gerçek olması, bizim sosyalist geçinen haydutlarımıza hak tanımaz. Çünkü değil sosyalizmde, kapitalizmde bile—ki baştan ayağı haydutluktur—açıkça silâhlı soygunculuk hiçbir işte, hiçbir kimseye, hiçbir parlak amaca varmak için örnek olamaz. Çünkü silâhlı soygun, bütün soygunlar gibi namussuzluktur, namussuzlukların hiçbiri de örnek tutulamaz.

"Kan dökülmesine sebep olduktan ya da buna bilir bilmez yardakçılık ettikten sonra—bu işe yardımcı olduktan sonra—sıntarak yaşamak, çingene cellâtların hüneridir. (Belki daha doğrusu cellât çingenelerin...)" (30 Mart '89, Milliyet)

12 Mart ihtilâlini olgunlaştırmak için çıkartılan anarşiye canak tutmuş olan, Madanoğlu cuntasının yayın organı Devrim gazetesinde yazılar yazan Uğur Mumcu, aradan yıllar geçtikten sonra, darbe öncesindeki o anarşik hâdiselerin birer provokasyon olduğunu itiraf etmektedir.

U. Mumcu, 4 Nisan '89 tarihli Cumhuriyet'teki "Bombalar" başlıklı yazısında, 12 Mart öncesi anarşik hâdiselerin başrol oyuncuları Mahir Çayan ve arkadaşlarının İstanbul Maltepe Cezaevinden kolayca kaçmalarına dikkat çekerek, Çayan ve arkadaşlarının öldürüldüğü Kızıldere'deki çatışmalarda bir tek kişinin, Ertuğrul Kürkçü'nün sağ olarak kurtulmasını hatırlatmaktadır.

Mumcu, seçimler öncesinde ve cumhurbaşkanlığı seçimi öncesinde patlatılan bombaların altında bir bit yeniği olduğunu ima ederek şöyle demektedir:

"Pusudakilere dikkat!

"Ara rejim profesyonellerine dikkat... Bombalara, tabancalara, tüfeklere dikkat! Eylemlere dikkat! Ajanlara dikkat! Provokasyonlara dikkat!.."

Ülkemizde gerçekleştirilen üç ihtilâle baktığımızda, ihtilâlcilerin mühim bir taktiğinin de, ülkeyi "sıkıyönetim" vasatına çekmek olduğu görülecektir.

Sıkıyönetim, demokrasiyi yıkmaya çalışan şer mihraklara karşı düşünülmüş bir tedbirdi. Ama ihtilâlciler bu müesseseyi de demokrasiyi yıkmak için kullanmaktaydı. Taktik basitti: Orduyu ilk önce sivil hayatın içine çekmek, daha sonra sıkıyönetimle iç güvenlikte de mesuliyet üstlenen birimleri ihtilâli gerçekleştirmede kullanmak...

12 Mart öncesinde de aynı taktik uygulanacaktı. Haziran 1970'de cuntalar âniden hâdiseleri tırmandırdı. İstanbul ve İzmit'te ihtilâlcilerin maşası militanlar, işçileri de tahrik ederek hâdiseler çıkartmış, emniyet kuvvetleriyle çatışmalar olmuştu. Ayrıca militanlar iş yerlerine saldırmış, sağı-solu yakıp yıkmaya başlamışlardı.

Anarşiye çanak tutanlar sonradan hızlı demokrat kesilecekti

SIKIYÖNETİM İLÂNI

İKTİDAR hâdiseleri önlemek için aslında demokratik bir müessese olan sıkıyönetimi işletmek istedi ve 15 Haziran 1970'te sıkıyönetim ilân edildi.

Böylece orduya iç güvenlikle ilgili mühim vazifeler yüklenmişti. Ne var ki, asıl vazifeleri dış güvenlikle birlikte iç güvenliği de temin etmek olan subaylardan, "ihtilâlcilik oyunu" oynayanları, anarşistleri yakalamak yerine, bilâkis onları tahrik ediyor, ihtilâlin olgunlaşmasını istiyorlardı.

Militanlar ellerini kollarını sallayarak ülkede cirit atarken, onları yakalaması gereken cuntacılar ihtilâlin alt yapısını hazırlamak için gece gündüz demeden çalışıyorlardı.

Anarşistler banka soyuyor, adam kaçırıyor, devlet ve millet mallarını tahrip ediyordu. Ama ihtilâlciler bu tahribatı durup seyrediyor, kendi işlerine bakıyorlardı. Yani ihtilâl anayasası, bakanlar kurlu listesi hazırlıyorlardı.

İHTİLÂLCİ ZİHNİYET

İHTİLÂLCİLERİN hepsinin aynı kafa yapısına sahip olduğu görülmekteydi. 12 Mart gününe gelmeden önce, ihtilâlcilerin bu kafa yapılarına göz gezdirmekte fayda mülâhaza ediyoruz. Muhsin Batur 20-21 Ocak 1970 tarihinde 21 generalle yaptığı toplantıda yapılan konuşmaları, konuşmacıların isimlerini vermeden aktarıyor. Bu konuşmalara baktığımızda, cuntacıların demokrasi anlayışını ve millete hangi gözle baktıklarını daha iyi anlamaktayız. İşte cuntacıların görüşlerinden seçmeler:

Bir general: "Seçmenler kalitesizdir, seçilenler de kalitesiz olmaktadır, dolayısiyle bu tarz seçimlerin teşkil ettiği hükûmetten, daha iyi bir idare tarzı beklenemez." (Anılar ve Görüşler, s.150)

İşte bu görüş, ihtilâlciliğin "ana fikridir". 27 Mayıs ihtilâlini yapanlar da böyle demişti. Vatandaşlar için "cahil oy çoğunluğu" tâbirini kullanmışlardı.

Generallerin bu tavırları, "yumurtadan çıkmış, kabuğunu beğenmiyor" sözünü hatıra getirmektedir. Onlar da beğenmedikleri halkın arasından çıkmışlardı. Bu garibân millet, yememiş o generallere yedirmiş, giymemiş o generallere giydirmişti. Bu millet o subayların kendi branşlarında en iyi şekilde yetişebilmeleri için hiçbir fedakârlıktan kaçınmamıştı. Anadolu'nun pek çok bölgesinde okul yoktu. Çoğu okulda doğru dürüst sıra ve diğer malzemeler yoktu. Öğretmen eksikti. Ama asker okullarda öyle değildi. O okullarda öğretmen eksikliği yoktu. Malzemeler tamamdı. Kompüter dahil hiçbir eksiği yoktu. Talebeler âdeta kuş sütüyle beslenyordu. Fedakâr millet bunu, subay namzetleri iyi yetişsin, asli vazifeleri olan dış düşmanlara karşı vatanı müdafaa etme eğitimini iyi yapsın diye yapıyordu. Millet, gün gelip üzerlerine titredikleri bu subay namzetlerinden bazılarının silâhla tepelerine çökleneceklerini ve kendilerini küçümseyeceklerini, kendileri için "kalitesiz" diyeceklerini nereden bilsindi? Ayrıca subaylara sağlanan lojman, giyecek, yakacak, ucuz gıda maddeleri, tatil imkânları, yurt dışı seyahatleri, yüksek maaş gibi "kolaylıklar" o "kalitesiz seçmenler"in paralarıyla olmuyor muydu?

Şimdi cuntacı generallerin diğer görüşlerine bakalım:

"Aşırı sol şu anda tehlike değildir, esas tehlike büyük tavizlere mazhar olan aşırı sağdadır."

Bir başka general:

"Sağa çok taviz veriliyor. Hükûmette iffetsiz insanlar var, dirayetsiz olan hükûmet esaslı tedbirler alamamaktadır."

"Sağa aşırı taviz verilerek din okul ve kursları aldı yürüdü. Sağ neşriyatta

aşırı rol oynayanlardan bazıları mahkûm oldukları halde serbest dolaşıyorlar. Hükümet otoritesi yoktur." (a.g.e., s.151)

Bir diğer general:

"...İrtica tehlikelidir, sol'dan korkmuyoruz... Hükümet yalnız sol'a cephe alıyor. Sol diye tarif edilenler, iyi işler istemektedirler.

Bir başka general:

"...Bir de Atatürkçü zümre vardır. Dış tesirler ile Atatürkçü zümre arasında gizli ve açık mücadele mevcuttur. Dış tesirleri kabul etmek sonra da yok etmek ve Atatürk ilkelerine sahip çıkmak lâzımdır."

Bir diğeri:

"... Aşırı sağın menşei İstiklal Harbi'ne kadar geri götürülebilir. Otoriter idare zamanında gerici çevre sinmiş, çok partili devirde başkaldırmıştır. Bir de oy endişesi ile tâviz verilince rejim tehlikeye düşmüştür. Vatandaşın kendi hakkını kendi koruması durumu yaratılmıştır. Askerler bundan etkilenmektedirler. Sol'a kaymaktan ziyade aşırı sağ'a büyük tepki doğmuştur." (a.g.e., s.155)

Militanlar cirit atarken, cuntacılar oyun tezgahlıyordu

Ama onların asıl düşündüğü ideolojidir. Onlara göre demokratik devrede "Atatürkçülük elden gitmektedir". "Kalitesiz seçmenlerin" işbaşına getirdiği "kalitesiz insanlardan müteşekkil" iktidarlar halka tâviz vermektedir. Bütün rahatsızlıkları dini gelişmelerden doluydu. İhtilâlcilerin cephe aldığı aslında milletin bin yıllık tarihi ve kültürüdür. İnsan fıtratıdır.

27 Mayıs'çılar satafatlı nutuklar atarak iktidarı ele geçirmişlerdi. İlk yapıkları iş, Ezanı Muhammediyi tıpkı Atatürk zamanındaki gibi yeniden yasaklatmak için neler yapılabileceğini plânlamak olmuştu. Daha sonra tesettür düşmanlığına başladılar. İhtilâlcilerin tâyin ettiği askeri valiler ve belediye başkanları cadde ve sokaklarda çarşaflı kadın avına çıktı. Bu ihtilâlciler rasgeldikleri iffet timsali hanımların örtülerini zorla çekip alıverdi. Tıpkı Fransız askerlerinin Gaziantep'te ve Kahramanmaraş'ta yaptıkları gibi...

12 Mart'çılar da öyle yapacaktı. İlk iş olarak imam-hatip liselerinin orta kısmını kapatacak. İmam-hatip menşeli bürokratlara baskı yapacaklardı

İHTİLÂL KİME KARŞI YAPILDI?

MUHSİN Batur'un organizesiyle toplanan generallerin ileriye sürdüğü şu görüşler, yalnızca 12 Mart'a değil diğer ihtilâllere de ışık tutmaktadır. İhtilalciler, "vatan! millet! Sakarya!" nutukları çekmekte, "vatanın ali menfaatlerini düşündüklerini" söylemektedirler

12 Eylül'cüler de benzer davranışlarda bulundu. İhtilâlin hemen ertesinde ilk iş olarak Hırka-i Saadette okunan Kur'an-ı Kerim ile Ayasofya'nın minarelerinden yükselen Ezan-ı Muhammedi'yi susturdular. Ardından Kur'an kurslarını toptan kapatmanın yollarını aradılar. Asker okullardaki dindar talebeleri okuldan attılar. Namaz kılan subayları ordudan ihraç etüler. Başörtülü hanımların askeri lojmanlara girmesini yasaklayan idarecilere ses çıkarmadılar.

ALİ ELVERDİ— 9 Mart günü toplanan ihtilalciler, ihtilâle karşı çıktığı takdirde bu paşayı "itlâf" edeceklerdi.

İHTİLÂLCİLERİN DERDİ

İHTİLÂLCİLERİN bütün derdi, kendilerinin de ifade ettiği gibi muhafazakâr-demokrat iktidarlardı. İhtilâlciler kendilerinin de ne olduğunu tam olarak bilmediğini "Atatürkçülük"ten taviz verildiğini söylüyorlardı.

Aslında onların bütün derdi, ülke idaresini ele geçirmek ve koltukları kapmaktı. Tabii içlerinde Atatürkçülüğü maske yapan Marksistler de vardı. Hepsi de üstünlük kompleksi içerisindeydi. Bütün sivillere tepeden bakıyorlardı.

12 MART'A DOĞRU

12 MART öncesine ihtilâlciler cephesinden bakmaya devam edelim. İhtilâl cuntalarının en mühim simalarından Muhsin Batur 25 Ocak 1970 tarihli Milli Güvenlik Kurulu toplantısında bir konuşma yapmıştı. Bu konuşma sonra konuşma yapmıştı. Bu konuşma sonradan "muhtıra" ya da "ihtar mektubu" şeklinde değerlendirilecekti. O toplantıdan sonra Başbakan Süleyman Demirel, Batur'dan konuşma metnini istemiş, Batur da vermişti. İşte bu durum bazı gazetelere "Batur muhtıra verdi" şeklinde aksettirilecekti. Başbakan Demirel ise 22 Haziran 1970'te yaptığı açıklamada şöyle diyordu:

"Böyle bir mektup yok. Gazetelerde mektup muhtevası diye çıkan şeyler, genellikle çok yanlış. Yalnız Hava Kuvvetleri Komutanı, daha evvelki bir görüşmemizde bana bazı hususları intikal ettirmişti. Ben de bunları bana bir not olarak vermesini rica ettim. Bir not olarak verdi. Bu bir muhtıra değildir. Bir mektup da değildir. Bunun muhtevasını da açıklamak durumunda değilim. Muhtevası devlet hizmetlerine müteallikti ve bu kendi hiyerarşi düzeni içinde cereyan eden bir hususdur. Birtakım yanlış mânalar çıkarmağa, su veya bu istikamette bunu tefsir etmeğe mahâl yoktur."

TUTUCULUKMUŞ

1971 ÖNCESİNDE artık cunta liderleri sık sık bir araya gelip durum değerlendirmesi yapmağa başlamışlardı. Muhsin Batur bu toplantılardan birisinde yaptıkları değerlendirmeleri anlatırken, "din ve dinî tutuculuk" düşüncelerinin "Türkiye'yi geriye götürmek ve batırmaktan başka bir işe yaramayacağı" hususunda hemfikir olduklarını belirttikten sonra şöyle demekteydi:

"Yeni-eski mücadelesi Türkiye'de asırlardan beri sürmektedir ve eskiye taviz vermeden iktidara gelmek (Atatürk hariç) şimdiki halde çok zordur." (a.g.e., s.178)

Batur cunta liderleriyle birlikte "AP'nin tutucu, CHP'nin ise ilerici güçleri temsil ettiğini" mevzubahis ettiklerini söyledikten sonra, parlamentoya ve parlamenterlere hangi gözle baktıklarını şu şekilde

"Parlamenterlerin çoğu, malesef ünvan ve mevkiden yararlanmak suretiyle özel çıkar sağlayan, birtakım yöresel ve fikri hüsumetler yüzünden bir partide yer alan, memleket gerçeklerini değerlendirecek ve anlayacak kültür seviyesinden yoksun olduklarından, parlamentoya karşı, bir bölüm iyi niyetli aydınlar ve bir bölüm ari niyetlilerce ümitsizlik belirtileri çok artmış ve başka çözüm yolları aranmasına başlanılmışur."(a.g.e., s.178)

12 Mart'tan yaklaşık bir sene önce bu gibi görüşleri kendi aralarında dile getiren cuntacılar, yine Batur'un ifadesine göre 1970 Nisan'ında müdahaleyi telaffuz etmeye başlamışlardı.

Cuntaların hemen hemen tamamı 1971 başında bütün hazırlıklarını tamamlamış, ihtilâlin olgunlaştığına kanaat getirmişlerdi. En hazırlıklı cunta olan Batur-Gürler destekli cunta, "devrim anayasası"nı ve bakanlar kurulu listesini bile hazırlamıştı. Muhsin Batur zaman zaman görüşüne arzedilen bu ihtilâl dosyaları üzerine düşüncelerini belirtiyor, o düşünceler istikametinde düzeltmeler yapılmasını istiyordu.

1971 Mart'ının başında artık cuntalar hazırlıklarını ikmal etmişlerdi. Bütün plânlar, parlamentonun feshedilip, devleti bütünüyle ele geçirmek, anayasayı değiştirip, devrimci bir anayasa ile ülkeyi devrimci esaslarla idare etmek üzerine yapılmıştı. Bu düşüncedeki ihtilâlciler 9 Mart'ta bir toplantı yaptı. Ve 9 Mart'tan 12 Mart'a gelindi. Bu arada neler olmuştu? Neden plânlanan ihtilâl gerçekleşmemişti de, muhurayla iktifa edilmişti? Bu gelişmelere teker teker göz gezdirelim.

9 Mart 1971'de cuntalar arasında çok mühim gelişmeler oldu. O gün, "büyük cunta" olan askeri cunta, ihtilâl için toplandı. Cuntanın içerisinde yer alan 50'ye yakın ihtilâlci subay kendi aralarında toplanırken, ihtilâlin liderlerinden Batur ile Gürler de kurmaylarıyla birlikte başbaşa başka bir toplantı yapmıştı. Şimdi çeşitli kaynaklardan, bu toplantılarda neler olup bittiğine bakalım:

İhtilâlcilerin bütün derdi ülke idaresini ele geçirmek ve koltuk kapmaktı

FARUK GÜRLER— Şayet ihtilâlden vaz geçecek olsa, karnı kurşunla doldurulacaktı.

HAVACI CUNTALAR

HİZLİ ihtilâlcilerden Talât Turhan, çıkarıldığı mahkemede şunları söylemiştir:

"9 Mart günü (1971) Türk Silâhlı Kuvvetlerine mensup 50 yüksek rütbeli subay ihtilâl kararı almıştı. Ben bu kararın içinde yoktum. Ancak kabul edilse idim tereddütsüz girerdim. Zira beni sivil diye almadılar. Şimdi bu şekilde 50 subay ihtilâl kararı aldığına göre, sayın savcının bu 50 subayı buraya getirmesi gerekir. O takdirde ben onların yanında hesap vermeye lüzum etmem ve bu yapılmadan adaletli, hukuki, kanuni bir yargılama yapılamaz." (12 Mart Cuntaları, s. 398)

Bu ihtilâlcinin dikkat çektiği nokta üzerinde durmak lâzımdır. 1971'den sonra Madanoğlu cuntasına mensup bazı şahıslar, sabotaj ve soygun hâdiselerine karıştıkları için mahkeme huzuruna çıkarılmışur. Ayrıca bazı cunta üyeleri ihtilâle teşebbüs suçuyla muhakeme edilmişlerdir. Ama asıl büyük ih-

tilâlciler paçayı kurtarmışlardır. Faik Türün Paşanın ihtilâlcilerin peşini bırakmamakta kararlı olmasından rahatsız olan bazı generaller, Birinci Ordu mensuplarına baskı yapmaya başlamış ve "Bu işin peşini bırakın" demişlerdi. Bu şekilde baskı yapanlardan birisi de daha sonra 12 Eylül ihtilâlinin içerisinde yer alacak olan Kenan Evren'di. İşte bu baskılar yüzünden cuntalarla ilgili tahkikat tamamlanamamış, dolayısiyle ihtilâlciler mahkeme huzuruna çıkartılamamıştır.

ALİ ELVERDİ ANLATIYOR

12 MART öncesini ve sonrasını yaşayan muvazzaf subaylardan birisi olan Ali Elverdi Paşa, 9 Mart'ı şu şekilde anlatıyor:

"Ve ordu'da büyük bir cunta kuruldu. Cuntanın adı, 'Faruk Paşa Cuntası'ydı. Ama yöneticisi, bugün Timisi Partisinin Genel Sekreteri olan Celil Gürkan'dı. Yardımcıları; Şükrü Köseoğlu, Mehmet Ali Eker, Mehmet Tuğcu, Hava Kuvvetlerinden 4 general—Başta Hava Kuvvetleri Komutanı—ve Konya Üs Komutanı, Mürted Üs Komutanı, Eskişehir Üs Komutanı... Bunlar, bu cuntanın içindeydiler. 13 tane toplantı yapmışlardı. Bu toplantıların en sonuncusunda, benim tümenimden de 4 tane tabur komutanı bulunmuştur ve bu toplantıya bilerek ve bilhassa sokulan bir Korgeneral bizi uyarmış, biz farkına varmışızdır. Tümenimize alârm vermiştir bizim haberimiz olmadan, Kara Kuvvetleri Komutanı...' Benden ve bir de İhsan Över'den emir alırsınız! Başka kimseden zinhar emir almayın. Ya ben geleceğim gövdemle oraya ve yahut da İhsan Över'in emirlerine itaat edeceksiniz' diyerek Tümenimize alârm vermiştir.

"İşte bu cuntanın içinde bulunan o dört kişi, bu alârmın ikinci günü bize telefon ettiler. Telefon eden arkadaşımız bir Korgeneral, Genelkurmay Başkanı'nın malûmatı ve bilgisi tahtında, bu cunta toplantısına iştirak etmiş; fecaati görmüş; 'Aman! Birden birşey olur, Genelkurmay Başkanı biraz ağır alır!' endişesiyle, bana gece telefon ederek; 'Muhabere Tabur Komutanı—Başka Muhabere Tabur Komutanı olmayacağı için sana söylüyorum Ali Paşa—O da vardı bu cuntada. O çocuk senin hakkında iyi düşünüyor. Çağır kendisini, konuş' demiştir. Ben de onu çağırdım. Kendi odamda şu konuşmayı yaptım. Aynen naklediyorum:

"Adı: Kadir Günaydın, Yarbayın.

" 'Kadir, sen, iki gece evvel bir toplantıda bulunmuşsun. Bu bir cunta toplantısıymış. Sizden tekmil almışlar. Nedir? Bunun içyüzünü anlat!' dedim.

" 'Paşam maalesef, benim sınıf arkadaşım Ordu Donatım Tabur Komutanı Ümran Şensezgin beni iğfal etti! Bu toplantıya götürdü. Gittim. Gittiğime de, gideceğime de pişman oldum. Çünkü ben, bu toplantıyı bizzat Kara Kuvvetleri Komutanı yönetiyor zannettim. Ama kendisi yoktu. Hava Kuvvetleri Komutanı da yoktu. Ama adamları vardı. Celil Gürkan, biliyorsunuz, Kara Kuvvetleri Harekât Başkanıdır. O yönetiyordu.' dedi.

" 'Peki neler geçti toplantıda?' diye sordum. 'Toplantıda arkadaşlarımız kalktılar, tekmil verdiler' dedi. Meselâ bizim tümenimizden Cemâl Ünver —Topçu Tabur Komutanı—kalkmış: 'Komutanım, ben isterseniz, Topçu taburumla, toplarımla, topçu olarak; arzu ederseniz piyade silâhları da alarak, motorlu piyade olarak vasıtam, topum, silâhım, erim, hepimiz emrinize hazırız' diye tekmil vermiş...

"Muhabere Tabur Komutanı, 'Ben de,' dedi, 'Birşeyler söyledim!' O da demiş ki sonradan duyduğumuza göre—kendi ağzından tabii söylemedi—: 'Ben de Tümenin muhaberesini karıştırırım' demiş. Ordu Donatım Tabur Komutanı: Tümenin bütün benzinlerine su katarım, Tümen hareket edemez, yerinde kalır' demiş.

"Ayrıca Piyade Tabur Komutanı, o da: 'Ben de Piyade Taburumla emrinize hazırım' demiş. Diğer birlikler Yani Ankara'da bulunan diğer birlik komutanları İstanbul'dan gelen diğer [illegible]

"Paşam, maalesef, Ordu Donatım Tabur Komutanı beni iğfal etti"

mız. taa Urfa'dan gelen Tank Yarbay, o dahi tekmil veriyor. İstanbul'dan bir Albay, mesela Nedim Arat ismindeki albay: '66 Tümen emrinize âmadedir. O gece planı aynen uygulayacaktır. Hiç şek ve şüphe etmeyin komutanım' demiştir.

HANİ CUNTANIN BAŞI?

YARBAY Kadir Günaydın, devamla şunları söyledi:

" 'Ben Tümgeneral Celil Gürkan'a sordum: Hani bu cuntanın başında Kara Kuvvetleri ve Hava Kuvvetleri Komutanı var deniyordu, kendileri nerede? Celil Gürkan bana cevaben: 'Üç alternatif var: Faruk Paşa başımızdadır. Başımızda olarak ihtilâl yapılır. İkincisi, başımızdaydı. Ayrılırsa onun adına ihtilâl yapılır. Sonra onu hallederiz. Üçüncüsü, ondan sinyaller alırız. İhtilâli yaparız. Sonra onu hallederiz' dedi.

"Ayrıca bir arkadaşımız: 'Peki Muhsin Paşa nerede?' demiş. Ona da (adının Kemal Tunusluoğlu olduğunu sandığım) Kurmay Albay cevap verdi: 'Ben Muhsin Paşanın özel kalem müdürüyüm. O bu cuntada olmasa benim burada işim ne? Nasıl bu toplantıya gelirim?'

UĞUR ALACAAT'TAN— 9 Mart'ta ihtilâl gerçekleşseydi, içişleri bakanı olacaktı

" 'Ayrıca ben sizi sordum: İki defa ihtilâle karşı gelmiş ve muvaffak olmuştur. Tümen Komutanı Muavinimiz Ali Elverdi ne olacak?' dedim Celil Gürkan: 'Elverdi milletini sever. Kan dökülmesini istemez. Onu çağırıp ikna edeceğiz!' dedi. Ben de, 'İkna olmazsa?' deyince, cevaben 'o zaman itlâf ederiz' dediğini duyunca, toplantıyı terkettim. Fakat size rapor etmeye cesaret edemedim...' "

(Ali Elverdi. Bu Vatana Kastedenler. İstanbul: 1977, s.32-34)

GÜRLER'İN TEREDDÜDÜ

İHTİLÂLCİLERİN bu davranışları Gürler'i ürkütecekti. Sonradan kendisine niçin tereddüt geçirdiğini soranlar, "Adamlar benim karnımı kurşunla dolduracakmış yahu" diyecekti. Gürler'in tereddüt geçirmesinin bir diğer sebebi de, Batur ve ekibinin hazırladığı devrim anayasası ile diğer dokümanların bütünüyle ihtilâlin "kızıl renkli" olacağını ortaya koyduğunu görmesindendi.

Cuntaların toplantılarına katılmış olan Atıf Erçıkan Gürler'in tereddüt geçirmesinin sebebini şu şekilde anlatıyor:

"Faruk Gürler'e havacıların hazırlıkları Celil Gürkan tarafından intikal ettirildi. Gürler baktı ki, tuğgeneraller ordu komutanı, kuvvet komutanı oluyor. Bütün diğer üst rütbelilerin tırpanlanacağını anladı. Askeri hiyerarşi altüst oluyordu. Gürler bu yüzden son anda geri dönüş yaptı." (12 Mart Cuntaları, s.26)

11/12 MART GECESİ

GÜRLER'İN tereddüdünün artmasına yol açan bir diğer hâdise de, 28. Tümen Komutanı Abdurrahman Ergeç'in yardımcısı Ali Elverdi Paşanın da organizesine iştirak ettiği ve bazı yüksek rütbeli subayların katıldığı bir toplantıda, Faruk Gürler'e ihtilâlden vazgeçilmesi için baskı yapılmış olmasıydı.

Elverdi Paşa 11/12 Mart gecesi olup bitenleri şu şekilde anlatıyor:

"Şimdi size 11/12 Mart [1971] Gecesini anlatacağım. O gece şimdi AP saflarında olan General Hayati Savaşçı da bulundu. O gece, Kara Kuvvetleri Komutanını [Faruk Gürler] tümene istedik, geldiler. Hem de forsunu takmadan, yıldızlarını koymadan geldiler. Hayati Savaşçı Paşayı ayrı olarak çağırdık, o da geldiler. Geldiği zaman, Faruk Paşa, yanında İhsan Över'i de getirmişti. Bütün garnizondaki general olan komutanları da, biz d ha önce getirmiş ve ben onları oryante etmiştim. Şimdi size anlattığım şu hususları onlara anlatmıştım. Onlardan önce, tümenin bütün birlik komutanlarını toplamıştım brifing salonuna... Onlara da, durumu, şimdi anlatacağım gibi anlatmıştım. Ve teker teker de sormuştum: Arkadaşlar! Genelkurmay Başkanı 'Hayır' diyor. Fakat Kara Kuvvetleri Komutanı 'ihtilâl yapacağız' diyor. 'Var mısınız?' Hepsi 'Yokuz' demiştir. Türk ordusunun dün de durumu budur, bugün de budur. Hepsi 'yokuz' demiştir. 'Böyle bir şey yapmayız' demişlerdir.

NUMAN ESİN— 9 Mart'ta ihtilâl olmadığını görünce öfkelendi. "Kalleşler! Namussuzlar!" diye cunta arkadaşlarına ateş püskürdü.

"Bunlardan aldığımız cesaretle, Faruk Paşayı çağırdık. Kendisine önce durum anlatıldı. 'Sizin ve Muhsin Batur'un adına, Tümgeneral Celil Gürkan toplantılar yapıp, genç subayları ihtilâl için oryante ediyormuş. Bu işin aslı nedir?' diye sorduk. 'İçinizde Kolordu Komutanı Zeki Erbay da, benim karargâhımdan bir kurmay yarbay da, o toplantıya katılmış. Bana rapor etti, dedi. Ben de o toplantıya katıldım. 4 yarbayın tabancalarını aldığımı ve bir odaya hapsettiğimi söyledim. O da bize meâlen şöyle konuştu:

" 'Bana, dedi, 1959 yılından beri gelirler. 'Paşam yaparsanız siz yaparsınız, siz edersiniz. Şöyle yapalım, ille edelim' derler. Gene de böyle tazyik altında kaldım. Ben bunları uyutmak, uyuşturmak veyahut da önünü almak için bir şeyler tavsiye ettim. Meselâ: Su İhsan Över'e dedim ki: 'Yahu, bu iş başımıza düşer. Genelkurmay Başkanı çekilir. Ben Genelkurmay Başkanı olurum. Hazırlıklı olalım. Bir dosya hazırla' dedim. Bu hazırlamış, 5-10 sayfa birşey... Getirdi. Atatürk, Atatürk!..' İçinde başka birşey yok... 'Al yahu, bunu sakla. Bir işe yaramaz bu' dedim.

" 'Sonra Celil Gürkan'a dedim ki:

" 'Yahu Celil! Bak, bu Genelkurmay Başkanı yavaş adam, ağır adam. Davranmıyor. Belki iş başa düşer. Hemen emekliliğini isteyiverir. Ve biz vazifeyle yüz yüze kalırız. Ne yapacağız? Bir dosya hazırla' (Yani ihtilâl dosyası).

" 'Celil iki tane klasör hazırladı: birisi yıkmak için, birisi yapmak için... Meğer bu işin kompetanıymış ve bastan hazırmışlar bu işe. Dosyaları aldık, gittik Hava Kuvvetleri Komutanının odasına. Hava Kuvvetleri bizden hızlıymış. Dosyaları orada tedkik ettik. Bir rezalet. Baştan aşağı sol. Çünkü Uğur Alacakaptan İçişleri Bakanı, Mümtaz Soysal Dışişleri Bakanı, İlhami Soysal bilmem ne bakanı, Behice Boran Sosyal İşler Bakanı...

"Ben korktum. 'Arkadaşlar alın bunları. Bu işte ben yokum. Yaparsa Genelkurmay Başkanı yapar. Yapmazsa yokuz. Şimdi aslında toplantılar, cunta, şu bu yok' dedim. Fakat benim arzumun hilâfına ve benim o gün emir vermeme rağmen, Celil Gürkan bu toplantıyı yapmıştır. Buna karşıyım. Bunların şimdi önünü alamayacak durumdayız. Maalesef Hava Kuvvetleri Komutanı da onlara uyuyor. Biz çok zor durumdayız' diye bunu, meâlen bu şekilde ifade etti." (Bu Vatana Kastedenler, s.35-36)

TURGUT BUNALP— 12 Mart'tan önce "Biz hazırız" diye, ihtilâlcilere moral veriyordu. Sonradan o da ihtilâlcilik oyunundan bevesini alacaktı.

Gürler: "1959 yılından beri ihtilâl için bana gelirler"

Havacı ihtilâlcilerle, onlara iştirak edenler kendi aralarında toplanadursun. Muhsin Batur da, ekibini yanına alarak Faruk Gürler ve ekibiyle bir toplantı yapmıştı. Hava Kuvvetleri Komutanlığında yapılan bu toplantıda taraflar ihtilâl için bir mutabakata varamamışlardı.

Batur, 9 Mart 1971'deki bu toplantıyı şu şekilde anlatıyor:

"Mart'ın ilk haftası sonunda Silâhlı Kuvvetler'de tansiyon gittikçe yükseliyordu. Ankara'ya Türkiye'nin çeşitli yörelerinde görev yapan Kolordu ve Ordu Komutanları çağrı üzerine gelmeğe başlamışlardı. Faruk Paşa telefon ederek benim karargâhıma yanında bazı generallerle gelmek istediğini bildirdi. Akşam üstü saat 17'den sonra yanında; Korg. Atıf Erçıkan, Korg. İhsan Över, Tümg. Celil Gürkan, Tümg. Şükrü Köseoğlu olduğu halde geldiler. Toplantıya Kurmay Başkanım Korg. Ahmet Tural ile Tümg. Hulûsi Kaymaklı'yı ve Tuğgeneral Ömer Çokgör'ü de çağırmıştım.

"...9 Mart ne idi, ne değildi? Sonraları çok konuşuldu, çok yazıldı... 'Bir darbe girişimi toplantısıydı', 'bir darbe girişiminin durdurulduğu toplantıydı' denildi.

"Her olayda ve her konuda siz veya karşınızdaki insan düşüncelerinin bir kısmını gizliyorsa, doğru tanımlama yapmak çok zorlaşır. Bu sebeple '9 Mart'ın' ne olduğunu kısaca özetlemek gerekirse... Eğer alttan bir hareket komutanlara rağmen yapılmak istense idi, yapılırdı. Başarılı mı, yoksa başarısız mı?.. Onu olaylar gösterirdi.

"Faruk Paşa oldukça sinirli ve heyecanlıydı, ama direktifini verdi... 'Hiçbir harekete tevessül edilmeyecek, varsa hazırlıklar durdurulacak, yarın genişletilmiş Komuta Konseyi toplanıyor, orada alınacak karar beklenmelidir' dedi ve toplantı bitti.

"Faruk Paşa ve yanındakileri asansöre kadar uğurladım. Odama dönerken sekreterler bölümünde silâhlı teğmenler gördüm. General Ömer Çokgör'e... 'Kimdir bu subaylar, burada ne arıyorlar?' diye sordum..." Toplantıda müdahale kararı alınması halinde görev vermek üzere Kütahya'dan getirttim, bir kısmı da Eskişehir'de bekliyor' cevabını verince, 'Kimden emir alıp da bu harekete giriştiniz? Derhal birliklerine geri gönderin' emrini verdim." (Anılar ve Görüşler, s.278)

Batur, yazdığı kitaplarda birçok hâdiseleri gizlemiş, birçok hâdiseyi saptırmak istemişti. Zaten kitabın baştan sonunda, "Kimse ayranım ekşidir, demez" havası hâkimdi. Ne var ki, Batur'un bu anlattıkları, sonradan sık sık gündeme gelecek olan "altını tutamama" hikâyesine açıklık getirecektir. Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç ile Muhsin Batur ve diğer komutanlar "altımıza hâkim olamadık" diyeceklerdir.

Bu "alt" kimdi? 9 Mart günü Celil Gürkan ve avanesinin tertiplediği toplantıya katılanlardan mı ibaretti? Başkaları da var mıydı?

Hâdiseleri daha detaylı incelediğimizde, tepedeki ihtilâlcilerin altındaki ihtilâlcilerin sayısının hayli kabarık olduğu görülecektir. Ki bunlardan bir kısmı

sonraları 12 Eylül ihtilâlini gerçekleştirecek, bir kısmı da o ihtilâl yasatında mühim vazifelere getirileceklerdi. Bunlardan birisi de Turgut Sunalp'tı. Sunalp, 12 Mart'tan 3 gün önce Atıf Erçıkan a şöyle demişti: "Siz hazırsanız, biz de hazırız" (Cüneyt Arcayürek Açıklıyor-5, s.356)

BATUR ORGANİZATÖRDÜ

BATUR, her ne kadar yazdığı hatıralarında, ihtilâlde başrol oynadığını kabullenmek istemese de, gerçekte ihtilâlin önde gelen organizatörlerindendi. Tümgeneral Celil Gürkan, Batur'un ihtilâl hevesini ve 9 Mart'taki toplantıdaki gelişmeleri şu şekilde anlatıyor:

"9 Mart sabahı... Batur, havacı kanadın koordinatörlüğünü yürüten Hv. Tuğgeneral Ömer Çokgör'e, çalışma odasının eşiğinde, o sırada yanlarında Kurmay Başkanı Korgeneral Ahmet Vural olduğu halde şu talimatı veriyor:

"' 'Ömer Paşa, Faruk Paşa [Gürler] ile görüştük ve mutabık kaldık. Bu akşam, mesai bittikten sonra benim odamda bir toplantı yapacağız. Bu toplantıya, Hava Kuvvetleri'nden ben, Ahmet Dural, Hulûsi Kaymaklı (O tarihte Tümgeneral rütbesi ile Harekât Başkanlığı görevinde bulunan Em. Korgeneral Sayın Kaymaklı) paşalar ve bir de siz, Kara Kuvvetlerinden Faruk Paşa, Korgeneral Atıf Erçıkan, Tümgeneral Celil Gürkan, Tümgeneral Şükrü Köseoğlu ve Deniz Kuvvetlerinden de Tuğamiral Vedii Bilget katılacaklar. Faruk Paşa'ya ben toplantı saatini bildiriyorum. Ötekilerine siz tebligat yapın'

BEDİİ FAİK— "Altını tutamayan adamın ilk yapacağı namuslu hareket bordro imzalamak değildir ay başında."

MEVKİ DAĞITIMI

SAAT 17.30... Çağrılı olanlar toplantıya teker teker gelmeye başladılar. Amiral Bilget, İstanbul'daydı. Bu yüzden toplantıya gelemiyordu. Gürler ise, toplantıya Batur'un, çağrılılar arasında adından sözetmediği Kara Kuvvetleri İstihbarat Başkanı Tümgeneral İhsan Över ile birlikte gelmişti.

O gün sabahtan, Kuvvet Komutanı Orgeneral Batur'un talimatı ve Harekât Dairesi Başkanı Hv. Tuğgeneral Ömer Çokgör'ün ilgililere duyurması ile, Hava Kuvvetleri'nin belli birliklerine ve üslerine alârm verilmişti. Bu sebeple, toplantı saatine doğru karargâh koridorlarında çok sayıda havacı subay toplanmış bulunuyordu.

"Bugün belleğimin de doğruladığı notlarıma göre görüşmelerin akışı şöyle oldu: Önce Batur söz aldı ve,

" 'Ev ve dâvet sahibi olarak, müsaadenizle ilk sözü alıp konuşayım!' diye söze başladı.

"Batur, müdahaleden sonra, Gürler'in devlet başkanlığına, kendisinin de başbakanlığa getirileceğini vurguladıktan sonra, en kıdemli komutan olarak Gürler'in nihaî kararının beklendiğini söyledi.

"Gürler son derece heyecanlı ve ürküntü içinde görünüyordu. Alnında biriken boncuk boncuk terleri sürekli biçimde mendili ile siliyor, daha çok konuşulanları, Batur'un talimatı ile Koordinatör General Çokgör'ün verdiği izahatı dinliyordu. Çeşitli görüşler ve öneriler ortaya atıldı.

"Bir ara Gürler, Batur'a dönerek:

" 'Oramiral Celâl Eyiceoğlu'nun haberi var mı, Muhsin Paşa? diye sordu.

"Deniz Kuvvetleri Komutanı Eyiceoğlu'nun, bu toplantıdan haberi olmadığı ve de çağrılmadığı yanıtı üzerine, Batur'a:

FAİK TÜRÜN— "Ellerimizde silâh var diye en iyi düşünenler miyiz? En akıllı mıyız?

" 'Muhsin Paşa, onu aynı tutmak olmaz! Celâl Paşa'yı siz görüp kendisine durumu münasip şekilde anlatınız!' dedi.

"Batur, Gürler'in bu konuşmasından ve kendisine, Amiral Eyiceoğlu ile temasa geçip durumu anlatma görevi vermesinden âdeta tedirgin olmuştu.

"Gürler'e şu yanıtı verdi:

" 'Paşam, o zat daima alargada kalmayı seçen bir kişi... Ben onunla konuşmamı..

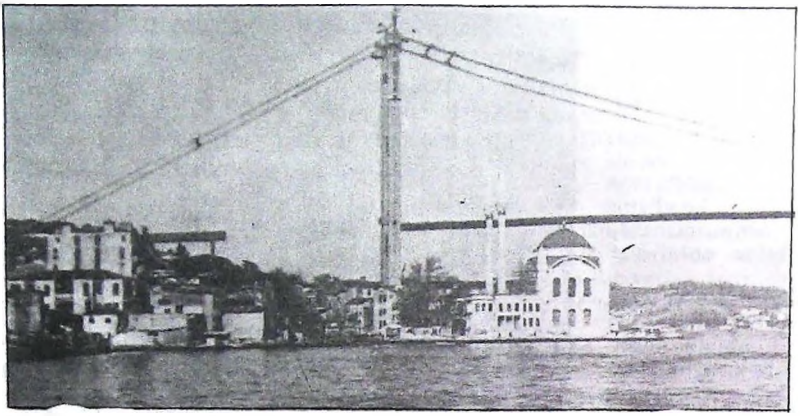
"Bir ara Gürler, müdahaleden sonra, görev alacak sivillerin adlarının okunmasını istedi Batur'dan. Tuğgeneral Ömer çokgör arkadaşımız. Batur'un talimatı üzerine, elindeki dosyadan, sivil kişilerin adlarını okumaya başladı. Gürler, okunan adlardan bazılarının üzerinde duruyor, kimileri hakkında olumlu, kimileri hakkında da olumsuz yorumlar yapıyordu.

"Gürler, her hali ve ifadesi ile tam bir tereddüt içinde olduğunu, herhangi bir karar almadan toplantıyı sona erdirmeyi ister bir havada bulunduğunu belli ediyordu. Şu ya da bu doğrultuda bir görüş beyan etmek durumunda kaldığında, ertesi sabah yapılacak Genişletilmiş Komuta Konseyi toplantısının sonuna kadar beklenmesi gerektiği görüşünü dile getiriyordu. Kısaca toplantı, bir karara varacak gibi görünmüyordu. Ve bunda da Gürler'in tereddütleri baş etken oluyordu.

"Toplantıda herhangi bir karar alınmadı. Gürler, birdenbire ayağa kalktı ve,

" 'Hele bir yarın olsun, genişletilmiş Komuta Konseyi'ndeki durumu açıklığa kavuşsun, ona göre durumu yeniden tezekkür ederiz. Şimdi Memduh Paşa'nın yemeğine geç kalmayalım, diyerek toplantıyı bitirdi.

"Gürler ve Batur, Tağmaç'ın 'Genişletilmiş Komuta Konseyi' adıyla, Ankara'ya çağırdığı generallere Korgeneral ve yukarı rütbedeki generallere vereceği akşam yemeğine katılmak üzere arabalarına binip ordevine gittiler." (12 Mart Cuntaları, s. 118-119)

KIZIL DARBE

Gürler: Celâl Eyiceoğlu'nun haberi var mı?

Batur: Paşam o zat daima alargada kalmayı seçen bir kişi. Ben onunla konuşmam

BAŞTAN beri anlatmaya çalıştığımız gibi, 12 Mart 1971 öncesinde birçok cunta ihtilâl için çalışmaktaydı. Bunlar içerisinde en mühimleri askeri cunta ile Madanoğlu cuntası idi. Muhsin Batur ile Faruk Gürler baştan bu askeri cuntanın içerisindeydi. Ama bu cuntada yer alan bir grup, Gürler'in yan çizmesi halinde bile ihtilâli gerçekleştirmeye kararlıydı. Bu sırada Memduh Tağmaç ile Celâl Eyiceoğlu seyirci durumundaydı.

İhtilâl şöyle olacaktı: İhtilâlin düğmesine Faruk Gürler basacak ve idareyi ele alacaktı. Gürler Devlet Başkanı olurken, Muhsin Batur Başbakan, Atıf Erçıkan da Genelkurmay Başkanı olacaktı. Bakanlar Kurulu listesinde yer alacak olan yığınla isimden bazıları şunlardı:

Milli Eğitim Bakanı: Fakir Baykurt
İçişleri Bakanı: Uğur Alacakaptan
Dışişleri Bakanı: Mümtaz Soysal
Ulaştırma Bakanı: Numan Esin
Sosyal İşler Bakanı: Behice Boran
Gümrük Bakanı: Orhan Kabibay
Gençlik ve Spor Bakanı: Uğur Mumcu

Bu ilk darbeden sonra yeni darbeler yapılacaktı. İlk önce Gürler devre dışı bırakılacak, daha sonra Madanoğlu cuntası harekete geçecekti. Böylece "temizlik" yapıla yapıla, Maksist-Leninist düzeni gerçekleştirecek kadro işbaşına gelinceye kadar ihtilâllere devam edilecekti.

Faruk Gürler son anda bu durumdan haberdar olmuştu. Ali Elverdi Paşa'nın hatıralarında da belirtildiği gibi, Celil Gürkan, direttiği takdirde Gürler'in icabına bakılacağını belirtmişti. Sonradan Gürler bu durumu, "Vay anasını yahu!.. Bunlar bizim karnımıza kurşun dolduracakmış da haberimiz yokmuş" diyerek anlatacaktı. (12 Mart'ın İçyüzü, s.157)

"KALLEŞLER! NAMUSSUZLAR!"

CUNTALAR 9 veya 10 Mart'ta bir darbe planlamışlardı. Anlattığımız şekliyle, Faruk Gürler tereddüt edince bu darbe gerçekleşmemişti. Bu durum, sivil ihtilâl-

cilerle diğer alt kademedeki ihtilâlcileri küplere bindirecekti.

9 veya 10 Mart günü Numan Esin Ankara Atatürk Bulvarı üzerindeki bürosuna heyecanla girmişti. Saat öğleden sonra üç sularıydı. Esin, ortağı piyade albay emeklisi Ahmet Egeman'a:

"Radyoyu aç" dedi. Egeman, "Neden?" diye sorunca Esin şu cevabı verdi:

"Aç, neden olduğunu anlarsın"

Egeman radyoyu açtı. Saat 15.15 oldu, radyodan ses yok. 15.30 oldu, ses yok. 16.00 oldu ses yok. Radyoda hiçbir fevkalâde gelişme yok. Normal yayın devam ediyor.

Heyecanla radyodan yapılacak ihtilâl anonsunu bekleyen Numan Esin, öfkeyle masayı yumruklarken, bir yandan da şöyle bağırıyordu:

"Kalleşler... Namussuzlar... Korkaklar..." (12 Mart'ın İçyüzü, s.10; 12 Mart Cuntaları, s.242)

Evet harekât gerçekleşmemiş, Numan Esin'in Ulaştırma Bakanlığı suya düşmüştü. Öfkenin sebebi buydu.

Gürler'in tereddütlü davranması üzerine en geç 9 Mart'ta gerçekleşmesi plânlanan ihtilâl, tehir edilmişti. 10 Mart'ta Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç başkanlığında "Genişletilmiş Komuta Konseyi" toplantısı vardı.

Bu toplantıdan önce hava çok gergindi. 9 Mart gününden itibaren yurdun dört bir yanından gelen komutanlar Ankara'da toplanmaya başlamıştı.

Komutanların hepsi de tedirgindi. Toplantıya katılmak üzere Ankara'ya gelen Faik Türün, "muhtemel bir harekete karşı" Birinci Ordudaki birliklere alârm vermişti. Türün Paşa ne olur ne olmaz diye İstanbul'a telefon ederek kurmay Başkanına şu tâlimatı vermişti:

"Benim sesimi tanıyorsunuz. Benim sesimden başkasının emriyle katiyen hareket etmeyeceksiniz."

Birinci Ordu Komutanı olan Orgeneral Faik Türün bu arada, Ankara Merkez Komutanı olan kardeşi General Tevfik Türün'e de toplantı öncesinde tedbir alması için tavsiyede bulunmuş ve "Ordueviniin etrafında gerekli tedbirleri alınız" demişti. (12 Mart'ın İçyüzü, s.134)

GENERALLER TOPLANTISI

10 MART 1971'deki toplantıya katılan generallerin isimleri şöyleydi: Kara Kuvvetleri: Org. Zeki İlter, Org. Semih Sancar, Org. Eşref Akıncı, Org. Faik Türün, Org. Kemalettin Eken, Org. Hamza Gürgüç, Korg. Hamza Güralp, Korg. Kemal Tarhan, Korg. H. Doğan Özgöçmen, Korg. N.Kemal Ersun, Korg. Fehmi Başer, Korg. Hayati Savaşçı, Korg. Muzaffer Heper, Korg. Turgut Sunalp, Korg. Zeki Erbay, Korg. Ali Fethi Esener, Korg. Atıf Erçıkan, Korg. Hayri Yalçıner, Korg. Kenan Evren.

Deniz Kuvvetleri:

Oramiral Kemal Kayacan, Koramiral Bülent Ulusu, Koramiral Necmettin Sönmez.

Hava Kuvvetleri:

Korg. Nahit Özgür, Korg. Remzi Yelman, Korg. Ahmet Dural, Korg. Mehmet Eziler, Korg. İrfan Özaydınlı.

Toplantıda daha ziyade bu generaller konuştu. Genelkurmay Başkanı Org. Memduh Tağmaç, Kara Kuvvetleri Komutanı Org. Faruk Gürler, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Celal Eyiceoğlu ile Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Batur daha ziyade konuşulanları dinledi.

KİM İHTİLÂLCİ KİM KARŞI?

TOPLANTIYA katılan generallerin bir kısmı müdahale yapılması gerektiğini, Kemalizm etrafında toplanmak icap ettiğini, Atatürkçülüğün elden gittiğini söylerken; bir kısmı da müdahale fikrine şiddetle karşı çıkmış, ordunun vazifesinin müdahale yapmak değil, vatanı müdafaa etmek olduğunu ve demokrasiye bağlı kalınması gerektiğini söylemişti.

Toplantıda generallerin görüşlerini özet olarak nakleden Muhsin Batur isim vermiyor. Bu bakımdan hangi görüşün hangi generale ait olduğunu bile-

CEMAL TURAL (ortada)— 1969'da darbe planladığı için, hükümet tarafından vazifeden uzaklaştırılmıştı. Sunay o zaman hükümeti güçlü gördüğü için, hazırlanan kararnâmenin imzalanmasında güçlük çıkartmamıştı.

Gürler tereddüt edince, ihtilâl tehir ediliyor!

mıyoruz. Bu arada toplantıda Turgut Sunalp, Bülent Ulusu, Kenan Evren gibi daha sonra 12 Eylül ihtilâlinde faal rol oynayacak olan isimlerin ihtilâl taraftarı oldukları, ancak Batur'un sırf bunları korumak maksadıyla isim vermediği de söylenmişti.

"EN AKILLI BİZ MİYİZ?"

BU arada Org. Hamza Görgüç ile Org. Faik Türün'ün müdahaleye kesin bir ifadeyle karşı çıktıkları bilinmektedir. Türün paşa şöyle diyordu:

"Asker belli bir görev için yetiştirilmiştir. Elimizde silâh var diye en iyi düşünenler miyiz? En akıllı mıyız? Memleketin üniversite bitiren bu kadar güzide evlâdı var. Biz belli sayıda Harp Okulu mezunuyuz."

10 Mart'taki bu toplantıda herhangi bir karar alınmadı. Toplantı öylece dağıldı.

Toplantı biter bitmez, cuntacı generaller tekrar harekete geçmeye başladı. Bilhassa Batur, Gürler'i zorlayarak bir müdahaleyi gerçekleştirmek istiyordu. Sonradan Batur kendisini de alt kademedeki cunta üyelerinin sıkıştırdığını ve kontrolün ellerinden gittiğini söyleyecektir.

Genelkurmay Başkanı Tağmaç müdahaleye karşıydı. Ama ortada birşeylerin döndüğünün de farkındaydı. 11 Mart günü üç komutanı Genelkurmay'a çağırarak onlara şöyle demişti.

"Açık konuşalım, son üç gündür bir ihtilal havası ve hazırlığı içinde yaşıyoruz, ne oluyoruz?"

O görüşmede Batur, "Alt kademeyi tutamıyoruz. Mutlaka bir müdahale gerekli" demişti. Gürler de alt kademeyi tutamadıklarından bahsetmişti. Ama müdahale kelimesini telâffuz edemiyordu. Zira, daha önce de bahsettiğimiz gibi ihtilâlcilerin niyetini anlamıştı. Bu arada Ali Elverdi gibi subaylar kendisine, "Paşam ihtilâli size yaptırıp, sonra General Necip gibi arkadan vurulacaksınız" demişlerdi.

ALTINI TUTAMAYANLAR

BU altını tutamama meselesi 12 Mart öncesinde sık sık gündeme gelecekti. Batur, "Altını tutamıyorum" diyor-

du. Gürler, "Altımıza hâkim olamıyoruz" diyordu. Sonradan bu altını tutamayanlara Tağmaç da katılacak ve Sunay'a "Alt kademe kaynaşıyor. Altımızı tutamıyoruz" diyecekti. (a.g.e., s.142)

27 Mayıs'ta ve daha sonra, ihtilâlcilerle cuntacılar arasında bulunmuş olan gazeteci-yazar Bedii Faik, bu "altını tutamama" meselesi için şunları söylemektedir:

"40 tane 12 Mart vardır. Faruk Gürler'in kafasındaki 12 Mart ile Muhsin Batur'un kafasındaki 12 Mart ayrıdır. 12 Mart bir fikri hareket olamaz. 12 Mart bir memleket hareketi olamaz. 12 Mart'ın memlekete getirdiği felâketler meydanda. Bunu bugün söylüyor değilim. Açarsanız 12 Mart'ta herkesin sustuğu bir zamanda, bir pire için yorganın yakıldığı teşhisini koydum. 14 Mart'ta bunu söyledim, 15 Mart'ta daha ağırını söyledim. Nihayet binaya bomba koyuncaya kadar. Koydular gene söyledim. Diyorlar ki, 12 Mart olmasaydı, daha başka sert bir hareket olabilirdi." Nerede olurdu? Ordu'dan olabilirdi... 12 Mart'ı yapan kimler? Kumandanlar...

"Bunu yapmazsan altını tutamam" diyorlar. Altını tutamayana kumandan denir mi? Altını tutamayan adamın ilk yapacağı namuslu hareket, bordro imzalamak değildir ay başında. Ben bu işi yapamıyorum demektir. Asıl otoritesiz Süleyman Demirel değil, otoritesizliklerini itiraf eden 12 Mart'ı yapanlardır. Sen otoritesiz kumandan olursun ordu disiplini içersinde de, Süleyman Bey o 61 Anayasası ile nasıl otoriter Başbakan olsun? Ben Türkiye'de böylesine demokrasiyi anlamayan insanların düzenini görmedim ömrümde. Yazarımız anlamıyor, çizerimiz anlamıyor, hareketi yapanlar anlamıyor, hareketin içinde olanlar anlamıyor. O Anayasa bir hükümeti devirme hakkını Parlamentoya vermiş, bir ordu gelmiş bu hükümeti devirmiş. Parlamento bunu izzeti nefsine dokunmuş saymadığı ölçüde kendi kendine hakaret eder. Parlamento orduya dönüp, 'Ben yapacağım bu işi, sen karışma' dememiştir. Ve buradan gide gide nereye gelinmiştir? Tabii Anayasa Mahkemesi öyle yapar. Kendi haysiyetini 12 Mart'a karşı sadece Süleyman Bey meselesi sayıp da, korumakta itina göstermeyen bir parlamentoyu görünce o da onun çıkardığı aftın üstüne çıkmıştır." (Nazlı Ilıcak, 27 Mayıs Yargılanıyor, c.1, s.60)

CEVDET SUNAY— 12 Mart darbesinden bir ay evvel ihtilâlcilerle anlaşmıştı. 12 Mart günü darbenin saatini ve nasıl yapılacağını biliyordu. Ama yine Başbakanı haberdar etmeyecekti.

TAĞMAÇ'IN TEREDDÜDÜ

BATUR ve Gürler'in artık "altlarına hâkim olamadıklarını" söyleyerek, Başbakanın istifa ettirilmesini belirtmeleri karşısında Tağmaç da tereddüde düşmüştü. Oysa Tağmaç bir gün önce Genişletilmiş Komuta Konseyi Toplantısında generallere şöyle demişti:

"Durum tehlikelidir ama, yarın çökecekmişiz gibi bir durum da yoktur. Umitsizliğe kapılmayalım ve bir şans daha tanıyalım. Silâhlı Kuvvetler mensupları birbirine ve kumandanlarına güven içinde bağlı bulunmalı ve kendi eserimiz olan Anayasal düzen dışında başka bir hal çaresi bulunmadığına kesin şekilde inanmalıdırlar. Ordu adeta devlet idaresine müdahaleye zorlanmaktadır. Silâhlı Kuvvetler'in sabrı taşırılmak istenmektedir. Bu noktaya önemle dikkatinizi çekmek isterim."

Tağmaç'ın konuşmasındaki bu "Silâhlı Kuvvetlerin sabrı taşırılmak istenmektedir" ifadesi çok mühimdi. Cuntalar çok sınırlı bir çalışmayla mâkul düşünen subayların bile sabrını taşırmak

istemiş ve bunda da büyük ölçüde başarılı olmuştu.

Böyle düşünen Tağmaç, sonunda Gürler ile Batur'un dümen suyuna girmişti.

Derken 12 Mart günü gelip çattı.

Yazımızın burasına bir nokta koyuyor ve şimdi de Cumhurbaşkanlığı makamı ile MİT'in bütün bu gelişmeler karşısında nasıl bir tavır takındıklarına bakmak istiyoruz.

Bazıları 12 Mart muhtırasından sonra Başbakan Demirel'in istifa etmesini tenkit eder. Peki Başbakan ne yapacaktır? Daha doğrusu önceden ne yapabilirdi?

Başbakanın yapacağı demokratik ve kânuni yegâne icraat, ihtilâlcileri tutup emekliye ayırmaktı. Peki ihtilâlcileri bilmesi gereken MİT ve Genelkurmay Başkanlığı istihbarat teşkilâtı Başbakana gerekli bilgiyi veriyor muydu? Bu soruyu bilâhare ele alacağız.

Diyelim ki başbakan ihtilâlcileri bildi. Bu ihtilâlcileri emekliye ayırmak için hazırlanan kararnâmeyi Cumhurbaşkanının da imzalaması gerekmekteydi. Peki Cumhurbaşkanı böyle bir kararnâmeyi imzalar mıydı? Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay 12 Mart'ta demokrasiden yana mı, yoksa ihtilâlcilerden yana mı, tavır almıştı?

İhtilâlin liderlerinden Faruk Gürler, "Cumhurbaşkanı (Cevdet Sunay) hayatı, boyunca, daima kuvvetlinin yanında olmuştur" (12 Mart Cuntaları, s. 53) diyordu. Peki Sunay 12 Mart'ta kimin yanında olmuştu?

Bu soruların cevabını vermeden 12 Mart'ın içyüzünü öğrenmek mümkün değildir. Dilerseniz ilk önce Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın mâzisine bir göz gezdirelim:

CUNTA ÜYESİ GENERAL

CUMHURBAŞKANI Cevdet Sunay, Cumhurbaşkanı olmadan önce, muhtelif cuntaların içerisinde cirit atmış ve mâzinin güçlü cuntalarından Silâhlı Kuvvetler Birliği cuntasının liderliğini yapmış, kıdemli bir ihtilâlcilik oyunu ustasıydı.

Cevdet Sunay'ın SKB cuntasına girişi de enteresandı. Bilindiği gibi bu cunta 27 Mayıs ihtilâlinden bir müddet sonra kurulmuş ve kısa zamanda MBK'ya hükmedecek kadar güçlenmişti. Bu cunta Yassıada Mahkemesinin kararlarının aynen uygulanmasını ve idamların infaz edilmesini istiyordu. Bu cunta 1961'de yapılan genel seçimi saydırmama kararı alacaktı. Cuntaya göre, "halk seçmesini bilememiş ve iktidarı CHP'ye rine yine gerici güçlere teslim etmişti." Bu cunta Cumhurbaşkanının seçiminde de rol oynayacak ve silâh zoruyla Cemal Gürsel'i cumhurbaşkanı seçtirecekti.

CUNTA BAŞI

CEVDET Sunay Genelkurmay Başkanı olduktan hemen sonra bir cunta kurulduğundan haberdar olmuştu. Yaptığı araştırmalar sonunda Birinci Ordu ve Sıkıyönetim Komutanı Org. Cemal Tural'ın da bu cuntada yer aldığını öğrenmişti. Peki öğrenince ne yaptı? Örsan Öymen, Sunay'ın davranışını şu şekilde anlatıyor:

"...Cevdet Sunay'a gelince, Silâhlı Kuvvetler bünyesi içinde böylece yeni bir yeminli Cunta'nın kurulduğunu, Birinci Ordu Komutanı'nın da itirafıyla saptamış oldu...

"Saptamış oldu da ne oldu?

"Bu örgüte 'manevi baş' oldu!...

"Niçin?

"Başarısız kalan iki ayrı darbe teşebbüsünden sonra yaptığı açıklamaya göre:

"'Cuntayı kontrol altında tutabilmek için! Başka bir deyişle, altını tutabilmek için...'" (Bir İhtilâl Daha Var, s. 308)

CUNTA BAŞININ FAALİYETLERİ

DAHA önce bahsi geçtiği üzere, Hava Kuvvetleri Komutanı İrfan Tansel, hükûmet tarafından ABD'ye tâyin edilince

SKB cuntası bu tâvine şiddetle karşı çıkmış ve hükümete bir "muhtıra" vererek bu tâyinin durdurulmasını istemiş, bu arada Muhsin Batur da Ankara'da jet uçağı uçurarak gözdağı vermişti.

İşte o sıradaydı. Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay, cunta üyelerini şiddetle azarlayıp, "Ne yapıyorsunuz siz? Haddinizi bilin!" diyeceğine, cuntanın kararını desteklemişti.

Örsan Öymen bu durumu şu şekilde anlatıyordu:

"...Cunta'nın istemleri [talepleri] tek tek yerine getiriliyordu. Çünkü, o sırada

ŞAH RIZA PEHLEVİ— 12 Mart'tan birkaç ay önce Türkiye'de darbe yapılacağını söylemişti.

artık altını tutamayan Genelkurmay Başkanı Sunay da Çankaya'ya 6 maddelik muhtıranın kabul edilmesini önermişti." (a.g.e., s. 316)

Sunay'ın "fahrî başkanı" olduğu SKB cuntası 21 Ekim 1961'de bir protokol imzalamıştı. "21 Ekim protokolü" diye tarihe geçen bu yazılı belgede, özetle, yapılan seçim sayılmıyor ve ülkenin "memleketin ehliyetli ellerin" idaresine teslim edilmesi için harekete geçilmesi kararlaştırılıyordu.

Bu protokol, cuntanın lideri Cevdet Sunay'a sunulmuştu. SKB'nin gizli tüzüğüne göre, cunta liderinin kararları veto hakkı yoktu. Bunun için Sunay protokolü aldı ve kabul etti. Tutup da emri altındaki o ihtilâlcilik oyunu hastalarını emekliye sevketmedi.

İşte o 21 Ekim protokolüne imza atan pek çok isim sonraki yıllarda ihtilâl teşebbüslerinin ve ihtilâllerin içerisinde yer alacaklardı. Faruk Gürler, Celâl Eyiceoğlu, Muhsin Batur, Refik Tulga, Fikret Esen, Faruk Güventürk, Kemal Kayacan, Bedrettin Demirel, Emin Alpkaya vs. gibi...

KUVVETLİDEN YANA

SUNAY, cunta lideri olduğu 1961 ve 1962 yılında SBK cuntasını kuvvetli görmüş ve "kuvvetliden yana" olmuştu.

Aynı Sunay, Cemal Gürsel'in 38 doktorun raporuyla vazifeden uzaklaştırılmasından sonra Cumhurbaşkanı seçilmişti.

AP 1969'da güçlü bir iktidardı. Her zaman "güçlüden yana" olan Sunay, iktidara fazla zorluk çıkarmıyordu. Eski cuntacılardan Genelkurmay Başkanı Cemal Tural'ın ihtilâlcilik oyunu oynamaya kalkışması üzerine emekliye ayrılmasına da bu yüzden ses çıkarmamıştı.

1969 başındaydı. Hükümet, Genelkurmay Başkanı Cemal Tural'ın ihtilâl için nabız yokladığını öğrenmişti. Yapılacak ilk iş Tural'ı işbaşından uzaklaştırmaktı. Başbakan Demirel durumu Sunay'a açtığında, Sunay ilk önce işi ağırdan aldı. Tural'a haber verilmesini istedi. Demirel ise, "Hayır, bu iş hızla yapılmalı. Yoksa, karga tulumba hepimizi bir torbaya koyacak," diyordu.

Demirel Bakanlar Kurulunu toplayıp, Tural'a "yol veren" kararnameyi imzalattı. Hazırlanan kararnâmeye göre Tural Askerî Şûra'ya tâyin ediliyor, yerine Memduh Tağmaç getiriliyordu. Bu karar özel kurye ile Sunay'a gönderilecek, ânında imzalatılıp geri getirilecekti. (C. Arcayürek Açıklıyor 5, s. 338)

Böylece Hükümet-Çankaya işbirliği ile bir darbe önlenmişti.

SUNAY CUNTANIN YANINDA

Sunay ihtilâlcileri emekliye sevketmedi

1969'DA hükümetin yanında yer alan Sunay 1971 başında bu defa ihtilâlcilerin yanında yer alacaktı. Çünkü o her zaman güçlünün yanındaydı. Hükümeti yıpranmış görüyordu. Bazı AP'liler partiden ayrılmıştı.

Sunay Şubat 1971'de safını kesin olarak belli etmişti. O artık ihtilâlcilerin yanındaydı.

12 Şubat 1971 günü Bursa'da Tofaş tesislerinin açılış merasimi vardı. O merasime Sunay da iştirak etmişti. Fakat Cumhurbaşkanı verilen öğle yemeğini yarıda kesmiş, hiç kimseye haber vermeden âniden otomobiline binerek Eskişehir'e gitmişti.

Sunay'ın bu esrarengiz davranışının üzerinden beş gün geçtikten sonra hâdisenin şâhitlerinden bir kişi Demirel'e gelip, "Eskişehir'de anlaştılar" diyecekti.

Sunay Eskişehir'de ihtilâlin lider takımıyla buluşmuş ve orada bir mukavele yapmışlardı. Yapılan bu anlaşmaya göre ihtilâl gerçekleştiği takdirde Sunay'ın makamına dokunulmayacak, üstelik vazife müddetini bir yıl uzatacaklardı.

Böylece ihtilâlciler 12 Şubat 1971 günü Cumhurbaşkanını da yanlarına çekmişlerdi. (a.g.e., s. 333)

İşte bu yüzden Sunay 12 Mart'tan bir gün önce darbenin gününü ve saatini bilmesine rağmen, Başbakana haber vermemişti. Oysa 1969'da olduğu gibi, Başbakanla başbasa verip ihtilâlcileri emekliye sevkedebilirlerdi. Sunay bunu yapmadı. Yapmadığı gibi, 12 Mart günü saat 11.30'da MİT Müsteşarı Fuat Doğu vasıtasıyla Demirel'e şu mesajı ulaştırıyordu: "Sayın Demirel istifasını versin. Sağlık nedeniyle istifa ettiğini açıklasın."

ADNAN MENDERES— İstihbarat teşkilâtının Amerika'dan para almasına çok bozulmuş ve bu duruma derhal son verilmesini istemişti. Menderes'in bu tavrı Amerika'nın hoşuna gitmeyecekti.

Bu mesajı alan Demirel, daha sonra Cumhurbaşkanıyla bizzat görüşmek için uğraşacak, sonunda 12 Mart günü saat 13.00'e doğru görüşmeye muvaffak olacaktı. Sunay telefonda şöyle diyordu:

"Sağlık bahanesiyle çekilseniz iyi olur Süleyman Bey..."

Demirel ise, sağlığının yerinde olduğunu, istifanın bir parlamento meselesi olduğunu, bunu Meclise götüreceğini, yalnız muhtıranın okunmasına mani olunması gerektiğini söylemişti. Sunay ise hiçbirşey yapamayacağını belirttikten sonra şöyle demişti:

"Beni de devreden çıkardılar Süleyman Bey..."

ARDI ARDINA OLAYLAR

HADİSELERİN "hedef adamı" olan Demirel, 12 Mart gününü ve Sunay'ın davranışını şu şekilde anlatıyor:

"Hikâye şu: Darbeden önceki Çarşamba günü [10 Mart] hiçbirşey yok. İki gün önce Sunay bana, MİT müsteşarı aracılığıyla 'Anayasa ve hukuk düzeni içinde kalacağını' bildirdi. Eşimle, Sunay'ın hanımı, Kuvvet Komutanlarının hanımları birlikte o gün yemek verdiler. Eşim bana geldi, 'Hiçbir şey yok, görünmüyor' dedi. Askeri Şûra ve komutanlar toplantısı hakkında bilgimiz var, fakat muhtıra yok ortada. Bir ihbar almışlar. Güya, alt kademeden bir bölüm, halkla ve Dev-Gençle harekete geçeceklermiş diye. 'Onlar yapmadan, biz yapalım' demişler.

"Perşembe gecesi —11 Mart gecesi— yazıp muhtırayı, Sunay'a vermişler.

"Bana bildirilmiyor.

"Cuma günü sabahı saat 11.30'da MİT Müsteşarı Fuat Paşa bana telefon ediyor. Evdeyim. Sunay Paşa, haber gönderdi, 'Demirel istifa etse iyi olacak' diyor, dedi.

"Ben, kendisiyle konuşurum, dedim ve bunu, neden doğrudan bana söylemiyor da, size söyletiyor diye Fuat Doğu Paşa'yı tersledim. Başbakanlığa geliyorum. Saat 12.00, Sunay ile aramızda doğrudan bir telefon hattı var. Arıyorum. Tam 45 dakika giyiniyor, traş oluyor, aşağıya iniyor, indi gibi sözler. Saat 13.00'e on kala, Sunay bana muhtıradan söz ediyor, 'Bir hastalık bahane edip çekilseniz' diyor.

"'Radyoyu durdurun, konuşalım, bir formül bulalım' diyorum. Çok geç! Radyo, muhtırayı okuyor.

"Dahası var, Sunay'la 5 Mart'ta yaptığım konuşmada bana, 'Meclis'teki yeminine, hukuk ve Anayasa düzenine daima sadık kalacağını' söylemişti. Geçen ay, 24 Şubat'ta, Genelkurmay Başkanı, 'Kim çıkarıyor bu ihtilâl söylentilerini, yok ve olmaz böyle şey' diyordu.

"Kendilerine bir M.G.K. toplantısında söylemişimdir, 'altınıza egemen olunı demokratik cumhuriyeti yaşatalım' diye...

"Bir Devlet Başkanı böyle davranırsa, bir ordu anayasa dışına çıkmaya karar verirse, ben ne yaparım?" (C. Arcayürek Açıklıyor 6, s. 60).

SAYFALAR ARASINDA

Kartpostala askerî tepki

12 MART darbesini yapanlar, postallarıyla demokrasiyi çiğnemişlerdi. Ve "postallı demokrasi" devri başlamıştı. Ama havadan nem kapan ihtilâlciler, postal kelimesinin öyle uluorta kullanılmasını hazmedemiyordu.

Takdimci Cenk Koray'ın başı az kalsın bu postal yüzünden derde giriyormuş. 19 Ocak '89 tarihli Milliyet'te Melih Aşık'ın köşesinde yer alan anekdotu Cenk Koray şu şekilde naklediyor:

"Bir yarışma programını sunuyordum. Genç bir yarışmacıya sordum:

" 'Özel zevkleriniz nelerdir?'

" 'Kartpostal biriktiririm.'

" 'Niye?'

" 'Gençpostal bulamadığım için.'

"Programdan bir müddet sonra, o zamanın sıkıyönetiminden şöyle bir mektup geldi. Hâlâ anı olarak sakladığım mektup şöyle idi: 'Programınızda postal kelimesi geçti. Postal, askeri bir giysidir ve bunu mizah programında kullanarak, komik duruma düşüremezsiniz. Daha dikkatli olmanızı dileriz.' "

CENK KORAY— "Postal" kelimesiyle şaka olamayacağını öğrenecekti.

Demirel'in bu anlattıkları kuşkusuzki 12 Mart'taki sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Şayet Sunay, ihtilalcilik oyunu oynamaya iştirak etmeyip de, hükümetin yanında yeralmış olsaydı, bir 12 Mart olmayacaktı. Ama o kasdi mahsusla muhtıranın radyodan okunmasına az bir müddet kalıncaya kadar Başbakan'ı oyalamıştır.

12 Mart öncesinde demokratik kuruluşlardan Cumhurbaşkanlığı makamı üzerine düşeni yapmamış, darbeyi bilmesine rağmen hükümete haber vermemişti. Peki ya yine demokratik ülkelerde örneği görülen ve o ülkelerde her zaman demokrasinin yanında yer almış olan gizli haberalma teşkilâtları örnek alınarak kurulmuş olan MİT (Milli İstihbarat Teşkilâtı) vazifesini yapmış mıydı? Darbe çalışmalarını hükümete haber vermiş miydi?

Devrin Başbakanı Süleyman Demirel, "MİT, size 12 Mart'ı haber vermedi mi?" sorusuna şu cevabı veriyordu:

"Vermedi!"

Demirel daha sonra Cumhurbaşkanı Sunay'ın darbeyi önceden bildiğini belirterek şöyle diyordu:

"Eğer o gece—11 Mart gecesi—Sunay beni çağırıp darbenin ertesi günü yapılacağını bildirseydi, tedbir alabilir, hepsini emekli edebilirdik. Oysa anlaşmışlardı. Komutanlar, Şubat 1971'de Eskişehir'de Sunay ile bir toplantı yapmışlardı, orada anlaşmışlar." (Cüneyt Arcayürek, Darbeler ve Gizli Servisler, s.133)

ŞAH'TAN AL HABERİ

DÜNYANIN öbür ucundaki hâdiselerle ilgili bilgi toplayan MİT, burnunun dibinde olup bitenleri niçin bağlı olduğu Başbakanlığa bildirmiyordu?

12 Mart darbesinden önce İran Şahı darbe olacağını öğrenmişti. 12 Mart 1971'den bir müddet önce Şah Rıza Pehlevi Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil'i Tahran'a davet etmişti. Gündemde olmayan bu davet Çağlayangil'i meraklandırmıştı. Çağlayangil, Şahın kendisini niçin davet ettiğini Tahran'da öğrenecekti. Devrin Dışişleri Bakanı görüşmeyi şu şekilde anlatıyor:

"Sarayda her zaman yemek yediğimiz, altın tabaklı, altın tuzluklu sofrada değildik. Şahın ikinci kattaki bürosunun hemen yanındaki odadaydık. Arşidiri de bizimleydi. Daha özel bir hava. Alışılmış protokolün dışında. Şah bana, " Birkaç ay içinde ordu, Türkiye'de darbe yapacak' dedi." (a.g.e., s.160)

Çağlayangil Şah'ın sırf bu bilgiyi vermek için kendisini çağırtmış olduğunu görünce ve bilginin muhtevasına bakınca şaşırmaktan kendisini alamamıştı. Dönüşte durumu Başbakan Demirel'e aktardı. MİT'le gerekli temas kuruldu. Ama hayır, kânunen Başbakanlığa bağlı MİT ser veriyor, sır vermiyordu.

MİT'in bu davranışının bir örneğine rastlamak imkânsızdı. Hiçbir demokratik ülkenin haberalma teşkilâtı böyle davranmaz ve demokrasiyi katledecek davranışı hükümetten saklamazdı. Peki MİT niçin böyle davranıyordu? MİT'in bu davranışı bizzat MİT'in yapısından ve yapılanmasından kaynaklanıyordu. Şimdi kısaca bu durumu göz gezdirelim:

MİT'İN YAPISI

MİT resmen 1965'te kurulmuş bir teşkilâtı. AP tek başına iktidar olduğunda MİT kânunu çıkmıştı.

MİT, 1965'e gelinceye kadar Milli Amele Hizmet, kısaca MAH ismi altında faaliyet gösterdi.

1926'da Başbakanlığa bağlı "Milli Emniyet Hizmetleri Reisliği" kadrosu ile kurulan bu teşkilât 1943 yılına kadar bir kişilik, Başbakanlık Müsteşarı seviyesinde bir kadro olarak gözüktü.

Bu teşkilât 1954'te resmen kanuna girdi. Ama ayrı bir kânunda değil, Başbakanlık Teşkilat Kânununda gösterildi. Bu kânunla MAH'ın kadrosu genişletiliyordu.

MİT kânunu, 1963'te İsmet İnönü başkanlığındaki koalisyon hükümetin-

ce hazırlandı ve hazırlanan bu tasarı 1965'te kanunlaştı.

DAVUL BAŞBAKANIN OMUZUNDA

MİT kanununa göre teşkilât Başbakanlığa bağlıydı. Ama öyle ki Başbakan MİT Müsteşarını tâyin etme selâhiyetini hâiz değildi. Müsteşarı Genelkurmay Başkanlığı tesbit ediyordu. MİT Müsteşar Yardımcılarını dahi Genelkurmay tesbit ederdi. MİT kadrosunun yarıya yakını muvazzaf askerdi.

MAHİR KAYNAK— 12 Mart'ın ve 12 Eylül'ün dış kaynaklı olduğunu söylüyor.

Bu şekildeki bir düzenlemenin getirdiği tablo şuydu: MİT'in ordu bünyesindeki gelişmeleri takip etmesi yasaktı. Oysa Genelkurmay, MİT'ten istediği bilgileri, istediği zaman alabiliyordu. MİT iç gelişmeler ile ilgili raporları ya Genelkurmay İstihbarat Dairesine veya doğrudan Genelkurmay Başkanına veriyordu. Kısaca devlete hizmetle muvazzaf gizli servis sadece Genelkurmaya hizmet veriyordu. (a.g.e., s.87)

12 EYLÜL SONRASI

12 EYLÜL ihtilâlinden sonra MİT iyice askerleştirildi. 1983'te çıkarılan 2937 sayılı kânunla MİT Müsteşarı üzerindeki Başbakanlığın muhtemel tasarrufuna set çekildi. Kanunla, "MİT Müsteşarı olarak tâyin edilen Silâhlı kuvvetler mensuplarını Silâhlı Kuvvetler Personel Kânunu ile öteki mevzuata tâbi" tuttu.

Böylelikle MİT'i idare eden müsteşar bütünüyle Genelkurmayın kontrolüne alındı.

Bu yeni düzenlemeyle, bir başbakan artık, MİT'i emrindeki bir bakana bağlayamayacak duruma getirtiliyordu. Yani bu teşkilâttaki Başbakanın rolü "sembolik"ti.

Bu tabloyu gördükten sonra MİT'in darbeleri niçin hükümete haber vermediği daha iyi anlaşılmaktadır.

Darbeyi yapanlar askerler. Yani Genelkurmaydaki zevat. Peki bu darbeyi hükümete haber verecek olanlar kim? O

darbeyi yapacaklara bağlı olarak çalışan kimseler...

İşte demokrasimizin bir garâbeti de budur.

CIA VE MİT

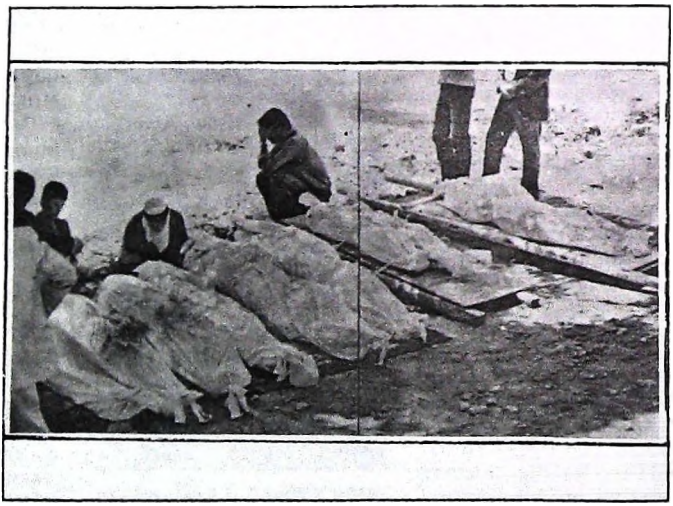
27 MAYIS, 12 Mart ve 12 Eylül ihtilâllerini CIA'nın planladığı çokça söylenmiş, yazılmış, çizilmiştir. Peki Türkiye Cumhuriyetinin istihbarat teşkilâtı bu durum karşısında ne yapıyordu? Bir yabancı ülkenin istihbarat teşkilâtı Türkiye'de cirit atarken ve demokrasiyi katletmek için çalışırken MİT ne iş yapıyordu?

Dilerseniz birazcık da MİT-CIA münasebetlerine bakalım:

CIA-Türkiye'deki istihbarat teşkilâtına 1960'dan hayli önce el atmıştı. CIA'nın neler çevirdiğinin farkına varan Başbakan Adnan Menderes bu yabancı teşkilâtın tesirini kırmak için çok çalıştı. Menderes'in Başbakanlık Müsteşarı Ahmet Salih Korur CIA'nın o devirdeki rolü için şunları söylüyor:

"Amerikalılar, Milli Emniyete hâkimdi. Para veriyor, örgüte nüfuz ediyorlardı. Milli Emniyetin bütün dosyaları CIA'nın kontrolündeydi.

MİT Başbakanlığa bağlıydı Ama müsteşarı tâyin edemiyordu

PKK hadiselerine dikkat çeken Kaynak, "PKK, belli ki, kendisine karşı nefret yaratıyor. Halka kendisini kurtaracak hâmi aratmıyor. O zaman PKK'ya değil halkın sığınacağı yere bakacaksınız" diyor. Bu sözler Doğudaki hâdiselere de ışık tutuyor.

"İstanbul'da Milli Emniyete ait bir okul, servisin İstanbul örgütü ve Yeşilköy'deki 'soruşturma teşkilâtı' tümüyle Amerikalıların emrinde. Okullara, soruşturma teşkilâtına Amerika doğrudan para veriyor. İstanbul bölge örgüt başkanlığına 'doğrudan' para ödüyorlar. Karşılığında 'iş' istiyorlar." (a.g.e., s.44)

Bu bilgiler Menderes'i ürpertmişti. İlk iş olarak istihbarat elemanlarına CIA'nın para vermesine son vermek için talimat vermişti. Daha sonra istihbarat teşkilâtının başına Müsteşarı olan Ahmet Salih Korur'u getirmişti.

CIA İLE AYNI BİNADA

1960'DAN önceki CIA ile MİT arasındaki bu sıkı-fıkı ilişkiler bilâhare resmî ağızlarca da doğrulanacaktı. Arcayürek bu mevzuda şunları anlatıyor:

"1960'tan önceki dönemde, CIA-Türk gizli servisinin içinde idi

"MAİT (Milli Amele Hizmet, 1965'den önce MİT'in adı) sanki Amerikalılara icar'a vermiştik. CIA her ay MAİT'in bellibaşlı birimlerine para ödüyor, karşılığında iş istiyordu. Tabii 'iş', CIA'nın, Amerika'nın yararları ile ilgili konularda Türk gizli servisini kullanması idi. Tek yanlı, yalnızca CIA hesabına, Amerika yararına.

"1988'de bir gün Fuat Doğu, ziyaretine gelenlerle bir söyleşi sırasında, '1965'lerde MAİT ile CIA'nın aynı binalarda çalıştığını söyleyecek, sonradan bu birlikteliğin kaldırıldığını vurgulayacaktı." (a.g.e., s.70)

CIA 27 Mayıs'tan sonra işi daha da sıkı tutmuştu. 27 Mayıs İhtilâlinin lider simalarından Cemal Madanoğlu bu hususta şunları söylüyor:

"CIA, 27 Mayıs'tan sonra gözlerini açtı. Bize sicil verir hale geldi. Amerika'nın müşavir heyetleri gelir hakkımızda rapor tutardı. Sonradan bu raporlara göre 'geri hizmete' gidersiniz." (a.g.e., s.35)

"Kıdemli" ihtilâlcilerden Suphi Gürsoytrak da Amerika'nın rolü için şunları söylüyordu:

"ABD, ordunun her kesimine, en küçük birimine kadar her yere girmişti 1960'tan önce. Örneğin bilmem neredeki bir alayda, 'uzman' sıfatlı erler vardı." (a.g.e., s.53)

Bütün bu bilgilerle, "İhtilallerin ardında CIA var" açıklaması yan yana getirildiğinde, ortada fazlaca şaşırılacak bir durum olmadığı görülecektir.

12 Mart öncesinde iktidarın durumu, işte bu şekilde eli kolu bağlı bir adama benziyordu. Sözde Başbakana bağlı gizli haberalma teşkilâtı, bağlı olduğu birime bilgi vermiyordu.

MİT'in şimdiye kadar kendi hesabına çalışan elemanlarını deşifre ettiği görülmemiştir. Bunun tek istisnası vardır. O da 12 Mart öncesinin mühim cuntalarından birisi olan "Madanoğlu Cuntası"na sızmış olan Mahir Kaynak'ın MİT tarafından deşifre edilmesidir.

MİT'in Madanoğlu cuntasıyla ilgili tavrı son derece giriftir. Asıl büyük cunta olan askeri cunta ile ilgili topladığı bilgileri iktidara sızdırmayan MİT, yalnızca Madanoğlu cuntasını iktidara bildirmiştir. MİT'in bu operasyonuna "Balon Harekâtı" adı verilmişti.

MİT, acaba nazarları asıl büyük cuntadan başka tarafa çekmek için mi böyle davranmıştı?

Şu var ki o operasyonda Cumhurbaşkanının cuntacılığı tutmuş ve askeri cunta üyelerinin de ismi bulunan dosyayı kalkıp Muhsin Batur'a vermişti.

12 Mart cuntalarından yalnızca Madanoğlu cuntası mahkemeye verilmişti. Muhakeme esnasında teyp bantları delil sayılmayınca bu defa MİT kendi elemanını deşifre etmiş ve mahkemede ajanı delil olarak göstermişti. Daha doğrusu MİT, Kaynak'ı kurban etmişti.

AJANIN İTİRAFLARI

MİT Ajanı Mahir Kaynak 1980'de emekli edildi. O tarihten sonra Kaynak, pek çok röportajda, içerisinde yaşadığı 12 Mart'la ilgili enteresan açıklamalarda bulundu. Şimdi Kaynak'ın muhtelif kaynaklarda yer alan açıklamalarından bazılarına bakalım.

"Amerikalılar, 12 Mart olayını bütün ayrıntılarıyla biliyorlar mıydı?"

Kaynak bu soruya karşılık şu açıklamayı yapıyor:

"Biliyorlardı. Çünkü beni biliyorlardı. Beni, kendim ifşa etmedim. Ama birtakım kanallardan benim kimliğimi öğrendiklerini anladım. Teşkilâttaki bazı adamların tavrı nedeniyle bütün bu şeylerin, bütün bu bilgilerin Amerikalıların bilgisi dışında olmadığını da anladım. O zaman öyle anlaşılıyordu ki, bir yanda İngilizler diyorum, bir yanda Amerikalılar bu işi biliyor. O zaman bir açmazın içindeydim. Hâlâ cevaplayamadım. İngilizlerle Amerikalılar karşı karşıya mıydı, yoksa bu bir operasyonun iki değişik safhası mıydı bilmiyorum." (Darbeler ve Gizli Servisler, s.125)

Kaynak bu açıklamasında ihtilâldeki dış parmaklara dikkat çekmekteydi. Bir başka açıklamasında da aynı husus üzerinde durarak şöyle diyordu:

DIŞ MÜDAHALE

"TÜRKİYE'DE cunta olayları esas itibariyle bir iç mesele olarak konuşulur. Yani Türkiye'de ordunun bir kısmı iktidardan şikâyet eder. Devrimcilik adına, Atatürkçülük adına, şikâyet eder. Sonra da ihtilâl yapılır. Ben bu konuda hiç böyle düşünmüyorum. Türkiye'deki siyasi olaylara büyük ölçüde dış müdahaleler görüyorum. Askeri müdahalelerin bir dış boyutu olduğuna inanıyorum. Tabii bu sözlerimin de çok iyi anlaşılması lâzım. Yâni kimseyi dı şarının kuklası telâkki etmiyorum. Ama, mizansenin dışarıda hazırlandığını, problemin temelinde Türkiye'nin dış meseleleri olduğuna inanıyorum. Onun için, 1971 olayını da böyle mütalâa ediyorum. O da dıştan Türkiye'ye bir müdahale idi. Ortam dışarısı tarafından hazırlanmıştı. Benim bu olaylara girişimde bir tek neden vardır. Türkiye'de, Türk başbakanları, Türklerin tâyin edip, Türklerin indirmesini savunuyorum. Bu bir bağımsızlık meselesidir." (12 Mart Cuntaları, s.263)

MUSA ÖĞÜN— Muhtırayı radyoevine o götürdü. Sonunda da bu davranışının mükâfatını görecek ve ihtilâlciler tarafından TRT Müdürü yapılacaktı. Öğün'ün TRT ile ilgisi TRT'ye mektup götürmüş olmaktan ibaretti.

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın cuntalarla ilgili bütün ayrıntıları bildiğini söyleyen Kaynak, kendisinin de arasında bulunduğu, Madanoğlu cuntasının çok güçlü olduğunu belirterek şöyle diyordu:

"...İdeolojisi vardı. Sempatizanları vardı. O zamanki havayı düşünürseniz, neredeyse bütün ordu arkasındaydı. İhtilâlin fikriyatını bizim grup yapıyordu. Askerlerin toplumu etkilemeleri mümkün değildi. Fikriyatını yapan tamamen sol kesimdi."

Kaynak'ın o devreyle ilgili bâzı sorulara verdiği cevaplar da söyleydi:

"İlhan Selçuk, İlhami Soysal, Doğan Avcıoğlu gibi sivillerin hesabı neydi?"

"Bütün hesap suydu: Askerler siyasi iktidarı tek başlarına ellerinde tutamazlar. Bir siyasi oluşuma ihtiyaç vardır. Bu siyasi oluşumu da biz yaparız. Bırakınız onlar ihtilâli nasıl yaparlarsa yapsınlar. Ama biz yeter ki ideolojiyi elimizde tutalım. Sivil kesimi elimizde tutalım. Sonunda hâkimiyet bizimdir."

"Konuşmanızın ilk başında, darbe olaylarının dışıradan tezgâhlandığını söylediniz. Buna müşahhas bir örnek verir misiniz? Ne gibi dış tesirler oluyor?"

"Meselâ 12 Eylül'den önceki sol hareketlere bakarsak, bu hareketler kitleler içinde teşkilâtlanmıyorlardı. Daha açık bir ifadeyle, bir örgütün ne kadar üyesi varsa, o kadar silâhlı militanı vardı ve bunların sayıları çok azdı. Bu kişilerin, ileride siyasi iktidar sahibi olmaları mümkün değildi ve zaten de beklenmiyordu. Bunlardan beklenen fonksiyon, siyasal iktidar boşluğu yaratmak ve boşluğun birisi tarafından doldurulmasını sağlamaktı. Muhtemel ki, böyle bir boşluk yaratıldığı zaman, iktidar boşluğunu yaratanların görüşleri istikametinde olmayan birisi iktidara gelecektir. Bu deformist örgütlerin kendi renklerinde bir ihtilâlin öncüleri olduğunu kabul etmemek lâzım. Bunlar başka bir hareketin adeta buldozerleri gibidirler."

"Bunları böyle bir eyleme sürükleyen, karşı gücün iktidara gelmesini isteyenler midir demek istiyorsunuz?"

"Kesinlikle öyledir. Benim düşüncem şu, bir ülkede siyasi iktidar boşluğunu yaratan militanların renklerine bakarak, tezgâhlanan oyunun veya yeni gelecek iktidarın rengini belirlemek mümkün değildir. Al[illegible]

muhtemelen öyle gelecektir. Çünkü bu militanlar halkta tepki yaratmaktadır. Ve aksi görüşteki insanlara karşı sempati doğurmaktadır. O halde şunu söyleyebiliriz esas itibariyle: İktidar boşluğu yaratılırken militanların rengi hiç önemli değildir. Önemli olan bu militanları sevk edecek bir motif bulmaktır. Motif herhangi bir şey olabilir." (12 Mart Cuntaları, s.274-275)

İHTİLÂLİ OLGUNLAŞTIRMAK

EMEKLİ MİT ajanının bu itirafları, ihtilâllerin perde gerisini gözler önüne sermektedir. Demokrasinin rafa kaldırılmasından menfaat uman çevreler,

MEMDUH TAĞMAÇ— 12 Mart muhtırasını imzalarken ağlamıştı. İmzayı zoraki attığını itiraf ederek, ihtilâlciler için, "Ah cuntacılık... Bunların lüğüne işlemiş" diyordu. Tabii kendisi de sonunda o cuntacıların âleti olmuştu.

anarşi çıkarttırmakta, "ihtilâli olgunlaştırmakta", daha sonra ihtilâlin perde önündeki isimlerini sahneye çıkartmakta, o ihtilalcilere dilediklerini yaptırmaktadırlar.

Kaynak bir başka beyanatında, darbelerin hep dış kaynaklı olduğunu belirterek şöyle diyor:

"...İyi çalışan bir istihbarat teşkilâtı darbeleri önemli ölçüde önler. Darbeye yol açan ortamın oluşması MİT'in etkin ortamı Türkiye'de rahatlıkla hazırlayabiliyor. MİT orada etkili olamıyor. Dıştan yapıyorlar. Buna kesinlikle eminim. Açıkça söylüyorum: Türkiye'yi kaosa sürükleyen hiçbir olay iç kaynaklı değil, toplumun sosyal yapısından kaynaklanmıyor." (İkibine Doğru, 10 Nisan 1988)

12 EYLÜL VE AMERİKA

27 MAYIS ve 12 Mart'ta Amerika'nın ve CIA'nın rolü artık kesinleşmiş gibidir. Mahir Kaynak, 12 Eylül'de de Amerika'nın rolü olduğunu kesin bir üslûpla ifade etmektedir. Kaynak'a bu mevzuda sorulan sorular ve cevapları şöyle:

Militanlar, ihtilâle zemin hazırlamak için programlanmıştı

"12 Eylül rejimini siz, yolları Amerika tarafından açılmış ve başarısı da garanti altına alınmış bir rejim olarak görüyorsunuz."

"Evet öyle görüyorum."

"12 Eylül'den sonrası."

"Türkiye, Batı açısından bizim anladığımızdan da değerli bir ülke. Sovyet kontrolüne veya bağımsızlığa kaymasına izin vermezler. Ekonomik bakımdan bağlamak birinci metoddur. İkincisi ise ideolojik olarak Sovyetlerin karşısına dikmektir. 12 Eylül her iki amaca da hizmet etmiştir. Şimdi PKK'ya Kürtçü hareket diyemezsiniz. Çoluk çocuğu hedef alan bir PKK, belli ki, kendisine karşı nefret yaratıyor. Halka kendisini kurtaracak hami arattırıyor. O zaman PKK'ya değil halkın sığınacağı yere bakacaksınız. Olayı yaratan odur. 12 Eylül'de de öyle olmuştur. Halk terörden kaçmıştır. Bir yere sığınmıştır. O zaman terörü yaratan, sığınılan yer olmuştur.'"

"Sığınılan yer generaller olmadı mı?"

bakımından büyük mesafe kaydetti. Sol ideolojik bakımdan büyük yara aldı. Daha başka ne yapabilirdi bilmiyorum."

"Siz bağımlılığın artık seccdeye varmak şeklini aldığını düşünüyorsunuz?"

"Evet öyle."

"O zaman MİT açısından da bir ümit kalmıyor. Bütün bu olayları ABD yönlendirdiğine göre, ona bu kadar bağlı olduğumuza göre, yapacak bir şey kalmıyor MİT açısından."

"Efendim ümit olmasa, konuşmanın da gereği olmaz."

"Nerde ümidiniz? ANAP'ın ABD planı çerçevesinde işbaşında olduğunu düşünüyorsunuz. Bir de SHP var. Son kriz çerçevesinde Amerika'nın SHP'ye karşı tutumu ne olur?"

"Amerika büyük bir ihtimalle SHP'ye oynayacaktır. Çünkü SHP tutarlı bir parti durumunda değildir, etkin değildir. Ekonomik politikası, dış politikası söylediğimiz çerçeveyi aşmaz. Şimdi SHP üzerinde bir bağımlılaştırma operasyonu görüyorum."

"Şimdi 12 Eylül'de diyorsunuz ki, ABD darbe istedi. Bunu da bazı tahriklerle ortaya koydu. Bu durumda MİT'i âtıl bırakan nedir?"

"Bir düzenleme meselesi var. Bir de zihniyet meselesi. Şimdi konuştuğumuz konuyu, bu şekliyle 12 Eylül öncesinde iktidara bile anlatamazdık. Darbeye muhatap olanlar bunun bir komünist komplo olduğunu söylüyorlardı. Karşıda Ecevit bunun bir faşist komplo olduğu kanaatindeydi. Şimdi bu durumda çıkıp, 'İki tarafı birbirine kırdıran aynı güçtür ve Türkiye'de darbe yapmak istiyor' diyen adama gülerek bakarlar. Bu, toplumdaki zihni gelişmeyle ilgili bir hususiyet." (a.g.d.)

Zamanın Genelkurmay Başkanı Tekin Arıburun, muhtırayı kabul etmemiş ve "27 Mayıs'ın sancısı hâlâ sürüyor. Böyle davranışlar Türk Silâhlı Kuvvetlerine yaraşmaz" demişti.

Bir ajan bunları söylüyor. Öte yandan ihtilâlciler, "vatan! millet! Sakarya!" nutukları atarak meşru iktidarı devirtiyor. Saf vatandaşlar da, "Yahu iste anarşi vardı. Ortalık kan gölüne dönmüştü. Bunlar huzur ve güven ortamını sağlamak için geldi" diye düşünüyor.

Ah o saflar da, anarşiyi çıkarttıranların da, "huzur ve güven ortamını" sağlamak için silâh zoruyla başa geçmek isteyenlerin de aynı kimseler olduğunun bir farkına varabilse...

Meşhur muhtıra nasıl hazırlanmış, son şeklini alırken hangi merhalelerden geçmişti? Bu da başlı başına bir hâdisedir.

İhtilâlciler 11 Mart 1971 günü öğleden sonra Genelkurmay Harekât Başkanı Korgeneral Kemal Taran'a bir muhtıra yazması için talimat vermişti. Taran da, Genelkurmay Karargâhındaki korgeneral ve tümgeneral rütbesindeki daire başkanlarını toplayarak görüşlerini aldı. Herkes görüşlerini açıkladı.

O toplantıda muhtıranın Memduh Ünlütürk tarafından kaleme alınması kararlaştırıldı. Ünlütürk muhtırayı Osmanlıca olarak kaleme aldı. Tümgeneral Midhat Kopsavaş bu metni daktilo etti.

11/12 Mart gecesi Memduh Ünlütürk'le birlikte bir grup general Genelkurmayda kaldı. Ünlütürk 12 Mart sabahı metni Kemal Taran'a teslim etti.

Ünlütürk'ün yazdığı bu metin hem uzun olduğu, hem de içerisinde, hükümetin istifasına yönelik bir hüküm olmadığı için kabul edilmedi.

Daha sonra ihtilâlin liderlerinin görüşleri istikametinde ortaya meşhur metin çıktı.

12 Mart günü radyonun 13.00 haber bülteninde okunan muhtıra metni [illegible]

"1. Parlamento ve hükümet, sürgelen tutum, görüş ve icraatı ile, yurdumuzu anarşi, kardeş kavgası, sosyal ve ekonomik huzursuzluk içine sokmuş, Atatürk'ün bize hedef verdiği çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak ümidini kamuoyunda yitirmiş ve Anayasa'nın öngördüğü reformları tahakkuk ettirememiş olup, Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceği ağır bir tehlike içine düşürülmüştür.

"2. Türk milletinin ve sinesinden çıkan Silâhlı Kuvvetleri'nin bu vahim ortam hakkında duyduğu üzüntü ve ümitsizliği giderecek çarelerin partiler üstü bir anlayışla meclisimizce değerlendirilerek mevcut anarşik durumu giderecek ve Anayasa'nın öngördüğü reformları Atatürkçü bir görüşle ele alacak ve inkılâp kanunlarını uygulayacak kuvvetli ve inandırıcı bir hükümetin demokratik kurallar içinde teşkili zaruri görülmektedir.

"3. Bu husus süratle tahakkuk ettirilmediği takdirde Türk Silâhlı Kuvvetleri kanunların kendisine vermiş olduğu Türkiye Cumhuriyeti'ni korumak ve kollamak görevini yerine getirerek idareyi doğrudan doğruya üzerine almaya kararlıdır.

"Bilginlerinize

• "Memduh Tağmaç
Orgeneral
Genelkurmay Başkanı ve Milli Güvenlik Kurulu Üyesi

• Faruk Gürler
Orgeneral
Kara Kuvvetleri Komutanı ve Milli Güvenlik Kurulu Üyesi

• Celâl Eyiceoğlu
Oramiral
Deniz Kuvvetleri Komutanı ve Milli Birlik Kurulu Üyesi

• Muhsin Batur
Orgeneral
Hava Kuvvetleri komutanı ve Milli Güvenlik Kurulu Üyesi"

Bu muhtıra radyoda şu girişten sonra aynen okunacaktı:

"Burası Türkiye Radyoları.. Genelkurmay Başkanı, Kara Kuvvetleri Komutanı, Deniz Kuvvetleri Komutanı ve

DEMİREL— "Hod be hod alınan her iktidar bir gasptır" AP lideri 12 Mart darbesinden bir gün sonra Meclis'te böyle diyordu.

Anarşiyi çıkarttıran da kurtarıcı gözüken de aynı kimselerdi

Hava Kuvvetleri Komutanı:

"Cumhurbaşkanlığına,

"Cumhuriyet Senatosu Başkanına,

"Millet Meclisi Başkanına,

"Türk Silâhlı Kuvvetleri adına, birlikte imzaladıkları bir muhtıra verdi.

"Üç maddelik muhtıra metni şöyledir:

KILIF AYNI

METİNDE DE görüleceği gibi ihtilâlcilerin yegâne dayanağı "Atatürkçülük"tü. Sanki "Atatürk" ve "Atatürkçülük" deyince herşey kendilerine mübah oluyordu.

12 Mart Muhtırasının 27 Mayıs ihtilâlinde okunan bildirilerden bir farkı yoktu. 12 Eylül ihtilâlinde okunan bildirilerin de 27 Mayıs ve 12 Mart bildirilerinden farkı yoktu. Hepsi birbirinin kopyasıydı.

12 Mart'ın perde önündeki liderlerinden Muhsin Batur, 12 Mart gününü ve muhtıranın yazılışını şu şekilde anlatıyor:

"12 Mart sabahı 9.30'da, dördümüz Genelkurmay'da toplandık. Korg. Kemal Taran, hazırladığı metni okudu. Aramızda müzakere ettik, metni çok

uzun bulduk, içeriği de bizim isteklerimizi pek karşılamıyordu. Ben yeni bir müsveddeyi yazarken, Faruk Paşa ve Oramiral Eyiceoğlu yanıma gelerek yardımcı oldular. Metin ortaya çıktı, daktilo edildi, imzaya hazırdı. Memduh Paşa gene derin bir düşünceye daldı, uzun süre imzalamak istemedi, gözleri yaşardı. Haklı idi de, sonunun nereye varacağı belli olmayan önemli bir adım atılacaktı. Saat 12.05'de metin imzalandı ve Tuğgeneral Musa Öğün başkanlığında bir heyetle okunmak üzere TRT'ye gönderildi. Böylece 12 Mart Muhtırası 13 haberlerinin başında Türkiye'ye ve dünyaya duyuruldu." (Anılar ve Görüşler, s.209)

TAĞMAÇ NİYE AĞLADI?

BATUR'UN da yazdığı gibi, Genelkurmay Başkanı Tağmaç son ana kadar muhtırayı imzalamaya yanaşmamış, muhtırayı imzalarken ağlamıştı. Tağmaç niçin ağladığını şu şekilde açıklıyor:

"12 Mart Muhtırası'nı imzalarken ağladığımı herkese beni küçültmek için yaymışlar. Evet muhtırayı imzalarken ağladım. Ben asker ocağından yetiştim. Bizim gözlerimizden kolay kolay yaş akmaz. Kendimizi düşünmeyiz. Bizi memleketimizin âtisi [geleceği] ilgilendirir. 27 Mayıs'tan sonra Silâhlı Kuvvetleri kışlasına iade için büyük gayretlerin içinde bulundum. Muvaffak oldum diyebilirim. Ama ah cuntacılık... Bunların iliğine işlemiş. Hangi mevkiye gelirlerse gelsinler, bundan vazgeçmezler. 12 Mart muhtırası çok daha ağırdı. Benim ısrarım sonucu bu şeklini aldı. Muhtırayı imzalarken ağlıyordum.

ÇETİN ALTAN— 1 tıpkı 27 Mayıs'ta yaptığı gibi ihtilâli alkışlıyor ve parlamentonun feshedilerek "devrimci" bir meclis kurulmasını istiyordu.

"Hukukun dışına çıkıyoruz. Ben ömrümde hiçbir cuntaya girmemiştim. 12 Mart hareketini de kumanda zinciri içinde yapmak tek teselliim oldu."(Hüseyin Demirel 12 Mart'ın İçyüzü, s.141)

MUHTIRA RADYODA OKUNUYOR

MUHTIRA hazırlandıktan sonra, sıra, muhtıranın dağıtılmasına gelmişti. Cuntacı subaylar muhtıra metnini alarak, Meclise, Cumhurbaşkanlığına ve TRT'ye doğru yola çıktı.

En çok üzerinde durulan husus, TRT'ye muhtıranın kim tarafından götürüleceğiydi. Yüksek rütbeli ihtilâlciler, genç subayların, hususan havacı subayların, radyo mikrofonunu eline geçirince bam başka bir metin okumalarından endişe ediyorlardı.

Kemal Taran, TRT'ye muhtırayı teslim etmeye giden grup içindeki Musa Öğün'e şu talimatı vermişti:

"Aman dikkatli ol, elin tabancanda bulunsun; gayr-i tabii bir davranışa karşı uyanık olacaksın."

İhtilâlci subaylar, TRT Haber Müdürü Doğan Kasaroğlu'na gidip muhtıra metnini vermişler ve muhtıra radyoda okununcaya kadar da oradan ayrılmamışlardı.

Senato Başkanı Tekin Arıburun, muhtırayı kabul etmemiş ve "27 Mayıs'ın sancısı hâlâ sürüyor. Böyle davranışlar Türk Silâhlı Kuvvetlerine yaramaz" demişti.

İHTİLÂLCİLERİN BASKISI

DAHA önce anlattığımız şekilde Başbakan Süleyman Demirel, MİT Müsteşarı'nın 12 Mart günü durumu kendisine

aktarması ve Cumhurbaşkanı'nın "Sağlık nedeniyle istifa etmesi" tavsiyesini öğrenmesi üzerine, muhtıranın okunmasını engellemek için çalışmıştı. Ancak Cumhurbaşkanı, "oyalama taktiğine" başvurmuş ve muhtıranın radyodan okunmasına on dakika kalasıya kadar başbakanın telefonuna cevap vermemişti. Saat 12. 50'de telefona teşrif ettiğindeyse zaten iş işten geçmişti.

İhtilalciler hükümetin derhal istifa etmesini, yoksa idareye el koyarak parlamentoyu feshedeceklerini söylüyorlardı. Hükümetin Meclisten güvenoyu istemesine bile tahammül edemiyorlardı. İhtilalcilerin bu tavrını gören Başbakan Demirel, istifa etti. Böylece yönetim bir kez daha ihtilalcilere teslim ediliyordu. Başbakan şöyle diyordu:

"Cumhurbaşkanlığı yüce katına.

"Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanları tarafından zat-ı devletlerinize, Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı'na ve Millet Meclisi Başkanlığı'na tevdi edilip, bugün saat 13'deki radyo bültenlerinde Türk kamuoyuna da duyurulan muhtıra ile anayasa ve hukuk devleti anlayışını bağdaştırmak mümkün değildir.

"Bu durum muvacehesinde, hükümetin istifasını saygı ile arz ederim.

"Başbakan

"Süleyman Demirel"

Demirel başka ne desindi? Cumhurbaşkanı ihtilalcilerin yanında yeralırsa, MİT Başbakanlığa bilgi vermezse, vatanı düşmanlardan korumakla vazifeli generaller ellerindeki silahı meşru iktidarın üzerine çevirirse, Başbakan ne yapabilirdi?

MECLİSTEKİ İNFİAL

MUHTIRA'nın radyoda okunması üzerine parlamentoda heyecanlı saatler yaşanmaya başlandı. Buna rağmen parlamentodan ciddi bir muhalefet sesinin duyulmaması manidardır. Bundan dolayı millet duymak istediği şu mesajı bir türlü duyamadı:

"Bu hareket gayr-ı kanunidir. Anayasaya aykırıdır. Çünkü ortada hükümet devirecek bir hadise yoktur. Bunlar dünyanın her yerinde görülen hareketlerdir. Bunu durdurup susturmak mümkün değildir. Bugün susar yarın başlar. Halbuki devlet güçlü olursa, komünizm susar.

"Eğer bu bahane edilip, parlamento feshettirilmek isteniyorsa buradan çıkmayız, deriz. Otururuz. Gelir bizi götürürler.. Bir atom değil, birer ferdiz. Asarlar.. Asarlar.. Öldürürler.. Öldürürler.. Ama biz vicdanen milletten aldığımız güçle duruyorsak kimse bizi buradan atamaz. Tabii anayasa varsa.. Demokrasi varsa.. Yoksa bunlar, zaten gitti memleket.. Çakıyla bile götürürler insanı".

Her ne kadar mecliste bu tahakküme karşı çıkmak isteyenler oldu ise de bir türlü beklenen tepki gelmiyordu.

ABD'li GEÇİ— 12 Mart darbesine destek veren İpekçi, ordunun "demokrasiyi güçlendirmek için" müdahale ettiğini söylüyordu.

12 Mart günü parlamentoda bir sessizlik hâkimdi. AP milletvekillerinin ızdırabı yüzlerinden okunuyordu. Ne hazindir ki, parlamento çatısı altında bulunan bâzı politikacılar, demokrasiye vurulan bu darbeye sevinmişlerdi.

AP'den koparak Demokratik Partiyi kuran ve böylelikle darbecilerin eline koz verenler muhtırayı duyunca sevinmişlerdi. CHP'lilerin bir kısmı da muhtırayı sevinçle karşılamıştı.

Cüneyt Arcayürek D.P.'lilerin bu tavrı için şunları söylüyor:

"Siyasal dileklerinin yerine getirilmemesinden sonra AP'den ayrılarak DP'yi kuranların ağızlarından bal akıyordu. Herhalde, İsmet Paşa'yla işbirliği yaparak bir türlü düşüremedikleri hükümetin, bir darbeyle gitmesinden dolayısıya kıvanç duymuşlardı.

"Nitekim, DP adına Hasan Korkmazcan, Meclis'i yöneten Başkan Vekili Fikret Turangil'in 'Ordu muhtırasını' okutmasına karşı çıktı:

" 'Muhtıraya parlamento değil, bizzat Başbakan muhataptır' diyordu.

"Demek ki, demokratik rejim adına kaygıları yoktu. Onları ilgilendiren Demirel'in darbeyle gitmesiydi. Fikret Turangil, 'Muhtıranın muhatabı Başbakan değil, parlamentodur' dedi ve 12 Mart muhtırasını okuttu.

"Doğrusu, darbenin hedefi: parlamentoydu, hükümetti, Demirel'di. Bir başka açıdan bakılırsa, tümüyle demokratik rejimdi!" (Çankaya'ya Giden Yol, s.68)

MECLİSTEKİ KONUŞMA

DEMİREL, 13 Mart '71 günü Meclis grubunda yaptığı konuşmayla AP milletvekillerini teskin etti ve o arada 12 Martın ve muhtıra üzerine davranışlarının bir değerlendirmesini yaptı. Demirel şöyle diyordu:

"Biz milletimizi, memleketimizi bir yerden alıp, bir yere getirdik. Bundan ancak iftihar edilmesi gerekirken böyle bir hadiseye muhatap olduk. Buna tahammül edemiyorum.

"Biz şu veya bu sebeple parlamentonun kapatılmasına, parlamentonun iskatına imkân verirsek vebalini çekemeyiz.

"Biz parlamentonun kapısını kıymak tutmak mecburiyetindeyiz. Kapatılır gidersek yerimize gelenler gitmezler. Çünkü gelip gidenler seçimle gelenlerdir. Ama silâhla gelenler gitmez. Bakınız Yunanistan'da sekiz senedir gitmedi.

"Biz parlamentoyu açık tutmaya çalışırken gelip bizi zorla götürürlerse yerimize gelenleri millet oradan çıkarır. 27 Mayıs'ta olduğu gibi... Fakat biz kapatıp gitmemeliyiz.

TALÂT HALMAN— Bu Yahudi asıllı yazar, parlamenterler için ağza alınmayacak sözler sarfediyor ve ihtilâlcilere kavuk sallıyordu. Sonunda bu yağcılığının karşılığını görecek ve bakan yapılacaktı.

HUKUKA SAYGILI OLMAK

"Sevgili arkadaşlarım. Koyduğum şartlar ağır şartlardır. Bütün bunların içinde kalmanın da memleketin menfaati gereği olduğu kanaatindeyim.

"Hislerimizi hiçbir zaman kenara atamayız. Neden büyük bir buhranla karşıkarşıya kaldığımızı huzurunuzda izah etmenin şu anda zamanı olduğu kanaatinde değilim. Ama açık alınla şunu ifade edeyim ki, bunu bir gün izah etmek nasip olursa, bilinmeyen birtakım hususlar ortaya çıkacak ve zannederim ki, bizim anayasa ve hukuk devletine ve cumhuriyete sadık olmaktan başka kusurumuzu kimse bulamayacaktır.

"Silâhlı kuvvetlerin idareye talip olmaları veya idareye el koymaya kendilerini mecbur hissetmeleri, ister istemez onları asıl vazifelerinden uzaklaştırır. Siyasetin içine sürükler. Müdahaleye iten sebep her zamnan bulunabilir. Bu da müdahaleyi itiyat haline getirir.

"Milletin verdiği her iktidar bir emanettir. Hod be hod alınan her iktidar bir gasptır. Zaman bunların hiç birisinin mahiyetini ve vasfını değiştirmez." (12 Martın İçyüzü, s.152)

Demirel daha sonra, "Bundan sonra ne olacak?" sorusuna mukabil şunları söylemişti:

"Metanetimizi, sabrımızı, birbirimize olan güven duygusunu kaybetmeden bir kaya gibi durduğumuz takdirde evvelâ memlekete, millete ve rejime ve partiye kanıyım.

"Arkadaşlar, ahval ve şartlar ne olursa olsun, cumhuriyete, hâkimiyetin kayıtsız şartsız milletimize ait olduğuna, hürriyetçi, insan haklarına dayalı demokrasiye olan inancımızı hiçbir zaman kaybetmeyeceğimizi huzurunuzda ifade ediyorum. Arkadaşlarımın meseleyi sükûnetle takip etmelerini rica ediyorum. Size ulaşturabileceğimiz hususlar olduğu zaman da, daima bu salonda toplanarak, millet için, memleket için hayırlı kararlar alınmasına olan inancımızı teyit ediyorum. Cenâb-ı Allah'ın bu sıkıntılı durumdan da milletimizi, memleketimizi koruyacağına olan inancımı teyid eder, hepinize gönüller dolusu sevgilerimi ve saygılarımı sunarım."

Bu konuşma üzerine AP milletvekilleri, "Sıkılmış bir yumruk gibiyiz" diye haykırmıştı.

NE YAPILABİLİRDİ?

SONRADAN bazı kimseler Demirel'in istifasını tenkit etti. Tuhaftır, bu tenkidi yapanlar da ihtilâlcilerin koltuğu altına sığınarak ikbal kapmış kimselerdi. Peki Demirel ne yapabilirdi?

Gerçi bazı ülkelerde, ihtilâlcilere karşı mukavemet edilmişti. Ama o ülkelerde halk da aydınlar da meşru iktidarın yanı başında yer almış "Cesedimizi çiğnemeden, parlamentoya dokunamazsınız" demişlerdi. Arjantin'de darbeler zincirî halkın bu şuurlu davranışı sayesinde önlenmişti. Oysa ülkemizde ilk önce bazı aydınlar ihtilâlcileri alkışlamaktaydı. Öte yandan ihtilâli tezgâhlayan mihraklar, çok usta bir senaryo yazıyor, aylar ve yıllar öncesinden zemini hazırlıyor, halkın zihnini allak bullak ediyordu.

12 Mart 1971 günü en akıllıca yolun parlamento kapısını açık tutmak ve ihtilâlcileri oraya sokmamak olduğu daha sonra iyice ortaya çıkacaktı.

12 Mart'tan sonraki gelişmelere göz gezdirmeden önce, Demirel'in 12 Mart'la ilgili yaptığı bazı değerlendirmelere bakalım.

Demirel 12 Mart 1989 günü Antalya'daki mitingte yaptığı konuşmada 12 Mart'la ilgili şöyle diyordu:

"Bizden Türkiye'yi kıskananlar olmuştur. 12 Mart 1971'de Türkiye'yi bizim elimizden aldılar. Türkiye uçuru-

12 MART'TA PARLAMENTO ÜZERİNE DÜŞENİ YAPMADI

mun kenarına gidiyormuş. Türkiye ne uçurumunun kenarına gidiyordu acaba? Yüzde 5 enflâsyon ve yüzde 7 kalkınma hızıyla... Bugün ise enflâsyon yüzde 75'lerdedir... Ama yine de ülkeyi bizim elimizden almaya kalktılar ve bir süre için de aldılar... Biz yine dedik ki, Bizim elimizden Türkiye'yi, Türkiye'nin elinden de bizi alamazsınız, var olmaya devam edeceğiz.' Bundan 18 sene evvel bizim elimizden Türkiye'yi alanlar da, onları savunanlar da, bugün artık yoktur, ama biz hâlâ varız. Biz hancıyız, sizin gibi, sizinle birlikte halkız biz..."

BÜLENT ECEVİT— Darbeden sonra bir hafta sesi soluğu çıkmadı. Ertim'in başbakanlığı gündeme gelince öfkelenerek genel sekreterlikten istifa etti.

İSMET İNÖNÜ— MİT Müsteşarıyla görüşmesinden sonra darbeye tam destek verdi.

EN İSTİKRARLI DEVİR

DEMİREL bir başka mülâkatında, 12 Mart öncesinin şartları için şunları söylemektedir:

"Türkiye en istikrarlı devrini yaşıyordu. Refah tabana yayılıyordu. Dört yılda gerçek gelirler yüzde 20 artmıştı. Yıllarca düşük enflâsyon, yüksek kalkınma hızını sürdürmüştük. Haziran 1970'de, İstanbul'da patlak veren olayları sıkıyönetim ilân ederek bastırdık Sonra sıkıyönetimi hemen kaldırdık. Devlet istiyordu. 12 Mart'a gelindiğinde sıkıyönetim yoktu. Terör, ferdi eylemler olarak İstanbul, Ankara gibi birkaç ille sınırlıydı. Suçlular yakalanıyordu. Biz hukuk devletini işletmeye çalışıyorduk."

Demirel 12 Mart muhtırasından hemen sonraki davranışları için de şu açıklamayı getiriyordu:

"Parlamento zeminini açık tuttum. O sırada çatışmaya girmeye mânâ yoktu. Kendimi ne zaman güçlü hissedersem o zaman çatışmaya girecektim. Güven oyunu, rejim için verdim. Ve 12 Mart'tan tam iki yıl bir gün sonra, 13 Mart 1973'te rövanşımızı aldık. Faruk Gürler'i cumhurbaşkanı seçtirmedik. Cumhurbaşkanlığını beşinci yıldız haline getirmeyelim, kişilerin orduyu heveslerinin basamağı yapmalarına mani olalım düşüncesinden hareket ediyorduk." (12 Mart Cuntaları, s.96)

12 MART'A DESTEK VERENLER

12 MART darbesinden sonra ülkemizdeki aydınlar tıpkı 27 Mayıs'takı gibi karakter imtihanı vermiştir. Darbeye destek verenler, demokrasi tarihine kara bir leke olarak geçmişlerdir. Şimdi 12 Mart'a destek verenlerden bazılarını hatırlayalım:

12 Mart'ı şiddetle alkışlayan kalemlerden birisi Çetin Altan'dı. "Şeytanın

Gör" dediğini gören bu hızlı Marksist, 27 Mayıs'ı da alkışlamıştı.

Altan, "Bir Devrim Meclisi Kurulmadıkça" başlıklı yazısında, parlamentoyu "çağdışı" ve "köhnemiş" olarak vasıflandırmakta, ihtilâlcilerden bir "Devrimci Meclis" kurmalarını talep ettikten sonra şöyle demekteydi:

"Çağ dışı köhnemiş sosyal bir yapıyı yansıtmaktan başka hiçbir işe yaramayan fonksiyonunu yitirmiş parlamentonun da yerini bir Devrim Meclisine bırakmasında ve bunun bir an önce yapılmasında çok büyük yararlar görüyoruz. Bu yapılmadıkça Türkiye'nin akla hayale gelmez belâlarla karşılaşması ve tutarsızlıktan tutarsızlığa sürüklenmesi kaçınılmaz olacaktır." (14 Nisan 1971, Akşam)

İki ihtilâli alkışlayan bu Marksist yazar, üçüncü ihtilâli de tasvip edecek ve ihtilâlciler tarafından kurdurulan ANAP'a destek verecek, bu davranışının mükâfatını da almakta gecikmeyecek. İktidar tarafından sık sık televizyona çıkartılacak, televizyona programlar hazırlaması sağlanarak milyoncuklarla taltıf edilecekti.

ALİ FETHİ ESENER— Devrimci anayasasının varlığından haberdar olunca, "Bunların elinde bilûmum listesi de vardır" dedi ve o listenin alınmasını istedi.

Altan 12 Eylül devrindeki bu davranışları üzerine, bir vakitler 12 Mart'a zemin hazırlamak için birlikte Devrim gazetesinde kalem oynattıkları Uğur Mumcu tarafından "ajanlık"la ve "döneklik"le itham edilecekti.

Sol basın tıpkı 27 Mayıs'ta olduğu gibi darbeyi desteklemişti. Arcayürek basının tavrını şu şekilde anlatıyor:

"Basın kendine özgü davranışlar içinde.

"Örneğin Abdi İpekçi, Ordu'nun 'demokrasiyi güçlendirmek' için müdahale ettiğini yazıyor. Bedii Faik, müdahaleye bindirmiş, karşı çıkmış.

" 'İçinde bulunduğumuz koşullar' örtüsü altında, basının ordu müdahalelerine karşı çıktığı ne zaman görüldü ki!.. 27 Mayıs'ta darbenin öğrenildiği sabah erken saatlerde gazetelerin, manşetler değiştirip, 'ordu müdahalesini onaylayan' başlıklarla yeniden basıldığını bilenler için...." (Çankaya'ya Giden Yol, s.57)

27 Mayıs'ta kötü bir imtihan veren basın, 12 Mart'ta bu "kırık notu"nu düzeltememiş, bilâkis demokrasi adına utanç verici davranış göstermişti.

12 Mart'ı şiddetle alkışlayıp destekleyenlerden birisi de Yahudi asıllı yazar Talât Halman'dı.

Cüneyt Arcayürek, basının 12 Mart'taki davranışını ve Talât Halman'ın yazısı için şunları söylüyor:

"...Bir yandan artık Demirel'in düştüğü yerden ayağa kalkamayacağına, AP'nin ülke düzeyinde silinip gideceğine dayanan yorumları, sevinçleri izliyorduk. Öte yandan ara rejime giren demokratik düzenin ileride ne biçim alacağını kimi kuşkularla, kaygılarla aramızda konuşuyorduk. Basın, 12 Mart darbesine karşı çıkmamıştı. 27 Mayıs sabahı, evlerinden fırlayıp çıkarak, bulabildikleri ilk araçla matbaalara gidip Menderes'in sözlerini manşetlerden indirip, yerine 'ordu müdahalesini' koyduktan sonra... Bu ihtilâli olanca güçleriyle destekleyenlerden, 12 Mart'ta ayrımlı bir tutum izlemelerini bekleyemezdik.

"Abdi İpekçi'den Ecvet Güresin'e değin, ortanın solunda sağında olan ılımlı kimi yazarların hepsi, darbeyi onaylamışlardı. Onlar için, demokrasiyi içine

düştüğü açmazdan kurtaracak başka bir yol kalmamıştı.

TİKSİNTİYLE HATIRLANAN

"PARLAMENTONUN açık kalması, demokratik düzenin yeniden işlerliğe kavuşması umudunu taşıyanların tek avuntusuydu. Çünkü, akan zamanın darbenin getirdiği seli durduracağına inanıyorlardı. Şöyle ki getirdiği kumun sivil yönetimlerin işbaşına gelmesinden sonra temizleneceği kanısındaydılar. Bu nedenle, parlamentonun açık kalması güvenilir tek yoldu.

" 'Politikacı düşmanlığı' yapan kimi yazarların demokrasi ağacına kalemleriyle vurdukları darbeler insana hüzün veriyordu. Şimdi anımsandığında, tiksinti!

Basın 12 Mart'ta da iyi imtihan vermedi

"12 Mart'ı benimsetmeye yönelik çabalarla yazılan yazılar, herhalde 'ulusal basına' onur kazandıracak nitelikte değildi. O gün de, bugün de.

"Aslında 'politikacı düşmanlığı'nın altında 'parlamento düşmanlığı' yatıyordu.

"Örneğin, yazının başlığı şuydu:

" '... Icakitilop...'

"Bu başlıktan birşey anlamayanlara yazar gerekli açıklamaları hemen yapıyordu:

" 'Başlıktaki kelime 'politikacı'nın ters yazılışı. Ters, çünkü memleketimizde 'politikacı' çoğunlukla doğru dürüst hiçbir tarafı bulunmayan bir ucubedir. Duymaz, görmez, anlamaz, umursamaz. Halka hizmet anlayışından yoksundur... Memleket meselelerine aldırış etmez... Küçücük çıkarları uğruna koskoca bir ulusu felâkete sürükler... 'Icakitilop' bu garip yaratık için yerinde bir isimdir, çünkü bugünün 'politikacı'sı terstir...

" '...Dürüstlüğün tersi, ilerlemenin düşmanı, kalkınmanın köstekleyicisi, politikacı... Milletimizin en kötü illeti, Icakitilop...'

"Bu örnekleri çoğaltabilirdik.

"Bu ve benzeri yazıların, demokratik düzene bağlı olanlarca kaleme alındığı herhalde söylenemezdi. Bunlar, Türkiye'de demokratik yaşamı yerine asker bir yönetim kurulmasına yanlı olduklarını sergiliyorlardı.

"Ne yazık ki, bu örnekteki yazı, yazın ve düşün yaşamamızda 'demokrasiye yanlı' olmakla ün yapan Abdi İpekçi'nin genel yönetmenliğini üstlendiği gazetede [Milliyet] yayımlanıyordu.

"Yazarı Talât Halman'dı. Daha sonra ektiğini biçecek olan Halman, taâ Amerikalardan çağrılacak, Erim hükümetinde Kültür Bakanlığına oturtulacaktı. 12 Eylül'den sonra da bakanlığı söz konusu olacaktı.

" 'Ara rejimlerin' anımsadığı insanlar her darbeden sonra siyasal arenaya girecekler. 12 Eylül'den sonra, 12 Mart hükümetlerinde görev alan İlhan Öztrak'ı, Zeyyat Baykara'yı gene bakan olarak görecektik." (Çankaya'ya Giden Yol, s.76)

ALTTAKİLERİ TUTAMAYANLAR

İHTİLÂLLERİ alkışlayan bu ara devre gülleri, mevkimakam kapmakta gecikmeyecekti. Onlar milli iradeye düşmanlıkları ölçüsünde mevkilerinin yükseleceğine inanmışlardı.

Yıllar sonra da olsa, sol basından ihtilâllere karşı tavır koyanlar ve ihtilâller için alaycı üslûp kullananlar çıkacaktı.

Bunlardan birisi de Örsan Öymen di. Bu yazar 12 Mart için şöyle demekteydi:

"12 Mart Darbesi, alttakileri tutamayan kumandanların rötarlı gelen treniydi.

"Alttakiler 9 Mart için planlanan asıl darbede iki lider görüyorlardı.

"İhtilâlin müstakbel Cumhurbaşkanı olarak 'Selim Bey' kod adı altında Kara Kuvvetleri komutanı Orgeneral Faruk Gürler'i başbakan olarak da 'Yavuz Bey' kod adıyla Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Batur'u...

"Faruk Gürler, 27 Mayıs sonrasının Silâhlı Kuvvetler Birliği (SKB) adlı ilk yeraltı örgütünün de Genel Sekreteri'ydi. Bu örgütün hazırladığı 21 Ekim tarihli ihtilâl protokolünü imzaya açmıştı.

Muhsin Batur da imzacılar arasındaydı." (Bir İhtilâl Daha Var, s.460)

İHTİLÂLİ DESTEKLEYEN DERNEKLER

12 MART darbesini sol kalemşörlerin yanı sıra, sol dernekler ve kuruluşlar da desteklemişti.

Cumhuriyet gazetesi, ihtilâli destekleyenleri, "Devrimci kuruluşlar tutumu destekliyor" başlığı altında duyurmuştu.

"Devrimci kuruluşlar" 13 Mart 1971 günü yayınladıkları ortak bildiride, "bütün devrimci girişimlerin" örgütleri tarafından sonuna kadar desteklenceğini vaad etmekteydiler. Darbeye destek veren "devrimci örgütler" şunlardı:

T.Ö.S., Devrimci Avukatlar Derneği, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, Türkiye Milli Gençlik Teşkilâtı, Teknik personel Sendikası, Üniversite Asistanları Sendikası, Mimarlar Odası, Türk Hukuk Kurumu, Elektrik Mühendisleri Odası, İnşaat Mühendisleri Odası, Orman Mühendisleri Odası ve Türkiye Orman Yüksek Mühendisleri Sendikası. (14 Mart '71, Cumhuriyet)

Enteresandır, bu dernek ve kuruluşlar 12 Mart öncesindeki anarşik hâdiselerde de militanları haâretle desteklemişlerdi. Bu derneklerden birkaçı bazan bir tek odada "icra-i faaliyette" bulunuyordu.

Darbeyi destekleyen devrimci kuruluşların destekledikleri devrimcilerin elebaşılarının "vazifeli" kimseler olduğu ortaya çıkacaktı. Onlar, darbeyi olgunlaştırmak için ellerinden gelen gayreti göstermişti. Bu gerçeği sonunda Bülent Ecevit bile kabul edecekti. Ecevit ihtilâli olgunlaştırmak için çalışan "vazifeli" kimseler için şöyle diyecekti:

"Kışkırtıcı ajanların Türkiye'yi 12 Mart'a getiren olaylardaki meş'um rolü, devlet hayatımızın bir yarasıdır." (Barış, 4 Haziran 1973)

"12 Mart öncesi gençlerin arasına sokulan devlet görevlisi kışkırtıcı ajanlar, kargaşalıkları, siyasi cinayetleri, anarşiyi körüklemekte başlıca etken olmuşlardır." (Barış, 3 Ekim 1973)

SİYASİ PARTİLERİN TAVIRLARI

SİYASİ partilerden CHP'nin büyük bölümü ile Demokratik Partililerin tamamı ve TİP darbeyi desteklemişti.

Muhsin Batur un yazdığına göre, MİT Başkanı General Fuat Doğu İsmet İnönü'yle görüşmüş, bu görüşmeden sonra İnönü tereddüdü bırakarak darbeyi desteklemişti. (Anılar ve Görüşler, s.302)

CHP Genel Sekreteri Bülent Ecevit ise 12 Mart'tan sonra tam bir hafta sesini çıkarmamış, nicedir yıldızının barışmadığı Nihat Erim'e başbakanlık teklif edilmesi üzerine tepkisini göstermiş ve CHP Genel sekreterliğinden istifa etmişti. Ecevit'in bu tepkisinin darbeden kaynaklandığını söylemek mümkün değildi. O kuvvetli ihtimalle CHP'li Nihat Erim'in kendi rızası dışında başbakanlığa aday gösterilmesine ve Genel Başkan İnönü'nün bu adaylığı desteklemesine öfkelenmişti.

12 Mart muhtırasıyla Türkiye'de yeni bir devir başlamıştı. Demokratik devrede, hızla kalkınan ülkenin, kalkınma halmesi duracak, siyaset sahnesi allak

bullak olacak ve Türkiye en az 10 sene geriye gidecekti.

Şimdi muhtıradan sonraki gelişmelere ana başlıklarla göz gezdirelim.

Henüz Erim Hükümeti kurulmadan önce cereyan eden en mühim hâdise, ihtilâlcilerden bir grubun tasfiye edilmesiydi. Bu bir yerde 27 Mayıs'ı yapanlardan bir grubun içlerindeki 14 kişiyi tasfiye etmesine benziyordu.

16 Mart 1971'de gerçekleştirilen bu tasfiye hareketinde "kızıl ihtilâl" planladıkları söylenen bazı subaylar emekliye sevkedilmişti.

İhtilâlcilerden Muhsin Batur bu tasfiye hareketini şu şekilde anlatıyor:

"15 Mart günü. Memduh Paşanın dâveti üzerine dört komutan Genelkurmayda toplandık. Memduh Paşa, bizlere hazırlanmış bir yazıyı dağıttı ve okuduktan sonra imzalamamızı istedi.

"Yazıda özetle; 'Komuta Konseyi'nin 15 Mart 1971 ve daha önceki tarihlerde yaptığı toplantılarda, çeşitli gizli istihbarat kaynaklarından elde edilen bilgilerin değerlendirilmesi sonunda bazı general ve subayların; 211 sayılı İç Hizmet Kânunu'nun menetmesine rağmen hiyerarşik mekanizmanın dışına çıkukları, Silâhlı Kuvvetlerin disiplin kuralları ile asla bağdaşamayacak siyasi eylemlerde bulundukları gerekçesi ile resen emekliye sevk edildikleri yazılıydı.

"Ekli listede şu isimler bulunuyordu. General ve amiraller: Tümg. Şükrü Köseoğlu, Tümg. Celil Gürkan, Tuğg. Ali Akar

Kara Kuvvetlerine mensup subaylar: Kur. Alb. Bahattin Taner, Kur. Alb. Nedim Arat, P. Alb. Ömer Şanlı, P. Alb. Kadri Tandoğan, Tnk. Alb. Cavit Bayar, Tnk. Alb. Kadir Ok, Top. Pilot Alb. Hidayet Ilgar, Mu. Alb. Muammer Namnul.

"Ertesi gün tekrar toplandığımızda Memduh Paşa, kendi genel sekreteri Tuğgeneral Tuğcu'yu emekli edeceğini söyledi ve bana dönerek... dördü Kurmay, biri sınıf subayı olan 5 hava subayının ismini verip, bunları derhal emekli etmemi istedi. 'Niçin?' diye sordum. 'Bunlar ihtilâl dosyası hazırlamışlar' dedi. 'Ben bu hazırlıkları biliyordum, Faruk Paşa da biliyordu, sizin de Korg. Erçıkan vasıtası ile bilmeniz gerekir' dedim. Faruk Paşa... 'Ben bilmiyorum' diye cevap verdi... 'Aman Faruk Paşa, nasıl bilmezsiniz?' demem üzerine tekrar 'Bilmiyorum, haberim yok' cevabını verdi.

BATUR'UN TALİMATI

"BEN Memduh Paşa'ya... 'Bu Albayları emekli edemem, hem çok yetenekli subaylardır, hem de siz bunların rütbelerine bakmayın, hava kurmay

Devrimcilerin elebaşıları "vazifeli" idi

ATİLLA KARAOSMANOĞLU— "Altın çocuk", Türkiye'nin az gelişmişlikten kurtulması için 2359 yıla ihtiyacı olduğunu söylüyordu.

kıdemleri ile Albay olmuşlar, fakat henüz emeklilik hakları yok' dedim. Konuyu, bu Albayları Ankara dışına atama ile kapattık. Sonradan öğrendiğime göre, olayın ortaya çıkış şekli şöyle cereyan etmiş... Muhtırada bir 3'üncü madde var. Tabii bu maddenin işletilmesi ihtimali de var, fakat Genelkurmay'da buna ait hiçbir hazırlık yok. Kuvvetlerden

temsilci isteyelim, komisyonlar kurulsun, hazırlıklar yapılsın emri verilmiş. Komisyonların başına Korg. Atıf Erçıkan ve Anayasa Komisyonu başına da Tümg. Rüştü Naiboğlu getirilmiş. Hava Kuvvetlerinden toplantıya gidecek Albayların kıdemlisine... "Toplantıda düşüncelerinizi söyleyin, fakat ortaya dosya çıkarmayın" talimatını vermiştim.

"Anayasa Komisyonu toplanıp çalışmağa başlamış, saatler geçmiş. Anayasa'nın birinci maddesinin yazılması hariç hiçbir ilerleme kaydedilmemiş. Bunun üzerine bizim havacıların sabrı taşmış... Anayasa taslağı dosyasını çıkarıp ortaya koymuşlar, herkes pek memnun kalmış, yalnız çok önemli (!) bir değişiklik yapmışlar, taslakta ne kadar DEVRİM sözü varsa değiştirip İNKILÂP demişler." (Anılar ve Görüşler, s. 304)

İHTİLÂL DOSYASI

12 MART Cuntaları" isimli kitapta da, Batur'un ekibinin ihtilâl anayasasını ortaya çıkarması ve diğer gelişmeler şu şekilde anlatılmaktadır:

12 Mart bildirisinin bir üçüncü maddesi vardı. Bu maddeye göre eğer siviller başarılı olmazsa, üçüncü madde işletilecek, Türk silâhlı kuvvetleri bilfiil yönetime el koyacaktı. Böyle bir duruma hazırlıklı olabilmek maksadıyla komisyonlar oluşturuldu. "Atatürk İlkeleri Komisyonu"nun Başkanı Tümgeneral Kopsavaş, "Bildiri Komisyonu"nun Başkanı Tümgeneral İzzet Atalay, "Anayasa Komisyonu"nun Başkanı ise Tümgeneral Rüştü Naiboğlu idi.

12 Martın gerekçelerinden biri de Atatürk ilkelerinin uygulanmaması olduğuna göre, Kopsavaş'ın başkanlık ettiği komisyon, Atatürk ilkelerinin neler olduğunu tesbit edecekti. Atalay'ın komisyonu, 3. maddenin tatbikine geçilirse, hangi bildirilerin okunması gerektiğini kararlaştıracaktı. "Anayasa Komisyonu"nda, Silâhlı Kuvvetler'in tamamen yönetimi ele alma ihtimali çerçevesinde, bir anayasa oluşturma gayreti içindeydi.

12 Mart öğleden sonra Tümgeneral Rüştü Naiboğlu Başkanlığında Anayasa Komisyonu toplantısı başladı. Naiboğlu "Meseleyi iyi tesbit edelim. Yapacağımız düzenleme süratle demokratik rejime geçmeyi sağlayacak bir düzenleme olmalı" dedi.

Başta Genel Sekreter Kemal Tunuslluoğlu ve Kurmay Albay İlyas Albayrak olmak üzere havacılar itiraz ettiler: "Bu bir devrimdir. Memleketi ıslah etmek üzere uzun süre kalmalıyız" şeklinde konuştular.

SADİ KOÇAŞ— Bu mütemin ihtilâlci 27 Mayıs'ta yurt dışında olduğu için hayal ettiği koltuğu elden kaçırmıştı. 12 Mart'ta Başbakan Yardımcısı olarak arzusuna nâil olacaktı.

Naiboğlu:

"Uzun süre olmaz. Bugünkü komutanlar iyi ama bir gün ömürleri bitecek. Rejim kendi kendisini yenileyebilmeli..."

Havacılar, Naiboğlu'nun bu konuşmasından pek memnun kalmadılar.

Naiboğlu konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Devrim lâfını sevmiyorum. Devrim nedir? İnkılâp mı? İhtilâl mi? Her yöne çekilir.

O günkü toplantıda İlyas Albayrak, "komünizm aleyhine çeşitli konferanslar verdiğini" söyleyerek, renginin kızıl olmadığını isbatlamaya çalışıyor, devrimin komünist bir nitelik taşımadığını söylüyordu. Kemal Tunuslluoğlu da Moskova'da ataşemiliterlik yapmıştı. Komünizmin çirkin yüzünü görmüştü. Bu yüzden komünizmi benimsemesi imkânsızdı.

13 Mart sabahı biraraya gelmek üzere toplantı sona erdi. 13 Mart sabahı, Albay İlyas Albayrak yanında getirdiği bir anayasa taslağını Rüştü Naiboğlu'na uzattı ve "Bu taslağı komutan (Muhsin Batur) okudu, tasvip etti. Gürler de beğendi" dedi.

Naiboğlu şöyle bir göz gezdirdi, gördü ki tamamen totaliter bir devlet anayasası hazırlanmış. Ülkeyi Devrim Konseyi ile Devrim Meclisi yönetiyor. Bir de Devrim partisi var. Anayasanın özel sektör ve mülkiyetle ilgili maddeleri de dikkat çekiciydi. "Mülkiyet ve miras hakkı, toplum yararının gerektirdiği durumlarda devletçe ve kanunla düzenlenir" deniliyordu. Anayasa, "Kişinin ekonomik hakları, ulusal gelire katkıda bulunduğu yerde başlar ve o oranda gelişir. Sermaye ulusal ekonominin hizmetinde olup, kullanılması kamu yararı ve halkın ekonomik haklarına aykırı olamaz" hükmünü de getiriyordu.

Naiboğlu, anayasa taslağını gözden geçirirken havacılardan biri:

"Fakir fukara gecekondu bulamazken, köşklerde oturmak yok," şeklinde bir yorum yaptı.

Naiboğlu sordu:

"Peki komutan köşkleri ne olacak?"

Aslında anayasa metnini görünce Naiboğlu iyiden iyiye endişelenmişti. İzin istedi ve tuvalete gider gibi odadan çıktı. Derhal her üç komisyonun da başında bulunan Genelkurmay Harekât Başkanı Korgeneral Kemal Turan'ı aradı. Bulamadı. O sırada Atıl Erçıkan'ı gördü ve ona durumu anlattı.

"Mesele ciddi. Havacılar kalmaya niyetli olduklarını gösteren kızıl renkli bir anayasa hazırlamışlar.

Erçıkan, Naiboğlu'nu odasına çağırdı. Erçıkan'ın odasında, Ali Fethi Esener, Hava kuvvetleri Kurmay Başkanı Ahmet Dural ve birkaç general daha vardı. Naiboğlu durumu anlattı. Hatırladığı kadar anayasa maddelerini sıraladı. Ali Fethi Esener çok heyecanlanmıştı. "Alalım o anayasayı ellerinden.

Nihat Erim ve Beyin kabinesi, hükümetin kurulduğu ilk anlarda nasıl içerisindeydi. Sonradan bu neşeler kaybolacaktı.

fotokopi çekürelim" dedi. Jandarmadan fotokopi makinesi getirtilmeye uğraşıldı, ama sonunda bulunamadı.

Ali Fethi Esener, Naiboğlu'na,

"Bunların elinde hükümet listesi de vardır. Hepsini al getir" dedi.

Naiboğlu odaya döndü. Muhataplarını şüphelendirmeden anayasayı ellerinden alabilmek için, taslağı benimsemiş havası takındı:

"Madem arkadaşlar bu anayasanın Gürler ve Batur tarafından onaylandığını söylüyorlar, biz de kabul edelim. Zaten bir yenisini hazırlayacak vaktimiz yok. Komuta Konseyi'nin iki üyesi (Batur ve Gürler) anayasayı tasvip etmiş. Geriye sadece iki üye kalmış. Bu ana ya-

Havacılar cuntası kızıl anayasa hazırladı

sayı alıp Komuta Konseyi'ne sunacağım.

İlyas Albayrak şüphelenmeden anayasa taslağını General Naiboğlu'na uzattı. Naiboğlu, toplantıya beraberinde getirdiği Strateji Plân Dairesi'nde görevli Şahap Esengün'e taslağı verdi ve daktiloyla temize çekmesini istedi.

Şahap Esengün metni şöyle bir okudu. Bembeyaz kesildi:

"Komutanım, siz galiba iyi okumamışsınız" diye itiraz etti.

Şahap Esengün, Naiboğlu'nun milliyetçi bir subay olduğunu biliyordu. Onun böyle bir anayasayı hemen benimsemesine şaşırmıştı.

Naiboğlu bozuntuya vermedi:

"Burada tartışma zamanı değil. Ne dediysem lütfen yapın. Zaten, taslak Komuta Konseyi'nin iki üyesi tarafından benimsenmiş. Yalnız devrim kelimelerinin yerine devlet kelimesini koyacaksınız. Devlet Konseyi, Devlet Meclisi, Devlet Partisi diye yazacaksınız."

Naiboğlu, bir gün önce "devrim" kelimesine itiraz ettiği için, şüphe çekmemek maksadıyla "devrim" sözleri yerine "devlet" kelimesini koydurtuyordu.

Şahap Esengün daktilosuyla anayasa taslağını temize çekerken, Rüştü Naiboğlu birşey olmamış gibi İlyas Albayrak'a döndü ve... "Bu kadar güzel hazırlık yapmışsınız. Herhalde elinizde başka dosyalar da vardır. Hükümet üyelerini tesbit ettiniz mi?" diye sordu.

İlyas Albayrak, hemen dosyasının içinden "devrim hükümetinde" yer alacak isimleri gösteren listeyi çıkarttı. Bazan bir bakanlığın karşısında birkaç isim vardı.

Fakat bir müddet sonra, İlyas Albayrak, "isimler polemiğe (tartışmaya) yol açabilir" gerekçesiyle, Bakanlar Kurulu listesini Naiboğlu'ndan geri istedi.

O sırada toplantı odasına girip çıkanlar olmuştu. Belki de İlyas Albayrak şüphelenmiş ve bu yüzden Bakanlar Kurulu listesini geri almıştı.

Olayı Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç da duymuştu. Naiboğlu'nu çağırtı ve hadisenin nasıl cereyan ettiğini sorup öğrendi.

16 Mart'ta, içlerinde Celil Gürkan'ın da bulunduğu 4 general, [Tümgeneral Celil Gürkan, Tümgeneral Şükrü Köse oğlu, Havacı Tuğgeneral Ömer Çoğör, Tuğgeneral M. Ali Akar], 1 amiral (Amiral Vedii Bilget) ve 8 albay (Nedim Arat, Bahattin Taner, Kadir Tandoğan, Ömer Şamlı, Hidayet İlgar, Mehmet Namlı, Kadir Ok, Cavit Bayer) emekliye sevkedildiler. Memduh Tağmaç, Muhsin Batur'dan 5 hava subayının emekli olma-

sını istedi. Bunlar arasında Hava Kuvvetleri Genel Sekreteri Kemal Tunusluoğlu ile albay İlyas Albayrak da vardı. Muhsin Batur, kendisine, "Bunlar ihtilâl dosyası hazırlamışlar, bu yüzden emekliye sevketmek gerekir" diyen Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç'a, "Böyle bir hazırlıkları olduğunu hepimiz biliyorduk. Ben biliyordum, Faruk Paşa biliyordu, sizin de Erçıkan vasıtasıyla duymuş olmanız gerekirdi" cevabını verdi.

'Böylece, Muhsin Batur'un himaye etmesi neticesinde, İlyas Albayrak ve Kemal Tunusluoğlu 16 Mart emeklilik operasyonundan kurtuldular." (a.g.e., s.69-74)

16 Mart 1971'de bazı generallerle, albayların emekliye sevkedilmesi çok mühim bir hâdiseydi. Şayet bu cuntacılar emekli edilmemiş ve bazı cuntacı subaylar da muhtelif yerlere tâyin edilmemiş olsaydı, önceden planlanan "zincirleme ihtilâller" gerçekleştirilecek ve sonunda Marksist idoloji ağırlıklı bir rejim kurulacaktı.

Aradan yıllar geçtikten sonra hâdiseler arasındaki noktaları doldurduğumuzda ortaya bir şekil çıkmaktadır.

Görüldüğü kadarıyla 12 Mart darbesinin beyni, bir ayağı Amerika'da olan Muhsin Batur'dur. En hazırlıklı ekip Batur'un ekibidir. Şayet planlandığı gibi 9 Mart'ta bir ihtilâl yapılmış olsaydı, İlk önce Gürler Devlet Başkanı yapılacak, Genelkurmay başkanı Memduh Tağmaç ile diğer generaller "temizlenecekti". Daha sonra Faruk Gürler tasfiye edilecek ve ihtilâl yeni bir çehre kazanacaktı.

Faruk Gürler kendisi üzerine oynanan oyunun farkına varınca, ihtilâli gerçekleştirmekte tereddüt etti. Öte yandan Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç ihtilâle karşıydı. Ayrıca Faik Türün gibi birçok general ihtilâl teşebbüslerinin farkındaydı ve bu generaller ihtilâle karşı olacaklarını açıkça ortaya koymuşlardı.

İşte bu yüzden ihtilâl muhtıraya dönüşmüştü. İhtilâlciler muhtırayı ihtilâle dönüştürmek için çok çalıştı. Ama Memduh Tağmaç ile bazı generallerin direlmesi neticesinde bu mümkün olmadı. İhtilâlciler bir sene sonra bir çıkış daha yapacaklardı. Önceden de anlattığımız gibi Tağmaç'ı erken emekliliğe zorlayacak ve silâh zoruyla Gürler'i Genelkurmay Başkanı yapacaklardı. İhtilâlcilerin son hamlesi, 1973'teki cumhurbaşkanlığı seçimi sırasında boşa çıkartılacaktı.

ANARŞİ DURMUYOR

İHTİLÂLCİLERİN beyin takımı, 16 Mart 1971'de emekliye ayrılmıştı. Çok garipti. 16 Mart'ın hemen ertesinde anarşik hareketler dozajını daha da arttırarak devam edecektir. Öte yandan 12 Mart'ın hemen akabinde darbeyi desteklediklerini açıklayan "devrimci kuruluşlar," bu defa 12 Mart sonrasında kurulan hükümeti şiddetle tenkit edeceklir. Bütün bu gelişmeleri göz önüne koyduğumuzda; ihtilâl hevesleri kursaklarında kalan ihtilâlcilerin boş durmadıkları anlaşılacaktır.

12 Mart öncesinde plânladıkları ihtilâli gerçekleştiremeyenler boş durmayacak ve sonunda 12 Eylül 1980'de, 12 Mart öncesinde planını yaptıkları ihtilâli gerçekleştireceklerdir.

Yakın tarihimizdeki hâdiselerin nasıl birbirine bağlı olduğu işte bu gelişmelerden de anlaşılmaktadır.

Şimdi biz 12 Mart'tan sonraki diğer gelişmelere göz gezdirelim:

TARAFSIZ BAŞKAN

MUHTIRANIN verilmesinden bir gün sonra, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, Köşkte komutanlarla beş saat süren uzun bir toplantı yaptı. Daha sonra part liderlerini köşke davet etti. AP Genel Başkanı Süleyman Demirel bu toplantıya gitmedi.

Sunay, AP adına toplantıya katılan Ahmet Nusret Tuna ile Orhan Dengiz'e, "Süleyman Bey, galiba hasta" deyince,

AP temsilcileri, "Hayır hasta değil, gelmedi" cevabını verdi.

Sunay, İnönü'nün de katıldığı o toplantıda tıpkı bir darbe lideri gibi muhtırayı bir kere daha okudu. Daha sonra, yeni hükümet için partilerin düşüncelerini yazılı olarak göndermelerini istedi.

Aslında bu toplantı "formalite icabı" yapılmış bir toplantıydı. İhtilâlciler her şeyi hazırlamışlardı.

Nitekim, parlamentoda 1945'ten beri CHP'li olarak vazife yapan Nihat Erim 18 Mart günü partisinden istifa ettirilerek "tarafsızlaştırılacak" ve "partilerüstü" hale getirilecek, 19 Mart '71 günü de hükümeti kurmakla vazifelendirilecekti.

Erim'in hükümeti kurmakla vazifelendirildiği gün, Cumhurbaşkanı Sunay, nasıl hızlı bir cuntacı olduğunu bir kere daha ortaya koyarak siyasi partilere âdeta bir muhtıra verip, "kayıtsızşartsız" Erim tarafından kurulacak hükümetin desteklenmesini istedi.

Sunay parti idarecilerine gönderdiği mektupta şöyle diyordu:

"Yeni Bakanlar Kurulunun Anayasanın 102. maddesine göre, Siyasi Partilerimizin iştiraki ile teşkili için Kocaeli Milletvekili (Bağımsız) Prof. Dr. Nihat Erim'i Başbakan olarak görevlendirdim.

" 'Partilerüstü' bir anlayış ve cari durumun şartlarına uygun bir tutumla çalışmasını istediğim yeni Bakanlar Kurulunun Prof. Dr. Nihat Erim tarafından teşkiline, BİR ŞART İLERİ SÜRMEDEN PARTİNİZİN İŞTİRAKİNİ ve güvenoyuna mazhar kılınmak suretiyle Anayasa gerekleri çerçevesinde yapılacak yürütme görevinin de partinizce desteklenmesini rica eder, saygılar sunarım.

Cevdet Sunay
Cumhurbaşkanı"

İhtilâlciler emekli oldu, anarşi daha da fazlalaştı

Erim'in kurduğu 25 sandalyeli kabinenin 14 üyesi parlamento dışındandı. Bu parlamento dışından alınan üyelerin tamamı da cuntaların "bakanlar kurulu listesi"nde yer almış olan isimlerdi.

ECEVİT'İN İSTİFASI

ERİM'İN hükümeti kurmakla vazifelendirilmesi üzerine CHP Genel Sekreteri Bülent Ecevit genel sekreterlikten istifa etti. Daha önce de belirttiğimiz gibi Ecevit darbe üzerine sesini çıkarmamış ve ancak 19 Mart günü tepkisini belli etmişti. Ecevit'e göre muhtıra kendisine verilmişti.

Ecevit daha sonra, 8 Şubat 1972'de CHP grubunda yaptığı konuşmada niçin istifa ettiğini ve 12 Mart'a karşı tavrının ne olduğunu şu şekilde açıklayacaktı:

"12 Mart Muhtırasına karşı değilim. Tam tersine 12 Mart muhtırasında nasıl bir hükümet kurulması isteniyorsa, o şekilde bir hükümet kurulmasından yanayım. İtirazım Hükümetin teşkil tarzına ve Başbakan'a karşıdır."

İşte bu da bazı aydınların çifte standartlı demokrasi anlayışının müşahhas misaliydi.

Erim nasıl bir kabine kuracağını şu şekilde açıklamıştı:

"KABİNEM BEYİN TAKIMI OLACAK"

ERİM'İN kurduğu 25 sandalyeli kabinenin 14 üyesi parlamento dışındandı. Bu parlamento dışından alınan üyelerin tamamı da cuntaların "bakanlar kurulu listesi"nde yer almış olan isimlerdi.

Erim'in bu "beyin takımı"nın mâhiyeti kısa zamanda ortaya çıkacaktı. Meselâ, kabinenin "altın çocukları"ndan ekonomik işleri yürütmekle görevli başbakan yardımcısı Atilla Karaosmanoğlu, yaptığı bir basın toplantısında, "Türkiye'nin azgelişmişlikten kurtulabilmesi için daha 2359 yıla gereksinimi var"

diyecekti. Dile kolay 2359 yıl... Pekî ihtilâlcilerin, darbeden hemen sonra verdikleri, "Atatürkün belirttiği gibi Türkiye'yi muâsır medeniyetler seviyesine çıkartmak için müdâhale ettik" sözleri ne olacaktı? Millet, "muasır medeniyetler seviyesine çıkmak için" 2359 yıl bekleyecek idiyse, ihtilâlciler niçin darbe yapmışlı?

Erim'in beyin kabinesindeki en dikkat çekici isimlerden birisi de Başbakan Yardımcısı Şadi Koçaş'tı.

Koçaş, 27 Mayıs ihtilâlini hazırlayan ekiptendi. Cemal Gürsel'i o baştan çıkartmış. İhtilâl için zemin hazırlamak için hayli ter dökmüştü. Ama o da tıpkı Talât Aydemir gibi, ihtilal olduğunda yurt dışında bulunduğundan MBK'de yer alamamıştı.

İhtilâl hevesi kursağında kalan Sadi Koçaş, 12 Mart cuntalarının içerisinde cirit atmış ve sonunda Başbakan Yardımcılığı koltuğunu kapmıştı. Bu müzmin ihtilâlci, 12 Eylül ihtilâlinde de sahneye çıkacak ve Başbakanlıkta Haydar Saltuk Paşa'ya "fahri müşavirlik" yapacaktı.

İSMAİL ARAR— "Demirel tekrar başbakan olmur mu?" sorusuna, "Güldürmeyin beni" cevabını vermişti. Demirel sonradan tek rar başbakan oldu. Ama Arar güldü mü, onu bilemiyoruz.

12 Mart darbesinin, binbir emekle inşa edilen siyaset binasını yerle bir eden bir zelzele olduğu, 13 Mart 1971 günü anlaşılacaktı. İhtilalciler şaşkınlık içerisindeydiler. Nasıl bir hükümet kuracaklardı. Onlar partilerüstü bir hükümet kuracaklarını söylüyorlardı. Sonradan bu partilerüstü bir hükümet bir partiliye kurdurulacak. Akabinde bir sancı ve sıkıntı devresi başlayacaktı.

12 Mart'la ülkenin siyasi istikrarına bir darbe vurulmuştu. O tarihten sonra ülke bir daha sırtını doğrultamayacak, peş peşe hükümetler kurulacaktı.

I. Erim Hükümeti 7 Nisan '71'de güvenoyu alarak vazifeye başladı. 3 Aralık '71'de, "Beyin kabinesi"nin 11 bakanı "Reform yapılmasına imkan kalmadığı" gerekçesiyle istifa etti. Bunun üzerine Erim hükümeti çekildi. Akabinde II. Erim hükümeti kuruldu (22 Aralık '71'de güvenoyu aldı).

II. Erim hükümetinin ömrü de fazla uzun olmadı. Bu hükümet istifa edince bu defa 13 Mayıs '72'de Suat Hayri Urgüplü kabinesi kuruldu. Ancak Cumhurbaşkanı Sunay bu kabineyi tasdik etmedi. Bunun üzerine Urgüplü istifa etti. 15 Mayıs 1972'de Ferit Melen kabineyi kurmakla vazifelendirildi. Melen hükümeti güvenoyu aldı. 7 Nisan 1973'te Melen hükümeti istifa etti. 12 Nisan 1973'te Naim Talû yeni hükümeti kurmakla vazifelendirildi.

Bu arada 13 Mart 1973'te Cumhurbaşkanlığı seçimi için turlar başladı. 14 Ekim 1973'te Milletvekili ve senato seçimleri yapıldı.

Cumhurbaşkanlığı seçimi esnasında ihtilâlcilerin adayı Faruk Gürler seçilemedi. Bunun üzerine 12 Mart fiilen sona erdi. Ama darbenin tesiri devam etti. 12 Mart zelzelesi ile kayan siyaset tabanı bir türlü sağlam zemine oturamadı. Demokrasi tam yarasını tedavi etmek üzereyken bu defa 12 Eylül ihtilâli geldi ve yerden doğrulmaya çalışan demokrasinin beline bir tekme indirerek olduğu yere çökertti.

HAYSİYETLİ OLMAYAN İŞ

Şimdi her ihtilâlde olduğu gibi, "Vatanı kurtarma" edebiyatı yapanların 12 Mart devresinde neler yaptıklarına ve o devredeki hâdiselere ana başlıklar olarak göz gezdirelim.

Hükümeti kurmakla vazifelendirilen

Nihat Erim ilk iş olarak parti liderleriyle görüşerek nabız yokladı. İnönü'yle görüşen Erim, bir gün sonra da (31 Mart 1971) AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'le görüştü. Erim'le Demirel, İhsan Sabri Çağlayangil'in evinde bir araya gelmişlerdi.

Bu yemekten beş gün önce 26 Mart '71'de Erim'in kabinesi açıklanmıştı. Demirel yemekte Erim'e şöyle dedi:

"Bakınız Nihat Bey. Bana geldiniz, 'hükümeti kuracağım' dediniz. 'Ne muhtırada imzam var, ne de bu terübün içindeyim' dediniz. Ben de verdim bakan adaylarımızı. Aslında, ben, rejimi kurtarmak için zaman kazanmak istiyorum. Güvenoyu verdiysek, inanınız ki bu sizin hükümetinize değil. Rejim için zaman kazanmak isteğimizden doğuyor. Bunalım bu, şartları var, bugünkü şartlarda böyle davranış alıyorum. Hem sonra bizden neden adam istediniz, neden koymadınız bu adayları hükümete?"

SİNASİ OREL— 12 Mart devresinin imam-hatip düşmanı Milli Eğitim bakanı. İlk iş olarak milletin gözbebeği olan bu okulun orta kısmını kapatmıştı.

Darbeciler tarafından Başbakanlığa getirilen Nihat Erim'in cevabı şöyleydi:

"Ben zaten haysiyetli bir işin içinde değilim."

Bu cevap üzerine Demirel gülerek şöyle dedi:

"Siz böyle söyledikten sonra, sorumu geri aldım." (Çankaya'ya Giden Yol, s.131)

İhtilalcilerin kuklası durumunda olan Erim, bunun ezikliği içerisindeydi ve haysiyetli bir işin içinde olmadığını itiraf ediyordu. Gücünü milletten değil, ihtilalcilerden alan bir Başbakan bilahere sık sık yalpalayıp duracaktı.

Henüz hükümet programı kabinede görüşülürken kızılca kıyamet koptu. Partilerin verdikleri bakanlarla, ihtilalcilerin adayı bakanlar arasında sert tartışmalar çıktı. Tartışmaların sebebi Nihat Erim'in şu sözleriydi:

"Bu programı sizlerle, parti liderleri ile birlikte gerçekleştireceğiz. Sık sık konuşacağız. Sayın Demirel'i rica edeceğim. O gelmezse ben gideceğim. O, bana bir defa gelirse, ben onun ayağına yirmi defa gideceğim."

Erim'in bu sözleri üzerine kızılca kıyamet koptu. İhtilâl şakşakçısı bakanlar velinimetlerine yaranmak için Erim'in bu sözlerine sert tepki gösterdi. Erim nasıl olur da, ihtilâlcilerin boy hedefi olan bir siyasi partinin liderinin ayağına yirmi defa giderdi?

Sadi Koçaş, Atilla Karaosmanoğlu, Mehmet Özgüneş, Hamdi Ömeroğlu, Sinasi Orel, Ayhan Çilingiroğlu, Atilla Sav, Özer Derbil, İhsan Topaloğlu, Selâhattin Babüroğlu kazan kaldırmış ve "Bu iş burada biter" demişlerdi.

"Ben zaten haysiyetli bir işin içinde değilim" diyen Erim ise bu isyan üzerine ağlamaklı bir hale gelmiş ve isyancılara tarziye vererek şöyle demişti:

"Hatayı tamir imkânı vardır. Senato'da da konuşacağım. Siz hazırlayın, ne isterseniz yazın, verin ben kürsüden Hükümetimizin görüşü olarak okuyayım."

ANARŞİ HIZLANDI

12 MART darbesinden kısa bir müddet sonra hortlayacaktı. Anarşinin neden hortladığını anlamak için, cuntaların planladığı ihtilâlin gerçekleşmemiş olmasını ve 16 Mart'ta bir grup ihtilalcinin tasfiye edilmesini gözönünde bulundurmak lâzımdır.

Darbeciler "huzur ve güven ortamını sağlamak" için darbe yapmış ve iktidarda söz sahibi olmuşlardı. Ama anarşi bir türlü dinmek bilmemişti. Banka soygunları, adam kaçırmalar, adam öldürmeler, sabotajlar daha da çoğalmıştı.

15 Mart 71'de İstanbul'da bir banka soyuldu. Dr. Rahmi Duman'ın oğlu kaçırıldı. 17 Mayıs 71'de İsrail'in İstanbul Başkonsolosu Elrom kaçırıldı. Beş gün sonra ölü olarak bulundu. İstanbul Maltepe'de Binbaşı Dinçer Erkan'ın kızı Sibel 51 saat rehin tutuldu. Rehincilerden Hüseyin Cevahir öldü. Mahir Çayan yaralı olarak ele geçirildi.

"BU ANAYASA LÜKSTÜR"

ANARŞİK hâdiselerin giderek artması üzerine Başbakan Nihat Erim önceki beyanatlarını tekzip edecek açıklamalar yapmaya başladı. 12 Mart öncesinde "Bu anayasa ile memleket gül gibi idare edilir" diyen Erim, "Bu anayasa Türkiye için lüksтür" demeye başladı.

Erim 23 Nisan 1971'de yayınladığı mesajda şöyle diyordu: "Türkiye parçalansın, diye gayret sarfedenlere karşı almayacağımız tedbir yoktur. Tedbirler balyoz gibi kafalarına inecektir".

Erim daha sonra yabancı basına verdiği beyanatlarda, "Tedhişçilerin amacı Leninist ve Maoist bir düzen getirmektir" diyecekti.

Bu beyanatları veren Erim, yıllar sonra 19 Temmuz 1980 günü Dev-Sol militanları tarafından veya ihtilale zemin hazırlamak isteyen ve "Dev-Sol" ismini paravan yapanlar tarafından öldürülecekti.

Hâdiselerin tırmanması üzerine 26 Nisan 1971'de 11 vilayette sıkıyönetim ilan edildi. Bu vilayetler şunlardı: Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Zonguldak, Kocaeli, Sakarya, Eskişehir, Diyarbakır, Hatay ve Siirt.

Ne var ki sıkıyönetime rağmen anarşi durmayacaktı. Zira "sıkıyönetimin ilan edilmesi" de anarşi çıkartan mihrakların bir taktiğiydi. Böylece orduyu biraz daha iç politikanın içine çekmiş oluyor. Türkiye'yi demokrasiden biraz daha uzaklaştırıyorlardı.

12 MART TARTIŞMALARI

12 MART devresinin dikkat çekici hadiselerinden birisi de Ekim 1971'de vukubuldu. Hadise şöyle gelişti: 23 Eylül 1971'de sıkıyönetimin uzatılması görüşülürken, meclisteki bazı milletvekilleri, "12 Mart'ın tenkit edilmesi henüz erken" dedi. Buna cevap veren İçişleri Bakanı Hamdi Ömeroğlu, Tuna'nın bu sözüne bir "mim" koymak gerektiğini söyledi.

"Mim koymak" ne demekti. Bu doğrudan milletin iradesine karşı çıkmaktı. İçişleri Bakanı'nın sözlerini cevaplandıran Demirel şöyle diyordu:

"Bir ülkenin mensupları, milleti, devlet idaresine iştirak etmiyorsa, vatan-

SAYFALAR ARASINDA

'Bunların tozunu kaldırırım'

HÜKÜMETİN Başkanı Demirel gerek 12 Mart'ta ve gerekse 12 Eylül askeri hareketleri zamanında haber alamayıp tedbir alamadığından dolayı çok eleştirilmiştir. O günler için pek de ikna edici olmayan şu sözleri söyler Demirel: "Bunların tozunu kaldırırdım. Eğer Sunay, bize haber verseydi o gece, 4'ünü emekliye sevkedip, alttan demokrasiye bağlılıkları daha sağlam olanları getirirdik. Ama devletin başı komutanlarla birleşirse, habersiz bırakılırsak, ben ne yapabilirim, ne yapabilirdim.." (Çankaya'ya Giden Yol, s. 61).

daşlık nasıl olacaktır. Milletin tasvibinden geçmeyen, onun benimsemediği kalkınma hamlesi başarıya ulaşamaz. Milletten şevk almayan kalkınma hareketlerini yürütmek beyhûde gayretlerden öteye geçmez.

"Hür basın ki, hür rejimin içinde vardı. Ne demek istediğimizi anlarsınız. Geçen altı yıl içinde en ileri batı ülkesi kadar hürdü benim ülkem. Hür basın, hür üniversite, hür parlamento, hür sendika, hür rejim vardı. Bugüne kadar halktan ne zarar gördünüz. O zaman hür iradeye karşısınız, demektir ki, bu bir oyundur".

Demirel'in bu sözlerine ordu yanlılarının tepkisi çok sert oldu. Sadi Koçaş:

"Türkiye'de milletin karşısına bu sözlerle çıkmaması gereken tek kişi varsa o da sayın Demirel'dir" dedi.

Karşılıklı suçlamalar ve eleştiriler ardı ardına geliyordu. Aba altından sopa gösteriyorlardı. Batur:

"12 Mart'ın en büyük sebebi sandıksal demokratik neticelerle, anayasal organların ve elit düşünürlerin bir noktada birleşmemeleridir" dedi.

Tartışmaya katılan Nihat Erim, doğrudan siyasi partilerin içişlerine müdahale mânâsına gelen sözler sarfederek şu şekilde konuştu:

"Herkes sorumluluğunu yüklensin ve parlamentonun en kalabalık partisi olarak 12 Mart'tan önceki davranışlarını bir daha gözden geçirip, kendi partiniz içinde bazı halledilecek meseleler olduğunu da düşünerek bundan sonra bir daha 12 Martlara gelmemenin çarelerini tespit etmek lâzımdır".

İhtilalciler bir kez daha milletin iradesi ile karşı karşıya geliyordu. Milletin ordusunun milletin iradesine karşı gelmesiydi bu.

İhtilalcilerle, onları destekleyenlerin bu şekilde ileri-geri konuşmaları üzerine AP Genel İdare Kurulu 5 Ekim 1971'de bir bildiri yayınlayarak hükümetin "partiler üstü" vasfını kaybettiğini belirtti ve kabinedeki 5 bakanını geri çekti.

AP'nin bakanları çekmesi üzerine hükümet krizi ortaya çıktı. Akabinde Cumhurbaskanı Sunay, Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç ve AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'i davet ederek görüşmelere başladı. 9 Ekim ve

ihtilâlciler aba altından sopa gösteriyordu

Dev Genç Genel Başkanı Ertuğrul Kürkçü samanlığa saklandığı için sağlam kurtulmuştu. Enteresandır. Kızıldere'deki çarpışmalarda sağ kurtulan tek kişiydi. Kürkçü gibi, anarşik hâdiselerde fiâ tsim olarak ortaya çıkanlardan pek çoğunun "burnu bile kanamayacak" ve bunların tamamı 1974 affı ile serbest bırakılacaklardı.

13 Ekim günü yapılan görüşmelerden bir netice alınamadı. 26 Ekim günü yapılan dört saatlik görüşmeden de bir netice alınamayınca, Erim hükümetin istifasını verdi.

Çankaya köşkündeki görüşmeler esnasında enteresan konuşmalar oldu. Demokrasinin 'şeklen dahi olsa' muhafazasına gayret sarfettiklerini söyleyen Demirel, hükümetin partilerüstü durumu olmadığını, tarafsızlığını kaybettiğini, komutanları konuşturarak, parlamentoyu baskı altında tutmak istediğini belirterek; "Bizim böyle bir hükümetin içinde üye bulundurmamız imkânı yoktur. Sayın Erim ile bir yere gidilemez" diyordu.

Demirel bu sözleri söylerken Erim de oradaydı. 26 Ekim'deki bu mühim toplantıdaki konuşmaların bir kısmı aynen şöyle cereyan etmişti:

Org. Tağmaç: "12 Mart öncesinde ülke, felâkete sürüklenmiştir. Siz siyaset-

çiler, her şeyi berbat ediyor, sonra bize temizlettiyorsunuz [Ne tuhaf. Aynı sözzleri 12 Eylül'den sonra Evren de söyleyecektir]. Hem memleketi bu hale getirdiniz, hem de bu durumdan çıkılmasına yardımcı olmuyorsunuz".

S. Demirel: "Sayın Orgeneral'in söylediği sözlerle hiçbir şekilde mutabık değilim.

Memleketin ne hale getirildiğini veya ne halde olduğunu tartışmaktan inciniyorsunuz. Bunu tartışmak, 12 Mart'ı tartışmak gibi alınıyor, o da sizi rahatsız ediyor.

Siyasetçileri sorumlu tutuyorsunuz. Neden sorumlu olduklarını bir kenara bırakalım?

T.C. Devleti'nin işleyişinde, herkesin yerine bir bakalım: Farzedelim ki, 'vahim' durumlar hasıl oldu. Bu durumlar hasıl olurken, siz sayın Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı olarak ve Milli Güvenlik Kurulu'nun başkanı olarak; siz, Sayın Tağmaç! Genelkurmay Başkanı ve Milli Güvenlik Kurulu'nun üyesi olarak, nerelerdeydiniz?. Seyirci miydiniz? Hangi teklifte bulundunuz da, hükümet bunları icra etmedi veya ettirmedi?.

Niye bütün bu olup bitenler karşısında siz sorumlu değilsiniz de, hep siyasetçiler yani, bizler sorumluyuz?."

Org. tağmaç: "Doğru, biz de sorumluyuz".

N. Erim: "Yapacak birşey olmadığı kanaatindeyim. Hükümetin istifasından başka çare yoktur".

Org. Tağmaç: "Doğrudur. Hükümet istifa etmelidir" [a.g.e., s. 245].

26 Ekim 1971 günü Çankaya'daki uzun toplantı Erim'in istifasından başka çıkar yol olmadığı şeklinde bir görüşle neticelenmişti. Erim 27 Ekim günü sabahleyin istifasını verdi. Akabinde de Milli Güvenlik Kurulu toplantısına katıldı.

27 Ekim sabahı enteresan bir konuşma oldu. Radyonun sabah 7.30'daki haber bülteninde Hüsamettin Çelebi'nin sorularını cevaplandıran beyin kabinesinin "Devlet Bakanı" İsmail Arar enteresan laflar ediyordu. "Komutanların bir yenilgiyi kabul ederek, muhtıradan vazgeçecekleri düşünülemez. Kimileri büyük bir yanılgının içindedirler" diyen Arar şöyle devam ediyordu:

"12 Mart muhtırası okunduktan sonra bir kenara atılan bir günlük gazete değil. Etkisini sürdürüyor. bu muhtırayı veren kimseler hâlâ sorumluluk mevkiindedirler ve T.S.K.'nin komutanları ve Genelkurmay Başkanıdırlar. Onların bir 'yenilgiyi' kabul ederek bu muhtıradan vazgeçecekleri düşünülemez".

Sırtını ihtilâlcilere dayayan Arar, efendilerine yaranmak için bu şekilde konuşuyor ve aba altından sopa gösteriyordu. Radyo konuşmasının son bölümünde, Çelebi, Arar'a şöyle bir soru soruyordu:

"Olayları aydınlığa kavuşturmak zorundayım. Sayın dinleyicilerimiz için soruyorum. Demirel'in başbakanlığı söz konusu olabilir mi, bugünün ortamındaki Türkiye'de?".

"Güldürmeyin beni".

Kızıldere'de öldürülen 10 kişi: Mahir Çayan, Saffet Alp, Cihan Alptekin, Ömer Ayna, Sinan Kâzım Özüdoğru, Hüdai Arıkan, Ahmet Atasoy, Ertan Saruhan, Sabahattin Kurt, Nihat Yılmaz

İhtilâlcilerin "gözdesi" Arar, bu soruya şu şekilde demokrasi tarihine geçecek bir cevap verdi:

"Vallahi bir ciddi konuşmayı kamuoyu önünde, dinleyiciler önünde yapmamış olsaydık sayın Çelebi, size 'beni güldürmeyin' diye cevap verirdim."

Arar 1971'de böyle diyordu. Bu sözü söyleyen şahıs sırtını ihtilalcilere dayamıştı. Daha sonra adı sanı yok olacaktı.

Demirel ise uzun yolda 1993'te Cumhurbaşkanı seçilinceye dek pek çok defa Başbakan olacaktı.

27 Ekim günü başka enteresan gelişmeler de olacaktı. İstifa etmiş olan Erim henüz Milli Güvenlik Kurulu toplantısındayken, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği hayretle karşılanan bir açıklama yaptı. Bu açıklamada şöyle deniliyordu:

"Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, Başbakan Prof. Erim'in istifasını kabul etmemiş, parlamentonun, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin ve Türk Kamuoyunun tam güvenine sahip olan hükümetin istifasını gerektiren bir durum olmadığını bildirerek, hükümetin programını gerçekleştirmek üzere göreve devam etmesini istemiştir.

"Başbakan Prof. Dr. Nihat Erim de bu isteğe uyarak istifasını geri almış ve göreve devam etmeyi kabul etmiştir."

ERİM'İN ÇIKIŞI

SABAHLEYİN istifa etmiş olan Erim, Çankaya'da ihtilâlcilerden talimatı almış olacak ki, aynı gün bu defa Demirel'e karşı hücuma geçmişti. Artık ağzına ne geliyorsa söylüyordu. Bunun üzerine Demirel çok sert bir çıkış yaptı. "Ortada suç varsa Erim altı aydır neredeydi?" diye soran Demirel, daha sonra şöyle diyordu:

"Siyasî hayatı, yıllık, aylık ve günlük zikzaklarla dolu olan ve antidemokratik zihniyeti malûm, gönlü demokratik inanıştan mahrum, hiçbir dâvâsı bulunmayan, siyasi fırsatçılığı kendi kişiliğine damga olarak kabul etmiş bir zatın, bu tarz konuşması yadırganacak birşey değildir.

MÜFTERİLER TOPLULUĞU

BİR husumet ve hınç cephesinin failleri arasında yer almış olan, dünkü beyanatıyla kişiliğine yakışan bir hareketle bulunmuştur. Böylece merakı da zail olmuştur. Maskesi düşmüş, entrika, hile ve yalanla adam yemeyi Türk siyasi hayatının mubah usulleri arasına sokmaya çalışan bir müfteriler topluluğunun elebaşıları arasında bulunduğunu da kamuoyuna duyurmuştur. Faziletten bahseden bu zatın şerefli insanları çirkin bir şekilde kötüleme yoluna sapması dahi bizatihi kendisinin başkasına vermeye çalıştığı derse muhtaç olduğunu gösterir. Bir gün Erim'in parlamentoyu da lüks saydığını duyarsanız, şaşmayınız. Bu vesileyle Türk kamuoyuna tekrar ilân ediyorum. Açık alınla milletimin huzurundayım. Siyasi tertipçiler dahil herkesle hesaplaşmaya hazırım. Milletime hesap vermeyi en büyük şeref sayarım."

Çoğu kimse tahkikat açılmasına olumlu bakmasına rağmen tahkikat komisyonu uzun incelemelerden sonra soruşturma açılmasına gerek olmadığını belirtti ve komisyonun bu kararı Mecliste kabul edildi.

İhtilalciler bazı olayların, iddiaların üzerine gitmekten çekindiler, gidemediler. Ama devlet ellerinde olmasına ve gerekli tahkikatı yapmalarına rağmen hiçbir açık bulamadılar. Bilinmeyen sebeplerden dolayı güçler birbirlerinin üzerine gidiyordu.

HEDEF İSTİKRAR

ÜLkedeki istikrarda menfaatı kendilerinin görüşlerinden öte kendileri iktidarda kalmak istiyorlardı.

Türkiye'nin yakın tarihinde bir ülkenin istikrarını en çok tehdit eden askeri müdahalelerin tamamında da bu sebep aranmalı.

Cumhurbaşkanlığının, Erim'in istifasını kabul etmemesinin ve Erim'in çıkışının arkasından bu defa Tağmaç da Erim'e destek vererek şöyle dedi:

"Tehlikeli duruma müsaade etmeyiz. Ordunun yetkili bütün organları hükümeti tam gücüyle desteklemekte kararlıdır"

Sunay 29 Ekim mesajında AP'den 5 Ekim'deki hükümetten çekilme kararını tekrar gözden geçirmelerini isterken şöyle diyordu:

"Yeni şartlar ileri sürmeden AP yetkili organları hükümetten çekilme kararını gözden geçirmelidir."

Bu gelişmelerden sonra AP Temsilciler Meclisi 6 Kasım 1971'de toplandı.

Aynı gün enteresan bir gelişme oldu. Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Turgut Sunalp, Millet Meclisi Başkanı Sabit Osman Avcı'yı çağırarak, Faruk Gürler'in ricasını Demirel'e iletmesini istemişti. İhtilâlcinin "ricası" şuydu:

"AP önderi Süleyman Demirel, partisinden 4 ay izin alarak görevinden bir süre için uzaklaşmalıdır."

Avcı bu mesajı Demirel'e aktarmaya vakit bulamadı. Aynı gün, radyonun 13.00 haber bülteninde Demirel'in izne ayrıldığı duyuruldu. Haberde şöyle deniliyordu:

"AP yetkili kaynakları, Süleyman Demirel'in dört ay kadar izin alacağını ve yönetimi geçici olarak bırakacağını bildiriyorlar. Demirel izinli olarak ayrılacağı için, her an görevine başlaması mümkün olabilecek."

İhtilâlcilerin, radyonun başında olan Musa Öğün vasıtasıyla tertipledikleri bu uydurma haber aslında "radyo darbesiydi". Silâh zoruyla, türlü baskılarla yapamadıklarını bu gibi entrikalarla yapmak istiyorlardı.

Aslında 6 Kasım'da radyodan ilân edilen bu fikir 12 Mart darbesinin hemen akabinde gündeme gelmişti. 22 Mart '71'deki basın balosuna, Cumhurbaşkanı Sunay da katılmıştı. Bütün ihtilâlci kadronun hazır bulunduğu o baloda, Sunay ihtilâlcilerle birlikte, "Ta bancamın sapını güle donatacağım" türküsünü söylemişti. İşte o baloda, ihtilâlciler Demirel'i "izinli sayma" fikrini görüşmüşlerdi.

FARUK GÜRLER— Cumhurbaşkanlığı beyaz kurşağında kaldı.

Radyoda yayınlanan o haber üzerine Demirel AP'li milletvekilleri ile Temsilciler meclisi üyelerine bir açıklama yaptı ve "Ben sizleri bırakıp gidecek değilim" dedi. Demirel o konuşmasında hadisenin bir tertip olduğunu da belirtti.

AP Temsilciler Meclisi toplantısında bakanları geri çekme kararının "bir müddet daha" durdurulması kararı alındı.

İHTİLÂLCİLER NE YAPTI?

ERİM'İN beyin kabinesinin ve diğer ara devre kabinelerinin ülkenin ve milletin hiçbir problemine çözüm getirmediği görülecekti. Bütün yaptıkları, bazı ara devre güllerine menfaat sağlamak ve Atatürkçülük adına bazı despotça icraatlarda bulunmaktı. İmam-hatip okullarının orta kısmını kapatmak da bunlardan birisiydi.

1. Erim hükümetinin yaptığı en dikkat çekici icraatlardan birisi, İmam Hatip

okullarının orta kısımlarını kapatmaktı. İhtilâlcilerin "gözde"lerinden Milli Eğitim Bakanı Şinasi Orel, 4 Ağustos 1971'de 225 karar sayılı yazıyla İmam-Hatip okullarının orta kısmının kapatılmasını istedi. Bu karar 20 Ağustos'ta 314/6033 sayılı kararla dağıtıldı. İkinci Erim hükümetinin Milli Eğitim Bakanı İsmail Arar ise 28 Nisan 1972'de kararı tatbik ettirdi.

Erim hükümetinin aldığı bir diğer dikkat çekici karar da şuydu: O döneme kadar izin verilmediği için yurt dışına çıkartılan, Günaydın Gazetesinin sahibi Haldun Simavi'nin evinde yaşayan yabancı tabiiyetli mürebbiyenin tekrar gelmesi için izin verildi.

Bu izin verme hâdisesi, 12 Mart öncesinde Günaydın'ın ve Simavilerin kimilerine karşı başlattıkları çok çirkin kampanyanın içyüzünü ortaya koymaktaydı. Bir metres için demokrasinin katledilmesine göz yumanlar da, demokrasiden, haktan, hukuktan bahsediyorlardı. Ne günlere kalmıştık, ya Rabbi!..

1971'in sonuna doğru Erim hükümeti bir kere daha kriz geçirecekti. 3 Aralık 71'de 11 bakanın istifa etmesi üzerine Erim hükümeti çekildi. Cumhurbaşkanı Sunay, hükümeti kurma vazifesini tekrar Erim'e verdi. II. Erim kabinesi 11 Aralık 1971'de kurularak vazifeye başladı.

"Huzur ve güven ortamı" için demokrasiyi rafa kaldıranların zamanında millet huzur ve güvene hasret kalacaktı. Bu devredeki mühim hâdiselere ve diğer gelişmelere hülâsa olarak göz gezdirelim.

Aralarında Dev-Genç Genel Başkanı Ertuğrul Kürkçü'nün de bulunduğu bir grup anarşist, 30 Mart 1972 günü Niksar'ın (Tokat) Kızıldere köyünde kıstırıldı. Buradaki çatışmada Kürkçü'nün dışındaki 10 anarşist ölü olarak ele geçti.

Bu Kızıldere hâdisesinde dikkat çekici bir nokta da şuydu. Gençleri anarşiye teşvik eden, dolayısıyle ihtilâlin olgunlaşmasına hizmet eden bir derneğin genel başkanı sağ olarak kurtuluyordu. Üstelik o çatışmada sağ kurtulan tek kişiydi. Kürkçü yaptığı açıklamada samanlığa saklandığını, bu sebeple sağ kurtulduğunu söylemişti. Peki bu bir tesadüf idiyse, diğer gençlik hareketlerinin liderlerine ne demeli? Yakalanıp hapse atılan bu lider simalar, neden iki-üç sene sonra hazırlanan bir senaryo ile serbest bırakılmışlardı?

Ara devreciler İmam-Hatibin orta kısmını kapattı

SIKIYÖNETİM SONRASI

BAŞBAKAN Nihat Erim'in "Balyoz gibi başlarına ineceğiz" demesinden ve 26 Nisan 1971'de sıkıyönetim ilân edilmesinden sonra bilhassa Birinci Ordu bölgesinde dikkat çekici gelişmeler oldu. Faik Türün imzalı 19 numaralı bildiride şöyle denilmekteydi.

"Masum gençlerimizi kışkırtıcı yayın ve sözleri ile kânunsuz hareketlere teşvik eden bu şahısların yakalanmalarında mahallî, askerî ve mülkî makamların icraatında yardımcı olunmasını sayın halkımızdan rica ederim."

Aynı bildiride, "masum gençleri kışkırtıcı yayın ve sözleri ile kânunsuz hareketlere teşvik etmiş oldukları için aranan şahıslar" da şu şekilde açıklanmaktaydı:

Prof. Muammer Aksoy, İsmet Sungurbey, Prof. Bahri Savcı, Prof. Mümtaz Soysal, Prof. Tarık Zafer Tunaya, Asistan Bülent Tanör, Asistan Doğu Perinçek, Yaşar Kemal, Doğan Avcıoğlu, Cemal Reşit Eyüboğlu, İlhami Soysal, Asistan Uluç Gürkan, Asistan Uğur Mumcu, Kemal Türkler...

Bu isimler bilâhare yakalanmış, muhakeme edilmiş, bir kısmı hüküm giyerken, bir kısmı serbest bırakılmış, bir kısmı da 1974 affından istifade ile henüz muhakeme safhasında iken dosyanın kapanması üzerine serbest kalmıştır.

Sıkıyönetimden sonra yakalanıp muhakeme edilenler içerisinde öğretim üyeleri de vardır. Meselâ Hukuk Fakültesi dekanı iken anarşik hâdiselere karıştığı gerekçesiyle tevkif edilen Prof. Uğur Alacakaptan, 6 yıl 3 aya mahkûm olmuştur. Prof. Mümtaz Soysal da TCK'nın 142. maddesinden hüküm giymiş,

TEKİN ARIBURUN— AP milletvekilleri tarafından aday gösterilmişti. İlk turda Gürler'den çok rey alınca ihtilâlcilerin adayı sayılmadı.

komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle 3 Aralık 1971 günü Ankara Sıkıyönetim 3 Numaralı Askeri Mahkemesinde yapılan duruşması neticesinde 6 sene 8 ay ağır hapis cezasına, ayrıca 2 yıl Kuşadası'nda sürgüne ve müebbeden kamu hizmetlerinden mahrumiyete mahkûm edilmiştir. Asistan Uğur Mumcu ise 5 yıl 10 ay hapis cezasına mahkûm olmuştur.

O devrede gözaltına alınan tanınmış simalardan bazıları şunlardır: Cumhuriyet gazetesinden İlhan Selçuk ve Oktay Kurtböke, Akşam gazetesinden Erol Türegün ve Çetin Altan, TÖS Genel Başkanı Fakir Baykurt.

İDAM KARARI VE TEPKİLER

12 MART devrinin bir mühim hâdisesi de, anarşik hâdiselere katılan üç anarşist için idam kararı verilmesi ve bu kararın infaz edilmesidir. Bu hâdisenin cereyan şekli ve tepkileri kısaca şöyledir:

TİİKÖ militanlarından Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan: "Anayasayı kısmen veya tamamen tebdil ve tağyir etmek ve bu anayasa ile kurulmuş olan Türkiye Büyük Millet Meclisini iskata cebren teşebbüs etmek" suçlarından mahkûm olmuşlar ve Askeri Yargıtay 2. Ceza Dairesinin 10.1.1972 gün 1971/157/1972/1 esas 1972/1 karar sayılı ilâmı ile kesinleşen ve Yargıtay Askeri Başsavcılığının 3.2.1972 tarih 1972/189-98 sayılı kararı ile tashih-i karar talepleri reddedilen sıkıyönetim Komutanlığı 1 No'lu Askeri Mahkemesinin 9.10.1971 tarih 1971/13 esas 1971/23 karar sayılı hükmü ile TCK'nın 146/1 maddesi ile ölüm cezasına mahkûm edilmişlerdir.

Bu idam kararı Millet Meclisinde görüşülmüş ve karar 10 Mart 1972 günü 238 oyla tasdik edilerek Senatoya gönderilmiştir. Cumhuriyet Senatosu da 17 Mart 1972 günü yapmış olduğu toplantıda idam kararını kabul etmiştir. Cumhurbaşkanı Sunay da idam kararına dair kanunu 23 Mart 1972 günü imzalamıştır.

CHP'NİN TAVRI

ANARŞİSTLERİN idam karanıyla ilgili bu gelişmeler olurken, CHP ile bazı aydınlar bu karara tepki göstermiştir. Bu tepkilerin şekli enteresandır. Şimdi tepki gösterenler, "İhtilâlciler de aynı suçu işledi. Onlar için niçin idam kararı verilmiyor da, sırf bu üç kişi için veriliyor?" deseler mantıki bir gerekçe ileri sürmüş olabilirler. Fakat idam kararına karşı olanların hemen hepsi darbelerin alkışçısı olmuştur. Bu bakımdan bunlar yukarıdaki gibi bir gerekçeyi ileri sürme fırsatını da ellerinden kaçırmışlardır.

O günlerde başta CHP Genel Başkanı olmak üzere bütün CHP ilgilileri idama karşıydı. Cumhurbaşkanı Sunay kendi ifadesiyle İnönü'nün idamlar karşısındaki tavrını ve o günlerdeki siyasi atmosferi şu şekilde anlatıyor:

"... Benim asıl derdim bu gidiş huzur sağlayacak mı sorusudur. AP ile hiçbir meselem yoktur. Meselem İnönü iledir. İnfazlar için geldi. İki saat konuştuk. Sonunda 'Ben size yalvarmaya geldim. Anlayış göstermiyorsunuz' dedi. Ben de kendisine politikacı olmadığımı asker olduğumu söyledim. Maksadım birlik ve beraberliği sağlamak ve huzur yolunu açmaktır. Seçim yapılırsa AP iktidara gelecektir. AP ile olan soğukluk ortadan kalkıncaya kadar partilerüstü hükümete ihtiyaç vardır. Bugün en büyük zorluğum partilerüstü hükümete Başbakan bulmaktır. Erim'de had şeklinde İnönü korkusu var. Hükümetten CHP ayrılırsa yapamam diyor. CHP dikenli hale gelmiştir. İlle de CHP olacak diye hastalık derecesinde İnönü'den korkmaktadır." (Çankaya'ya Giden Yol, s.282)

İdama karşı olan CHP, 25 Mart 1972'de Anayasa Mahkemesine müracaat etmiş, bu yüksek mahkeme de, 6 Nisan 1972'de idamlarla ilgili 1576 sayılı kânunu "usûlen" iptal etmiştir.

Bu iptal kararı üzerine, tekrar Meclis'te ve Senatoda görüşmeler olmuş, kânun kabul edilmiş, Cumhurbaşkanı imzalamış ve idam kararı 6 Mayıs 1972 günü infaz edilmiştir. Daha önce mahkemede, "Ben Türk de değilim, Müslüman da değilim" şeklinde konuşan anarşistler, dinî telkin verilmesi için vazifelendirilen imamı reddetmişler; "Bizim imamla filan alâkamız yoktur. Biz imam istemiyoruz. Alın götürün imamlarınızı" demişlerdir. (Bu Vatana Kastedenler, s.42)

12 Mart devresinin mühim hâdiselerinden birkaçına daha bakalım: 4/5 Mart 1972 gecesi Marmara Yolcu gemisi yakıldı. Haziran ayı içerisinde bakım için havuza alınan Eminönü araba vapuru batırıldı.

Bu ve benzeri sabotaj hâdiselerinde cuntacıların parmağı olduğu billâhare açığa çıkacak ve cuntacıların bir kısmı mahkeme huzuruna çıkarılacaktır.

Bütün bu anarşik hâdiselerin şu veya bu ideoloji istikametinde, ihtilâlle ülke idaresini ele geçirmek isteyenlerin birer tezgâhı olduğu kesindi. Ama her ne hikmetse bazı kafalar bunu anlamak istemiyor, anarşik hâdiseleri hafife alıyordu. Prof. Mümtaz Soysal gibi. Soysal, anarşi ve terör hâdiseleri için şu değerlendirmeyi yapıyordu:

"Önce şunu kafalara sokmak gerek. Boykot, işgal, miting ve ideolojik kavga artık olağan ve evrensel bir hale gelmiş birer eylem ve ifade biçimi. Gençlik olayları denen olayların büyük bir kısmı kuşaklar arasındaki ezeli kavganın biraz daha sertleşmiş görüntülerinden ibarettir. Bir tek bomba ile yüz binlerin öldürülebildiği bir uygarlık düzeyinde şiddet eylemleri denen şeyler, olsa olsa birer ÇATAPAT eğlencesi sayılabilirler." (5 Mayıs 1974, Yeni Asya)

MÜHİM GELİŞMELER

12 MART devresinin en mühim hâdiselerinden birisi de anayasa tartışmalarıydı. 27 Mayıs ihtilâlini şaşaklayanlar ve ihtilâl anayasasında tuzu bulunanlar ihtilâl anayasasının "kılına dokunulmaması" için âdeta kendilerini paralıyorlardı. Sonunda onların bütün çırpınmalarına rağmen, ihtilâlcilerin baskısıyla anayasanın bazı maddeleri değiştirilecekti.

12 Mart devresinin bir diğer mühim hâdisesi de "Milli Şef'in ummadığı bir zamanda, ummadığı kişiler eliyle "devrilmesi" idi. 7 Mayıs 1972 günü, CHP olağanüstü kurultayında yapılan oylamada İnönü, Ecevit'le birlikte girdiği Genel başkanlık yarışını kaybetmişti. İnönü bu hezimeti hazmedememiş ve 5 Kasım 1972'de Atatürk'ten sonra tam 33 yıl kesintisiz genel başkanlığını yaptığı CHP'den istifa etmiştir.

YENİ HÜKÛMET

12 MART'IN birinci yıldönümünde Erim hükûmeti "teklemeye" başlayacaktı. Bir arpa boyu mesafe katedemiyordu. İhtilâlcilere göre bu böyle gitmezdi. Sonunda 27 Mart 1972'de toplanan Milli Güvenlik Kurulu bir bildiri yayınlayarak; Sunay'ın parti liderlerini ikaz etmesini istedi. Sunay da partili derlerini toplayarak onlara âdetâ birer ültimatom verdi. Sunay, "Siyasi tartışmalar, çekişmeler ve seçim propagandası mâhiyetindeki her türlü faaliyet geçici olarak durdurulmalıdır" diyordu.

Sunay'ın bu tavrı çok tartışılacaktı. Yabancı basın bu çıkışı, "Sunay, Türkiye'de idareye el koydu" şeklinde değerlendirecekti.

Ancak işin tehditlerle, baskılarla yürütülemeyeceği açıktı. Sonunda Erim de bu gerçeği gördü ve istifa etti. İstifa üzerine hükûmeti Başbakan Yardımcısı olarak Ferit Melen yürüttü.

29 Nisan 1972'de kontenjan senatörü Suat Hayri Ürgüplü, hükûmeti kurmakla vazifelendirildi. Ürgüplü, sadece bir bağımsız üye alarak, CHP, AP, MBG ve DP'den aldığı temsilcilerle kabineyi kurdu. Ancak ihtilâlciler bu kabineyi "partilerüstü" bulmayacaktı. Dolayısıyle Sunay da kabineyi tasdik etmedi.

Ürgüplü'den sonra, Milli Savunma Bakanlığı yapmış olan Ferit Melen hükûmeti kurmakla vazifelendirildi. Güvenoyu alan Melen hükûmeti çalışmaya başladı.

1972 yılının en mühim hâdiselerinden birisi de komuta kademesinde yapılan değişikliklerdi. Genelkurmay Başkanı Memduh Tağmaç 7 Eylül 1972'de yaş haddinden emekli olacaktı. Faruk Gürler de 30 Ağustos'ta dört yılı dolduğu için Kara Kuvvetleri Komutanlığı'ndan emekliye ayrılacaktı. bu durumda Orgeneral Semih Sancar Genelkurmay Başkanlığına gelecekti.

Tabii bütün bunlar "normal" şartlar altında olacak işlerdi. Ama ihtilâlciler normal şartların adamı değildi. Bunun için daha önce bahsettiğimiz gibi harekete geçtiler. Tağmaç'a baskı yaparak emeklilik müddetinin dolmasını beklemeden istifa etmesini sağladılar.

İhtilâlcilerin Genelkurmay Başkanı namzedi Faruk Gürler idi. Yine ihtilâlci metodlar devreye girmişti. Bu arada "Jet ihtilâlci" Batur'un ihtilâlcilik damarı kabarmış ve Ankara semalarında sık sık jetler uçurarak belli makamlara gözdağı vermek istemişti. Yine bazı ihtilâlciler bakanlara "Gürler'i Genelkurmay Başkanlığına getirmezseniz, yok olduğunuzu bilin" yollu tehdit mektupları göndermişlerdi.

Sonunda ihtilâlcilerin dediği olacaktı. Tağmaç emekliliğini isteyecek yerine Gürler tâyin edilecekti. İhtilâlciler kendilerine göre hedefe "bir adım daha" yaklaşmışlardı. Artık Çankaya yokuşunu yarılanmış sayılırlardı.

1973 yılbaşında ihtilâlcilerle, siyasi partileri Cumhurbaşkanı seçimi heyecanı sarmıştı. 13 Mart 1973'te yapılacak seçim için herkesin hesabı değişikti.

Yakın tarihimizde çok mühim bir yer işgal eden bu 6.Cumhurbaşkanının se-

çimi esnasında cereyan eden hâdiselere ana başlıklar olarak göz gezdirelim.

Seçim tarihi yaklaşırken, ihtilâlciler kıpırdanmaya başlanmıştı. İhtilâlcilerin adayı tekti: Genelkurmay Başkanı Faruk Gürler. Bu aday için ilk önce orduda nabız yoklamaya başlanmışlardı.

Gürler'in adaylığına açıkça karşı çıkan subaylardan birisi Birinci Ordu Komutanı Orgeneral Faik Türün'dü.

Türün, Gürler'in Genelkurmay Başkanlığına da karşı çıkmıştı. Bunu da bizzat Gürler'in yüzüne söylemişti. Gürler'in Genelkurmay Başkanlığına getirilmesinden sonra kendisini ziyaret eden Türün Paşa, Gürler'e bir dosya uzatmıştı. Bu dosya da Gürler'in ihtilâlcilik oyununa katıldığının belgeleri var dı. Türün Paşa, "İşte bunun için sizin Genelkurmay Başkanı olmanıza karşı çıktım" demişti.

BEDRETTİN DEMİREL— 12 Eylül'ün bu meşhur siması, 12 Eylül'ün 12 Mart'ın devamı olduğunu söylüyor.

Gürler 1972 Kasımında "Genişletilmiş Komuta Konseyi"ni toplantıya çağırdı. Gürler komutanları "ordunun meselelerini görüşmek üzere" çağırmamıştı. Toplantının mevzuu, yaklaşan cumhurbaşkanlığı seçimiydi. Gürler o toplantıda, "Arkadaşlar kimi münasip görüyorlarsa isim yazsın" demişti. Böylece komutanların fikrini öğrenmek istiyordu.

Türün Paşa bu davranışa karşı çıktı. "Cumhurbaşkanı meclisler tarafından seçilir. Böyle bir konseyin buna yetkisi yoktur." diyen Türün Paşa, orada bir teklif getirdi. 1973'te yapılacak genel seçimde partiler cumhurbaşkanı adaylarını listeye koyabilir ve böylece "iki seçim birden" yapılmış olurdu.

Türün Paşa'nın bu çıkışı üzerine, Gürler'in senaryosu bozuldu.

Gürlerciler Parlamenterleri tehdit ediyordu

SUNAY'IN ADAYLIĞI

İHTİLÂLCİLERİN Çankaya için yaptıkları ilk plân şuydu: Her zaman kendilerine destek olmuş olan Sunay'ın vazife müddetini uzattırmak. Daha sonra Gürler'i köşke oturtmak.

Bu plân gündeme geldiğinde Demirel şiddetle tepki gösterdi. Bu planı Demirel'e Başbakan Ferit Melen aktarmış ve sözü, "Ordu üst kademelerinin bazı mühim kararlarını size aktaracağım" diye başlamıştı. Bu karara göre, Gürler üç sene sonra Sunay'ın yerini alacaktı.

Demirel tepkisini anında gösterdi ve şöyle dedi:

"Böyle bir şey tartışılamaz. Böyle bir tutum parlamentoyu bir kenara itmektir. Türkiye Büyük Millet Meclisi buna razı olursa, kendi eliyle kilit vurmuş olur.

"Cumhurbaşkanının süresinin uzatılmasının zorla yapılmasını kimseye anlatamayız. Üç sene sonra, mevcut Genelkurmay Başkanının, Cumhurbaşkanlığına getirilmesinin şimdiden kabullenmesi ise, Meclisin hak ve yetkilerinden vazgeçmiş gibi bir durum hasıl

olur. Artık bundan böyle Cumhurbaşkanlığı kavgası haline getirilir. Bundan ordu büyük zarar görür. Meclisleri bir kenara iten, böylece rejimin şeklini değiştirecek ve Ordu'nun iç bünyesini tahrip edecek böyle bir teklifin karşısındayız. Biz bu vebalin altına giremeyiz. Parlamento hür iradesi ile Cumhurbaşkanını seçecektir." (12 Mart'ın İçyüzü, s.202)

CÜLÛS MAKAMI DEĞİL

DEMİREL, Melen ile yaptığı görüşmeden bir gün sonra, 25 Ocak 1973'te AP grubunda yaptığı konuşmada, kesin tavrını ortaya koyarken, cumhurbaşkanlığı seçiminin nasıl olması gerektiği hususunda, âdeta bir demokrasi dersi veriyor ve şöyle diyordu:

"Cumhurbaşkanının nasıl seçileceği Anayasada yazılı mı? Yazılı... Anayasamız nasıl seçileceğini göstermiş mi? Göstermiş. Nasıl seçilecektir diye neyin münakaşası yapılmaktadır? Türkiye Büyük Millet Meclisinin iradesi ipotek altında mıdır? TBMM iradesini ipotek altında olduğunu tescil ettirirsek Ekim'de yapılacak seçimde vatandaşın önüne nasıl çıkacağız?

"Anayasanın bazı yerlerine riayet edilmediği bir gerçek. Muhtıraya verilen cevap bunu tescil etmiştir. Bu doğrudur. Bunun cevabı gayet kolaydır. Nihayet istifadır. İstifa ediyoruz, buyurun dedik. Başka yapılacak bir şey yoktur. Parlamentonun kapısını bir gün ardına kadar açarız ümidiyle ve parlamentoyu kapattırmak için o davranışın içine girdik. Aksini yapsa idik, o gün parlamento kapanabilirdi ve biz siyaset yapmamış, hislerimize kapılmış olurduk.

"Hikmeti vücudu Anayasa rejimini savunmak olan bir parlamento, Anayasasının bir-iki yeri zedelendi diye her yerinin zedelenmesine rıza gösteremez, bizzat kendisi yeni delikler açılmasının âleti olamaz.

"Türkiye Büyük Millet Meclisi, bir Cumhurbaşkanı seçmeyi başaracak. Kendi hür iradesi ile hareket ederek bunu yapacak. Türkiye Devletinin başına cülus ile birisi gelecek değildir. Seçim ile birisi gelecektir. Cumhuriyetin alâmeti fârikası budur. Hep beraber taşıdığımız mesuliyetin hakkını vereceğiz ve Milletimizin huzuruna memleketi çalkantılardan çıkarmış, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kendi hür iradesi ile bir Başkan seçmiş olarak çıkacağız."

KİM BAZI ÇEVRELER?

DEMİREL daha sonra Türk Haberler Ajansının, "Bazı çevrelerde beliren temâyüllerde ısrar edilirse ne olacak?" sorusuna şu cevabı vermişti:

"Kim bazı çevreler? Açık söyleyin. Bazı çevreler dediniz mi, Parlamentonun hür iradesi üstüne ambargo getiriyorsunuz. Anayasanın neresinde var parlamentonun üstünde ambargo? Anayasa varsa sizin söylediklerinizin hepsinin cevabı var.

"Ben ne diyorum. Mart 1973'te Türkiye Büyük Millet Meclisi devlete layık bir başkan seçecektir. Cümle ayne böyle. Ekim 1973'te de yüce milletin önüne çıkacak, kendisinin yenilenmesini isteyecektir. Artık bu polemikler bitmelidir." (a.g.e., s.204)

Demirel bu gibi çıkışlarla, ihtilâlcilerin senaryosunu bozmuştu. İhtilalciler şaşkına dönmüşlerdi. Artık Demirel'e rağmen bir harekete girişemeyeceklerini yavaş yavaş onlar da anlamaya başlamışlardı.

Şubat 1973'te ihtilâlciler kendi aralarında bir dizi toplantılar yapmaya başladı. Sonunda Demirel'le görüşmeye karar verdiler. Bunun için de bir generali "aracı" gönderdiler. General Recai Ergün 15 Şubat '73 günü pat diye Demirel'in odasına girdi ve Gürler'i temsilen geldiğini söyleyerek, komutanların kendisiyle görüşmek istediğini belirtti. Demirel bu görüşme talebini reddetti.

Komutanlar daha sonra Ecevit'le görüştü. Ecevit'e Cumhurbaşkanı adaylarının Gürler olduğunu söyleyen ihtilalciler "Size yardım sağlarım paşam" ce-

vabından cesaret alarak, Ecevit'in Demirel'i ikna etmesini istedi.

21 Şubat günü ihtilalciler bir gözdağı verdi. Genelkurmay Genel Sekreterliği tarafından yayınlanan bildiride, 12 Mart'ın tenkit edilmesine son verilmesi, reformların bir an önce gerçekleştirilmesi isteniyordu. Aslında bu bildiri de bir muhtıraydı.

GÜRLER DEVREDE

ŞŞUBAT sonuna doğru ihtilalciler kesin kararını vermiş bulunuyordu: Ne bahasına olursa olsun Gürler'i Cumhurbaşkanı seçtireceklerdi. Sunay'ın vazife müddetinin uzatılmayacağı kesin olarak ortaya çıktıktan sonra ihtilalciler Gürler'i rampaya sürdü. Gürler Cumhurbaşkanı olacaktı. Fakat nasıl? Gürler o esnada parlamento mensubu bile değildi. Henüz Genelkurmay Başkanıydı.

Ama ihtilalciler de işini biliyordu. Şöyle bir yol bulundu: (A) Bir kontenjan senatörü istifa ettirilecek (B) Gürler o senatörün yerine kontenjan senatörü yapılacak (C) Gürler 13 Mart'taki Cumhurbaşkanlığı seçimine katılacaktı.

Bu plân geciktirilmeden devreye konuldu. 5 Mart 1973 günü, ihtilalcilerin gözlerinden Milli Savunma Bakanı Mehmet İzmen kontenjan senatörlüğünden istifa etti. Aynı gün ve aynı saatlerde Faruk Gürler Paşa da emekliliğini istiyordu.

Emekliliği kabul edilen Gürler bir gün sonra Cumhurbaşkanı tarafından kontenjan senatörlüğüne getirildi. 7 Mart günü de Senato kürsüsünden yemin etti. Bu yemin merasimini komutanlar Senato locasından takip etmiş ve "aday" larına destek vermişti.

Böylelikle plânın ilk safhası "kazâsız-belâsız" atlatılmıştı. Şimdi sıra o sırada "çantada keklik" gözüken Cumhurbaşkanlığındaydı.

AP Genel Başkanı Demirel ihtilalcilerin attığı her adımı takip ediyordu. İhtilalcilerin niyeti açığa çıkınca, kendi düşüncesini şu şekilde dile getiriyordu:

"Seçilmemeli, seçilmemeli, demokrasinin böylesine bir buyruk düzeni içinde yürümesine izin verilmemeli, verilmemeli"

GÖZDAĞI VE TEPKİSİ

13 MART tarihi yaklaştıkça her kesimdeki heyecan ve tansiyon gittikçe yükseliyordu. Gürler'e destek veren bazı gazeteler ve dergiler kendi kendilerine gelin güvey olmaya başlamış. "Gürler'in Cumhurbaşkanlığı kesinleşti" gibisinden başlıklar atmışlardı.

Ankara'daki ihtilalciler kendi kendilerine gelin-güvey olurken, İstanbul'dan bir paşa, orduyu mevki ve makama âlet etmek isteyenlerin kulağına küpe olacak sözler söylüyor ve çıkışlar yapıyordu. Türün Paşa yayınladığı bir bildiride şöyle diyordu:

"Cumhurbaşkanlığı seçiminin yaklaşması sebebiyle Türkiye Büyük Millet Meclisinin hür iradesini etkilemeye mâtuf her türlü yayından sakınmaları ve basınla ilgili olarak evvelce konulmuş kayıtlara duyarlılıkla uymalarını sayın basın ve yayın kuruluşlarından rica ederim.

"Faik Türün
Orgeneral
Birinci Ordu ve
Sıkıyönetim Komutanı"

Türün Paşa ihtilalcilerin parlamentoya baskı yapmaya başladığını görünce şu çıkışı yapmıştı:

"Parlamentoya birşey olursa, Meclis'i İstanbul'da toplarım."

ADAYLAR

13 MART günü öncesinde heyecan zirveye çıkmıştı. Ortada adaylığı kesinleşek tek kişi Faruk Gürler'di. Bu arada bir grup AP Milletvekili 12 Mart'ı 13 Mart'a bağlayan gece Tekin Arıburun'u makamında ziyaret ederek, onu adaylığını koymaya ikna için uğraşıyorlardı. Sonunda Arıburun adaylığı-

nı koymayı kabul etti. Bu defa milletvekilleri:

"Sizi de Ali Fuat Başgil gibi yapabilirler" diyerek, o gece evine gitmemesini istediler. Bunun üzerine Arıburun:

"Ben de sizin gibi düşünüyorum, tedbir şart. Ama korktular, ürktüler, derler. Biz kadere inanmış insanlarız. Kaderde ne varsa başımıza gelir."

Bunun üzerine parlamenterler "Paşam bari adaylığınızı koyduğunuza dair dilekçe verin" dedi. Bunun üzerine Tekin Arıburun dilekçenin altını imzalayarak milletvekillerine verdi ve evine gitti.

13 MART

13 MART günü parlamentoda eşine ender rastlanan bir "demokrasi maçı" olacaktı. İhtilâlciler her türlü tedbiri almıştı. Gözdağı vermek için parlamentonun çevresini askeri vasıtalarla kuşatmışlardı. Ayrıca bazı subaylar Meclis bahçesinde sert adımlarla dolaşıyorlardı.

Bir grup subay milletvekilleri kulislerine girmiş volta atıyor, arada sırada da milletvekillerinin koluna girerek koltuk altlarına yerleştirdikleri tabancayı değdiriyorlardı. Bu arada bazı milletvekillerinin de aynı taktiğe başvurduğu görülüyordu. Onlar da cuntacı subaylara tabanca göstererek, tabanca değdirerek mukabele ediyordu.

Derken seçim saati gelip çattı. Heyecan artık had safhadaydı. Milletvekili ve senatörler reylerini kullandı. Netice açıklandığında herkes hayretler içerisinde kaldı. Tekin Arıburun 282 rey alırken, Faruk Gürler 175 rey almıştı. Ferruh Bozbeyli'ye ise 45 rey çıkmıştı.

Böylece daha ilk turda Gürler'in hevesi kursağında kaldı. Bazı gazetelerle dergiler neticeden o kadar emin idiler ki, taşra baskılarında "Gürler Cumhurbaşkanı" diye kocaman manşet çekmişlerdi. Ancak daha sonra netice açıklanınca bu gazeteler çöpe atılacaktı.

13 Mart '73 günü yapılan ilk turdan sonraki turlarda da Gürler'in reylerinde bir artış olmayacaktı. Oylama kilitlenmişti. İhtilâlciler bu kilidi açmak için çırpınıyor, toplantı üstüne toplantı yapıyorlardı. 23 Mart '73 günü komutanlar kendi aralarında toplanıp, Cumhurbaşkanlığı seçimini görüşeceklerdi. Gürler adına kulis yapan komutanlar vazgeçmek niyetinde değildi.

Meselâ 12 Mart devrinin meşhur simalarından Turgut Sunalp şöyle diyordu:

"Ordu prestiji bakımından Sayın Genelkurmay Başkanının görüşlerine katılıyorum. Gürler'i desteklemek fikrinden vazgeçmiyorum." (Anılar ve Görüşler, s.432)

Sunay son âna kadar Gürler adına kulis yapacak, bu ihtilâlcinin seçilmesi için çırpınıp duracaktı.

ORDUNUN PRESTİJİ

GÜRLER adına kulis yapan subaylar, seçimin AP'de ve Demirel'de düğümlendiğini görmüşlerdi. Onun için Demirel'le görüşmenin yollarını arıyorlardı. Bu defa da araya Başbakan Melen'i koymuşlardı.

27 Mart '73 günü Demirel'e bir mesaj ulaştı. Başbakan Ferit Melen kendisiyle görüşmek istiyordu. O gün olup bitenleri Arcayürek şu şekilde anlatıyor:

"Demirel yanıbaşında oturan AP genel sekreteri Nizamettin Erkmen'e,

"Konuş Başbakanla, bakalım ne istiyor" dedi.

Erkmen gitti, döndü:

"Başbakan Ferit Melen, Genelkurmay Başkan Vekilinin sizinle görüşmek istediğini, bu görüşmenin Başbakanlıktaki odasında yapılmasını düşündüğünü söyledi" dedi.

Demirel, "Eğer davet sahibi sayın Başbakan ise gelirim, içeri girer ve çıkarken gazetecilere de beyanat veririm, lütfen bunları sayın Melen'e iletir misiniz?" diye konuştu.

Başbakanın yanıtı olumluydu. Demirel, saat 13.00'e doğru yanına Erkmen'i de alarak Başbakanlığa gitti.

Melen'in makam odasında—o sırada Genelkurmay Başkanı Semih Sancar Amerika'da bulunduğu için— Genel kurmay Başkan Vekili Orgeneral Eşref Akıncı ile İkinci Başkan Orgeneral Turgut Sunalp vardı. Yuvarlak masanın çevresinde toplandılar. İki orgeneral ordudaki huzursuzluğu anlattı. Cumhurbaşkanının "bir an önce seçilmesini" dilediler. Orgeneral Akıncı sözü sonuçlara getirdi:

"Sunay Paşa'nın süresini bir yıl daha uzatma sağlanamadı. Adayımız Gürler'dir" dedi. "Seçiniz Gürler'i."

Demirel, "Bu mümkün değildir. Nedenini uzunca izaha gerek yok. İmkânsız Gürler'i seçmemiz" yanıtını verdi.

Meclisteki oy sonuçlarına değindi. Akıncı, "Sizi zorlamıyoruz" diye konuştu. Gürler'in Mecliste Cumhurbaşkanlığı seçimini yitirdiği günü amaçlayarak, Demirel, "Türk Silâhlı Kuvvetleri, 13 Mart günü" diye söze başladı, "... büyük bir itibar sağlamıştır."

"Nedir o itibar sayın Demirel?," diye soruyordu orgeneral Akıncı. Demirel yanıtlıyordu.

"O gün, 13 Mart günü, eğer Gürler paşa seçilmezse, ordunun idareye el koyacağı yaygındı. Öylesine yaygındı ki, herkes bekliyordu. Ordumuz, sükûnet içinde kaldı ve elbette ki, bu sonuç, yaygınlaşan söylentileri bir anda sildi. Silâhlı kuvvetlerimize büyük itibar sağladı..."

Turgut Sunalp atıldı:

"Söylentilere siz de inandınız mıydı?"

Demirel, "İnanmam veya inanamamam mesele değil. Ne olursa olsun, 13 Mart günü ne yaptı isek, gene yapacaktık. Bu itibarı zedelemeyiniz, muhafaza ediniz..." dedi. (Cüneyt Arcayürek Açıklıyor, 3, s.175-176)

KORUTÜRK'ÜN SEÇİLMESİ

GÜRLER hesabına çalışan subaylar Demirel'le yaptıkları bu görüşmeden, ümitleri büsbütün kırılmış olarak ayrılmışlardı.

Sonunda partilerin mutabakata varması neticesinde 6 Nisan 1973 günü yapılan 15. tur oylama neticesinde Cumhurbaşkanı seçilecekti. Yeni cumhurbaşkanı emekli oramiral Fahri Korutürk'tü.

Böylece 12 Mart darbesini yapanların bir oyunu daha bozulmuştu.

12 Mart fiilen, Temmuz 1973'te yapılan tâyinlerle sona erecekti.

Gürler'in cumhurbaşkanı seçilmesi için çalışan Korgeneral ve orgeneraller den bir gurup Temmuz ayında muhtelif yerlere tâyin edildi. Bunların içinde Genelkurmay II'nci Başkanı olan Org. Turgut Sunalp da vardı. Sunalp, Akademiler Komutanlığına tâyin edilmişti.

İhtilâlci Muhsin Batur'a göre bu tâyinler üzerine, "Silâhlı Kuvvetler için 12 Mart dönemi kapanmıştı" (a.g.e., s.444)

Ne var ki ne Silâhlı Kuvvetler için, ne de siyasi heyet için 12 Mart devri kapanmayacaktı. 12 Mart zelzelesinin tesiri uzun zaman devamı edecekti. Ülke bir türlü siyasi istikrara kavuşamayacaktı.

14 Ekim 1973'te yapılan genel seçimler sonrasında Türk siyasi hayatı yeni bir oluşumla tanışacaktı. MSP'nin parlamentoda temsili sonrasında dengeler yeniden gözden geçirilecekti.

Seçimden sonra üç aydan fazla bir zaman yeni hükümet kurulamayacaktı. 25 Ocak 1974'te CHP-MSP koalisyon hükümetine kadar ülkeyi 12 Mart devresinin ürünü olan hükümet idare edecekti.

12 EYLÜL'E TESİRİ

BİZ 12 Martı bir zelzeleye benzettik. Evet bu darbe ülkedeki siyasi ve askeri hayatta bir zelzele tesiri yapmıştı. İhtilâlciler daha sonra ikbâle kavuşmuştu, ama olan ülkeye ve millete olmuştu.

12 Mart bilâhare 12 Eylül'ü doğurmuştur. Bu son ihtilâlin bütünüyle 12 Mart'ın neticesi olduğu daha sonra açığa çıkacaktır. 12 Mart'taki ateşli cunta-

cılar, idareye bütünüyle el koyamamanın sıkıntısını içlerinde hissedecek ve ele geçirdikleri ilk fırsatta, yarım kalan heveslerini tatmin etmek için ihtilâl yapacaklardır.

12 Eylül'ün meşhur siması, emekli orgeneral Bedrettin Demirel, 12 Eylül'ün 12 Mart'ın devamı olduğunu şu şekilde itiraf etmektedir:

"...12 Mart muhtırasının bir maddesini hatırlayınız: Atatürkçü görüş istikametinde bir yön verilmelidir Türkiye'nin idaresine. Şimdi 12 Mart muhtırasının bu 3'ncü maddesi çok mühimdir. 12 Eylül sanki 12 Mart muhtırasının üçüncü maddesini taklit etti gibi. Bu üçüncü madde 12 Eylül'e kadar sürdü. Yani Atatürkçü görüş istikametinde memleketin yönetimine el koyma mecburiyeti hasıl oldu. Bu üçüncü maddenin tatbikatı sanki on sene sonra ele alındı." (Türkiye, 20 Şubat '88)

Bedrettin Demirel, "Paşam bu çok can alıcı bir nokta, bunu biraz izah eder misiniz? Sanki 3'üncü maddenin uygulamasından saparsanız bir ihtilâl daha mı olur gibi?" şeklindeki soruya da şu cevabı veriyordu:

"Evet bu 12 Mart muhtırasının son maddesi Atatürkçü bir görüşle memlekete yön veriniz diyordu. Verilmediği takdirde Atatürkçü görüşü egemen kılacak imkânlar elimizdedir deniyordu. Bu üçüncü madde bir nevi ültimatom idi. Yöneticiler maalesef bunu anlamadılar. Dolayısıyle 3'üncü madde de tatbik alanı bulamadı. Üçüncü madde sanki gereği imiş gibi yönetime el koymak zorunda kaldı. Ve görüldü ki 12 Mart'tan sonra bu madde uygulanmadı, tersine Atatürkçü görüş neredeyse rafa kaldırılıyordu. Bu yüzden 12 Eylül geldi. Bunlar hep birbirine bağlı olaylar ve unsurlar. Nitekim böyle bir bağlantı var yani. 12 Mart'tan dokuz yıl sonra gelen 12 Eylül haklı idi: Zaruretlerin sonucu idi." (a.g.g.)

İHTİLÂLLERİN ANOTOMİSİ

Bu kıdemli ihtilâlcinin söylediği her söz ve her cümle tartışma konusudur. Aslında bu sözlerle kahraman ve şerefli ordu töhmet altında bırakılmaktadır. Sanki ordu her an ihtilâl yapabilirmiş gibi bir hava estirilmektedir.

İhtilâllerden sonraki gelişmelere bakan herkes, her ordu mensubu, artık ihtilâlin ülke ve millet için ne büyük bir felâket olduğunu görmüştür.

İhtilâller sonunda bir bakmışsınız, ihtilalciler milli menfaatlere aykırı anlaşmalar yapmış, tavizler vermiş. Bir bakmışsınız bazı ülkeler ve bazı açıkgözler Türkiye'nin sırtından muazzam servetler kazanmış. 12 Eylül'den sonra tek taraflı olarak Yunanistan'ın NATO'nun askeri kanadına dönmesine izin verilmesini, hâlâ oluk oluk para yiyen F-16 projesini hatırlayalım.

İhtilâller sonunda ülke fakirleşiyor, millet fakirleşiyor, ama bazı ülkeler ve ihtilâlcilere alkış tutan bazı kimseler köşe üstüne köşe dönüyor. Bu arada, ihtilâlin önde gelen simaları da saltanat sürüyor. Bu durumda silâhlı kuvvetler mensupları düşünmeyecek midir? Şerefli ve muhteşem bir mâziye sahip orduyu mevki ve makamlarına âlet ve basamak yapmak isteyenlerin yaptıklarının muhasebesini yapmayacak mıdır?

Bugün 27 Mayıs ve 12 Mart muhtırasının CIA tarafından tezgâhlandığı iyice açığa çıkmıştır. Yabancı bir ülkenin istihbarat teşkilâtı Türkiye'de cirit atmakta ve ihtilâl tezgâhlamaktadır. Ülkesini ve milletini seven subay bu gibi oyunlara tepki göstermeyecek midir?

ZELZELELER OLMASIN

Sadece 12 Mart darbesi bile, ihtilâlin bir ülke için ne büyük felâket olduğunu isbat etmeye yeter de artar bile. Hele hele 12 Eylül felâketini gördükten sonra, artık herkesin demokrasi şuuruna vardığını zannediyoruz.

İhtilâllerin ülkeye ve millete ettiği kötülüğü yaşayarak anlayan bu millet, bundan sonra ihtilâlci düşüncelerle mücadele etmenin, tıpkı Malazgirt savaşında bulunan mücahidlerin yaptığı gibi ulvi bir iş olduğunun şuurundadır.

12 Eylül'cüler de tıpkı 12 Mart'çılar gibi "huzur ve güven ortamını tesis etmek" için iktidara el koyduklarını söyleyeceklerdir. Daha sonra o anarşi vasatının da bizzat ihtilâl tertipleyenlerin bir tezgâhı olduğu açığa çıkacaktır.

Artık bütün ihtilâlcilerin dillerinden düşürmediği Atatürkçülüğü de enine boyuna tartışmanın zamanı gelmiştir. Atatürkçülük nedir? "Atatürkçülük adına ihtilâl yaptık" demek, işlenen suçu meşru mu kılar? "Atatürkçü görüşü egemen kılmak için" ihtilâl yaptıklarını söyleyenler nasıl bir düzen istemektedir? Yirmibirinci yüzyılın eşiğinde bu gibi düşüncenin değeri nedir?

İşte bu ve benzeri soruları enine boyuna tartışmadıkça gerçek huzur ve sükuna kavuşmamız mümkün değildir.

Türkiye'yi yönetenler her zaman örnek aldıkları batılı ülkelerde olduğu kadarı hiç olmazsa insanlarının hür iradelerine hürmet etmeyi acaba ne zaman öğrenecekler?..

İÇİNDEKİLER

Yassıada basını 9
Millet kan ağlarken sevinenler 10
İrtica yaygarasını en çok CHP kopardı
Gürsel: Yıktığımız insanlar mücrimdir 24
Dergilerin tavırları 30
İhtilalciler milli kahraman yapıldı 31
Ordudaki hiyerarşi yıkıldı 37
İhtilal destekçisi kalemler 38
Sivil ihtilalciler 63
Fikir Kulübü-Dev-Genç 80
İhtilal fetvacıları 89
Hukuk tarihinin yüz karası 91
Devrim solculara yaradı 100
Atatürk'e ilah diyenler 102
Aldıkaçtı, hevesini 12 Eylül'de tatmin etti 105
Çarşaf ve Ezan düşmanlığı 110
İhtilalciler Ezan ve Kur'an'ı Türkçeleştireceklerdi 116
Vali hanımların başını açmakla meşguldü 121
Yassıada muhabirleri 135
Menderesle dalga bile geçmekten utanmadılar 139
İhtilal içinde ihtilal 141
Kurucu meclis macerası 142
CHP Meclisi 144
Anayasa komisyonu 145

AP'nin kuruluşu 146
Gürsel'in tehdidi 151
Anayasa namına yapılan bazı konuşmalar 152
Demokrasinin idamı 155
Menderes'in Sözleri 155
Altmışaltı kişiyi idam etmek istediler 161
İhtilaller durmadı 161
Anayasa mahkemesi 165
Danıştay 166
Özerk üniversitesi 166
Dindarları bir adaya tıkacağım 171
MBK üyeleri birbirlerine düştüler 175
Asıl maksat neydi 179
İhtilalcilik oyunu 183
İhtilal fikri ne zaman doğdu? 185
Aydemir anlatıyor 190
Yeni bir cunta 195
27 Mayıs'tan sonra post kavgası 203
Türkeş muamması 207
14'lerin tasfiyesi 211
Gürsel yeni bir darbe planlamışı 215
Tansel hadisesi 218
21 Ekim Protokolü 225
Başgil Hadisesi 230
Gürsel: 500 kişinin temizlenmesi yeter 233
İhtilal Protokolü 234
Meclise askeri baskı 241
Sunay'ın temasları 241
Sıra Albaylar cuntasında 243
Aydemir'in hazırlığı 250
Gürsel'in mesajı 255
Hükümetle ihtilalcilerin pazarlığı 258
Birlikler karşı karşıya 260
Emekliye sevkedilenler 262
Meclisteki tartışmalar 264
Anarşi ve terör bahane 269
CHP'nin iki yüzü 270
İsmet İnönü'ye göre 22 Şubat kötü, 27 Mayıs ihtilali iyi idi 276
Aydemir'in görüşleri 279
İnönü ile Aydemir birbirine girmişti 281
Türkeş'in dönüşü 288

Aydemir'in yakalanışı 323
Çapulcular sürüsü adalet önünde hesap veriyor 325
12 Mart Zelzelesi 329
12 Mart öncesi Türkiye 334
Amerikan ajanları cirit atıyorlardı 341
Polis üniversiteye giremiyordu 348
Dernek ve teşekküller 355
Anarşiyi teşvik 360
İhtilal ne vakit tezgâhlandı 378
Madanoğlu cuntası 380
Devrimci anayasa 388
Cumhurbaşkanlığı meselesi 399
Sunay Cumhurbaşkanı 401
Sıkıyönetim 404
Generaller toplantısı 415
CIA ve MİT 424
12 Eylül ve Amerika 428
12 Mart'a destek verenler 434
İhtilalciler ne yaptı? 450
Sıkıyönetim sonrası 452
Sunay'ın adaylığı 456
12 Eylül'e tesiri 459